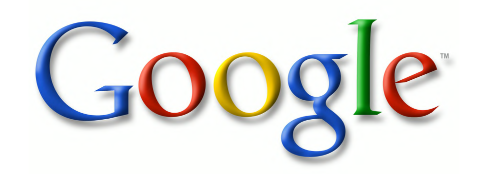
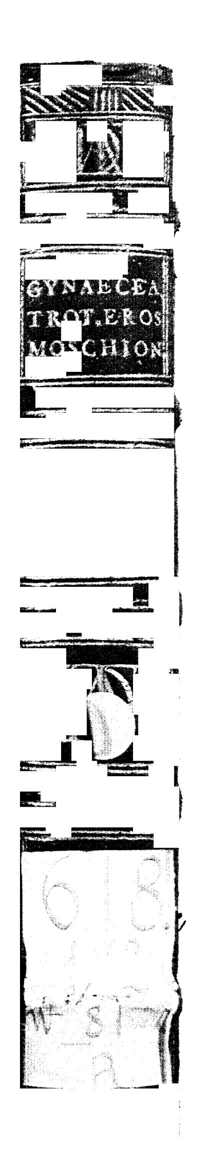

GYNAECEA
TROT. EROS
MOSCHION

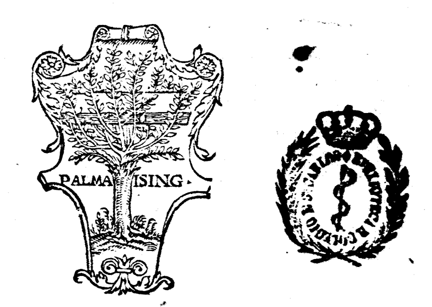
GYNAECIORVM,

HOC EST,

DE MVLIERVM TVM ALIIS, TVM GRAVIDARVM, PARIENtium & Puerperarum affectibus & morbis, Libri veterum ac recentiorum aliquot, partim nunc primùm editi, partim multò quàm antea castigatiores.

Quorum Catalogum sequens pagella d[illegible]

CVM INDICIBVS CAPITVM in vniuersum, titulorum, rerum ac verborum præcipuè in his memorabilium, locupletissimis, fidelissimisq́;.

BASILEAE,

PER THOMAM GVARINVM,

M. D. LXVI.

CLEOPATRÆ, MOSCHIONIS, PRISCIANI, ET INCERTI CVIVSDAM *Muliebrium libri, superfluis ac repetitis omnibus recisis, in vnam Harmoniam redacti, per* **CASP. VVOLPHIVM, MEDICVM TIGVRINVM,** *nunc recens editi.*

CLARISSIMIS VIRIS, D. IOHANNI FVNCKIO, ET D. MARCO VVOLFFHARTO, Medicis ac Patricijs Memmingæ, Casparus Vuolphius Tigurinus, Medicus. S.

VM Superioribus mensibus, excellentissimum Medicum, ac præceptorem meum, D. Gesnerum, pro generosæ cuiusdam mulieris morbo, consilium petendi gratia conuenissem (quod ego in his, alijsq; præsertim difficilioribus casibus, & sæpe, & libeter facio) hac ipsa occasione, memoriam libri diuersorum autorum, de Gynæcijs manuscripti, in mentem ei reuocaui. Hunc cùm per negotia ipse recognoscere, editioniq; præparare minimè posset, nec interim supprimendum, ob ea quæ contineret hominum memoria digna arbitraretur, mihi integritati restituendum, edendumq; obtulit, & rogauit. Et quanquam pro eo, ac obseruantia ergo virum doctißimum mea postulabat, iamiam ad obtemperandum fuerim paratißimus, tamen considerata & ingenij mei tenuitate, & operis magnitudine: primò quidem existimans omnino altioris esse ingenij negotium, restiti: tandem verò & summa præceptoris autoritate, & postulationis æquitate: imprimis verò cùm & suam ille interpositurum operam, vbi opus foret, polliceretur, persuasus, laborem suscepi. Quoniam autem eius generis argumenti scripta paßim extat plurima, eaq; doctißima, superuacaneus hic labor nouus alicui videri posset: ei si & rei magnitudinem quis, & eam quam habet coniunctam vtilitatem re-

ctè opposuerit, apparebit fortasse, hanc ipsam Cynæciorum materiam perenne aliquod studium postulare. Est enim Uterus ita natura comparatus, vt cùm propter varium, quem præstat, & multiplicem vsum, qui & vtero gestandi pariendiq; necessitate sese prodit: tum verò ob eius substantiam, situm, & eam quam cum alijs, præcipuè verò principibus partibus habet familiaritatem, & ipse sibi & alijs maxima sæuissimaq; pathemata inferre possit, quæ curationis ordinem omnino inuertunt. Hinc morborum variorum quotidie molestantiũ infinitus numerus: qui etsi reliquis partibus sint communes, ferè tamen fit, vt hanc vel propter vasorum multitudinem, vel humorum perpetuò affluentiũ copiam, frequentiùs tentent. Hinc symptomatum infœlix congeries, quæ ita familiare sibi domicilium hac in parte acquisiuere, vt miseras mulieres vix vnquam deserant: quæ ad tantam nonnunquam excrescunt sæuitiam, vt aut dilationem nullam admittant, aut corporis consumptionem, animiq; deliquia secũ trahant. Ita omnino fit, vt idem mulieribus accidere dicendum sit, quod reliquis omnibus, aliquo morbo, præsertim intrinseco affectis. Quemadmodum enim his, febrium aliqua vel simul statim ac semel inuadens, vel paulò pòst superueniens, comes est: sic certè, quæ matrici accidunt affectiones, aut aliorum causæ, aut saltem symptomata verè existunt. Atq; hoc illud est, quod omniũ bonorum autor Hippocrates, Laconica breuitate vsus: VTEROS MORBORVM IN MVLIERIBVS CAVSAM EXISTERE, alicubi commemorat. Hoc ipsum (meo iudicio) venerandã Medicorũ antiquitatem mouit, vt in his mulierum morbis curandis, tantam operam collocauerint, quantã in vllis alijs quantumuis grauibus & acutis positam animaduertere possimus. Et vt alios multos prætercam, an non vel solius Hippocratis monumẽta eius rei vberes testes esse possunt? Quin & hac ipsa de causa (ita

(ita puto) nostri tẽporis Medicos haud vulgares, tãtopere circa eandẽ hãc Gynæciorũ materiam occupatos esse videre est. His aliisq; rationib. veterumq; & recentiorũ exẽplis confirmatus, non dubitaui, hãc meã Gynæciorũ Harmoniã (licet post multorum, quæ extant, cõmentationes) quã ex diuersis nunq̃ prius excusis autoribus, in vnũ quoddã corpus noua facie formatũ comportaui, in lucẽ emittere: existimãs iuxta illud veteris Græci Poëtæ dictũ, πλέον καὶ πλεόνων μελέτην posse. Quæ & si reuera mea nõ, sed aliorũ sit: pro eo tamẽ, quod in hos autores, multis modis deprauatos, lacerosq; collocaui, studio, dũ in integrũ restituo, & vnam in Harmoniã, quæ sæpius atq; iterũ magno cũ legẽtis tædio repetebãtur, nõ sine labore colligo, iã ppemodũ meã feci. Vobis igitur, Viri clarissimi, hanc meam primã fœturam, tũ aliis multis, tũ verò duabus præcipuè de causis, dedicandã censui. Quarũ quidẽ altera est, quòd vos, partim quidẽ priscorũ Medicorum autoritate, partim verò recentiorũ exẽplo quoq; inuitatos, miro quodam studio huius argumenti scripta amplecti, & fouere, cũ ex sermonib. coràm habitis, tũ literis ad me scriptis, intellexerim: altera verò, vt meũ erga vos studiũ et beneuolentiã testatã omnib. relinquerẽ, imprimisq; vt ea animorũ atq; studiorũ cõiunctio, quæ iã olim, dũ Medicinæ pariter atq; Philosophiæ domi forisq; operam daremus, magnos pgressus fecerat, deintegrò inter absentes excitaretur. Quaobrẽ, doctiss. Viri, à vobis etiã atq; etiã peto, vt pro vestra humanitate, facilitateq;, quã hactenus facillimã sẽp expertus sum, munusculũ hoc (cuius tamẽ argumentũ gratius fore, quã operis magnitudinẽ existimo) benignè suscipiatis, atq; hoc vobis certò persuadeatis, cupere omnino me (siquidẽ per ingeniũ liceat) his longè maiora, ita vt meriti estis, vobis & libenter, & officiosè præstare. Valete viri clarissimi. Datæ Tiguri, pridie Calend. Iunii. Anno Salutis, 1564.

CASPARVS VVOLPHIVS TIGVRINVS, MEDICVS, CANDIDO

Lectori S.

QVA occasione ad hunc de Gynæcijs, siue de Morborum muliebrium curatione, librum edẽdum accesserim, quantumq; in eo laborauerim, in nuncupatoria epistola vtcunq; mihi explicatum est. Quòd verò sex numero libros in vnam Harmoniam collegerim, hoc loco mihi indicandum puto. Itaque candide lector, multis de causis, imprimis verò tibi vt gratificarer, à me hoc susceptum, existimes velim. Etenim cũ omnium horum librorum vnum propemodum idémque sit argumentũ, in diuersis locis magno cũ fastidio quęrẽda fuissent, quæ rectè cõmodeq; coniungi poterant. Deinde quandoquidem plærorumq; non solùm eadem capita sunt, sed ijsdem penè verbis tractata, ne eadem iterum atq; iterum magna cum temporis iactura, tædióue relegi oporteret. Accedit stylus ferè par: vnde temporibus autores non admodum diuersis vixisse conijcerem. Qamobrem singillatim quid à quoquam dictũ esset, pluribus libris distinguere nolui, quòd id (vt dixi) plus tædij, quàm vtilitatis attulisset. Hoc tamen à me non sine labore obseruatum est, vt singulis titulis eorum qui in eadem re conuenirent, nomina adiũxerim, idque partim, vt sua quisq;, qua dignus esset laude, minimè priuaretur, partim verò vt tu quoque intelligeres, quàm iusta de causa, hos omnes in hanc Harmoniam contraxerim. In qua quidẽ concinnanda, obiter hoc veluti lucrum accessit, quòd mutua collatiõe, loca infinita miserè corrupta, & deprauata, restitue rimus. Ex Græco etiam Moschionis exemplari (cuius copiam D. Gesnerus fecerat) multa loca castigata, multa per con iecturas certissimas, ab artis Medicæ peritia desumptas, sanę lectioni restituta sunt: quorum verò sensus adeò vel scriptoris negligentia, vel temporis edacitate, cõrruptus erat, vt cõiectura nulla in integrũ restitui possent, asterisco, vt alijs succurrẽdi occasionẽ præberemus, notata sunt. Porrò lectionis varie-

varietatẽ marginibus apposuimus: & quandoq; Græci Moschionis verba, si quid lucis sentẽtiæ afferre possent, similiter annotauimus. Etsi prӕterea multa essẽt, quӕ melius tractari, & ornatius explicari poterant: in castigatione tamen modũ adhibuimus: vt quæ bona fide accepissemus, optima tibi cõmunicaremus. In vniuerso verò hoc opere cõcinnando, hũc obseruauimus ordinem, vt cùm ei partes fecissemus duas, prior esset, quæ de ijs, quibus mulieres quidem, sed fœcundæ tantum, circa partum obnoxiӕ essent, tractaret: posterior verò communes omnibus mulieribus morbos, & symptomata complecteretur. Cùm verò & ipsius Moschionis, & Cleopatræ decreto, hi ipsi mulierũ morbi in duas generales partes, hoc est, in eos, qui (vt ipsi loquuntur) per stricturam, & in eos qui per fluxũ fiunt, diducãtur, priore loco astrictionis, secundo verò fluxus, collocauimus. Quid multa? hoc ego illo in opere imprimis studio habui, vt publicam vtilitatem, quàm possem maximè, iuuarẽ: quòd si consequutus essem, vt optabam, esset de quo mihi gratularer: sin minus, aliquid sit, eò vsq; progressum esse, vnde alij perficiendi initium facere possent. Vale.

INDEX EORVM, QVAE IN HOC DE GYNAECIIS LIBRO, ET RELIQVIS OMNIBVS CONTINENTUR, secundum Capita digestus.

Parte priore hæc continentur.

Pessa-

Si

PARTIS SECVNDÆ HAEC SVNT CAPITA.

De matri-

FINIS.

FRAGMENTI ALBVCASIS capitum Index.

4

EROTIS IVLIÆ MVLIEBRIVM Lib. secundum capita Index.

De

INDICVLVS CAPITVM NIC. ROchei de Morbis mulierum libri.

LIBRI I. MVLIEBRIVM L. BONAcioli capitum Index.

LIB. II. CAPITA.

L. SYLVII COMMENTARII TITVLI OMNES.

FINIS.

HARMONIA GYNAECIORVM, SIVE

DE MORBIS MVLIEBRIBVS LIBER,
Ex Prisciano, Cleopatra, Moschione, libro
Matricis dicto, & Theodoro Prisciano collectus.

Prologus Prisciani & Cleopatrę in lib. eius priorem.

VTILE præuidi uobis, scribere de paßionib. matricis: superuenientib. enim plurimis & diuersis sæpius paßionibus matrici, ex quibus aliquæ periculosæ & insanabiles fiunt, propter confeßionem turpitudinis: aliæ verò sanabiles ob mediocritatem ægritudinis. Quapropter ratio pandat, quæ verecundia celat: signis vniuscuiusq; repræsentatis, curas subijciam.

Prologus Cleopatræ in librum eius posteriorem.

*DEsideranti tibi, filia charißima, & habere volenti contrarium curationis mulierum, facere laboraui. Et eligens duos præclarißimos libros Theodoren & Methycum, magno ac diligenti studio ex Græco in Latinũ transtuli, quia huiusmodi * sunt in memoriam *durare. Memineris autem, me tibi sæpius præcepisse, & iusiurandum à te exegisse, vt nulli tam gloriosam rem facilè credideris. Nunc ergo si eam perdideris, tuæ culpæ queraris. * Cupiditas verò hominum non habens certam fidem. Patiar, ô Theodota, dici medicina reginarum, Cleopatræ soror Arsenoës, quæ remedia medicinalia, quibus sæpè vsa sum, & vtique experta, conscripsi, & populo tradidi, & vt posteritas mea, beneficio huius artis, apud fœminas duret: ante omnia, quæ mulieribus accidere solent, indicandum esse credidi.*

* Debent, fortè.
* duratura, fortè.

PRAEFATIO MOSCHIONIS IN GYNAECIA, quam in Latino tantùm codice reperimus ab interprete positam: nam author Græcus innominatus nihil præfatus est.

CVM frequentius nobis in muliebribus causis obstetrix fuisset necessaria, nullasq; inuenimus studiosas, quæ literas Græcas attigissent: & cùm Gynæcia in Latinitatem translata, omnes

desiderarent: ego verò Moschion, qui iam Iudæorum quædam quomodocunque transtulissem (veritate rationis potius nixus, quàm instructa oratione, vel diligentius polita vsus) sicuti in ophthalmicis, chirurgumenis, Philetio, theorematicis legisti: placuit & quòd Gynæcia in Latinum verteremus sermonem, iamq; maximam partem Triacontadis integro tenore ad verbum transtulerim. Sed cùm vidissem grande corpus futurum, et quòd muliebres animos citò præ magnitudine lassare posset, placuit Methodicorum breuitatem sequi, vt omnia dicerem, neque tamen grãde corpus efficerem, sed omnia breuissimè cõplecterer, idq; simplicibus & muliebribus aliquando verbis, vt mulieres lectionis imperitæ, uel ab alijs sibi lecta facilè consequantur.

Theodori Prisciani Archiatri ad Saluianam præfatio, in lib. tertium, qui inscribitur Gynæcia.

INtellexisse te non minus nobis arbitror, Saluiana, artis meæ dulce ministerium, omnem mei operis efficaciam, in quo immemor non sum præfationis meæ, quòd duobus libris pares causas proposui, phænomenon euporiston officium, logico disputationem: sed non abest ab vtroq; Gynæciorum visitatio. Et quia hæc ratio mededi indiget diligentia, solitaneum libellum conficiam de mulierum cura, in qua & remotum à publico spectaculo elongaui. & ego quidem te scientia iuuabo: tu verò, cui communis competit sexus, & secretum facilè inuenit, tuam scientiam cum fiducia exerce, sedulò Gynæcio præposita, meo tractatu, tua diligentia.

HARMONIAE GYNAECIORVM PARS PRIOR.

DE MATRICE, SIue vtero CAPVT I.

1 *Matrix quot nominibus uocatur?*

RIBVS. Primò dicta est matrix, ab eo quòd mulieres partu suo matres efficiantur. Deinde Græcis ὑςέρα appellata est, hoc est nouissima: aut, quòd nouissima omnibus intestinis iacet: aut, quòd annis * quatuordecim vacua sit apud virgines, & nouissimè post mutationem ætatis, effectus suos per partus mulierib. repræsentet. Demum verò & δελφύς dicta est, quòd fratres efficiat omnes qui ex vna nascuntur.

* In Græco, ἕνδεκα, id est, vndecim.

2 *Vbi uerò iacet uulua?*

Inter duas coxas, inter vesicā & longaonem. Subiacet verò vesicæ, & lōgaoni (incumbit)

3 *Quid est naturale matrici? (i. quæ eius substantia)*

Magis neruosa est, constat arterijs, venis, pulpis & neruis.

4 *Quot tunicis constat matrix?*

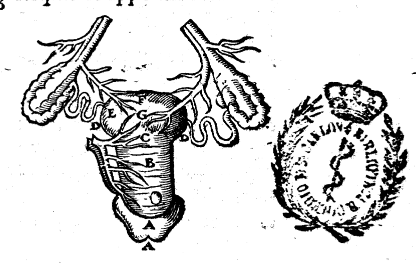
Duabus. Vna, foris lenior & alba, intus aspera: (altera) durior & neruosa, rubra, mollis & pulposa.

5 *Vbi iacet orificium matricis?*

A In medio sinu mulieris, qui ipse sinus membranis & neruis constans, maiori intestino similis est. Intùs autē est spatiosissimus, foris verò coniunctus, in quo coitus virorum & vsus Veneris efficitur, quem sinum vulgus cunnum appellat.

6 *Quali compositione figurata est matrix?*

Principaliter sicut cucurbita medicinalis: cuius singulæ partes, vt cognoscātur, & facillimè intelligi possint, in singulis partibus eius, singulæ literę scriptæ & appositæ sunt. Vbi B

igitur est A, positum, orificium dicitur, quod est ante partum pulposum & molle: post partū verò callosum, & spatiosum: vbi ergo est B, collum dicitur: vbi est C, ceruix dicitur. Omnis autem horum concursus choriū dicitur: vbi verò in ro-

tunditate dilatari incipiunt, & A est ibi D, humeri dicuntur: vbi autem E, latera dicuntur: vbi verò rotunditas cõcluditur, & ibi est F, fundus omnino nominatur. Intus verò, vbi est G, basis grandis dicitur, omnisque inanitas illa, quæ est in medio ventris, sinus appellatur.

* Fortè Quod.

7 ** Quid est muliebre signum?*

Cuius foris labia Græcè πτερυγώματα, Latinè pinnacula dicta sunt, & à superiori parte descẽdunt in medium, arcent verò auram.

8 *Quantum igitur pinnaculum resedit, & retro est orificium matricis?*

Non omnibus quidem ęqualiter, sed secundum differentiã B ætatis & naturę, quinq; vel sex digitis.

9 *Quale ergo est orificium matricis?*

Apud virgines, quę nondum deuirginatæ sunt, pulposum & molle: mulieribus autem, quæ iam pepererunt, spatiosum & callosissimum est.

10 *Testiculi mulierum ubi sunt positi?*

Prope ceruicem matricis, ex vtraque parte.

11 *Positione verò quales sunt?*

Rotundi & minores & molliores, quàm masculi.

12 *Meatus, quibus mulieres semẽ excludunt, ubi sunt?*

Iuxta matricis latera positi.

13 *Quæ sunt orificia matricis?*

Orificia matricis per testiculos exeuntia ad vesicæ collum iunguntur.

DE VIRGINIBVS. CAP. II.

1 *Quandiu puellæ uirgines esse debent? ex lib. Matricis, & Moschione.*

TAnto quidẽ tempore, donec, purgatione superueniente, cũ viro coire possit, natura & matrix officia adimplere & repræsentare videantur.

Saluberrima autẽ est perpetua virginitas. * Scientes enim masculũ, ex frequẽti coitu mala solent accipere, & sic mulieres vexantur.

* In Græco, ἀδίτως.

2 *Ad uiolatam, ut non cognoscatur. Priscian.*

Alumen scissum, gallã & omphacinum cũ vino amineo tere, & fac periclysma. *Item.*

Cum succo pastinacæ, & fac ad magnitudinem orobi, & apponatur per vnam horam ante quàm coëat.

3 *Virginum probatio. ex lib. Matricis.*

Lapatium tritum carbonibus impone, & suffumiga: si se comminxerit, virgo est. *Item.*

Rumicis flores carbonibus impo-

impone, & suffumiga: si virgo est, non pallescet.

DE STERILITATE.

CAP. III.

Ex Moschione, & Cleop. priore.

STerilitas, matricis commune vitium, viris & mulieribus, & de plurib. causis venire solet. Nam aut in totũ mulieres non accipiunt, aut cùm ceperint, non retinent, aut non nutriunt, nec ad legitimum tẽpus perferre possunt, sed antequàm integer sit infans, perit. Hæc ergo sterilitas efficitur, cũ aut masculus, aut fœmina aliquam valetudinẽ corporis habent, aut * partium illarum cõceptui necessariarum.

** Cleop. aut partes illæ cõceptui necessariæ impediuntur.*

Per virum ergo cõceptus impeditur, cùm omne corpus habet intùs causam, præcedente scilicet aliqua valetudine chronica, & inde eius semen tenue est, & aquatum, & aut valde frigidũ, aut iusto calidius, aut corruptum, aut * luxuria sua, frequenti vsu venereo eneruatus sit, & sine viribus. Partibus autem vir impediri solet, quoties * hypospadias vel parathocus est, hoc est, in latere mẽbranã habet, qua semẽ emittat.

** Cleop. aut luxuria sua frequẽtius uenerit, cũ inebriatus sit.*

** In Græ. ἐξσυνεχισμένος, ἢ παραλελυμένος ἐστίν.*

Apud mulieres etiam simillima vitia sterilitatis inueniuntur: aut enim ipsę in causa corpus habẽt siccũ, vt sint tenues, & macilentæ & phthisicæ, vel A ecõtrà multũ pingues, & grossæ, vel iracundę & furiosæ. Partibus aũt mulieres impediuntur, quoties non purgatur, aut orificium matricis obductũ habent, aut contortum, aut membrana, aut aliqua re aliena clausum, aut certè callositatem, aut duritiẽ, aut vulnus habent, aut in communicatione viri semẽ non emittunt, & inde steriles sunt, & eunuchæ.

Curatio.

Curãtur aũt singulæ res prędictæ, competenti sibi diligentia: ita vt vir fatigatus, & exercitijs, & vnctionib. & varijs cibis resumatur. Si verò aliqua valetudo chronica impediat, antè curetur, & sic resumetur. B Hypospadias antè, sicut in Chirurgumenis habes, curandus est. Similiter & mulier resumẽda & curanda. Si verò aliqua re aliena orificium matricis clausum fuerit, tollendum est, & si membrana clausum est, aperiẽdũ. Si verò vulnus intùs habet, pro differentia eius curãdum. Callus verò & duritiens malaxãda est. Præter enim has causas, nulla alia inueniri potest, quæ sterilitatem faciat, & conceptũ deneget.

Hypospadias à spado.

1 *Ad eam, quæ priùs fœcunda fuit, & sterilis facta est. Priscianus.*

Folia mali granati sicca & tere, & cũ melle fac pessum quatuor digitorum, & post purgationem impone tribus diebus, vt non tollatur, & post tertium

diem tollatur. & vuam passam cum granulis suis, & fac pessarium, vt suprà dictũ est, & quando coagulata stillauerint, cognoscat virum.

2 *Vt sterilis mulier concipiat. Cleop. libro 1. & 2.*

Si menstrua non desint, coagulum leporis in vino vir eius bibat, & statim ea vtatur. Mulier verò abstineat se ab aceto, & acrimonijs, & rebus salsis, nec lauetur diebus septem.

Item aliud.

Rutæ viridis succum in lana collige, & post coitum viri statim sibi subijciat, tamẽ non aqua sublauetur.

Ad idem.

Herbam arthemisiam tritam cũ myrrha in lana collige, pòst mixtũ sibi subijciat, ita vt nec sublauetur, & concipiet.

DE CONCEPTIONE. CAP. IIII.

Ex Theodoro Prisciano.

Aliquæ mulieres, quę voto posteritatis longo tẽpore desideratæ afficiuntur, medicas accersiuere, quas effectus elaboratę cõceptionis peritas, ac felices exhibuit. Nostræ itaq; Saluiana, professiõis cõmunis hoc magis est tibi necessarium ministerium, quæ ex tuis officijs sedulis, in his maius experimentum habes, quãtum aut gratiæ, aut gloriæ accrescat aut medicæ promittenti, aut susceptæ cõcipienti. Vnde licet inscia non sis huius curę conceptionem procurantis: attamen disposita tibi, consideratis omnibus, ordinaui. Circa eam, quę curanda erit, priùs inquirendum est, necubi orificium matricis aut inclinatũ sit, aut conclusum: vnde aut modicis purgationibus aperientib. expeditur: aut eo tempore purgationis, internorũ dolore nimio, conquassetur. Quòd si fortè ita res habet, phlebotomanda erit de talo quàm maximè, quò ad inferiora vicinior materia ꝓuocetur. Sic deinde ad ordinationem curæ aduertendũ B nobis erit, quę cõclusum priùs moderatè orificiũ patefaciet: vt purgatione solenni inoffense disposita, & desiccari & calefieri matrix possit: his enim rebus ita dispositis, cõceptionis vota faciliùs subsequentur. Si, phlebotomo adhibito, nec dũ tẽpus sua secreta cognouerit, tũc oleo dulci, vel anethino, vel rutato inguina fouẽda erũt & ꝑterea lana in eodẽ oleo calido infusa cõtegãtur: tunc cataplasmatib. chalasticis calefaciẽda: ex quorũ aqua decocta frequenter vapores adhibemus. Nã & fumigia, vaporatis partibus, supponi cõuenit, ex suprà dictis herbis, lapide gagate adiũcto. Si his omnib. rectè adhibitis, naturalis circa purgationem

tionem ordo permanserit, matricis orificium mediocriter relaxato. Nam adiutorijs conceptiones procurãtib. imminendum est, & continuò, cũ se purgatio inoffensè peregerit, ex diachylôn pessos, vel liuiano cũ nardino, vel roseo oleo resolutos, ordinabo. priùs encolpismo vti côueniet, & post matricis delauationẽ, ex eodẽ medicamento spissiore, pessariũ adhibere. Hæc continuis diebus xxx. adhibẽda sunt, vsq; in diẽ vẽturum alterius purgationis, quibus transactis, liuiano nitrum côuenit cômisceri, quod adhibẽdum est post encolpismum, ex subiectis speciebus disponendum, cardamũ, dictamnum, arthemisia, ireos, rutæ semen: omnia tunsa & cribellata, oleo dulci & puriori miscenda sunt, vt ex his ante pessariũ, fomentum adhiberi possit. Cômodiùs interea fiat, si huic fomento recentes porcinos adipes, aut anserinos admisceamus: post quod continuò pessario tali vti expedit.

Ficus pingues in aqua decoctas & tritas melle misceamus, & hoc pessarium supponamus: desuper verò liuianũ superimponi conuenit. Deinde interiectis nitri glebam accipimus, & in modum balani collyrium factum molli lana contegimus, quod superillinitum liuiano inijciemus; nullo enim remedio meliori innoxio aut corrigi matrix poterit, aut purgari, quàm huius nitri suppositiôe. Postquã verò hæc adhibita fuerint, quæ sufficere arbitror ad omnia corrigenda, quę impedimento conceptui esse possint, iam vti conueniet his duobus sequentibus pessarijs aromaticis côceptionem maturantib. Fit autem prius hoc modo.

Cera alba, adeps gallinaceus, terebinthina & nardinum oleum, his omnibus ex æquo solutis, coagulum leporis admiscemus, & hoc post encolpismum supponimus. Aliud verò omnibus experimentatum vsibus, sequens hoc est.

B Cassia, folium, spica indica, amomum, in vncijs singulis, omnia cribellata cum staphylino aut nardino oleo, accepto coagulo leporis, admiscemus, & hoc pessario ordine adhibito, ritè erit maturanda conceptio.

Iam nũc & superiorum pessariorum conuenit subiungere compositionem.

Pessarium diachylôn contra omnes conclusiones utilissimum, & probatum.

Lini semen, althęa, fœnum græcũ, omnia æquis pôderib. in vas nouum immittimus, vbi oleum dulce & aquam ęqua mensura adijcimus, vt semina pertegantur, quæ cùm mol-

li vapore coqui & bullire cœperint, vndatio vel ſpuma, quę ſupernatauerit, colligitur, cui anſerinos adipes, vel gallinaceos & cętera iūgimus, vt peſſario moderamentū faciamus. Sic nos diachylôn peſſarium conficimus. Quod ſolutius ſi fuerit temperatum, vnguentū magnū chalaſticum, vel paregoricum faciet.

A

Liuianum verò ſic faciemus: Cera punica vnc. iiij. maſtiche Chia vnc. ij. ſtyrax vnc. j. adeps anſerinus vn. iij. butyrū vn. iij. medulla ceruina vnc. iiij. nardinū oleū vnc. iiij. hęc oīa ſecundum conſuetudinem tunſa, ſoluta miſcebimus, vt peſſarium fiat. Hæc eſt ordinatio curæ omnibus mulieribus concipere cupientibus adhibenda, quam breuiter contexuimus. Sunt etiam alia plurima ab alijs varijs coniecturis compoſita, quę cauſticis adhibita, forſitā poſſint purgationē ſanguinis extorquere. At ego blādis magis, quā cauſticis conceptionis cauſa procurādas purgationes ſuadere volui. Commodiùs eſt enim ſic impendere officiū medicinæ, vt cū ſuſcepta cauſa curari cœperit, alia non curetur.

B

Sunt & alia duo genera peſſariorū, quibus magiſter meus & purgationem inoffenſè procurare ſe frequētiùs teſtaretur, & conceptionis officia perfeciſſe, quæ ſic conficiebat:

Opobalſami vn. j. peucedani vnc. j. s. ariſtolochiæ vnc. j. myrrhæ & croci ana vncia s. medullæ ceruinę, adipis anſerini ana vnc. j. s. Seorſim quæ tundenda ſunt cribellantur, & ſolutis ex more miſcentur, vt peſſarium fiat. Hoc, primo peſſario exempto, mox tēpore ſecretorum poſt balnea ſupponēdum eſt, quod duabus horis cōtinēdum erit. Pòſt verò, detracto peſſario, hac ſequenti confectione ſuā φύσιν vir illinire debet, & continuò mulieri miſcēdus eſt. Linimentum hoc ſequens eſt.

Opobalſamū vnc. j. opopanacis vnc. j. thus maſculū vnc. ij. cinamomum vnc. j. s. myrrha vnc. j. coſtum vnc. s. crocum drag. vj. caſsia drag. j. Hæc ſimiliter contrita oleo irino cō miſcentur, vt paulo pinguius fiat. Cùm verò vtendi tempus aduenerit, poſt purgatiōes, balnea, & peſſarij prioris vſum, vtêris neceſſariè linimento.

1 *Quæ ſunt aptæ ad concipiendum? ex lib. Mat. & Moſchione.*

Hæ aptæ eſſe poſſunt, quę ordinabiliter die ſuo purgantur, limpido ſcilicet, & moderato ſanguine, & quæ orificium matricis rectum & proximius habent, corpusq; omne neq; nimis durum, neq; valde digeſtū, cum integritate animi & hilaritate.

Quod

2 *Quod est aptißimum tempus mulieri coitus ad cõcipiendum? ex Moschione, & lib. Mat.*

In declinatiõe purgationis, subiacẽre desiderio coitus, ita vt neq; abundãtia cibi plenum habeat corpus, neq; parcitate inane, & post purgationem corporis commisceantur ambo simul: saluberrimus est enim cõceptus tunc.

3 *Quid est conceptus?* Mosch.

Ingenti corporis labore & tormento perfertur: successioni autem plus quàm necessarius, vnde & retentio perseuerat: animal verò aliud, cum naturali ratione & necessitate, efficitur.

4 *Quæ sunt signa conceptus?* Mosch.

Quoties in fine coitus horror quidam mulieri occurrit, ipsumq; orificium vuluæ conduci & concludi sentitur, nullumq; reliquum seminis sinum mulieris humectat, & valde modicum remanet.

5 *Vt intelligas si mulier concipere poßit, ex lib. Mat.*

De galbano sibi collyrium suppone, & si vertex capitis eius ęstuauerit, potest.

Vtrũ etiã mulier fœcunda sit, necne, lege apud Moschionẽ in exemplari Gręco caput. 161.

6 *Vt cognoscas si sua an uiri culpa sit, si non concipiat.* Priscianus.

Vasa fictilia duo * in agri via, intus hordeo posito, ibi facies eos vrinare, & pones in loco frigido per dies septẽ, & cuius hordeum non germinauerit, eius culpa est.

forte magna.

7 *Vt cognoscas an conceptus factus?* Priscia.

Si collũ * calidũ, & dorsum frigidum habuerit, concepit: si verò æquale corpus, non.

candidum.

8 *Vt cognoscas utrum masculum an fœminã prægnans in utero habeat.* Priscianus.

Apium cum radice sua capiti eius appone, ipsa ignorante, & si prius masculum nominauerit dũ loquitur, masculum: si fœminam, fœminam pariet.

Itẽ fac eã stare iunctis pedib. & si pedem dextrum primitus mouerit ad ambulandũ, masculum: si sinistrum, fœminam habet. Vide caput Græcum Moschionis 162.

9 *Vt fœminam concipiat, ex Prisciano.*

Vuluam leporis siccam tere, & ambo bibant, & coëant.

10 *Pessarium ad curam conceptionis & menstruorũ, & si matrix ex partu concussa fuerit.* Ex lib. Matricis.

℞. butyri obol. vj. hysopi obol. iij. myrrhæ obol. ij. medullæ ceruinæ obol. adipis gallinæ obol. iij. terebinthinę obo. iij. ceræ punicę obol. vj. aloës hepatici obol. iij. cassię fistulę obol. j. olei rosati obo. ij. mellis quantum sufficit, coque in vase fictili nouo, & vtere. Hoc

vsã est Fabiana Priscilla cũ omnes Archiatri in ea defecissent.

21 *Pessarium aliud ad concipiendum, ex Priscia.*

Piculam & ceram ana, cum oleo solue & vtere.

22 *Pessarium ad conceptionem mirificum & experimentatum. ex Moschione.*

℞. spicæ nardi, costi, folij, myrrhæ ana drag. ij. amomi drag. iiij. medullæ ceruinæ, adipis anserini ana drag. viij. ceræ punicæ drag. iij. olei nardini obol. j. olei rosati drag. iiij. commisce & vtere, sed istud non fit, nisi nimia fuerit infrigidatio.

23 *Pessarium conceptorium ad tumorem, & callositatem & duritiem matricis. Cleop. priore.*

℞. cerussę, medullæ ceruinę, cerę punicę, butyri, olei glauci ni, & nardini ob. j. resinę masti chinæ, terebinthinę, thuris masculi, & spumæ argenti æquis ponderibus, vt suprà misce, primò siccæ tamen sint contusæ, probatissimum est.

24 *Pessarium conceptorium aliud eiusdem, & Mosch.*

℞. styracis calamitæ, mastiches, * ladani, folij, sarcocollæ, casiæ, spicæ, croci, coaguli leporis, dactylorum, adipis taurini, ana drag. iiij.

Libani, habet Mosch.

25 *Vt mulier concipiat quæ diu fluxu menstruorũ laborauerit. ex Cleop. priore, & Mosch.*

Myrtum viridem & succũ eius lana inuolue, & post coitũ A statim inijce, sed aqua se nõ abluat, & concipiet. *Item.* Herbę arthemisiæ succum cũ myrto trita, cõmisce & in lana collige, deinde statim post coitũ subige, & concipiet: sed vide ne se abluat, quia tunc omnia quæ demonstrantur, maximè ad perfectum veniunt, si in mẽstruorum tempore pessarizatũ fuerint.

26 *Pessarium ualde utile ad conceptum, ex Cleop. priore, & Moschione.*

℞. fel taurinum, oleo lanam inuolues, & appones pridie ad orificium matricis post menstrua: quod nocte tollat, & cum viro coëat, & statim concipiet.

B 27 *Item pessarium aliud ad idem. ex lib. Mat. & Mosch.*

℞. opobalsami, peucedani, aristolochiæ ana dragmã j. (Cleopat. drag. ij.) adipis anserini drag. iij. myrrhę, coccognidij, medullę ceruinæ, ana drag. ij. opopanacis dra. j. & oleũ rosatum, terendo cõmisce, & suppone, & per duas horas contineat, & postea aufer, & statim cum viro concumbat, & citò concipiet.

28 *Conceptorium aliud, ex eisdẽ.*

℞. fel * caprinũ, & cyminũ, cõfice cum oleo sycionio, & oleo rosato.

aliàs taurinum.

29 *Aliud eorundem.*

Centaureę ramusculos contere in oleo rosato, & suppone.

30 *Pessarium Anathonis Philosophi*

sophi ad conceptionem, ex iisdem authoribus

℞. medullæ ceruinæ, ceræ punicæ, diachylonis, olei liliacei, olei nardini, succi hyssopi, axũgię porcinæ, adipis passerini, butyri ana obol. j. resinæ terebinthinę obol. iij. cõmisce & vtere.

21 *Vt mulier concipiat etiamsi nunquam conceperit, ex Moschione.*

Cleopatra sanguinẽ mẽstruum sistere affirmat.

Capra cùm peperit, antequã hædus suus surrexerit, & lac sugere incipiat, mulge, & ex eo fac caseolum, & in sinistro brachio in linteolo ligatum suspẽdito, vt iugiter illũ portet mulier: Sed cùm in balneum ire voluerit, domi illum inondatũ relinquat, reliquis horis omnibus secum habeat.

22 *Pessarium conceptorium. ex Mosch.*

℞. adipis anserini obol. iiij. croci, myrrhæ, adipis gallinæ, mastiches, olei cyprini, ceræ punicæ, medullæ ceruinæ, succi hysopi, resinæ terebinthinę, adipis vrsi, adipis leęnę ana obol. ij. hæc omnia in vapore decoqui facito, & inde fœminę supponi, & concumbat.

23 *Aliud eiusdem.*

℞. medullæ ceruinæ, resinæ terebinthinę, styracis, mastiches, succi hysopi, adipis anserini, butyri, mellis, ceræ punicæ, succi fœnogræci, olei susini ana obo. j. nardi obol. iiij.

24 *Orionis conceptoriũ ex Cleop.* A *priore, & Mosch.*

Lunam nouam die Veneris & die Iouis obseruare debent ambo, & die Iouis lauari debet mulier, & calidè post balnea sedeat ad encathisma, huic insidens parum, & vtens triduo.

25 *Vt mulier nõ concipiat. ex Cleop. priore & posteriore lib.*

Laseris optimi quãtum magnitudo est oliuæ, cum duob. cyathis vini ieiuna bibat, p singulos menses in diebus purgationis eius, per dies duos, & nõ concipiet.

Ad idem.

Cùm scierit antè horam vnã, quàm cum viro cõmisceatur, B tollat cędriam & myrrham pariter mixtam, & inde infrà corpus perungat.

Aliud.

Cùm peperit mulier eadem hora antequam aliquid sumat, aut sanguis eius purgetur, tolle carbones viuos, & extingue eos in sanguine suo, ibi ter dicens: Extinguo conceptionem mulieris huius (& nomina eam) ab omni coitu virili, * ex hac die, vel ex hac hora qua ipsa voluerit, saluis eius menstruis, ita vt rectè suis temporib. purgetur: & statim carbones in pyxide pone quantũ volueris, & claude. Deinde ipsam pyxidem in linteo inuolue, & diligenter liga & signa, & absconde eam, vt non ape-

Magica.

alias, ab hac.

riatur, ita vt nec sol nec luna eã videat. Quòd si voluerit aliquã do vt concipiat, aperiat ipsam pyxidem, & eiectum carbonẽ soli vel lunę ostendat, & statim concipiet. Aliud. Quatuor fasciculos ad fœminam, quæ cõcipere non vult, de salice, mitte in aquam coquere ad tertiã partem, & da ei bibere per dies quinq; calicem plenum, & vltrà filios non concipiet.

Vt mulier non concipiat. Prisc.

Nitrum in modum ciceris, & in sinũ matricis post concubitum mittas.

26 *Ad eas quæ dolorem matricis patiuntur, quando cum uiro dormiunt. Priscianus. Cleop. 2.*

Si hæc passio perseuerauerit, cholericæ fient. Vultus autem earum altas habent venas & libidinosas, natura tumescit plus intus quàm foris, palpebræ oculorum patent, quando concumbunt. Per somnum facies ignea pòst pallida. Curabis autẽ sic. Lac mulieris quæ masculum lactat & roseũ mitte, & calefac, & pone pessariũ in ore matricis.

Item galbanum cum roseo simul tere.

Item.

Oui assi vitellum cum myrtæ modico & roseo, in pessario appone.

DE CISSA PRAEGNANTIVM. CAP. V.

1 *Quid est cissa? Moschion.*

Appetitio inconsueti cibi, tempore quodã mulieribus occurrens, cum inæqualitate temporis, & abũdantia humoris & nausea.

2 *Vnde dicta est cissa? Ibid.*

Apud quosdam quod tædiũ graue mulieribus afferat: apud alios verò, à cisso .i. hedera, quę quicquid tenuerit, multũ fortiter amplectitur, & varietatem * sinus habebit. * *situs fortè.*

3 *Quoto mense cissa prægnantibus occurrit? Ibid.*

Frequentiùs secundo mense incipit: cuidam citius, cuidam tardius occurit.

4 *Quandiu cissa perseuerat? Ibid.*

Alijs vsq; ad ipsum partum. Omnibus ergo in vtero habentibus occurrit cissa, his qui abundant humoribus.

5 *Quæ eis adhibere debemus? Idem.*

Si fieri potest, interponenda est vnius diei abstinentia: si nõ potest, interim vel parcitas cibi fit cum perunctione plurimorum dierum, ita vt prius aquam bibant, postea vinum, sic cosq; constrictionis accipiant cibos, cum epithematib. stalticis, gestari iubeãtur, & si fieri potest, voce & lectiõe vtantur.

DE

DE ABORTV. CAPVT VI.

1 *Quæ sunt signa futuri abortus. ex lib. Mat. & Mosch.*

EO quòd ante legitimum tempus pariẽdi, subitò & sine ratione mamillæ macriores fiũt, frigiditas & grauedo in renibus: humor varius effunditur, & in fine thrombus videbitur. Oportet verò has rebus aborsorijs vti. Nam alię nolunt reb. aborsorijs vti. Illæ aũt hoc cupiunt, quę infames & adulteræ fuerint propter lucra. Sed si condylomata, vel alia aliqua impedimenta in orificio matricis habuerit mulier, & si concepit, melius est aborsorijs exterminare quod conceptum est, quoniam cùm dies pariendi venerit, periculum mortis mater infansq; subibunt.

2 *De aborsu Theodori Prisciani Gynæciorum.*

Abortiuum darę nulli fas est: vt enim Hippocrates attestatur, tam duri reatus conscientia, medicorum innocẽs officium non decet maculari. Sed quando matricis vitio, aut ętatis propriæ frequenter partus euenire fœminæ periclitentur, expedit prægnantibus in vitæ discrimine constitutis, vnius partus sæpe iactura, salutem mercari certißimam: sicut arboribus arescentium ramorũ

A accõmodatur salutaris abscissio: & naues pressæ onere, cùm graui tempestate iactantur, solũ habẽt ex damno remedium. Modum breuiter huic loco annectendum continuò designabo. Si ergo necessitatibus vrgentib. aut ætatis immaturæ, aut vitiorũ superiùs cõprehensorũ, fœtus molliter subtrahẽdus erit, sic consentio faciendum, vt cataplasmatib. chalasticis arthemisiæ succũ aut tunsæ pulueres misceamus: dictamni quoq; similiter. Sic aristolochię, sic rutæ seminis. Sic & fomentis ex supradictarum specierũ decoctiõe factis vti cõueniet: & quę scripta sunt in cura

B conceptionis, ad sanguinem innoxiè prouocandũ. His verò sequentibus remedijs, duris forsan corporibus minus obfuerit vti, quę vi sanguinem extorquent, simul etiam venientes fœtus pertraxere. Succũ rutę viridis potui dedere ad neophyta excludenda. Hanc eandem rutam viridem, cum nucibus rancidis, & cum melle dedere, asseuerantes pro pessario supponendã. Interea etiã myrrham, & arthemisiam, & violæ semen ex æquo cum succo menthæ potui similiter post balneas dari debere asseuerãt. Et lupinorũ puluerem, & violæ semen ex æquo cum semine menthæ tentauere. Et trochiscos cum decoctione dictamni

cùm hoc mulieris vitio maximè fiat, nam humor defluens auertit semen, & ideo confirmari non potest. Curatio autem talis esse debet.

al. uiride. Lotium equinum & * virile commisce æquali mensura in vino, deinde lapides molares candentes in ea mitte, & mulier supersedeat, ita vt vestibus sit bene vndiquaq; circumtecta, ne vapor ille exeat, vt totum calorem intus recipiat, & cùm pauxillũ refrigerari cœpit, ita vt manus pati possit, inde seipsam vt fuerat tecta, foueat, ne ventum sentiat, & cùm tepida esse cœperit, recipiat se calidè in lecto, & rebus maximè glutinosis cibetur. *Item.*

al. equæ. Lotiũ * equinum collige, & calefacto vel ab igne, vel à lapidibus vt suprà, seipsam foueat, dum bene tota calefiat, & expurgetur. Hoc facto, collige lotium in cacabum æreum, & adijce vinum quantum volueris, & lapides cãdẽtes impone, & supersedeat mulier, quę vestibus bene circumclusa, foueatur, quandiu * vapor exierit.

* donec solutio sequatur.

Ad aborsum impediendum, lege ca. 155. in Moschionis exemplari Gręco.

7 *Vt conceptum perferat. ex Cleop. 2.*

Hirci pellem combure, & tere, vt leuis puluis sit, & inde puluere corpus subliniat. *Item.*

Gallinæ pellem ventriculi A interiorem cum stercore in linteolo de licio liget, & secũ portet, vt non aquam tangat, cùm autem parit, tollat à se, ne non possit parere, & periclitetur.

DE MOLA MATRICIS. CAP. VII.

ex Moschio. Cleopat. 1. & lib. Mat.

Valetudo quę mola appellatur, duritia matricis est, quæ ex præcedenti feruore fit, quæ in tantum ventrem extendit, vt mulieri in vtero habenti similis videatur, aliquando de vulnere in matrice posito, mala caro excrescit, & immisso digito obstetrix in orificio, vel in collo velut callũ B inueniet. Aliquãdo omnis matrix malam valetudinem patitur, & videtur vt omnis duritia lapidea excrescat, & reliquum corpus cum malo colore & fastidio extenuetur. Nam inde dicta est mola à grauedine, & q, tardè moueatur. Separamus autem molam habentes à grauida muliere. Siquidẽ in principio ambabus menstrua non occurrunt, sed & mãmas inflatas habẽt, & fastidiũ patiũtur, & grauedinem renum, & venter eis quotidie crescit: quòd illa quæ molam habet quotidie punctiones & dolores sentit, & accedente tempore mensium, motum infantis non habet, quem grauidæ mulieres à quarto mense sentire incipiũt.

Transa-

Transactis verò x. mensibus, omne corpus earũ macie consumitur, venterq; & interfeminia in tantũ excrescunt, vt hydropicas se putent. Sed ab hydropica separatur illa, quæ molam habet, per hoc, quòd cùm vẽter manu pcussus fuerit, nullum sonitum reddat. Apud hydropicas autẽ & vẽter percussus sonũ dabit, & digitis impressus aliquantulum recedet. Hãc autem valetudinem plurimi insanabilem dixerunt: alij mox incipientem, posse sanari. Nos verò curabilẽ dicimus, & sicut chronicas ęgritudines, ita & molam curamus: vt præcedentibus paragoricis, cũ fomento & cataplasmatis, scarificatione, vaporationibus, & enchymatismis, & pessarijs malacticis, simplicib. etiam malagmatibus, sicut est diachylôn vel Mnasea. Inde ad metasyncritica nos conuertamus. Primò analeptico cyclo resumentes, deinde metasyncritica subiũgimus, sicuti dropacẽ & epipasmata, fricationẽ validã, sinapismũ & malagmata, hoc est, diaspermatõ, polyarrhiôn, & diadaphnidôn, & * caphisen fontis. Encathismatib. quoq; metasyncriticis bene vtemur, hoc est, aqua in qua decoctæ sint baccæ lauri, fasces hysopi, mentha, marrubium. Pessarium autem quod accipiat buty rum, succum hysopi, adipem

forte aphysis fomentis.

A * anserinum, medullam ceruinã, & * cerebrum eius. Mel etiam & ficus tunsas, minutissimè, & oleum vetus, aut cyprinum, aut sampsuchinum. Dein ad aquas calidas eas mittimus, & natare in mari iubemus, (&) ex ipsa aqua encathisma facimus. Perseuerante valetudine, etiã helleborũ damus. Illa autem thymiamata, quæ antiqui * supponebant, confecta ex croco, styrace, myrrha & resina non apponimus. Arthemisiam etiam decoquebãt, & pulegiũ, & oleum & eas ad vapores copulabant: Dabant etiam conditum, in quo decoctum erat cardamomum. hæc omnia reprobamus, siquidem plurimùm sunt contraria, & nihil B prodesse possunt.

Cleop. caprinum χιμάρων. i. capellæ.

** Mosch. & lib. Mat. habent uel.*

** Lib. Mat. apponet. Græca contrarium sensum habent.*

DE GRAVIDIS.

CAP. VIII.

1 *Quomodo grauidæ, præsertim circa septimum mensem, agere debeant mulieres? Ex Moschione. & lib. Mat.*

PRæ omnibus quæ concepertũt sint patiẽtes & quiete, ne nimia gestatione, pecus iam perfectum excutiatur: siquidẽ & septimani nasci possunt. Neq; ergo exercitijs partes illas fricari, neque pectoralibus fascijs mammas constringere decet. Laxamento enim

indigent, vt lacte impleri possint, nec ab ipsa strictura indignentur.

2 *Octauo mense quomodo se gerent? Ibid.*

Cum omni solicitudine & diligentia agant: in isto enim mense plurimùm grauantur. Quare omnes nimietates gestatiõis intercîdimus, trãquillitatem indicimus, & cibos etiã parciùs accipiant, ventremq; ipsum, si cum pondere pendet, fascijs diligenter constrictum suspendant. Ceroto etiam ex oleo viridi vel myrtino cutim ventris linire vt solidetur cõuenit, ne cùm parere cœperint, tẽsione & conatibus rumpatur.

3 *Cùm octauus mensis transierit, quid faciendum nono? Ibid.*

B Inferiores partes latiùs obuoluere, superiores verò perstringere, vt proximè ante partum inferiora loca dilatentur, & pecus ad inferiora deponatur, vt infantis exitus celeriùs possit haberi. Locus etiam ipse cum laxamento pręparare cõuenit, encathismatib. & lauacro vti & pessarijs, quę ex adipibus anserinis, & medulla ceruina constant: Digito etiam peruncto orificio matricis admoueatur, vt possit leniter & sine quassatione aperiri. Graui dæ mulieres omnes vti non debent viris, si fieri potest, vt non agitentur, ne matrix ipsius agitationis vsum non sustinens,

A abortiat. Maximè in nouissimis diebus debent ab hoc vsu omnino abstinere, ne sicut diximus, motus eius hac importunitate rumpat chorium, & humor effundatur, qui propter lapsum infantis à natura prouisus est.

DE OBSTETRICE.

CAP. IX.

1 *In quot uel quas partes diuidere oportet uniuersam muliebrẽ traditionem? ex Moschione.*

IN duas: Vnam quæ de obstetrice tractat: Alterã quæ de omnib. ostetrici occurrentibus cõstat. Hanc ipsam iterum diuidimus in causas secundũ naturam occurrẽtes & præter naturã. Obstetricalis verò ratio, hoc à muliebri differt, q̃ pars ab vniuerso. Obstetricalis enim pars est, muliebris verò totum.

2 *Quæ est aptißima, quæ obstetrix fieri poßit?*

Principaliter quę literas nouit, & habet ingenium, præsentem memoriã, & est studiosa, mũda vniuerso etiam corpore, integra, fortis & laboriosa.

3 *Quæ est obstetrix?*

Muliebrium causarũ docta, & medicinali exercitatione perita.

4 *Quæ est melior * medicina?* * *obstetrix.*

Quæ exercitata est medicinalibus

nalibus actionibus, cum prouidētia, iustissima & cōmunis, & quod vrget prouidens, horum diligentiā habere, coniungereque pro re & adunare possit, & per partes diuidere, & accidētia mitigare propter insequutionem causæ. Non iracunda, nec turbulenta, compatiens, sobria, pudica, arguta, quieta, prudens, nec auara.

5 *Quid est obstetricalis sella?*

Sicuti est sella tonsoria, in qua sedetur, ita vt habeat sub sexu similitudine lunæ foramē præcisum, vt illuc infans cadere possit.

6 *Quæ præparanda sunt, quæ propter partum sunt necessaria?*

Scilicet ex oleo calido vaporationes, spongia mollis, lana munda, fasciæ, ceruicalia, & resumptiui odores, & si fuerit obstetricalis sella vt cathedra, lecti duo, & locus aptissimus partui necessarius.

7 *Ministræ cum obstetrice quot sunt necessariæ?*

Tres. Ex quibus duę dextra leuaq; ad latera stare debēt, inter quas incūbere possit. Tertia verò dorsum eius teneat, vt occurrentibus doloribus non se in latus declinet, hortando eā vt fortiter sustineat.

A

DE PARTV.

CAP. X.

1 *Quibus mensibus rectè & uitales nascūtur? Ex lib. Mat. & Mosch.*

NOno & decimo maximè secundum ordinē, & septimo etiam, vnde difficulter aliqua euadere solet, quę viij. mense pariat.

2 *Quæ sunt signa proximi partus? ex lib. Mat. & Mosch.*

Si septimo, vel nono, vel etiā decimo mēse grauedo vteri, & ex renum cōsensu feruor & dolor in clunibus, lumbis, & inguinibus erit, ipsius etiam matricis ad inferiores partes descensus, cum orificij apertione & humectatione. Cùm verò

B

iam proximat, superiores partes graciliores fiunt, & extenduntur loca super pectinem & inguina, & frequentis vrinæ desideriū nascitur. Immissoq; digito ad magnitudinem oui in orificio inuenitur: humor verò qui effertur primò lentus, postmodum plurimus, & sanguineus.

3 *Quomodo separatur dolor qui de feruore uenit ab eo qui de præsenti partu occurrit, ex Moschione.*

Eo quòd de feruore dolor cum clausura & siccitate in orificio inuenitur.

4 *Anteq̄ ad sellam paturientes collocemus, quid facere oportet. ex Mosch.*

Oēs dolores illas omnib. ca

lefactionib. vaporare, oleo calido, & succidis lanis loca ipsa irrigare, eas deambulare, & lauare & cibos accipere antiqui iubebant. Nos verò non permittimus hoc fieri, quia ambulatio ipsa infantem propè foris positum, reprimit, & matricẽ quassat: lauacrum verò vires minuit, & digestionem corporis mulieris infrigidat. Quibus autẽ cibus in frigore datur, corrumpitur, & non nutrit eas.

5 *Quomodo oportet parturientem collocare?*

Iactantes eam supinam in lecto, qui duris est stratus, conduplicatis illi pedibus, & apertis. Cumq; ad magnitudinem oui in orificio matricis (chorium) inuenerimus, ad sellam eam leuamus. Nam si ita fuerit lassa, vt in lecto parere debeat, ibi pariat. Si verò sella obstetricalis non est intus fortis, in mulieris femoribus sedere debet, vt illic pariat.

6. *Obstetrix autem quomodo, aut ubi sedere debet?*

Viriliter cincta sit, & si in lecto partus efficiatur, habeat modicè inferiùs obstetrix sedile, in quo sedeat, vt ita facillimè manus mittere possit. Si verò sedẽs in sella paritura est, & inferiùs obstetrix humiliori sella, vt possit ex superiorib. partibus infantes adducere, & aliquantulum apertis pedibus suis, plus tamen humiliori loco,

A vt eam non impediant, faciem suam auersam auertat, ne pariens præ verecundia se concludat. Ante omnia tamen ligamẽtis omnibus, & capillis solutis, quod propter laxamentum solet fieri. Digito autem sinistro oleo calido perunсto, orificiũ matricis circumagendo aperiat, vt chorium illuc cadere possit. Omnis circa parturientem satagere debet, & petere eã vt non clamet, sed omnem spiritum ad inferiores partes exponat, maximè cùm dolor occurret.* Alias quæ retrò eam continent, iube vt cum linteo manus eius foris excludant. Si verò folliculus diu non fuerit ruptus, vnguibus eum rumpere B & immissis paulatim digitis, plus adaperire. Obseruandum est ne infans subitò simul cadat, ne quassatio capiti & ceruici infantis adducatur. Naturaliter verò orificium aperitur aliquando, mergentibus humoribus per ipsum. Tunc apprehẽdere debet obstetrix, & in diuersum adducere huc atque illuc. Illo tẽpore, quando se matrix aperit, conari oportet, & quando se concludit, nõ conetur, ne feruore aut sanguinis fluxu, ipsius matricis adductio emergat. A lateribus verò ministræ sine quassatione, manibus apertis, deorsum deducant. Cũ verò exire fœtus cœperit, manibus pannum habentibus eum

Vide Græca.

susci-

suscipiat obstetrix, & obstetricaliter quā lenissimè, vt vnà cū secundis procidat.

7 *Quando aut quomodo oportet umbilicum præcidere, ex Moschione, & lib. Matricis.*

Cùm modicè infans in terra requieuerit, à ventre eius digitis quatuor scalpello aut cultro acutissimo pręcidēdus est. Nec superstitionibus antiquorum consentiendū est, qui lino, aut vitro, vel canna acuta, aut cortice panis secabant. Cū verò præcideris, sanguinem qui in eo remansit coagulatum exiccabis, & lana torta vel licio ligabis, ne subsequēti fluxu sanguinis infans periclitetur. Sed eadem hora qua natus est, ex vtraque parte ligandus est, & sic in medio præcidendus, ne & ipsa quæ parit fluxum sanguinis patiatur.

DE PARTV DIFFICILI. CAP. XI.

1 *Quot sunt modi uel causæ, quibus laboriosus & difficilis partus efficitur? Moschionis.*

Plurimi duas causas esse dixerunt. Vnam apud eam quæ parit: alteram apud eum qui nascitur. Alij verò tertiam causam addunt, quæ extrinsecus venire assueuit. Apud alios etiam quarta causa emergit, quæ ex omnibus prædictis causis miscetur.

2 *Quomodo dicunt per eam quæ parit, difficultatem partus emergere? Ibid.*

Primò si iracūda sit, aut multùm timida, & verecunda, vel primariola, corpore etiam vniuerso vel partibus impediatur. Vniuerso aut si multùm gracilis, vel valde pinguis vel musculosa, vel imbecille habēs * corpus. Partibus autem, si imbecillis matrix & in feruore sit, aut aliquibus condylomatibus impeditur, vel orificiū eius in angustu conductum est, vel cōtortum, vel ex parte cōclusum, vel in vicinitate hæmorrhoides, vel collectiones, vel in vesica lapis sit, & in longaone stercorū retentio. His enim omnib. causis exitus infanti denegatur.

* corpore gracili.

3 *Quomodo dicunt per infantem, qui nasci habet, difficillimum partum fieri?*

Si naturaliter grande caput habet, vel omne corp9, vel tres manus, vel certè hydropic9 sit, vel gibbosus, vel lāguidus, vel inflatus, vel mortuus, aut positione corporis cōtra naturam inueniatur.

4 *Quæ sunt uerò schemata infantiū nascentiū? uel quot schematibus infans nascatur? ex Mosch. & lib. Mat.*

Generaliter sunt quatuor modi. In capite, in pedibus, in obliquum iacens, aut conduplicatus. Specialiter verò schemata plurima inueniuntur. Ille enim

qui in caput fertur, aliquando rectum quidem caput in orificium matricis habet, reliquum verò corpus contortũ. Aliquando in capite quidẽ deſcendens * aut in priore ab orificio, aut retrorſum caput infigit, aut in * diuexũ ſe proijcit. Aliquãdo verò cum ſtrictura hæc ſchemata fiunt, aliquando ſine ſtrictura. Aliquando etiam vnam manum foras proijcit, vel vtraſq;, ita vt intus iunctis exiſtat. Aliquando ita deſcendit, vt directũ orificio matricis pedes habeat compoſitos, & corpus habeat rectum, manibusq; lateribus iunctis. Aliquando in priorem partem, vel retrorſum ab orificio pedes infigit, quod & ipſum aliquando cum ſtrictura fieri ſolet, aliquando ſine ſtrictura. Aliquando vnum pedem vel vtroſq; foras emittit, manibus ſcilicet ſupra caput contortis. Aliquãdo diuiſos pedes partibus matricis infigit: aliquando etiam duplicatis pedib. in genua exire conatur. Aliquando ita conduplicatur, vt ſedenti ſimilis naticas foras oſtẽdat. Vel contra ita conduplicatur, vt plantas capiti in orificio matricis iunctas inuenias.

* *lib. Mat. et non in.*

* *obliquum.*

Qui verò in * diuexum iacet, aliquando in latere, aliquando ſupini, aliquãdo ad dẽtes inueniuntur, ſic etiã duplicatus, & in diuexum poſitus eſſe poteſt.

Al. in obliquum.

5 *Ex quatuor ſchematibus prædi-* A *ctis quæ ſunt exoptabilia, & ſecundum naturam, & quæ aduerſa & contra naturam?* Ex *iiſdem.*

Quoties in caput ferũtur, ita vt in orificium matricis directũ caput eius inueniatur, manib. ſcilicet lateribus & femorib. iunctis. Proximum verò bono ſchemati eſt, quoties & in pedibus deſcendit iunctis, & orificio matricis oppoſitis, manib. ſcilicet lateribus porrectis. Et ex vtriſq; ſchematibus melius eſt, quod in capite deſcendat. Cũ enim labi foras cœperint, nullus metus remanet, ne manus ibi ſeparatæ remaneant, cũ infantem adducere cœperis.

6 *Quomodo dicis de extrinſecus ue-* B *nientibus cauſis difficultatem partus emergere? Moſch.*

Frequentius à frigido nimio äëre, aut paulo plus calido, aut certè cùm ea, quę parienti ſunt neceſſaria, non adſunt.

7 *Quomodo per folliculum dicis impediri partum?*

Cùm tardius à fundo matricis reſoluitur, aut certè ita ſolidum eſt, vt difficillimè rumpatur, aut econtrà ita tenue, vt ante tempus ſoluatur, & antè humorem illum effundat, qui propter lapſus infantis à natura præparatus eſt.

8 *Quomodo dicis per eum modum, qui ex omnibus cauſis miſcetur, partũ impediri?*

Si languidus vel laſſus eſt infans, & inde nõ adiuuat parturientis

rientis conatum, vel certè mortuus est, & paruum caput habet, & inde orificium matricis extendere non possit, nec ab obstetrice facilè apprehendi. Et hę sunt causę, quas Moschiō & cæteri voluerunt facere difficultatem partus. Soranus verò noster alias subiecit causas, vult enim aut strictura impediri partus, constrictis & siccatis partibus ipsis, aut fluxu & abūdantia * humoris, vel fluxu sanguinis, consumptis viribus parturientis, vel illis rebus quibus orificium matricis concludi solet, sicuti cicatricib. clausis, vel collectionibus, vel hęmorrhoidibus, vel pluribus his similib. vel etiam morte infantis, vel in diuexum contra naturam posito, vel numerositate partuum, vel tres manus, vel pedes habeat, vel ipsi infantes quatuor vel quinq; concepti sunt.

al. sudoris.

DE IVVANDO PARTV DIFFICILI. CAP. XII.

1 *Qua ergo diligentia obstetricandæ sunt illæ, quæ tardè & cum difficultate pariunt? ex Mosch.*

SI aliqua strictura vel angustia, siccitate vel feruore impediuntur, siue hoc inimicum frigus attulit, siue duritia corporis infantis, siue matricis breuitas, cùm temporaneum conceptum receperit, siue pinguedine corporis, seu metu vel ira parturientis, vel colli matricis curuedine, vel torsione: hęc omnia suprà dicta chalastica diligentia relaxari solent.

Debemus eis quæ difficilè pariunt, ita subuenire. Primò frequētius oleum dulce & calidum cathisandum est, vel succus seminis lini, vel fœnogræci, maluarum etiam decoctarū. Aliquando etiam ouis crudis illuc admixtis: Sic effici potest vt etiam stricturæ relaxentur, & omnis angustia spatium accipiat, & infans, qui ad exitum impeditur præparato lapso, facillimè exire possit. Nam propterea de pollinibus ex melle cataplasmamus omnem vicinitatem supra pectinem & renes. Encathismate etiam vtimur, vel spongijs in eadem aqua tinctis vaporamus, & sacculis calidis easdem partes cōtingimus. Nam aliquando & leui motu vehiculi eas gestari permittimus. Siquidem hanc gestationem antiqui * exercitus agitabant, vt ad superiores partes lecti eas ligarent & colliderent. Alij verò ad scalas ligabant, & sic pendere iubebāt. Alij infinitùm deambulare & salire cogebant, alij scalas etiā ascēdere. Alij autem manibus sub axillis missis, à terra subleuabant & diutiùs exagitabāt. Sed hæc omnia nos reprobamus. Predictis enim rebus gra-

uiter quassatur matrix, & in maiorem feruorẽ ire solet. Idcirco vtendum est prędictis omnib. vaporationibus, & metuentem quidem hortari debemus securamque facere, quòd nõ periclitetur. Eam verò quæ nunquam peperit, & dolores nescit, docere debes, vt cùm dolores occurrerint, spiritũ retinendo, ad inferiores partes gemitus impellat: subnascentib. aũt dolorib. resumamus pane feruenti vel tostato, cucumere, pepone, & madẽti gleba. Si verò ea antecedẽti ægritudine lassa ad partũ venerit, occurrente etiã laxamento, simplici cibo resumimus. Pinguissimam autem in lecto in genua & ad dẽtes collocamus, vt pinguedine qua matrix premitur, liberetur. Orificiũ verò ipsum matricis, digito oleo vel aceto tincto circundamus, & si cursus fuerit, corrigimus. Si quod verò impedimentum ibi inuenerimus, chirurgia tollimus vel minuimus. Si verò lapis in collo vesicę positus vrinam deneget, eum rẽtrò in vesicam cathetere repellimus, & sic vrinã tollimus: vel iniectione clysteris, stercora de longaone deducimus. Folliculũ verò non ruptũ antè, digito presso formãtes locũ phlebotomo sollicitè diuidimus. Omnibusq;, post hæc, p̃dictis encathismatib. vtimur. Hæc ergo prima est diligentia, quæ difficultatem partus maturare potest.

2 *Si autem præter naturam positus fuerit infans, quid obstetrix facere debet? ex Moschione.*

Vtiq; in primo eum secundũ naturam componat, scilicet parturiens competenter in lecto collocanda est, vt altum habeat corpus, & paulo durior sit stratus, & si in priorẽ partem ab orificio matricis pecus infixũ est, supina est collocanda. In genua etiam & ad dentes, si retrò ab orificio matricis infans est. Si in sinistrum, in dextrum se conuertat. Si verò hæc schemata infantẽ corrigere nõ possint, tunc diligenter vnguibus incisis & oleo illinitis, & in vnum conductis digitis, sinistra manus orificio vuluæ immitti debebit, illo scilicet tempore, quo se matrix naturaliter aperit, & apprehenso pectore ad competẽtem locum corrigere: Si verò valdè infixum est, prius eum à loco importuno euellere oportet.

Sed antequam schemata illa ponamus, quæ contra naturam sunt, meliùs faciemus, si ea quæ sunt exoptabilia & secundum naturam, ipsa primò ponamus.

Partus primus. Hic est secundum naturam primus, melior ab omnibus partubus. Siquidẽ cùm labi cœperit, nullus metus subest, ne manus extendat,

& ibi remaneat, & hic est secūdum naturam. Secundus partus. Ita cùm occurrere cœperit, solicita debet esse obstetrix, vt cùm ad manus peruenerit, teneat, & sic eum adducat.

3 *Si in * diuexum iacet quid faciendum?* * obliquum.

Immissa manu obstetrix eum componat, & si caput proximum inuenit, ipsum teneat, & adducat.

4 *Si ambæ manus foras ei uenerint, quid facere debet obstetrix? ex Mosch. & lib. Mat.*

Duobus humeris eius, manus suas ex vtraq; parte infigens, retrorsum eum reuocet, sicuti superius dixi, manibus ad latera compositis, & apprehenso capite, paulatim & leuiter foras eum adducat.

Si infans caput interiùs habuerit, & si duas manus eijcit, oportet obstetricem, prius immissa manu sua, caput ad orificiū corrigere, & cōprehēsis manibus infantis, conari decet, ne caput eius orificium vuluæ obturet, sed facillimè ōmne corpus infantis exire posset, quò priores manus exierant.

5 *Quoties manum emittit, quid faciendum?*

Principaliter videtur, vt nūquam eum teneat obstetrix & adducat. Plus enim, relicto intus capite, orificium matricis obturatur. Nam & in ipso conatu, exarticulare manum infans poterit & amittere, vt cū de vtero euaserit, culpa obstetricis, vitiosus efficiatur. Melius ergo facit, si humerum infixis digitis eum retrorsum remoueat, & intus capacitatem vuluæ positum, ita componat, vt manus eius erectas laterib. iungat, & apprehenso capite foras conari incipiat.

6 *Si in pedibus descendens, in aliquam partem uuluæ reliquum corpus inclinauerit, quid facere debet? Ex lib. Mat. & Moschione.*

Sicuti superius diximus, obstetrix immissa manu, eum cōponat, & sic adducat.

7 *Si unum pedem foras habuerit?*

Etiam modò videat, ne vnquam obstetrix teneat & conetur, ne reliquo corpore infantis plus matrix claudatur, sed prius infixis digitis ad inguen infantis, sursum eum reuocet, & post, immissa manu, pedem alterum * colligat, & si fieri potest manus eius lateribus iungat, & apprehensis pedibus foras adducere conetur. * al. corrigat.

8 *Si uerò ambos pedes eiecerit, quid faciemus?*

Duabus manibus suis obstetrix in inguinib. infixis, sursum eum repellat, & compositum sicut dixi, foras eijciat.

9 *Si * diuisis pedibus duabus partibus uuluæ plantas infigat, quid faciemus?* * al. diuersis.

Immissa manu obstetrix eos iūgat, & ad orificium matricis

eos componat & sic adducat.

10 *Si genua hic ostenderit, & sic exire conatus fuerit, quid faciemus?*

Retrorsum repellendus est, & correptis manibus * & pedibus adducendus.

forte, uel.

11 *Si uerò in naticas sederit?*

Obstetrix manum infigat, & retrò infantem repellat, & correptis manibus & * pedibus, extrà adducat.

**uel.*

12 *Si grande caput habuerit ut exire non possit? ex lib. Mat.*

Intrinsecus repellendus est, & vnctionibus vncto orificio, immissa manu obstetrix eũ adducat, tenens caput eius, adiuuante etiam conatu suo parturiente.

13 *Si caput contortum habuerit? ex lib. Mat.*

Obstetrix immissa manu eum corrigat, & humeris comprehensum leniter adducat, ne matrix ipsa quassetur.

14 *Quoties fuerit duplicatus, quid faciemus? Mosch.*

Scias volo, duobus modis pecus in vulua duplicari: quoties enim naticas eius in orificio vuluæ inuenimus, ex interiori parte fiet duplicatio. Quoties autem caput & plantæ in orificio inueniuntur ex superiori parte, secunda est duplicatio, & potest obstetrix ita corrigere, vt * plãtis reuocatis sursum, caput hîc teneat, & sic infantem foras adducat.

Lib. Mat. habet & plãtis in orificium rectis, adducat.

15 *Si in diuersum iaceat, aut supinus,*

A *uel in dentes, quid facere oportet? Ex lib. Mat.*

Præcipimus vt in vulua displicitus, & apprehẽso capite, adducatur.

16 *Si plures uno fuerint & simul se ad orificium contulerint, quid & quomodo agendũ. ex Mosch. & lib. Mat.*

Si plures vno fuerint, si duo aut tres vel quatuor, sicuti frequẽtius diximus, in sinũ vuluę omnes sunt repellẽdi, & sic sigillatim eijciendi.

17 *Qualiter fœtus in utero sit cõuertendus? ex lib. Mat. & Mosch.*

Si supinus vel ad dentes est, leniter obstetrix, immissis digitis, in latus eum cõuertat, & accepto spacio, vt vel si vnam ma- B num obstetrix immittere possit, eum facillimè ad integrum schema componat, & quascunque partes orificio propiores habuerit, easdem teneat & sic adducat: ita tamen vt maximè caput infantis quęrat, & ipsum teneat & foris adducat. Siquidem melior ab omnibus descẽsus per caput inuenitur. Sed si pedes fuerint proximiores, ipsos teneat, & sic adducat.

Hęc autem omnia leniter ab obstetrice, & sine quassatione facienda sunt, ita vt frequenter oleum calidum, vel prædictos succos fœnogręci, seminis lini, & maluæ decoctum locis illis infundat. Hac enim diligẽtia, & lapsum infantibus pręparat, & sani euadere possunt, & quæ

paris

parit sine vexatiōe & sine quassatione seruatur. Plures enim infantes post difficillimũ partum euasisse cognouimus, & viuere vidimus.

18 *Quæ sunt uerò periculosa symptomata, quæ nos terrere possunt, ut periculum prædicemus?*

Si febres insunt, vel maximè acutæ, neruositas omnis patitur, talisq; feruor præcedit, vt & gangræna ibi efficiatur, plurimum sudét, pulsus etiam minutus sit, aut in totum non appareat, & delirium subsequatur.

DE HIS, QVI NON POSSVNT DVCI MANIbus. ex Mosch. Cap. XIII.

SVnt qui nullo modo manibus adduci possunt, & aut magnitudine corporis sui resistunt, aut morte, aut in tanta strictura arctati sunt, vt in totum euelli nō posint. Quid tũ facere oportet?

Embriulcia adhibere vel embriotomiam: siquidem iam pecus mortuum est, & debemus miseræ parturienti subuenire, maximè cùm sic periculosa iuxta eam symptomata inueniantur.

1 *Quomodo ergo embriotomiam facere debemus?*

In aliquantulum duro stratu supina iaceat, eaq; laboret, & curuatis illuc pedibus eius & A patefactis, spondis etiam lecti plantis eius infixis scapulis eius aut ministris, vel fascia ad reclinatorium religatis, is qui facturus est, in contra paulo inferiùs sedere debebit, & apprehendens curuedinem embriulci, & tepefactos infrà digitos abscondere, quibus perunctis, & in vnum conductis, cum eadem curuedine embriulci, in orificium matricis manum sinistram intus inijcere, & tentare locum, & quærere locum, in quem eum figat.

Si verò in capite partus descẽdat, aptiores inueniuntur oculi, occipitium, & os. Si verò pecus in latus est, in inguinibus, B & inter coxas infigi potest. si per pedes descendat, super pectinem bene infigitur. Vel si ex prædictis locis nullum inuenire poterit, vbicunq; vulnerato loco, embriulcum infigat, & erecta manu, foras embriulcum ministro tradat, & eodem modo etiam alterũ immissum, alij parti infigat, quem & ipsum ministro tradat. Ita autem æqualiter infixi esse debent, vt cùm conari cœperit, æqualiter adducere posit. Dein ministro iube vt leuiter conari incipiat, ita vt cũ matricem viderit ad inferiorẽ partem, tunc & ipsa conetur. Quoties verò matrix in sursum ascenderit, non conetur. Ipse verò digitus index ceroto inũctus, orificium matricis circũa-

gat, & illud aperiat & stricturã soluat, & quicquid ibi corrigẽdũ est, corrigat: frequentius tamen oleo calido & succis loca ipsa irrigans. Cùm verò competenter infans sequutus in aliquantulum foras exierit, superioribus partibus iterum embriulcos infigat, & hoc tandiu faciat, quandiu omne corpus infantis foras eijciat.

Si autem illæ partes, quæ foras emissę sunt, nec embriulcos admittere possunt, nec reliquũ corpus exire permittãt, aut certa aliqua pars infantis multùm grãdis sit, aut ipsum pecus mortuũ est, vt nec exagitari nec exire possit, ad embriotomiam ipsam necessitate est veniẽdũ, vt per partes concisum corpus infantis, sic auferatur.

2 *Quomodo uerò apprehendimus mortuum esse infantem?*

Ex eo quòd frigidus est, & nõ mouetur, nec pulsus habet.

3 *Quomodo pecus incidere debemus?*

Principaliter partes, quę foras sunt, si reuocari intus nullo modo possint, quomodo erit, sic etiam præcidi potest, & paulatim ad eductionem deduci. Quod si non regi posit, neque embriulcis adduci, quærendũ est, ne fortè hydrocephalia sit, hoc est, aquam in cute capitis habeat: & ipsum caput prius ꝑgrande in occipitium, effuso verò humore, vastitas capitis succumbat. Si autem natura grande est ipsum caput, prius manu constringendũ est. Mollities enim adhuc ossium facilè celeriter exire potest. Si non, etiam ferramẽto in occipitio aperiẽdũ est: sic enim effuso cerebro, breuiari caput potest. Si autem in diuexũ iacet, & humeros lateribus vuluæ infixerit, & adhuc superuixerit, etiam iugulo eius ferramẽtum infigere possumus, vt effuso abundanti sanguine, corpus pecoris attenuari possit. Nã hac ratione etiã venas ipsius aperimꝰ, si hydrops sit, vt humores effundat, aut vt intestina eius adducere possimus: manus etiam ac pedes, sicut retrorsum dixi, etiam intus ab articulis præcidimus. Si verò magnitudine sua, caput in interiore parte vuluæ absconsum est, à gutture pręcisum corpus dextra manu adducimus.

4 *Si uerò duplicatum pecus sic remanserit, quid faciemus?*

Præcidimus & tollimus, dũmodo omnes præcisas partes in tabula componamus, & vniuersa membra consideremus, ne quid ibi remanserit.

5 *Post Embriotomiam quid obstetrix facere debet?*

Vtiq; post tantam quassationem partium, prædictis succis & oleo calido hæc omnia irrigare, & paragorizare. Si verò fluxus sanguinis plurimus fuerit, rebus competentibus constringere & siccare.

DE

DE SECVNDINIS. CAP. XIIII.

1 *Secundinæ unde dicuntur. ex Mosch.*

AB eo, quòd prius infans cadens in terram, sic etiã illæ exeũt. Nam inde & prægnãs dicitur, q; priores nascũtur, & priores rumpantur.

2 *Quid est chorium?*

Membrana sine orificio, quę infantem, & quæ cũ ipso sunt, continet, fundo matricis inhęrens: dicitur & vasculum, & secũdina, & nouissimũ, eò quòd prior rumpitur.

3 *Vnde dictum est Angion.*

ἀγγεῖον, hoc est vasculum: Ideò vasculum, quia infantes ibi includuntur, in quo sic voluũtur, sicut pila in arena.

4 *Ex quibus rebus constat chorium?*

Ex neruis, venis & pulpis. Est aũt colore purpureo, similitudine folliculi.

5 *Ex quot & quibus constat umbilicus?*

Ex quinq;: duabus venis & duabus arterijs, per quas nutrimenta sanguinis infanti subministrantur. Quinta aũt est * Lucialis dicta, quę infantes in chorium lucium transmisit. Hoc ergo vmbilico, infans in matrice detinetur.

in Græco, λιχνιών.

6 *Quid est amnios?*

Membrana vniuerso corpo- A ri infantis adhærens, quod frequentius aliquando foris cõsumitur, & non per omne corpus inuenitur.

7 *Si secundinæ ibi remanserint, quid faciemus? ex Mosch. & lib. Mat.*

Cùm infans in manus obstetricis ceciderit, si ad vmbilicũ adhuc cohæret, obstetrix debebit etiam attentare leuiter hac & illac adducẽs, an per ipsum vmbilicũ infantis possit foras adduci, adiuuãte conatib. suis & ipsa parturiente, idq; fiat, qñ fundo non adherent & orificiũ patet. Neq; verò in directũ conetur, vt ne matrix simul adducatur. Si verò tarditas ipsa morã habuerit, præciso vmbilico, B separandus est infans, eũq; alia mulier accipiat, & reliquũ ipsa teneat. & cũ se matrix aperiat, ducendũ, cùm aũt recludit, nõ conandum. Sed si ruptũ vel pręcisum statim intus se absconderit, orificio matricis patẽte, per unctam manũ statim obstetrix immittere debebit, & si iam ad fundum matricis recesserint, et si obuolutæ sunt & natant, quacunq; parte apprehensis tollere debet. Si verò adhuc ad fundum matricis tenentur, resolutis ibi digitis & apprehensis secundinis, rẽtare hac & illac, & adducens persuadeat auferre. Illæ verò quæ imperitia in directum conantur, frequenter & ipsam matricem adducunt. Sed si ne sic subsequutæ sunt

aut orificiũ matricis statim se clauserit, vt neq; manus immitti, neq; ipsę exire possint, & feruor fuerit subsequutus, ibi eisdem dimissis, omnibus succis, & encathismate, & cataplasmatibus & vaporationibus, quibus ad feruorem vti solemus, vtendum est. Hac enim diligentia, omni strictura laxata, frequentius quicquid ibi remãserit & alienum est, foras emittitur, & sua sponte cadit.

8 *Ad secundinas remorantes & menstrua. ex lib. Mat.*

℞. lupinorum, absynthij, elaterij ana obol. j. sagapeni, myrrhæ ana scrup. xij. rutæ similiter tunde & cerne, & cum felle taurino collige, & super vmbilicum impone.

9 *Quæ sunt, quæ propter retentionem secundinarum antiqui adhibebãt? ex lib. Mat. & Mosch.*

Sternutamenta, & à scala suspensiones, & potiones dabãt, quæ eas eijcere possent, & fumos suffiebãt, & pessos sanguinem educentes subijciebant. Quin etiam pondera ad ipsum folliculum ligabant. Quæ omnia nos reprobamus, siquidẽ feruorem partibus ipsis facere possunt, & pręsentem sine dilatione sanguinis fluxum.

10 *Vt secundinæ citò sequantur. ex lib. Mat.*

Granum aristolochiæ rotundæ in femur liga.

A

DE PARTV MEDICAMENTIS FACILITANDO. Cap. XV.

1 *Ad partum iuuandum.*

Polypodij radicem tere, & super pedem pone, inchoante dolore, etiam mortuum pecus eijcit. *Aliud.*

Agrostis semen, quod adhuc in ipsa herba sit, & lanã de medio frontis arietis collige, & simul repone, & cũ opus fuerit, circa renes aut lumbos habeat, sed dum peperit soluę, ne vulua sequatur.

2 *Vt citò mulier pariat. ex lib. Mat.*

B

Granum aristolochiæ rotundæ in femur liga.

DE FOETV MORTVO EXPELLENDO. Cap. XVI.

1 *Pessariũ quod mortuum pecus potest foras detrahere. ex Cleo. li. priore.*

Latiridis scrup. j. & s. cum succo porri virginis conteres, & facies pessariũ duorum digitorum, & subijcies, pecus educit citò. *Item.*

Citri folia coques in aqua, et bene inde fomẽta vuluam intus, & partum educet, etiamsi mortuus sit.

Ad mortuum fœtum expellendum medicamenta, vide in exemplari Græco, cap. 154.

DE IIS QVÆ POST PARTVM FACIENDA *sunt.* Cap. XVII.

1 *Puerpera quomodo à partu tractāda? ex Mosch.*

IVbemus & spongia longa ipsam extergi: iactanda est in lectum, in obscuro cubiculo modicè patentibus pedibus, vt quicquid ex ea foras exire cœperit, non impediatur, pannis loca ipsa contegātur, ita vt frequenter mutentur. Sed & lanis mundis oportet & ventrem & pectinem contegere: & si sine quassatione partus effectus est, oleo viridi cum modico vino admixto ipsam partem irrigari. Si verò laboriosus partus præcesserit, oleo dulci & calido ipsa loca calefacere. Deinde biduo eas à cibo abstinere. Tertio verò die, encathismate calido & perunctione curata, & aqua calida faciem eius fomentabis. Cibabis autem eam simplici cibo, hoc est pane & aqua calida, & pultibus, & ouis sorbilibus. Aquam calidam ad bibendam dabis. Septima autem die nullis occurrentibus querelis lauacro vti, & varios cibos, & vinū modicū aqua temperatū dabis eis.

2 *Quomodo cognoscis post partum sufficientem purgationem occurrisse?*

Eò quòd sanguis vbertimus A fuit primò: secundò fæculentus & paucus, nouissimè purulentus.

3 *Si de conatu & tensione frequentius in partu ruptiones occurrerint, his quid facere debemus?*

Post aliquantos dies partus, cerotaria imponimus, quæ cōficiuntur sic. Cera, oleum rosaceum, spuma argenti, cerussa, alumen rotundum, & in fasciam paulò strictius faciamus.

4 *Si ex partu contingat sanguinis fluxus? Priscia.*

Arion Basilicum incende, & tere & cū aceto inuolue, & impone in pessario. *Item.*

Lapatij succo intinctum pessarium appone. B

5 *Si ex partu natura plagata fuerit? Priscian.*

Testiculos tauri solue cū aqua, & sicca, & cum oleo liquefacto, * lineo in pāno cum modico croco impone. *al. line.*

6 *Si matrix ex partu ulcerata sit? Priscia.*

Olei scrup. iiij. & butyrum vetus misce, & fac pessarium, & suppone.

7 *Si matrix ex partu concussa fuerit. ex lib. Mat.*

℞. butyri obol. v. œsypi obol. iiij. myrrhæ obol. ij. medullæ ceruinæ obol. ij. adipis gallinæ obol. iij. terebinthinę obol. iij. ceræ punicæ obol. vj. aloës hepatici obo. iij. cassię syringos obo. j. olei rosati obo. ij.

mellis quantum sufficit, coque A in vase fictili nouo, & vtere, hoc vsa est Fabiana Priscilla, cũ omnes archiatri in ea defecissent.

8 *Signa caloris matricis post partũ ex lib. Matricis, & Cleopatræ priore.*

Videntur signa suffocationis matricis, & cura eadem est.

Cùm se matrix ad stomachũ fecerit, vehemens nascitur dolor, corpusq; affligitur. Interdum etiã, vt in comitiali morbo, exanimata videtur, sed hoc distat, quòd nec oculi uertuntur, nec spumãt, nec nerui cõtrahuntur, sopor tantum in eis esse videtur. Quibus crebrò hoc accidit, & * calor supra vires fuerit, sanguis emissus prodest: si paruus sit calor cucurbitæ affigendæ sunt inguinibus. B Si verò diu tacere aut iacere cõsueuerit, oportet naribus fœtorem ex vstis appponere, & aqua frigida perfundere, aut ex ruta trita cum melle vel oleo cyprino, aut cataplasma naturalibus pubetenus apponatur. Inter hoc, corpus & coxæ perfricentur, & synapismũ leņe super ventrem pone, tertio vel quarto die intermisso, ne corpus rubeat. Si duritia permãserit, * solutio in lacte discoćto, deinde contrito cum alba cera, & medulla ceruina, cyprino oleo, & seuo taurino, vel caprino, cum rosa mixto. In potione dandum est anethum. Si verò vulua exulcerata fuerit, tunc ex rosa, scilla, axungia recenti, & lbumine oui pessarium fiat, apponatur: Vel albumẽ oui cum aceto adiecto roseo, vel rosæ puluere, aut suffumigium fiat matrici ex sulphure, & tolles dolorem. Quòd si purgatio mulieri defuerit, cucurbitulæ, cute incisa, inguinib. vel sub mãmis appositæ iuuant. Si verò magna constipatio fuerit, subijciendum est costum, pulegium, & violæ albæ: amplius nepitha, saturea, hysopus. In cibo verò accipiat porrum, rutam, cyminum, çepe, & synapi, vel omnia acria olera. Si verò sanguis q ex inferiorib. erumpere solet, naribus erupe rit, incisis * clunib. cucurbitæ apponantur, & si per tres vel quatuor menses, trigesimoq; die repetierit, scias te hoc vitium sanasse. Si verò se sanguis non ostenderit, scias ei capitis dolorem futurum, tunc si ex brachio sanguinem tollas, sanabis eam.

** lib. Mat. dolor.*

al. inguinibus.

DE NVTRICE.
CAP. XVIII.

1 *Quæ nam ad nutriendum apta est? Mosch. lib. Mat.*

Adolescenta, quę pulchro etiã sui corporis sit colore, & iam bis pepererit, & pectus latum habeat, ipsasque mammas neq; nimium laxas & rugosas, neque interim valdè

valdè tensas papillas, neq; multũ graciles, neq; valdè breues, & quæ non multas cauernas habet: neq; iterum parua & breuis, animosa, & quæ cum integro affectu puerum amare possit, & quæ nunquam irascatur, si fieri potest, grata & munda sit.

2 *Qua uita agenda est nutrix?*

Communiter sicut omnes homines vt sana esse posit. Exerceri ergo debet lauacro, vel perunctione corpus reficere, cibumq; sufficienter sumere, semperq; ebriositatẽ & indigestionem vitare.

3 *Quæ sunt exercitia quæ manibus nutricis fieri possunt?*

Exercere se debet nutrix in aliquo opere, præsertim partibus supernis, vt lac plurimum & digestum habere valeat, & si fieri potest, ad virum suum nõ accedat, ne per vsum venereũ purgatio se commoueat, qua superueniẽte copiositas lactis extermineтur aut extinguatur. Primis verò diebus quibus lactare incipit, simplicem cibum & leuem accipiat, & aquam bibat, ne solidum lac mox natis infantibus, cum difficultate per angustos gutturis meatus, descendat. Et cùm paruuli accedentibus diebus & mensibus solidantur, & fortiores fiunt, iam etiam solidiorem, & fortiorem cibum capere nu-

A trix incipiat. Postea verò vinum, sic vt & conditum subiũgat. Et si ita per ordinem actũ fuerit, vt docuimus, infans sine lesione, & sine indignatione saluus custodiri potest. Nam si nutrix ebrietati deseruiat, infans infirmabitur. Cùm tot mensibus mater sua, his & alijs rebus custodita, sanum cõseruauerit. * Infans nanque separatus à matre non præualet hæc & his similia sustinere. Sicut enim ramusculi, dum adhuc in eadem arbore consistũt, vnde nati sunt, sustinent tempestates & ventos, separati verò ab arbore inserti in alia, non preualent sustinere, quousq; radicem infigant.

Vide Græca, hîc enim quædam desiderantur.

B 4 *Quid est faciendum si nutricis lac fuerit exterminatum?*

Si hoc cõtigerit, alterius mãmillas accipiat: vel si nõ sit alia, illi cuius lac exterminatũ est, cõpetẽti diligentia prouocandum est, & si lapsum est, cibis & potionibus competentibus confortetur. Secundum authoritatem etiam antiquorum, vbera omnium pecorum manducata, sicut vespertilionum etiã cõbustorũ cineres, & noctuæ cum vino bibere dabant, vel cũ aqua soluta, mãmis illinebant. Quæ nos oĩa reprobamus: importunitas enim hæc stomachum exterminat, & cibum corrumpit.

Illis verò quæ plus quàm de

bent lac habent, fortiorib. exercitijs, & laborib. & stipticis rebus minuatur.

Si verò spissum est, accipiat cibum digestibilem, & qui modicè nutrire possit, neq; siccus sit, aquam bibat & quotidiano lauacro vtatur. Nam & nutrici cibos salsos accipere non permittimus, quoniam paruulum corrumpunt, & lac & vires infantis minuunt. Nutrix verò cibos bonos & succos, qui facilè digerantur, accipiat. Potiones, quæ stomachum custodire valeant, & lac augere, bibat.

Illam verò quę aquosum lac habet, rariùs oportet lauare, & vinum bibat, & cibũ accipiat solidum, sicuti sunt pultes duræ, oua elixa, frixa, & porcina caprináue carne vtantur.

5 *A somno expergefactam, quid facere oportet nutricem?*

Deambulare modicè, mammas fricare, vt lac quod somnus constrinxit, soluatur, & sic infans applicetur.

DE MAMMILLIS POST PARTVM AFFECTIS Cap. XIX.

1 *Si post partum ad mammillas lac confluat, cum tensione & grauedine, dolore & feruore, quid eis apponere debemus? ex lib. Mat. & Mosch.*

PRimò quidem quæ leniter constringere possunt, hoc

A est, spongias molles posca madidas, vel panem in posca infusum, & cum palmulis tritis. Si verò lac stringere velis, herba * policaria, & coriandrũ viride, & vua lupina trita in ceroto admixta, mãmillis impone. al. psyllium.

2 *Ad feruorem mammillarum quid facere debemus? ex Cleop. 1. lib. Mat. & Mosch.*

Mammillis adhibẽda sunt, ea quę relaxare possunt, fomẽtatio scilicet olei, vel aquæ calidæ, & succorum. Cataplasma etiam pones de seminibus, & in declinatione cerotum induces, & omnino adhibeantur quę in sanguinatione matricis & fluxu ordinata sunt.

B 3 *Si puerpera ipsa lactat quid faciendum?*

Omnia ritè vt prædictum est.

4 *Si verò alia lactauerit, eius quæ peperit lac, quomodo stringimus?*

Lapidẽ pyritẽ bene tritũ ceroto admiscemus, & vtimur, & paulatim strictas mammas ipsas fasciare iubemus, fugientes scilicet ea, quæ antiqui exponebant, hoc est, aquam salsam, cyminum, & strobilos, & alumen scissum, & hederam, quę omnia acredine sua impetum feruoris duplicare possunt: rebus verò chalasticis tumorem mammarum sedare valet.

5 *De mãmillis post partũ dolẽtib. ca. 1. Theodori Prisciani de Gynæcijs.*

Mammillas cũ tensione tumentes

mentes vel dolẽtes, quod post partũ quàm maximè mulieribus euenire consueuit, quas ex eo etiã grauis dolor inquietat, hoc ordine curare debemus. Per initia mediocriter pstringẽtib. vti cõueniet, id est, spongia molli infusa in posca, quæ leui anadesmo continenda erit. Sic etiã dactyli cũ pane in posca infusi & contriti sępe par beneficiũ præstitere. Si verò certa ratione lac prohibendũ erit, cataplasmati superiori admiscendum est aut alumen scissũ, aut herbæ policaris semen, aut coriandrum, aut portulaca. Nam & vnguenta ex folis earum succis frequenter adhibuimus, pẽna molliori loca tractantes. Si indignatio illa his minimè potuerit prohiberi, & lactis aggregatio maximũ feruorem locis incusserit, tunc cataplasmatib. chalasticis conuenit imminere, vt est panis in melicrato infusus cum oleo dulci contritus. Similiter etiam de seminibus tam lini quàm fœnogræci, vel hordei aliquando singulis, aliquãdo commixtis cum adipibus sæpe porcinis recentibus in melicrato tẽperatis. Si autem pondus cataplasmatis tolerare non potuerint, cum spongijs vaporandæ sunt ex aqua visci lini seminis & fœnogręci: & impositis continuò lanis in oleo dulci calido infusis, fouendæ erunt.

A

Si saniem fortè collegerit, iam suis temporib. & proprijs adiutorijs matura aperienda erunt, vt sub vna digestiõe possint curari. Si verò minimè percurari possint, transacto igitur impetu, vel indignatione mãmarum, simplex cerotariũ adhibẽdum est vsque in plenam sanitatem. Sanè si per eadẽ facta nutrire minimè decreuerit, unc cerotario supradict-o, puluerem molaris lapidis contusi admiscebis, & desuper ligabis, lactis impetum prohibiturus.

Quod si lactandi arripuerit voluntatem, tunc ligatura laxata fomenta chalastica adhibenda erunt, quæ lactis non prohibeant copiam ministrari: sed magis præeuntibus fomentis, & vaporationibus dictis, cypero, ouo & croco in vnum tritis, mãmillas vnguẽto adiuuabis. Item alij cyminum cum aqua tritum, alij verò fabæ pollinibus, & vua passa trita miscuere, & ex his cataplasmando lactis adauxere fœcunditatem. Sic sesamo trito cũ oxymelle cataplasmata confecerunt, his omnibus lactis fœcundum officium procuratum est. Si nimium interea lactis pondus duritiem fecerit, folijs apiorum, vel menthæ, vel caulium, cum pane tritis & melicrato, illam duritiem resoluimus. Ergo per initia omnibus mediocriter stipicis obuiandum

B

est: per augmenta vel impetus, chalasticis & paregoricis. Et licet omnibus hac lege deseruiendum sit, attamen mãmillarum mollium intuitu omnia moderatius fœminis adhibenda sunt. A

6 *Ad lac augendum. ex Prisciano.*

Lumbricorum viuorũ scrup. j. tere, & cum mellis cyathis ij. bibat vt nõ cognoscat. *Item.* Lac vaccinum bibat. Aqua salsa calida vel marina fométa, & pòst vino calido.

Ad lac augendum vide cap. 156. in Mosch. Græco. Ad lac minuendum, vide ibidem caput 157.

DE INFANTE, ET QVOMODO TRACTANDUS. Cap. XX. B

1 *Ex quibus probabis infantẽ aptum esse ad nutriendum? ex Moschione. & lib. Mat.*

EX hoc, quod illa, quę illũ in vtero habuerit, omnib. mensibus sana fuerit. Vitali etiam mense si sit sanus natus ipse paruulus. Si omnibus partibus fuerit integer, omnes poros patẽtes habeat, vocemque solidam statim vt cadit emittat. hæc omnia integræ sanitatis sunt testimonia, & pleno tẽpore natũ infantem ostendũt.

2 *Quoties in die lauãdus infans est? ex Mosch. & lib. Mat.*

Semel. Necessitate verò aliqua occurrente, bis: frequẽs verò lauacrum * flaccidum corpus facit. ** Lib. Mat. capiti eius nocet.*

3 *In quali loco lauandus?*

In obscuro & temperatè calido.

4 *Quibus rebus infantis superficiẽ lauari oportet aut aspergi. ex Mosch.*

Antiqui vino cum aqua salsa abluebant. Alij verò lotiũ puerile & puluerem gallarum vel myrtæ aspergebant. Nos autẽ salem tritum & aphronitrum aspergimus, prędictę enim res, odore suo infantem feriũt, nec tutum est infantẽ nimiũ astringi: inde enim deteriùs habent. Si verò multũ mollis est infans admixto * sale, vel oleo, vel succo fœnogræci, asperge, aut line per totum corpus, ita vt neque oculis, neq; ori ex his aliqd incidat. Deinde cùm siccatur corpus, aqua frigida eum abluere, & aqua calida ipsum lauare debes. Digitis verò in naribus, vel ore immissis, omnia purgare, & oleum oculis infantis infundere. Deinde minimum digitum in ano infantis immissum, * meconium tollat, & vmbilicum lana ligata immediatè sui præcidere, & linteolo oleo intincto contegere. *al. melle.* *In Græco ῥύπον.*

5 *Propter quam causam oculi infantium oleo irrigantur?*

Vt tunicæ quibus constãt emolliantur, extergantur, vt integrum visum habere possint.

Quare

6 *Quare iubentur matres post lauacrum infantum auriculas & nares exiccare?*

Ne remanente ibi humore, graciles aurium pori perfrigescant, & malè accipiantur.

7 *Quomodo oportet infantes ungere?*

Primò ad dentes positos, deinde etiam supinos femoribus suis antè supposito linteolo, ita vt aliquando singulatim manus iungat. Aliquando vtrasq; iungat, & extendere etiam iuuat. Similiter etiam pedes, singulasq; partes corporis formare: & quæ concaua esse debēt, premantur: quæ verò gracilia, constringantur, & quæ extantia, adducantur. Oculorum etiam ipsorum folliculos frequenter fricare, caput verò diligenter rotundum facere, patellas etiam in genubus mouere, deinde omne corpus extendere & remittere, & vniuersas partes suis officijs commemorare.

DE FASCIANDO INFANTE. CAP. XXI.

1 * *Quomodo fasciandus est infans post lauacrum. Mosch.*

Fortè. Quomodo disponendū est lauacrum.

SEdere debet nutrix, & genubus iunctis femorib. suis in linteolo infantem ac- A cipere, & sublatis fascijs oleo tepido vngere: & in pelui grandi aqua calida limpida, & sine odore missa temperata. Deinde manum sinistram sub axillā infantis sinistram tenere, ita vt pectus supra cubitum iaceat. Deinde in aquam positum leniter fomentare. Primò dorsum, deinde supinum cōuersum, & partes ipsas fouere, ita vt omnes sordes, quę in collo sunt, & concaua loca, sicuti sunt axillæ & inguina diligenter extergantur. Immissoque digito intra os, saliuas omnes tollere & leniter gingiuas & linguam confricare. Deinde leui manu super pectinem premere, vt vrinæ officium commemoret. B Sed cùm viderit corpus eius aliquantulum calefactum, sufficienter obruisse, lauare, & in tepida aqua deponere, vt ad vsum frigidæ assuescere possit infans.

2 *Quomodo oportet infantem fasciare?*

Superposita femorib. eius fascia munda, & lata sufficiēterque lōga è lana, vt singulas per partes voluere valeat, ita vt omnia loca, quæ sunt gracilia, constringantur, & antè laxiùs circùm cingantur. Deinde con iunctis genub. & talis lana interponatur, ne ita coniunctis aliquid de membranulis cassetur. Caput pannis aut lanis mūdis contegatur.

3 *Vbi oportet & quomodo infantem iacere?*

In locis mediocriter calidis, ita vt nihil oleat, & nec valde sit lucidus locus, stratumq; eius sit concauũ, nec valde molle, ne multum iacendo, spina infantis aut collum cõtorqueat. In mediocri mollitie collocatum etiam caput infantis iacere debet.

4 *Quanto tempore fasciandus est infans?*

Apud quosdam diebus quadraginta: apud alios Lx. Apud nos quãdiu in integro sui corporis infans coaguletur & solidetur: quòd si citiùs soluatur, euenire solent ei languores, dũ sano corpore sunt nati. Tardius verò solui debet q imbecillis est. Semel omnis fascia, & non delapsos soluimus, sed per partes paulatim. Si verò semel soluerimus eos, & corpus mundauerimus, nouitate ipsa percutitur, & male accipitur.

DE VMBILICO INfantis. Cap. XXII.

1 *Post quot dies umbilicus infantis cadere solet.*

Post tres vel quatuor. Vulnusq; quod remanet, plũbi puluere bene curetur.

2 *Quomodo concauitates umbilici formantur?*

Frustum plumbi ad similitu- A dinem denarij factum apponimus, quod possit pondere suo concauum facere.

DE CIBANDO INFANTE. Cap. XXIII.

1 *Quando oportet infantem cibum accipere primũ, ex Mosch. & libro Matricis.*

CVm post omnẽ * commotionem quietus fuerit effectus, hoc est, post * nonam vel x. horam, talem cibũ primũ accipiat, qui stomachũ & ventrem purgare possit, & eum nutrire, sicut est mel modicè decoctum. Si enim crudum B fuerit, & austerum est & inflat: si verò paulo plus fuerit coctũ, constringit.

al. commutationem.
al. octauam.

2 *Quomodo mel ei dandum est?*

Nutrix debet os eius illinire, & mulsam tepidam instillare, & sic secunda die lac offerre.

3 *Cuius lac accipere debet infans?*

Maternum lac dare oportet: aut extraneum, non maternum, siquidem adhuc ex labore partus, & turbatione & purgatione lac eius malum est, & * crassum & indigestibile.

al. pinguem.

4 *Quod est uerò lac bonum?*

Bonum lac est mediocriter cãdidum, nec subliuidum, nec gypso simile, nec subacidum, sed moderatè coagulatũ, & stil latim

latim in vngue leniter dilatetur, nec se citò diffundat. Reliquæ autem differentiæ malum lac ostendunt.

5 *Materno ne lacte nutriendus est infans an nutricis? Mosch.*

Amabilius quidem potest à matre nutriri, verùm matrona vt post partum sana esse possit, melius à nutrice potest nutriri. Vnum enim lac maturum sufficiéter duobus infantibus ministratur.

6 *Post quod spacium lauacri ad mamillam applicandi sunt?*

Post modicum, donec omnis turbo lauacri digeratur, quicquid enim prius accipitur, corrumpitur & nó nutrit. Nam & ipsa nutrix, si nó digesserit balneum, & exiccatis antea mammis infanté applicet, malè habebit infans.

7 *Quomodo lactari debet?*

Manibus acceptum infanté aliquantulum in latus ponere, & ad vtrasq; mammillas conuertere, vt modò dextram manum infans, modò sinistram liberam habeat, & de ambabus mammis accipiat. Deinde ori eius appositam papillá teneat, & quasi latenter lac exprimat, ne cũ labore infans didam sugere incipiat.

8 *Quoties in die infans lactari debet? ex lib. Mat. & Mosch.*

Frequenter in die lactandus est, modò ex sinistra modò ex dextra mámilla, quoniam semel, quod ei sufficiat, accipere non potest. Lassatur enim diutiùs lactádo, aut de bono lacte citò satiatur. Non ergo determinandus est modus, sed cum visus fuerit velle, oportet eum accipere. Ita tamen vt ante lauacrum, nec in lauacro vnquá accipiat didá, ne lædatur * corpus eius. Qui enim ante lauacrum vel in lauacro lactantur, scias eos varijs & multis láguoribus detineri. *al. cor.*

9 *Quibus signis intelligere possumus infantem debere cibum accipere?*

Eo quòd præcordia eius cócaua sunt, vel etiam tantum tépus transiuit, vt cibum accipere debeat, os etiam aperiat, & labia frequentius moueat, & cùm in * antè intinctum digitum labijs eorum applicuerimus, sugant cum quodam ploratu. *forte lacte.*

10 *Quomodo uerò apprehendimus an propter cibum ploret, an non?*

Fasciam principaliter inspiciamus, ne stricta sit, ne iacens pedem aut manum contorserit, aut aliqua re puncturá senserit, aut de abundantia cibi aut lactis plorent, inspice: & ne à plurimis coopertorijs grauatus, aut ne paruitate eorum perfrixerit, aut nimio sole æstuauerit. Si verò aliqua re punctus est, subitò plorare incipit: si coopertoria plurima, vel parua, id visu probatur & tactu,

aut enim frigidus esse debet, A aut multùm calidus. Si autem abundantia lactis vel cibi premitur, huc atq; illuc se proijcit, & plena præcordia habet. Si æstuauerit, cum anhelitu rubet: si verò aliqua causa inęqualitatis est, & ille languet, & lac accipere non vult, & macrior effectus est. Ex prædictis ergo signis omnes ploratus eius seperari possunt.

11 *Quando infantem à lacte deducere debemus?*

Post annum & sex menses, aut suppleto biénio, dentibus iam abundantibus & firmis, quòd posint non tãtum cibũ diuidere, sed etiam diligenter eum manducare.

12 *Quem cibum primum infanti* B *dare debemus?*

Panosum, hoc est micas in mulsa vel in condito vel in lacte infusas, vel succũ alicæ vel pultes.

13 *Deinde bibere quid ei dabimus?*

Aliquando aquam, aliquando vinum aliquãtisper per vasculum vitreum ad imaginem papillæ formatum & pertusum, quod rusticitas * Vtala appellat. Ante paucos verò dies, paulatim cibum offerre conuenit, & raro ad didas applicare, & nouisimè ex toto lac negare, & quæ amara sunt mammillis illinire.

γαφυλίδα ἢ παλζωνάριον.

14 *Quando gestandus est? ex lib. Mat.*

Ante cibum gestandus est: nunquam statim pòst, vt non quod accepit rumpatur aut reijciatur.

15 *Quæ sunt exercitia quæ facere possunt infantes? Mosch.*

In primis ad pilam ludant, vt altius manus extendant. Hæc exercitia vtilia sunt infantibus.

DE IIS QVÆ INFANTIBVS ACCIDVNT. Cap. XXIIII.

1 *Quando incipit infans dentes habere? ex Mosch.*

NOn omnes ęqualiter. Plurimis verò à quinto mense nasci incipiunt.

2 *Quæ sunt signa quæ infantes ostendunt dentire?*

Gingiuarum prurigo, & feruor maxillarũ & in ceruice neruorum dolor. Vnde frequentius sanguinolentus humor per os aut * nares exire solet. *al. aures.*

3 *Quibus utendum est rebus tunc infantibus, ut non laboriosè & cum tormento dentes eijciant?*

A quinto mense oleo dulci, & adipibus gallinaceis, & cerebellis leporis, gingiuas frequẽtius fricare. Nouisimè mediocriter decocto melle illinire. Cùm verò feruor emerserit, vaporatione & cataplasmatibus vti; ita vt nutrix eius vinum nõ acci-

accipiat & parcius cibos sumat.

4 *Ad feruorē faucium quibus utendum est?*

Omnib. quæ relaxare possunt, sicuti mel modicè coctū. & ex eo mulsam & succum ptisanę, & cætera his similia.

Plura in græco.

5 *Ad pruriginem corporis eorum quid faciendum est?*

Vaporationem lauacri calidi, & perūctione olei cum quo modica cera soluta est.

6 *Si uerò exanthemata & pustulæ cum humectis uulneribus exierint, quid faciemus?*

Vtimur illis quæ constringere & siccare possunt. Post lauacrum autem perfundētes aqua calida, in qua decocta est rosa, lentiscus, * celsa agrestis, myrtus & coria mali granati. Cataplasmatibus autem misce folia plantaginis, intyborum, portulacę & vuæ lupinæ. Illinimus oleo rosaceo vel myrtino, cum cerussa, spuma argenti & alumine.

agrio sycamina.

7 *Sonitum uerò narium & oris strepitum quod frequentius de humoribus occurrit, quomodo sanamus?*

Mulsam ex modico melle cocto factam, frequētius infantibus damus.

8 *Ad tussiculam uerò eorum quid dabimus?*

Semen lini, amygdalas, succum liquiritię, & tragagantha vtimur & electuarijs.

9 *Quæ est ualetudo quæ apud infantes Syriasis appellatur?*

Cerebri est feruor cum meningis, ita vt occipitium infantis concauum fiat, cum igneis & frequentissimis febribus.

10 *Si uerò uenter infantis solutus fuerit, quid faciemus?*

Si adhuc lactet, omnia quæ stringere possunt nutrici damus. Epithema quod est de palmulis & lenticula inducimus.

Si verò plurimis diebus nō fuerit assellatus, mulsam & olera quæ ventrem mouere possint etiam nutrici demus.

DE VALETVDINIBVS MVLIERVM communibus Pars altera.

HActenus de Catapocianis tractauimus, & quoniam omnium valetudinum speciales curas nō habēt, quas vel maximè obstetrices nosse conuenit, placuit vt ad Gynæcia triacontados conferamus: inde verò plana omniū causarū cura insinuari potest.

Quæ sunt ergo ualetudines mulierum, quæ per stricturam fieri solent?

Retentio menstruorum, feruor matricis, tensio, inflatio, tumor, duritia, & vuluæ præfocatio.

Quæ sunt quæ per fluxum?

Sanguinis ipsius fluxus & A
& gonorrhęa. Quoniam ergo, quia omnes earum valetudines aut per stricturam fiūt, aut per fluxum, illę priores curandæ sunt, quæ per stricturam occurrunt, hoc est, menstruorum retentio, inflatio & tumor, callositas orificij & clausura vuluæ & prę focatio, quoniā metasyncritica Græci dicunt, placuit ab ipsis principiū sumere.

DE VALETVDINIBVS MVLIERVM *quæ per stricturam fiunt, & primò.*

DE MENSTRVA PVRgatione in genere. Cap. I. ex Mosch.

1 *Purgatio mulierum quid est?*

In græco ἔχευμα. Vide græca.

PVrgatio (est) conceptę pecudis intra vterū gestatio, (nutritio) & officiū (minister, obsequium) partus, qui naturaliter per matricem fertur, (&) frequentius xxx dieb. expletis occurrit.

2 *Vnde dicta est purgatio?*

Ab eo dicta est, quod super abundantem sanguinem corporis mense vno collectum excludet, & inde corpus limpidum (faciat) nam ideò & menstrua dicta sunt.

3 *Quando incipit primò occurrere purgatio?*

Quædā initiū habent à xiiij. anno, quædam citius, quędam tardius.

4 *Quando cessat?*

Cuidam in anno quadragesimo, cuidam in quadragesimo quinto.

5 *Quanto sanguine mulieres purgantur?*

Non omnes ęqualiter. Differunt enim secundum naturam & ętatem, vt plurimum tamen ad duas heminas purgantur.

6 *Quæ est uita quæ plurimum purgationem facit?*

Quæ * vagæ sunt & delicatæ, & nihil agentes, plurimo sanguine purgantur. al. otiosæ.

7 *Semper ne æquali sanguine menstruo purgantur?*

Non semper modico, sed à magno incipit purgatio & in B modico finitur; nam & ætate parcè & quoties suum incremētum accipit corpus, & post vacuam vitam si ad exercitationē mulier accedat, necesse est vt modicè purgetur: alijs temporib. verò pro diuerso genere viuēdi, purgationis etiam modus variat.

8 *Quot diebus mulieres purgātur?*

Non æqualiter omnes pleręque tribus, aut quatuor, aliæ pluribus, aliæ paucioribus.

9 *Quænam secundum naturam nō purgantur?*

Puellæ scilicet & anus, & illæ quæ voce cantāt, & quæ graui ægritudine laborant, & quę in vtero habent. Puellæ enim ideò non purgantur, quia adhuc infantulæ sunt: Anus, quia iam

iam virtus & calor defecerunt: Quæ autē voce exercentur, ab exercitatione sua sanguis earū consumitur. Illis verò quæ graui aut longa ægritudine laborāt, vniuersus sanguis cum virtute corporis, labore consumitur: Quę autem in vtero habēt, infantes nutriunt ex sanguine.

10 *Quid differt ea quæ in totum non purgatur, ab illa quæ retentionem menstruorum habet?*

Quòd hæc res valetudinem ostendit, non purgari autem etiam secundum naturā occurrere solet.

11 *Quomodo probamus aliquas secundum naturam non purgari?*

Ex eo quod ad impetum sanguinis molestias sustinent.

12 *Quibus signis intelligimus primæ purgationis tempus adesse?*

Purgatio primò venire à xiiij. anno incipit, alijs prius, alijs postea. & mammas inflatas habent, pondus super pectinem cum quadam prurigine sentiunt. Aliæ verò quæ iam frequēter purgatæ sunt, adueniente die purgationis constituto, pigræ efficiuntur, grauedinē habent in renibus, aliquando & dolorē sentiunt ibi, & frequentius oscitant, & omne corpus extendunt, ruboremq; in buccis habent non perseuerantē, sed inter aliquas horas se ostēdentem: aliquando & fastidiū patiūtur, & nauseant. Vniuersaliter mulieribus purgatio occurrit, si fortè futurus est cōceptus, & vtiliter præparat locum, in quo semen hęrere, & conglutinari posit. Sanitas autem earum gloria est, & si quid citò eas senescere facit, & in superuacuo partu fortè periclitātium: anus, quæ purgantur, sanæ sunt. Vide Græca.

DE RETENTIONE MENSTRVORVM uel quoties cū dolore & guttatim purgantur Cap. secundum.

MVltæ sunt causæ quę nō purgari mulieres faciūt. Nam quędā primò sunt, quæ nullā valetudinē habētes, naturaliter nō purgantur: aliæ ætate impediuntur, sicut anus & puellæ, aliæ exercitatione sanguinem purgationis consumunt, nihilq; est, quòd matrix propter purgationem accipiat, & seruet, & inexpleto mense purgationem repræsentet: alię verò sunt, quæ valetudine aliqua, aut vniuersali corporis aut partium non purgantur: vniuerso corpore, vt sunt tenues & synhecticæ, vel cōtrà multum pingues, & crassæ. Partibus verò impediūtur, vt quæ orificium matricis aliquando reclusum habent, aut callosum, aut præcedente vulnere cicatrice induratum. Omnes ergo has prædictas causas ap-

prehendimus his scilicet signis. Si enim naturaliter in totum non purgetur, quæ sana sit, & sine aliqua querela corporis & matricis viuat, hæc certè nunquã fuerit purganda. Quæ verò nõ purgantur anus & puella, interrogatæ à Medico si fuerint, annos suos simpliciter confiteri possunt. Valetudinariæ verò (quæ sint) vniuersi corporis à Medicis videntur. Si verò matrix habuerit locaturæ impedimentum, ab obstetrice infesta causa inuenitur, & quod illa purgatio, quæ semper fuerat, morbi impedimento iam non contingat. Non purgatas naturaliter non oportet curare, ne contra naturam faciamus, sed neque illis quæ aut exercitijs aut cantilena nõ purgantur: At illis quæ propter aliquem morbũ non purgantur, competentem diligentiam passionibus earum adhibemus. Si verò membrana fuerit clausum orificium, aperiemus: si verò aliqua res aliena ibi fuerit inuenta, tollimus, callositatem malaxamus, feruorem soluimus, cicatricem in quantum possumus extenuamus, fatigatas & tenues resumimus, multùm pingues & grossas tenuamus. Harum omnium prædictarum valetudinum, & signa & curas in sequẽtibus specialiter inuenies, vnde curare possis, & quoniam

A prima est retentio menstruorũ, ab ea initium sumimus.

Strictura ergo & feruore in matrice posito, aliquando retinentur menstrua, aliquando cum dolore guttatim ferũtur. Signa tibi occurrunt hęc. Grauedo cum tensione & dolore lumborum, & supra pectinem, & inguen, capitis etiam & ceruicis, cui & bases oculorum * consentiunt, frequentius & anorexia eis occurrit, sonitus aurium, feruor, cum rubore vultus, mammillarum etiam inflatio, partiumq; muliebrium siccitas, quæ omnia occurrunt diebus scilicet purgationis. Itaque cum prædictis signis mulier iactari cœperit, & dolores occurrerint, iactãda est in cubiculo mediocriter calido, & lucido, strato scilicet molli, & cooperiẽda stramẽis nouis & floccosis, ita vt biduo nihil accipiat. Loca verò illa, quæ dolẽt, & tensionem & grauedinem habent, omnibus vaporationibus, aut linteolis calidam (aquam) habẽtibus, vel saccellis vaporentur. Nam & vesicæ oleum calidum habentes semiplenæ benè partibus ipsis apponuntur: post vaporationes autem lanis mundis oleo calido intinctis & expressis, vniuersa loca contegantur. Cataplasmatibus etiam ex pollinibus in mulsa coctis cataplasmamus, & occurrẽte tertia die, oleo

Signa.

In Græco, συνεπάλμενα

B

Cura.

leo simplici perungimus, & aqua calida fomenta faciemus, cibum calidum & simplicē damus. Cùm verò prædictæ querelæ creuerint, & dolor fuerit vastus, secunda vel tertia die phlebotomamus, & cùm mulier post phlebotomiā refecta fuerit, in encathisma eam ponemus, q̄ cōstet ex oleo dulci, & aqua calida, aut ex succo seminis lini, fœnograeci, & radicis bletæ, ita vt cùm illuc insederit, succis illis & interiores partes fomententur. Et cùm encathisma digesserit, peruncta & fomentata, facies vt cibum simplicem accipiat. * Tertia die post phlebotomiam subiungere etiam debemus cucurbitas, in ascensione quidem doloris lenes, in statu autem valetudinis (&) in remissione cum sacrificatione eas applicamus, super pectinem scilicet & præcordia. Perseuerante aūt etiam adhuc valetudine, etiā sanguisugas venæ imponimus. Quòd si parum sanguinis tulerint, cucurbitas illuc ponimus, & sic modum sanguinis supplemus. Post vsum verò sanguisugarum, cerotum * imponimus, & si necesse fuerit, iterum cum prædictis rebus cataplasmamus, ex spongijs in * aqua succorum tinctis, loca ipsa vaporamus. Nam & oleū dulce & calidū ad plenum hoc (acetabulum, in Græco) inijcimus. Vtimur & pessarijs simplicibus, ex quibus primū est, quod ex oleo dulci & calido constat, ita vt intincta illic lana apponatur, aliquando & succum fœnograeci & maluarum ei admiscemus, possumus & paregorica pessaria etiam hac disciplina conficere: vt fœnogræcum diligenter obducatur, tantundem seminis lini accipiat, & radices altheę vel bis maluæ, dein supermissa aqua decoquatur. Cū verò pinguis factus fuerit succus, adipes anserini vel gallinacei illic missi & soluti, cum penna desuper tollatur, & sic succis admisceatur. Possunt deinde cum his succis & * palmulæ pingues coqui, ita, vt cùm madefacta fuerint, sublati cortices, quos à foris habent, terātur, & sic succis admisceantur. Nam & melilotum benè tunsum & cribellatum frequentiùs illic admiscemus, aut in linteolo ligatum decoquimus, & sic palmulas ibi elixamus, & * cilium ipsarum conterimus. Hac ergo diligentia valetudine in melius proficiente, etiam sella vel bosterna eas gestari iubemus. Facta verò declinatione, purgatio se ostendere solet, post cuius transitū, reseruanda est lauacro, vario cibo, gestatione, exercitijs, & fricatione, primò totius corporis, secundò & ipsius matricis, quæ fieri debet hac disciplina: vt cū ad

In Græco plura, ubi quæ ad uictus rationē specialem enumerantur.

** In Græco, locis ubi sanguisugæ appositæ erant.*

** in aliquibus succis.*

In Græco, palmæ surculi pingues.

surculos.

encathisma mulier sederit, vel in balneo descenderit, in soliũ, ibi mulieres spongijs vel penicillis ab vmbilico ad inferiora loca sine quassatione defricentur, ita vt quotidie incrementũ fricationis ipsius faciãt, & post encathisma vel balneum, cerotaria quæ de oleo liliaceo vel sampsuchino fuerint, partes ipsas illiniant, (& in orificium imponant)* Cũ verò plus causa processerit, & exterioribus pessarijs vti possumus, quæ accipiant ceram, terebinthinam, adipes taurinos, medullam ceruinam, & oleum cyprinum. Nã & malagma diachylôn solutũ, facit pessarium optimum, & acopó diasampsuchó benè apponitur, & nouissimè liuianũ maius, ita tamen vt si hæc minus purgationem redintegrauerint, oleis embasin eis faciemus, aut quod est verius & certius * cydo curemus.

Ex Græco.

* In Græco, [Greek, partly illegible]

Ad prouocanda menstrua, ex lib. Matricis.

Educere qui menstrua volũt, ante tres vel ante quatuor dies venæ incidendæ sunt ad tibias, aut de ambobus talis, aut post vnum diem de alio tollas. Item his tenues dabis cibos. Nam quinque vel sex dies curationes incipe, postea suffortiris euacuationem, aut da castoreum cum pulegio, aut calamento bibere, euacuant verò fortiter. Educit autem mẽstrua

A benè pulegiũ, aut calamentũ, id est, mentastrum coctum in mulsa, & post tritum & siccatum, & sic pulegium detur in mulsa. Calamentum autem fortiter est operatiuum, harum autem tempus * vsus vtile est post balneum in sabanis, sic enim data potio, plus operatur. Dictamnum & sabina similiter datur: vtiliter ad hoc datur picra, quæ recipit aloës drag. 100. & alias species ana drag. vj. Deducit autem mẽstrua & ampeloprason, quãdo frigidis & pinguibus detinetur humoribus. Quando autem ex plenitudine excluduntur menstrua, centaurij maioris & minoris radices apponãtur, & malabatrum

* rationum, in textu.

B Ægypti. Quando autem glutinosi & pingues humores constringunt, petroselinum, apiũ, allium, smyrnis & storax potata vel apposita prosunt, & raphanus commestus, & adiantum, & amomum. Ascensiones autem menstruis hæc conueniunt, aqua vbi coquitur sambuci folium, & arthemisia, & dictamnum, laurus & * coriza.

* conyza.

Cataplasma autem ad secundinas & menstrua cienda ex arthemisia adhibetur.

Collyrium aũt hoc fac, quod probatum est, sine periculo educit menstrua: Ter aut quater bulliat sabina cum vino, pecus corrumpit, & mortuũ educit, & centaurij maioris succus, & radix

radix idem operantur, & calamenthi succus appositus. A

Ad menstrua prouocanda ex priore lib. Cleopat.

Sic (vbi) oportet, menstrua prouocabis, si suis temporibus compositiões dederis, quę demonstrantur, & dederis ab his diebus quibus solita erat purgari. Neq; vtile semper potiones dari, sed subiectiones fieri, aut per calefactiones aut per cataplasmata, vt remissioné corporis habeat, quo facilius medicaminis virtutes proficiant. Itaq; si menstrua prouocare volueris, pusillũ nitri floris, & farinæ mundæ aliquid, & oleũ violaceum suppone ori matricis, quia humores oẽs superfluas educit. Itẽ. Pulegiũ sine fumo vel recens tritum, myrrham, & piper cõterens, bene cõmisce, & subige in pessariũ, & subijce. B

DE POTIONIBVS *menses prouocantibus.*

1 *Potio probata ad sanguinem prouocandum, ex Cleop. 1.*

℞. herbæ bethonicę, polygoni drag. iij. aquæ cyathos ij. vini dulcis scrup. j. cõmisce cum polline hordei & bethonicę, & da bibere ieiunis, cõtinuò sentient beneficiũ. Sed his diebus quibus solita est purgari, dabis ita, vt ex balneo eam calefacias aut cataplasmare, vt remissioné corpꝰ habeat, & faciliùs medicaméti virtus proficiat. Foris verò nitri modicũ & farinę mũdę aliquãtulũ ex oleo trãsmarino subijce, & suppone, celeriùs humoré & sanguiné detrahes.

Potio ad consuetudinem prouocandam. ex Prisc.

℞ myrrhæ scru. j. piperis grana xl. staphidis agrię scrup. j. da in vino post balneũ, citò subuenit ℞ castorei scrup. ij. piperis grana xv. vini cochlearia tria, simul tere cum pulegio, & bibat. ℞ mẽthę siccæ scru. ij. & myrrhę scrup. iij.

Potiones aliæ ex Mosch. & Cleo. 1.

Cyminũ tritum cũ mulsa da ad bibendũ. Violæ semen & myrrhã pari pondere cõmisce cum vino, & in potu dato, & vt validius operetur, adde piperis grana quinq; aut vij. aut ix.

Ad idem potio optima.

℞ piperis nigri scru. j. absynthij tãtũdẽ, da in aqua, vt bibat.

Vt mulier purgetur potio. ex li. Mat.

Baccas lauri xxxvj. cum vino tere, & bibat. *Item.* Staphidé agriã in aqua decoque, & ius bibat. *Potio alia. ex Cleop. 1.*

Herbæ arthemisiæ radices impari numero teres, adiecto vino veteri, & dabis ei bibere, faciliter expurgat.

DE PESSARIIS MENses *prouocantibus.*

2 *Pessarium menses prouocans ex Cleop. 1.*

Helleborum nigrum & myr-

rham pari pondere commisce, addens pauxillum vnguenti, vt lenia fiant, & feniculi modicum, postea fac inde pillulas in modum nuclei oliuæ, & suppone.

Pessarium hæmagogum ex Cleop. 1. & Mosch.

℞. myrrhæ, aloës ana drag. j. seminis violæ dra. j. croci drag. ij. castorei obol. ij. butyrum & oleum nardinum, omnia simul tere, & cum oleo * nardino temperentur.

Mosch. habet cum nardo.

Pessarium aliud ad idem, menstrua prouocans. Mosch. Cleo. 1.

℞. butyrum, resinam, terebinthinã, & oleum rosatum, ana æquis ponderibus, commisce, & vtere.

Pessarium ad sanguinem prouocandum. Cleop. 1. Mosch.

℞. caricarum pinguiũ drag. * v. myrrhę dra. vj. galbani. dra. * ij. aphronitri. obol. iij. mellis obol. ij. tere, & cũ * vino misce.

** Mosc. obo. vi. * Mosch. obol. ij. * Mosch. in unum.*

Pessarium sanguinem & menses euocans. Cleo. 1.

℞. cedrię scrup. j. laseris scru. iij. cõtere, & mel decoctũ adijce, quod in modum auellanæ cum oleo nardino, vel lana collectũ, subijce, quia statim sanguinẽ prouocat.

Pessarium aliud ad idem. Cleo. 1.

℞. floris æris drag. j. salis scrup. j. & s. simul contere, deinde olei * sycionij aliquatum admisce vt spissum sit, & subijce.

Cleopat. olei succini legit.

A

Pessarium menstrua uenire compellens. Cleo. 1.

Herbam arthemisiam cum succo fœnogręci decoctam simul teres, & lana illinis, & subijcies, & menstrua venire compellit.

Suppositoriũ ad sanguinem, & mẽstrua prouocanda Cleo. 1. & 2.

Acaciam nigrã lana modicè inuolue, & ori vuluæ impone, & accepto inũctorio, vt tegatur, mox prouocabis sanguinem.

Pessarium ad fluxũ sanguinis prouocandum. Mosch. Cleo.

℞. ireos illyricæ quantũ voles, & tundes, & puluerem facies, cũ lacte humano miscebis, & tepidũ suppones, experimẽtatum est.

B

Pessarium aliud ad menstrua prouocanda. lib. Mat.

℞ croci obol. s. galbani obol. s. storacis obol. s. in lana subige. Item ex succo absynthij inijce pessarium.

Pessarium adhibendum, quæ nõ legitimè purgatur. Mosch. & Cleo.

℞. opopanacis, rutæ viridis, myrrhę trogloditicę ana ob. j. separatim terantur, & pòst in vnum misceantur, quibus admisce mellis limpidi quantum sufficit & suppone.

Cleo. cum uino colligantur.

Aliud ad mẽstrua prouocãda eiusdẽ.

℞ sulphuris viui, opopanacis, castorei, rutę viridis, foliorum, olei cyprini, terebinthinę, & butyri ana obol. j. nitri rubei obol.

Cleop. ceræ obol. iij. obol.ij.* ceræ obo.vj.medullæ A ceruinæ obol. j. cũ oleo veteri cõmisce quantum sufficit.

Pessarium aliud menses mouens. Cleo. pri.

Herbam arthemisiam coctã cũ farina hordei subijcies, menstrua deduces.

Pessarium ad consuetudinem prouocandam. Prisc.

Centaurium tere cum folijs in aqua, & fac pillulã, & impone ori matricis. Item rutam, & nigellam, & myrrham antè cũ vino bibat.

Relaxatorium pessarium quod adhibeatur post secundum grauadium. Cleop.1. Mosch.

℞ cerę obo.ij.&s.adipis anserini, taurini, olei rosati, ana ob. ij.terebinthinæ obol.j.s.ceroti œsypi, butyri, medullę ceruinæ ana obol.j.tere, & vtere. Post hęc reparata virtute, purgari oportet antidoto Theodoreto, & interiectis quindecim dieb. picrã accipiat. Post triduũ verò adhibeant quæ menstrua prouocent, & reuerso tẽpore consueto, sic operare.

Pessarium aliud quod etiam stercus detrahit. Mosch.

℞ elaterij scrup.j.scãmonij scru.s. cũ succo porri virginis, contere & fac pessariũ, & subijce. *Aliud.* ℞ myrrhæ drag.j.salis indici scrup.j.tere oĩa, deinde oleũ liliaceũ quod sufficit admisce, vt spissum sit & subijce.

Pessarium mirificum & experimentatum. Cleop.1.

℞ spicę nardi, costi, folij, myrrhæ ana obo.ij.amomi dra.iiij. medullæ ceruinæ, adipis, anserini, ana drag.viij.ceræ punicæ drag.iiij.olei nardini dra.ix. olei rosacei drag.iiij. commisce, & vtere.

3 DE SVFFVMIGIIS *menses mouentibus.*

Suffumigia quæ menses mouent, quære in titulo, de medicamẽtis partum & fœtũ ducẽtib. & abortum facientibus.

4 *Ad idẽ euaporatio. Cleo.1. Mosc.*

Altheam coque, exinde superfedere mulierem facito ad vaporem, menstrua educit: hęc radix decocta in vino bibatur, B difficultatem vrinæ soluit.

Ad menstrua cienda, lib. Mat.

℞ lupini, absynthij, elaterij, ana obol.j.sagapeni, myrrhę ana scrup.xij.rutæ, similiter tunde, & cerne, & cum felle taurino collige, & super vmbilicum impone.

DE FERVORE MATRICIS EX MOSCH.

Cap. III.

MAtricis feruor multis de causis fit. Aliquando enim ex nimia perfrictione emergit, aliquando ex intẽpestiuo labore, vel frequẽti aborsu nascitur, vel si ab imperita obstetrice malè fuerit mulier obstetricata, & aliquãdo omnis

matrix est in feruore, aliquãdo partes eius. Quoties ergo omnis patitur, dolor eius occurrit cum duritia, & feruore, & siccitate, grauedo etiam lumborũ, totiusq; vicinitatis, & inguinũ. Nã aliquando horripilationes, & punctiones sentiunt: torpor etiam in inguinibus cum frigore occurrit eis, & pulsus minor, & spissus, stomachi consensus, aliquando cum pressura pectoris. Cùm verò causa in peius ierit, & singultus ei occurrit, & dolor ceruicis, & occipitij, et oculorum, vel maximè radicũ. Nam & vrinæ frequentiùs et stercora impediuntur, ipsaque loca grauiora sunt, et extendũtur cum acutis febrib. et deliratione, et spasmo. Quoties autem orificium eius patitur, digito obstetrix immisso, clausurã eius apprehendat, et cum dolore contingat, quando et inguina eius nascuntur, et supra pectinem tensionẽ habent. Quoties autem collum matricis est in causa, post orificium vuluæ tumor cum feruore inuenitur, ita vt pes mulieris, qui huic tumori proximus est, consensum habeat doloris, et impediatur ad ambulandum. Retentio etiam vrinarum et stercorum, vel vtrarumq; rerum fiat. Siquidẽ aliquãdo pars eius patitur, quę longaoni superiacet, et aliquãdo omne collum est in causa, et inde ambæ res impediuntur.

Signa.

A Sed si capacitas eius, quę sinus dicitur, habuerit causam, hinc à foris dolor, inflatio, & tumor inuenitur. Si verò pars eius quę in priore est, dolor, & inflatio, & vrina retinetur. Si verò posterior pars, in renibus est dolor, & tumor, & stercora impediuntur. Si verò in lateribus, tumorem inuenies, & dolorẽ. Fundo verò matricis in causa posito, & dolor, & tensio, & grauedo in ipso vmbilico sunt. Nam frequentius & ipsum orificium rugosum est, & intus infusum cõducitur, vt obstetricibus conductis nulla causa matricis esse dicatur. Vniuersa ergo vulua in feruore posita, æquè iam partium eius signa prę

B dicta occurrunt, & omnium vicinarum partium sensus efficitur. Ipsius ventris cutis plus in tumore tenditur. Sed aliquando contingit, vt matrice causam nõ habente, ipsæ cutes patiantur, quam(ob) rem separare nolui, siquidem vna diligentia, vtræq; res curantur. Quantum ergo ad curam pertinet, ipsa esse potest, quam ordinauimus retrò, illis quibus mẽstrua non veniunt, vel cum dolore purgãtur, & has verò iubemus iacere in cubiculo mediocriter calido & lucido, silentiumque habere, ita vt biduo cibum nõ accipiant. Manibus etiam calidis extrema earum contineantur, & lanis conteg antur, vti etiam

Curatio.

tiam ex oleo dulci vel ex succis encathismis. Similiter etiam & hæ tertia die, si feruor excreuerit, phlebotomandæ sunt & ad encathismata collocandæ: Cataplasmata etiã de seminibus sunt apponenda. Si verò perseuerauerit feruor, benè loca etiã ipsa scarificamus, vel sanguisugis vtimur. Spongijs etiam feruentibus succis intinctis & expressis vaporamus, & prędicto ceroto, & pessarijs vtimur. Et occurrente plena declinatione, & lauacro, & vario cibo cũ potione vini eas resumemus. Si etiã febres huic feruori fuerint adiunctæ, etiam has competenti diligẽtia emendamus, sicut in commentario febrium inueniri possunt. Reprobamus autem omnia, quæ antiquitas vana suspicione quasi ad feruorem ponebat, sicuti succum vuę lupinæ, vel oleum rosatum, vel rutæ mixtum, & cum lanis succidis appositum, panem etiam cum folijs apij contritum: hæc verò omnia acredine sua, & feruorem duplicant, & periculum laboranti nutriunt.

*Ad matricis feruorem, uel duritiem, uel dedignationem, aut uulnera curatu * difficilia. Cleo. 1. Mosch.*

Mosch. habet, ad purgandum facilia.

* facilia.

Matrix quę feruorem habet, aut duritiem, vel dedignationem, aut vulnera, quæ * difficilia sunt ad purgandum, sic curare incipies. Encolpismum conficies sic. ℞ seminis lini, fœnogræci, & altheę manipulos singulos, caricas v. coques ad spissitudinem, donec fiat succus, cui succo admisces succũ ptisanæ, & vteris per triduum. Intermisso * triduo, conficies pessarium, quod duritiem, feruorem, & tumorem, & constipationem tollat. Conficitur autem sic: ℞ adipem gallinaceũ, & porcinum, adipem anserinũ, medullam ceruinam, ceram albam, ceram puniceã, thus masculũ, mastiches, oleũ lentiscinum, * oleum commune, cerussam & butyrum, hoc totum æquali pondere misces, & conficies pessarium, & subijcies.

Mosc. biduo.

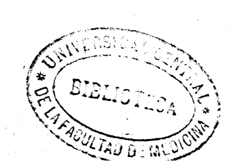
Mosch. habet uel oleum.

Pessarium ad feruorem matricis. Cleo. 1. Mosch.

Althea decocta, & adeps anserinus, & vitulinus, resina & terebinthina modicè addantur, quod appositum, plurimũ prodest, etiã vteri præfocationi valde vtile. *Item* Altheã coque, exinde supersedere mulierem facito ad vaporem. *Item* tolle radices, quas homines in vsu habent, & diligenter panno inducens, naturæ impone, & sanabitur. Inuenies verò in eo panniculo vermes, & miraberis.

*Pessarium ad nimium feruorem matricis, & ad cocturam, quæ semper nascitur inter * renes. Cleop. priore. Mosch.*

Mosch. inter inguina.

* Mosch. drag. 1.

* Mosch. obol. 1.

* gleræ ouorũ dra. ij.

℞ croci * scru. j. ceræ punicę obol. j. & s. adipis anserini, œsypi, medullæ ceruinæ ana obol. * ij. mellis dra. j. gelamina ouorum * ij. olei rosati quod sufficit, confice & vtere.

Pessarium de nouẽ speciebus, quod facit ad feruorem, & uulnera matricis recentia. Cleop. 1. Mosch.

℞ ceræ tyrrhenicæ, resinę terebinthinæ, adipis anserini, butyri ana obol. j. medullæ ceruinę, mellis, olei rosati, œsypi, adipis taurini, ana obol. ij.

DE SATYRIASI *Cap.* IIII.

Ex *Moschione.*

Satyriasis est commune vitium viris & mulierib. sed frequentius viris occurrit. Inde à Satyris nomen accepit, quod fabulosa antiquitas procliues in Venerem scripsit. Mulierum autem satyriasis est, partium pudendarum prurigo cũ dolore, ita vt impatienter manus suas illuc mittãt, cum * insatiabili virorum desiderio amissa scilicet omnis pudoris verecũdia. Siquidem enim res * quæ matricis consensum habeat, & verecundiam eis confundat & tollat, & aliquantulum eas delirare faciat. Curam autem earum eandem adhibemus, quam in strictura matricis & in feruore posuimus.

* *stabili.*

quæ, fortè hæc.

A

DE MATRICIS INCLINATIONE SIVE *motu.* *Cap.* V.

Ex *Cleop. priore. Moschione & lib. Mat.*

Matricis collum & orificium in quatuor partes inclinatur, & torquetur, antè & retrò, sursum & iusum. Si ad inferiores partes (inclinet) apprehenditur, & digito obstetricis, & alijs quibusdam signis: Si autem in latus se inclinauerit, pes eius qui contrà est contrahitur, tensionem, & torporem, & * frigus sentit, & ad ambulãdum impeditur: Si verò in priora & sursum facta est inclinatio, tensionem supra pectinem sentiet, & vrina impeditur. Si verò rectò se plus iusum (&) retrò inclinauerit, stercora cũ * vẽtositate exeunt, & cum ingenti difficultate mulier sedet, vel maximè si ad anum facta fuerit inclinatio. Sunt & hæc vniuersa signa stricturæ, scilicet, collo matricis in feruore posito, aut duritiem habente, & ideo sic & has * curamus, sicuti & illam valetudinem retrò curauimus.

B

* *Cleop. & frigidationẽ in corpore sentit.*

Mosc. stercora & uentositas nõ exiẽt.

Cleopat. hæc omnia retrò in mola diximus, uel sicut in motiõe matricis curatur.

DE

DE MATRICIS IN INGVEN INFVSIONE Cap. VI.

A

ex Prisc. & Cleop. priore.

SI in inguen matrix infusa fuerit, in vesica magni dolores fient, vnde vrina concluditur, & est formicatio tibiarũ, cuius curatio talis esse debet. Ad * nares quidem bene olentia adhibeas, vt est myrrha (i. vnguenta fragrantia) & omnia suauissimi odoris quæ inueneris. Ad matricem verò appones malè olentes suffumigationes vsq; dum restituatur.

Prisc. diuisa nare.

DE MATRICIS AD SVPERIORA MOTV, SIVE *de suffocatione ab utero, uel suppreßione uuluæ.* Cap. VII.

B

Ex Cleo. priore.

Prisc.

QVando matrix mota fuerit, dolor & symptomata valida aderunt, & si citius non occurritur, vulnera fient in * locis eius, & quando sub hypochõdrijs posita fuerit suffocationem facit, ex qua dolor superuenit ad cor * fortissimus, & vomitus subsequitur, aliquãdo etiã saliua velut acetũ, & os aqua adimpletur, & tibię frigidæ fiunt, caput & lingua formicãt & vox deficit. Curatio talis est.

Prisc. in ipsa.

Cleo. ad os.

Subtus matricem lana ponenda est, in panno inuoluta albo, balsamo intincta, aut oleo amaracino, aut alio qualicunq; bene olenti. Ad nares etiã offerimus asphaltum, quod melius erit, si molle fuerit. Vomitum autem caprę nigræ cornu, aut tibijs ceruinis, aut pennis in aceto infusis, mouebis. Offeres etiam naribus quę sternutationem moueant, & cùm solutum fuerit os & lingua ad loquendum, bibant castoreũ cũ vino, & vnctos digitos oleo naribus offer. Lana autem prædicta supposita maneat quousq; sanetur, quoniam si tuleris reuertitur passio. Debet verò imponi semel & iterũ.

De præfocatione matricis ex Moschione. Cleo. 1. & lib. Matricis.

Vuluæ ꝑfocatio quæ à Græcis hysterice pnix dicta est, ab eo quòd mulieres pręfocet, nomen accepit. Est autem retentio spiritus cum omni silentio. Ea fit quoties matrix ad pectus ascendens mulierem præfocat, ita vt quasi mortua iaceat. Efficitur autem hæc valetudo, ex frequenti abortu, vel crudo partu, viduitate etiam longa, menstruorũ retẽtiõe, & inflatione * matricis. Signa autẽ occurrũt hæc, quod ascendente sursum ad pectus matrice, patientes cadant, omnemq; sensum amittũt cũ silentio, dentibus etiam fixis strident, & ali-

Græcum exempl. φλεγμονὴν. omnes tres Latini habent inflationem.

Mosch. torquentur. *Cleo. grauior thorax.*

quãdo eis manus & pedes * vrgentur. Aliquando in rectum iacet, precordia inflantur, thorax & ipsum pectus * grandius fit, venæ etiam quæ in fronte sunt tumidiores videntur, sudor frigidus per faciem & ceruicem destillat, pulsus aut nullus inuenitur, aut valde breuissimus, & aliquando citius ad se redeunt, & surgunt, & quæ passę sunt sciunt, aliquando ne sciunt, dolent & capite & ceruice, aliquando & delirant. Aliquando propter silentium similes sunt caducis & apoplecticis, & lethargicis, & catalepticis, & quæ lũbricos habent: sed in hoc separantur, quod apud caducas, & apoplecticas, & quæ lumbricos habent, matricis nullæ querelę præcessissent, & ipsa matrix suo loco inueniatur. Apud illas autẽ quæ hystericen pniga patiuntur, & in feruore fit matrix, & cũ sursum ascenderit, tunc cadant, & ex eo, quòd caducæ in fine post spasmũ saliuas plurimas emittant, & pulsum maiorem habeant, & si euaserint, paralyticæ fiũt. Hystericæ autem, aut nullum, aut breuem, aut spissum pulsum habent. Lethargicæ autem & catalepticę separantur, quod semper cum febribus sunt; hystericæ autem nunquam. Illæ verò quæ lumbricis laborant, & in intestinis punctiones sentiunt, & pulsus

A lumbricorũ habent, & matricem sanam: & hæc est à similibus sibi valetudinib. hystericarum separatio. Est autem præfocatio passio quæ per stricturam occurrit, & aliquando fit acuta, aliquando chronica, ac propterea curã eius ordinabimus, vt quoties primò occurrent, paragoricè gubernentur, & cùm recesserit, & frequenti interpolatione effecta fuerit chronica, metasyncreticè curẽtur.

Curatio.

Cùm ergo mulier ceciderit in ægritudinẽ collocanda est in cubiculo calido & lucido, ita vt stramẽta altiora fiant ad caput, & quasi erecta sedeat, & B porrectis manibus, & pedibus eius, quæ de valetudine torqueri solet, mentũ eius frequẽtius moueatur, & voce excitetur, & medianis partib. vniuersas calefactiones admoueas, manibusq́; calidis vniuersa extrema eius iubeas contineri. Dein penicillo aqua calida tincto faciem eius vapora. Si verò diutius taciturnitas * illa pmãserit, bene vteris & cucurbitis super pectinem & inguen appositis, lanis etiam mundis vniuersa extrema conteges, & patefacto aliquantulũ ore eius aquam calidam instilla. Deinde & mulsam subiungere, & in pensili lecto eam exagitare. Cùm verò ad se redierit, si nulla lassitudo eius fuerit, vel si antè

lib. Mat. Aius.

Moschion: uel stante modicum datus cibus impedierit.

antè * modicè cibata fuerit, statim phlebotomanda est. Post phlebotomiã enchymatismis ex oleo, & encathismate succorum curanda, & peruncta tertia die, cibum simplicem accipiat, & vsque ad declinationem alternis diebus nutriatur. Quotidie tamen cataplasmatis & fomentis curata, cum appositione prædictorum pessariorum. Facta verò declinatione cerotarijs & * malagmate simplici vtimur, lauacro etiam & vario cibo, & vino * generoso resumimus. Si verò frequẽti us occurrendo, effecta fuerit valetudo chronica, interpolatiõe prædictis vtimur auxilijs, & competentibus exercitijs, & varia gestatione resumimus, cibis etiam secũdũ periodum ordinatis. Pòst verò & metasyncritica subiungimus, quæ constant ex salsa dropace, & metasyncriticis cucurbitis, paroptesi, fricatione partium, epipasmatis acerrimis, encathismate, & sinapismo: Et si hęc minus profuerint, nouissimè & helleborum damus, pręcedente scilicet frequẽti reiectione, deinde peregrinari terra marique eas iubemus, vti etiam aquis calidis, quarum omnium vsus * matricis est ordinatus. Veterum autem medicorum errores, qui vniuersas res putridas & grauiter olẽtes naribus applicabant, vt capillos com-

lib. Mat. & malis granatis simplicib.
** lib. Ma. subtile.*

Græca aliter habent.

Græcè. ἐν τῷ πνευματικῷ εἴδει τῆς μήτρας.

A bustos & nidorem lucernarũ: Castoreo etiam nares & aures illinibant, omnibus rebus malè olentibus vsu vtebantur, & ad matricem inferiùs bene olentia pessaria ex nardo & storace, quę antiqui apponebant, vt illa malè olentia matrix fugeret, & ad hæc quæ boni odoris erant, descenderet. Alij verò varios strepitus cymbalarũ & timpanorum sonos adhibebant. Alij frequenti ptarmico cõcutiebant caput, & naribus acetum acre infundebant, plurimasque res faciebant importunissimas, quas prætermittere volui, ne rebus vanis, & nihil profecturis onerare potius B lectorem visus essem, quàm veri aliquid scribere.

De præfocatiõe matricis ex Theod. Prisciano capite secundo libri Gynæciorum.

Sunt variæ & diuersæ causæ matrices frequẽtius attẽtãtes, quę sub duabus præcipuè principalibus passionibus constrictionis, vel relaxationis, etiã partiliter sub certis accidentibus, alias causas efficiunt. Hæc ergo sub definita lege professionis quæ constricta sunt soluo: resoluta verò quibus quàm maximè defectus & lassitudo sociatur, stypticis & mediocriter frigidis stringo. Quibus forte repentina commotio matricis innascitur, hæ musculorum omnium cõtractione et totius

corporis dolore nimis quatiuntur: et hæ sæpe per interceptum vocis officiũ sub horrore casus, veluti paralyseos mẽtiuntur imaginem: quam passionem Græci hystericen pnigam appellant. Quo tempore ad illa duo præsidia principalia, omnis conclusionis necessitatibus subuenientia, recurrimus: phlebotomi præsens beneficium, et ventris purgationem: specialia verò fomenta olei dulcis calidi, et aquarum chalasticarum, et cataplasmata de seminibus, vt dyachylôn, cerotaria simplicia ex salibus temperata et medullis, pessaria ex melle et butyro et liuiano, cæteraque quorum confectionem in * prædictis adiunxi. Encolpismi verò ex succis, aut prisanę, aut fœnogræci, aut olei dulcis. Articuli his et calefaciendi sunt, et molliùs constringendi, ventosis quoque admotis inguinibus, vel femoribus recursus vel inclinationes matricis recorrigimus. fumigijs bene olentibus ad inferiora naturalia prouocamus, odoribus enim insuauibus repercutitur. Minoratis verò suprà dictis accidentibus, plena quoque declinatione manifesta, conuenit iam exercitijs aptis sexui commoueri, et aëris vel locorũ mutatione iuuari. His cibi humaniores, his iam lauacra concedenda. Vini attamen

Cap. de conceptione.

A semper sub moderatione procurandæ sunt.

De Suppreßione uuluæ ex Cleo.2.

Frequenter eius lingua tenetur, vt non facilè loqui possit, et angustiam patiuntur.

℞ opobalsami modicum et * citrinorũ.scru.v. galbani, piperis gra. x. picis liquidæ modicum, sed prius galbanum in aceto acerrimo infunde, & pòst omnia misce, et tempera in vino, vt molle sit, et repone, et cum necesse fuerit, in carbonem pone, et odorem suscipiat.

*forte * cytinorum.*

Suffumigia ad matricis suffocationem. Prisc.

B Si suffocata ex vtero defecerit, et ad periculum mortis deuenerit, vt per os potionem accipere non possit, fumigationibus succurre.

Rutam viridem frica et offer. *Item.*

Sulphur cum aceto naribus offer, et appone. *Item.*

Asphaltum in carbone pone, et nares suffumiga. *Item.*

Asphaltum et castoreum impone carbonibus, et suffumiga.

Fumigium ad præfocationem matricis quatenus & lingua soluatur & excitetur. Cleo.1.

℞ peucedani drag.vj. galbani, castorei ana scrup.xij. piperis gra. xj. opobalsami modicum, galbanum in aceto optimo

mo infunde, et cætera: tunde, A et commisce bene, vt mollescant, et in pixidem conde, et ex carbonibus suppositum, naribus applica, vt euigilet.

Potio ad matricis suffocationem. Prisc.

Semen vrticæ tere, et da cum vino vel melicrato, mox iuuat.

Pessaria ad matricis suffocationem.

Rutam cum melle bono tẽpera, et line os matricis. *Item* Lenticulam infunde in vino et tempera pòst, et melle calefacto collige, et appone, mirificum est.

Pessarium ad idem ualde utile. Cleo.1. Mosch. B

Althea decocta, et adeps anserinus, et vitulinus, resina et terebinthina modicè addantur, quòd appositum plurimũ prodest.

Pessarium ad motam matricem. Prisc.

℞ ceræ thyrrenicę, medullæ ceruinæ ana scrup.vij. terebinthinæ, adipis anserini ana scrup.iij. opij obolos ij. cum oleo cyprino vtere in pessario.

Sternutatio ad idem. Prisc.

℞ hellebori albi, et castorei scrup.j. tere et offer naribus.

Ad eas quibus aphonia est facta de suffocatione matricis. Prisc.

Picem in mollem lanam inuolue, & pessario impone.

Ad eas quæ in pectine habent dolorem, quasi uespam mordentem. Prisc.

Apium tempera cum castoreo & adipe anseris, & pessario impone.

DE INFLATIONE ET TENSIONE MATRICIS.

Cap. VIII.

ex Theod. Prisciano.

INflationem vel tẽsionem, si longo tempore matrix egra conceperit, omnibus superiorib. chalasticis aptis constrictionibus imminebo, superaddens cataplasmatibus ficus tũsas, absynthij puluerem, vel eius decoctionem: epithemata amyntica ex puluere lauri baccarum, pyretri, castorei, nitri, & cæterarum similium cerotario commixtarum. Expedit frequenter polyarrhio vti: Encathismata verò vel vapores ex decoctionibus staphylini, dauci, pulegij, vel cæteris similiter diureticis procurabo. Inflationibus diu permanentibus, arthemisiam misceo, aut marrubium aut hysopum, aut baccas lauri, aliquando casiam & celticam, ex quibus etiam pessaria cõficienda erunt, nã & ruta viridi trita cũ melle pessario sẽper vtor tẽperato. Supaddo nitrũ vel aphronitrũ, pulegiũ, fic,

pingues purgatas & contusas, cuminum, sed earum sensum mordacem calidum lactis temperabo commixtione. Si duritiem verò contraxerit, quam alibi mylen appellauimus: hâc primò sicut cõtra inflationem ordinando adiutorijs chalasticis contexuimus, imminendo soluere laboro. Omnibus itaq; supradictis constrictionum accidentibus minoratis, iam conuenit ex paruo leues attentare gestationes: & sub certa declinatione passionis appetere iam lauacra, cibos humectiores præsumere: & post resumptionem corporis aneticis téporib. omnes ex ordine cyclicas disponere curationes, inguinibus adhibendo, has semper solicitabunt, & iam ad lauacrorum frigidorum consuetudinem reuertentur.

De tensione & inflatione matricis ex lib. Matricis. Cleopa. 1. & Mosch.

Tensioni & inflationi matricis occurrere solent inflatio & tensio sub vmbilico aliquantulum dura, & dolor etiam ventris & renum cum sensu capitis & stomachi. Vrina enim impeditur, & vigiliæ subsequũtur punctionesq; concurrunt, frequentius autem imminente purgatione hæc occurrere solent. Quando etiam digitum obstetrix immittit, orificium patens inuenitur. Curam au-

A té eandem adhibemus, quam ad feruorem matricis adhibuimus.

De matricis inflatione, ex ijsdem.

Matrix inflatur, adeò vt venter impleatur de frigore, vel aborsu, vel laborioso partu, vel thrombo sanguinis in orificio remanente: quæ inflatio, si digitis prematur, cedit, & statim sese iterum recolligit, & siquis manu partes ipsas percusserit, vt tympanum sonant. Aliquãdo etiam cum punctionibus & torsione ventus ipse hac & illac decurrit, & quasi foras exire quærit, & aliquibus inflatio perseuerat interdum, & sese ostendit & iterum se tollit. *Signa.*

B Curam autem eandem adhibemus, quam in strictura & feruore frequẽtius insinuauimus: ita tamen vt obstetrix thrombum diligenter quærat, & sine quassatione educat. Cùm verò chronica effecta fuerit hæc inflatio, metasyncriticis quæ in præfocatione uuluę posuimus, vtimur. Post quorum vsum, epithema diaphenicõn dicitur vtimur, vel quod ex seminibus conficitur, vel poliarrhiôn vel diadaphnidõ imponimus. Encathisma etiã malagmatib. simile adhibemus, * staphylinũ, daucum creticum, & pulegiũ. Causa perseuerante, & arthemisiam illuc miscemus & marrubium, & fasces hysopi, laurum *Cura.* *diasycõn.* *staphidem forte.*

rum & baccas eius, ita vt hæc omnia fuerint decocta, inde en cathisma facias. Pessaria verò similia rebus prædictis componimus, scilicet, quæ accipiunt rutam, & nitrum, & pulegium, & fel taurinum, ita vt hæc omnia melle colligantur, & pessarium faciant. Est etiam aliud pessarium commodum, quod recipit ficus diligentissimè tritas, ita vt semen non appareat drag.j. cymini drag.j. aphronitri * drag.ij. s. Vniuersa autem acerrima pessaria cum lana fuerint inducta, in oleo vel in lacte debent intingi, & sic apponi. Cucurbitas etiam metasyncriticas partibus illis benè apponimus, & hac atq; illac trahentes violenter adducimus. Aquis etiam calidis vtimur: nouissimè autem in frigidam decendere permittimus.

drag.s. Cleo. & lib. Mat.

Ad inflationes & dolores matricis, ex lib. Mat.

Encathismata iuuant, & decoctio arthemisiæ vtriusque, lauri, ireos, cassiæ, radicis centaurij maioris, foliorum siccorum violæ, & maximè in diuturnis maluæ, meliloti, foliorũ siccorum lilij cum fœnogræci obtrisena, & lini semine. Suffumigationes quoque expediunt ex agni semine, cassia bdellio, lybano, smyrno. Apponantur autem ei iunci radices coctæ in mulsa, & malaxatæ cum adipe porcino, & terebin- A thina, & fœnogræci succus, cum butyro recenti, lilij radices assę cũ oleo rosato & flores eius cum ceroto, & medulla, & axungia, & œsypo & malis granatis.

Si matricis fuerit inflatio uel duritia, pessarium chalasticum adhibe quod sic conficitur. ex Moschione.

℞ cedriæ obol.j. adipis fasiani, butyri ana obol.ij. medullæ ceruinæ, terebinthinæ ana obol.iij. ceræ obol. vij. olei nardini obol.ij. olei liliacei obol. vj. axungiæ porci obol.iij. adipis anserini obol.j. & s. solues species admiscens oleum, & temperato medicamine cura- B bis, & miraberis. Cleopatra autem lib. priore idem aliter describit, vt ℞ cedriæ obol.j. adipis fasiani, butyri ana obol.ij. olei liliacei obol.vj. adipis porcini, & anserini obo.j. & s. solues species, & admiscebis oleum, & temperato medicamine curabis, & miraberis effectum.

Ad inflationes & apostemata matricis, ex Prisciano.

Butyrum cum roseo optimo aduna, & in molli pessario appone. Suffumiga sic.

Et cæram tyrrhenicam, vel semen apij carbonibus appone.

Ad uentositatem matricis, ex Prisciano.

Precedunt signa hæc. Dolor matricis, renum, inguinis sten tinæ, concidit enim in ventré, & clausa dolorem concitat. Myrrham in vino nigro co-ctam, id est temperatam bibat.

Item.

℞ medullæ ceruinæ scrup. j. tere & misce oui assi vitellũ, & iterum tere, & misce cum ro seo ad crassitudinem mellis, & pessario appone.

DE TVMORE MATRICIS.

Caput IX.

ex Mosch. Cleop. priore & lib. Mat.

Græcus habet. περὶ φλεγμονῆς.

MAtrix cùm intumuerit, duritia sub vmbilico cũ quadam inflatione occurrit, ita vt si cum digito prematur, cedat, & postmodum iterum se recolligat. Cutis ventris colorem suum non * habet, & digitis adducta sequitur. Et in hac passione ea adhibentur, quæ in inflatione matricis posita sunt, vt post encolpismum, * olei simplicis, etiam de oleo cyprino vel irino encolpizemus.

Mosch. negationem non habet, alij duo habent.

** Cleo. & oleum cyprinũ encolpizamus.*

De tumore uuluæ. ex Cleop. 1. & posteriori libris.

Si mulieris loci doluerint, aut vulua per coitum punctiones senserit, sciant sibi vuluam

A in tumore esse, magis tamen in interiore parte quàm foris. huius rei signum est tale: oculorum anguli dolebunt, & facies ignea plusquam pallida, & hoc vitium erubescunt medico fateri. Curatio talis est. Mulieris lac quæ masculum peperit, cum oleo rosato æqualiter misce, & calefac, de hinc fac pessarium de lana molli, & ex eo maceratum, induc vsque ad caput vuluę.

Signa.

Curatio.

Item aliud.

Galbani modicum contunde, & cum oleo rosato cõmisce, & fac vt suprà.

De tumore aut alio uitio in matrice. Cleo. 1. & 2.

B

Tumor autem vel aliquod vitiũ in matrice si fuerit, vel crescere cœperit, mammillæ tumẽt, & duriores solito * fiunt, color adest subliuidus, & si nõ curentur, ad finem male fiunt, id est, disrumpitur passio matricis, & fit decursus foras, & sic dolor paulatim sedatur, * vnde sine filijs quædam earum sunt, & tactum durissimum circa matricem habent, & ructãt frequenter. Præterea, quando sine cibo sunt, odorantur aliqua, & graue subructant, à viro tangi nolunt, & putant se plenas esse * medicina. Curatio eis talis est adhibenda.

Signa.

aliàs, & subliuidæ.

aliàs, inde grauidæ sine filijs efficiuntur.

aliàs omittitur hæc dictio.

Cupresso ex aqua, & oleo, & modico melle matricẽ fomen-

Curatio.

ta,

ta, & tunc post fomentationẽ, A
uino myrrhato, tensis pedibus, fomenta, & subiunge adipem anserinũ. Et lib. 2. sic habet.

Succo cum * modica recẽte vtere, & pessarium prædictum humorosæ matrici subijce, qa ad omnia eius vitia facit.

De tumore uuluæ absq; uulnere ex Cleop. 1. & 2.

Si quando ergo vulua sine vulnere intumuerit, hac compositione vteris.

terebinth. scrup. iiij. ℞ picis siccæ, * terebinthinę, adipis anserini, & porcini recentis ana scrup. iij. solue ad ignem, & admisce olei * drag. j. olei scru. j.
& acetum, donec omnia liquescant: sed loca prius calefacias cum spongia ex aqua calida, in qua fœnogræcum decoxeris, & sic hoc medicamentum in pessario suppone.

Item aliud.

alibi scru. j. ℞ ceræ albæ * scrup. iij. medullæ ceruinæ scrup. iij. adipis anserini vel porcini * obol. vj. aliàs scru. ij.
(croci scru. x. ex Cleo. lib. priore) oui cocti testam bene tere, & vitellum eius decoctum contere cum oleo rosato aut fycionio, & coque & commisce pariter omnia, & vtere.

Pessarium malacticum quod facit ad duritiem & tumorem uuluæ. Ibid.

Papauer viride cum suo fructu tundes diligenter, deinde exprimes succum vsque ad vnam heminam, & admiscebis passi cretici drag. j. & s. aut sapæ bonæ duplum, & coque vsque ad medietatẽ, deinde exprimes cum linteolo, & facies vt habeas paratũ myrrhæ scru. vj. cymini, galbani ana scrup. iij. hæc trita & cribellata addes decoctioni, * deinde addes adipem anserinum, medullam ceruinam & oleum post secundã decoctionem. Postque succo passum admiscebis. Deinde si fortè medicamen durum fuerit factum, iterum de eodem succo adijcito, & cùm bene tẽperatum fuerit, repones in vase * bono fictili, & aquam prius infunde, sed melius in pyxide cornea seruabitur, & cùm B volueris vti, cum oleo rosato temperabis.

ad spissitudinem. — aliàs, nouo.

Fortius pessarium ad tumorem & impetum uuluæ, quod Erasistratus fecit, quo utebatur regina, & laudabatur magnificè.

Ibid.

Papauer viride cum * fructu suo sume, vt superius diximus, tunsum in pila lignea, & exprime succum vsq; ad * sext. j. deinde adijcito passi boni sext. j. & immitte etiam vinum, dein excoque ad tertiam, & per linteum cola, & quòd humoris expresseris, repone: deinde tere galbani * scrup. ij. hoc diligẽter trito, adijce opij drag. j. hoc iterum tere, & decoctioni adde, & iterum decoque, postque in sole tere, vbi siccando succi

aliàs frutice. — aliàs sext. ij. — aliàs scru. iij

plurimum recipiat, donec ceroti fiat crassitudo. Cùm autẽ vti volueris, ex eo cum oleo rosaceo distempera, & pessarium illine, & subijce, quia omnes impetus tollit, & cumulat, & somnium facit. Est enim optimum, quia ego expertus sum.

Pessarium aliud ad idem & acrius. Ibidem.

Herba strignus, id est, vua lupina recens in marmore tunsa, vt lenis fiat, * adde aliquid polentæ, & butyri quod sufficit, oleumq; rosaceum, hæc simul mixta pessarium inde illine.

quamcunq; polentam.

Pessarium ad tumorem & impetum uuluæ ex Cleop. 1. & 2.

Sic pessarium meum confice, quo ego sæpe vsa & experta sum, & Arsenoës soror mea. fit autem sic.

℞ ceræ * scrup. vj. olei ros. obol. j. croci scrupul. j. hysopi scrup. iij. casſię, cinamomi, nardi, farinæ fœnograeci tenuissimæ, & myrrhæ ana scrup. j. meliloti cocti scrup. vj. bene tere, & ceram cum oleo rosato liquefac, & sustine donec * stringat se, & sic in eodem mortario misce, & iterum partim tere cum butyro, hysopo, medulla ceruina & adipe quod sufficit: cùm vti volueris pessario induc, & subijce, & loca ipsa illine.

scrup. j.

al. frigeat.

Si uulua intumuerit, ac uesicæ quæstio fuerit, uel si menstrua defecerint, sic curabis, phthysicis, iliosis, & omnibus doloribus intrinsecis prodest hoc medicamentum. ex Cleopat. 1. & 2.

A

℞ floris æris acetabulum j. in linteolo liga, & adipem totum in circuitu illine, ad ignẽ coque, donec * combustus fuerit totus adeps, deinde cum ipso linteo in mortario tunde, & adde nucleorum persicorũ, & amygdalarum vstarum dra. j. galbani * scrup. iij. * anethi seminis acetabulum j. storacis scrup. vj. opij scrupu. j. & s. omnia tere, & cum vino bono misce, & fac inde catapotia: catapotia ad menstrua da scrup. j. ieiunis ante cœnam per partes commisce vino bono. dum ita tamen, vt scrupularia sint singula.

aliàs, consumatur.

aliàs. drag. iij.

aceti.

B

Pessarium ad eas quæ tumorem habent & urinam non faciunt. Prisc.

℞ andraginis drag. iiij. adipis anserini drag. iiij. misce in lana, & suppone.

Pessarium ad tumorem & inclinationem matricis ex Moschione.

℞ croci, œsypi ana drag. ij. medullæ ceruinæ drag. iij. resinæ terebinthinę drag. s. adipis anserini, gelaminis ouorum elixi dra. j. oleum irinum & roseum æquis ponderib. commisce, & vtere.

DE

DE PHLEGMONE MATRICIS. CAP. X.

Ex Cleopat. priore & Prisc.

Signa. PEr phlegmonem matricis fiunt febres acutæ, eleuatio vẽtris & duritia, dolor renum, & stomachi anatrope, nausea phlegmatica, aut quasi acetum, aut cholerica, vrinæ detentio, strictio ventris, fastidium, sitis, aspera lingua, & nigra quasi atramento tincta, dolor ceruicis, & inguinum, & tẽpora saliunt, oculi dolent, extremi digiti, & vngues: & si depositus fuerit digitus in naturam ipsius, sentitur magnus calor, siccitas, duritia & strictura oris matricis. Curatio talis est.

Curatio. Butyrum & medullam ceruinam æquo pondere in vino misce, & vtatur. *Item* ad eas quæ tumorem habent & vrinã facere non possunt, aut * draginem, & adipem anserum æquè misce, & lana inuolue, & appone.

** andrachnẽ, id est, portulacam. Priscianus habet andraginis drag. iiij. adipis anserini drag. iiij. misce.*

Item pessarium ad idem & omnem tumorẽ matricis. Axũgiam scrophæ virginis, quæ nõ peperit, cum melle aduna, & in pessario vtatur, & post balneũ hoc faciat. Itẽ ad eas q̃ antè & retrò patiuntur, & in coxa, & per totum ventrẽ, neq; surgũt, neq; dormire possunt, Butyri drag. A iij. medullæ ceruinæ scrup. iij. ceræ, commisce & vtere.

Ad apostemata matricis & inflationes. Prisc.

Butyrum cum roseo optimo aduna, & in molli pessario appone, suffumiga sic. Ceram tyrrhenicã, vel semen apij carbonibus appone.

DE COLLECTIONE IN MATRICE Cap. XI.

Ex Mosch. & Cleop. priore.

EX præcedente nimio feruore, aliquando in pinnaculis ipsis, aliquãdo in sinu mulieris, aliquando in orificio matricis, vel intus in ipsa B matrice collẽctiones emergũt cum febribus, vigilijs, dolore, horrore, et cum horrore punctiones, et grauedines pro locis in quibus emerserit collectio, et nec vrina, nec stercora impediũtur. Pedes etiam cum corpore difficillimè mouẽtur: nam et aliquando magnitudine collectionis tumor supra pectinẽ inuenitur digito obstetricis. Illæ verò quæ in alto sunt, minus quidem doloris habẽt, et digito apprehendi non possunt, frequẽtius tamen organo patefacto, mulierum oculis videntur, et sudores in fronte et in ceruice calidi et abundãtes occurrunt. Omnes ergo collectiones, quæ hinc in proximo emergunt, ita vt in sinu mulie- *Signa.* *Curatio.*

ris, aut in pinnaculis inueniuntur, cùm fuerint maturę aperiendæ sunt. Si verò valde tenuatæ sunt, circumcidantur. Si soliditatem habeant, quę conglutinari poſsit, ſimpliciter diuidantur. Poteſt etiam illa quæ in orificio matricis inuenitur, longo phlebotomo pungi. Poſt apertionem verò earum exiccato humore, linteolis in poſca intinctis contegantur. Omnis ſinus muliebris, ſpongia molli & noua poſca madefacta benè ſuppletur, vt linteoli qui ſecus ſunt poſiti illic contineantur, & non cadant. Sanè ſi volueris etiam à foris alteram ſpongiā poſca madefactam cōtra ſe opponere, melius facies. Tertia verò die, ſublatis omnibus medicaminibus, poteris apponere quibus vulnera curantur. Si verò feruores vulneris ibi inueneris, ſpongia ſublata, lanis in oleo calido & dulci intinctis ſinum complebis, foris etiam ijſdem lanis omnia conteges. Cùm verò ſordidum fuerit vulnus, melle deſpumato tetrapharmaco incocto bene vulnera purgamus. Quibus purgatis, ſi concaua fuerint, reſumptione corporis, & cephalico benè complebis. Æqualia verò vulnera, linteolis vino madefactis, ad cicatricem rapies. In collectione autem quę in orificio matricis fuerit, ſolicitus eſſe debebis, ne plus caro ex-

A creſcens, aut ipſa cicatrix eam claudat. Signum autem inductæ cicatricis eſt, quod & ipſa loca ſunt alba, & ſine dolore, nulluſque horror ibi inuenitur. Si verò interiores partes matricis in alto collectiones habuerint, neque digito obſtetricis apprehendantur, neq; organo patefacto mulieris oculis videri poſsint, & hac de cauſa ſectionem per chirurgiam non admittant. Efficiendum eſt, vt cataplaſmatis calidis iugiter et vaporationibus omnibus ſpōgiarum, & encathiſmate, peſſariorum etiam chalaſticorum, et malagmatum ſimplicium, ſicut eſt diachylôn * illæ colle-

B ctiones, quæ in alto ſunt, & maturentur & rumpantur. Sed ſi * prædictarum rerum vſu, feruor quidem receſſerit, & dolor minutus ſit, collectio tamē non fuerit rupta, cataplaſmatis illis, quæ de ſeminibus fieri ſolent, pollines ſcilicet hordei adhibere debemus, & orobi, et cuminum ficumque decoctam & tritam & terebinthinam et * nimincam cataplaſmatis benè ſupermittimus. Encathiſmata etiam ex aqua faciemus: in quibus hæc decocta ſint. Laurus, pulegium, marrubiū, arthemiſia * ſatureia, centaurea, & mētha. Accelerare verò debemus, & maturitatem & ruptionem collectionis illius, ne diutius ibi in alto remanens humor, maximam

** & manaſſe. Cleop.*

**Cle. Si ſupradictarū uſum feruor nō ſenſerit, & dolor nō minuitur, utimur, &c.*

Moſch. ſcopa regia.

maximam partem matricis cõsumat. Vtimur etiam pessarijs, quæ maturent & rumpant, sicuti est quod recipit.

℞ adipis anserini, ficum diligenter tritam ana obol. ij. resinæ, terebinthinæ ana obol. j. rutæ drag. iij. iris illyricæ obol. j. nitri drag. ij. ita vt cùm pessariũ in lana fuerit inductum, in cyprinum vel irinum oleum tingatur, & sic apponatur. Cleopatra sic conficit.

℞ adipis anserini obol. terebinthinę obol. j. rutæ drag. iij. ireos obol. ij. nitri drag. ij. fiat vt suprà. Est & aliud pessariũ exterius, quod recipit butyrum, succum hysopi, adipes anserinos & gallinaceos. Nam et nitrum cum vua passa exossata & ficum, ad rumpendam collectionem bene facit. Competenter etiam melinem diaphoreticam benè imponimus. Solent autem hæ collectiones aliquando intus ipsam vuluam rumpere, ita vt humor per partes muliebres foris excludatur aliquando intestina rumpunt, vt humor per lõgaonem cum stercoribus exeat: aliquãdo in vesica, vt cum vrina sanies feratur. Si verò in pdicta parte humor remanserit, per cutem ventris exitum quærit. Quoties verò in matrice rumpitur, per ferramentum illud quod metrenchyta dicitur, vniuersa medicamina possumus infundere. Si verò ad intestina ruperit, clystere per longaonem medicamina accipiat. Si verò in vesica, per catetherem. Si verò collectio caput foras fecerit, cataplasmatis maturetur & scalpello diuisa, facillimè curari potest.

DE CONDYLOMATIBVS MATRICIS. Cap. XII.

Ex Mosch.

FRequentius in partu rugę, quæ in orificio matricis sunt, accepta soliditate cõdylomata faciunt, quæ etiam ipsa, cùm in feruore fuerint, paragorizanda sunt, dehinc com malaxanda, nouissimè chirurgia tollenda, sic enim facillimè cicatricem recipere possunt.

DE RHAGADIIS IN MATRICIS ORIFICIO. Cap. XIII.

Ad Rhagadia in matricis orificio ex Cleop. 1. Mosch.

EX partu difficili, vel ex nimia * purgatione, rhagadia in orificio matricis emergere solent. Quę si recentia sint, & sine feruore, rebus * chalasticis paragorizari debent. Si

Cleo. labore.

Mosch. stalticis.

verò iam etiam callosum est, primò callus commalaxādus, & sic ferro sublatus, facillimè sanari possunt. A

Ad eadem. Priscianus.

℞ coronam spinæ, gallam & omphacium, tere & vnge rhagadia adipe anserino, vt adhæreat puluis, & super asperge, facit & ad condylomata.

DE DVRITIE MATRICIS CAP. XIIII.

Ex Mosch.

Signa. PRæcedente feruore & neglecto, duritia matricis efficitur. Nam aliquando vniuersa durescit, aliquādo pars eius. Signa autem hæc sunt. * Contra se foris duritia, reuolutus dolor ad renes & inguina, & grauedo super pectinem sentitur. Si verò in collo matricis fuerit duritia, à foris quidem nullus inuenitur tumor. Cùm aūt obstetrix in orificiū matricis miserit digitū, ibi duritiem & patens orificium inueniet, ita vt cum punctionibus & doloribus vsum viri mulier sustineat. Nam hæc causa à callo in hoc separatur, quòd callus in totum nihil sentiat, nec corporis sensus habeat. *Plura sunt in Græco.*

Curatio. Cura autem quæ in strictura matricis posita est, ipsam huc transferemus.

Pessarium aromaticum ad duritiam matricis. Cleo. priore. Mosch.

℞ resinæ, * terebinthinæ drag. ij. ceræ punicæ drag. viij. œsypi, butyri, croci, medullæ ceruinæ ana drag. iiij. olei * rosati drag. iij. axungię porcinæ, spicæ nardi, pollinis fœnogræci, & meliloti ana drag. j. cassię, costi ana drag. ij. * ceræ thyrrenicę dra. xx. hysopi, mastiches, adipis vitulini & anserini ana dra. viij. mellis quantū sufficit. ** Cleo. distinguit. Mosch. uerò non.* ** Cleop. olei obol. iiij.* ** Sequentib. Cleop. caret.*

Pessarium malasticum. Mosch. Cleop. pri.

℞ cerę thyrrenicæ obo. * iiij. adipis anserini, œsypi ana dra. viij. medullæ ceruinæ, croci ana drag. iiij. resinæ terebinthinæ drag. ij. mellis * cotylam. i. olei rosati quod sufficit. B *Cleop. drag. xx.* *Cleo. quod sufficit.*

Pessarium malacticum ad duritias & dolores. lib. Mat.

℞ lini seminis, fœnogræci ana obol. i. cum melle & passo vtere.

Pessarium malacticum ad duritiam matricis. Mosch.

℞ ceræ punicę obol. i. adipis anserini, medullę ceruinę obo. & s. œsypi drag. iiij.

Pessarium malacticum quod facit ad duritiam & tumorem uuluæ. Cleop. 1. & posteriore.

Papauer viride cum suo * fructu tundes diligenter, deinde exprimes succum vsque ad vnā heminam, & misce passi * cretici sext. i. aut sapæ bonæ duplū, & coque vsq; ad medietatem, deinde exprimes cū linteolo, & *suo frutice.* ** passi cretici drag. i. s.*

& facies vt habeat paratũ myrrhæ * drag. vj. cymini & galbani ana scrup. iij. hæc trita & cribellata addes decoctioni, deinde adipem anserinum, medullam ceruinam & oleum quantum tibi videtur, mellis & œsypi acetabulum i. post secundã decoctionem addes. Postq; succo passum admisce. Deinde si fortè medicamentum durum fuerit factum, iterum de prędicto succo adijce, & cùm bene tẽperatum fuerit, repones in vase nouo fictili, sed prius aqua infusa, sed meliꝰ in pyxide cornea seruabitur, & cùm volueris vti, cũ oleo rosato temperabis.

alias, scru. vj.

Hæc in posteriori libro non habentur.

Pessarium chalasticum ad matricis duritiam & inflationem, ex Mosch. & Cleo. 1.

℞ cedrię obol. adipis fasiani butyri ana obol. ij. olei liliacei obol. vj. adipis * porcini & anserini ana obol. i. & s. (medullę ceruinę, terebinthinę ana obo. iij. ceræ obo. vij. olei nardini obol. ij.) solues species & admiscebis oleum, & temperato medicamine curabis, & miraberis effectum.

Mosch. axungiæ obol. iij. ( ) hæc in Cleo. lib. desiderantur.

Pessarium ad matricem emolliendam, ex Mosch.

℞ medullam ceruinam, adipis anserini, nardi, ceræ punicæ, adipis gallinacei, olei cyprini, ana obo. j.

A DE ATRETIS SIVE MVLIERIBVS CLAVSIS,

Caput XV.

Ex Mosch.

QVæ clausæ nascuntur, & appellãtur ἄτρηται, tribus modis nascuntur clausæ mulieres vel efficiuntur: aut enim pinnaculis his sibi cohærentibus clauduntur, aut ipsis quidem patentibus in medio sinu muliebri pulpa vel membrana innascitur: aut etiam in his sinu patente orificium matricis clauditur, ita vt mulieres aliquando ad vnum officium
B impediãtur, aliquãdo ad duo, aliquando ad tria. Quoties ergo foris pinnacula sibi cohærent, ad tria officia mulieres impediuntur, ad vsum virorũ, ad purgationem, & ad conceptũ. Si verò pinnaculis patentibus, in medio sinu muliebri fuerit clausura, ad duo officia impediuntur, ad communicationem viri, & ad cõceptum: siquidem (vt) menstrua liquari posſint, per cauernam qua etiam vrina concluditur. Quoties autem orificium matricis fuerit clausum, ad officia duo impediuntur, * siqdẽ nec purgari nec cõcipere possunt, viri verò vsum sine impedimẽto sustinẽt. Si verò impedimentum illud, quod

Abũdat (ut)

** Possunt etiam per uenas, quæ in matricis collum desinunt purgari mulieres, teste Galeno.*

orificium non est pertusum, sic etiam purgatio fieri potest, cóceptus tamen negatur. Si verò cauerna illa contra * officium matricis est posita, potest etiá conceptus fieri, partus tamen in toto denegatur. Apprehenduntur tamen hęc omnia organo, patefactis muliebrib. vt & visu videantur, & tactu probari posśint. Si verò nunquam ibi in ipsis partibus vulneratio pręcesserit, cũ hac valetudine natæ sunt mulieres: si verò pręcesserit, sic ibi prædictæ partes cohærere potuerunt, & cicatrice solidatæ sunt. Si verò in pinnaculis fuerit clausura, visu videbitur: Si verò in medio est pulpa, vel membrana, post pinnacula, immisśis digitis, in medio natura amittitur, separantur autem cum pulpa, aut mébrana pressa & mollior sit, & cedat. Nam & ipsa mulier relaxatione sua instruere non poterit, ad quæ officia impediantur, ita tamen vt orificium clausum non posśit vel organo videri. Siquidem si cauernam modicá habuerit, & purgatio qualiscunque fieri potest, & conceptus, sed cùm pariendi tempus (instat) tunc periculum mulier impinget. cùm exitus denegatur infanti, & propterea curiosiùs inspicienda est & curanda. Ex omnibus autem differentijs quas prędiximus, facilè curari possunt, quæ

forte, orificium.

Signa.

Curatio.

A in pinnaculis clausuram habent, vel membrana clausæ sunt. Siquidem durisśimę pulpæ cum ingenti difficultate præcidantur, & molestè sanguinent, & si non solicitè fuerint curatæ, citò renasci possunt. Membrana autem & facillimè tollitur, & sanguinationis meatum non habet, nec aliquando renasci potest. Cùm ergo curari cœperint, cóponédæ sunt supinæ, pedibus patentibus, & si in pinnaculis inuenta fuerit causa extensis, scalpello medietas diuidenda est vsque ad inanitatem. Si verò in medio sinu impedimentum fuerit inuentum, si cauerna est

B membrana illa infixis ancistris rumpenda est, & tollenda. Si autem pulpæ fuerint inuentæ, in gyrum præcidendæ sunt ferramento illo, quo polypos tollimus, & ita solicitè secandæ, ne aut vesicæ collum, aut longaonem tangamus, ne incipiat turpiter aut stercus, aut vrina exire. Si autem in orificio fuerit clausura, & sine cauerna fuerit, phlebotomo medietaté solicitè diuidimus, & infixo ancistro extendentes, in rigosthomo præcidimus. Si autem occurrente purgatione intus sanguis remanserit, siquidem clausum orificium nihil foras emittat, post sectionem thrombos illos purgationis, qui intus remanserint,

rint, si fieri potest, statim etiam illos tollere debemus. Si verò impedimentum aliquando occurrerit, altera die benè eos excludimus. Post sectiones verò qua diligentia vulnera curanda sunt, retrò frequentius ordinatum est, ita vt cùm ad cicatricem rapi cœperint, priapismo medicamine, quod ad cicatrices facit, illinimus vsq; ad plenam sanitatem: non exinde recedat, ne iterum sibi partes cohærere incipiant. Solent autẽ & melicerides & atheromata, & steatomata in ipsis partib. nasci, & quasi prædictas clausuras facere, quæ ipsa omnia apprehensa simili modo curari possunt. Siquidem vbicunque fuerint natæ vel inuentæ, vna disciplina tolluntur, quam in chirurgia Cenis expressius habes ordinatam.

De clauso orificio matricis ex Mosch.

Clauditur orificium matricis aliquando feruore, aliquando cicatrice, præcedente scilicet vulnere, aliquando durissimo callo, ob quam clausuram mulieres neque semen recipere possunt, aut si viris naturaliter vsę fuerint, conceptum infantem parere non possunt. Organo ergo patefacto mulieris, videri potest causa, & digitis apprehendi. Quoties autem in feruore est, & ruborem habet inflatum, tunc oportet omnibus paragoricis vti, quæ in feruore matricis posita sunt. Recedente verò feruore, callum in medio diuidimus, & ex vtraque parte initio tenente latiùs præcidimus, ne naturalibus cicatrix curata, iterum orificium claudat.

De Atretis Theod. Prisciani in Gynæcijs capite 4.

Contingit interea certa & specialis hæc passio fœminarum: vt aut naturaliter aliquando clausæ nascantur, aut vulneribus præeuntibus, cicatrice interueniente, clausæ fiant: vt pręsentis indignatiõis interuẽtu penitus cõcludãtur. Quæ ergo causæ præsentis indignationis obductæ fuerint, omnibus chalasticis adiutorijs ex lege soluendæ erunt. Sed si ex vulneris obducta cicatrice, aut nescio qua illa peregrina nascẽdi lege clausæ fuerint, quod tamen aut digitis aut oculorũ fide possit probari, tunc à chirurgicis considerata mensura resecandæ erunt: adhibita tamen ratione, vt hæc patefactio linteolis, aut alijs adiutorijs patefacientibus diutiùs distermineur, ne obductæ in se identidem scissuræ recentiores, occasionem claudendi protinus sortiantur.

De carne superflua in matricis orificio. Mosch.

Et Phylosenus affirmat, de orificio matricis carnem quã- *Philoxenus fortè.*

dam emergere, & in tãtum excrescere, vt expleto orificio, & collo matricis, aliquando & foras hæc cadat. Et hæc quoque tribus digitis in initio apprehensa, ferramento radicitus tolli potest. Vulnus (deinde) pari diligentia est curandum.

Ad conclusionem matricis, ex Mosch. & Cleop. 1.

℞ spicæ indicæ, adipis gallinacei ana drag. iiij. &. s. adipis anserini, axungiæ porci, adipis taurini, medullæ ceruinæ, olei nardini ana drag. iij. succi hysopi drag. iij. &. s. ceræ punicæ * drag. iij. commisce, & vtere.

Cleo. drag. ij. &. s.

Ad matricem clausam ex Prisciano.

Bdellium tere, & appone, aut suffumiga.

DE ORGANO MVLIERVM

Cap. XVI. ex Mosch.

Qua disciplina organum mulieris aperiendum est?

SCio me retrò ad inspiciendam valetudinem mulierũ frequẽtius organi mentionem fecisse, quod Græci * rasdyatha vocant. Et quoniam nisi insinuata fuerit disciplina, quatenus hoc ipsum fieri possit, occurrente necessitate, ob-

an Catopron.

A stetrices facere non audent. Idcirco placuit nobis, vt etiam hoc Gynæcijs adderemus, vt ex rebus huic corpori necessarijs, nihil prætermisisse videamur. Itaque supinam iactantes eam, qui inspici habes, fasciam longam accipies, & medijs partibus eius, duobus laqueis ipsis manibus mulieris missis, medietatẽ, quæ intra est, * ceruici eius traijcies. Deinde reliqua fascia sub axillis missa, ad manus alligabis, vt patefacti pedes eius, ventri cohæreant. Deinde accepto organo, & * vncato priapis, quem Greci thalaston dicunt, in aliquantum ad prunas calefacere, vinum sine

uici eius.

B quassatione priapis inijcere, suo scilicet axe posito. Iube etiam ministro, vt ad aperiendum organum axem torquere incipiat, vt paulatim partes ipsę aperiantur. Cùm verò plus iusum tollere organum nolueris, ministro iube, non iterũ axem torqueat, * quò organum iterum claudi possit: ita tamen dum adhuc patet, sic auferatur, ne vniuersa clausura aliquas teneat, & nocere incipiat.

al. quò organo iterũ claudere possint.

DE CLAVIS MATRICIS CAP. XVII.

ex Mosch.

VT in pinnaculis, & in sinu muliebri, & in orificio

cio, vel in collo matricis claui nascuntur, sic sunt sine affecti loci dolore: aliquando rufi, aliquando albi, facillimè auté hi foris visu deprehenduntur. Intus verò aperto organo videri possũt, & hi sarcocollabo apphensi, benè præciduntur & curantur. Interiores autem qui tolli non possunt, medicaminibus commalaxari debent.

DE SYMPTOMATE TVRPITVDINIS.

Cap. XVIII. Ex *Mosch.*

sympho-tomia. QVam Græci * num vocant, turpitudinis symptoma est grande nimis. Nam assuerant quædam pulpã ipsam erigere, similiter vt in viris, & quasi vsum coitus quęrere. In cura autem sic facies. Supinam iactam mulierem, pedibus clausis, & in initio quod foras esse plus videbitur, tenere oportet, & scalpello præcidere, deinde curare vulnus cõpetenti diligentia.

DE DOLORE MATRICIS.

Cap. XIX.

1 *De dolore matricis ob abstinentiam uiri. Prisc.*

Signa. COntingit sæpe viduis, virginib. & quarum viri diutiùs absunt nausea, saliua A quasi aceto os plenum, tibię frigent, & quæ in matricis suffocatione contingunt, patiũtur. Vnde prior & eadem cura adhibenda est, quam in suffocatione diximus, cætera, vt in Gynęcijs Cleopatrę de pruritu legitur, adhibeantur. *Curatio.*

2 *Ad eas quæ dolorem patiuntur quando cum uiro dormiunt. Prisc.*

Si hæc passio perseuerauerit, cholericæ fient: vultus autem earum altas venas habent & libidinosas, natura tumescit plus intus quàm foris, palpebræ oculorum patent quando concumbunt. Curabis autem sic. Lac mulieris, quæ masculum lactat, & roseum misce, B & calefac, & pone pessarium in ore matricis. *Item.* *Signa.* *Cura.*

Galbanum cum roseo simul tere. *Item.*

Oui assi vitellum cum myrrhæ modico, & roseo in pessario impone.

3 *Ad eas quæ in pectine habent dolorem quasi uespam mordentem. Prisc.*

Adipem tempera cum stacte, & adipem anseris, & pessario impone.

4 *Pessarium ad magnum dolorem matricis & scabiem, probatissimum. Cleo. 1. & Mosch.*

℞ thuris masculi, mastiches, cerussę, galbani ana drag. iij. ceræ punicę dra. ix. pópholyges dra. viij. hæc oĩa tere sine pópholy-

ge,& cum modico vini albi cō misce,postea mitte pompholygen, & solue ceram, & olei liliacei obol. j. admisce, & vtere.

5 *De dolore matricis caput proprium habet exemplar Græcum, in Latino desideratur.*

DE VALETVDINIBVS Mulierum quæ per fluxum fiunt, & primò

DE HÆMORRHAGIA, *siue sanguinis fluxu à matrice.*

CAVT XX.

Ex Theod. *Prisciano cap. 7. Gynæciorum.*

FRequenter, ita rebus circa abortum faciēdum gestis, vi & vapore adhibitarum specierum, hæmorrhagiæ prouenerunt, per quas exulcerationes penè incurabiles cursus lęsas fœminas occupauerunt. Ad hęc, quibus valemus tandē adiutorijs salubribus obuiamus. Hęmorrhagię matricis, licet etiam ex alijs fieri soleāt, attamen quia omnes sub vna lege curandæ sunt, subiectis earum causis, adiunctis omnibus vt arbitror, sub constrictione passionibus prætactis, ad resoluta ac sub effusione laborantia descendemus: quæ quàm maximè sæpe chronicarū mo-A re causarum difficiles liberatu sunt. Vaporibus constringendæ sunt ex decoctione specierum omnium stypticarū, quas etiam nunc subiungo: myrti viridis flos, mali granati cortices, & arboris pini cortices, & siliquarum folia, vel baccæ lētisci. Similiter rosa sicca, galla, ros syriacū &c. & encolpismis imminere conuenit ex croco, hypocisthide, acacia, omphacio, lapide hæmatite, lemnia sphragitide, omnibus tunsis, & mixtis decoctionibus suprà dictarum specierum, aut succis polygonij, vel arnoglossi rēpe ratis: pòst verò spōgia infusa in posca supposita, muniendæ e-B runt, inguinibus verò lanas infusas succis supradictis impones. Expedit interea omnibus superioribus locis, vsque ad mammillas cucurbitas staltricas imponere: sic etiam inter scapulas diu perseueraturas, sed molliter detrahendas. Epithemata verò omnia staltrica, quæ dysentericis ordinaui, imponenda sunt, quā maximè ex dactylis thebaicis in vino vel aceto decoctis, ex cerotario, cō mixtis speciebus quoq;, quas nosti competenter posse constringere.

Curatio.

De fluxu sanguinis à matrice ex Moschione. & lib. Mat. & Cleop. pri.

Ex difficillimo partu, vel ex aborsu, vel ex vulnere in matrice

trice posito, aut quoquo modo ruptione venarũ, solet plurimus sanguis per loca muliebria effundi. Subsequitur autẽ laboranti lassitudo corporis, & tenuitas, fœdus * color, & fastidium. Est autem periculosa valetudo, siquidem cum ingenti difficultate stringitur & siccatur. Aliquando tamen non de matrice, sed de ipso sinu mulieris, sanguis occurrit. Oportet autem eas cùm curari cœperint, iacere in cubiculo breui & obscuro, & mediocriter refrigerato, & firmo. Inferiores pedes altiores capite habeant, cũ omni silentio & quiete corporis. Omnis verò motus fluxum prouocat, ita vt pedes cõtortos supra inuicem habeant, & * spongijs magnis in aqua frigida vel posca intinctis, partib. ipsis applicare, hoc est, pectori, renibus, & ad inguina, ita vt frequentius etiam mutẽtur, ne temperie corporis calefiãt. Extrema etiam vniuersa strictiùs tenere, & fascijs ligare oportet, aut aqua frigida submittere faciem, etiam de aqua recenti * fomentare, omneque corpus eius ventilare flabellis. Quin & caput eius oleo frigido & * spanno perungimus, & per interualla acetum sorbendum damus. Encathisma & ex * aqua in qua decocta sint myrta, lentisci, celsa agrestis, coria mali granati, * & eius frõ

pallidus in Græco.

Curatio.

Cleo. linteolum.

** Lib. Mat. recenti aspergant, fortè, repentè, & fomententur.*

** σπανικῶ Infrà. hispanico.*

** Cleo. ex po*

A des, & bitumen, ita vt cùm hęc ebullierint, refrigescant, & sic ibi mulier sedeat. Si verò propter motum, qui fluxui contrarius est, encathismatis vti non poteris, ipsam aquã intus infunde, vel succum plãtaginis, aut rubi, aut intyborum, aut vuæ lupinæ, vel polycarię herbæ, in pessarium impone. Perseuerante valetudine hypocisthides, & acaciam, & opium in aceto soluta, & diligenter trita in lana alba in pessarium impone, quibus rebus & omphacium interdum admiscemus. Nã & penicill9 mollis aceto tinctus bene orificio matricis apponitur, vt fluentẽ sanguinem suscipiat, ne coagulando B ibi, partes ipsas vrat, frequẽtius autem penicillus ipse mutandus est. Cucurbitæ etiam stalticæ cum abundanti igne partibus ipsis à foris bene apponuntur, ita vt ibi diu remaneant, & leuiter tollantur. Epithema etiam quod è thebaicis palmulis constat, aut malis cydonijs, supermisso alumine scisso, galla, aloë, hypocisthide & acacia, & omphacio, ita vt hæc omnia ceroto ex oleo rosato, vel myrtino, & lentiscino facto, colligantur. aut de herbis his epithemata fiant, hoc est, portulaca nigra, * herba policaria, intybo, vua lupina, & deplãtagine ibi sit, * aut cũ polenta & aceto misceantur, aut

sca frigida facimus, & ex aqua, &c.

** Cleo. uel.*

** Cleo. strignus.*

** Græc. ita ut.*

cũ palmulis in aceto decoctis A vtantur. Vtimur etiam * exercitationibus, pessarijs quæ habent gallam, mannam * thuris, & chalcitidem, & terrã asteram, ita vt succo aliquo prædictarum herbarum pulueres immisceãtur, vel cineres illuc spõgiæ combustæ adhibe, quę hac disciplina comburitur. Spõgia noua * pice liquida madefacta, in cacabo nouo pones, & argilla cooperta illinies, & in furno mittes tãdiu, quoad arescat, vt puluerem facere possis. Ex hoc cochlearium plenum cũ prædictis succis immittes, * aut cum albumine oui * pensas. Sed si forsitan assiduitate sanguinis B aut vstio ibidem emerserit, aut vulnus fuerit factum, nõ valde timeamus. Siquidẽ trochiscis illis, de quibus dysentericos curamus, etiam has sanare possumus, dum ea quibus periclitantur euadere possunt, & sic paulatim curari. semper autem cibos stalticos damus, hoc est, * orizima, lenticula, polenta in aceto decocta, & oleo hispano condita. Dabimus etiam & intybum, lactucas, & oua * hapala. Ex volatilib. etiam palumbes, atagenam, ita vt posca, & baccis myrtæ, & oleo hispano coquantur, & nouissimè autẽ vinum damus, & ad integrum cõfirmatam tardiùs lauari permittimus.

** uidetur abundare.*
** Cleo. thus masculum.*
Cleo. pingue dine.
Cleop. habet &c.
** λευκώσεις.*
** in Græco. ὀρίγανον, lib. Mat. orizas Cleop.*
** in Græco. ξηρά.*
Cleop. in sartagine frixa.

De fluxu sanguinis mulierum (ubi alij humores simul erumpunt, ut quasi alborum mensium fluxus uideatur) ex Mosch. lib. Mat. Cleop. 1.

Hæc valetudo ex abundantia humoris occurrit diuturni temporis, quę ex matrice effunditur, ita vt varij coloris sit mulier quæ patitur, & fœdum colorem habeat, & maciem corporis & fastidium inferat: & cũ ambulare cœperit, infletur, & tumorem in pedibus habeat. Differt autem à se hęc valetudo in hoc, quod fluxus eius est aliquãdo cum dolore, aliquando sine dolore, & qui cum dolore est, occurrit aliquãdo cum vulnere, aliquando sine vulnere, aliquando sordidus, quandoq; limpidus. Ille ergo fluxus qui sine dolore & vulnere est, vt solus humor feratur, prædictis omnibus auxilijs curari potest, quæ in sanguinatione matricis posuimus. * Sanè si voluerit aliquis etiam simplices potiones dare, nõ vetamus, & iuuãt, sicut est coagulum leporis, vel vitulinum, vel agninũ, vel ceruinum, si fuerit inuentũ, vel * vinacia cum baccis myrtæ, vel gallas, aut corticem pini. hæc omnia tundat & terat, & ex puluere horum * drag. ij. in potione det cum aqua vbi mala cydonia cocta fuerint. Melius tamẽ facit, si palmulas & mala cydonia decoquat, & in ipsam aquam puluerem mittat.

Signa.
** Cleop. habet. Mane si simplices potiones dãtur, iuuãt, ut coagulum, &c.*
** uel uinum è malis punicis.*
** lib. Mat. habet scrup. ij.*

tat, et sic bibere tradat. Quoties autem cum * dolore fuerit fluxus, encolpizanda est cum succo * salicis vel prisanę,& omnibus feruentibus & laxatorijs vtendum cataplasmatis, & calidis& boni succi cibis. Nam his rebus & in feruore positum vulnus curatur. Si verò sordidũ fuerit vulnus, quòd probatur, quando cum fæculento humore excluditur, vel limpido, illis vtemur, quibus in dysenteria sordida & limpida vulnera curantur. In priore tamen cùm cœperimus de vulnerib. in matrice positis tractare, ibi plenã curam eorum inuenies. Cùm verò chronicus fuerit affectus, * cyclica diligentia misera mulier resumi potest, & pristinum succum corporis accipere, & omnib. rebus metasyncriticis perniciosum fluxum siccare, & bonam valetudinem recipere.

Cleo. calore.

Cleo. alicæ. lib. Mat.

κυκλικῶν.

Pessarium ad profluuium sang. lib. Mat.

℞ acaciæ, coralli, amyli, mãnæ thuris, croci, gallæ, aloës, aluminis scissi, masticheś ana drag. iiij. vtere cum albumine oui.

Ad profluxum sanguinis. Cleo. 2.

Lini semen vstum, & sesamũ ana, contere & manducet mane vel serò cum caseo caprino.

Ad profluuium mulieris matricis. lib. Mat.

Mammillas sibi de licio aut corrigio caprino liga.

A *Ad effusionem sanguinis matricis. Prisc.*

Grana vuæ sicca, & da cum vino, aut folia viridis maluę cũ vino.

Potio ad menstrua constringenda. Cleo. 1. Mosch.

Sunt aliquæ mulieres, quæ volunt mẽstrua sua differre. Piper album contusum, & fœnũgræcum * ęquali pondere, tere vt puluerem facias, & misce in conditum, & da in balneo cum ipsa in balneo sederit, die inter diem intermissa.

Cleo. drag. i.

Aliud menstrua stringens. Cleo. Mosch.

Capra cùm peperit, antequã hædus eius surrexerit, & lac sugere incipiat mulge, & ex eo B fac caseolum, & in sinistro brachio in linteo ligatum suspendito, vt iugiter illũ portet mulier, menstrua stringit. Sed cùm in balneo ire voluerit, tunc domi illum inondatum dimittat & reponat, reliquis verò horis omnibus secum habeat.

Pessarium stegnoticum ad fluxum. Cleo. 1. Mosch.

Thus masculum, & amidum, quod de tritico infuso conficitur, & cymini albi ana obol. i. tunde & cribella, * albi guttam ammoniaci tere obol. i. postea cõmiscens vtere, & miraberis.

Cleo. albi.

Item. Lycium super carbones pones in vase, & mulier desup sedeat, vt fumum in matricem recipiat, expertum est.

Pessarium ad sanguinis fluxum, qui ex partu contingit. Prisc.

Aridum fortasis. Corion basilicon in lib. Galeno inscripto de Gynæcijs.

* Arion basilicum incēde, & tere,& cũ aceto inuolue,& impone in pessario. *Item.*

Lapatij succo intinctũ pessarium appone.

AD HÆMORRHOIDES IN COLLO VEL *orificio matricis. Cap.* XXI.

Ex lib.1. Cleop. & Mosch.

HÆmorrhoides quidē rarò in mulieris sinu inueniuntur, sed frequentiùs in collo matricis, & eius orificio nasci solent. *Signa.* Signa autem occurrunt mulieribus, quæ eas habent, hęc: Sanguis plurimus rarò quidem ordinabiliter, frequentiùs tamē sine ordine fertur, pallorq; eas tenet cum lassitudine corporis, aliquãdo tēsio & grauedo, & rarò apprehēdi possunt. Siquidem verò nos abundantiam sanguinis cohibere velimus & siccare, omnib. illis auxilijs, quæ in sanguinationis matricis cura, & in fluxu muliebri posuimus, vtemur. Differunt autē inter se hæmorrhoides naturaliter, quòd quędam sunt simplices & humidę, quæ scilicet, & molles, & lenes sunt, & magnitudine * breues. *Cleo. habet febris.* Aliæ verò sunt durissimę, & dolorosæ, & dolore omnem vici- A nitatem percutiētes, & magnitudine grandes sunt, & asperę: quę & propter difficultatē symptomatum, difficillimè curari possunt, & quia in alto sunt, & non videntur. Illæ verò, quæ simplices & breues, cum leuitate inueniuntur, & facillimè curantur. *Curatio.* Antiqui ergo, quibus tollere eas placebat, aut chalastico eas illinibant, aut lino cōstringebant, aut bases earũ scarificantes, sic puluerem apponebant, vt paulatim emortuæ ibi caderent. Quæ omnia nos reprobamus, quòd feruor exinde nimius emergat, & ex consensu vicinitatis periculum nasci possit. Nos ergo in accesB sione, si dolor nimius fuerit, ea quæ ad feruorem matricis apponi iussimus, etiam nunc apponimus. Dolore verò recedēte, si plurimus sanguis fluxerit, ea quæ constringere possunt, & encathismata staltica adhibemus, ipsasque hæmorrhoides puluere qui accipit gummi de prunellis, coria mali granati, & gallas, & sphragitida tãgimus: vel acaciam & hypocisthidem vino soluentes illinimus. Dialimmate verò superueniente, resumptis antè viribus laborantis, cùm integrum succum corporis acceperit: pridie quàm ad chirurgiam accedat, modicum cibum accipere debebit, et competenti schemate collocata, sicut frequēter insinuauimus

nuauimus in initio: vel sarcolabo hęmorrhoides tenuantur, ita vt aliquantũ extensis ex scalpello, prius radices earum scarificet, & in aliquantum artifex sarcolabum cõuertat, qua cùm sit omnis retentus in aliquantum sanguis, ne plurimus, postea quam tollũtur, effundatur. Dein curã adhibe, quam in recenti vulnere frequentiùs habeo ordinatam. Post sectionem autem earum, puluerem imponat, vt & reliquię, quæ sunt, tollantur, & sanguis cohiberi possit. Nobis autem ille non placet quo antiqui vtebantur: siquidem acerbam virtutem pulueris feruor subsequitur, vnde duplicari fluxus sanguinis posset: vel ad tempus (si) fuerit retentus, iterum cùm venerit fluxus sanguinis, cohiberi possit.

Ad hæmorrhoides in ore matricis, ex Prisc.

Coronam spinæ tere, & super asperge. *Item.*

Balaustię folia & mala cydonia sicca tere, & super asperge.

DE MATRICE HVMOROSA. CAP. XXII.

Ex Cleop. 1. & 2.

Curatio. QVando autem in matrice humores multi sunt, oculi dolent, caput calidum habent vel languidum, & vertiginem patiuntur, curatio harum hæc est.

A Adipem anserinum, & butyrum cum aniso trito & cribellato misce, & in lana vel linteo tenero suppone. Hoc purgat omnia vitia matricis.

1 *De humoribus à matrice ad vuluam fluentibus, ex Cleop. priore. & posteriore.*

Quibuscũq; matricis humor ad vuluam respondet, harum corpus frigidũ est, nec possunt aliquomodo masculi coitum gratum habere. * frigidum verò intrinsecus habent corpus, vsq; in extremas partes. Curatio hæc esse debet. *firmũ alibi.*

Pini * arboris corticẽ & gallas pari pondere tere simul, inde corpus suum aspergãt omni B die, denique coque lentiscum & myrtum in vini rubri hexagio vno, & fomentetur vespertinis horis, vt possit calefieri, et protinus se in vestimentis recipiat: Sed si cum viro coire voluerit, medicamento, * vnde se expurget, non vtatur. Item aliud ad malos humores matricis & ventris abscindẽdos. Ferri æruginem cum aceto tritam pessario inijce. *Lini aliàs.* ** alibi non se expurgat.*

2 *Ad rheumaticam matricem. Priscian.*

Fit effusio matricis aliquando alba & aquosa, vel rubea, & sanguinea, & nigra sine dolore, aliquãdo cum dolore. Curabis autem sic. Papauer cũ vino nigro bibat, & testam oui cum vino nigro tere, & appone.

Item capræ fimum tere, & appone cum libano. Item acaciam tere cum acri aceto, & appone in lana.

3 *Ad matricem plenam humoribus. Prisc.*

Vlceribus minutis implentur extrema oculorum, sanguinea sunt, febris assidua & acuta. Cyperum & rutam cum vino albo temperato, ieiuna bibat ad cotylam j. non plus.

4 *Ad cursum mulierum ex lib. Matricis.*

Folia fici sex cum vino nigro bibat.

Ad fluxum humoris matricis & uitia. Cleo. 2.

Ligni myrti cinis vel puluis: si verò succus cum vino fuerit potatus, prodest. Deinde æruginem tere cum aceto, & subijce in pessario.

Ad humores malos & libidinem. Ibid.

Radices quæ in vsu habentur tere, & panno induc, & naturæ appone, & sanabitur. Inuenies verò vermiculos, vt mireris.

Pessarium desiccatorium ad rheumatizantem uuluam & omnem scabiem. ex Moschio.

℞ stybeos drag. ij. plantaginis succum adhibebis, & pones aduersum alborem oui, & vtêris. ex stybea & thure facto puluere, de succo plantaginis consperges, & siccetur: quando volueris vti, teres cũ albo- A re oui, & vtêris.

Alibi sic. ex Cleop. & Mosch.

℞ stybeos lapidis drag. ij. thuris masculi dra. iij. succum plantaginis cum albore oui misce.

Aliud ad rheumatizãtem matricem & uuluam Mosch.

℞ thuris, mastiches, gesaste ana drag. iij. ceræ tyrrhenicæ, pompholygos ana obol. j. ista omnia tundes, & cribellabis præter pompholygen, & post pompholygen tritum miscebis, & facies cerotum, & mittes olei susini obol. j. olei myrtini drag. j.

De fluxu rheumatis ex Theod. Prisciano.

B Si fluxus perseuerãs sanguinis, vel humoris cholera variantem molestiam fecerit, quẽ nos ῥοῦν appellamus, omnibus superioribus imminendo constringendus erit, vel siccandus. Si quis verò etiam potionibus curare velit, habet has potiones similiter à nobis ordinatas In his autem quæ sanguinem vomuerint, aut dysenteriæ vitio laborarint, si humaniùs res profecerit, vt veluti in chronicis mos fuerat, aliquando commoueantur, aliquando sub blãda dimissione releuentur, quo tempore cycli nobis iam omnis ordo intendendus erit, & arripiendus vomitus, prius frequentiùs adhibendo, quã maximè post radicum acceptionem,

nem, exercitijs paulatim immi nendum est, aëris mutationibus appetendis locis: Iisdem psilotron, paroptesin, dropaces, synapismon appono: quibus omnibus perseuerando, vim magnam rheumatis magnis valeamus adiutorijs superare. Si sanguineus & cum dolore fluxus fuerit, etiã phlebotomo eas expedit releuare, omnibus his supradictis stypticis imminendo.

DE MATRICIS HYDROPE CAput. XXIII.

Ad matricem hydropicam. Prisc.

B

SIgna his sunt hæc. Nares mucosæ, oculi ægri, loca & corpus calidum. Cyminũ, vuam passam, sed modicum stacten, quod miscens & pessario appones. *Item.* Rubi radices coque & bibat ieiuna.

DE MATRICIS FRIGIDITATE. Cap. XXIIII.

Ad matricem frigidam. Prisc.

SI matrix frigida sit, dolet, & sanguinem profert, & frigidus sudor superuenit.

℞ terebinthinæ drag. ij. mellis, adipis anserini drag. iiij. misce, & vtere. *Item* arthemisiam,

A

& adipem anserinum, cum oleo rosato misce, & impone.

DE LVMBRICIS MATRICIS. Cap. XXV.

ex Prisc. & Cleop. 1. & 2.

SI vuluæ brachia doluerint, scias hanc lumbricos rotũdos habere, qui frequenter in ipsa vulua per intestina decurrunt: harum ergo prurit natura, & venter, & corpus, humor circa naturam, vt putẽt se rheumaticas factas, sudor spissus est, & venter earum importunus. * Iris illiyricę radices tere, & rubi radices tunsæ & cribellatæ, cum mali granati succo commixtæ, & ex eo maceratum pessarium suppone, antea verò ex ipso succo fomẽtabis. *Aliud.* De succo hederæ fomẽtetur, postquam vrinam fecerit. *alibi Vlmi.*

DE GONORRHOEA MVLIERVM CAPVT XXVI. ex Theod. Prisciano.

ALiquando etiam spermatis spontanei & importuni fluxu fœminæ fatigantur, quod & Græci gonorrheã appellãt. Hæc quæ in viris hoc vitio laborãtibus ordinantur,

etiam fœminis conuenit adhiberi.

De eadem ex Mosch. & lib. Matricis.

In hac valetudine quam Græci gonorrhœam appellant, semen per interualla mulieribus sine aliqua viri cupiditate, effunditur, ita, vt cum pallore & lassitudine corpus earum tabescat. Est autem valetudo, quæ per fluxum occurrit, & fit semper chronica: Idcirco omnia, quæ constringere possunt, adhibenda sunt. Nam & lamina plumbea renib. earum apponatur, & ita fascientur, & stramētis * paucis & æstiuis cooperiantur, ita vt speciosos vultus hominum non videāt. Nec de partibus venereis fabulæ cum ipsis misceantur. In dialimmate verò metasyncriticis solidādæ sunt. Quorum omnium curationes habeo frequenter ordinatas.

Mosch. paruis.

DE PVNCTIONE ET PRVRITV MATRICIS.

Cap. XXVII.

Cleop.

SI mulieri viduæ vel puellæ virgini dolor aliquis circa corpus compunctionē ac pruritum faciat, vt videatur virum concupiscere, his periculum est, ne vitium incurationis incurrant. Vidua autem ipsa manum inijciat, & leuius habebit. Virgini autem succurrendū est sic: Fac illi similitudinem virgę naturalis de cera, & nitro, et cardamomo, secūdum ætatis eius magnitudinē, sed hæc diligēter tere & subijce, vt molle fiat, & sit illic quādiu pati poterit, & carebit vitio

Item fæces vini commixtas cū vino suaui decoque, & tepefacto, exinde ea foueatur, & sanabitur.

Item herbam hellebori fac cū vino suaui decoquere, & tepefacto, exinde ea foueatur, quā herbam suis, alij * lucerti dicūt: deinde corticem de spina tinctum in puluerem redige, & super ipsum locum asperge.

forte lacerti.

Item aqua marina tepefacta eā fouebis.

Item nitrum coctum cum * lotio, in quo adijcies lapides ardentes, & exinde fouebis.

lycio, alibi.

Item frumentum vetus decoques in aqua, & exinde mulier se foueat.

Ad pruritum matricis ex lib. Mat.

Reprimit pruritum matricis acaciæ succus, aut lentisci, aut mali granati, & violæ folia, aut mala granata cataplasmate apposita, & aristolochiæ succus, & aliqua styptica, si ex eis fiat encathisma. Sic fomentatio gallæ, aut psidiæ, aut lentisci decoctionis.

DE

DE PARALYSI MATRICIS. CAP. XXVIII.

Ex Mosch. lib. Mat. & Cleop. 1.

Signa. QVoties matrix paralysin patitur, orificium eius cũ frigore pannosum & solidum fit, et sine sensu, vt obstetricis digitum non sentiat, ipsaq; mulier vsus venereos odit & fugit, & si * coacta fuerit, non concipit. Præterea ad deambulandũ impeditur: mẽstrua etiam aut retinentur, aut non ordinabiliter occurrunt. *Cura.* Curantur autem sicut illę quæ cum strictura laborant, aut quę cum dolore purgantur.

Cleo. coacta tamen ab ultimo concipit.

DE MATRICIS LASSITVDINE CAP. XXIX.

Ex Mosch. Cleop. 1. & libro Matricis.

MVlierib. lassam matricẽ habentib. mẽstrua abũdanter & frequenter in mẽse occurrũt cũ fastidio viri, ita vt sæpius semen retentum, foras excludatur, & aborsus occurrat, & ad legitimum tempus pecus non perferant. Est autem exclusio seminis, vt id quod in communicatione viri ad conceptum matrix acceperat, id post primum, aut se- A cundum, aut tertium diem foras ex[illegible]udat: aborsum autem secundo, vel tertio mense, etiã formatum, sed sine anima & gracile pecus emittat. Crudus autem partus est quoties ante legitimum tempus, aut iã proximè ante legitimum diẽ, imperfectus effunditur infans. Ad hanc valetudinem, benè hanc transferimus curam, quã in sanguinatione matricis & in fluxu ordinauimus. Hæc verò & per fluxum occurrit, & chronica est.

B

DE CASV MATRICIS SEV EIVS PROCIDENTIA. Cap. XXX. ex Moschione.

MAtricis casus fit, cùm infantem mortuum embriulcis adducimus, vel obstetrices imperitæ cùm secũdinas indirectum adducere conantur, vel aliquo ictu cùm ibi mulieres percutiuntur, ob hæc cadere solet: Aut relaxatis membranis illis, quibus ex omni parte continetur, & aliquando partes, aliquando omnis effunditur. Si verò orificium eius tãtummodo cadit, cum dolore est: si verò tunica quæ intus est cadit, rugosum corpus sine dolore inuenitur. Si verò omnis matrix conuersa effusa est, ad similitudinem oui in mu *Signa.*

Digitized by Google

liebri sinu inuenitur. Si autem omnis non conuersa est, magnitudo quidem maior est, ita vt integrum schema matricis seruet: & sanguinolenta quidē cum integro sensu, quoties ruptis crinibus qui eam continent, effunditur. Pallida verò & propè sine sensu, quoties de paralysi neruorū cadit. *Curatio.* Oportet ergo supinam iacere mulierem apertis pedibus, & si modò ceciderit, & adhuc sanguinolenta est, & sine feruore: aqua frigida vel posca diligenter lotam digitis vel spongia rotunda retrorsum eam repellere, & loco suo reuocare. Dehinc lanis vel spongia posca madefacta, * fœtum muliebrē *Sinum forte.* implere, & competenter ligare, pedem etiam supra pedē obuoluere, & ceruicali renibus supposito, altiores partes ipsas fasciare, vel inferiores partes grabati fulcire, vel altiores renes mulier habeat. Deinde cibum simplicem dare. Si verò iterum ceciderit sine feruore, primò * initianda est mulier, *al. euacuanda.* vt exinanitis stercoribus, sic matrix reuocetur. Deinde statim encathisma adhibendum est, aut ex posca frigida, aut ex aqua in qua decocta sint lenticus, myrtus, celsa agrestis, coria mali granati & rosa. Post quod encathisma, illinenda est matrix acacia vino soluta, vel * folio marino trito, & gallarū

A puluere, & gerastam sicut superius dixi, cum vino illinenda & sic reuocanda, ita vt & lanæ & spongię eodem humore madefactæ, sinum mulieris compleant. Si verò hîc diu remanēdo pallida fuerit * posita, ita vt *al. effecta.* exteriùs doleat, aqua quidem calida vel cum oleo dulci fomentanda est, vel succo fœnograeci, seminis lini, & maluarū, & sic reuocanda. Aut si grandis fuerit feruor phlebotomanda est mulier, & omnib. reb. chalasticis sicut paralysis curāda est. Cùm autem frequentiùs reuocata ceciderit, & effecta fuerit chronica, benè tūc reuocauerimus, etiam staticas cucurbitas lumbis & vertebris imponimus. B Epithemata etiam diaphenicôn, vel diatheonôn emplastrum inducimus, deinde cibo curamus, primò analeptico resumētes, dehinc & metasyncritica coniungimus, in quo etiam metasyncritica pessaria apponimus, quæ constant ex nitro, vua passa & ficu infusa. Si verò frequenti casu alienata fuerit, vt nigrescat, vtēris medicamentis, quibus cancrum tollere consueuimus, vel ferro nigredinem ipsam alienatam & mortuam præcidimus. Si verò omnis matrix fuerit nigra totū præcidimus. Nec mirū videatur & incredibile, quia dixi præcidimus, siquidem antea paulatim valetudine alienatur

&

&moritur:sic eã tollimus,*asserunt,quòd frequẽti casu est vulnerata,aut in sinu muliebri cohærere solet, aut in pinnaculis ipsis conglutinari. Quam rem sapere &difficile & molestum. Nobis autem placet sic eam dimittere, siquidẽ mulieres plurimas diutiùs vixisse antiquitas affirmat.

Si matrix exierit & tardauerit, foris & ulcerata sit,hoc pessario curatur. Prisc.

℞ ceræ tyrrhenicę drag. viij. medullæ vitulinę scrup.xvj. opij,croci ana scru.j. * rosei cyathum j.pessario impone. *ol.rosacei.*

Pessarium ad declinationem & tumorem. Mosch.

℞ croci, œsypi ana drag. ij. medullæ ceruinæ drag.iij.resinæ terebinthinæ drag.s.adipis anserini, gelamina ouorum elixa drag.j. oleum irinum & rosеum æquis ponderibus commisce, & vtere.

Pessarium ad idem, & ad durities matricis. Mosch.

℞ ceræ punicæ obo.j.adipis anserini,medullę ceruinę obo. j.& s.œsypi drag.iiij.

DE VVLNERATIONE MATRICIS. CAP. XXXI.

Ex Mosch. Cleop. 1. & lib. Matricis.

HÆc valetudo aut de vulnerib. in matrice positis A fit, aut difficili partu, aut cùm pecus adducitur, vel inciditur, matrix scilicet vulnerari solet: aliquando in acredine medica minũ inuritur. Subsequuntur aũt hæc signa. * Dolor partis illius vbi vulnus est positum, humor etiã fertur odore& colore varius,& aliquando plurimus, aliquando modicus,scilicet ꝓpter differentiã vulneris.Si verò in feruore fuerit vulnus,*dolor grandis efficitur, vel maximè si in orificio vel in collo matricis vulnus fuerit positũ, feruor,& tensio, & pulsus ibi sentitur,humor autẽ modicus, & sanguinolentus, & fęculentus fertur. Si verò sordidũ fuerit ef B fectum, dolor quidẽ aliquantulum minuitur, humor aũt liuidus,& quasi cum rasuris,& purulẽtus abundãs fertur. Si verò & cãcerari cœperit,odor putridus ibi nascitur, quẽ sustinere nõ possis, frequentiùs etiã sanguinatio fit,sanies nigra fertur, dolor capitis & ceruicis cum consensu oculorum & * inguinum,febres * acutæ,tabes corporis, ita vt illa quæ laxare possunt malè accipiant, & ea quæ cõstringãt vtiliter apponãtur. Cùm verò * limpidum vulnus fuerit effectũ, et dolor et * tumor minuuntur, odorq; malus recedit, ipsaq; sanies limpida et coagulata erit. Cùm verò cœperis his vulnerib. curã adhibere. In feruore (quidẽ) positum

Signa.
** Cleo.1. dolor capitis fit,ubi uulnus est.*
feruor.
*Cleo. * ceruicis.*
lib. Mat. legit unguiũ.
** li.Mat.habet fœtor oris.*
** lib.Mat.lapideum.*
**humor.lib. Mat.*
Curatio.

vulnus ita curabis, sicuti habes curam matricis in feruore posi tæ. Ad sordidũ aũt vulnus, succũ ptisanę cum abundanti mel le frequenter encolpizas, & tetrapharmacum in oleum liliaceum solutũ apponis, vel mulsa in aqua, vbi decoctum est fœnogræcum, & tritici furfures excoriatos, bene & lenticula ex eadem mulsa encolpizas. Si verò diutius sordidum remanserit vulnus, bene illuc ad mulsam & marrubium admisces. Nam & orobi pollines, & ireos illyricæ cum melle benè appones, & à foris de pollinibus orobi cataplasma in orificiũ imponis. Cùm verò vulnus cancerauerit, si locus ipse hic in ꝓ- B ximo fuerit positus, vniuersa medicamina, quibus ad cancrũ vtimur, illuc benè apponis. Si verò intus fuerit nimium cãceratio, difficilis & periculosa cũ effectu est. Non enim possumus ad locum medicamen apponere, & cùm inijcere quærimus, etiam sanas partes vexamus. Quare oportet nos intus quidẽ leuiorib. vti medicamentis, foris verò * calidis cataplasmatis ex plurimo melle & modico oleo, & fœnogræco elixato & cũ palmulis terere, & admixto modico vino vel aceto, tepidum cataplasma imponere, vel in orificio frequentiùs vtaris. Intùs autem succos herbarum, plantaginis & zonzur, v- A uæ lupinæ & intyborum, vel solos ipsos, vel cum vino modico admixto vel aceto, & sic inijce. Si verò nimietas cancri * affuerit, coria mali granati cum folijs rosæ, & turionibus oliuę & oleastri, cupressi, etiam melia & mala cydonia in vino coquimus, & sic aut solum encolpizamus, aut ipsi humori admiscemus alumen scissum, vel acaciam, vel lycium indicum, vel hypocisthiden. Melius autem faciemus, si ex ipso humore & encathisma adhibeamus. Releuata verò in aliquãtulum causa, possumus & diacardôn cum aquata posca inijcere, vel antheram ibi soluere, & omnibus vti iniectionibus, quas in dysenteria habes positas. Sanata verò canceratione, quod vsu probari potest, iuxta proxima loca si omnis ægritudo ceciderit, ex eo quòd & dolor minuitur & feruor recesserit, febres etiam tranquillitatæ sunt, conuertere debebis (curam) ad vniuersa, quæ feruorem laxare possunt, cibisq; humidioribus vti, in remissione scilicet febrium aut doloris. Cùm verò limpidũ fuerit vulnus, iam possumus & varios cibos & vinum dare, & lauacro vti. Vniuerso resumpto corpore, poterit vulnus ad cicatricem peruenire. Quo tempore benè vtimur humectatiõe illa vini, in qua decocta sint rosæ folia, & cydonia

Cleo. tepidis

Mosch. excreuerit.

cydonia mala, & mespila, vel sorba, vel lenticulæ, ita vt superiùs dixi, ex ipsis rebus encathismate vtantur. In pessario verò diamorôn bene apponitur, aut diacadmia vel dialadanôn oleo competenti soluta, quæ medicaměta, etiã foras ad vmbilicum, & inferiùs necessariò inducimus, ficuti cataplasmata, vel his quæ à foris sunt imposita. Altitudinem sic poterit penetrare & emplastrorum virtus à foris inductorum, & intus posita vulnera ad cicatricem (peruenire) quoniam cum inueterata fuerint vulnera, vel nõ competenter fuerint curata, cancrum in matrice facere solent. Idcirco curam huius subiungemus.

Pessarium de ix. rebus, quod facit ad uulnera matricis recentia & feruorem, ex Mosch. & Cleopatræ priore.

℞ ceræ tyrrhenicæ, resinæ terebinthinę, adipis anserini, butyri ana obol. j. mellis, medullæ ceruinæ, olei rosati, œsypi, adipis taurini ana ob. ij. misce.

Pessarium ad uulnera matricis, & omnes eius infirmitates, & dolores. Mosch.

℞ seui taurini, æruginis campanæ, resinæ, ostreæ vstæ & in puluerem redactæ ana obol. j. adipis anserini drag. ij. succi mali granati quantum sufficit, de his omnibus pessarium

A conficis, & vtêris.

Pessarium ad omnia uulnera, & calefactiones, & tumorem, & dolorem matricis. Cleopat. 1. Mosch.

℞ ceræ punicæ, butyri sine sale ana drag. x. œsypi, seui ceruini ana drag. viij. adipis anserini drag. iiij. olei rosati quod sufficit misce: facit verò & ad dolorem lumborũ, & ad tumores, & omnes infirmitates.

*Pessarium desiccatoriũ ad * uulnera rheumatizantia, & ad omnia uulnera, & ad omnem scabiem Cleop. priore & Mosch.*

* *Mosch. ad uuluã rheumatizantem.*

℞ stybeos dra. ij. thuris masculi drag. ij. plantaginis succum accipies & appones, de
B stybea & thure facto puluere succo plantaginis consperges, & siccetur, quando volueris vti, teres cum albumine oui & vtêris.

Pessarium magnum ad uulnerationem, & ad omnem scabiem nimium probabile. Mosch.

℞ thuris masculi, mastiches, cerussæ, galbani ana * dra. iiij. ceræ punicæ * obo. j. põpholygos * dra. viij. hæc oĩa tere sine pompholyge, & cũ modico vino albo cõmisce, & tere, postea mitte pompholygen, & soluens ceram & olei liliacei obo. j. immittes, & vtêris.

Cleop. drag. iij.
* *Cleop. dra. ix.*

DE VLCERIBVS MATRICIS CAP. XXXII.

Ex Prisciano.

℞ adipem porcinum, & in molli lana suppone. *Item.* ℞ oui testam, & seseleon cum rosaceo misce, & impone.

Ad ulcera matricis à pessarijs menses aut abortum cientibus. Theod. Prisc.

Si vlcerata ex his matrix fuerit, quibus vlcerib. internis putredo frequentiùs sociatur, aduertes ex egestionibus, quatenus debeas causæ succurrere, adhibendo diachartū, Athenē trochisco ex auri pigmēto, calce viua, sandaracha & charta combusta, & cæteris similibus ita confecto & temperato ex succis omnium specierū in capite de hæmorrhagia supradictarum.

Ad ulcera matricis ex partu. Prisc.

℞ olei scrup.iiij. & butyrum vetus, misce & fac pessarium & suppone.

Ad matricem quæ exierit, & tardauerit foris, & ulcerata sit. Prisc.

℞ ceræ tyrrhenicę drag.viij. medullæ vitulinę scrup.xvj. opij, croci, ana scrup.j. rosei cyathum j. pessario impone.

Ad ulcera in corpore (matricis) à prurigine. Cleo.2.

Fæces vini cum vino suaui coque, & eo tepido foue. *Item.* Nitrum coctum tere cū lycio,

A & immitte lapidem ardentem, & inde foue. *Item.*

Frumentum vetus coque in aqua, & inde foue.

Ad ulcera & uitia uuluæ sordida uel putrida. Cleo.2.

℞ arsenici obol.j. chartæ cōbustæ obo.j. & s. elaterij obo.j. lathyridis obol. j. sulphuris viui obol.j. teres & illines, aut in pessario subijcies bis in die & nocte, & curasti eam. *Item.* Styracem contere cum oleo rosato, & in pessario subijce. *Item.* Cyminum, & nitrum, & œsypum ana contere, & passi modicum mitte, vt sit mellis crassitudo, & in pessario subijce.

B *Ad tumorem ulceris, & inflationem, & si urinam non fecerint. Cleo.2.*

℞ apij seminis obol. j. anethi obol.ij. piperis longi obo.j. castorei obol.iij. opij obo.vj. tere, & cū melle confice, & in pessario subijce. Dein si opus fuerit, da ad magnitudinem auellanæ cū aqua calida, ieiuna bibat, vel serò post interuallum cœnæ, vel iuxta virtutem, si febrierit, sine periculo dabis.

Potio ad idem. ℞ tragacanthæ aut myrrhæ scrup. iij. cum aquæ cyathis iij. tere, & ex eo da mane ieiunę quandiu oportuerit. *Aliud.*

℞ petroselini cribellati scru. v. cum calidę cyathis tribus, da cum aqua mulsa.

DE

DE CVRATIONE A CANCRI MATRIcis. Caput. XXXIII.

ex Moschione. & lib. Matricis.

Signa cancri. CAncro in matrice posito, aliquando cum vulnere est, aliquãdo sine vulnere, & cum punctionibus dolor occurrit omnem vicinitatem pulsans, ita vt ad renes & ad vertebras, & ad vmbilicum dolor perueniat, & cùm * ambulare voluerint, tunc maximè contingit vniuersi corporis inæqualitas cum horripilatione, dolor capitis (adest) & neruorum cum oculorum basibus, sudores frigidi, animi defectio, languor & difficilis respiratio, somnus modicus, & cibi fastidium. Si verò vulnus habuerit, & humor putridus & fæculentus fertur frequẽtiùs, & ad tactũ duritia quædam ibi inuenitur. Habet autem hęc valetudo accessiões, & dialimmata, vt quoties in accessione est, cibus quem acceperit, aut corrumpatur, aut in totum reijciatur, ventrem etiam solutum faciat, tussicula quoque sicca occurrat. Cùm verò dialimmata sunt, id est cum leuiantur prædicta omnia, aut ex parte cedunt, aut trãquillantur. Quoties ergo in accessione inuenitur, rebus paragoricis curãdus est, ita vt cùm abundãtis humoris affluxũ fuerit, stalticæ res apponantur: si cũ feruore chalasticæ, solicitè tamẽ omnia hæc faciẽda sunt, siquidem omnibus rebus, quæ apponuntur citò in peius prouocari consueuit. Quare ergo si cum fluxu fuerit, benè oleum rosatum tepidum inijcitur, vel herbæ canicularis, aut plantaginis aut intyborum succus, ita vt aut soli succi inijciantur, aut admixto modico vino, in quo decocta sint rosæ folia, & melilotus & crocus, * quibus intincta pessaria apponi possunt. Si verò feruor fuerit, & illa signa accessionis B occurrerint, oleũ dulce, sed nõ valde calidum, inijciẽdum est, aut simplex cum modico melle apponẽdum pessario, quod etiam aliquando adipes recentes anserinos vel gallinaceos accipiat, & sic apponatur, quin & fomento, & encathismate, & vaporationibus, & cataplasmate à foris bene vtimur. Cibus ipsius cum palmulis teratur. Cùm verò dialimma venerit, analeptico cibo primò resumẽda est. Dehinc & paulatim latenter metasyncritica subiũgenda sunt: ita enim omnes ex nimietate excessus huic valetudini sunt contrarij, vel maximè tamen cibi indigestio, quæ hanc valetudinem ad periculũ applicare consueuit. Hac verò

Mosch. anhelare.

Curatio.

Ma. liber, quæ etiam in pessario trita apponi possunt.

diligẽtia, & si mulier in totum curari non poterit, vel non grauißimis doloribus torquetur, & sine tormento diutius viuere poteſt. Multi autem cùm temporibus ſeruire non nouerint, & rebus acerrimis in ipſa acceßione vtantur, aſſeuerant quod nullis medicaminibus hæc valetudo conſentit, cùm imperitia eorũ, quicquid appoſitum fuerat reprobari videatur.

Ad eadem Priſcian. & Cleopat. 1.

Si quæ cancrum in matrice habuerit, fit dolor in ventre & ſede, vt putet ſe ſpinam, vel lignum habere in ventre, aliquãdo fit effuſio ſanguinis cum vrina.

Cretã ſillaticam. Priſc. *Vitem ſyluaticam, & alumẽ ſciſſum, & nitrum in ligno tere, & cataplaſma impone. facit ad omnem paßionem, & vlcera, & carcinomata mulierum tam in matrice, quàm in toto corpore.

Præterea impone ſuccum ſolani cum adipe anſerino ęquali menſura, & vtatur in peſſario. *Item.*

Raphanum tere cum melle, & appone, & vtere hiera & myrrha.

DE FISTVLIS MATRIcis. ex Moſch. Cap. XXXIIII.

SVbſequitur cancri curationem ſchema de fiſtulis in A matrice poſitis, quod transferre nolui, ſiquidem obſtetricib. ſuperuacuè hæc inſinuauerimus, cùm & peritißimos Medicos ad inſpiciendum & curãdum hę fiſtulæ turbare poßint.

DE VARIIS PESSARIIS MATRICI SERVIENtibis. ex ijſdem. Caput XXXV.

HActenus de his ſatis dixiſſe videor. Nunc quemadmodum peſſaria fiũt, quæ etiam vocabula habeant, quáſue differẽtias & ad quam rem proſint, demõſtrabo. Primum B peſſarium quod dicitur * colops, quod & tyridõ dicitur, quaſi collyrium medicinale, ſed longius atq; plenius nimirum trium vel quatuor digitorum, maximè ad eas, quæ aborſum facere feſtinant, & intrinſecus loca attingere poſſint. Deinde aliud peſſarium eſt, quod vocatur * ſplendonis, quod ex lana fit, & in latitudinem modicam deducitur, lateribus ſcilicet collectis, & fit dẽſus. Dehinc in medicamento linitur parte vtraq;, & cũ ſubiectum fuerit, ſupplicatur, ita vt caput eius foras dependeat, quò facilius aufferri poßit. Balanum, quod & ſcyanus Ægyptius dicitur, aliud peſſariorum genus eſt, oliuæ * maioris magnitu-

Colopus alias.

al. Splendonius.

al. minoris.

magnitudinem habens, & de quocunq; medicamento illiniatur, in lana inuoluitur, quæ & ipsa quoq; vnctionis remedio tacta, in se inuoluta pariter, subijciatur: ad dolorē vuluæ, aliquando etiam singuli medicamento, quod ad vitium vniuscuiusq; rei oportebit, illinitur. Scyanus qui dicitur, siccus inijcitur, & facit ad siccitatem quæ conceptui resistit: formatur autem eodem modo vt balanus, minor quidem, sed eadem ratione: aliquando siccus subijcitur antè vt dixi ad ad os vuluæ. Aliud verò croceus dicitur, hoc ita lana molli colligēdū est, vt capacitatē vuluæ supplere posit, & prodest eis, quæ ab oppresione vuluæ vexantur. Aliquando etiam huiusmodi mulieres lanam sibi subijciunt, quoties masculum in cōcubitu suscipere volunt, & sæpe nocet, si caput vuluæ à lana stipatum prœmatur. Quo facto, vulua sine vulnere intumescit, cuius remedium capite de * tumore vuluæ suprascriptum est. Nunc etiam necessariò adiungimus pessariorum compositiones, quę ad diuersas valetudines facere possunt, & ab antiquis diligenter scripta sunt.

ex Moschione.120.

Pessarium ad infrigidationem matricis, & quæ sub umbilico dolet, purgat, relaxat, & menstrua deducit sine dolore, & facit ad eas quæ non purgantur, ad conceptum. ex Moschion. & Cleop. priore.

℞ spicæ nardi drag.x.* facis gallici drag.ij. aluminis iudaici drag.ij. xylobalsami dra.iiij. Calami aromatici * drag. vij. croci drag.j. libani, iris Illyricę ana * drag.iiij. costi, bdellij ana drag.iij. (drag.iiij.) myrrhæ trogloditicæ drag.ij. terebinthinę drag.xv. (xvj.) staphis agrię heminam j. mellis tantundem, cōfice simul & vtere.

Cleop. fasces gallicos.

** Cleop. viij.*

** Cleop. drag. ij.*

Pessarium conceptorium, ad tumorem & callositatem matricis, & ad duritias matricis. ex priore lib. Cleop. & Moschio.

℞ ceruffę, medullæ ceruinę, ceræ punicæ, butyri, olei glaucini, & nardini ana drag. j. (drag.ij.) resinæ, terebinthinæ, masticħes, thuris masculi, spumę argenti, ęquis ponderib. vt suprà scripta sunt, quæ sicca sunt tundes, & cribellabis, & solues supradictas species, & vtêris, permagnū est & probatissimum.

Pessarium ad omnia uulnera, & calefactiones, & tumorem, & dolorem matricis, ex priore lib. Cleop. & Moschione. Facit etiam ad dolorē lumborum, & ad tumores, & omnes infirmitates.

℞ ceræ punicæ, butyri sine sale ana drag.x. œsypi, seui ceruini ana drag.viij. adipis anserini drag. iiij. olei rosati quantū sufficit.

Pessarium ad eas, quæ tumorem ha-

bent in matrice, aut pars eius euulsa est, aut uexata de strictura, aut de feruore laborant, aut quæ non purgantur. Ex Moschione.

℞ adipis gallinacei, adipis anserini, adipis taurini desup renes, adipis porcini recẽtis, medullæ ceruinæ, ceræ punicę, olei glaucini, olei irini, olei cyprini, olei nardini, succi hysopi ana obol. iij. resinæ terebinthinæ, resinæ frixę ana obol. j.

Pessarium aliud chalasticum, si dolor fuerit in matrice, aut impedimentũ ad ambulandum, ex priore lib. Cleop. & Mosch.

* Moschio. drag. ij.

℞ ouorum gelamina elixata * ij. croci drag. iiij. hysopi, farinæ tritici drag. iiij. medullæ ceruinæ obol. ij. ceræ punicæ obol. ij. & s. adipis anserini, terebinthinæ ana obol. j. Medullam, & ceram, & adipes coques: species verò tunsas & in puluerem redactas, cum gelamine ouorum misces, & illud quòd coctum est tepidum immiscebis, & vtẽris.

Pessarium ad matricis motionem, & apostema, & ignem sacrum, & febres, & apostasim, & caligines, & punctiones doloris mirè iuuat ex Cleop. lib. priore. & Prisciano.

℞ ceræ, medullæ ceruinæ ana drag. vij. terebinthinæ, adipis anserini, ana dra. iiij. olei cyprini obo. ij. vtatur in pessario.

Item ad pectinis dolorem, & dorsi, & uentris, & frontis, & quæ stare nõ possunt. Prisc.

A Adipem anserinum & myrobalanum cum vino mellino tere, & in linteo appone.

Pessarium ad omnes matricis dolores, & infirmitates, & uulnera. ex Moschione & Cleop. 1.

℞ seui taurini, * ęruginis cãpanæ, resinæ, ostreæ vstulatæ & in puluerem redactæ ana obol. j. adipis anserini drag. ij. succi de malis granati quantũ sufficit. De his omnibus pessarium conficies, & vtẽris.

* Cleop. cu uini.

Pessariũ aromaticũ ad eas quæ difficile impraegnantur, & ad duritiam & constrictionẽ matricis ex Cleop. lib. 1. & Moschione.

℞ adipis * anserini, olei veteris, ceræ punicæ, olei nardini, terebinthinæ, medullæ ceruinæ, succi hysopi, butyri ana obol. j. solue hæc omnia lento igne, & appone thuris masculi in mortario triti obo. j. spumæ argenti, cerussæ ana obol. j. per se in alio mortario trita, postea commisce omnia & vtere.

* Taurin.

B

Pessarium paragorizatiuum, hoc est, quod mitigat omnes dolores & omnes inflationes ex li. priore Cleo. & Moschione.

℞ fœnograeci, succi seminis lini, olei dulcis ana obol. j. coque succum & oleũ ad consumptionem succi, deinde adde ceræ punicæ obol. j. depone ab igne vt frigescat, & appone adipis passerini obol. j. (Moschion. adipis de pasta) geler, & vtere (Mosch. cola, & vtere)

Pessarium.

Pessarium relaxatorium. ex Mosch. A

℞ adipis passerini, axungię, adipis anserini, ceræ punicę ana obol.j. olei cyprini obol.iij. misce simul, & vtere.

Pessarium malasticum, ex Cleop. 1. & Mosch.

℞ ceræ thyrrenicæ obo.iiij. (drag.ix.) adipis anserini, œsypi ana drag.viij. medullæ ceruinæ, croci ana drag. iiij. resinæ terebinthinæ drag.ij. mellis cotylam vnam (quantum sufficit) olei rosati quantum sufficit misce.

Pessarium malacticum ad durities, & ad declinationem matricis. Mosch.

℞ cerę punicę ob.j. adipis anserini, medullę ceruinæ obo.j. & s. œsypi drag. iiij. misce.

Pessarium Libianos. Cleo. 1. Moschion.

℞ styracis, mastiches, adipis gallinacei, medullæ ceruinæ, olei cyprini ana obo.j. cerę tyrrhenicæ obol.ij. misce.

Pessarium quod duritiem, feruorē, tumorem & constipationē tollat. Cleo. 1. & Mosch.

℞ adipis gallinæ, porci, medullæ ceruinæ, ceræ albę & punicę, thuris masculi, mastiches, olei lentiscini, olei communis, cerussę, butyri ana partes ęquales, hęc omnia cōpones & pessarizabis.

Pessarium relaxatorium ex Clep. 1. Mosch.

℞ ceræ obol. ij. & s. adipis anserini, taurini, olei rosati ana obol.ij. terebinthinę obol.j. & s. ceroti, œsypi, butyri, medullę ceruinæ ana obol. j. tere & vtere.

Pessarium chalasticum ad duritiem & inflationem matricis sic conficies. ex lib. Cleopatræ priore. & Mosch.

℞ cedriæ obol.j. adipis fasiani, butyri ana obol.ij. olei liliacei. obol. vj. axungię porci obol. iij. adipis anserini obol. j. & s. medullæ ceruinæ, terebinthinæ ana obol. iij. ceræ obol. vij. olei nardini obo. ij. solues species & admiscebis oleum, & temperato medicamine curabis, & miraberis effectū. Primò encolpismū parabis, & sic curabis de isto medicamine.

B ℞ succi fœnogræci, succi seminis lini, succi prisanæ singulos calices minores, & mellis merum j. & * sic per triduū facies, & sic medicamē adhibebis vt nullum sit impedimentum. *hoc.

Pessarium aromaticum ad duritiem matricis. Cleop. 1.

℞ resinę terebinthinæ drag. ij. ceræ punicę drag. viij. œsypi, butyri, croci, medullæ ceruinæ drag. iiij. olei obol. iiij. adipis porcini, spicæ nardi, pollinis fœnogræci & meliloti drag. j. casię, costi, drag. ij.

Ad eas quæ antè & retrò patiuntur, etiam in coxa, & per totum uentrem, neq; surgunt, neq; dormire possunt.

℞ butyri drag. iij. medullę ceruinæ scru. iij. tere, commisce, & vtere.

DE MAMMILLARVM AFFECTIBVS. CAP. XXXVI.

A

Ad mammillarum dolorem, uel si doluerint ad partum ex Cleop. lib. 2. & lib. Matricis.

OVorum vnde pulli excludũtur testam, & ouorum coctorum vitella tria tẽpera diligenter, & aliquantulum olei rosati, & ceræ quantũ sufficit, & fac cerotum & in linteo inductum impone. *Item.* Ceram & adipem porcellæ virginis recẽtem simul tere, & olei rosati quãtum sufficit, & in linteo inductum impone. *Item.* Fœnogræcum ex aqua decoctum, & appone.

Ad tumorem & dolorem mammillarum ex Cleop. 2.

Ammoniacum tritum cũ aqua frigida, mammillis illine, & superpones folia lactucę aut cauliculi, statim iuuat. *Aliud.* Folia persici tunde, & impone, aut fœnogręcum coctum tere, & vt cataplasma impone.

Ad tumorem mammillarum, ex Prisciano.

Ceram cum oleo coque donec soluatur, & sic tere & simul cum cera solue, & cataplasma impone.

Ad cancrum mammillarum, ex lib. Mat.

Pulegium tritum in lana ei suppone.

Ad duritiem & ulcera mammillarum, & si uermes habeant, ex lib. Mat.

Aristolochiam rotundam cũ melle impone, vel succum radicis eius illinito. *Item.*

Symphoniacæ folia cũ axungia tere & impone. *Item.*

Quinq; folia tere, cum axungia impone. *Item.* Cerotum ad idem.

℞ cerussæ obol. j. adipis anserini obo. ij. misce, & in linteolo impone.

Ad ubera ulcerata, ex Prisciano.

Portulacam tere cũ oleo rosaceo, & in linteo impone.

Ad duritiem uberum, & inflationem, & carcinomata, & omnem passionem. Prisc.

B

Caulem viridem tere, & cataplasma fac. Succum autem eius spissum illinas.

Ad ulcera & cancrum, hoc est, diathesin.

Folia hederę coque fortiter, & ex apozemate fomenta.

Vt uirgini mãmillæ non crescant, ex lib. Mat.

Ceram cum oleo lentiscino solue & super liga. Policarię semen & cicutæ semen misce. In aqua papauer decoctum sit, & in linteo inductũ superpone, et liga per dies tres, quarto verò die solue ex aqua frigida.

Vt puellæ ubera non crescant, nec pueris testiculi, ex Prisciano.

Herbam melisiã tere, & emplastrum fac, & impone. *Item.*

Semen

Semen papaueris coque, & in aqua pluuiali tere, & in linteo impone dieb. trib. & fascias. Itē ex cinere cataplasma trib. dieb.

DE PARERGIS QVIBVSDAM. CAP. XXXVII.

Ad uitia quæ iuxta anum nascuntur. Cleo. 2.

℞ cerussæ obol. ij. medullæ scru. ij. ad prunam solue, & in spuma argēti pari pondere tēpera, & misce, & adde vini & olei quantū sufficit. Itē œsypum cum rosaceo tere, & vtere.

Ad condylomata quæ in ano nascuntur. ex Cleop. 2.

Marrubiū cōbure & aspge, vel rosam siccam cum vini quartario, vt sit sicut mel, tere, & post misce & lentisci aliquātulū in vase nouo coque cū rosa in vini sex. j. ad mellis spissitudinē, & si vis cum micis panis, & in linteo impone.

Ad dysenteriam. ex lib. Mat

Rore radices palo ligneo effossas excoria, & cortices in vino nouo coque, & da ieiunæ per triduum.

Potio ad somnum. ex Cleop. 2.

Apij seminis scru. ij. opij scru. j. in vino dulci da bibere, donec vadat dormitū. Item. Iusquiami scrup. iij. mandragoræ scrup. s. & vini vel aquæ sext. da maximam potionē scrup. j. & s. mediam verò cum scrup. s.

Si assellare non poterit. ex Cleop.

Mellis cochlearia quinq;, & pauca salis grana in pultario

A coque, donec fiat nigrū & spissum, & fac collyria, & in anum mitte. Itē. Stercoris soricis grana viij. vel xxj. & aluminis modicū cū melle tere, & lanā in eo macera, & in anū subijce. aut spissum sit, collyria singula fac, & subijce.

Ad urinæ difficultatem ex Mosch. & Cleop. 1.

Altheę radix in vino decocta si bibatur, vrinæ difficultatem soluet.

Potio ad somnum. ex Cleop. priore.

℞ castorei mūdi scrup. iij. opij scrup. j. s. hæc simul in mortario trita cū melle cōmisce quo usq; malagma fiat, pòst conde. Vnde dabis pillulas in modum B fabę minoris in hemina dulcis vini, dolorib. maximè prodest, facit etiam somnum grauissimum tandiu donec eadē hora perueniat, qua illud medicamentū acceperint, & sic à dolore liberantur.

Vt candidæ fiant manus & collū. Prisc.

Farinæ orobi obol. ij. nitri scrup. iiij. ptisanæ obol. j. tere, & cū aqua laua.

Parergon etiam hoc, cuius titulus est, Ad incisionem faciendam ex Cleop. libro priore.

℞ symphoniacę radices, fella de tribus pullis, ireos, aloën hepaticum, mastichē & parietariā, hæc puluerizata & cum melle confice, & panno inductum fronti superliga.

FINIS.

GYNAECIA, SIVE

AFFECTVS ALIQVOT MVLIERVM GRAVISSIMOS, PRAECIPVE QVI *ad chirurgiam spectant, curandi ratio: ex præstantissimi inter Arabes medici Albucasis medendi methodi libro II.*

DE CVRATIONE ALRATICA, *Caput* LXXII.

LRATICA est vt vulua mulieris nõ perforata, aut sit foramen paruum, & est aut naturalis, aut accidentalis, & accidentalis est ex ægritudine quæ precessit, & ipsa quidem fit aut ex carne nata auctiori, aut siphac subtili aut spissa, & fit aut in profundo matricis, aut in lateribus eius, aut in superiore, aut inferiore eius parte, & prohibet à coitu & prægnatione & partu, & nonnunquam prohibet & menstrua, & cognitio illius fit per aspectum obstetricis. Si oppilatio est apparens propinqua. Si autem nõ apparet, tunc quære eam digitis, aut radio. Si autẽ oppilatio est ex siphac subtili & est propinqua duobus labijs, tunc propera & disrumpe ipsam: oportet autẽ vt ponas super duo labia puluillos, deinde pone indices tuos duarum manuũ simul, & mulier sit super dorsum suum expãsis cruribus suis, deinde extẽde duo labia fortiter, donec disrumpitur siphac subtile, & aperiatur oppilatio, deinde accipe lanam & imbue eam oleo, & pone ipsam super locũ, & coëat mulier omni die, vt non denuò consolidetur locus. Si autẽ siphac est crassum spissumue, tunc oportet vt feces ipsum spatumili lato simili folio myrti. Si autem oppilatio est ex carne nata, tunc suspende eam vncinis & incide eã, & sint apud te medicinæ quæ sistant fluxũ sanguinis absq; mordicatione, sicut acacia, & sanguis draconis, & thus cum albumine oui, deinde administra cannulã ex plumbo amplam, vt non consolidetur vulnus velociter, teneat eam diebus aliquot, & administra liciniũ ex lino sicco, deinde curetur reliqua curatione consolida-

consolidationis, donec sanetur. Et quandoq; accidit in matrice vt nascatur alius generis auctiores præter naturam carnes, oportet ergo vt incidantur secundum hunc modum. Cũ verò est apostema cancerosum in matrice, ne ferro tãgas, neq; enim vllus omnino est ferri vsus in cancroso apostemate matricis.

DE CVRA HAEMORRHOIDARŨ *& thelil, & bothor rubeæ, quæ accidunt in uuluis mulierum,* Cap. LXXIII.

HÆmorrhoides sunt apertio orificiorum venarũ vt fluat ex eis sanguis multus assiduè. Cùm ergo antiquantur hæmorrhoides fiunt thelil. Dictæ autem sunt à me in diuisione species earum, & dicam nihilominus hoc loco species quæ recipiunt curationem. Scias ergo quod hæmorrhoides & thelil, quando sunt in profundo matricis, & non apparent sensui, tunc non debent ferro curari neq; possunt. Quę autem sunt in orificio matricis quæq; videri possunt ferro curantur. Oportet ergo vt intromittas mulierem in domum frigidam, deinde extende al thelil forficibus, aut panno aspero, & incide eas ex radicibus suis, deinde pulueriza su-

A per eas ob fluxum sanguinis ex vno puluerum qui sistũt sanguinem absq; mordicatione, sicut acacia & sanguis draconis, & thus, & similia. Deinde impellat pedes suos ad parietem hora vna, postea depone eam in aquam frigidã. Quod si perseuerat fluxus sanguinis, tunc fac eam sedere in decoctione sumach, & corticum granatorum, & gallarum, & similium. Deinde accipe farinam hordei & confice eam cũ melle & aceto, & fac emplastrũ cum eo super dorsum eius. Si ergo abscinditur sanguis bene est, & si non, admoueas dorso vẽtosas, & mamillis absq; scarificatione, deinde accipe lanam & B imbue ipsam in succo tarathit, aut succo arnoglossę, aut succo ramorũ aulalach cũ vino pontico, & fac vt adhæreat loco. Cũ ergo quiescit apostema, tũc cura locũ vnguentis, donec sanetur. Albathir verò rubeum est simile capitib. alhahasse, & est asperi aspectus. Oportet ergo vt incidas quod apparet ex eo secundum quod dixi in thelil æqualiter, & cura ipsum, donec sanetur.

DE PERFORATIONE EXITURÆ *quæ accidit in matrice,* Cap. LXXIIII.

ACcidunt in matrice species multæ apostematũ

ficut cancer, & apostema lapideum, & vlcera, & dubelati, & allekilati vt vocant medici, & fistulæ, & hæmorrhoides, & rhagadiæ, & thelil, & apostema calidum. Ego iam antè dixi omnes has ægritudines, & species, & signa ipsarum, & earum curationes in diuisione. Operępręcium autem videtur vt repetam in hoc tractatu apostema calidum quod accidit in matrice. Si est ex apostematibus quę colligunt sanguinem. Oportet vt consideres, si dolor eius apostematis in inceptione sua est acutus, cum percussione, & flamma, & febre, & vides ipsum rubere, tunc nó properes curare ferro, nec perforatione, sed cura ipsum eo remediorum genere quod facit ad maturitatem, donec quiescat acuitas accidentium, tunc oportet vt facias sedere mulierem super sedem quæ habeat duo sedilia, & reclinetur super dorsum suum, & contrahat pedes suos ad partem inferiorem ventris, & sint coxæ eius expãsæ, & ponat brachia sua sub genibus suis, & liget vtraq; ligamento conueniente ad illud, deinde sedeat obstetrix à latere dextro, & administra instrumentum quo aperitur orificiũ matricis. Cuius forma ob oculos in sequentibus ponetur. Et oportet quãdo vis administrare hoc instrumentum vt figas

A cum radio profundum matricis mulieris, vt non sit illud instrumentum quod ingreditur longius quam matricis profunditas ne lædat infirmam. Si autem fuerit instrumentum longius quam profundum matricis, tunc oportet vt ponas puluillos super os matricis, vt ꝓhibeatur introitus instrumenti totius in profundum matricis, & oportet vt ponat vertiginẽ quę currit in instrumẽto ex latere superiore, & vt teneat instrumentum & reuoluat minister vertiginẽ, donec aperiatur profundum matricis. Cùm ergo apparet exitura & tangitur manu, & est lenis, mollis, tunc

B oportet vt feces caput eius spatumili lato. Cũ ergo euacuatur sanies, tunc oportet vt ponas in vulnus licinium imbutum oleo rosato, aut oleo viridi, in quo sit quiddam stipticitatis, & pone licinium extra sectionem in profundo matricis, & exteriùs quoq; supra matricẽ & super pectinem lanã mundã submersã in aqua in qua bullitæ sunt maluæ, deinde curetur post duos dies vnguento quod conuenit, donec illud sanetur. Et quandoq; abluitur matrix & vulnus, ita quod clysterizatur cum aqua & melle, deinde cũ aqua in qua cocta sit radix lilij, aut aristolochia longa, deinde redeat ad vnguentum. Quod si vulnus fuerit abscõditum

tum interiùs in matrice tunc non debemus ferrũ adhibere, sed veniendum est ad eam curationem, de qua diximus in tractatu quem inscripsimus diuisionem, cum eo quod diximus in diuisione.

AD DOCENDVM OBSTETRICES *qualiter medicentur embrionibus uiuis, quãdo egrediuntur secundum formam non naturalem,* Cap. LXXV.

NEcesse est obstetrici vt cognoscat imprimis figurã partus naturalis. Signa aũt naturalis partus sunt, quando uides mulierem comprimi ad inferiora, & desiderat odorare aërem, & propter descendẽtem fœtum leuatur in superioribus vteri partibus, & festinat exitus embrionis, tunc scias quod iste partus est secundum figuram naturalẽ, & est exitus eius super caput suum, & secũdina cum eo, aut suspensa vel pendens ex vmbilico. Cùm ergo vides ista signa, tunc oportet vt cõprimatur vterus eius, vt descendat embrion velociter. Nam quando descendit super caput suum descendit secũdina cum eo & mundatur ab illis superfluitatibus mundificatione salutari. Qui autem fœtus non exit hoc modo est innaturalis, illaudabilisq;, quo-

A niam quandoq; egreditur fœtus super pedes suos, & egreditur corpus eius ante caput ipsius, & pedes eius, & manus eius vna, aut pes eius vnus, alijsque multis modis ineptissimis ad emittẽdum. Nam nonnunquã vertitur super collum suum, & prorsus trãsuersus exit. Necesse est ergo obstetrici vt sit prudens, subtilis in istis rebus omnibus, & caueat ab errore & deceptione. Ego fideliter in præsentiarũ docebo, quid obstetricibus & astantib. alijs sit agendum quocunq; modo fœtus se exiturum ostẽdat, vt obstetrices in promptu habeant quid facto opus sit. Quando e-
B greditur fœtus super caput suũ egressione naturali, & mulier non facilè fert, doloresq; vehementiores fiunt, & adeo difficilis fit partus vt videas virtutem eius iam debilitatam, tunc iube eam sedere super sedem, aut mulieres teneant eam, & vapora vuluam eius cum fœnu græco decocto, & cum oleis humidis, deinde intromittat obstetrix inter digitos suos spatumile paruũ & findat cũ eo secũdinam, & secet eam vngue suo donec effluat quod est in ea ex humiditate, & preme ventrem mulieris donec descendat fœtus. Si autem non descendit, tunc oportet vt clysterizetur mulier ex mucilagine fœnugræci cum oleo sesamino, deinde

præcipe ei post clysterẽ vt comprimatur, & fac eam sternutare cõdisi, & simul tene os eius, & nasum ipsius, fœtus enim egreditur statim: quòd si egrediãtur primò duæ manus fœtus, tũc oportet vt reducas eas cũ facilitate paulatim. Si autẽ nõ possunt retrudi, tunc pone mulierem super sedẽ, & eleua pedes eius sursum, deinde concute sedem super terram, & mulier teneatur vt non cadat ad concussionem. Si ergo non ingrediũtur manus & moritur fœtus, tunc incide eas, & extrahe residuum fœtus, & liga corpus & manus eius panno, & extrahe ipsum magna diligentia, puerperæ salutem respiciens.

EXITVS EMBRIONIS *super pedes suos.*

QVando egreditur fœtus super pedes suos, tunc oportet vt impellat eos sursum, deinde conuertat fœtum paulatim, postea componat ipsum, deinde accipiat vnũ pedem eius & extendat eũ paulatim. Cùm ergo egrediuntur vsq; ad coxas, tunc præcipe ei vt cõprimatur, & fac eam sternutare cum condisi, sæpe enim sic, auxilio & gratia dei, vidimus euasisse incolumes, & matrem, & fœtum. Et si non egreditur hoc modo, tunc reduc fœtum paulatim, donec reponas eum secundum figuram natu-

A ralem. Si ita fœtum reposueris rectè, facile pariet mulier. Quòd si nulla harum ratio subuenerit, tunc accipe ex mucilagine altheæ, & oleo sesamino, & gũmi soluto, & contunde bene simul in mortario, deinde line cum eo vuluam mulieris, & inferiorem vterum eius, deinde fac eam sedere in aqua tepida vsq; ad hypochondria. Cùm ergo vides quod iam lenificata sunt inferiora eius, tunc fac ex sieff de mirrha & suppone parturienti mulieri. Quando ergo tenet sieff hora vna, tunc iube eam sedere super sedem, & fac eam sternutare, & stringe os eius, & nasum ipsius, & preme leuiter molliterúe inferiorem B partem vteri eius, & fœtus egredietur statim.

EXITVS FOETVS *super genua sua, & manus suas.*

QVando egreditur secundum hanc formã. Primũ conetur obstetrix in locum reponere fœtũ, quantum potest fieri manibus suis, & resupinetur mulier super collum suum, & pendeant pedes eius ad inferiora, & iaceat super lectum & complicet manus suas, deinde preme ventrem eius paulatim, extrahe quæ est sub pedib. eius ex puluinarib. donec sit præparata in inferiori parte. Quòd si non egreditur fœtus, tunc accipe pedes eius, &

& moue eos motu vehementi, deinde preme quod est super hypochondria paulatim, donec ascendat fœtus ad superiora, deinde intromittas manus, & in naturalem figuram componat fœtum paulatim, & præcipe mulieri, vt comprimatur, donec egrediatur fœtus.

EXITVS FOETVS LATItudinaliter pendente una ex manibus eius.

PRimùm est quærenda ratio, qua retrudatur manus fœtus: si autem non potest reduci manus, tunc eleua mulierem & fac eam ambulare. Si verò ambulare non potest, tūc fac eam iacere super lectum, & concute crura eius vehementer, deinde administra linimētum de quo dictum iam est, ex mucilaginibus. Quòd si inuadunt mulierem dolores partus, iubeas eam sedere super sedem, deinde stare in reductione manus, & compone fœtum secundum figuram naturalem, & fac sternutare mulierem, & præcipe ei vt cōprimat se, donec egrediatur.

EXITVS FOETVS SVPER collum expansis manibus suis, & facies eius ad dorsum matricis suæ.

OPortet vt teneat obstetrix manum fœtus, deinde reuoluat eū paulatim

A & componat eum sicut naturalis locatio exigit. Cùm ergo repositus est, tūc pone super vuluam quod narrauimus ex oleo & mucilaginibus, deinde præcipe ei vt moueatur paulatim. Cùm ergo feceris illud, tunc iube eam sedere super sedem, & præcipe ei vt inclinetur ad latus dextrum, deinde præcipe ei vt comprimat respirationem & fac eā sternutare cū condisi.

EXITVS FOETVS PRAE parati super latus.

QVando descendit ad orificium matricis secundum hunc modum cum secundina, tunc scinde secundinam
B cum vngue tuo donec euacuetur ab humiditate. Si ergo expanditur super faciem fœtus & collum eius, tunc incide eā ex vmbilico vt non retineatur, & moriatur, deinde impelle fœtum ad interiora donec reposueris fœtum in naturalem habitum, & præcipe mulieri vt comprimat spiritum aliquotiens, ipse enim egredietur hoc modo.

EXITVS GEMINORVM aut fœtuum multorum.

SCias quod gemini multotiens nascuntur, & quandoq; nascuntur tres & quatuor, veruntamen illud raró cōtingit. Quinq; verò est res extra naturā & nō viuūt penitus,

& continet eos quotquot sint A secũdina vna, & separãtur per siphac distinguens inter eos ligatam in vmbilico cuiusq; eorum, & quandoq; egrediuntur sicut egreditur fœtus vnus exitu naturali facili, & egrediuntur quoq; non naturali exitu, quemadmodum à nobis est dictum. Quòd si difficiles fiunt quidam eorum partus & perueniũt ad illud quod diximus ex figuris non naturalibus, tũc cura eos sicut narrauimus, & sit obstetrix subtilis, & faciat omnia cautè, prudenter & religiosè, & quærat rationem subueniendi ad omnes casus & in omnes, qui varij sunt euentus. Nihilq; omittat quæ ad salutẽ B puerperæ, & fœtus facere intellexerit ipsa aut ab alijs rogando didicerit. Debet enim omnino obstetrix non nimium sibi arrogare & placere, sed quotidie discere à medicis & vetulis mulieribus in hac arte vsu & longa experientia edoctis.

DE EMBRIONI-*bus & abortu.*

QVandoq; formãtur in matrice multi fœtus, etiam quatuor, & quinq;, & sex, & septem, & plures decem. Cõpertum habeo quandã mulierem abortiendo emisisse septẽ, & alia quindecim omnes formatos. Adeò mirabilia sunt opificis rerum opera, cuius sapientiæ & potentiæ non est finis, hîc ergo totum oportet vt sit in scientia obstetricis, vt cũ vsus venerit perita sciat quid sit agendum.

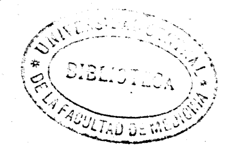
DE EXTRACTIO-*ne fœtus mortui, Cap.* LXXVI.

QVãdo educere conaris fœtum mortuum remedijs quæ diximus in diuisione, & non egreditur, & cogeris vti operatione manus, tunc oportet vt consideres, an mulier sit sanæ virtutis, & non est cum aliquo ex accidentibus, ex quibus periculũ est ne moriatur, tũc oportet vt resupinetur mulier in lecto super dorsum suũ, & habeat caput suum inclinatum inferiùs, & crura eius eleuata, & minister teneat eam à duabus partibus, aut ligetur ad lectum vt non sequatur corpus totum matris cùm mortuus fœtus extrahitur, deinde humecta os matricis ex oleis humidis cum mucilagine altheę, & fœnugræci, seminis lini, inungãtque manum suam obstetrix cum istis oleis & mucilaginibus mox intromittat leniter eam in matricem, & quærat manu locum in mortuo fœtu in quo figat vncinos, oportet enim esse loca cõuenientia ad illud. Considera ergo si fœtus est

est præparatus vt descendat super caput suum, tunc fige vncinos in oculis eius, aut in collo eius, aut in ore eius, aut in palato ipsius, aut in mento eius, aut in furcula ipsius, aut in locis propinquis costis, & sub hypochondrijs. Si autem descensus eius est super pedes, tunc in pectine & costis medijs, oportet vt teneat vncinũ cũ manu dextra, & ponet curuitatem eius in eo quod est inter digitos sinistræ manus, & intromittat leniter cum manu & figat firmiter vncinum in aliquo locorum quæ diximus, deinde figat in oppositione eius vncinum alium, aut tertiũ si indiget, vt sit attractio æqualis, & non sit extensio secundũ rectitudinem, & non declinet ad partem, deinde extendatur extensione æquali, & non sit extensio secundum rectitudinem tantum, imò moueatur ad omnem partem vt alleuietur exitus eius, sicut fit cum dẽte qui radicitus extrahitur. Et omnino humidi mollesq; sunt reddendi locelli per quos est trahendus mortuus fœtus. Qđ si retineatur ex eo pars, tunc oportet vt inungat obstetrix quosdam digitos cum oleo, & intromittat eos ita vt reuoluat quod retinetur. Si ergo egreditur pars fœtus, tunc permutentur vncini ad locum alium qui sit altior, fac hoc donec

A egrediatur fœtus totus. Si ergo egreditur fœtus manus ante alia & non est possibile reducere eam propter coartationem eius, tunc oportet vt inuoluatur super eam pannus, deinde extrahe eam donec egrediatur tota, incide eam aut in iunctura plantæ, aut in cubito, & ita oportet vt facias in manu altera, & in duobus pedibus. Si autem caput fœtus est magnum, aut accidit ei coartatio in exitu, aut est in capite eius aqua collecta, tunc oportet vt intromittat inter digitos spatumile spinosum, & findat eo caput & extrahat aquam, aut disrumpat ipsum cum instrumento

B quod nominatur almisdach, cuius formam cum formis reliquorum instrumentorum in capitulo proximo habebimus. Et similiter faciat, si fœtus est magni capitis natura, tunc oportet vt secet algengematu sic enim vocant, aut atterat ipsum cum misdach sicut diximus, deinde extrahat ossa forcipibus. Quòd si egrediatur caput & coartetur apud furculã, tunc findatur donec effundatur humiditas quæ est in pectore. Si autem non complicatur neq; obedit ad exitum, tunc incide caput frustratim quocunque modo potest fieri, vnicè studens vt quam minimum lædas mulierem. Quod si in inferiore ventre est apostema, aut

hydropisis, tũc oportet vt perfores ipsum donec effluat humiditas ex eo. Si verò fœtus est super pedes, tũc attractio eius est facilis & directio ad os matricis est leuis. Si autem coartatur apud ventrem aut pectus, tunc oportet vt trahas ipsum cum panno quem inuoluisti super manum tuam, & findas vẽtrem aut pectus donec effluat quod est in eis. Si autem auferuntur reliqua membra & redit caput in matricem, tunc intromittat obstetrix manũ sinistram, & si os matricis est apertũ, tunc intromittat manũ in ꝓfundum matricis, & quærat caput & attrahat ipsum digitis vsq; ad os matricis, deinde intromittat in eo vncinum vnũ, aut vncinos duos, & attrahat ipsum. Quòd si os matricis coartatur propter apostema calidum, quod nonnunquam consueuit accidere, ab hac extrahendi ratione cauendum est, oportet enim tunc administrare effusionem rerum humidarum pinguium, & administra emplastra, vt sedeat in aquis quę mollificent & humectent. Quòd si fœtus est super latus suum, si posibile est vt restituatur & componatur in naturalem situm, administra quod diximus in fœtu viuo. Quòd si non est posibile illud, tunc incidatur frustratim & extrahatur, & oportet vt omnino ni-

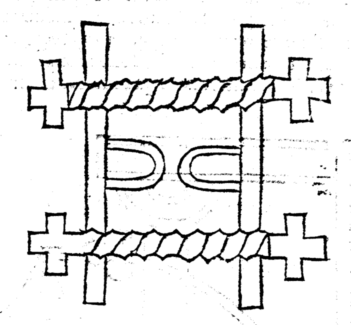
A hil dimittas ex secũdina in matrice. Cùm ergo compleueris operationem illam in extrahẽdo fœtu, tunc administra quod diximus conuenire in apostematibus calidis quæ accidunt in matricibus. Quòd si accidat fluxus sanguinis, tunc descendat in aquas stipticas, & administra reliquam curationem. Vidi ego mulierem in cuius vẽtre mortuus erat fœtus, & nihilominus imprægnata, postea mortuus fœtus etiam secundò cõceptus. Accidit ergo ei post tempus longum, apostema in vmbilico suo & inflatum est, donec apertum cœpit emittere pus. Vocatus sum ergo ad curationem eius & medicatus

B sum ei tempore longo & non consolidatum est vulnus: posui ergo super ipsum ex quibusdam emplastris fortis attractionis, & exiuit ex loco os, deinde post dies aliquot exiuit et aliud os. Miratus sum ergo cùm in ventre nõ sit os, causam diligentius expendens et mecum per omnia putans, deprehendi quod erant ex ossibus fœtus mortui. Causa igitur morbi certò cognita, medẽdique rationem hinc consecutus extraxi ossa multa muliere existente in melioribus dispositionibus. Et diu postea vixit mulier illa, ex vlcere autẽ semper puris non nihil fluxit.

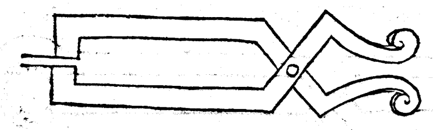
DE

DE FORMIS INSTRVMENTORVM QVAE NECESSARIA SVNT IN EXtractione foetus, Cap. LXXVII.

Forma vertiginis qua aperitur matrix.

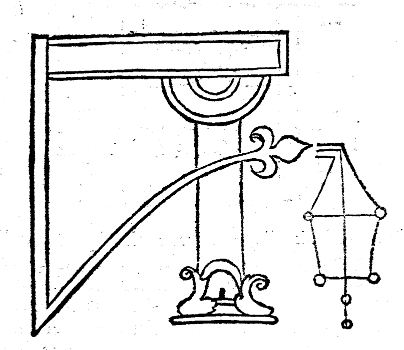

Hæc est forma strictorij quo æquantur libri, cui æqualiter sunt duæ vertigines in duabus extremitatibus duorum lignorum. Veruntamen hæc vertigo oportet vt sit subtilior strictorio, & vt fiat aut ex ebeno, aut ex ligno buxi, & sit latitudo vtriusq; duorum digitorum, & margo vtriusq; est quasi digitus vnus, et longitudo vtriusq; est palmus et medietas, et in medio duorum lignorū sunt duo additamenta eiusdem ligni quæ iam firmata sunt in vtrisque, quorum longitudo est medietas palmi, aut paulo longior, & latitudo vtriusq; est quasi duo digiti, aut paulo latior, et ista duo additamenta intromittuntur in os matricis, vt aperiatur quū reuoluis duas vertigines. Forma alia ad simile illius subtilior & leuior.

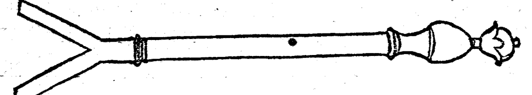

Fiat ex ligno ebeni, aut buxi secundum similitudinem forcipum.

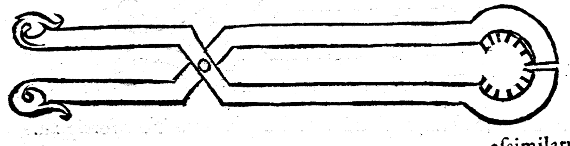
Veruntamen in extremitate eius sunt duo additamēta sicut vides, & longitudo vtriusq; additamenti est quasi palmus, & latitudo vtriusq; est duorum digitorum. Cùm ergo vis aperire matricem eo tunc fac sedere mulierem super lectum suum pendentibus pedib. aperto quod est inter crura eius, deinde intromitte ista duo additamenta coniuncta in matricem, & tu teneas extremitatem instrumenti inferiùs inter coxas eius, deinde aperi manum tuam cū instrumento sicut facis cum forcipibus ęqualiter secundum quantitatē quā vis ex apertiōe oris matricis, donec faciat obstetrix quod vult. Forma vertiginis alterius de qua veteres dixerunt.

Forma impellentis quo impellitur fœtus.

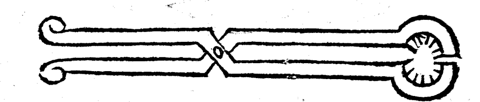

Forma almisdach quo conteritur caput magnum,

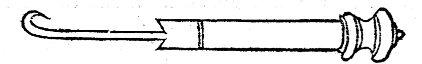

assimilatur

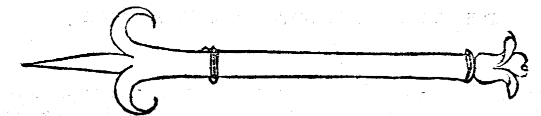
asſimilatur forfici cui ſunt dentes in extremitate , ſicut vides. Et quandoque fit oblongum ſicut forceps, ſecundu m hanc formam ſicut vides, cui ſunt dentes ſicut dentes ſerræ quo inciditur & conteritur. Forma miſdach parui.

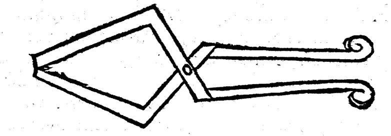
Forma vncini habentis ſpinam vnam.

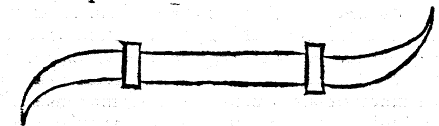
Forma vncini habentis ſpinas duas.

Forma forficis cui ſunt dentes ſerræ quo cõteritur caput fœtus

Forma ſpatumilis habentis duas extremitates quo abſcinditur caput.

Forma duorum ſpatumilium.

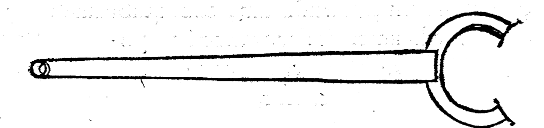
Iſta inſtrumenta omnia ſæpe in vſum veniunt, & artifici opera danda eſt vt quàm plurima præparata habeat, & ad quamlibet neceſsitatem idonea, pro morborum partiumq; corporis varijs modis differẽtia. Ita enim pariet ſibi exiſtimationem inter homines, et habebitur induſtrius dignusq; cuius diligentiæ credant ſe ægroti. Non ergo deſpicias vllum inſtrumentum, quin ſint omnia apud te præparata: inexcuſabilis eſt enim qui hanc artẽ profitetur, & nõ habet in promptu quæ ad hanc artem requiruntur.

DE EXTRACTIONE SECVNDINAE, CAP. LXXVIII.

QVando retinetur ſecundina in partu, tunc oportet vt præcipias puerperæ vt retineat anhelitum ſuum, deinde fac eam ſternutare condiſi, & ſtringe manum tuam ſuper os eius, & nares ipſius. Si ergo ſecundina egreditur per hoc, bene eſt, & ſi non, tũc accipe ollam & perfora in coopertorio foramen vnum, & pone in ea herbas aperientes os matricis, vt calamenthum, rutam, anethum, chamæmelum, centauream: hoc genus herbas ſubmerge cum aqua, et pone eam ſuper ignem, deinde pone fiſtulam arundinis ſuper foramen coopertorij ollæ, et extremitatem alteram in os matricis, et teneat eam donec perueniat vapor ad concauitatem matricis, deinde fac eam ſternutare, ſicut diximus. Secundina enim ſtatim ſolet ſequi, per has herbas aperto ore matricis. Si autem manet poſt hanc curationem et non egreditur, tunc præcipe obſtetrici vt ſubmergat manum ſuam ſiniſtram in oleo ſeſamino, aut mucilagine altheæ, deinde intromitte eam in vuluam et quærat ſecundinã, cùm ergo inuenerit eam, tunc capiat eã et extendat ipſam paulatim. Si autem fuerit annexa in profundo matricis, tunc intromittat manum, quemadmodum narrauimus, donec inueniat ſecundinam, et extrahat eam paulatim ſecundum

rectitu-

rectitudinem, vt non sequatur matrix ad attractionem vehementē, imò oportet vt permutetur leniter ad latera dextra & sinistra, mox paulo fortius trahat, ipsa enim secundina soluta à loco cui adhæserat, sequetur. Quòd si os matricis est coartatum, nos iam narrauimus curationem cum sternutatione & ex medicamine ollę cum herbis. Si autem nihil efficies istis omnibus rationib. quas diximus, tūc caue ne fatigeris & desperes. Verum oportet vt quod egreditur ad os matricis ex eo liges ad coxā mulieris, deinde clysteriza eam vnguēto tetrapharmacon, ipsum enim putrefaciet cā post aliquot dies & dissoluetur, & egredietur. Veruntamen quando putrefit, eleuatur ex ea odor malus ad stomachum, & caput, & lædit illud infirmam. Oportet ergo vt administrentur suffumigationes conuenientes ad illud. Quidam autem antiquorum experti sunt suffumigationem nasturtij & ficuum siccarum conuenientē esse. Forma instrumenti quo suffumigatur mulier in retentione menstruorum & secundinæ.

Fiat hoc instrumentum ex nitro simile alcama, aut fiat ex ęre, & ponatur extremitas subtilis in vuluam, & extremitas ampla super ignem, & suffumigatio sit posita super prunas, teneat eam donec consumatur illa suffumigatio, & itera aliam.

EROTIS MEDICI LIBERTI IVLIÆ, QVEM ALIQVI TROTVLAM INEPTE NOMINANT, MVLIEBRIVM

Liber, longè quàm ante hac emendatior.

HOC libro, fœminei sexus morbi & passiones ante & post partum, cum reliquis partui item inseruientibus: ac simul infantium & puerorum à partu cura, nutricis delectus, ac reliqua huiusmodi: & affectiones quædam vtrique sexui contingentes, experimenta denique variarum ægritudinum, cum quibusdam medicamentis decorationi corporis inseruientia, edocentur.

EROTIS IVLIÆ LIBERTI IN librum Muliebrium

PROLOGVS, QVI EST DE NAtura muliebri, & mensium fluxu.

CVM auctor vniuersitatis DEVS, in prima mundi constitutione, rerum naturas singulas, iuxta genus suum distingueret, naturam humanam supra cæteras creaturas singulari dignitate códidit. Huic enim, supra aliorum animalium conditioné, rationis & intellectus libertatem dedit. Propterea volens eius generationem perpetuò subsistere, in sexu dispari, masculum & fœminam creauit, vt eorũ fœcunda propagatione nunquã desineret emergere futura soboles. Quorum quidem complexiones grata quadam commixtione contéperans, naturam masculi calidam et siccam, fœmellę verò frigidam & humidam constituit: quò cuiusque alterius complexionis excessus, mutua qualitatum contrariarum repugnantia coërceretur: adeò, vt viri cóstitutio calida & sicca, mulieris frigiditatem & humiditatem: & econtrà, huius natura frigida & humida, illius cóplexionem calidam & siccam remulceret. Similiter vt masculus A qualitate fortiori dignus, in mulierem tanquam in agrum semé effunderet, & mulier qualitate debiliore prædita, tanquam viri officio subdita, semé effusum in gremium natura susciperet. Quoniam ergo mulieres natura sunt viris debiliores, hinc est quòd in eis sæpius abundant ægritudines, maximè circa membra operi naturę debita: quæ cùm in loco secretiori accidant, ipsæ propter verecundiam, & conditionis fragilitatem, non audent angustias B suarum ęgritudinũ medico reuelare. Quapropter ego, miseranda illarũ calamitate, præsertim cuiusdam matronæ instigatione, compulsus, incœpi diligentius contemplari de ægritudinibus, quibus fœmininus sexus sæpissime molestatur. Cùm itaq; in mulierib. non tantus abundet calor, qui prauos & supfluos, qui in eis quotidie cógregantur, sufficiat consumere humores: nec tantũ laborem valeat earũ debilitas tolerare, vt p sudoré possit ad exteriora illos natura expellere, sicut in viris: ideo ipsa natura, propter defectũ caloris, eis pręg

cipuam quandam purgationẽ destinauit, scilicet mẽstrua, quę vulgus flores appellat. Nam sicut arbores non producũt sine floribus, sic mulieres sine proprijs floribus, conceptionis officio defraudantur. Hęc autem purgatio cõtingit mulieribus, sicut de nocte viris pollutio. Sẽper enim natura grauata quibusdam humoribus, siue in viris, siue in mulieribus, iugũ suũ nititur deponere, & laborem minuere. Solet pręterea huiusmodi purgatio mulieribus cõtingere circa decimumtertiũ, vel quartumdecimum annum, vel paulo citiùs, vel paulo tardiùs, secundum quod in eis magis, vel minùs abundat caliditas vel frigiditas. Durat autem vsque ad quinquagesimum annum, si est macra: quãdoq; vsq; ad 60. aut 65. si est humida: in mediocriter pinguib. vsque ad 45. Si autem debito tempore & ordine contigerit talis purgatio, exonerat se cõpetenter natura à superfluis humoribus. Si verò menstrua plus vel minùs exierint, quã debent, plures ægritudines inde emergũt. Quoniã inde minoratur appetitus tam cibi, quã potus. Quandoq; fit vomitus: & quandoq; appetunt terrã, carbones, cretã, & similia. Quandoq; ex eadẽ causa dolor sentitur circa collũ, dorsum, & in capite. Quãdoq; adest febris acuta, cordis morsus,

A hydrops, vel dysenteria. Hæc autem contingunt, vel quia tẽpore longo deficiunt mẽstrua, vel quia prorsus nõ habent: vnde nõ solum hydrops, vel dysenteria, vel morsus cordis accidunt, sed & aliæ peiores ægritudines. Aliquando enim accidit diarrhœa, propter nimiam frigiditatem matricis: vel quia venæ eius sunt multum graciles, vt in extenuatis mulieribus: quia tunc humores spissi & superflui nõ habent liberos meatus, per quos possint erũpere: vel qa humores sunt spissi & viscosi. ideo propter cõglutinationem, eorum exitus impeditur: vel quia deliciosè comedunt, vel quia ex aliquo labore multum sudant, sicut testatur Galenus. Mulier quæ se non exercet multùm, necesse est quòd abundet in multis mẽstruis, ad hoc vt sana existat. Aliquãdo mulieribus deficiunt menstrua, quia in corpore earum coagulatus est sanguis: vel quia sanguis per alia loca emittitur, vt per os, aut per nares, per sputũ, aut hæmorrhoides. Aliquando deficiunt menstrua ex nimio dolore, vel ira, vel motu, vel timore. Si autẽ diu cessauerint, suspicationem grauis ægritudinis futuræ arguunt. Nam vrina earum vertitur in ruborem, vel in colorem loturæ carnis recentis: quandoque in viriditatem, vel humiditatẽ,

B

aut

aut in colorem, qualis est color graminis, facies earũ mutatur.

DE RETENTIONE *menstruorum.* Cap. I.

SI igitur deficiunt mẽstrua, & mulier sit corpore extenuata, tunc phlebotometur ei vena quæ est sub cauilla pedis interius, quæ dicitur Saphena, primo die de vno pede, sequenti die de altero: & extrahatur sanguis secundum quod virtus expostulauerit. Quia in omni ægritudine generaliter cauendum & respiciẽdum est, vt non nimis debilitetur ægrotans. Refert enim Galenus de quadam muliere, cui defecerant menstrua per nouẽ menses, & in toto corpore constricta fuerat & extenuata, cui etiam penitus defecerat comedẽdi appetitus: vnde ipse extrahebat ei sanguinem de prædicta vena per tres dies, de vno pede primo die lib. j. secundo die libr. j. de altero pede, tertio die de primo pede iterum vn. viij. & ita in breui spacio rediјt color & calor viuificus, cum debita totius corporis habitudine. Cùm autem venter fuerit constipatus, sicuti frequentissimè restrictis menstruis accidit, tũc accipe pilulas de quadam medicina competenti, & acue eas prout ipsum acumen poterit sustinere: & ei tribue. Postea

A phlebotometur de Saphena. Deinde balneetur: & post balneum bibat de calamento, vel de nepeta, vel mentha coctis cum melle: ita tamen, vt septẽ partes sint aquę, & nouem mellis. Et sæpe balneum est intrandum. Et post balneum bibat de diatessaron, cum decoctione mellis & aquæ. Cõferũt etiam omnia diuretica, vt fœniculum, spica, apium, cyminũ, ami, caros, petroselinum, & similia. Hæ omnes herbæ, vel singulæ, in vino coctæ, vel cum melle, & potatæ conferũt. Galenus sic docet. Artemisia trita cum vino, vel in eo cocta & potata multum confert. In balneo non modicum iuuat, si bibatur nepeta, vel in

B ipso balneo coquatur: vel viridis trita ligetur super ventrem, vel sub vmbilico, vel super vmbilicum. Vel decoquatur in olla, & mulier supponat sellam perforatam, & desuper sedeat cooperta vndique, & per calamum, vel embotum fumus exeat: vt is introceptus penetret ad matricem. Valet etiam artemisia cum his herbis admixtis, thapsia, seseli, saluia, origano, cymino, ami, sauina, melissa, pulegio, anetho, betonica, aniso, satureia, leuistico: quæ omnes, vel quędam ex eis decoquãtur in aqua: & impleatur sacculus vnus lana minutissimè carpinata, vt sit in modũ

puluinaris: & intingatur in illa aqua, & calidus ventri apponatur: & hoc fiat frequenter. Item puluis optimus ad prouocanda menstrua: Recipe flãmulæ, cicutæ, castorei, artemisiæ, betonicæ, myrrhę, centaureæ, saluiæ ana, fiat puluis, & detur drac. j. cum aqua decoctionis sauinæ, & myrrhæ, & in balneo bibat, & detur vna vice scrup. j. Si matrix indurauerit, adeo vt istis adiutorijs non possint educi menstrua, Recipe fel tauri, aut aliud fel, & puluerem nitri, & cum succo apij vel hysopi misceantur: & intingatur ibi lana carpinata: & pòst prematur vt sit dura, rigida, & longa, vt in vuluam possit immitti: & intromittatur. Aut fiat aliud pessarium in modum virgæ virilis: & sit concauum: ibique imponatur medicina, & inijciatur.

DE PAVCITATE *menstruorum. Cap. II.*

MVlieres aũt quædã sunt, quæ cùm veniunt ad tẽpus mẽstruorum, nulla, vel modica habent. Quibus sic subuenias. Accipe radices salicis rubeas, de quibus ligantur dolia, & bene ab exteriori cortice mũda, & pista: & eas pistatas cum vino vel aqua decoquendo distempera, & mane de ista coctione da ad potandũ

A haustum tepidum. Si verò grauius laborat, tunc dabis ei cibum istiusmodi factum. Ruibam maiorem, & maluam teras, & cum farina hordei, & albumine ouorum misce: & inde fac crispellas. Valent etiam huiusmodi herbæ suffumigatę ad prouocanda menstrua. Vel ad idem accipe verbenam, rutam, & pista fortiter, & coque cum larido: & da patienti ad comedendum. Postea radicem salicis subtilis, & radicem rubiæ maioris tere, & da succum patienti cum vino. Mulieres item si pauca habent menstrua, & cum dolore ea emittant, Recipe betonicæ, pulegij, centonicæ (santonici) artemisiæ a-

B na M. j. decoquantur in aqua vel in vino vsq; ad cõsumptionem duarum partium. Postea fiat colatura per pãnum, & bibatur cum succo fumiterrę. Si verò diu defecerint menstrua, Recip. reupontici drach. ij. artemisię siccę, piperis, ana drac. j. & fiat inde puluis: de quo bibat mane & serò per tres dies, & cooperiat se ita vt sudet. Itẽ recipe menthæ, pulegij, rutæ ana M. j. salis gemmæ drach. iiij. plantæ caulis rubei M. v. & tria capita porri. Hæc omnia coquantur simul in olla rudi: & bibat in balneo. Aliud, Recip. radicem ireos, leuisticum, herbam nepitam, colloquintidam, fœniculum, rutam: coquãtur

tur in vino, & illud vinum potui detur. Vel decoquantur in vino sauina, apium, fœniculũ, petroselinum, leuisticum, nepita: & bibatur. Item recipe tanacetum, trifolium, artemisiam: frixa cum butyro, & pone super vmbilicum. Medicus quidam in regione Franciæ sic fecit. Recipe zinziber, folia lauri, & sauinam: trita simul in olla rudi ponantur super carbones viuos in sede perforata, & desuper sedeat mulier, & fumum recipiat per inferiora: & sic menstrua redibunt, fit ter, vel quater, vel pluries. Mulier autem quæ huiusmodi fomenta frequentat, vuluam suam ab intra inungat vnguentis frigidis, ne nimis calefiat. Valet etiã ad prædicta fumigatio de cymino, fœniculo, anetho, calamento, mentha, vrtica, omnibus simul commixtis, vel simplicibus. Valet ad idem scarificatio, & similiter coitus. Nocet autem minutio facta in manu. Comedat, si sit sine febre, porros, cepas, piper, allia, cyminũ, pisces squamosos: & vinũ forte bibat, si sit sine dolore capitis, & sine defectione neruorũ, & sine febre: quia in omni febre nocet vinum.

DE NIMIO FLVXV MENstruorum. *Cap*. III.

SVnt & aliæ mulieres prædictis contrariæ: quæ habent

A menstrua inordinate fluentia: quibus hoc modo succurras. Accipe soleas veteres, & pulueriza: & folia lauri fac decoqui: & his decoctis, fiat suffumigium. Vel accipe cineres calidos & misce cum vino rubeo calido, & confice in modum pastę, & malaxa, & inde accipe admodũ cunei mediocris, & inuolutum panno lineo nouo impone, adhuc tepidum. Vel accipe saluiam, & camphorã: pista fortiter, & fac scripellas (scriblitas) cum vino, & coque super tegula: & da patienti ad constringenda menstrua. Postea accipe semen vrticæ, & cornu cerui, & da patienti pul-B uerem inde factum, ad bibendum cum vino. Restringit etiã hoc aliud remedium, quod sic fit. Accipe cornu cerui pulueri zatum cum cinere vrticæ mortuæ, & distempera cum aqua pluuiali: & da bibere, nõ omittendo prædictum suffumigiũ, quod confortat matrices frigidas. Confortantur etiam isto fumigio. Recipe spicæ nardi, caryoph. nucis muscatæ ana: puluerizata proijciantur super prunas. Valent & cæteræ purgationes quas diximus. Abundant quoque menstrua præter naturam. Quod cõtingit, quia venæ matricis sunt amplæ, & apertæ. Vel quia quandoq; crepantur: & fluit inde sanguis in multa quantitate: & apparet

sanguis fluens rubeus, & clarus. Quia ex multitudine cibi & potus generatus est sanguis multus, qui cùm nō possit intra vasa contineri, prorumpit extrà. Vel contingit quandoq; propter nimiam sanguinis calefactionem, ex cholera redundante ex felle, quæ facit sanguinem ebullire: adeo vt non possit in venis contineri. Vel quia phlegma salsum admiscetur sanguini, & ipsum attenuat, & à venis facit prorūpere extrà. Si sanguis, qui egreditur, sit citrinus, aut vergat ad citrinitatem, ex cholera contingit. Si ad albedinem, ex phlegmate. Si ad ruborem, ex sanguine. Huiusmodi ęgritudines emergunt propter humores interius corruptos, quam corruptionē natura dedignatur sustinere. Quādoq; cōtingit propter diabrosim: ex qua sæpissime sequitur mors. His de causis mulier discoloratur, & macrescit: & si diu durauerit, in hydropem de facili conuertitur. Hepatis enim substantia infrigidatur propter subtractionē sanguinis, per quem deberent membra in suo calore naturali conseruari. Vel quandoq; accidit propter defectū caliditatis succositatem digerere nequeuntis, & debito modo humores commutare non valentis. Si ergo sanguis est in causa, minuendus est de manu, vel brachio, vt sanguis sursum prouocetur. Sumendum est etiam aliquod leue catharticum. Si cholera sit in causa, quæ à felle redundat, detur trifera Sarracenica, & rosata nouella cum succo violarū, & scariolæ. Si contingat ex abūdātia phlegmatis & choleræ nigræ, detur aliqua hierarum cum aqua calida, vel vino secundum alios, & bibat. Post purgationē verò apponēda sunt quædam constrictiua exterius & interius, quæ constringant. Potet ergo aquā in qua coctæ sint cortices mali granati, psidiæ, flores rosarum rubearum, gallæ, nux muscata, folia quercus, bedegar, rubus, agrimonia, plantago. Hęc omnia immixta, vel simplicia iuuāt. Post cibū, vel inter cibaria detur eis puluis lapidis hęmatitis cum aqua pluuiali distēperatus ad potandum: vel puluis coralli, & gummi balaustię, seminis myrti, portulacæ, boli armeni: & puluis de cornu cerui, plātaginis, centinodij, sanguinis draconis, spodij, seminis citoniorum. Comedat gallinas coctas in pane, pisces recentes in aceto coctos, panem hordeaceum. Bibat ptisanam de hordeo factam, in qua primitus coquatur radix plantaginis, & bulliat cum ptisana, & melius erit. Postea bulliat in aqua marina donec crepet, & corrugetur; & apponatur acetum, &

coletur

coletur per pannum, & detur ad potandum. Bibat etiam vinum rubeum cum aqua marina lymphatum. Ponantur quoque ventosæ ignitæ inter mamillas, quæ sanguinem superius trahant. Iniiciatur succus plantaginis per pessarium. Valet etiam succus semperuiuę, si cum vino bibatur albo. Similiter succus persicariæ valet super ventrem linitus. Item accipe duo frusta laridi lata cum sale, & desuper aspergatur succus coriādri cum semine eius, & puluis absinthij, & vnū frustum ligetur super vmbilicum, & alterum super renes. Fiāt etiā duo emplastra de absinthio cum axungia, & ligentur super renes & ventrem: quibus si addantur folia myrti trita, melius erit. *Aliud.* Accipe testas nucis maioris, & fac puluerem, & da in potu cum aqua marina. Postea fac emplastrum de stercoribus ouium, vel cati cum axungia, & superponatur ventri & renibus. Vel fac puluerē de testis ouorum, & da in potu per tres dies cum aqua tepida, quantum poteris leuare cum duobus digitis.

DE SVFFOCATIONE MAtricis. Cap. IIII.

QVandoq; suffocatur matrix: quandoque videlicet sursum tollitur, vnde

A prouenit subuersio stomachi, & appetitus debilitatio ex debilitate cordis. Quandoq; patiuntur syncopen, & ita euanescit pulsus, quòd penitus non sentitur, ex eadem causa. Quādoque mulier contrahitur, ita quòd caput iungitur genibus, & visu caret, & vocis officium amittit, nasus distorquetur, labia contrahuntur, & dentes stringit, & pectus sursum præter solitum eleuatur. Galenus refert de quadam muliere, quę ita patiebatur, & amiserat pulsum & vocem, & erat quasi defuncta: quia exterius nullum signum vitæ apparebat: sed tamen circa cor natura adhuc parum caloris retinuerat. Vnde

B quidam iudicabant eam mortuam. Galenus verò lanam bene carpinatam naribus & ori eius apposuit, cuius motu eam viuam recognouit. Contingit autem hoc mulierib. quia sperma nimium corruptum abundat in eis, & in venenosam naturam conuertitur. Et præcipuè accidit illis, quæ viris nō vtuntur, maximè viduis, quæ antea cōsueuerunt vti carnali commercio. Virginibus etiam solet euenire, quę ad annos nubiles peruenerunt, & viris vti non possunt: cùm in eis maximè abundet sperma, quod per masculum natura vellet educere. Ex hoc autē semine superabundante & corrupto, quæ-

dam fumositas frigida dissoluitur, & ascendit ad partes quasdam, quæ à vulgo Collaterales dicuntur: quia cordi & pulmoni sunt vicinæ, & cæteris instrumentis vocalibus, vnde solet fieri impedimentum vocis. Huiusmodi morbus solet etiam principaliter oriri ex defectu menstruorum. Ideo cùm deficiāt menstrua, & semen superabundet, tāto molestior & prolixior est ægritudo, maximè quando partes occupat altiores. Summum igitur remediū est, vt manus & pedes mulieris moderatè fricentur cum oleo laurino, & naribus applicentur ea quæ sunt grauis odoris. vt galbanum, opopanacum, castoreum, pix, lana combusta, pannus lineus combustus, & pellis combusta, & asa fœtida. Sed tamen oleis & vnguentis, quæ sunt odoris aromatici, debent vuluæ earum inungi intus & extrà: qualia sunt oleum muscellinum, & oleum nardinū, sed super omnia melior est inunctio facta cum zibeto. Hæc enim menstrua attrahunt & prouocant. Præterea apponantur ventosæ in inguine, & pectine. Item in sero accipiat diacyminum cum succo apij, vel nepitæ, vel cum syrupo de calamento. Vel recipe castorei, piperis albi, costi, menthæ, apij ana drag. j. terantur, & distemperentur cum vino albo

A vel dulci, & da serò drag. iij. Iustianus medicus cōtra hunc morbum præcepit cyminum desiccari, & in potu dari drag. j. vel cochlearia duo. Præcepit etiam vulpis priapum, vel capreoli accipi, & inde fieri puluerem, & per pessarium inijci. Ad idem multùm valet radix leuistici cocta & trita cū axungia, & ligata super vmbilicum.

DE DESCENSV MAtricis. *Cap.* V.

SI cōtingat post partum matricem nimis de loco suo descēdere inferiùs, calefiat auena prius humectata, & saccellata apponatur. B Mouetur autem quandoq; matrix de loco suo, & quandoq; descendit, & quandoque per vuluā egreditur foras. Et hoc cōtingit ꝓpter neruorum remollitiōem, & frigidorum humorum abundantiā. Huiusmodi verò remollitio & infrigidatio contingit ex aëre frigido per orificia matricis subintrante, vt qñ mulier detecta se directè opposuerit aëri frigido. Vel si super lapidē frigidum diu sedeat. Quādoq; contingit ex balneo aquæ frigidæ, quia per hoc debilitatur matrix, ideo exit de loco suo. Interdum etiam contingit per conatum pariendi. Si descēdit, & non exit foras, apponenda sunt naribus aromatica. vt balsamus,

samus, muscus, ambra, spica, A storax, & similia. Sed inferiùs fumigetur rebus fœtentibus, vt est pánus lineus combustus, et similia. Fomẽtetur vmbilicus, lana vino & oleo infusa. Si verò matrix exierit, distemperentur aromatica cum succo absinthij: & ex eis inũgatur vẽter cũ pẽna. Postea recipe rutę, castorei, artemisiæ ana partes ęquales, & decoquãtur in vino vsq; ad consumptionem duarũ partiũ: deinde da in potu. Saccelletur vẽter & vmbilicus de frumento cocto. Postea matrix egressa manu apposita restituatur vsq; ad locũ suum cõcussa. Postea mulier intret aquam, in qua cocta sint balaustia, rosæ, cortices mali granati, gallæ, sumach, myrtilli, glandes, folia et cortices quercus, & nuces cupressi, & lenticula. Deinde fiat stupha, quę multum valet. quia Galenus præcepit eis facere stupham de buxo posito in olla super carbones viuos: & mulier sedeat desuper cooperta, et fumum intra se recipiat. Diæta sit frigida & stiptica sine cymino, pipere, & sine omni acumine. De fructibus comedat coctana, mespila, sorba, mala acria, & similia. Bibat vinum tẽperatũ stipticitate participans. Experimentum probatissimũ ad matricem egressam. Recipe pulueris de corde cerui, foliorum lauri ana drach. j. myrrhæ, scrup. j. distemperentur trita cum vino, & dentur potãda: & sic matrix reuertetur in suum locum.

DE MOTV MATRICIS EX *suo loco, quæ tamen non eleuatur, neque deprimitur.* Ca*put* VI.

ALIQVANDO mouetur matrix de loco suo, non tamen sursum eleuatur versus spiritualia, nec per orificium egreditur foras, neq; descendit. Cuius signum est, quòd mulier sentit dolorem in sinistro latere, menstruorum retentionem, distorsionem membrorum, B difficultatem mingendi, tortiones & rugitus ventris. Accipe ergo econtrà apium, & fœnumgręcum. & trita cum vino da potui. *Aliud.* Recipe agaricum, semen plantaginis atque satureiæ: pulueriza, & da in potu cum vino, vel melle cocto. Ad hoc vt vulua non moueatur de loco suo, & vt nulla duritia molestetur, Recipe medullæ cerui, adipis anserini, ceræ rubeæ, butyri ana vnc. ij. quibus addendo fœnumgræcum, semen lini: coquantur in aqua ad lentum ignem vsq; ad plenam decoctionem, & injiciatur per pessarium. Istud enim est vtile contra plures morbos oris matricis.

DE NIMIA CALIDITATE *matricis.* *Cap.* VII.

COntingit quandoq; matricem distemperari in caliditate, ita quòd maximus ardor & calor ibi sentiatur. Cura hoc modo. Recipe opij scru. j. adipis anseris scrup. j. ceræ, mellis ana scru. iiij. olei vnc. j. albumina duorum ouorum, & lac mulieris: cõmisceantur, & inij ciãtur per pessariũ.

DE APOSTEMATE MAtricis. *Cap.* VIII.

QVandoq; nascuntur in matrice inflationes & apostemata diuersi coloris. Si à felle exiens cholera causa est apostematis, tunc febrem habet & cancrum. Si à frigidis humoribus causa fuerit, tumidũ & durum est apostema, & sentit mulier in coxis, anchis, & tibijs grauedinem cũ multo dolore. Aliquando nascuntur ibi apostemata ex ventositate, vel ictu, vel alijs læsionibus, vel ex eo, quòd nunquam menstrua deficiunt. Si nascuntur in eminẽtiori, vel anteriori parte matricis, dolor sentitur circa vuluam, & inde nascitur strangurja. Si apostema fuerit interius in orificio matricis, dolor sentitur circa vmbilicum & renes. Si in parte posteriori, dolor sen-

A titur in dorso sub costis, & venter constipatur. Si de sanguine, vel cholera rubea sit natum apostema, febris adest continua, vel acuta, sitis, & dolor nimius. Si ergo sit de calida causa, expedit vt vngantur muliebria, & trahatur sanguis à vena quæ cadit sub pede (sicut asserit Galenus) non de manu. Quia nociuum esset in passionibus matricis sursum trahere sanguinem: auferrentur enim menstrua. propterea ab inferiori parte trahatur sanguis iuxta virtutem patientis. Et si fortis fuerit mulier vt possit sustinere, bis in die minuatur. Postea accipiat in potu aquam eorum

B quæ mitigãt caliditatem, vt est succus morellæ, plantaginis, semperuiuæ, hyoscyami, cassilaginis, mandragoræ, & similium. Fiat etiam emplastrum quod mitiget dolorem, & confortet virtutẽ. vt de succo portulacæ, semperuiuæ, psidiæ, plantaginis, scariolæ, & oleo rosato. Postea apponantur maturatiua, vt semen lini cum butyro, malua, & fœnugræcum, cocta cum adipe anseris, vel gallinæ, albumen oui, melilotum. De his simplicibus, vel compositis fit pessarium. Itẽ dicit Galenus, quòd multũ prodest sedere in aqua, vbi cocta sit spica. Paulꝰ docet fieri pessariũ ad duritiẽ matricis, & inuersionem eiusdem, & inflationem,

&

& ventositatem à corpore eijciendam. Recipe medullæ vituli, adipis caponis, meliloti, taxonis ana ad pondus xij. denariorum, medullæ cornu cerui scrup. iij. adipis anseris, gallinæ ana drach. ij. mellis drac. ij. œsypi, hysopi, ceroti ad pondus vij. denariorum. Omnia terantur, & commisceantur, & distemperentur cum lacte mulieris, & oleo rosaceo, & inijciatur per pessarium, & fiat inde emplastrum. Si frigidum sit, & generatum ex grossis humoribus, Recipe fœnumgræcum, melilotum, semen lini, & rutã: coquantur in aqua, & de substantia fiat emplastrum, & succus pessarizetur. Sæpe vtatur balneis & emplastris. Diæta sit subtilis, vt grossities humorũ attenuetur. Et si ad saniem volueris apostema ducere, apponantur maturatiua, & cutem rumpentia, vt sanies effluat. sicut semen lini, fœnumgręcum, farina hordei cocta simul cum farina tritici, vel fabæ cum fimo columbarum syluestrium coctæ. Si autem apostema crepuerit, & sanies inde effluxerit in vesicã, bibat lac caprinum, vel asininum: & fiat pessarium de ptisana, & melle, & inijciatur in matricem.

DE VLCERIBVS MAtricis. Cap. IX.

VLceratur quandoq; matrix de acumine medicinæ, vel materiæ. Quandoq; ab exorsu, quod cognoscitur per saniem egredientem, & dolorem, & punctionem matricis. Si vulnera sint ex sanie, vel corrosione venæ, sanies vergit aliquantulum in nigredinem cũ fœtore horribili. Primò ergo debent apponi mundificatiua saniei, & dolorem mitigantia, vt est succus morellæ, & plantaginis, cum oleo rosaceo, & albumine oui, cum lacte mulieris, & cum succo protulacę, vel lactucę, quæ sint frigidæ naturæ. Diæta sit frigida. Balneetur in aqua vbi cocta sint, rosę, myrtus, fœnugræcum, psidia, lenticula, galla, balaustia, & similia. Si verò venæ putrefactæ sint, detur sanguis draconis, vel myrrha, vel bolus, vel thus, vel aristolochia longa, & de his simplicibus, aut compositis fiat clyster, vel pessarium. Nec minus valet acacia, cum lino per pessarium iniecta.

DE PRVRITV VVLuæ. Cap. X.

PRuritus vuluæ si fuerit, accipe camphoram, lithargyrum, baccas lauri, & albumen oui, et fiat pessarium vel clyster. Galenus dicit, quòd puluis fœnugræci cum sanguine anseris valet ad duritiem matricis, sicut testatur Hippocrates.

DE IMPEDIMENTO *conceptionis, & de his quæ faciunt ad impregnationem.* *Cap.* XI.

QVædam mulieres sunt inutiles ad concipiendum: vel qa nimis tenues sunt & macræ, vel quia sunt nimis pingues, in quibus caro circũuoluta orificio matricis, constringit eam, nec permittit semẽ viri in ipsam intrare. Quędam habent matricem ita lenẽ & lubricam, quòd semen receptum nequeat in ea retineri. Quod contingit quandoque vitio viri, qui habet semen nimis tenue, quod infusum matrici, liquiditate sua foras labitur. Quidam etiam viri testiculos habent valde frigidos, siccos: illi raro, aut nunquam generant: quia semen eorum est inutile generationi. Manifestũ est igitur quòd conceptio impeditur tam vitio viri, quàm mulieris. Si vitio mulieris, hoc dupliciter contingit: vel ex nimia matricis caliditate, vel humiditate. Matrix enim quandoq; sua lenitate præter naturam sperma iniectum retinere non potest. Et quandoq; præ nimia sui humiditate sperma suffocat. Et quandoque ex nimia caliditate matricis semen comburente, nequit concipere. Si ergo præ nimia caliditate & siccitate matricis mulier nõ A possit concipere, hæc erunt signa. Labia vuluæ apparent vlcerata, & tanquam Boreali vẽto excoriata cum maculis rubeis: adest & sitis assidua, & casus capillorum. Hæc ergo cùm videris, & mulier 30. annos habuerit, incurabilem iudicabimus. Si autẽ fuerit iuuẽcula, neq; passio diuturna, sic ei subuenias. Accipe maluam, artemisiam, & in aqua decoque, & cum tali decoctione ter vel quater fumiges patientem: inter quas fumigationes, suppositoria, & etiam pessaria vuluæ cum oleo muscellino, & modico musco facies, vt matrix confortetur. Sed in die septimo post purgationem, vel B fumigationem factam, accipe de trifera magna ad modum glandis, & inuolue in bombace, et inde suppositorium facies vuluæ, vt beneficio talis suppositorij et tot fumigationib. recipiat aliquam confortationem, lenitatem, et sanguinem. In sequenti verò die eam facies cum viro coire. Eadem quoque cura sequenti septimana, si expediat, vtaris, faciẽdo suffumigationes prædictas, et alia, vt diximus, beneficia adhibẽdo. Hoc facies quousq; prędicta symptomata remittantur: & eã bis, vel ter facies coire in hebdomada, quia sic citius poterit impręgnare. Si verò præ nimia humiditate matricis

tricis concipere nõ posſit, hæc erunt ſigna. Oculos habebit lacrymoſos aſsiduè. Cùm enim matrix cerebro per neruos alligata ſit, neceſſe eſt vt cerebrum matrici compatiatur: vnde ſi matrix nimiam in ſe habet humiditatem, ex ea cerebrum impletur, quæ ad oculos redundans, eos inuoluntariè cogit emittere lacrymas. Et quòd cerebrum matrici compatiatur, ſignum eſt alienatio mentis ex menſtruorum retentione. Purgetur ergo in primis cũ Theodorico eruptio. Tumq; tres vel quinq; pilulas de eodẽ Theodorico vel Paulino præcipimus fieri etiam in bombace, ne diſſoluantur, inuolui, & quá tum prudenter poſsibile per pudẽda intromitti. Si verò matrix non bene purgata fuerit, in alio die eodem modo peſſarium de trifera cum modico muſco ei facies. Et hoc tandiu continuabis, donec à ſuperflui tate humiditatem euacuatam cognoueris. Et poſtea accipe parum de muſco cum oleo muſcatellino, vel alio odorifero: quod iterum per vuluam intromittatur. Et ſi bene purgata fuerit, ſentiet odorem in ore: vnde ſi quis eam oſcularetur, crederet eam muſcum in ore tenere. Item ſi ſitim propter hanc purgationem habuerit, ſcias eã bene purgatã eſſe: quare ita purgata frequenter coë-

A

B

at, & concipiet. Quòd ſi vitio viri impediatur conceptio, fit hoc aut defectu ſpiritus ſperma impellẽtis, aut defectu ſpermaticæ humiditatis, aut defectu caloris. Si ex defectu caloris, ſignum eſt quòd non appetit coitum. Vnde oportet talibus renes inungere cum arrogon. Vel accipe ſemen erucæ, & euphorbium, & in puluerẽ ſubtilem redige, & cũ oleo muſcatellino & pulegino miſceas, & inde renes inungas. Si autem fiat defectu ſpirituũ, ſignũ eſt, quia appetit, ſed non erigitur virga. Cui ſuccurrimus cũ vnguento multorum ſpirituũ generatiuo. Si verò defectu ſpermatis, ſignum quia cũ coit, nihil, aut parum ſeminis emittit. Huic ſubuenimus cum augmentantibus, & generantibus ſpermata, vt ſunt cepæ, paſtinacæ domeſticæ, & ſimilia. Si mulier fuerit ſterilis, aut uir, hoc modo percipies. Accipe duas ollas, & in vtranq; pone cantabrum, & in vnam earum cum cantabro infundas de vrina viri, & in alteram de vrina mulieris: & ſic ollę permittantur per nouem vel decem dies. Et ſi ſterilitas ſit vitio mulieris, inuenio vermes multos, & cantabrum fœtidum in eius olla, & econtrà habebis indicia ſimilia ex altera vrina ſi ſterilitas ſit vitio viri. Si verò in neutra vrina talia ſigna videris,

neuter erit in causa sterilitatis: A ideo tunc poterunt medicinæ beneficio adiuuari vt concipiant. Vnde si volunt concipere masculum, vir accipiat matricem & vuluam leporis, & faciat exiccari, & puluerizatum distemperet cum vino, & bibat. Similiter mulier faciat de testiculis leporis, & in fine menstruorum iaceat cum viro suo, & tunc masculum concipiet. Aliud remedium est. Accipiantur hepar & testiculi parui porci, quem solum scropha edidit, & siccentur: fiat inde puluis, & detur in potũ masculo vel mulieri non potentibus generare, & concipient. Item si mulier vult imprægnari, accipiat testi B culos verris vel apri, & faciat desiccari, & in puluerem redigi, de quo mulier cum vino bibat post purgationem mẽstruorum: deinde coëat cum viro, & cõcipiet. Nota, dicit Galenus, quòd mulieres, quæ habẽt vuluas angustas, & matrices strictas, non debent viris vti, ne cõcipientes moriantur. Sed cùm non omnes illæ possint abstinere, indigent nostro auxilio. Ideo si illarum quædam ob periculum mortis non auderet concipere, illa secum carne nuda ferat matricem capræ, quæ nunquam habuit fœtum. Inuenitur lapis quidam dictus gagates, qui gestatus in collo, vel etiam gustatus, prohibet conceptionem. Item accipe mustellam masculum, & auferantur ei testiculi, & relinquatur viuus: hos testiculos ferat secũ mulier in sinu suo, & liget eos in pelle anserina, vel in alia pelle, & non concipiet. Si autem lęsa fuerit in partu, & prę timore mortis non vult amplius cõcipere, ponat in secundina tot grana cataputiæ, vel hordei, quot annis vult sterilis permanere. Et si in perpetuum vult sterilis permanere, plenam manum imponat.

DE FORMATIONE SEMINIS *conc̃epti.* Cap. XII.

PRimo mense fit purgatio sanguinis. secundo fit expressio sanguinis & corporis. tertio, vngulas & capillos producit. quarto, motum, & ideo nauseát mulieres. quinto accipit fœtus similitudinem patris vel matris. sexto, neruorum constrictionem. septimo, ossa & neruos confirmat. octauo, mouet natura, & infans rerum beneficio repletur. nono, à tenebris procedit in lucem.

DE SITV FOETVS *in utero matris.* Caput. XIII.

REfert Galenus, quòd ita ligatur fœtus in matrice, sicut fruct9 in arbore: qui cũ procedit à flore, tenerrimus est,

A est, & ex qualibet occasiõe corruit: sed cùm adultus fuerit, & aliquantulum maturior, & firmatus adhæserit arbori, nõ de leui occasione corruet. Cũ autem totaliter maturior fuerit, per se, & non alia occasione decidet. Sic cum primò educitur infans ex semine concepto, tenera & non firma sunt eius ligamenta quibus alligatur matrici, & ideo de leui emittitur per aborsum. Vnde mulier propter tussim, diarrhœam, vel dysenteriam, vel motum nimium, vel iram, vel minutionẽ sanguinis potest fœtum amittere. Cũ verò infusa est anima in puero, paulo firmius adhæret, neq; citò labitur. B Sed cũ puer maturauerit, naturæ officio citò educitur. Vnde Hippocrates dicit, ꝙ si mulier indigeat purgatione, vel minutione, hæc non faciat ante quartum mensem: sed in quinto vel sexto potest purgari, vel minui, si necesse fuerit: sed tamen moderatè cum cholagogo, vel apozemate, cũ cautela prout virtus patientis poterit pati: vltra verò & ante hoc tempus, periculosa erit euacuatio. Maturato tandẽ tempore partus puer mouet se vehemẽtius, & nititur ad egressum: cũ ipsius temporis natura vuluam aperiri facit: vt fœtus inueniat sui exitus libertatẽ: & ita fœtus de cubili suo, scilicet de secundina naturæ vigore expellitur.

DE SIGNIS IMPRAEgnationis. *Caput* XIIII.

AD cognoscẽdum vtrum mulier gestet masculum vel fœminam, accipe aquam de fonte, & mulier extrahat duas vel tres guttas sanguinis, vel lactis de dextro latere, & infundatur in aquã: & si fundum petant, masculum gerit: si supernatent, fœminam. Vnde dixit Hippocrates, mulier quæ masculum gerit bene colorata est, & dextram mamillam habet grossiorẽ: si pallida est, gerit fœminam, & sinistram mamillam habet grossiorem.

DE REGIMINE PRAEgnantium. *Cap.* XV.

MVlier quãdo incipit imprægnari, cauẽdum est ne nominetur coram ipsa qđ non possit haberi. quia si postulauerit, & non detur ei, dat occasionẽ abortiẽdi. Quòd si appeteret argillam, vel cretã, vel carbones, dentur ei fabę coctæ cum zuccharo. Instante autem tempore partus sæpe balneanda est mulier: & inungatur venter eius cum oleo oliuarum, vel cũ oleo violarũ: & comedat cibos leues, et digestibiles. Si verò pedes eius tumuerint, inũgãtur cũ oleo rosaceo, & aceto. Et post cætera cibaria

comedat volatilia, cydonia, mala granata. Et si venter eius ventositate distendatur, accipe seminis apij, ameos, menthę ana dra. iij. mastiches, garyophyllorum, cardamomi, radicis rubiæ maioris ana drach. iij. castorei, zedoariæ, ireos ana dra. ij. zuc. dra. v. fiat puluis subtilissimus, & conficiatur cũ melle: & dentur ei scru. iij. cum vino, hoc enim materiæ aufert ventositatem, & aborsum prohibet, si prout decet recipiatur.

A

DE REGIMINE PARTVRIENTIUM. *Cap.* XVI.

TEmpore partus imminente, paret se mulier, vt mos est. obsterrix similiter. Fiat quoque cum magna cautela sternutatio, constrictis naribus & ore: vt maxima pars virtutis spirituum tẽdat ad matricem. Deinde detur ei decoctio fœni græci, muscilago lini, & psyllij, vel parum theriacæ, vel diatessaron cum decoctione artemisiæ in vino. Item de galbano cum asa fœtida, & myrrha, vel ruta fiant trochisci, & inde fiat fumigium ad nares. Super omnia caueat sibi à frigore. Et non fiat suffumigatio aromatica ad nares, sed ad orificiũ matricis tutius potest opponi: qa matrix sequitur odorifera, & fugit fœtida. Ad hoc valent species odoriferæ, vt muscus, ambra, lignum aloës, & similia pro diuitibus: item & herbæ odoriferæ, vt mentha, pulegiũ, calamentum, origanum, & similia pro pauperibus. Notãdum quòd sunt quædam physica remedia, quorũ virtus est nobis obscura, quæ ab obstetricibus facta proferuntur. Teneat ergo patiens magnetem in manu dextra, & confert. Item rasuram eboris bibat. Item corallus in collo suspensus prodest. Similiter album illud quod inuenitur in stercore accipitris, datum in potu confert. Item in ventre hirundinis, siue in nido inuenitur lapis primogeniti, cuius lotura ad idem valet, & ad alia multa.

B

DE DIFFICVLTATE PARTUS. *Cap.* XVII.

SVnt autem quædam mulieres ita angustiosæ in officio partus, vt vix, vel nunquam se expediant: quod ex diuersis causis solet prouenire. Quandoque enim calor extraneus superuenit circa interiora: vnde ipsæ nimis angustiantur in partu. Quandoq; nimis paruus est exitus matricis: vel quia nimis pinguis est mulier: vel quia fœtus est mortuus nõ iuuans naturam in suo motu. Et hoc multum contingit mulieri iuueni patienti in hyeme: cùm naturaliter habeat orificium

cium matricis strictum, quod propter frigiditatem temporis & aëris plus constringitur. Quã doque ab ipsa muliere calor totus exhalat. vnde sine viribus relinquitur, ideo deficit in expediendo se à partu. Primò ergo si acciderit difficultas partus, ante omnia recurrendum est ad Deum. deinde ad inferiora descendẽdo expedit mulieri difficilè parienti balneari in aqua, vbi coctæ sint maluæ, fœnugræcum, semẽ lini, & hordeum. Inunguantur latera, venter, coxæ, & ilia cum oleo violarum, vel rosarum. Fricetur fortiter, & detur ei in potu oxyzaccara, & puluere menthæ, & absinthij drach. j. Prouocetur sternutatio cum puluere thuris naribus imposito, vel cum puluere candidi piperis, vel euphorbij. Ducatur mulier lento passu per domum. Et qui assistunt, non respiciant eam in vultum: quia mulieres solent inde verecundari in partu, & post partum. Si autem puer non egrediatur eo ordine quo debet, vt si prius tibiæ, vel brachia exeant, adsit obstetrix cũ parua & suaui manu humectata in decoctione seminis lini, & fœnugræci, reponendo puerum in locum suum, ordine recto. Si verò puer sit mortuus, accipe rutam, artemisiam, absinthium, piper nigrum: & hæc tria da in vino, vel aqua vbi co-

A cti sunt lupini. Vel teratur satureia, & ligetur super ventrem: & exibit fœtus siue viuus, siue mortuꝰ. Idẽ facit verbena pota ta cũ vino, vel aqua, vel aceto. Vel accipiatur aqua salsa, vel rosata, & lac asinę ana, & detur ad potandũ. Vel accipiatur butyrum cum melle, & vino, & detur ad bibendum. Quòd si adhuc tardetur partus, vel si fœtus mortuus sit in ea, & non liberetur: accipe rutam, artemisiam, opopanacum, absinthiũ cum modico oleo, & pauco zucc. terantur, & ponantur super inguina, vel super vmbilicum: & melius valet. Item cingatur mulier de spolio serpentis, de quo serpens exiuit. I-

B dẽ operatur lapis Aëtites ligatus ad femur. Vel alligetur radix cucurbitæ renibus eius, & auferatur quã citò fœtus exierit, ne matrix exeat post egressum pueri. Præterea difficulter parturientibus subueniendum est hoc modo. Paretur balneum, & intromittatur mulier: & post exitum fiat fumigium de spica, & similibus aromatibus, ad confortandum, & aperiendum. Fiant etiã sternutatoria de helleboro albo in puluerem bene redacto. Dixit enim Copho: conquassentur membra, & rumpantur cotyledones, & sic fœtus egredietur. Item his quæ multum laborãt pariendo fœtum mortuum, sic

succurrendum est. Ponatur patiẽs in linteamine, & tendatur à quatuor fortibus hominibus per quatuor angulos, capite patientis aliquantulum eleuato huc & illuc, ab oppositis angulis fortiter trahatur linteamen, & statim pariet, DEO fauente. Si autem secundina intus remanserit, properãdum est vt exeat. Prouocetur ergo sternutatio ore clauso, & naribus. Aut fiat lixiuium de cinere facto de fraxino, cui admiscendo pulueris seminis maluę dra. j. detur ei ad bibendum: & statim vomet. Vel detur ipse puluis de semine maluæ cum aqua calida: & si vomat, bonum est. Et suffumigetur subtus oculis de ossibus piscium salsorum, vel de vngula caballina, vel stercore cati, vel agni: ista enim secundinam educunt. Valet etiam decoquere semen lini in aqua calida, & dare ad bibendum. Idem facit bdellium cum vino. Si verò sanguis non exierit post secundinam, fiant ea quæ dicta sunt ad menstrua prouocanda. Quòd si cõtingat difficultas partus ex cõstrictione orificij matricis, cuius cura grauior est inter omnes, ideo tale subiungimus consilium. Prouideat sibi mulier in tribus vltimis mensibus in diæta, ita vt vtatur lenibus cibis & digestibilibus, vt per ea membra dilatẽtur: qualia sunt vitella ouo-

A rum, carnes, & iuscula pullorũ, & minorum auiũ, scilicet perdicum, phasianorum, & piscium squamosorum cum bono condimento. Fiatq; ei balneum sæpius de aqua dulci, in qua si apponantur herbę mollificatiuę, sicut maturæ, & huiusmodi: & melius erit. Sed fugiat balneũ aëreum, & stupham. Et cùm de balneo exierit, inungatur vnguẽtis calidis, vt oleo laurino, & oleo de semine lini, & axungia anseris, vel anatis, vel gallinæ. & hęc inunctio fiat ab vmbilico inferiùs cum prædictis vnguentis calidis.

DE REGIMINE INFANTIS. *Cap.* XVIII.

B INfantis aures premẽdæ sunt statim: & hoc multotiens est faciendum. Postea obseruandum ne lac subintret aures, aut nares, cùm ablactatur. Et ligetur vmbilicus tribus digitis à ventre mensuratis. Quia secundum retentionem vmbilici erit virga virilis maior, vel minor. Et vt rectius loquatur, vnge palatum cũ melle, & nares cum aqua calida: Et factis vnctionibus, semper mundificetur, & muscilagines semper emungãtur & emũdentur. Puer præterea sæpe est fricandus. & quælibet eius membra in vnaquaq; parte fascia sunt retinenda, & iungenda: & rectificanda

sunt

sunt eius membra, caput videlicet, frons, nares, venter, & renes temperentur, ne multa ex eis exeat vnctuositas, vel humiditas. Quòd si aliquid istorũ appareat, diutius à solita fasciatione cogatur abstinere, & diutius dormiat. Postea verò in aqua calida balneetur, & ad suã cõsuetudinẽ reducatur: & si opus sit, de medicinis soporiferis parũ detur, vt dormiat. Cutis eius ęqualiter est mouenda: quod etiã consueuit fieri post mamillarum susceptionẽ. In principio natiuitatis oculi cooperiẽdi sunt: & summ pere cauendũ est ne sit in loco lucido. Ante ipsum sint diuersæ picturæ, panni diuersi coloris, margaritæ. Corã eo cantilenis, & facilibus vtendũ vocib. nec asperis vocibus cantandum, neq; raucis, sicut bombardis. Postquam hora loquẽdi appropinquarit, nutrix eius linguam frequẽter cum melle & butyro vngat. Et hoc maximè faciendum est, cũ loquela tardatur. Ante eum frequenter est loquendũ, & facilia verba proferenda. Cũ verò tempus natiuitatis dentiũ venerit, gingiuæ singulis diebus cũ butyro & axungia gallinæ sæpe fricandę sunt, & aqua hordei liniendæ, gula & spondilia inungenda. Quòd si venter eius laxabitur, superponatur emplastrũ quod fit ex cymino & aceto: & admisceatur zuccarũ, gũ-

A mi arabicũ, bolus armenus, & similia. Cũ tẽpus aduenerit in quo comedere incipiet, dandi sunt infanti magdaleones ad modũ glãdis facti de zuccaro, et similia, ac lacte, quos possint in manu tenere, & cũ eis ludere & de eis sugere, & aliquid trãsglutire. Caro, quæ est in pectore gallinarum & phasianorum, & perdicũ, est ei tribuenda. Et postquã bene capere cœperit, mamillarũ substantiã maturè incipiẽs, eas in nocte sugere pmittas. ita & in die ordinatè ducendus est, bene obseruãdo ne tẽpore calido à lacte remoueatur. Si vnum membrũ pueri sit maius alio, ad bonã habitudi-

B nẽ sic potest reduci, si talis dispositio fuerit recẽs, quia inueterata nullo modo reducitur. Fomẽtetur ergo primò cũ decoctione brãcæ vrsinæ, radicis altheæ, foliorũ apij, petroselini, & marathri, diutius bulliendo in qua, & membrũ patiẽtis ponatur super vas, & cooperiatur pãno lineo, vt sudet. Postea chamęmelũ & althea incoquãtur, & in illa viscositate malaxetur cera, & totũ membrũ inde cooperiatur. Postea ligetur fascia linea strictè, & ita mẽbrum patiẽtis sudet per noctẽ vnam: manè verò fricetur, vt spiritus excitẽtur, & fluãt ad locũ dolorosum. Quo facto, fricetur statim cũ dialthea ita composita, vt sint duæ partes dialtheæ &

tertia de oleo laurino: commiſceantur, & vngatur membrũ prædicto modo ter vel quater in die. Tunc quoq; accipe diacerafeos, ceroneum, oxycroceum, & adinuicem puluerizentur. Deinde decoquãtur althea, & puluis ille malaxetur cum illa viſcoſitate, quouſque bene adhæreat: & membrum totum patientis cooperiatur, & faſcia ligetur. Et ſic fomentando, & emplaſtra ponendo poterit alleuiari. Quibus factis iniungatur requies & otium, & vtatur calida, & humida diȩta, optimo vino, & mediocriter rubeo, quod bibat quouſq; curetur. Inſuper & balneo aquæ dulcis vtatur.

DE ELECTIONE NVtricis. *Cap.* XIX.

IVuenem oportet eſſe nutricem, clarum colorem cum albedine & rubore permixtum habentem, quæ nõ ſit partui vicina, neq; multum à partũ remota. Non ſit maculoſa: nec infirmas, neq; nimis groſſas habeat mammillas: pectus groſſum & amplum: pinguis ſit mediocriter. non comedat ſalſa, nec acuta, nec ſtiptica, nec porros, aut cepas: neq; cæteras ſpecies quæ admiſcentur cibarijs pro ſapore, vt piper, allium, erucam: & præcipuè vitet allium, ſolicitudinem; ac ſibi à menſtruorũ prouocatione caueat. Et ſi lac minuatur, pultes de farina fabarũ, & ſimiliter riſi, & de pane ſimile cum lacte & zuccaro facto dentur ei ad ſorbendum: quibus augmẽtetur lac, in quarum decoctione parum de ſemine fœniculi admiſceatur. Si autẽ lac eius fuerit groſſum, nutrimentum ipſius ſubtiliandum erit, & ita etiã cogatur laborare. Cui inſuper dandus eſt ſyrupus acetoſus, & vinum ſubtile. Si verò lac eius fuerit ſubtile, nutrimenta ſint groſſa & fortia, & ſomnis vtatur longioribus. Quòd ſi vẽter pueri ſolutus ſit, dentur nutrici quæ conſtipant.

DE HIS QVAE MVLIERIbus *ſæpe poſt partum accidunt.* *Cap.* XX.

ACcidit mulieribus ſæpe dolor poſt partum. Matrix tunc tanquam fera ſylueſtris, propter ſubitam euacuationem quaſi uagando huc & illuc declinat. Vnde vehemens efficitur dolor. Accipe ergo cimas ſambuci, & tere: ac ſucco extracto, cum farina hordei, & albumine oui diſtempera. & inde fac criſpellas cũ ſanguine ad comedendum: & vinum calidum in quo cyminũ bullierit da ad bibẽdum. Vel ſi poſt partum matrix doleat, Accipe ſtoracis, calamenthæ, thuris,

ris, semen apij ana drach. j. semen racemorũ nigrorũ drach. ij. ponantur super carbones viuos, & suffumigetur. quia multum cõfert. Sunt quædam quæ ex grauitate partus incidunt in rupturam pudendorum. Vnde ℞ radicem consolidæ maioris exiccatam, cyminum, & cinamomum: fiat puluis, & inijciatur in vuluam, & consolidabitur. Item quibusdam mulieribus in pariendo male accidit, propter defectum asistentium. Sunt enim quædam, quibus vulua & anus fiunt vnum foramen, & idem cursus: inde istis exit matrix, & indurescit. Quibus in reponendo sic subuenimus. Matrici vinum calidum apponimus, in quo bullierit butyrum: & diligenter fomentamus, quousq; matrix efficiatur mollis, & tunc suauiter eam reponimus. Postmodum rupturam intra anum & vuluã tribus locis vel quatuor suimus cum filo de serico: postea pãnum lineum vuluæ imponimus ad quantitatem vuluæ. Deinde pice liquida linimus. hoc enim facit matricem retrahi, propter sui fœtorem. Demum sanamus rupturã cũ puluere facto de consolida maiori, & minori, & cymino. Huiusmodi autem puluis superaspergendus est: & collocetur mulier in lecto, ita vt pedes altiores sint, & ibi omnes opera-

A tiones suas per octo vel nouẽ dies faciat: & quantum necesse fuerit, manducet: ibi egerat, & omnia assueta faciat. Hanc præterea oportet abstinere à balneo, vsq; quo viderit quòd balneum sustinere posit. Debet quoq; abstinere ab omnibus quæ tussim faciunt, & ab indigestibilibus. Ad prædictũ igitur periculum euitandum, eis in partu diligentissimè sic prouidendum est. Præparetur pannus in modum pilæ oblongę, & ponatur in ano, ad hoc vt in quolibet conatu eijciendi puerum, illud firmiter ano imprimatur, ne fiat huiusmodi cõtinuitatis solutio. Sunt quędã,
B quibus post partum retinetur secundina. Ad illius expulsionem accipimus succum porri, & distemperamus cum oleo pulegino, vel muscatellino. Vel damus succum boraginis ad potandum, & statim educitur. quia fortasse vomet, & ex conatu vomẽdi educitur. quia succus ille vim habet talem, qua sufficit ad eius expulsionem. Sunt quædam, quibus muliebria ventum suscipiunt, qui inclusus dolorem & tumorem facit. Istas fomentamus cũ decoctione sinapis, vel cepæ. Quibus quandoq; partes illæ pruriunt, quas scalpendo excoriant: vnde quandoq; oriuntur pustulæ, quæ maximam inferũt læsionem. Ideo partes illas

vngamus cum vnguēto, quod valet cōtra vsturas ex igne vel aqua calida factas. Vnde ad huiusmodi excoratiōes, ℞ pomū vnum, bolum armenum, masti chen, libanum, oleum, vinum calidum, ceram, & sepum. Et conficiamus sic. Pomum mundatum ab interiorib. & exterio ribus corticibus, tritum ponimus ad ignem in olla cum oleo, cera, & sepo: & cum bullie rit, mastichē & olibanum pulverizata imponimus. Postea facimus colari per pannum. Notandum quòd si aliquis pro pter vsturam hoc vnguento vnctus fuerit, loco inuncto foliū hederæ coctum in vino vel acet o, vel gladioli folium debet superponere. hoc enim remedium est honestum. Idem vētus per vuluam ingressus, vt supra diximꝰ, & receptus in dextram partem vel sinistram matricis, tantam generat ventositatem, quòd quasi ruptæ vel iliacę appareant. Vnde communiter TROTVLA vocata fuit, quasi magistra operis. Cùm enim quædam puella debens incidi propter huiusmodi ventositatem, quasi ex ruptura laborasset: cùm eam vidisset Trotula, admirata fuit quamplurimum. Fecit ergo eam venire in domum suam, vt in secreto cognosceret causam ęgritudinis. Qua cognita, quòd non esset dolor ex ruptura, vel inflatio-

A ne matricis, sed ex ventositate: fecit hoc modo ei fieri balneum, in quo coquebātur malua & parietaria: & eam intromisit: ac eas partes frequenter & satis planè tractauit mollifican do: & diu fecit eam in balneo commorari: & post exitum à balneo faciebat ei emplastrum de succo tapsi barbati, & rapistri, & farina hordei: & totum illud ad ipsam ventositatē con sumendam calidum apposuit: & iterum balneo prædicto insistere fecit, & sic curata reman sit. Quibusdam post partum accidit immoderatus fluxus sanguinis. Quibus subueniendo extrahimus succum artemisię,

B saluiæ, pulegij, persicariæ, & aliarum herbarum huiusmodi: & facimus crispellas, damus ad comedendum: & collo camus eas frequenter ad balnea: & hoc modo restringēdo sanguinē eis subuenimus. Vel aliter. Accipe argillam, & distē pera cum aceto: & fiat emplastrum ad hepar in dextro latere. Et si fluxerit sanguis per nares, de hoc emplastro ponimus supra frontem & tempora, ex transuerso tempora & frontē attingendo. Et nota, quòd fluxus per nares non fit, nisi quan do peperit filium. Sunt & aliæ quæ laborant exitu matricis post partum. Quibus bene suc currendo, ℞ artemisiam, pulicariam, iuniperum, camphorā, absin-

absinthium: decoquantur in aqua, & fiat balneum, in quo sedeat vsq; ad mamillas. Postea suauiter ponatur ad lectum: & iaceat suspensa pedibus, vt matrix conuertatur in locum suũ. Intromissaq; matrice, ℞ puluerem pulegij, galangę, spicę nardi, nucis muscatæ, caryophyllatæ: misce, & distempera cum oleo muscellino, vel pulegino. Et accipe pannum lineum veterem, rarum, & subtilem, & intus liga hos pulueres, formando ad modum pilæ. Et matrice intromissa, os vuluæ cum dicta pila obstrue, vt matrix iterum non exeat: & pilam ibi cum fascia superliga, vt nō possit exire: & facias transire retrò vsque ad renes & intra ilia, & ibi ligetur. Sed antequam ibi ligetur, fiat tale emplastrum super renes. ℞ nasturtij, baccharũ lauri, thuris, cinnamomi, ana q. s. omnibus puluerizatis, & ad ignem calefactis distemperatisq; cum melle fiat emplastrũ, quod adhuc calidum super renes ponatur, ligando fascia, cum qua ligata est pila vuluæ, firmando emplastrum & pilã fortiter, vt moueãt. Et ipsa iaceat supina per nouẽ dies & amplius si fuerit necesse. Neque se moueat, nisi causa magnæ necessitatis. Et da ei talem diætã, vt per decem dies non eat ad sellam, vel ad vrinam faciendam sæpe. Item in exitu vuluæ

A post partum imponimus plumaceolum, comprimendo vt non exeat, nisi cũ mingit. Tertio verò die facimus balneum: & in posterioribus facimus insufflari sequentes pulueres ne tumescant. ℞ zinziber, pyrethri, cinanomi ana: fiat puluis. Ad hæmorrhoides innatas vitio partus. ℞ absinthium, abrotanum, cassiam ligneam, corticem cassiæ fistulæ. coquantur fortiter in vino: & inde fiat balneum. Et cum exierit de balneo, accipe puluerem aloës: cõfice cum oleo muscellino, vel pulegino, & intinge bombacem, & suppone. Quibusdam accidit dolor mamillarum ex

B lacte. Accipe argillam, distemperetur in aceto, & fiat emplastrum: dolorem sedat, & lac cõstringit. sed prius locum aqua calida fomentabis. Item nota quòd dolor, qui accidit in mamillis puellarum, de facili trãsit. Quoniam hæc passio menstruis erumpentibus sanatur, quòd in quibusdã puellis morbo caduco laborantibus fit ex suffocatione matricis, cõpressis spiritualibus. Contra apostema autem mamillarum fac emplastrum de malua, visco, absinthio, artemisia, & cum axungia distemperetur. Et cũ caput apparuerit, contere nucleos, & appone. & si non rumpitur, cum phlebotomo aperiatur: & exprime parum

in principio, ne ex subita euacuatione fiat peius. Et tunc impone licinium singulis diebus bis vel ter illinitum vitello oui, aut & melius vnguento facto ex butyro Maij, vitello oui, & terebinthina: quod est mirabile, & benignum. Quòd si locus iste fuerit fistulatus, cum cura hac poterimus subuenire. ℞ radicem mũdatam ellebori nigri, & intinctã oleo, vel melle impone, & puluerem de lappa combusta superasperge: id enim omnem fistulam inũdat, & mortificat, dummodo inter ossa non fuerit. Ideoq; ibi debet poni, quousque mortificetur, & desiccetur. Postea vulnus curetur.

DE MALA COMPLEXIONE CALIDA, & FRIGIDA MATRICIS Cap. XXI.

VT igitur à nobis de curatione mulierum cõpendiosa fiat traditio, notandum est quòd quædam mulieres sunt calidæ, quædam frigidæ. Ad quod tale fiat experimentum. Licinium cum oleo pulegino, vel laurino, vel alio oleo calido inungamus: & illud in quantitate parui digiti vuluę intromittamus de nocte quando vadit dormitum: & ligetur cũ filo forti circa crura. Quòd si intus attractum fuerit, datum est nobis indiciũ, quòd

A laborat frigiditate. Si verò expulsum fuerit, scimus eam laborare caliditate. Sed in vtraq; causa subueniendum est hoc modo. Si de causa laborat calida, supponatur suffumigium de herbis frigidis in hunc modum. Quoniam contraria contrarijs curantur. Ponamus igitur maluas, violas, & rosas in aqua, & istarum decoctione fumigemus. Si verò frigiditate laborat, quòd melius est, de pulegio, folijs lauri, & persicaria mulieri faciamus fumigiũ, similiter pessarium: & sic abundantia humorum mundificata, habilis erit ad concipiendũ. Postea faciamus fumigium fœminis, quod miro modo con-

B fortat. ℞ caryophyl. spicæ nardi, storacis, calaminthæ, nucis muscatæ, & ponantur in testa oui super carbones viuos paucos, & paretur sella perforata, vt totus fumus ad interiora redundet.

DE DOLORE MATRICIS. Cap. XXII.

AD dolorẽ matricis prouenientem ex duritie ipsius, Accipe saxifragiã, cretã marinam, caules veteres, artemisiam, maluam, radicem asparagi: oẽs herbas coque in aqua fortiter, & fac in his sedere patientem vsq; ad mamillas. Et cũ exierit, pista maluã, artemisiam,

missam, camphorã, & eas pisto ratas in olla calefacias: & infor ma magdaleones cum pauco oleo laurino, vel pulegino: & suppone. Cõtingit & dolor ma tricis ex aborsu, vel ante tẽpus ex retentione menstruorum. Quod fit sæpius ex frigiditate, rarò autem ex caliditate. Si ex frigiditate, signum est dolor & punctura sinistri lateris. Tunc accipe pulegium, origanũ, nepetam, lauri frõdes, vel grana, & maluas, in aqua bene fac bul lire: & inde patientem fomenta. Postea accipe caryophyllos, spicam nardi, nucem muscatã, galangam: & fiat suffumigatio, & per embotum fumum recipiat. Deinde triferam magnã, vel potionem S. Pauli in modũ auellanæ, suppone cum bombace. Si autem ex calore fit, tũc vsu Veneris matrix desiccatur, & calefit. Signum huius est, q. dolor nimius circa partes illas est. Ideo accipe maluam, herbam violarum, flores rosarum, radices iunci: coquantur fortiter in aqua, & in eis fomentetur patiens, & eidem trifera Saracenica omni die supponatur.

DE FLVXV MATRIcis. Cap. XXIII.

SVnt quędam mulieres, quę fluxum patiuntur matricis instar spermatis, vt sunt quædam vetulæ fluxum sanio-

A sum emittẽtes. Quibus prouocando menstrua subueniendũ est, cùm sunt steriles. Sunt & aliæ steriles, simili modo saniẽ educentes. Hoc itaque est in consueto tempore eis aduenien te. Cùm enim eis menstrua negantur, loco menstruorum, propter earum frigiditatem saniem emittunt, ac si ab hepate fluxus descenderet. Quibus sic subueniendum est. Faciamus eis fumigium ex vino vel aqua, in qua coctæ sint herbæ calidę, quales ponemus infrà de stranguria & lapide. Postea distemperemus triferam magnam in oleo pulegino vel muscellino, & in panno lineo, vel lana succida, vel bõbace inuoluamus, B & vuluæ imponamus. Sunt & aliæ iuuenes, quæ eodem modo laborant, propter defectum menstruorum, sed istę liberantur mẽstruis prouocatis. Et notandum quòd quædam mulieres calidæ, steriles factæ sunt, nec laborant huiusmodi fluxu, sed siccæ tanquam viri permanent. Sunt item quædam quæ fluxum saniosum habent simul cum menstruis. Quas facimus sedere super massam erucæ agrestis coctæ in vino, panno lineo interposito: dummodo sit calida. Ad idem recipe pulegiũ puluerizatum, & in sacculo po natur, qui intantum longus & latus fiat, vt vtraque pudibunda ligari possint, quem patiens

ferre debet super vuluã ad fluxuum prohibitionẽ. Et priusquam ligetur, debet ad ignem calefieri, vt confortetur tam anus, quàm vulua.

DE CARNE IN MATRICE exorta. Cap. XXIIII.

SVnt quędam mulieres quibus frusta carnis pẽdent in matrice. Et nota, quòd hoc eis cõtingit ex spermate intus retento, & infuscato: quia post coitum se mundificant. Has igitur semper cũ decoctione calida herbarum fomentamus.

DE TVSSI ACERRIMA puerorum. Cap. XXV.

PAssioni puerorum, quę est quasi tussis acerrima sic subuenimus. Accipe hyssopum, serpillũ, & in vino decoque, & da ad bibendum. Vel grana iuniperi distemperamus cũ vino, & damus ad bibendũ.

DE SVDORE FOETIDO. Cap. XXVI.

SVnt quidam, qui habent sudorem fœtidum vltra modum. Istis facimus pannum in vino intinctum, in quo bullierint folia myrtilli, vel ipsa herba, vel ipsi myrtilli.

A

DE DOLORE OCVLOrum. Cap. XXVII.

COntra dolorem oculorũ accipe maluam, herbam violariam, summitates rubi, rosas siccas, verbenam, silerem montanum: & oculos inde fomenta in sero, & fac emplastrum de eisdem herbis cum albumine oui, & superpone.

DE TELA OCVLORVM. Cap. XXVIII.

SI tela sit in oculo, accipe cõcham marinam, & olibanũ, ana æqualibus partibus: cõbure, & os sepię non cõbustum

B

pulueriza: & oculis impone bis vel ter in hebdomada. Si de phlegmate fuerit, accipe poliũ mõtanum, pulegium, folia lauri, origanum, carui: & inde oculos fomenta. Vnguentum ad idem. Accipe aloës hepatici duas partes, olibani, gypsi, ana de his duobus quantũ de aloë hepatico, pulueriza subtiliter, & confice cum axungia recenti, & locum inunge.

DE MACVLIS OCVLOrum. Cap. XXIX.

AD maculas oculorũ, quæ remanent post ruborem, ℞ carnis marinæ vnc. ij. libani, ossis sepiæ ana vnc. v. carnem marinam, & olibanum

in

in puluerem redige, & os sepię subtiliter rade. fiat puluis, & oculis imponatur. Si patiens esset puer, distemperetur cum aqua rosacea, & oculis immittatur. Vnde quæ oculis pręcipuè valent, his versibus habes:

Fœniculum, uerbena, rosa, chelidonia, ruta:
Ex his fiet aqua, quæ lumina reddit acuta.

DE EXITV MATRICIS *propter disproportionem uirgæ uirilis.* *Cap.* XXX.

SVnt & alię mulieres quibus matricẽ contingit exire alia de causa. vt sunt illę, quæ nõ possunt pati virgam virilem propter sui longitudinem, vel magnitudinem, coactæ tamen patiũtur: sed matrix postea exit de loco, & indurescit. Quibus subuenimus, vt dictum est suprà Ca. 20. Vel accipe pannũ, & intingatur oleo calido, pulegino, vel muscellino, & imprimatur, vel illinatur, vel imponatur vuluę: & ligetur quousq; matrix calefacta recesserit per se. Sed caueat ab omnibus quæ tussim inducere possunt.

DE INFLATIONE VVLuæ. *Cap.* XXXI.

VVlua mulieris quandoque inflatur ex coitu. Tunc sedeat in aqua decoctionis maluæ, altheæ, & pulegij, & liberabitur. Vel accipe

A pulegium, pulicariam, folia lauri: bulliãt in aqua, in qua sedeat mulier: deinde fiat ex pręd ictis suffumigatio.

DE RVPTVRA VVLVAE *Cap.* XXXII.

AD rupturam inferiorũ partiũ post partũ, accipe radicẽ cõsolidæ maioris: desicca eã bene, & pulverizã: & puluerẽ cymini subtilẽ, & cinnamomi etiã in vuluam inijce: & consolidabitur.

DE DOLORE VVLVAE *Cap.* XXXIII.

B AD dolorem vuluę post partum, accipe rutam, artemisiam, camphoram: pista bene, & cum oleo muscellino vel pulegino cõficiantur: & madefacta in olla inuoluantur panno, & superponantur.

DE MVLIERIBVS MINgentibus in lecto. *Caput* XXXIIII.

MVlieres quædam sunt, quæ nocte in lecto, velint nolint mingunt: quoniam meatus naturales paralysim patiuntur. Has igitur cum herbis calidis fomentamus.

DE MODO COARCTANDI *matricem, ut etiam corrupta appareat uirgo.* Cap. XXXV.

NIsi de restrictione amplitudinis vuluę propter honestã causam liceret tractare, nullam de ea mẽtionem faceremus: sed cum per hãc impediatur aliquãdo conceptio, necesse est tali impedimẽto sic subuenire. ℞ sanguinis draconis, boli armeni, corticis mali granati, aluminis, mastiches, gallarum ana vnc. j. vel vnc. ij. vel quantũ vis singulorum, & in puluerem redige: & omnia simul in aqua calefacta conficiantur. & de hac confectione pone in foramen transiens in matricem. Vel, ℞ gallarum, sumach, plãtaginis, cõsolidę maioris, aluminis, cimolię, chamelææ ana vnc. j. decoquantur in aqua pluuiali: & cum ista decoctione fomentẽtur pudibũda.

DE CRASSIS MULIERIBUS, *& gracilibus.* Caput XXXVI.

SVnt quædam mulieres, quibus non committitur carnale cõmercium: tum quia voto, tum quia religione tenẽtur, tum quia viduę sunt. Nam quibusdam mulierib. non licet ad secunda vota transire: quę cùm voluntatem habeant coëundi,

A & non coëunt, ideo incurrunt grauem ægritudinem. Illis igitur fiat tale remedium. Accipe bombacem, & oleum muscellinum, vel puleginum, & inũge, & vuluæ impone. Quòd si tale oleum non haberes, accipe triferam magnam, & cum modico vino calido resolue, & cum bombace vel lana succida vuluæ impone. Hoc enim bene castigat & refrænat luxuriam, dolorem eius & pruriginem sedans. Nota q̃, in hoc casu nullũ pessarium est administrãdum, ne matrix longa abstinentia restricta lædatur: quoniam os matricis vuluæ coniungitur vt ori labia: nisi fiat cõceptio. tunc e-

B nim retrahitur matrix. Alia enim est cura, qua reddimus matricem aptam ad concipiendũ. Sed quoniam quędã sunt crassæ quasi hydropicæ, & quædã graciles: tam illæ quàm alię ineptæ sunt ad concipiendum. Vtrisq; ergo diuerso modo subueniendum est. Vnde si fuerit phlegmatica & crassa, faciamus ei balneum de aqua marina & salsa. Ad moderationem tamen aquæ imponimus iuniperum, nepetam, pulegiũ, laureolam, absinthium, artemisiã, hyssopum, huiusmodique herbas calidas. In hoc balneo faciat moram, quousque satis sudet. Postea recipiatur cautè in lectum, & bene cooperiatur. Et si aliquando cibum

petie-

A petierit, detur ei in principio rosata nouella. Detur etiam cibus bonus, calidus, sani nutrimenti, & vinum optimum modicum sumptũ. Sic ter vel quater in die fac ei balneum, & in crastino die similiter. Tertio verò die fiat fumigium optimum, & odoriferum, quod supra diximus. Hanc etiam curam viris frigidis facimus. Sed loco fumigij damus eis confortatiua calida. Si verò sit crassa, & quasi hydropica, distemperamus stercus vaccinum cum vino optimo, & inde illinimus eam: quæ sic linita intret stupham vsq; ad collum, quæ stupha multum caliditatis habeat ab igne facto ex sambuco, & ebulo: & in ea cooperta multũ sudorem emittat, & in stupha moretur, donec quasi aliquantulum per inferiora se purget. Et erit quasi viride illud quod exibit. Quę postquã satis sudauerit, abluat se cum aqua prioris balnei, & sic cautè intret in lectum. Et hoc fiat bis, vel ter, vel quater in hebdomada, & satis gracilis inuenietur. Istam cibabis, & bonum quoq;, & odoriferum vinum potet. Viros etiã crassos hac cura reddimus graciles. Curamus etiam aliter viros crassos multum ieiunando, & balneando. Similiter & faciendo eis sepulchrum iuxta litus maris in arena, modo dicto illinimus eos: & cum calor est fortissimus, tanquam positos in sepulchro, suffundimus arena calida, & inibi facimus multum & copiosè sudare: & postea cum aqua prioris balnei optimè lauamus.

DE RETENTIONE SE-*cundinæ*. *Cap.* XXXVII.

AD difficilem partum, & educẽdam secundinam, accipe radicem petroselini, folia porrorum, & extrahe succum, & admisce pauco oleo: & da bibere patienti: & misce acetum in vuluam, & liberabitur.

B DE ABORSV. CAP. XXXVIII.

COntra aborsum assuetum fieri quibusdam mulieribus in septimo mense vel nono, Accipe oleum, ceram, puluerem thuris & mastiches: misce, & inde vngatur mulier antè & retrò in hebdomada bis vel ter: quia multum confortat matricẽ & cotyledones.

DE EXITV ANI. CAP. XXXIX.

ANi exitus est morbus cõmunis, tam viris quàm mulieribus: & facit sanguinem fluere. In restringendo igitur sanguinem, & anum re-

s

ponēdo, subuenimus hoc modo. Primò fomentamus patientem cum decoctione vini, in quo bullierit absinthium: & cū hac decoctione bene fomentetur anus, & liniatur per totum cum atramento encausto ad restringendum. Postea cineres de salice, & eius radice, & * arista alicuius piscis salsi facti, superaspergantur, & reponatur anus cum panno lineo. Et hoc fiat tribus diebus bis in die, & saluabitur. Sunt & alij, quibus non exit anus, tamen maximū dolorem patiuntur: & illis taliter subueniendum est. Puluerizetur aloë hepatica, & cum vino calido distemperetur: & cùm adhuc est tepidum, intingatur in eo linum, vel lana, vel cotum, & ano imponatur: id enim dolorem mitigat, & inflationē ani aufert.

DE DOLORE ILIORVM. Cap. XL.

DOlor iliorum quibusdā accidit: quibus sic subuenire solemus. Solanum decoquimus in aqua cum cinere, & loco dolenti apponimus. Ad idem valet sesaminum crudum decoctum cum semine, & loco dolenti applicatum.

DE STRANGVRIA. Cap. XLI.

STranguriam patiuntur tā viri, quàm mulieres. Viris A autem succurrimus decoquendo nasturtium aquaticum: facimus cataplasma, & pectini superponimus: & in eius decoctione iubemus sedere patientem. Mulieribus verò eadem passione laborātibus, facimus suffumigium ex mentastro, nepita, & pulegio. Item tā viris, quàm mulieribus, facimus stupham, in qua bullierint iuniperus, nepita, pulicaria, mentastrum, folia lauri, pulegium, absinthium, & artemisia: & in balneo damus benedictā simplicem: & sic liberabitur patiens: nisi fiat impedimentum per lapidem confirmatum eijciendo arenulas, & se purgando per vrinam. B

DE LAPIDE. CAP. XLII.

SI autem lapis adesset, decoquimus saxifragiam cum radice graminis in aqua ad consumptionē medietatis: de qua decoctione damus lapidosis id potādum. Et si vinum appetunt, concedimus eis ipsum lymphare cum huiusmodi aqua. Et hoc facimus bis vel ter in die, continuādo per quatuor vel quinq; dies. Quòd si tunc non minxerit, erit signum lapidis confirmati. Tunc ergo, si fuerit in collo vesicæ, accipe maluam, cretanum, cauliculū agrestem, saxifragiam, parietariam,

riam, nasturtium aquaticum, ameos, & semen vrticæ: & decoque ista in liquore, cuius tertia pars sit vinum, & tertia oleum, & quarta aqua marina, vel salsa. Cum hac ergo decoctione fomentetur patiens bene, maximè circa partes illas, apponendo herbas. Hac cura fuit quidam liberatus habens lapidem in vesica, quem post longam fomentationem fecit sugendo extrahi per foramen factum circa peritonęon, & fecit inungi virgam, & maximè caput virgæ cũ oleo laurino, vel vnguento aureo.

DE DYSENTERIA. *Cap.* XLIII.

FIt dysenteria quandoq; ex cholera, quandoq; ex phlegmate. Cura igitur dysenteriæ phlegmaticæ est, vt primò suffumigemus cũ thymo, epithymo, vel colophonia: postea fomẽtemus cũ eruca agresti. Cõtra dysenteriam verò ex cholera, ℞ flores rosarum rubearum, decoquantur in aqua pluuiali: in qua decoctione intingatur cotum seu bombax, & ano imponatur.

DE PEDICVLIS NASCENTIBUS *in pectine, & sub assellis, & circa oculos.* *Caput* XLIIII.

AD pediculos, qui in pectine, & sub assellis nascũtur, A distẽperamus cineres cum oleo inungentes illa loca. Contra pediculos verò generales circa oculos, facimus vnguentum satis valens ad expulsionem eorum, & ruborem oculorum, & ad mitigationem doloris eorum. ℞ aloës, vnc. j. cerusæ, olibani ana vnc. v. laridi quod sufficiat, larido minutim contrito, cætera puluerizata imponantur, & fiat vnguentũ.

DE SCABIE COXA*rum, & aliarum partium.* *Cap.* XLV.

AD hanc infectionem cutis valet tale vnguẽtum. ℞ radicem enulæ, aceti, argẽti viui, olei ana ad placitũ, B cum axungia sic conficiendo. Radix enulæ mundetur, & incidatur minutim: & postquam satis decocta fuerit in aceto, teratur in mortario cum axungia: postea argentum viuũ ponatur cum oleo & cum aceto in quo cocta sit enula, distemperetur. Valet hoc vnguentum illis, qui per pruritum se scalpendo excoriant. Notandum tamen quòd si quis hoc vnguẽto se vnxerit, aquam frigidam in ore teneat, ne dentes lædantur ab argento viuo, quod circumquaq; fluit.

DE CANCRO. CAP. XLVI.

CAncrum, vbicunque sit in corpore, mundamus, &

pulueré factũ de cymino & viridi ęre superaspergimus, vt decet. Postea locum infirmum desiccatum inungimus hoc vnguento. ℞ olibanũ, mastiché, ceram, oleum, picem Græcam, galbanum, aloën, absinthium, artemisiam, parietariam, rutá, saluiam. Conficiantur sic. Terantur herbæ, & infundatur oleum, & misceatur super igné: & cùm fuerit in supremo calidum, oleum coletur, & iterum igne apponatur hoc vnguẽtũ. Signum autem decoctiõis est, cum gutta super marmor posita resederit, & indurauerit. Et nota, quòd loco cancroso folia hederæ syluestris satis valent in vino decocta, & superposita.

DE CANCRO NASI. Cap. XLVII.

AD cancrum nasi, ℞ pallam marinam, saluiam, colophoniam, hermodactylos, atramentum, id est, terram Cãpaniæ, omnia æqualiter: & pulueriza. Sed ante quàm puluerem istum ponas, ablue locum cum vino calido, in quo coctũ sit absinthium: postea pone desuper puluerem prædictum.

DE FORMICATIONIBVS *& syronibus*. Cap. XLVIII.

AD formicationes & syrones vbicunq; sint in corpore, maximè in facie, & in A fronte, frumentum distemperamus cum vino, puluere libani apposito: & ad modũm emplastri loco apponimus.

DE INFLATIONE PE*dum*. Cap. XLIX.

COntingit aliquando pedes inflari ex dolore matricis. Tunc accipe tribulos marinos, & coque in aqua marina vel salsa, & fumiga sæpe pedes: & post fumigium cũ fomentum erit tepidum, lauabis pedes.

DE INFLATIO*ne uirgæ uirilis, & testiculorum*. Cap. L.

B SVnt quidam qui in virga virili patiuntur inflationem, sub preputio foramina multa cum excoriatione: quibus sic subuenimus. Maluam in aqua bullimus, & bullitam exprimimus, vt nihil aquæ remaneat. postea pistamus cum sanguine calido, vel butyro sine sale, vel oleo, & igni apponimus, ac calidum super folijs caulium, & super pannum lineum positum, membrum virile circundamus. Et hoc tale sit remedium ad inflationẽ tollendam. Deinde præputio euerso, cũ aqua calida lauamus collũ præputij vlcerosum, & puluerẽ de pice Græca, & carie lignorum, vel

vel vermium, & rosarum, & de radice tapsi barbati, & myrtilli superaspergimus. Quòd si deesset myrtillus, alia quatuor sufficiunt. Et hoc sic fiat bis vel ter singulis diebus, donec sanetur. Ad testiculos verò inflatos fiat talis fomẽtatio. Accipe maluã, absinthium, verbenam, bismaluam, cassilaginẽ, artemisiã, & caules: hæc omnia coquantur in vino forti vel veteri, & inde fomẽtabis bis vel ter in die: & eas herbas pista, & misce cum melle, & bulliant: & hoc totũ cum vino superpone.

DE PVSTVLIS PARVIS *puerorum.* *Cap*. LI.

QVando pustulæ nascuntur pueris paruæ, tũc illę cum sale trito solui debent, & cum fascia ligari, vt resoluantur: quibus pueris nec vnctuosa, neq; dulcia dari debent. Si verò in corpore pueri anthrax apparuerit, detur nutrici aqua hordei, & quandoque scarificetur. Similiter & ipsa neque dulcia, neq; salsa comedat. Quo casu lac nutricis hoc modo debet cognosci. Si gutta vna distillata sup vnguẽ nec nimis subtile, nec nimis liqdũ, nec nimis grossũ, nec nimis coagulatum apparuerit, habẽs bonum odorem, & puram dulcedinem. Salsum autem lac,

A aut malè redolens, infantis nutrimento non est conueniens.

DE FOETORE ORIS. *Cap*. LII.

AD fœtorem oris vitio stomachi, summitates myrtę terantur, & coquantur in vino vsq; ad medietatẽ: & stomacho mundato tale vinum propinetur.

DE CASV VVVLAE. *Cap*. LIII.

HIs qui casum vuulæ patiũtur, sic subuenimus. Puluerem zingiberis, pyrethri, & cinnamomi decoquimus in vino, & facimus gargarizare, & puluerem horum calidum vuulæ apponimus.

B

DE VERME MANVVM, *& pedum* *Cap*. LIIII.

AD eijciendum vermem de manib. & pedibus, scilicet syronẽ. Accipe laterẽ calefactum, & aliquod vas plenum aqua: & postea super laterem cãdentẽ ponatur semẽ iusquiami: & patiẽs teneat pedes sup fumum, & videbis vermes quasi pilos in aquam cadentes. Itẽ ad idem, accipe paleam auenæ & combure in cineres: postea apponatur aqua calida quantum patiens poterit sustinere,

&in ea teneat pedes quousq; infrigidentur. Postea coletur, ita quòd nihil aquæ remaneat, & stringantur bene cineres, vt aqua exeat, & separentur paulatim, & inuenies vermes instar fili (per fumum iusquiami) expulsos. Sic similiter cadunt syrones manuum. Nota, quòd si locus corrodatur à vermibus: accipe paleam, & incinera, & postea ponatur in aquam calidam: & in illā aquam, quantum calidam sustinere poterit, collocet patiens membrum, & exibūt vermes, postea curetur locus, vt aliud vulnus.

DE SVRDITATE AVRIum. Cap. LV.

AD surditatem aurium accipe pinguedinē anguillarum recentiū, quæ apparet post decoctionem illarū, & succum caprifolij, & barbæ Iouis, & ouorum formicarum plenam palmam: tere, & cola: & hæc omnia simul cum oleo misceantur, & decoquantur. Post decoctionem admisceatur ei acetum, vt magis sit penetratiuum, vel vinum quod sufficit, & auri sanę infunde: & obturetur auris infirma, & super sanam iaceat partem: & manè caueat ne vēto appropinquet. Et fac illum per aliquantulum tempus super aurem sanam iacere: & iterum super infirmam.

A

DE GLANDVLIS. Cap. LVI.

AD glandulas artemisia calefacta simul trita & super posita glandulas dissoluit. Quæ etiam in vino trita, & in melle cocta, glandulas faciei superposita mollificat, maturat, & attenuat.

DE HAEMORRHOIDIbus. Cap. LVII.

AD hæmorrhoides innatas vitio partus, accipe absinthium, abrotanum, cassiā ligneam, cassiam fistulam, coquantur fortiter in vino, & facias mulierem ibi balneari: & cū

B

exierit de balneo, accipe puluerem aloës cōfectum cum oleo muscellino, vel pulegino: & intinge bombacē, & superpone. Aliter, accipe sotulares veteres, & pineā herbam, & coquātur ea in vino, & inibi fac sedere eam quàm diu pati poterit: & cùm exierit de fomento, accipe alumen album puluerizatum, & suppone. hoc enim ita consolidat, vt reddat violatam plus quàm virginem.

DE DOLORE DENTIum. Cap. LVIII.

AD dolorem dentiū, & eos confortandos si moti fuerint, ℞ salis armoniaci drach.

drach. xj. costi drach. xiiij. melon, piperis drach. iiij. folij dra. ij. confice sic. Sal & furfur in ollam dimitte, donec carbonescant: & cum infrigidatũ fuerit, cum cæteris speciebus tere, & in puluerem subtilissimum redige, & inde dentes & loca vlcerosa frica. Item aliud, & est pimpinella, vel succus eius: dentes enim optimè dealbat. Similiter herba eius trita, & apposita tumorem gingiuarum emendat.

DE FISTVLA. CAP. LIX.

EXperimẽtum probatum ad fistulam. Accipe foliorum caulis rubei, & seminis eiusdem, radicis rubiæ maioris ana partes æquales: teratur, & in vino optimo decoquãtur vsq; ad tres partes, fiat colatura, & addito melle coquatur ad spissitudinẽ: dẽtur quotidie duo cochlearia manè & serò patienti. Nota q, si fistula fuerit in aliquo loco, cuius canalis penetret ad oculos, vt iuxta nasum, incurabilis est, quia nec incisionem, nec aliquam medicinã ibi administrare possumus, propter teneram substantiam oculorum. Quidam tamen testantur, quòd talis fistula possit curari per solam agrimoniã, ex multo vsu habitam, siue in potu, siue in puluere. Ad idem

A valet filipendula, & grana in fine radicis eius inuenta.

DE SCABIE MANVVM. *Cap.* LX.

AD scabiem manuum sanãdam accipe lapatium acutum, & fumũ terræ, cõfice in modum vnguenti cum axũgia porcina, & butyro facto in Maio, quo inunge manus.

DE ORNATV, ET PARtium eius: adq; faciem dealbandam. *Cap.* LXI.

RAdicem accipe draconteæ, & munda, & radicẽ iari, ana, tere in mortario cum axungia, et distempera cũ aqua calida, et cola per pannũ, B et postea bene moueas, et sic stet p noctem: et in manè aquã suauiter remoue, aliam infundendo aquam: ad cuius linimẽti confectionem optima esset aqua distillationis florum caprifolij. et hoc reiterando continua per quinq; dies, ad reprimendam malitiam eorum, quę possent inferre faciei læsionẽ. Sexta verò die, abiecta aqua, expone, vt desiccetur. Postea accipe prædictæ confectionis vnc. ij. cerusę vnc. j. cãphorę vnc. v. boracis, gũmi arabici ana drac. j. Dissoluatur borax in aqua rosacea, fricando inter manus: et postea distemperentur hęc omnia cum aqua rosacea. De quo faciem dealbando accipe ad quantitatem fabæ, et distẽpera

A cũ pauca aqua frigida inter manus fricando, & cum ambabus manibus faciem illinias, prius facie lota cum aqua & sapone, deinde cum aqua frigida aspergatur, & pannus subtilis superponatur, siue manè, siue serò hoc fiat: & talis decoratio faciei per tres vel quatuor dies durat. Vnguentum ad faciem dealbandam. ℞ cerusæ optimæ vnc. ij. teratur, postea cribelletur per pannum, & quod in pãno remanebit, abijciatur: & aqua pluuialis admisceatur, & coquatur vsque ad consumptionem aquæ. quod potest cognosci, quando videbimus id coctũ ferè esse desiccatum. tũc

B infrigidetur, & huic infrigidato & desiccato addatur aqua rosarum: & iterũ bulliat quousq; fiat durum & spissum, ita quòd inde possint formari pilulę minutæ. & cum volueris inungi, accipe pilulam vnam, & liquefiat in manu cum aqua, & inde fricetur facies bene, vt desiccetur: deinde cum aqua pura abluatur, & hoc durabit per octo dies. Secundò ad faciem rubificandam, accipe radicẽ viticellæ, & munda, & incide minutim, & desicca. Postea pulueriza & distempera cum aqua rosacea, & cum bombace, vel panno lineo subtilissimo illinẽdo inducit ruborem faciei. Mulieri autem satis albæ, si rubore careat, facimus colorẽ rubeum, vt submentita vel palliata specie albedinis color rubeus, quasi naturalis appareat. Item ad rugas faciei vetularum, accipe spatulam, id est gladiolum, & succum extrahe, & cũ illo succo in sero faciẽ inũge, & in manè erit cutis eleuata, & rumpetur. Quam rupturam curamus cum prædicto vnguẽto, in quo radix lilij recipitur, & puluere cutim extrahendo, quæ post rupturam lota satis apparet subtilis. Item ad lentigines faciei, quę sunt ex accidẽti, accipe radicem draconteæ, & in puluerem redige, & ossa sepiæ, & libanum, & de omnibus istis fac puluerem, & cum pauca aqua misce, & inde manus illinias fricando in manè cum aqua rosata, vel aqua furfuris, vel cum mica panis fricando, donec remoueas. *Aliud.* Pone in acerrimo aceto oua septem integra, & tandiu dimitte ibi, donec exterior testa in modum interioris pelliculæ mollescat, & cum eis admisce pulueris sinapis, vnc. iiij. & simul tere, & inde faciem inunge frequenter. Item ad tollẽdos rubores faciei, sanguisugas, quæ variæ sunt, apponimus in calamo, loco prius loto cum vino, cui debent adhærere scilicet circa nares & aures ex vtraq; parte: aut vẽtosas ponimus super scapulas. Item ad venas quæ apparẽt in facie, vel in naso. Accipe de sapone partes

tes quatuor, & quartam partẽ de pipere, & puluerizata apponimus loco, & prædicto modo curamus. Item ad asperitatem faciei ex sole, vel vento, & ad eam dealbandam & clarificandam. Accipe sepum ceruinum, bulliat in aqua, deinde in aliã aquam coletur, & colatum diu manibus malaxetur, & tũc adde puluerẽ crystalli & vermis. Nota singulare vnguentum valens ad solis adustionẽ, & quãlibet fissuram, maximè ex vento, & contra pustulas faciei ex aëre, similiter contra maculas, & excoriationes faciei, quo vtuntur mulieres Salernitanæ. ℞ radicis lilij vnc. j. ceruſę vnc. ij. masticbes, olibani ana vn. v. camphoræ drac. j. axungiæ vn. j. aquæ rosatæ, q. s. Conficiantur sic: radix lilij mundata decoquatur in aqua, & hæc extracta bene teratur, axungia verò liqueflat ad ignem, & bene colata, & à sale mũdata: simul hęc duo distemperentur prius, addẽdo cerusam in aqua rosacea dissolutam: deinde reliqua secundum artem puluerizata, & fiat vnguentum. Hoc igitur vnguento solent prædictæ mulieres se ad ignem inungere in sero, vt in mane à prædictis, scilicet à solis adustione, & fissuris, & pustulis, & huiusmodi, tam per aërem quàm per solis ardorem illæsæ de die permaneant. Id enim eleuat cutẽ, & pulchrè

A colorat. Neque manè lotionibus, vel aliquibus alijs est opus ad remouendum à facie: quoniam non derogat colori quoquo modo. Valet etiam ad repressionem pustularum in leprosis, & satis mundificatiuum est. Quoniam huiusmodi ornatus mulieribus in frequenti vsu est. quia si fuerint deformes, paleat eas. Ideo notandũ quando voluerint se ornare, primò abluant faciem cũ sapone gallico, & cum aqua calida, & cum colatura furfuris, & hoc fiat in balneo: postea inungant faciẽ prius desiccatam cum oleo de tartaro, continuando per septẽ noctes, & totidem dies, vel etiã

B per quindecim, si vultus multũ fuerit pannosus, & lentiginosus. Et quando verecundantur inungere faciem de die, tunc solent se inungere de nocte, & mane lauare cum aqua tepida, in qua resoluta fuerit pinguedo amidi, ad mitigationem. Volens ergo mulier faciem suam decorare, vadat ad balneum, & intret stupham, ibiq; faciẽ inungat cũ oleo tartarino, et sic inuncta sudet optimè: postea lauet faciem, vt patet ex supradictis. Et si voluerit tollere pilos in facie, tunc post balneum faciem suam bene desiccatam cum panno illiniat hoc psilothro. ℞ colophoniam & cerã, & in vase fictili resolue: et his resolutis addatur parua gutta

galbani, & diu coquantur, mouendo cum spatula. Deinde accipe masstichen, olibanum, gũmi Arabicum, & cæteris commisceantur. hoc facto, ab igne deponatur: & cum fuerit tepidũ, faciem suã liniat: sed non tãgat supercilia. Dimittat per horã, donec fit infrigidatum, postea remoueat illud: subtiliat enim cutẽ, & pulchrã reddit faciẽ, & pilos remouet, & omnẽ spurcitiã reddit coloratã & lucidam. Item ad pannum remouendum post partũ, illinias faciẽ cepa vel squilla, & inde cutis eleuabitur. eleuata aũt cute sepum hircinum recens faciei superpone, & postea eleuatam cutem remoueas. Aliud ad pannum faciei remouendum. Accipe tartarũ de vino albo fortissimo, & cum vrina pueri madefactum stupis inuolue, & cum panno lineo per noctem sub cinere calido dimitte: mane verò proijcias pannum, & tartarum tere, & distempera cum melle, & vnge faciem, vt supra diximus. Item ad cutẽ in facie subtiliandam. Accipe dracõteam, vel maluam tere, vel bryoniã, pista fortiter, et postea misce cũ melle albo, & fac bullire per duas horas, & in fine decoctionis adiunge puluerem cãphoræ, boracis, salis gemmę, cũ spatula diu mouendo, & vsui referua, & vtere facie lota in aqua tepida, vel furfure, ter in hebdo-

A mada, & in die Dominica de hoc vnguento inunge. ℞ camphoram, radicẽ lilij in aqua elixam, & axungiam porcinã recentẽ, hæc omnia confice cũ aqua rosacea, & vtere. Item ad vermes faciei delẽdos, qui depilant. Accipe lapathi acuti, libani, draconteæ, ossis sepiæ, ana partes æquales: fac puluerẽ, & ter in hebdomada frica, prius tamen facie bene lota in aqua furfuris, & in die sabbati faciem bene laua cum albumine oui, & amido, & per vnam horam in facie remaneat: prius laua cum aqua recenti, & illini eam. Item ad serpiginem faciei accipe lapatium paruum, id est

B acutum, pista fortiter, & frica locum patientẽ diu: postea accipe furfur, & infunde in aqua bullienti, & inde laua locũ patientem, & postea desiccetur, & fiat tale vnguentum. ℞ enulam campanam bene incisam, & in aceto diu decoque: postea pista fortiter, & immisce puluerem libani, masstiches, lithargyrij, aloës, auripigmenti, cymini, argenti viui extincti cum saliua, ana vnc. iij. ossis sepię vn. j. saponis & axungiæ, ana q. s. Confice cum aceto, in quo cocta sit radix enulæ. Mulieres Salernitanæ ponunt radicem viticellæ, id est bryoniæ, in melle, & cum tali melle inungunt faciem suam, & miro modo rubescit. Aliter mulieres ornant

facies

facies & labia sua, accipientes mel despumatum, cui addunt parum bryonię seu viticellę, cucumeris agrestis, & parũ aquæ rosaceę. Hęc omnia vsq; ad medietatem bulliant: quo vnguento inungãtur labia in nocte, & manè lauentur cum aqua calida. consolidat enim cutẽ labiorum, & eam subtiliat, & reddit tenerrimam, & ab omni vlceratione præseruat: & si vlcerationes in eis fiãt, sanat. Si verò mulier voluerit se colorare, tunc optimè fricet labia cum cortice radicis arboris nucum, & super dentes & gingiuas habeat bombacem, & intingat in colore cõposito, & cum tali bombace vngat labia & gingiuas interius. Color autem compositus sic fiat: Accipe herbam marinã, de qua Sarraceni tingũt pelles in colore viridi. hæc bulliat in vase fictili nouo cum albumine vsq; ad tertiam partem: colaturæ addatur bresilium frustatim incisum, & iterum bulliat, & iterũ dimittatur in frigidari. Et cùm tempus fuerit, apponatur puluis aluminis, & tunc in ampulla aurea vel vitrea ponatur, & vsui reseruetur. Hoc igitur modo tingunt mulieres Sarracenæ facies suas, quibus vnctis desiccatis, ponunt ad dealbandam faciem aliquid prædictorum, vt cerotum, vel aliquid aliud, & apparet color pulcherrimus admixtus rubori & albedini. Item ad guttã oris lauamus os cum vino tepido, dentes bene fricando: & hoc in mane, & idem facimus in sero: postea oleum rosatũ circundamus per noctem, & liberabitur in breui. Item ad dentes nigros & malè coloratos. Accipe cortices nucum maiorum bene mundatos ab interiori cortice, qui est viridis, & fricamus ter in die dentes: & cum bene fuerint fricati, alluimus os cum vino calido & cum sale admixto, si placet. Similiter dentes sic dealbantur. Accipe marmor album combustum, & ossa dactylorum combusta, & vitrum album, & tegulam rubeam, sal, pumicẽ: & de his omnibus fac puluerem, in quo lana succida inuoluta, in panno lineo subtili dentes interius & exterius frica. Aliud ad idem, quod dentes emundat & albissimos reddit. Patiens post prandium os lauet vino optimo: deinde bene exiccare debet, & abstergere cum pãno albo nouo: postea masticet quotidie fœniculum, vel leuisticũ, vel petroselinum, quod melius est masticare, quia bonum reddit odorẽ, & bene gingiuas emundat, & dentes facit albissimos. Puluis item ad dentes nigros dealbandos, & cõfirmandas gingiuas corrosas, vel comestas, & ad os malè olẽs optimè facit. ℞ cinnamomi, caryophyl. spicæ nardi, mastiches,

thuris, fruméti, absinthij, pedũ cancrorum, ossium dactylorũ & oliuarum, ana partes æquales, terátur omnia, & in puluerem subtilé redigantur, & inde loca fricentur. *Ad idem.* ℞ pumicis vsti, salis, ana drach. x. cinnamomi, antofali, antifolij ana dra. ij.* micellis, q. s. pumicé, et sal cum sufficienti melle cómisce, & in patella rudi super carbones pone donec incédátur, & aliæ species in puluerem redigantur, et cũ opus fuerit, dentes inde fricentur. Linimentũ ad manus dealbandas, et leuigandas. Asphodeli decoquantur in aqua vsq; ad cósumptionem aquæ, et bene mouendo tartarũ admisce, et postea duo oua: et fiat linimentũ, quo manus fricabis. Ité ad fœtoré oris, nota, si mulier habeat os fœtidum, causa putredinis gingiuarum, illi sic subueniédũ est. Accipe calcem viuam, sulphur viuum, et auripigmentum de calce et sulphure, et puluerem cucurbitæ combustæ, et piperis. Et habeas peciam vnam scarletæ, vel alicuius pãni rubei, eáq; minutim incidas, quanto plus poteris, et adde prædictis. Tũc habeas acetum fortissimum, et ponas in alio vase fictili, et aliquantulum dimitte bullire: et postea pone auripigmentum, deinde sulphur, postea pulueré cucurbitæ et piperis per interualla, ad vltimum ponas peciã

A panni, & remoueas ab igne: & tunc extrahas ab olla, et ponas sup tabulas diuisim per pastilla ad solem, et dimittas siccari: de his aũt siccatis fiat puluis, et ponatur super gingiuas cácrosas et putridas, eis tamen prius ablutis cũ aceto tepido, in quo bullierit radix tapsi barbati. Putredine consumpta, desuper spargatur puluis cinnamomi, et rosarum rubearum. Ego aũt vidi quandá Sarracená cũ hac medicina multas liberare, quæ accipiebat parum de folijs lauri, parum de musco, et iubebat mulieres tenere sub lingua, ne perciperetur ab eis grauis anhelitus. Id ego quoque laudo, vt mulier teneat hoc medicamen
B sub lingua die et nocte, et maximè qñ debet coire cũ alio. Si autem fœtor oris fuerit causa stomachi, vel intestinorum, sic curetur. Fiat puluis de meliori aloë quod inueniri poterit, et distéperetur in modũ syrupi, cũ succo absinthij, de quo accipiat quotidie sole oriente iiij. cochlearia: quibus acceptis, accipiat totidé de melle, et sanabitur. Ité ad remouendas labiorũ fissuras, debét ipsa pungi cũ oleo rosato, vel semine lini decocto in ciclamine concauato, & etiá ex semine saxifragię cũ succo. cétaureę, vel aristolochię rotundę trito liniantur. Ad idé valet succus absinthij. Cótra fissuras aũt labiorũ, ꝓpter nimios amplexus,

amplexus, & osculationes amātiū, valet inunctio facta de muscilagine seminis psylli, vel vnguēto de lilio. Si verò tales fissuræ fierent ex vento, vel aëre, & similib. causis, tunc liniātur labia cū melle, & postea super aspergatur puluis colophoniæ. Vel accipe nucē magnā, & decoquatur sub cinere calido, & nucleus teratur, & fissuris apponatur, admixto oleo tartarino, & sanabitur. Item ad labiorum grossitiem fiat eorum attenuatio cum vnctione mellis, aut aqua, in qua bullierit radix draconteę, ireos, vel scrophularia, vel etiam amidū, in mulsa dissolutum, & puluis marmoris, & puluis pumicis assi, & ossis sepiæ, misceātur, & vngatur locus mixto puluere algithirę (id est dragāti) cum mastiche siccatæ. De his ergo bene siccatis fiat puluis, & ponatur super gingiuas cācrosas & putridas, prius bene ablutas cū aceto tepido, in quo bullierit radix tapsi barbati. Putredine autem consumpta, habeat puluerem cinnamomi, & rosarū, & desuper aspergat. Item ad subitā inflationem faciei sufficit sola aquę calidæ suffumigatio. Similiter ad inflationem eiusdem, & oculorum, accipiatur axungia recens, & cum senecione teratur, & superponatur. Et hæc de ornatu faciei & eius partium sufficiant. Vnguētum ad capillos

A aureos faciendos: ℞ medianū corticem sambuci, flores genistæ, crocum, vitella ouorū. hæc coquantur in aqua, & quod supernatauerit, colligatur, & inde capilli inungantur. Item ad capillos candidos faciēdos, apes quā plures in olla noua include, & ita incende, & cum oleo tere, et inde caput vnge. Ad idem valet agrimonia trita cū lacte caprino. Itē vt capilli crescant vbi vis, accipe panē hordeaceum cum crusta, & sale, et adipe vrsino: tere, sed prius cōbure panem hordeaceū, et ex tali mixtura vnge locum, et crescent capilli. Item vt capilli fiant flaui, ℞ corticem nucis ex-

B teriorem, et corticem interiorem ipsius arboris: et coque in aqua, et cum ipsa aqua alumen distempera, et gallas: et cum istis distemperatis caput prius lotum linias, folia superponendo, et cū fascia ligando per duos dies poteris sic colorare. Et pectina caput, vt quod capillis adhæret, tanquam superfluum recedat. Postea appone tincturam quæ fit de croco orientali, sandalis, alcanna, cuius maior erit pars distemperata cum decoctiōe bresilij, & sic remaneat per tres dies, & quarta die abluatur cum aqua calida, et nunquā de facili remouebitur. Vel accipe radicem chelidoniæ & agrimoniæ, et rasuram buxi, et superliga stramen auenę: dein-

de cineres auenæ, vel vitis, & fac lixiuium & caput laua. Vel ℞ radicem chelidoniæ, & rubeæ maioris, ana partes æquales, tere, & cum oleo in quo diligenter cyminum, rasura buxi, chelidonia, & parum croci sunt cocta, distempera: & caput vnge, & vnctũ maneat die ac nocte, & laua cum lixiuio facto de cinere caulis & paleæ hordei. Item fæcem vini albi coque ad spissitudinem ceroti cum melle, & vnge capillos. Si vis eos habere flauos, prius pdicto modo parẽtur, vt inueniantur habiles ad tincturã. Postea gallæ cũ oleo ponantur in testã, & comburantur, deinde puluerizẽtur, & imp ur aceto, in quo positum sit atramẽtum quod fit in Gallia, & simul distẽperentur. Itẽ ad idem. Puluerẽ galangæ cum succo nucis misce, & fac bullire, & inde fiat inunctio ad tincturam capillorum. Itẽ flores myrtæ, & gallitrici coquantur in aceto, & vngatur caput. sed caueat à vino forti, & à nimis forti lixiuio, quia capillus corrumpit, & corrodit. Item ad capillos crispandos teratur radix ebuli cũ oleo, & inde caput vngatur, & cũ folijs eiusdem superligetur caput. Item vt capilli fiãt spissi, accipe agrimoniam, & corticem vlmi, radicem verbenæ, radicem salicis, abrotonũ, semen lini combustum & pul- A uerizatum, radicem cannę. hęc omnia decoque cũ lacte caprino, vel aqua, & ablue inde locũ prius rasum. Item stipites, & radices caulium puluerizentur, & cum eis admisceatur rasura buxi vel * eboris puluerizata, & ex istis pulueribus fiat lixiuiũ quod facit capillos aureos. Itẽ ad capillos longos faciendos, teratur radix altheæ cum axungia porcina, & diu bulliant in vino: postea apponatur cyminũ bene tritum, & mastix, & vitella ouorum bene cocta, parũ simul miscendo: & postquã cocta fuerint, fiat colatura per pannũ lineũ, & dimittatur donec infrigidetur, deinde B pinguedo supnatãs accipiatur, & inde caput bene ablutũ vngatur. Itẽ ad syrones capillos rodentes, ℞ flores myrtæ, genistæ, gallitrici, coquantur in aceto vsq; ad aceti consumptionem, & inde extrema capillorum assiduè fricẽtur. Hoc idem remouet fissuram capitis ex eo bene abluti. Item lupini amari puluerizẽtur, & in aceto bulliant, & inde capilli fricentur intra manus, hoc enim syrones expellit, & occidit. Cũ aũt singulare studium sit mulieribus ornare capillos, & post ornatum capillorũ ornare faciẽ (cuiꝰ ornatus si fuerit pulcher, deformes paleat mulieres) pro illarũ explenda volũtate recurre ad proximè narrata. Quòd

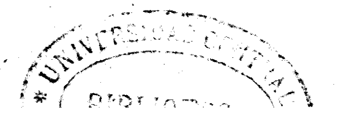
ebeni.

si

si mulier velit habere lógos capillos, & nigros, accipiat lacertam viridem, & remotis capite, & cauda decoque in oleo cómuni: & tali oleo inungat caput. reddit enim capillos longos, & nigros. Experimentum Sarracenicum ad denigrandos capillos. Accipe corticem mali granati, maximè dulcis: teratur, & bulliat in aceto, vel aqua, coletur: & huic colaturæ addatur puluis gallarum, & aluminis in multa quantitate, vt fiat spissum in modum pultis, & hoc tali quasi quadam pasta capillos inuoluat. postea furfur distéperetur cum oleo, & ponatur super ignem in aliquo vase, quousq; furfur totũ fiat ignitum. hoc tale aspergat radicitus super caput, postea madefiat, & iterum caput in eadé colatura prædicta inuoluat, & dimittat per noctem, vt melius inungatur, postea abluatur, & erit totum nigrum. Ad idem. Si mulier multos, & nigros capillos habere velit, accipe pomum coloquintidæ, abiectis carnib. oleo lauri impleatur, addito semine iusquiami, & modico auripigmenti, & adiungantur sæpe cineres. Si verò molles, & lenes, & subtiles habere voluerit, abluat eos sæpe cum aqua calida, in qua sit puluis nitri, & orobi. Sed vt mulier suauissima, & planissima fiat, & sine pilis à

A capite vsq; inferius, in primis eat ad balnea: & si non consueuerit, fiat ei stupha hoc modo. Accipe tegulas & lapides candentes, & eis in stupha positis sedeat mulier in ea. Vel aliter: Accipe tegulas calidas, vel lapides nigros calidos, & ponas in stupham, vel foueam factam in terra: tunc superinfundatur aqua calida, vt fumus resoluatur, & supersedeat mulier bene circundata pannis, vt sudet. Cumq; bene sudauerit, intret aquam calidam, & abluat se optimè, & sic exeat à balneo, & abstergat se bene cum panno lineo. Postea inungat se totam hoc psilothro. ℞ calcem viuam

B bene cribellatam, & de ea pone in vase figuli vncias iiij. & decoque in modum pultis: postea accipe auripigmenti vnc. vnam, & iterũ coque, & proba cum penna an sit satis coctum: caue auté ne nimis coquatur, & ne nimis super cutem moretur, quia maximum faceret ardorem. Sed si ex psilothro accidat cutem vri, accipe populeon cum oleo rosaceo, vel violarum, vel cum succo semperuiuæ, distempera applicando, donec sedetur calor, postea inungatur vnguento albo, donec cessauerit ardor. Aliud depilatorium. Calx viua, & auripigmentum in sacculo lineo posita bulliát, donec decocta sint: hác decoctionem probabis vt

superiorem. Si autem depilatorium sit nimis spissum, appone aquam recentem vt rarefiat, & attenuetur. Nota quòd puluis eius desiccatus valet ad carnes malas corrodēdas, & etiā ad capillos reparādos in capitib. tineosorū. Sed prius cū oleo vel melle capita eorum inūgātur, deinde puluis supaspergatur. Item vt fiat perpetua ablatio capillorum, ℞ oua formicarū, auripigmentum rubeum, & gūmi hederę, cum aceto: misce, & inde locum depilandum fricabis. Vnguētum pro nobilibus quod pilos remouet, cutim subtiliat, & maculas aufert. ℞ succum foliorum cucumeris agrestis, & lac amygdalarum: his in vase positis admisce calcem viuam, et auripigmētum, subtiliter puluerizata: postea galbanum contusum distemperatum cū modico vino, per diem & noctem, et cum ipso decoque. quo bene decocto remoueas substantiam galbani, et addas parum olei, vel vini, et argenti viui. facta decoctione, remoueas ab igne, et puluerem istarum specierū appone. ℞ masticћes, olibani, cinnamomi, nucis muscatæ, caryophyllatæ, omnium istorum ana partes æquales. Istud vnguentum suauiter redolet, et lene est ad mitigādum. Hoc psilothro nobiles Salernitanę vti consueuerunt. Cum igitur mulier se to-

A tam hoc psilothro inunxerit, sedeat in stupha multum calida: nec fricet se, quoniam excoriarentur membra eius: sed cū parum steterit, tentabit pilos euellere à pectine: si verò leuiter non cadant, aquam calidam faciat super se infundi, et abluat se totam trahendo palmam suauiter. si enim cum impetu fricaret, cùm cutis sit tenera, ex psilothro citò excoriatur. Hoc facto intret aquam tepidam, et bene abluatur, deinde exeat: et tunc accipiat furfur distemperatum cum aqua calida, et postea colet, et super se fundat. Istud carnem mundificat, et lenit. Deinde lauet se

B aqua tepida, et stet parum, vt cutis aliquantulum desiccetur. Postea accipiat alcannam cum albuminibus ouorum, et inungat omnia membra. hoc enim carnem lenit: et si qua fuerit vstura ex psilothro, hanc remouet, et lucidam reddit et suauem. et sic vncta stet parū, et tandem cum aqua calida abluat se, et postremò panno lineo albissimo inuoluta vadat ad lectum. Post exitum quoq; balnei ornet capillos suos, et in primis abluat eos cum tali lixiuio. ℞ cineres vitis combustæ, nodos paleæ hordei, et lignum liquiritiæ, vt melius liniant, et panem porcinum. paleam et panem porcinum bulliant in aqua, de pane, palea, et

cin ere repleatur olla, habens in fundo duo foramina, vel tria parua. aqua in qua panis porcinus & palea prius decocta sint, superducta fundatur in olla, vt per foramina coletur. Tali lixiuio mulier abluat caput suum: post ablutionem dimittat siccari per se, vnde capilli flaui et lucidi fiunt. Cùm autem pectinauerit se, habeat hunc puluerem. ℞ rosas siccas, caryophyl. nucem muscatam, cardamomum, galangam. hæc omnia puluerizata distemperētur cū aqua rosarū, & tali aqua aspergat capillos, & pectinet illos pectine eadē aqua intincto, vt melius redoleant: & fasciculos faciat, & prædictum puluerem superaspergat, & miro modo redolebunt. Nobiles, tam viri quàm mulieres ferāt muscum in capillis suis, aut caryophyl. aut vtrunq;: cautè tamen, ne ab aliquo videatur: peplum etiam cum quo caput ligatur, ponatur cum caryophyllata, & musco, & nuce muscata, & alijs redolentibus.

PRO CONSERVATIONE *corporis humani ab aliquot infirmitatibus, aqua mirabilis effectus.* Caput LXII.

Recipe aquæ vitæ de vino meliore distillatæ libr. iiij. salis vsti libr. ij. sul- A phuris mortui lib. ij. tartari albi vnc. iiij. de carbonibus ligni auellanæ vnc. iiij. salis petræ vnc. iij. Hæc omnia terantur, & cribellentur, & misceantur inuicem: & superinfunde aquam vitæ supradictæ: & ponatur totum ad distillandum.

Operatio eiusmodi distillationum.

Distillatio prima attrahit virtutes omnium spirituū, vt nullum animal venenosum poterit appropinquare ei. In ea conseruantur carnes, pisces, sicut in balsamo. Facit etiam recedere omnes lentigines, necnon & omnes maculas faciei, ipsamq; clarificat. Expellit etiā omnem scabiem corporis: mū- B dificat quoq; omnes lacrymas oculorum.

Secunda distillatio expellit apostemata, & superfluitates corporis. Dentes inualidos expellit, & sanat. Expellit etiam inflāturam hepatis.

Tertia distillatio expellit omnes maculas, & omnem lepram. Anhelitum fœtidum, & omne phlegma stomachi purgat, vtputa cibum indigestum.

Quarta distillatio expellit sanguinem coagulatum in corpore, similiter & sanguinem refrigeratum.

Quinta distillatio expellit morbum caducum à corpore humano.

Sexta distillatio expellit omnes languores & infirmita-

tes ex parte guttæ accidentes.

Septima distillatio expellit podagram.

Octaua distillatio præualet balsamo, quòd bene reserues.

Nona distillatio valet & reseruat hepar: si aurum in ea soluatur.

Decima distillatio. Si vna gutta istius aquæ ponatur in scyphum in quo sit vinum, & quòd scyphus sit deauratus: inuenitur ibi spuma natans supra vinum, quod est purum aurum. Et omne illud quod tingitur cum eo, est aurum pulchrũ.

Notandum tamẽ, quòd post quamlibet distillationem, fæces debent teri, & cribellari, sicut in principio.

Aqua alia, seu Balsamum ad idem ferme.

℞ terpentinæ tribus vicib. distillatæ, vltimò coniunctim lib. j. ligni aloës similiter trib. vicibus distillati lib. j. ambræ crudæ lib. j. muscatæ tritæ super lapidem ad modum liquidi vnguẽti, cum eisdem superaddito oleo, vt fiat vnum corpus. Et distilla nouem vicibus. Balsamum hoc conserua. quoniam ipsum est perfectum, & sustinet,

Primò, omne iudiciũ ignis & aquæ.

Secundò, manum penetrat.

Tertiò, vngendo faciem iuuentutem conseruat.

Quartò, omnem incisionem A consolidat.

Quintò, oculos mirè purificat.

Sextò, vngendo cum ea totũ corpus, nunquam putrescere ferunt: nec vermes ipsum ascẽdere.

Hermes philosophus posuit. Et ego feci, & probaui: & est verissimum.

Aqua alia per quam medicus mirabilia facit, & quasi propheta reputabitur.

℞ limaturam argenti, æris, ferri, plumbi, chalybis, auri, spumæ argenteæ & aureæ, storacis, secũdum diuitias & paupertates patientis. Ponantur primò in vrina pueri virginis B primo die. Secũdo die in vino albo calido. Tertio die in succo fœniculi. Quarto die in albumine oui. Quinto die in lacte mulieris lactantis puerũ.

Sexto die in vino rubeo.

Septimo in septem albumina ouorum. Et hoc totũ ponatur in capellam ad lentum ignẽ: & quod distillauerit, serua in vase aureo, vel argenteo.

De laude aquæ huius est silẽdum. quia emi non potest. Virtus enim eius palliat leprosos. Lepram enim puram sanat & destruit, omnem maculam delet, conseruat iuuentutem, oculum pulchrum facit. super omnia taceo de secreto huius aquæ, quia timeo, ne habentes superbia extollantur.

PVLVIS

PVLVIS AD CONSERVA-
tionem uisus. *Cap.* LXIII.

℞ betonicę, rutę, chelidonię, saxifragię, leuistici, pulegij, anisi, cinnamomi, euphrasiæ ana M. j. cardamomi, zingiberis, fœniculi, petroselini, hyssopi, origani, sileris mõtani ana dra. j. galangæ vnc. j. zuccari vnc. j. Ex istis fiat puluis, & cum cibo continuè sumatur: & visus recuperatur, & seruatur.

Puluis prædictus ordinatus est per magistrum Geraldum: cuius probam senex expertus est, qui annis duodecim vsus fuit specillis vitreis, ita quòd grossas literas sine ipsis videre nõ poterat: sed postquam vsus est hoc ipso puluere, sola vna quadragesima liberatus est: intantum quòd toto tempore vitæ suæ vidit, & legit literas minutissimas.

A

Ad uisum item.

℞ tutiæ præparatæ drach. j. mastiches dra. v. charabe scru. j. camphoræ scru. v. vitrioli albi scrup. ij. fiat puluis omnino subtilis, vt alcohol ponatur in quartam partem aquæ rosatæ optimè distillatæ ad solem tribus aut quatuor diebus, serua in vitro bene obturato: & mane j. vel ij. guttas in hirquos oculorum impone.

B

FINIS.

DE MORBIS MVLIERVM CVRANDIS LIBER,

PARTIM EX VETERVM GRAEcorum, Latinorum & Arabum monumentis, partim experientia propria confectus, Authore Nicolao Rocheo doctore medico.

Multò nunc quàm ante hac emendatior, quod ad orthographiam simul & sententias, collatis permultis quos citat authorum locis.

AVTHORES QVI A' NIC. ROCHEO CITANTVR.

Aristoteles.
Hippocrates, in Aphorismis præcipuè.
Cl. Galenus.
Paulus Aegineta, omnium frequētissimè.
Aëtius rarenter.
C. Plinius Secundus.
Alexander Benedictus.
Leonhardus Fuchsius.
Arabes in genere.
Auicenna.
Haly.
Et alij quidam, sed rariùs.

ILLVSTRIS-

Illustrissimæ serenissimæque Principi Catharinæ ab Ambasia, comiti Cortisanæ apud Insubres, baronissæ Linneriẽsi, Miglani, Charantonij, Trenollij, &c. Dominæ Calmontis, Marigniaci, Cheuagniaci, Tisiaci, sancti Bricij ad Ligerim, Ampli putei, &c. Nicolaus Rocheus. S. D.

QVVM Lutetiam mẽse Octóbri peteres, à te accersitus, vt in via è domo tua morbum, si quis occurreret, profligarem, veni, clarissima Princeps, prosperã item valetudinem tuam seruaturus. Nec defuerunt in itinere, quibus aduersa valetudine correptis suppetias tuli, nihilò tamen minus ego aliquot horas selegi pro scribendo libro, quem tibi Lutetię excusum dicarẽ, quo mulierũ morbis facilè mederi poterit, qui hũc in prõptu habuerit: qui & si Latinus sit, nõ propterea indignũ duxi dicandũ mulieri Gallicæ, quã penes hospitãtur, ne dicã charites, sed & ipsæ Iouis nouẽ filię: quod testant̃ venusta verborũ cõcinnitas, facundia, modestia, mores probatissimi, prudẽtia, castitas, christianismus, omniũ historiarũ tenax memoria, pietatis in pauperes opera, precationes assiduæ, & cætera id genus. Nec mirũ, quum nemo eorũ à quibus originẽ traxisti otio deditus fuerit: at potius, quotquot fuêre, virtutes gratiásque citissimo gressu prosequuti sunt. Quis precor, Ænea Troiano in rebus gerendis consultior? Quis Ascanio ipso (nam ab eo natales tuos accepisti) inter Duces strenuior? Quis Cæsare Iulio vigilantior? Tandem (ne historiam texere videar) ab ipso Iulio dictatore vsque ad auum & patrẽ, patruosq; tuos ingenuosissimos Principes (relinquendo regum gallorum & imperatorum, adde

& proauorum & tritauorum historias) finem impono. Nec est qui me mendacem aut parasitum dicere possit, quum id satis notum sit ex tum Gallorũ tum Latinorũ historijs. Quid passim dicitur de Georgio illo Ambasiano à Pontifice romano ad Gallos cũ omni ipsius potestate misso? Is certè ad Romani pontificij dignitatem peruenisset, nisi gladio ensibusq́ abstinere iussisset, animæ propriæ probus consultor, pietatisq́ fraternæ amator. Illo tempore ex patruis tuæ germanæ sex varijs in cœnobijs virginibus præerant, silentio transeo patruos tuos Pontifices, quorum acta breuitati studens hîc describere nolo. Nouit Gallia, nouit & Italia Carolum illum illustrissimũ generosissimumq́ fratrem tuũ Ludouici duodecimi Gallorum regis omnem Italiã annis duodecim ita ditioni subiecisse, quòd rex Italiæ tunc potius censendus erat quàm dux: cuius memoria nunquam delebitur. Vale Princeps optima, faxit Deus optimus maximus annos viuas Adamicos, & demum spiritus sedes petat beatas. è Lutetia. 26. die Ianuarij. 1542.

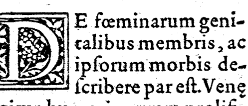
NICOLAVS

NICOLAVS ROCHEVS LECTORI BENEVOLO. S.

EN LECTOR *candide libellus de mulierũ morbis, quem partim ex Græcorum Arabumq; monumentis decerpsi, partim ex ea quam experientia didici arte medica, descripsi, in vnoquoq; capite ordinem obseruaui, quem probatiorem iudicaui, incipiendo scilicet à definitione, causas, notas, prædictiones, nutricatum, & tandem curandi rectam rationem prosequutus sum. Hunc dicaui nomini dominæ meæ Catharinæ Ambasinæ, ne acephalos in lucem prodiret: quanquam liber de semine genitali, & meatuum, mẽbrorumq; seminariorum morbis istum præcedere debeat. Tertium tenet ordinem libellus de natorum & educatione, & eorũ morbis. Quartus liber capillorum affectus ipsorumq; infectiones amplectitur. In quinto narrantur cerebri neruorumq; pathemata: hos quatuor propediem prælo mandandos curabo, modò bono gratoq; animo hunc suscipias. Vale feliciter.*

DE MVLIERVM MEATIBVS SEminarijs. *Cap*. I.

Alexander Benedictus, li.20.anat. c.23.

DE fœminarum genitalibus membris, ac ipsorum morbis describere par est. Venę igitur humoris, quem prolificum plerique medici prædicant, eandem fermè in fœmella, quam in viris originem habent, ac flexuosis orbibus in testiculos deriuant, inde ad vuluæ ostium tendunt, vnde semẽ tãta voluptate prorũpit, quod vanum atque inutile philosophorum princeps Aristoteles asseuerat, cui & Arabs Auerroës subscribit. Veruntamen (fateor) ex renibus, spina, coxis, lumbis, venæ ac arteriæ multæ, quę sparsim funduntur in fibras per vuluam tenuissimas, tendunt, ex quibus genitalis humor, crassus, albus, oui albori similis intus colligitur (vt bilis quotidie in stomacho) ad conceptum necessarius: quod in ouis contigit, in quibus quod candidum est ac luteum à fœmina prodit, semine maris tantum constituente: ex ea materia mẽbra quæ spermatica vocamus generantur, at ex mensibus rubentia, qualis caro est nutrienti similis, fiunt. Aristoteles de piscib. hæc refert. Quo autem rupto, fœ-

Aristot. li. 6.

A tus veluti nucleus constat, qui primum nullum accipit cibũ, sed oui humore iam hausto increscunt, pòst nutriuntur aquis dulcibus fluuiorum, vsq; dum satis augeantur. Idem author. An id verum, non dicitur, alimentum omne esse extrinsecus, sed protinus vt in plantarum seminibus inest aliquid tã le primùm quod lacteum vocatur, sic in animalium materia excrementũ constitutionis alimentum est, incrementum verò fœtui per vmbilicum cõtingit, eodem quo plantas modo per radices, atq; etiam animalibus ipsis, vbi absoluta iã sunt, ex eo (quod continetur) alimẽto idem accidit. At quod fœmi-

de histori. animalium c.3.

B nis in Venere prorumpit, non per saltus exit sicut virile: quoniam inutile est & vitiato simile, omnino differens ab eo, qđ intra vuluam sine libidine quãdoq; restagnat. Ex vtrisq; itaq; maris & fœminæ fœtus membra figurantur, ac spiritalis vita producitur: verùm ex virili semine principalia membra, ex fœmineo cætera ignobiliora constituuntur, ex puriori veluti materia, sicut & spiritalis vigor. Maris enim semẽ in medio genitalis fœminei alboris colligitur, vt generandi potestatem in materiam vniuersam diffundat, ex Galeni sententia, atq; ita mẽbra formantur menstrui sanguinis non indiga, do-

nec

nec exhausta materia, maiori corpus indigeat nutrimento, quod ex vmbilico postea quæritur. A conceptu enim ad septimum vsq; diem seminis prolifici fluxiones simplices apparent, quo tempore & vmbilicus inchoari & secundæ videntur. Decimo die cordis bulla tumet, spiritu intus ebulliẽte, & calore extrinsecus exiccante, secundarum materia firmatur: quoniam & planta, & cortex, eodem generantur tempore. Post eos dies cætera membra describũtur, nec vno tẽpore principalia generantur mẽbra, quoniam diuersæ sunt naturæ. Cor enim primùm progeneratur, exinde reliqua describuntur membra, postremò replentur pictoris imitatione, circiter diem. 30. masculina figurantur membra ex Hippocrate. Alij tamẽ (inter quos Aristoteles) mari. 40. diem statutũ pronuntiant, fœminæ trium mensium vel pòst: quoniam figura in humido post abortum non permanet, sed statim dissoluitur. Mas si in aquam frigidam diffunditur, cogitur consistitq; in membranula, qua rupta, fœtus ipse apparet magnitudine formicæ maiusculæ, & membra iam inde discreta tũ cætera omnia, tũ genitalia cõstant, & oculi (vt in cæteris animantibus) prægrandes.

A

Testes fœminarum.

Testes in fœminis ab vtraq; parte resimi sunt, leporinis similes, ex quibus (vt alij arbitrãtur) meatus alij ad vuluæ cauũ exeunt generationi apti, quæ sententia refectione ipsa facilè ostenditur. Habet & mulier (inquit Melanthon opinione Galeni) testiculos sitos iuxta cornua matricis vtrinq;, minores virilibus & frigidiores, sed tamen semen quoddam generãtes, quod est quidem tenuius virili & subaquosum, sed tamen in procreatione fœtus misceatur virili semini, eiq; velut alimentum est, vt augeat virile semen, & fœtus ex vtroq; procreetur. Nam vtrunq; semẽ & actiuè & passiuè se habet, in generatione fœtus, multum in vtroq; spirituum inest, sed virile quum sit calidius & minus rarum, magis se actiuè habet. Quum autem mulieris testiculi sint extra matricem, & tamẽ ab ipsis muliebre semen in matricem transmitti oporteat, vt iungatur virili, sciendum est, vt in viris vasa spermatica vehũt seminis materiã ad testes, deinde testes transmittunt per quasdam ambages in parastatas, ita propemodum fit in mulieribus. Nam vasa spermatica materiam seminis muliebris vndiq; ex corpore muliebri attrahunt, deinde testes excipiunt, exceptum & coctum trãsmittunt in parastatas, quę sunt

Alex. be.

Melanthon in commentario de Anima.

B

vasa amplectentia matricem, A quę quum à testiculis recedũt, incipiũt fieri paulo latiora, donec ingrediuntur matricem. Per hos ramos (quia in concubitu aperiũtur propter motũ) illabitur muliebre semen in cauum matricis. Differunt autẽ viriles parastatę à muliebrib. quia viriles per longas ambages perueniunt ad virgam, sed in muliere amplectuntur matricem non longo ductu.

De *mulierum locis*.

Lib.11.c.37. Vterus in fœminis (inquit Plinius) loci vocatur, in reliquis animalibus vulua.

Gal.lib. defi. Loci ex duabus venis, totidémq; arterijs constant.

Alex. Bene. Ostium vuluæ in muliere ac B in cæteris animalib. naturam, atque os genitale vocari vidimus. In medio tunicula vtrinque apparens nympha νύμφη, & cletoris κλειτορὶς dicitur: ea intus natura ita custoditur, vt in maribus glans præputij tergore, vt hoc primo munimento aër arceatur. Interior pars ceruix vocatur, in cuius medio ferè neruosa exilitas est, venulis dispersa tenuib. virginitatis testimoniũ affert. Eugiõ vel hymẽ vocatur, primo enim coitu scinditur. Naturalia interdum adeo cõpacta sunt à natura, vt chirurgi opera indigeat. Partẽ interiorẽ matricem locosq; appellamus, qui desiderio coitus sæpe descendunt in ijs, quæ acetabula κοτυληδόνες sunt, vocantur, quibus per vmbilicũ fœtus augetur. Vulua nullam vim immutãdi seminis, sed cõseruatricẽ tantũ possidet. Locorũ ostium internum natura glandulosum est, ad glãdis virilis similitudinem mucronatum, foras in ceruicẽ prominens suo turbine. In ceruis triplex ostiũ est, ob eã causam grauidæ (quia dolent) coitum refugiunt, mulieres verò adamant, vnde & quãdoque superfœtant.

Vuluæ acetabula nõ omnia perfecta animalia possidẽt, sed cornigera, & vna parte dentata, dum partum gerunt: ex vtraque parte dentatis lepus, mus, vespertilio habent acetabula. Sus vuluam leuem habet, & conceptus vuluæ non acetabulis adhæret. Semen itaque trahi à locis vteri, atq; ob eam rem multa generari, pro numero locorum & acetabulorum: sæpe enim eodem in loco vteri gemini consistunt.

Acetabulis vulue ex secũdis robustior adheret ea parte, qua confusa quędam fibrarum multitudo est.

Vmbilici orificia acetabulorum orificijs respondent, vnde ali dicimus.

Asperitas enim vtrinque fibrarum orificiorumq; tenacitatem facit, vt in parietibus fieri solet. Scalpunt enim prius, vt cementum superinductum magis

magis hæreat asperitati.

Vmbilicus cum inuolucro, hoc est secundis, functus officio, ab acetabulis abscedit, veluti pomi pediculus iā maturi à ramo sponte cadentis. Ex ijs acetabulis à partu menstrua profluunt: similis in maribus materia est, quæ in semen genitale per concoctionem vertitur. Locorum ostium in conceptu aperitur, & exinde clauditur, nec amplius recluditur, nisi mulier superfœtet, vel fluxionibus laboret, vel si menses fluant: os id adeo occlusum est, vt aër subire nequeat. Loci ipsi positurā habent inter spinæ imæ partem, quā os sacrū vocamus, supra vesicam, contra mediā positi aluum, inde paulum ad dexteriorem coxam cōuertuntur, postea super rectum intestinū progressi, ilijs feminibusque latera sua annectunt, rectam cū vesica continuatamque ceruicem habent, quem canalem vocant, qui ceruici vesicæ suppositus, carnosus cartilaginosusq; admodum est: is in prægnante contrahitur.

Alex.Bened. Ex Celso.lib. 4.c.1.

Vulua in virgine exigua est, in muliere (nisi vbi grauida est) non multo maior, quàm manu comprehendi possit. Ea cordi, arterijs, neruis, cerebro, spineque medullæ comittitur, præcordijs item, mammis, renibus, ventri, ilijs, coxis, pubi, quæ omnia in vuluæ strangu-

A lationibus percipiūtur: quibus anima subducitur, vertigines sentiunt, capillos in vertice vel occipitio conuelli arbitrantur, lumbos præterea, femora, inguina & stomachum dolēt, quædam obmutescunt, aliquibus mentes soluuntur. Ilijs præsertim adalligatur neruulis quibusdam retortis, qui grauidis protenduntur. Nulla vena de maiore recta via ad vuluā pertinet, de aorta verò multæ frequentesque veniūt. Eius materia neruosa est, rugosa, pelliculosa, pollicaris crassitudinis, quæ ad conceptus magnitudinem extendi possit. Qui eo tempore acetabula vuluæ inquirunt ad magnum vulgi

B desiderium, digna frustratione frustrantur: videri enim minimè possunt, nec primo conceptus tempore, cùm inuolucra (quæ secundas vocāt) robustiùs vuluæ adhærent: tum enim euidentius membrana valētior per vmbilici radices acetabulis (quæ κοτυληδόνας Greci vocant) cōmittitur, quales in polyporum sirrhis videmus, qui suctu cùm aliquid capiūt, continent. Hæc accrescente fœtu cōspicua sunt, cum vtero cauo autem ad fœtum conuersa ex Aristotele. In ipso inuolucro ex secundis quędā carnosa extantia fibris referta minimis acetabulis affixa, quæ sanguinem & spiritum veluti radicū

fibrę exugunt, digeruntq; per venas, & ad vmbilicũ vsq; defertur sanguis spiritusque, per quem alimẽtum haurit fœtus.

Melanthõ li. de Anima.

Matrix μήτρα, partes duas habet, receptaculum factum vt fœtum cõtinere posſit, idq; vocatur ὑστέρα. Altera pars eſt anguſtior, quæ eſt aditus longiuſculus, ideoq; collum matricis dicitur. Et quoniam receptaculum amplius eſt, qua parte verſus collum tendit, ſunt addita cornua, vt quaſi lunæ creſcentis figuram referat. Nam hæc cornua ſunt ligamẽta, quæ matricem alligant coxis. Eſt & matrix intus vndique conſperſa tanquam punctis. Sunt autem hæc puncta orificia venarum vndique tendentium ad matricem, & hæc orificia vocantur ideo κοτυληδόνες, quia vt amplecti posſint fibras, quibus fœtũ in vtero & retinent & alunt, ſunt ſimiles extremis polypi pedibus, qui appellantur cotyledones, propter cauam figuram & aptã ad prehendẽdum. Triplex vtilitas eſt cotyledonum. Sunt enim canales, per quos ſanguis menſtruus effluit: ſuppeditant etiam ſanguinem puriorem alendæ matrici & alendo fœtui, & figura ſua fibras apprehendunt, vt retineri in vtero fœtus poſsit. Oriri autem cotyledones alij putant à vaſis ſeminarijs, Galenus etiã à caua vena: aliquæ haud dubiè

A rami ſunt venarum, quæ à mamillis ad vterum tendũt: attrahunt enim mamillæ partem aliquam ſanguinis ex vtero, quę mutatur in lac, quemadmodũ Hippocrates ait lac menſtruo fraternum eſſe. Gemini matrici ſinus ſunt ab vtraq; laterum parte leuiter diſcreti (in dextra maſculinum, in ſiniſtra fœminini num concipi volunt) geminis in mare teſtibus reſpondentes, in vacca veluti cornua plurimùm diſcreta ſunt.

Fœminis vulua ſcroti cõuerſi ſimilitudinem refert, extrinſecus neruoſa, intrinſecus autẽ carnoſior, & eſt receptaculum fœtus. Muliebris pudẽdi ſinus pilis decoratus, Græcũ nomen B κτεὶς obtinet. At quæ ſinum ambiunt alæ vocantur. Inter has autem caruncula, quæ bifariã excreuit Græcorum lingua νύμφη, noſtra colliculum appellare licet, quẽ quòd multo promineat, Ægyptij in virginibus excidere conſueuerunt. Porrò in ipſius naturalis collo muſculus eſt, quo vrinam cum lubet retinemus, anulus à figura, ab officio fibula vocatus eſt. Venæ in partem eius inferiorem plurimùm aperiũtur, per quas ſanguis expurgatur, qui grauidis retinetur, cedìtq; in alimẽtum fœtus & formationem. Nã à venis quę ſecundas implicãt, binæ aliæ prodeuntes venę, ab arterijs indidem ſitis binæ arteriæ,

riæ, & à neruis vnus neruus mutuo in vnum congressu, meatũ quendam ab anatomicis Græcis ἐραχὸν appellatum absoluũt, qui infantis vmbilico inseritur ex quo & enascitur & suspẽsus est, vel alueus est fœtus, locus cui pòst suppeditat nutrimẽtũ.

DE MENSIBVS, SIVE *menstrua purgatione.* *Cap. II.*

Alex. ben. MEnstrua quum plurimũ lunæ motu singulis mẽsibus profluũt, quo profluuio virginib. vox mutatur, vt in maribus primo coitu, mãmæ inde tumescunt. Hæc non nisi semen incoctum ab Aristotele appellantur, ex partibus quæ supra infraq; renes sunt, et à lumbis, minimis venis prodeunt ad vuluę acetabula, quibus fœtus in vtero alitur (vt dictum est) vel à puerperio iuxta naturalium ora: ex venis quoque duabus secundum os pubis iuxta vrinæ exitum erumpunt. Ex ea parte & fœminarũ non prolificum semen in coitu (vt dictum est) effunditur, tanto in plerisque impetu, vt masculorum more lõgius exiliat, diuersæ quidem naturæ ab eo, quod in vuluæ cauo prolificũ restagnat. *Gal. li. de se.* Menstrua contingunt mulieri, vt sanitatem tueantur. Retenta enim in conceptione fœtui fomentum ministrant: facta quidem ad conceptionem & lactis generationẽ. Alterum (inquit Galenus) nostræ generationis principium, sanguis mẽstruus videlicet, humidum natura est. Gal. in comment. j. lib. aph. sententia 14. Qui crescunt, &c.

Aegineta lib. 3. Plærisque sane puellis anno 14. mẽsium expurgatio primũ incipit, paucis admodum ante annum tertium & decimũ, aut duodecimum muliebria proueniunt: plurimis verò post annum decimum quartum tandẽ prorumpunt. Tempus autem vnicuique purgationi statum non est: plerisque etenim per biduum aut triduum, maximæ verò parti quinque dierum spatio menses excernuntur, aliæ vsque ad septimum: paucæ raræq; sunt, quæ ad duodecimũ vsque diem huic profluuio iugiter obnoxiæ expurgantur. Sistuntur autẽ huiusmodi muliebres deniq; expurgationes, partim quidẽ anno ætatis suæ quinquagesimo, partim verò, quanquam ea rara sit auis, non ante annum sexagesimũ, nonnullis à septimo statim ætatis, (vt ita dicam) lustro, & potissimè bene curata cute, ac prępinguibus desinere atque omnino cessare menses cœperunt. Quãdo igitur lentè ægreq; ea purgatio procedit, circa prothesmiam certum menstruorũ terminum laua, potionatoq; vel

sisanno, aut porro capitato, cũ pipere & ruta in hoc ipsum decoctis, reliquus potus ex passo fiat cretico: bibés autem huius potionis ea affectione oppressa cotylam, deambulando commouebit menstrua. Manducet verò loligines, sepias, polypodas, & quæcunque id genus sunt: nam sanguinem turbandi proliciendique potentiam habent.

De mensium facultate, Ex Plinio.

Plin. lib. 28. cap. 7. Iam primùm abigi grãdines turbinesq;, contra fulgura ipsa in mense connudata, sic auerti violentiam cæli. In nauigando quidem tempestates etiam sine menstruis. Ex ipsis verò mensibus monstrificis, alia dira & infanda vaticinantur: è quibus dixisse non pudeat. Si in defectu lunę solisue cõgruat vis illa, irremediabilem fieri. Non segnius & silente luna, * coitus suos maribus exitiales esse atque pestiferos. *Aliàs, coitusq; tum.* Purpuram quoque ab his eo tempore pollui: tanto vim esse maiorem. Quocunque autem alio menstruo, si nudatæ segetem ambiant, erucas ac vermiculos scarabeósque ac noxia alia decidere. Metrodorus Scepsius in Cappadocia inuentum prodit, ob multitudinem cantharidum illas ire per media arua, retectis super clunes vestibus. Alibi seruatur, vt nudis pedibus eant, capillo cinctuque

A dissoluto. Cauendum verò ne id oriente sole faciant, sementem enim arescere. Item nouellã vitem eius tactu in perpetuũ lædi, rutam & ederas res medicatissimas ilico mori. Sed præter hæç certum est, tactis aluearijs apes fugere, linaque quum coquantur nigrescere, aciem in cultris tonsorum hebescere, æs contactum graue virus odoris accipere & ęruginẽ, magis si decrescẽte luna id accidat. Equas, si sint grauidę, tactas abortum pati: quin & aspectu omnino, quanuis procul visas, si purgatio illa post virginitatem prima sit, aut in virginea ętate spontanea. Nam B bitumen in Iudæa nascens, sola hac vi superari filo vestis con tactæ docuimus. Ne igne quidem vincuntur, quo cuncta: cinísque etiam ille, si quis aspergat eum lauandis vestibus, purpuras mutat, florem coloribus adimit, ne ipsis quidem fœminis malo suo inter se immunibus. Abortum facit illitus, aut si omnino prægnans supergrediatur. Quę Lais & Elephantis inter se contraria prodidêre de abortiuis, carbone è radice brassicæ vel myrti, vel tamaricis in eo sanguine extincto: item asinas non concipere tot annis, quot grana hordei contacta ederint: quæque alia nuncupauêre monstrifica, aut inter ipsas se pugnantia, quum hæc fœcun-

fœcunditatem fieri iisdem modis, quibus illa sterilitaté pronunciaret, melius est non credere. Bythus Dyrrhachinus hebetato aspectu specula recipere nitorem tradit, iisdem auersa rursus contuentibus, omné talem vim resolui, si mullum piscem habeant secum.

Multi verò inesse etiam remedia tanto malo aiunt: podagras illini, strumas & parotidas, panos, sacros ignes, furunculos, epiphoras, tractatu earum mulierum leniri, Lais & Salpe canum rabiosorum morsus, & tertianas quartanásque febres, menstruo in lana arietis nigri, argenteo brachiali incluso.

Diothemus Thebanus, vestis omnino ita infectæ porticuncula ac vel licio brachiali inserta. Sotira obstetrix, tertianis quartanísque efficacissimum dixit, plantas ægri subterlini, multóq; efficacius ab ipsa muliere, & ignoranti.

Sic & comitiales excitari, morbósque sanari. Icetidas medicus quartanas coitu finiri, incipientibus duntaxat menstruis, spopondit. Inter omnes verò conuenit, si aqua potúsque formidetur à morsu canis, supposita tantum calici lacinia * tali, statim metum eum discuti, videlicet præualente sympathia illa Græcorum, cùm rabiem canum eius sanguinis gustatu incipere diximus. Cinere eo iumentorum omnium vlcera sanari certum est, addita caminorum farina & cera: maculas autem è veste eas non nisi eiusdem vrina elui. Cinerem per se rosaceo mistum, fœminarum præcipuè capitis sedare dolores, illitum fronti: asperrimamque vim profluuij eius esse primis annis, virginitate resoluta. Id quoque conuenit, quo nihil equidem libentius crediderim, tactis omnino menstruo postibus, irritas fieri magorum artes, generis vanissimi, vt æstimare licet. Hæc Plinius.

id est, menstruo tincta.

Solum animal menstruale mulier est, & nihil verò facilè reperitur mulierum profluuio magis monstrificum. Acescunt superuentu musta, sterilescunt tactæ fruges, moriuntur insita, exuruntur hortorum germina, & fructus arborum quibus insedêre, decidunt. Speculorum fulgor aspectu ipso hebetatur, acies ferri præstringitur, eborísque nitor, aluei apum emoriuntur, æs etiam ac ferrum rubigo protinus corripit, odorque dirus aëra. Et in rabiem aguntur gustato eo canes, atque insanabili veneno morsus inficitur. Quin & bituminum sequax alioquin & lenta natura, in lacu Iudææ (qui vocatur Asphaltites) certo tempore anni supernatans, nequit sibi auelli, ad om-

Idem li. 7. cap. 15.

nem contactum adhærens, preterquam filo quod tale virus infecerit. Etiam formicis anili minimo, inesse sensum eius ferũt: abijciq; gustatas fruges, nec postea repeti. Et hoc tale tantumq;, omnib. tricenis diebus malum in muliere existit, & trimestri spatio largius. Quibusdam verò sæpius mense, sicut aliquibus nunquam: sed tales non gignunt, quando hęc est generando homini materia, semine è maribus coaguli modo hoc in sese glomerante: quod deinde tempore ipso animatur, corporaturq;. Ergo cũ grauidis fluxit, inualidi aut nõ vitales partus eduntur, aut saniosi, vt author est Nigidius. Hæc omnia Plinius.

DE MENSIVM MORA *seu suppreßione, caussæ.* Cap. III.

Aegineta lib. 3. c. 61.

QVæ singulis quibusque mensibus mulieres repetit purgatio, supprimitur quãdoq; vniuerso quidem corpore incommoda valetudine affecto, interdum verò locellis modo earundem priuata ęgritudine vexatis, propter loci illius frigiditatem, aut plagã, aut distemperantiam oborta, vel acquisititiam afflictionem, vt plurimum verò ex abortionibus, & propter principem aliquam corporis partem, propria passione afflictam, verbi caussa, iecur, aut ventriculum, aut pectus quem græci θώρακα dicunt, aut aliquid huiusmodi, quæ in diuturno accidunt morbo.

Gal. lib. 3. de symptomatũ causis.

Neq; mensium suppreſsionem, neq; prauas expulsiões, omniũ quæ ex vtero profluere solent, difficile fuerit inuenire, si similes tibi scopos proposueris. Etenim nõnunquam vteri ipsius corpus, si solidum fuerit aut durum, causa est cur menses supprimantur: detinentur etiam nonnunquam ob materiam ipsam, quum vel crassum fuerit excrementum, vel viscosum, supprimuntur etiam non nunquam, licet vtile fuerit excrementũ, obstructis ob huiusmodi humores vasis, quæ ad vterum descendunt. Præterea vniuersi corporis occasione, mulier interdum nihil expurgat, interdum plus iusto, interdum minus, nonnunquam etiam deprauatum. Nihil omnino excernit, ob multas exercitationes, & victum tenuem, & quum ad alias partes repunt humores. Minus excernit, easdem ob causas, sed remisſiores quàm pro naturali consuetudine. Plus autem ob diuturnum otium, & victum opiparum. Cæterum deprauatæ per vterum fluxiones (nominatur verò quicquid huiusmodi est fluxus

xus muliebris) fiunt expurgato per hanc partem vniuerso corpore. Atq; talem semper refert speciem id quod excernitur, quale est id quod in animãte redundat: quippe rubrũ excrementum sanguinis saniem declarat, album pituitam, pallidum bilem amaram. Præter iã dicta, est aliud ex vtero deprauatum profluuium, ob affectũ aliquem ipsum infestãtem eueniens. Insuper menses interdũ supprimuntur, non ob sanguinis penuriam, quam vel multa exercitatio (vt dictum est) vel tenuis victus induxit, neq; ob affectum in vtero cõsistentem, sed propter robustas vires, sanguine ad alias partes irruente. Etenim neminem latet, quòd nonnunquam aut maior mensium copia fluit quàm antea, aut minor, aut omnino nihil fluit: aut prauum est quod affluit, ob proprios vteri morbos, siue ipsius cornua, siue ceruix, siue totum spacium afficiatur, atq; sub hac diuisione steriles quoque comprehendi possunt.

Gal. in 5. Aph. 57. si mẽstrua plura. &c.

Menstrua possunt fieri pauciora, vel quia venæ ferentes ad vterum menstruam purgationem comprimuntur, vel obstruuntur ob crassitudinẽ sanguinis vel frigiditatem, & robur ipsorum quæ sunt in vtero vasorum, adeo, vt quod influit non admittant.

A

Fuchsius ex Paulo & Aëtio.

Mulieribus quibusdam mẽses supprimuntur, vel naturaliter, vel præter naturam. Si naturaliter, hinc colligere licebit, quòd mulier nulla inde molestia vel totius corporis, vel vteri afficiatur. Ætatis itaque rationem iã descripsimus. Steriles etiam mulieres, in vtero habentes & saltatrices naturaliter non purgantur. Nam quicquid in eis recrementi est, nimia exercitationis vehemẽtia absumitur, & vt summatim dicam, mulieres calidioris temperaturæ, validisq; exercitijs vtentes & agrestes, parum aut nihil per menstrua purgantur. Nonnunquam autem præter

B

naturam menses nimia vel pinguedine, vel gracilitate supprimi solent. Pingues enim exanguiores reliquis sunt, minimasq; venulas habent: quique illis inest paucissimus sanguis, ferè in pinguedinem transit. Graciliores verò ob diuturnũ aliquem morbum extenuatæ, nihil prorsus superuacui sanguinis continent. Præterea mẽses non defluunt, quibus sanguis vel crassus, vel lentus, vel per alia loca delatus fuerit: sicuti per nares, aut sedem: alijs etiam quòd è thorace sanguinem eiectauerint, alijs quòd è dissecta vena vltimam sanguinis inanitionem tolerauerint, menses suppressi sunt: sed & reliqua excretionum genera idẽ

effecerunt, vt sudoris multitudo, assidui vomitus, alui profluuia, ac pustularum omne genus, quæ in cute efflorescunt. Sic præter has omnes causas menses supprimuntur ob acutos maximosq; morbos, & ob alimenta quę vel paucitate, vel multitudine sua excesserint. A pauco enim alimento paululū quidpiam confestim expirat, à multo verò meatus obstruuntur, & excretio intercipitur: sępe etiā in ore vteri calli obtorti, aut carnis excrescentiæ, aut pinguedinis copia purgationem menstruam impediunt. Quibusdam etiam cicatrices vlcerum quæ in vtero præcesserunt, vasorum ora à quibus sanguis in vterum ferebatur, obstruxerunt. Nonnullis post abortum vteri ore exulcerato, ac deinceps ad cicatricem ducto, obstructio ac compactio superuenit, quæ sanguinis per vterum excretionem aufert: curæ quoq; pertinaces, formidoque immodica, & ingens mœror menses intercipiunt, frigida deniq; aut alia vteri intemperies mēses remoratur. *Notæ.*

Gal. lib. 6. de locis affectis. Accidentia quæ ob astricta menstrua infestare solent, nūc enarrare aggredior, sumpto initio ab his quæ ab Hippocrate in aphorismis scripta sunt, præcipuè verò quum dicit: Si mulier neq; prægnans, neq; puerpera lac habet, menstrua eius

A defecerunt. At nullo in mammis apparente lacte, menstrua suppressa hisce notis deprehēdūtur. Grauitas totum corpus molestat, item fastidium quoque, vt nulla sit cibi cupiditas, horror inæqualis, quòd si citra horrorem inæqualitas aliqua fuerit, atq; fastidium, cupiatq; mulier quædam aliena, iube vt obstetrix vteri ceruicem tangat. Nam si citra duritiem clausa inueniatur, eam prægnantē esse conijcies. Nōnullę cibum præterea euomunt, ac terram, aut extinctos carbones, aut alia quædam huiuscemodi ædunt. Si verò clausum fuerit os ceruicis vteri, ac duritiem quo-

B que habeat, affectum aliquem in vtero esse portendit. Oportet itaq; speculari obstetricem ad quam partem vel decliner, vel retrahatur: nam in ea parte affectam vteri sedem esse conijciendum est. Atq; in quibusdā fœminis, eius partis dolor cum grauitate nonnihil significare potest: quin etiam in coxā dolor transit, ac crus ipsum quod è regione est, per incessum claudicat. Quod si longiori tempore supprimantur menstrua, nullamq; medicus mulieri vacuationem promoueat, tumor aliquis præter naturam in ilibus interdum exoritur, ostendens nimirum ex internis partibus quampiam esse inflammatam. Nonnullis panus in extrema

ilium

ilium parte excitatur: veluti vi- ris quoque eodem in loco nónunquá oriri solet, qui vbi suppuratus aliquando fuerit, lógo temporis spatio vix finitur. Huiusmodi accidentia suppressa méstrua sequi cósueuerunt, ac præterea lűborű, & colli, & sincipitis dolor, qui etiam oculorű fundamenta infestat: item febres ardentes, & vrinæ nigricátes, cű rubra quadá sanie, perinde ac si aquæ ex qua nuper mactatæ carnes ablutæ fuerűt, fuliginé quis immiscuisset, quibusdá vrina, aut difficulter redditur, aut omnino supprimitur Quum ergo horum aliquid in muliere cóspexeris, vterű veluti radicem ipsorum conijcere oportet. Quòd si per aliű quépiam corporis locum sanguis effluxerit, aut inflammatio, aut erysipelas excitatur, an menstrua purgétur interrogare debes: siquidem nihil horum accidere solet integrè purgatis,

Fuchsius. Frigidioris autem temperaturæ fœminas ex ijs potissimű dignoscemus, quòd somnolentiores, ad omnemque motum segniores sunt, ac colore candidiores, seu plumbeæ, vrina aquosa, pituitam quoque iugiter excreant, & interdum etiá pituitosos humores euomunt.

Calidioris autem temperaturæ notæ, iam cómemoratis prorsus contrariæ sunt.

Prædictiones.

A Mulieri sanguinem euomenti, menstruis erumpentibus, solutio fit. *5. Aph. 32. 5. Aph. 36.*

Menstruis deficientibus, sanguis ex naribus flués, bonum.

Mulieri menses decolores, nec per idem semper tépus venientes, purgationem indicát esse necessariam.

Si mulier neque grauida est, neque peperit, lac habet, huic menstrua defecerunt. *5. Aph. 39.*

Si menstrua plura fiant, accidunt morbi, & si non fiant, ex vtero morbi contingunt. *5. Aph. 57.*

Menstruorű retentio sequentes morbos gignit, conceptum impedit, corpus calefacit, venas implet atque distendit, ve- B sicam premit, vriná prohibet, dolorem lumborum & suffocationem excitat, coxendicem molestat, interdum pútrescit & suppurat. *Hippocrates libro de fœtu.*

Dictis addunt Arabes deliria, comitiales, locorum strangulationem, eorűdem abscessus, corporis grauitatem, inappetentiam, concoctricis facultatis debilitatem, nauseam, ructus, tusses, anhelatiőes, aquas cutem subeuntes, febres, morbos articulares, animi angustias, capitis & radicis oculorum dolores, oleculorum exitum inhibet.

Suppressa muliebris purgatio multarű & diuturnarű ægritudinum causa fieri consueuit. *Aegineta li. 3. ca. 61.*

Vrina lactis modo alba & dé

sa, aut obscura liuénsque, mensiũ suppressorũ, aut locellorum affectorum argumento est.

Vrina albescens, ruffescénsue cum squamosis resolutionibus nigricãtib. eadem arguit, modò mensium suppressorum reliquæ adsint notæ.

Nutricatus conueniens suppressis mensibus.

Fuchs. Si à frigidis ac crassis humoribus menses supprimuntur, cibos calidos & extenuãtes exhibebimus.

Vinum etiam fuluum, odoratum & antiquũ vt bibant præcipiemus. Exercitia quoque, & alia quę corpus calefacere, crassosque ac lentos humores incidere & extenuare possunt, præscribemus.

Fuchs. Cæterùm calidiores & plurimum exiccatæ mulieres curãtur, si quàm maximè humectentur vberiore humidioreque cibo & potu, quales sunt qui è carnibus agni, hædi, è piscibus teneras carnes habentibus, auibus altilibus, & similibus parantur.

Vino vtendum candido non admodum antiquo & diluto, balneis item dulcium aquarũ, & vt in paucis rem contraham, victus ratione ea vtendum, quę hecticis adhibetur.

Aegineta. Alimenta porrò congruunt bellè instructa, riteq; disposita, & humida olera, ac dulciora cuncta. Pisces saxatiles, aues tenerioresA, & lactis potatio, confectiones ex melle, quę μελιττώματα Græcè dicuntur.

Vinum tenue, colore candido, non admodum vetus.

Non probantur carnes, neq; legumina, excepta ptisana.

Vbi autem præfinitum purgatiõis tempus pro forib. iam cõstiterit, desquamatos pisces marinos, & ceu dictum est, molliores, quæ μαλάκια vocantur, & quæ cutis modo integũtur testa, vnde illis Græcè nomen ὀστρακόδερμα est inditum, nec non porra capitata, cum ruta ac pipere elixa sumant, ius quoque eorundem bibant.

Regulæ curandi menses suppressos.

B Quibus ex corporis ariditate menses suppressi sunt, denegabis ea quę calefaciẽdo siccãt.

Aperientibus medicamentis leuioribus in curę aggressu vtẽdum, subinde sensim exhibenda sunt quæ validius aperiunt.

Hippocratis sententia est, calefactione ex aromatis muliebria educi. *5. Aph. 28*

Hæc emplastri modo vmbilico admoueri debere asserit Haly. *Li. 28. de ru[...] gali disposi[...]tione.*

Intẽtio sanationis in ipsis est, ora quidẽ aperire vasorũ, quæ pertingunt ad vterum, sanguinem verò extenuare. *Gal. in 5. Aph. 36. Mulieri me[n]ses deco. & Aegineta.*

Sectio Venæ.

Quum igitur ob aliquam interaneorum primariã affectionem

nē abſcinditur aut remoratur muliebris purgatio, nihil neq; præſtantius neque vtilius, quā membri ſtatim peculiari vitio mederi, atque poſt hæc vuluā ſui muneris admonere per potiones. At vbi nihil horum quidem adfuerit, perſpicuum eſt per ſe, & nō per conſenſum matricem affici. Si itaque neque ætas, neq; habitudo corporis, neq; aliud id genus prohibuerint, ſanguis per venā detrahēdus eſt, non ante tamē præſcriptum menſium diem.

Progreſſu verò tēporis adijciantur dies decem.

Aeginetæ & Galeni tēpore fiebat. Auferatur verò nō plus duabus libris cum dimidia, neque etiam minus vna, ſiue venam ſecabimus.

Quod ſi febris pariter infeſtarit, in primis ſtatim dieb. febris ſanguinem detrahere oportet.

Fuchſius. Si plenitudine laborauerit mulier, & nihil aliud prohibeat, à ſanguinis miſsione curādi ratio inchoanda erit.

Secanda verò vena malleoli aut poplitis, idq; non ante ſtatum menſium tempus.

Gal. lib. de ratione curādi per ſan. miſſ. Quæ ex cubito fiunt euacuationes, purgationes menſtruas comprimunt, ſanguinemq; ad ſuperiores corporis partes retrahunt.

Quæ verò fiunt ex cruribus, tantum abeſt vt retrahant, vt etiam menſes promoueant, ac vbi id facere volueris, tempus conſueti mulieris circuitus tribus quatuórue diebus anteuertas, aut vena inciſa, aut ſcarificatis talis cruris vnius pauculum euacuato: deinde poſtero die ſimiliter facito in crure altero, vt tamen etiam iſtis diebus in quibus vacuas, & ante eos quatuor aut quinque extenuātem victum procures. *Potiones.*

Gal. in 5. apho. 36. Mulieri menſes deco. &c. Epotādæ medicinæ quæ incidunt, & humorum craſsitudinem extenuant, quale eſt qđ ex calamento fit, quo nos aſsiduè vtimur, ſæpius enim ciere ſolent tardantes menſium purgationes. *Gal. li. de curandi ratione per ſang. miſsionem.* Mulieribus menſes abundè prouocant & nepita & pulegium. Exhibebis ea in B melicrato cocta, ſed antea contuſa, arida, cribroque ſubtili diſcreta, ac rurſum trita vſque dū pollinem tenuitate referant, ita denique melicrato inſperge. Porrò conuenientiſsimum potui tempus eſt à balneo inuolutis adhuc linteo. Atq; hæc quidem medicamenta mitia ſunt. Valētiora ſunt ſauina, & dictamnum, cæterū vſus antedictis ſimilis.

Aegineta. Auſpicante iam ſtata muliebrium hora, adimat quidem cō pedes, & potetur myrrhæ obolus, aut fabæ quantitas, aut caſtorium ex paſſo, vel melicrato, artemiſiæúe decoctum: aut ſaluiæ poſt balneum ex paſſo & abſinthio. Vinum verò abſinthite ad omnem curationē p-

pinetur. Verùm si validiora vehementioraque res ipsa postulat remedia, hæc fuerit eorundem materia: Iris illyrica (quã vulgò Romani gladiolum dicunt) pota cum vino, cyperi radix, Græcè cyperis nuncupata, ari radix, & casia, rotundi odorati iunci (quẽ Græci σχοίνου dicunt) flos, nardus, helenijq; radicis decoctum, & myrrhæ fabuli Greci magnitudo, cũ passo in dimidiato cyatho poscæ, & dictamni elixationis cyathi duo, & gutta ammoniaca, & sagapenum. Cæterũ quæ nimia anxietate stomachi torquentur, opopanacis exiguum in pilulas redactum, & in cocto melle irrigatum & eliquatum. Cõsueta quædã nobis semina muliebria ciere nata sunt. Cæterũ inferiora & minoris efficaciæ sunt fœniculum, cyminum, apium, daucus Creticus, seseli, anisum, ciceres, & cercides, & omnia quæ ad mingendum cient.

Potui dentur radices circa tertium ordinem aperiẽtes ex vino albo aut decocto quopiã menses ciente, verbi gratia: radices apij, graminis, fœniculi, oreoselini, asparagi, rubiæ passiuæ, pentaphyllon, rusci.

Artemisia, nepeta, calamentum, scolopendrion, semen rusci, acorum, absinthium, perpẽsa, radix iridis, lupini, semina apij, oreoselini satiui & macedonici, origanum, metastrum, meum, valeriana, siler mõtanũ, ammi, seseli, cyminũ, dictãnũ, casia, enula, satureia, abrotonũ, allium, smyrnium.

Fortiora prędictis sunt ruta, gitti, sinapi, castorium, veratrũ atrum, colocynthis, staphis agria, myrrha, ammoniacum, fel tauri, succus cucumeris syluestris, fel gallinæ, opopanax, piper, pyretrum, papauer luteũ, asphodelus.

Quæ menses cient simplicia ex Plinio.

Apij & oreoselini semen lib. 20. ca. 11. Cyminum Æthiopicũ siue regium lib. 20. Gith lib. 20. ca. 17. Sinapi satiuum lib. 20. c. 22. marrubium lib. 20. cap. 22. Hippomarathri semen & radix lib. 22. ca. 23. Lilij radices in vino decoctæ lib. 21. cap. 19. Centum capita herba lib. 22. cap. 8. Oleum sampsuchinum, siue Amaracinũ li. 22. c. 22. Anthemis siue chamæmelon pota lib. 22. cap. 21. Bulbi radix pota li. 22. cap. 22. Sion latius apio in aqua nascens lib. 22. c. 22. Lupini syluestres lib. 22. ca. 25. Cortex radicis lauri lib. 23. c. 8. Chamędrys quæ & trissago lib. 24. ca. 15. Ampeloprason, ibidem. Stachys, ibidem. Chrysocomes radix lib. 21. cap. 20. Thymum vtrunque lib. 21. ca. 21. Anemone cũ prisana sumpta, aut vellere apposita lib. 21. cap. 23. Elichrysum siue chrysanthemum

è vino

è vino pota lib. 21. ca.25. Batis A lib.21.c.27. Vrtica cum sale lib. 22. ca. 13. Caucalis lib.22. c.22. Chondrilla habet proximam terræ mastichen tuberculo fabæ, quæ apposita fœminarum menses trahere dicitur lib. 22. c. 22. Laser è silphio fœminis datur in vino: & lanis mollib. admouetur vuluæ ad menses ciendos lib.22.c.23. Hordeum murinum, siue herba phœnicia trita ex vino pota, præclarè ciet menses lib. 22. c.25. Phacos syluestris lib.22.c.25. Cicercula ibidem. Vitis nigra lib.23.c. 1. Fici succus lacteus appositus cum luteo oui, aut potus cum amylo lib. 23. ca.7. Caprificus pota menses cit cum luteo oui ibidē. Baccæ lauri appositę tritæ vel potæ lib. 23. c. 8. Cupresi ramenta pota lib.24. ca. 5. Styrax potus li. 24. c. 6. Viticis semen lib. 24. c. 9. Ederæ corymbi appositi lib. 24. c. 10. Arundo indica syriacaque admota lib. 24. ca. 11. Erythrodani, siue Rubiæ radix & semen lib. 24. c. 11. Rosmarini semen, ibidem. Peoniæ radix lib. 26. c.15. Radix callæ lib.27.c.8. Onopordon lib.27. c. 12. Smyrni folia & radix lib.27.c.13. Thlaspi alterum genus, ibidem. Impubium puerorum vrina si decoquatur ad dimidias partes cum porro capitato nouo fictili, vaporatio ea menses fœminarum cit lib.28.c.6. Fel taurinum lana succida appositum li.28.c.14. Olympias thebana addidit hyssopum & nitrum, ibidem. Testes castorij duabus drachmis ex aqua cum pulegio poti lib. 32.c. 3.

Potiones compositæ.

Radicum acori, iridis, oreoselini, asparagi ana vnc.j. seminum apij, fœniculi, anisi, dauci, ammi, vrticæ ana vnc. j. calaminthæ, absinthij an. dra.s. origani, abrotoni, artemisiæ, pulegij, asari an. M.j. hyssopi. M.j. s. Bulliāt singula in aqua iustæ quantitatis, quoad tertia pars absumpta fuerit, dein excolētur & saccharo sufficienti adhibito, adijciantur serapia ex calamintha, & hyssopo, & ex B marrubio an. vnc.j. s. misce, fiat potio pro terna portiōe propinanda à cubili ieiunæ.

Castorei drag. j. mentastri in puluerem redacti drag. s. Vini antiqui, aut mulsæ vn. iij. misce, & à balneo calidum propinato. Potio Serapionis medici danda mulieri cui suppresi sunt menses, hæsitaturq; an vtero gerat: si pregnās est, fœtui vires calfaciendo præbet, alioq mēses cit locellos aperiēdo.

Castorij, anisi, seminis apij an. drag. j. trita secerniculo traijce, & ex vino potui dato.

Potio Galeni menses deducit fœminis, probè cit vrinam, & omnino admiranda confectio est hydropicis, hepaticis

&nephriticis. Aloës dra.* mastiches vnc. j. croci vnc. j. nardi indicæ vnc. j. cinnamomi vnc. j. carpobalsami vnc. asari vnc. j. tundito, & angustissimo cribro excernito, atq; aridum vt ne transpiret seruato, & cum vino potui dato cochlear vnum. Menses porrò puluis iste valentius ducit artemisiæ decocto dilutus.

Si ex pituita comprimuntur menses, potiones.

Chamæpityos, chamędryos, origani, saluię, rosmarini, sisymbrij, calamenti, mentastri, thymi an. M. j. radi. rusci, asparagi, apij, oreoselini, rhaphani syluestris, rubiæ & valerianæ ana vnc. j. s. seminis iuniperi vn. iij. seminis vrticæ, dauci cretici, ammeos, anisi, fœniculi, costi an. vnc. s. phaseolorũ rubeorũ, cicerum arietinorum ana. p. j. terantur parum & decoquantur, & ex decocto colo secreto cum sacchari libris tribus confice serapiũ, qui aromatizetur cũ cinnamomo electo & casia, probè coquendum curato. Portio exhibitiõis esto sesqdrachmæ cum vnc. tribus decocti sequentis quolibet mane, ieiuno ore ventriculi. Phaseolorũ rubrorum, cicerum rubrorum. ana p. s. seminis iuniperi vnc. j. s. radicum valerianæ, radicũ rusci, rhaphani syluestris, asparagi, apij, & oreoselini ana vnc. s. chamædryos recentis

A M. j. dauci, ammeos, anisi, fœniculi ana vnc. ij. radicum rubiæ vnc. j. conterito paululum, & conquantur.

Oxymelitis compositi vnc. iij. serapij ex artemisia vn. ij. liquoris stillatitij artemisię, quinque radicum cõmunium aperientium calidarum, vel bipinnellæ, aut betonicę, vel florum sambuci, aut apij an. vn. iij. limpidum facito. omnia simul mista pro triplici portione, poteris aromatis cõdire, puta cinnamomo aut casia. Diebus octo ante mensium naturale profluuium hanc curandi rationẽ aggreditor.

Si ex flaua bile.

B Artemisiæ dra. ij. adianti, oxalidis, intybi erratici, scolopendrij, betonicæ, eupatorij, apiastri, mercurialis ana drag. j. quatuor seminum vulgò refrigerantium dictorum maiorum, seminis viticis, seminis bauciæ, seminis peoniæ, seminum asparagi, seminum abrotoni, intybi erratici, basilici, & lithospermatis ana vnc. s. radicum valerianæ, rusci, asparagi, oreoselini & apij an. vn. ij. iuniperi, fœnogræci an. vnc. j. s. cyperi, spicæ nardi an. vn. ij. s. cicerum rubrorum, phaseolorũ an. p. j. trita parum omnia in aqua coquantur, cõfice serapiũ cũ tribus sacchari libris, quod odoratiorem cinnamomo electo facies. Huius sumito sesqui

unciam,

unciam, quam immiſce liquorum ſtillatitiorũ intybi erratici, cichorij & abſinthij ana vnc. j. ſimilis eſto ponderis quælibet portio, perſeuerando ad menſium debitum tempus vſque, vel quo ad alteratum fluxuiq; vicinum percipias humorem nocentem. Serapij acetoſi ſimplicis vnc. j. oxymelitis ſimplicis vnc. s. liquoris ſtillatitij intybi, cichorij & abſinthij ana vn. j. miſce.

Si ex atra bile, potiones.

Scolopendrij, adianti, chamædryos, origani, calamenti, artemiſiæ, ſtœchadis, eupatorij, florũ geniſtę, boraginis, bugloſſę & violarum vniuſcuiuſque M. s. radicum aſparagi, fœniculi, apij & capparum ana vnc. j. thymi in fine decoctionis iniecti vnc. j. prædictis potes addere glycyrrhizæ, vuarũ paſſarum an. vnc. s. coquantur, & ex decocto colo traiecto con cinna ſerapium cũ ſacchari libris iij. & aceti vn. iiij. qđ odoratius ſit cinnamomo ſibi miſto, cuius portio eſto vnc. j. s. cum liquorum ſtillatitiorũ fumariæ, bugloſsi, & artemiſiæ an. vnc. j. detur à cubili & veſpere, quotidie ad humoris ſolutionem vſq;.

Vel, oxymelitis vnc. ij. ſerapij acetoſi ex radicib vnc. j. liquorum ſtillaritiorũ, florũ ſambuci, pimpinellæ & aſparagi ana vnc. ij. ſunto duæ portiones,

A quib. clarificatis nõnihil cinnamomi addere cõmodè potes.

Purgationes humorum per aluum.

Et quidem purgatio totius corporis, quando craſsi euacuantur humores, tales ſanat diſpoſitiones. Si verò decolores ſcriptum ſit, multo magis purgatio ſanabit ita ſe habentes mulieres. Neq; enim propter humorem pituitoſum tantummodo, ſed & propter melanchoiicum & bilioſum menſes fiunt decolores. *Gal. in. 5. Aph. 36. mulieri menſes deco.*

Datur ſuppreſsionis menſium tempore medicamentum, quod propriè amarum dicitur, centum habens drachmas mixtis aliorum medicaminum cuiuſcunq; ſex. Optimum eſt vbi cinnamomum acceperit, poſt diem ſeptimum, ſiue octauum, purgatione cum hiera vtendum. Hiera quidem ex colocynthide purgabimus, duarũ drachmarum pondus in melicrati cyathis ſex potui præbentes. Quòd ſi febris pariter infeſtet, hiera quidem vtendi locus non eſt. Hiera picra, eclegma diaphœnicon, eclegma indum. *Gal. lib. 5. de curãdi ratione per ſang. miſſ.* B *Hiera picra.*

Catapotia ex agarico, ex benedicta, fœtida.

Subductio pituitæ.

Medullæ caſsiæ fiſtularis extractę cũ decocto chamędryos glycyrrhizę, caſſuthæ, vuarum paſſarum, polypodij querni, & adianti vnc. j. eclegmatis indi

drag iij. serapij de radicibus cũ aceto vnc. j. misceto, dato ieiunæ à cubili. *Vel,*

Agarici vnc. s. zingiberis scrup. ij. salis gemmæ scrup. s. diluantur sero caprillo addita oxymelitis scillitici vnc. j. immergantur simul horis duodecim, & compressum coloq; traiectum ius potui à cubili ieiunæ dato.

Catapotia fœtida voranda noctu exhibeto.

Turpeti drag. j. zingiberis dra. s. salis gẽmæ. gr. vj. sacchari candidissimi vn. ij. omnia lenigato, & cum sero caprillo aut iure pulli, vel iure cicerum arietinorum propinato.

Rosarum rub. zingiberis, cinnamomi an. drag. ij. santalorum alborum & rub. an. drag. j. hermodactylorum drag. iij. turpeti dra. iiij. diacrydij drag. ij. s. mastiches scru. j. sacchari libram vnam, quod soluatur in liquore stillatitio artemisię, confice quadras pondere vn. s. dato vnam ieiunæ à cubili.

Bilis flauæ purgatio.

Medullæ casiæ fistularis decocto communi extractæ, aut mannæ vnc. j. eclegmatis ex succo rosf. drag. j. s. confectionis hamech drag. j. serapij violacei vnc. j. potui dato.

Rhabarbari electi drag. ij. spicæ nardi. gr. vj. aut cinnamomi tantundem. Vino optimo dilue, & horis duodecim in sero caprillo immerge, subinde valenter traijciendo comprime. Colamento adde mannæ, aut medullæ casiæ fistularis cribro secretæ vn. j. serapij violacei vnc. j.

Propinato demum ea quæ bilem per sedem educere valent, quæ te edocebunt alij medici.

Bilis atræ eductio.

Adianti, florum vtriusq; buglossi & violarum, lupi salictarij, stœchadis, chamędryos ana M. s. polypodij dra. iij. glycyrrhizæ, vuarum passarum ana vnc. s. terantur paululum & coquantur in aqua sufficienti, in fine decoctionis adde epithymi vnc. s. & cum hoc decocto, cribro extrahatur medullę casiæ fistularis, aut mannæ vnc. j. confectionis hamech drag. j. s. diaphœnicon drag. ij. serapij violacei vnc. j. detur à cubili.

Cortices myrobalanorũ Indorum vnc. s. luteorum drag. ij. diluantur horis duodecim in sero caprillo, colo valenter deinde traijce, colamento adde medullę casię fistularis aut mãnę vn. j. epithymi friati scru. ij. zingiberis gran. vj. mellis rosacei vnc. j. fiat potio, detur. &c.

Globuli Indi vorandi sunt.

Balnea & insessus. Si ex pituita.

A succorũ subductione balnea sunto ex chamæmelo, arte misia,

misia, mentastro, & alijs quę in decocto pituitam profligante memorata sunt. *Vel,*

Sabinæ herbæ, origani, calamenti, apiastri, pulegij, mentastri, sertulæ campanæ, chamæmeli ana M.ij. chelidonij, peucedani, prasij, absinthij an. M. j. foliorũ lauri, lauendulæ, mercurialis, rosmarini, ocymi, florum sambuci ana M.ij. artemisiæ M.vj. radicis valerianæ lib. ij. conterantur paulum omnia simul dempta artemisia, quæ seorsum in sacculo includatur, deinde omnia simul coquãtur. Ex his rebus sacculus vnus impleatur, super quem in balneo sedeat mulier, & super femur sacculum artemisiæ calidum B teneat, & bis in die ieiuna balneum intret, & pro arbitrio in eodem stet. Cubile subinde petat, & vnguento vngatur quod inter sequẽtia vngẽta offendes.

Si ex flaua bile.

Subducto humore bilioso, tertio die tale confice balneũ, quod accipit.

Altheæ cũ radice M. vj. artemisię M.iiij. florũ sambuci, fol. salicis, foliorum violarum, polytrichi ana M.ij. valerianę sesquilibram, fœnigræci lib.2. seminis lini li. j. s. terantur parũ, artemisia seorsum recondatur in sacculo. Ex alijs impleatur sacculus vnus & coquantur omnia simul, artemisiæ sacculũ in balneo super femur teneat,

A altero sacculo insideat, dein petat cubile: tuncque pubes & os sacrum inungantur vnguento quod describemus.

Si ex atra bile, balneum esto tale, quale ex pituita.

Vnguenta. Si ex pituita.

A balneo in lecto hoc vnguẽto vngatur antè & retrò. Olei lilini, olei amygdal. dulcium, medullæ cruris vituli ana vnc. j. mucoris altheę, fœnigræci & seminis lini ana vnc. s. ceræ parum. Post inunctionem bibat pulueres & edat confectiones describendas.

Si ex bile flaua.

Olei amygdal. dulcium vnc. j. s. medullæ cruris vituli vnc. j. butyri recentis, pinguedinis gallinæ, mucoris fœnigræci & seminis lini ana vnc. s. ceræ parum, concinnato vnguentum, quo os sacrum & pecten inunguantur.

Ex atra bile.

Vngatur vnguento quo pituitosæ inungendæ sunt. Post quartum diẽ à purgatione, dropace vnguento circa pectinem, lumbos ac femora ægrotans illiniatur.

Olea quibus inungi debet mulier, cuius menses suppressi sunt. Oleum lilinum. Rutaceũ. Spicatum. Oleum ex sabina herba.

Pulueres, eclegmata, & pastilli.

Si à pituita.

Inunctione peracta exhibeto

cochlear pulueris sequentis ex vino decoctionis pituitam profligantis.

Cinnamomi electi reiecto cortice exteriori, corticis casiæ fistularis an.dra.ij.casiæ dra. j. s. croci scru.ij.aristolochiæ rotūdę,perpēsę,calami odorati,corticis radicum capparum, costi, dictamni, rad. tormētillæ, rad. iridis,eryngij, laccæ an. scru.ij. chamæpityos, chamedryos,foliorum lauri,origani, polij,zingiberis,calamenti,thymi, seminis smyrnij,seminum rutæ syluestris,dauci, nasturtij & hyssopi,carpesiorū, nigellæ, ammis, anisi,marathri,baccarum lauri, sagapeni ana drag. s. sacchari quod pondere oīa æquet, friato & vtere vt dictum est. *Vel.*

Accipe pulueris prędicti dēpto saccharo vnc. s. sacchari cādidi liquati in decocto menses ciente li.s.pange quadras,quarum pondus esto vn.s. detur vnā post inunctionem, dein bibat decocti menses proliciētis vnc.ij.

Pastilli ex myrrha, triphera magna sine opio ꝓsunt.Accipe fructus sabinæ dra.j.s.rutæ siccæ drag.ij.s. seminis rutæ agrestis scrup. ij. laserpicij, ammoniaci,rubiæ passiuæ ana dra. s. confice ex his simul friatis globulos serapio ex artemisia exceptos,exhibeto ægrotę dra.ij. ex vino decocti menses cientis,à balneo,aut à suffitu,vel ab

A euaporatione. *Vel.*

Cinnamomi, succi cyrenaici, fructuū sabinę, piperis nigri an.dra. ij. myrrhæ, castorij ana dra. s. excipe melle sufficienti, in eclegma exibeto dra.ij.ex vino decocti menses proritantis, à suffitu, aut balneo, vel ab æstuatione. *Si ex flaua bile.*

A balneo dato cochlear sequētis pulueris cum drag.ij. decocti menses suppressos ob flauā bilem cientis.

Corticis casiæ fistularis, cyperi an.dra.j.s. radices tormentillæ,radices peonię,cinnamomi reiecto supiori cortice ana dra. ij.croci, seminis bauciæ syluestris,seminis peonię an. drag.j. seminis viticis,seminū apij,oci

B mi, oreoselini, mercurialis, asparagi & milij solis an.drag. s. adiāti,polytrichi, chamæmeli, betonicæ,eupatorij, spicæ nardi, schœnāthi,lupi salictarij, seminis endiuię an.scru.j. sacchari ad pondus omniū, leuigato & misceto.

Reiecto saccharo,ex puluere prędicto pāge rotulas aut quadras, in quib. cōcinnandis pro vnc.j.friamentorū adde sacchari (quod in decocto biliosos iuuante liquetur) libram vnam.

Si ex atra bile.

Ex his quæ atram arcent bilē pulueres & placentas confice.

His peractis saphena vena aperienda est, hinc ad ligaturas veniendum est.

Liga-

Ligaturæ.

Aegineta. Probatur item inferiorũ corporis partiũ arctior cũ ligaminib. ad treis vel quatuor diescõ strictio: auspicante verò iam stata muliebriũ hora, adimat quidem cõpedes, sed potetur myrrhæ obolus, & propinentur reliquæ potiones mẽses cientes.

Fotus, euaporationes & suffitus.

A bile. Abrotoni, anethi, artemisiæ, chamęmeli, callitrichi, apiastri mercurialis, florũ sambuci ana M.j. fœnigræci, seminis lini an. lib.s. ex his contritis & in vino coctis in vaporario aut solio, balnei loco vaporetur mulier. Huius loco talẽ facito suffitũ. Seminis viticis vnc. j. s. anethi M.j. carei, costi ana vnc.j. terantur parum, & per infundibulũ fumũ mulier in locellos vestibus tecta sedensq; recipiat.

A pituita.

Para æstuarium ex pharmacis quibus confectum est balneum.

Ammoniaci fortè. Amoni, galbani ana dra. iij. succi cyrenaici dra.j.s. frangantur parum, & in carbones inijciantur, suffianturq; locelli, fumus tñ nõ pertingat ad nares.

Fuchsius. Suffitib. etiam ex styrace, galbano, thure, bdellio, radice aristolochiæ, artemisia, nigella, caryophyllis, cinnamomo. & similibus paratis vtendum erit. Fouendus quoq; vterus odoratis fomentis, maiorana, serpyllo, calamintha, chamęmelo, ser A tula cãpana, pulegio, artemisia, radice iridis, & similibus in olla decoctis, quam operculo perforato operire oportet, arundinemq;, aut alium canalem foramini insertum vndiq; circumlinere, vt deinde sedens mulier excepto canali foueatur.

Proderit etiã vt mulier huic decocto vsque ad vmbilicum insideat, & inde pessos sibi admoueat.

Cucurbitulæ.

Neque inutile erit cruribus cucurbitulas affigere.

Iniectiones.

Metrenchytes, Gallicè *Vne sonde*: Arabicè argalia. Fuchsius.

Metrenchytis etiam vtendũ, Paulus. in quẽ vsum vtero infundimus B olea calida, irinum, liliaceum, laurinum, &c. In sinum porrò ipsum infundatur susinum, aut amaracinum.

Succi mercurialis & absinthij, artemisiæ ana vnc. vj. poteris addere dra. ij. puluerum vl. vim ciendi menses habẽtium, & inijcere in locellos.

Pessi & prostheta.

Est autem pessulus lana *pectita, & quodcunq; aliud teres, digiti humani speciem præferens, in quo medicamẽta sustinentur. Pessus ergo apponatur ex medicamento è nouem rebus constante, & ob id ἐννεαφάρμακον nomen obtinente, aut olibanius. *pexa uel pectinata. Aegineta.

Prostheta præterea (sunt aũt Aegineta.

ea medicamenta quæ mollio-
re lana excepta, mulierum naturalibus subijciuntur & condiũtur, barbari nastalia vocāt) quæ mẽses ciendi munus subeunt: ex his constant, myrrha, absinthio, aut lupinorum elixatione eliquata, seu rutæ succo contrita, bdellioq; non absimiliter. Styrax item & syluestris oleæ gummi, succúsue rutæ cõpari modo, vel aristolochia lõga in collyrij, hoc est, glandis formam affabrè facta, & cõcinnata. Consimili prœterea eodemq; modo centaurij grãdioris radix aut veratri, aut liquor scammoniæ, & colocynthidos medulla per se, & artemisia cataplasmatis modo illita, cũ ruta, galbanumque facto inde suffitu & fotu. Quæ vtique ipsa & fœtum etiam conceptũ vtero elidere, atque eijcere naturæ suæ aptitudine possant. Pessis etiam in vterum demissis, necessitate sic exigente vtendum, ex quorũ numero hic est, qui ℞ Trypheræ magnæ citra opium dra. j. farinæ erui, nigellæ, rubiæ tinctorum, artemisiæ, pulegij an. scru. j. s. succi rutæ vnc. ij. misce, fiat pessus, qui cũ lana, vel œsypo supponatur. *Vel* Myrrhæ, bdellij, styracis ana dra. j. calaminthę, abrotoni, absinthij ana dra. j. s. radicis acori, radicis rubię tinctorũ ana dra. j. seminis nigellæ, rutę aridæ, baccarũ lauri ana scru. ij.

A sabinæ scrup. j. castorij scru. s. redigantur singula in puluerẽ, & cũ melle, aut triphera, aut mithridati antidoto quod satis est, formentur pessi.

Si menses supprimantur ex pituita, valentioribus pessis ciendi sunt, vt theriacæ electæ, drag. s. castorij, ammoniaci an. drag. j. misce, & coto in mercurialis succo immerso excipe. *Vel*, Nigellæ, staphisagriæ, centaurij minoris ana. drag. j. veratri candidi, vitri friati, salis gẽmę, piperis nigri, diacrydij ana scrup. j. aloes, ladani, galbani, terebinthinę, styracis an. drag. j. s. ambaris scru. s. oĩa cũ pistello calido misceantur, demũ in

B panno lineo cũ mercurialis succo immerso, include. *Vel*,

Theriacæ, mithridati aut opopanacis vnc. j. castorij, ammoniaci ana drag. j. succo mercurialis excipe in pessulos.

Si ex flaua bile.

Ex cuiuslibet pharmaci sequẽtis friamentis, pessulos conficere potes, aut ipsorum succo. Mercurialis, artemisiæ, sampsuchi, absinthij, chamædryos, chamæpityos succo. Pulueres sunto ex nitro, amomo, myrrha, aristolochia rotũda, calamo odorato, caryophillis, maiorana Eclegma ex succo rosarũ cũ saccharo in canulã immittitur, vt pessi solidã formã recipiat, & pessus filo appẽsus & in locellos immissus, filo femori alligatur.

Ex

Ex radicibus oleo tinctis concinnantur pessi. Verbi caussa: Ex radicibus rubiæ passiuæ, phlomi, vtriusq; maluæ, iridis, apij, acori. A

Olea sunto, ex lilio, ex castorio, ex succo cyrenaico, & ex costo. Pulueres quibus pessuli aspergendi sunt, ex succo cyrenaico, costo, castorio, euphorbio, myrrha, turpeto, scammonio, veratro cãdido, sabina herba, nigella, & galbano.

NIMIA MVLIEBRIS EXpurgatio, *hæmorrhagiaq́; locellorũ, & muliebre profluuium.* *Cap.* IIII.

Paulus Aegineta.

DIstillatio (quam ῥευματισμὸν Græci nuncupãt) est muliebrium locellorum fluxus, vniuersi corporis expurgati. Redundare menses in mulieribus dicimus, quando vltra consuetum tempus purgationis magna copia effluxerint. Tempus autem vnicuiq; purgationi statum & ordinatum non est. multis enim ad duos tresue dies, haud paucis vsque ad quĩtum profluit, alijs etiam ad septimum vsq;, rarò ad duodecimum purgatæ sunt.

Fuchsius.

Aegineta.

CAVSAE hemorrhagiæ, & fluxus muliebrium locellorũ. Cæterum immodicè & plus iusto expurgantur non rarò mulires, interdum quidem mensibus auctis, atque cumulatius quàm par sit, impetuq́; procedentibus, interdũ verò iniustæ & integræ ætatis nouę nuptæ partub. Nonnullæ magna quidem ex parte sua quoq; sponte cessant. Cõtinuè verò in ἐκλύσεσι fortiter sanguinis fit profluuium, ita quidem vt plerunq; inferat periculum causæ fluxus muliebrium locellorum.

Aegineta.

Eiuscemodi verò ideam ac speciem præfert id quod euacuatur, cuiusmodi est humor qui in corpore redundat: aliud rubrum quidem instar saniei, aquosiúe humoris, quem ἰχῶρα Græci vocant: alterum verò candidum à pituita proueniens, aliud autem pallidum luridumque, aliud pirrocholon, id est, amaræ bilis instar. Nonnunquam aqueum, denique sanguinem eijciunt, quem admodum in phlebotomia aufertur atq; procedit. Animaduertere interim accuratissimè oportet, ne qua anabrosis, id est, erosio in locellis enata constiterit, fit ob fracta, aut aperta vasa, vel magna vel parua. B

Fuchsius. Gal. in 5. Aph. 57. si mẽstrua plura fiant &c.

Possibile est si ora vasorum quæ pertingunt ad vterum vltra modum aperiãtur, & si sanguis vel calidior, vel tenuior fiat, & totũ corpus propter malum habitum aliquem aggrauetur sanguine, & si modũ naturæ conuenientem sua multitudine non excesserit, quare ipsum expellit ad venas quæ in

vtero sunt, vt in fluctionib. accidit, aliàs ad aliam partem immodicas fieri menstruorum euacuationes.

Opinio Arabum. Redundantibus humiditatibus ex venis opplentur locelli, quæ ex alijs sæpe membris in ipsos deferuntur, quos humores natura per vuluam eijcit: nam duæ venæ magnæ, caua scilicet & porta, in venulas tenuissimas plurimasque dispersæ, locellos intrant, à quibus nonunquam diuturni succi, distillationis modo, interdũ rubri, quãdoq; pallidi, sæpe etiã albi, aquosiq; interdum defluunt. Quorum causa est, locellorum, iocinorisúe, aut alicuius alterius membri, vel concoctricis eorundem facultatis imbecillitas.

Arabes. Causę externę sunt, percussio, casus, vulnus, cursus, saltus, cibi sanguinem extenuantes, vel ipsum acutiorem vel ardentiorem facientes. Verbi caussa, aromata calida, vini albi, clari potus.

Causæ internæ sunt locorũ calor exuberans, sanguinis redundantia, facultas expultrix valens, retentrice imbecilla.

Notæ.

Aegineta de muliebri profluuio. Noranda autem ac deprehẽdenda fluxus species est, ex perpetuo locorum madore, dissidentibus colore humoribus. Laborans autem plerunq; soler pallescere, cibum auersari, & inediam sustinere, in deambulationibus quoque spiritus difficultatem sentire, oculos insuper habere tumescentes, interdum quidem cum dolorę interdum verò citra dolorem, & id quidem vel cum exulceratione, vel absq; exulceratione, siue vulua inflammante sordidè, siue purè.

Fuchsius. Amplioribus vasis ruptis aut apertis confertim sanguis profluit, minoribus verò apertis, sensim, nec magna copia promanat. Ab erosione si accidit, tum non solùm paulatim, verùm etiam cum maximo dolore effluit. Porrò quum immodicè promanant menses, color fœdus consequitur, pedes molli tumore attollũtur, corporis robur prosternitur, vitiatur ciborum tum appetitus tum cõcoctio.

Præsagia.

Si menstrua plura fiant, accidunt morbi: & si non fiant, ex vtero morbi contingunt. *5. Aph. 57.* Mulieri mẽses decolores, nec per idem semper tempus venientes, purgationem indicant esse necessariam. *5. Aph. 3[?]* Mensium fluor redundans iuuenibus molestissimus, senioribus autem vt plurimùm mortalis. Si longo tempore fluxerint mẽses, tandem aquas cutem subeuntes inducunt, & animam subinde agere cogunt.

5. Aph. 56 In fluxu muliebri si conuulsio

sio & animi defectus aduenerit, malum.

Fuchsius. Nó confestim sanguinis impetum localibus remedijs reprimere conandum: nam multa sequerentur incommoda, nempe hydrops, neruorũ, aut oris ventriculi, aut capitis pathemata.

Victus.

Aegineta, Fuchsius. Chondrus lotus è posca, aut oriza, aut alica, cibi loco sunt adhibenda. Vino ita habentes abstinere expedit. Cibis & potionibus austeris & astringentibus vtẽdum. Assis autem potius quàm elixis vescatur ęgra, carnibus potissimum, quibus suapte natura desiccandi facultas inest, vt auium montanarũ, & agrestium animalium: motu verò abstinendum, & pro eo astringenti potione vtendum. Lac in quo extincti sint lapides fluuiales candẽtes, aut ferrum ignitum, potui detur. Oryza, chondrus, portulaca esitantur: rubi item surculi cum carnium iure decocti, brassicę probè coctę, lens palustris ex aceto cocta.

Libro de affectib. matricis cap. 16. Singulare præsidium in sequenti ferculo esse asserit Gaynerius.

Accipe folia plantaginis, & flores phlomi, terito: his adde nonnihil radicis symphyti probè coctæ, & secerniculo traiectæ, parũ itẽ casei recentis pinguitudine referti, & pinguedi- A nis renum caprarum aut arietis momentum, dein pastæ nó fermentatæ cum luteis ouorũ pistatæ, aut farinæ tenuissimæ supradicta immisce, & rapiolas seu formulas certas cõfice, easq; in iure carnium coquito, & ægrotæ exhibeto. Assis carnibus vescatur potiùs quàm elixis, quæ infartiãtur rhoe, fructu oxyacanthæ, & alijs vim sanguinem arcendi fluentem habentibus. Nocent aromata, maximè crocus. Si ob vires ficulneas vinum potui dare cogaris, esto nigrescens, vtcunq; astringens, crassum, aqua cælesti, aut aqua in qua ferrum cãdens extinctum fuerit, aut pu- B teali aqua dilutum. quiete fruatur. Somno indulgeat, gaudio non afficiatur nimio. Venerem fugiat. Aer esto temperatus, fructus maturi non astringentes & calidi nocent. Potus nimius crapulaq; obsunt.

Curandi ratio.

In defectu verò & interualli spatio, habet enim circuitum nonnunquam, sedulò vtẽdum fuerit gestationibus præstantibus, diuersiq; generis deambulationibus, vociferationibus, vnctionibus, cucurbitulis, dropace vnguento, aut leuigationibus, frictionibus, vnguentis depilatorijs, quæ psilothra dicuntur, smegmate, sinapismis, vomitibus cum radiculis pro- *Aegineta de muliebri profluuio.*

A

uocatis, curatione recreandis defectibus restuendisq; virib. facta, lauacris, viniq; omnifaria educatione & alimento.
In mensium profluuio nimio, neq; balneis, neq; calefactionibus vtendum. Mensium fluor ex repletione, aut ex matricis humorum abundantia factus, non est astringendus, præsertim si colore tingatur assueto mulier, nisi ipsius vires prosternantur.

Sanguinis missio è uena.

Fuchsius. In rubro fluore primum, si ætas & alia permiserint, ad sanguinis missionem vertimur. Ablationẽ verò sicut in ijs qui sanguinem excreant, partiri oportet, vt paulatim prolixiori tempore auersio fiat. Secanda verò si erit in cubito vena, aperiatur vena axillaris.

Potus.

Aegineta de muliebri profluuio. li. 3. ca. 62. Hydromeli austerũ, aut omphacomeli. Propinandũ insuper in posca balaustium, hypocisthidis, siue acaciæ cremor, aut lycium, aut Samius aster, aut omphax aridus, aut rheum quod rha quidam nuncupant, aut lentis in Italico vase fictili crematæ cinis, aut sesamum in posca maceratum ad mollitiem vsq; & teneritatem manducandum. *Ea quoq; quæ vrinã cient porrigito: è quorum numero habetur aqua, in qua elixa sint asarum & apium. Ad hęc portulaca etiam mansa, at-

** Cap. 63. ad fluorẽ muliebrem.*

A que succus eiusdem herbæ potus, ad hunc modum affectis subuenit. Balaustium item rubique cum fructus tum flos, & ea quæ inter quercum & corticem suum interiacet pars trunci membranosa, & id quod sub exteriore glandis cortice continetur. *Hippuris potissimè (quæ conus ex cauda equina est) rubentẽ fluxum pota ex aqua aut vino, sistit: aut hypocisthis, fructusque lentisci frictus & in vino potus, Samius aster, Lemniũ sigillum: coagulum leporinum, aut hædinum, aut agninum, aut vitulinum, aut ceruinum: gigarta, id est, *acini, myrta, omphax aridus, B piceæ cortex, acacia, coralliũ, lycium, galla, polygonum, symphytum vtrunq;, hæmatites, calyces glandium, plantago, oxyacantha.

** Hippuris herba simpliciter.*

** uinacei.*

Cornu ceruinũ cum acacia & tragacanthæ lachryma maceratum potui dato his quibus ex locellis humor defluit, ieiunis.

Spica item nardi dicta, lapis gypseus, cornu ceruinum vstum & rosacea lotum, rosæ rubeæ, rhus coriarius, nymphææ semen & flos. hęc sunto, quorum in pollinem tenuissimum redactorum drachmam ex vino dabis potui. Præterea hypocisthiden, succinum, lachrymã arabicam, achilleę succum concretum, glebam armeniacam,

niacam, flores & semina cotoneorum, sidium, balaustium, malicorium, vniones, mumiam, myrtorum fructus, libanũ, iunci rotundi odorati florem, cinerem testarum ouorum, friato, potui ex vino dato: friamenti picis naualis vncia cum succo plantaginis bibitur. Fimi caprilli drachma aqua cęlesti macerata commodè bibitur.

Stercoris item asinini pari pondere. Succus porri potus. Ferri * & si sterilitatem inducat pota, mensium tamen fluorem compescit subdita.

Rubigo ex Dioscoride.

Si albus sit fluor, medicamẽta quoq; crassos & pituitosos humores extenuantia, vrinamque ducentia bibantur, vt asarum, fœniculum, apium, &c.

Paulus Aegineta.

Simplicia ex Plinio.

Pulegium ex melle & aceto menses sistit lib. 20. c. 14. Xenocrates tradit rem miram, si vera est, mẽstrua contineri vno die si vnum granum coriandri biberint fœminæ: biduo, si duo: & totidem diebus, quot grana sumpserint lib. 20. c. 20.

Hippocrates menstrua sisti cibo bliti putat lib. 20. c. 22. Violæ albæ & luteæ * extenuant menstrua lib. 21. c. 19. Nardum gallicum menstrua sistit lib. 21. c. 20. Leucanthemum impositum lib. 21. c. 22.

** quæ extenuãt, ea promouent potius quã sistũt.*

Eliochrysi folia trium obolorum pondere in vino albo lib. 21. c. 25.

A Centumcapita herba mulierum mensibus siue abundant, siue subsidant lib. 22. c. 8. Fex aceti lib. 23. c. 2. Foliorum olearum succus exprimitur tusis, affuso vino & aqua cælesti siccatusq; in pastillos digeritur. Sistit menses, in lana admotus vuluæ lib. 23. c. 3. Palma quæ fert myrobalanum in vino austero lib. 23. c. 5. Balaustium, cytini flosculos lib. 23. c. 6. Ramẽta ligni loti (quam fabam Græcam nuncupant) decocta in vino lib. 24. c. 2. Gallæ crematæ & aceto salso extinctę, fotu lib. 24. c. 4. Vlmi folia, cortex & rami illita li. 24. c. 8. Spina Arabica li. 24. c. 12. Rhamnus cãdidior in lacte bibitur lib. 24. c. 14.

B Dracunculus * si ferro non attingatur lib. 24. c. 16. Menses nimios sistit achillea imposita, & decoctum eius insidentibus lib. 26. c. 15. Idea herba, libro 27. c. 11. Leucographis lib. 27. c. 11. Medij radix drachmis duabus cum melle ecligmate peraliquot dies sumpto li. 27. c. 12. Succida lana imposita subditaque lib. 29. cap. 2. Ouorum lutea cocta, & ex vino pota lib. 29. cap. 3.

** Bistorta nostra ut Gesnerus interpretatur.*

Ferri rubigo imposita velleribus lib. 34. cap. 15. Misy libro 34. cap. 12.

Sinopis quæ magis cæteris rubet, pota denarij pondere, fœminarũ profluuia sistit lib. 35. cap. 7.

Potiones compositæ & serapia.

Serapium rosaceũ. S. myrtinum. Serapiũ mirabile & certum quo frequenter mensium fluorem sisti coegimus: Accipe fimi asinini succũ quantũ vis, et ex eo arte, & igne saccharoque serapium cõfice, propinabis ipsum myrtino serapio & aquæ plãtaginis mistum ad cubile.

Labri Veneris succus aut friamentum datur in ouo sorbili.

Si ex erosione, aut vlcere profluant menses, sumito lapilli hæmatitis, achilleæ succi concreti, quem sanguinem draconis vocant, succini, corallij, balaustiorũ, glebæ armeniacę, terræ lemniæ, seminis portulacæ partes æquas, trita omnia secerniculo traijce, potui dato vn. j. cũ succo, aut liquore stillatitio myrtorum aut plantaginis.

Si ex acuitate sanguinis aut aliorum humorũ menstrua defluant, auxiliabũtur serapia ex cotoneis S. myrtinũ S. rosaceũ.

Pastilli ex succino. Pastilli ex oxyacãtha. Past. ex terra lẽnia.

Purgantia per aluum.

Fuchsius. *Si ex pituita.* Fluore albo infestãte in principio quidem resistendum non est, vt aliena è corpore excernãtur, neque præter rationem erit, si quod pituitam purgat medicamentum adhibeas.

Accipe polypodij querni, anisi, fœniculi, epithymi ana vn. s. coquantur, in decocto macera horis decem corticis myro- A balanorum, deinde cepulorũ tritæ drag. j. colo traijce & adde pulueris diaturpeti dra. j. potui dato à cubili ieiunæ.

Eclegma aut rotula diacartami eadem efficit.

Si ex bile flaua, eclegma ex succo rosarũ, medulla cassię fistularis, rhabarbarũ, myrobalani lutei accommodantur.

Globuli uorandi, καταποτία.

Globuli ex bdellio majores & minores ex monumẽtis Mesuæ Arabis, cuius portio esto drag. j. aut sesquidrachmæ.

Accipe terræ lemniæ, glebę armeniæ, thuris, mastiches, gallarum an. scru. ij. succi achilleæ concreti, hæmatitis ana scru. j. *Fuchsius.* B cornu cerui vsti drag. j. hypocisthidis, acaciæ, corallij rubei an. dra. s. balaustij, rosarũ rubrarum ana scrup. ij. succini scru. j. cum serapio myrtino formentur cataporia, de quibus dra. j. aut drag. j. s. propinabimus.

Mumię, thuris, mastiches, cornu ceruini vsti & loti ana dra. j. coaguli leporini, aut hædini scrup. ij. excipiantur in globulos succo polygoni, quorũ portio esto drag. j. Vorentur à cubili & ad cubile, prædictis potes addere nonnihil caphuræ.

Constrictiones.

Primũ igitur atq; præcipuũ est vt mẽbra ab alis & pube cõstringantur, & extrema. *Aegineta*

Cucurbitulæ.

Cucurbitulæ inanes spatiosę plerun- *Aegineta*

plerumq; sub mammis adglutinatæ, tantũ vt desideres in contraria reuellunt.

5.Aph.50. Mulieri si velis menstrua cohibere, cucurbitulã quàm maximã ad mãmas appone. Gal. in commentario inquit melius non ad ipsas mammas, sed sub ipsis partib. inferiorib. firmare cucurbitulã, vbi maximæ sunt hæ quæ ad ipsas venæ de subter veniunt.

Encathismata, siue insessus.

Aegineta, lib.3.ca.62. Encathisma insuper hoc, his qui sanguinis mensium eruptiones patiuntur, apprimè cõducit. Oxyschœni, quod est, iũci acuti vel marini, capitũ myrti, foliorum rhamni, rosarũ, virgultorum rubi tantundem coquantur in aqua, qua insidenti bus muliebria loca fœminis vtiliter fouentur. *Aliud.*

Sumantur corticis mali punici dulcis, radicis myrti, corticis cupressi, singulorũ medimni tres, gallæ medimnus vnus, aquæ quantum satis est.

Hippuris, lentisci, foliorum mori, foliorũ pirorum, prunellorum, sorborum, mespilorũ, symphyti, corticum internorũ quercus, rosarũ, labri Veneris ana M.ij. sidij, bistortæ, gallarũ fructuum, myrti ana lib.j. radicis vlmi, radicum filicis, mespilorum, & sorborum, calicis glãdium ana li. ij. ex his omnibus confractis & decoctis in aqua cælesti in cisterna capta, seu in

A aqua in officina fabri ferrarij hausta, quãtum sit satis, fiat insessus, in quo insideat mulier mane ieiuna & serò, saltem horam vnam.

Suffitus.

Si insessibus suffitus præferat, per infundibulum fumum recipiat in locellos, pannis tecta, sedens in sede perforata.

Accipe colophoniæ vnc. s. spodij, glebæ armeniacę, papaueris nigri, hioscyami ana dra. ij. parum trita in carbones ardẽtes inijciantur.

Eadem facito ex blatta bizãtina, & ex symphyto, fiant etiã suffitus ex corijs, quæ è domo eijciunt sartores calceorum, co-

B riariorum, & ex gallis & ex vinaceis, dein præbe ex ecligmatis nonnihil. Si ex pituita mensiũ fluxus, fiat suffitus ex ladano, mastiche, galla, mẽtha, galbulis cypressi, sampsucho, &c.

Eclegmata, & placẽtæ, rotulæq;.

Conseruæ rosarum antiquæ vnc.j. diacitonit, siue speciebus sacchari conditi vn. iiij. vel diacodion cõcinnati per quadras tantundem, corallij rub. tenuissimè triti scru.iiij. margaritarum, spodij, lap. hæmatitis, mumiæ ana drag.s. condiantur omnia simul saccharo sufficiẽti, & serapio ex malis coroneis, quibus poteris addere momentum ex bracteis auri, cõfice eclegma, detur ex eo manè & vespere pro qualibet portione, Ex Arabibus

quod castaneæ crassitudinem æquet, per duas horas ante cibi sumptionem, superbibatq; vini meri cyathum. *Vel,*

Sumantur radices vtriusque symphyti, coquantur, & pistillo tundantur, cribróq; traijciãtur. Eadem facito ex plantaginis radice. Ex traiectis radicib. sume vnc.ij. radicis plãtag. vn. j.s. facchari libr.j. soluatur saccharum aqua cælesti ex cisterna, aut liquore stillatitio plantaginis, in ea fricato hæmatitẽ quousq; rubescat, subinde lento igne sensim coquantur, addendo radices: concoctione ꝓbè facta, decocto perfrigerato immisce friamentorum succi achilleæ concreti, acacię, rhois obsoniorum, terrę lemniæ, succini, cornu ceruini vsti & loti ana drag.j. margaritarũ. scru. iiij. corallij rub. dra. j. s. spodij, lap. hæmatitis, seminis apij ana scru.ij. cõcinna eclegma solidum sectum in rotulas aut in quadras, vel si mauis eclegma confice non solidũ, ex quo mane à cubili dato vnc. s. deinde bibat vini meri cyathum.

Hęc quidem exhibendo censeo mulieribus, quæ sumere ea renuunt quæ palato grata non sunt.

Si ex pituita, exhibeto theriacam magnam, dialibani,

Vel dato cochlear eclegmatis sequentis si prostratę sint vires: Accipe conseruæ rosarum antiquæ vnc.j, dialibani vnc.ij. corallij rub. drag.j. margaritarum drag.s. cymini & interdiu aceto macerati dra.j. s. mentæ siccæ scrup.iiij. libani scrup.ij. spicæ Indicæ scrup. j. fiat mistura deaurata, detur crassitudo castaneæ à cubili.

Epithemata & cataplasmata.

Foris autem egregiè subueniunt epithemata, quæ astringendi & stipticandi naturam habent, & ex dactylis palmæ cotoneisq; cataplasmata, quæ malicoria continent, aut priuo balanij, aut rubi virgulta, aut folia lentisci, balaustium, acacia, hypocysthis, gallæ parum, alumen. Sed omnium maximè illud, taurinum glutinum, quã taurocollam dicunt, tantisper dum eliquescat, & dissoluatur, posca maceratur, deinde in linteolum pannumúe alium robustum emplastri more impingitur, & illinitur lumbis affectæ. *Vel,* Accipe succi simphyti, succorum plantaginis, pentaphylli, quinqueneruiæ an. aceti parum, pannos duos in talib. succis vnà mistis immerge, quorũ alter ab vmbilico ad pubem, alter ossi sacro imponatur.

Frusta linteoli aceto electo dilue, & vtrique mammæ admoue, subinde pubi & ossi sacro aliquod vnguentorum impone. *Vnguenta.*

Accipe Olei myrtini vnc.iiij. olei mastichini, succi plantaginis

nis ana vnc.ij.mastiches friatæ drag. ij. rhus coriarij, hypocisthidis,myrti fructus,terræ lēniæ,glebæ armeniacæ ana dra. ij.s.spodij, rosarum ana drag.j. hordei vsti vnc.s. ceræ quātum sit satis pro concinnando vnguento, quo inungātur etrum & os sacrum.

Vnguentum comitissæ accō modatissimum est,quod etiam inceptū abortū inhibet,& calore virib. destitutos renes refrigerat robur addendo.

Aegineta. *Emplastra.*

Efficaciter quoq; ac strenuè admodum ad hoc faciunt emplastra etiam quæ glutinandi vim retinent,verbi caussa, compositio Icesij,Icesios appellata, emplastrum Atticum, Melinū, Indicum, atq; id genus cætera. *Vel,* Accipe acaciç,hypocisthid. sidij,terrç lemniç,pastillorū ex succino,colophoniç ana vnc.s. leuigato omnia,& liquore stillatitio plantaginis excipito in emplastrum, quod bipartitum pubi & ossi sacro imponatur. *Vel,*

Mastiches, libani, mumiç, succi achilleç concreti ana vn. j.friato,dein oui albugine mentęq; succo & artemisiæ excipito,&emplastri modo vtrinque admoueto. *Vel,*

Accipe herbæ pulicaris seminis vsti, aluminis,arrillorū immaturorum,glebæ armeniacç, succi concreti achilleæ, radicis

A symphyti, sidij, balaustiorum partes æquales terito, cribroque secernito, & in emplastrū oui albore excipito, dein ossi sacro pubiq; imponito.

Anus nostrates fuliginē aut calcem friatam sumunt,&oleo myrtino ouiq; albore excipiūt in emplastrū pauco aceto addito, & prædictis duobus imponunt locis, sicq; menses supprimunt, fœtumq; ne aborsu pereat seruant. *Pessi.*

Pessi quoque vtiliter,vel plura alioqui vellera locis ipsis apponantur ex vino & oleo, siue rosaceo, siue melino,siue myrtino leuigata. Pessuli præterea (sic enim πρόσθετα interpretor) Aegineta. B qui naturalibus fœminarū admouentur, muliebrium sanguinis eruptiones compescunt,ex hypocisthidis succo concinnati, aut acacia cum manna aceto eliquata. Post hæc opis plurimum, & admiratione dignum confert auxilium in eiusmodi profusione,spongia vino aut liquida pice irrigata& apposita, vel deustę ipsius cinis cum aceto poscaúe applicatus. Pari etiā modo corticis suberis (qui Græcè φελλὸς appellatur) Italico vase testaceo cōbusti cinis. Ad sanguinis porrò eruptiōes pessis vtitor, gallę interaneum tritum, & thus irrigatum aqua apponito,aut cytinos,aut dulcia mala punica consimiliter applicato, aut seminalem le-

uigatam. Cęterum compositionem ad eãdem rem peridoneam ita contexere conuenit. Accipe aluminis scissilis, medullæ gallarum, succi acaciæ, mannæ, singulorum drag. iiij. ouorum assatorum putamina quatuor arida friantur, atq; elique scant in cremore plantaginis, atque tum misceantur. Quum autem vsus atq; res ipsa monet & exigit, pesso laneo excipiantur, & intingantur etiam in rosaceum, atq; admoueantur. A

Fuchsius. Accipe thuris, balaustiorum, gallarum ana drag. j. gummi arab. acaciæ, succini, cornu ceruini vsti ana drag. ij. glebæ armeniacæ scrup. ij. singula rediganturin pollinem tenuissimum, & lana rosaceo intincta excepta, in mulieris pudendũ immittantur. B

Accipe tripheræ, micletæ, athanasiæ ana vnc. j. hypocisthidis, acaciæ, glebæ armeniacæ, succi achilleę cõcreti, radicum symphyti maioris, plãtaginis, gallarum, sidiæ ana drag. j. trita omnia in pessulos digerantur ex coto, & immittantur succo astringentium excepta. *Vel*,

Colophoniæ, caphuræ, scoriæ ferri præparatæ, hoc est, in pollinem tenuissimum redactæ, & in aceto & rosacea inter diu maceratæ, & coctæ vsq; ad aceti & aquæ absumptionem ana quantum vis, succo solani excipe, & in pessulos digere.

Vel, Cornu ceruini vsti, acaciæ, hypocisthidis, glebæ armeniacæ, mumiæ, mastiches, gypsi, partes æquas excipe seuo caprillo, & concinna pessulos. Ex pharmacis item quibus emplastra concinnata sunt, potes pessulos condere.

Ex magnæ ranæ cinere pessulos facias exceptos aceto, aut fimi asinini succo.

Metrenchytæ.

Aegineta. Iam verò & per metrenchyten instrumentum ad eam rem factum locellis succum plantaginis, aut sereos, aut * seminalis, aut strychni, aut perdicij, aut psyllij, aut hypocisthidis, aut acaciæ infundito, atq; hæc eadem per lanam, aut digitũ, aut malam organum, calamũue in longitudinem formatũ, vsq; ad os vteri indãtur, inserãturq;. Et Andronis deniq; pastillus cum metrenchyte infusus cum prædictorum succorũ aliquo, aut vino astringente, efficax & præsentaneum est remedium.

* Polygon

Portanda.

Ægra portet assduè iaspidem, * cornelium lapillum, sapphirum, pilos dextræ auris asini, magnæ ranæ cinerem lineo panno inuolutum, hirudinem friatam in dextra manu.

* Corneol

HYSTERICA SIVE V-teri suffocatio. Cap. V.

SVffocatio, ὑστερικὴ πνίξ, spirationis ob vterum ablatio, strangu-

strangulatio vteri, suffocatio matricis.

Aegineta. Strangulatus vteri, in superiorem partem ascensus vuluæ est, in societatem afflictionis principes corporis partes ducentis, veluti carotidas, cor, pá niculos cerebri, quos Græci μήνιγγας dicunt. *Causæ.*

Gal. lib. 6. de locis. aff. Conuenit inter omnes medicos hunc affectum magna ex parte viduis euenire, idq; maximè, si antea probè purgarẽtur, ac parerent, atq; virorum concubitu gauderent. Quibus rebus omnib. priuatæ, quid probabilius excogitare quis posset, quàm quod ob retenta mẽstrua, vel semen cohibitum, huiusmodi mulieres vteri dispositionibus crucientur: siue eas apnœas (id est nõ spirationes) siue suffocationes quis vocauerit, siue etiam * fortuna contractiones sint membris. Idq; fortasse magis à semine contingere potest, vtpote magnam vim obtinente: vt est enim mulieribus humidius, ita etiam frigidius. proinde ipsum excerni oportet, præsertim si naturaliter multo semine exuberat mulier. Id verò viris quoq; euenire solet, quippe non parua est horum differẽtia. Igitur vteri peruersiones eo quẽ diximus modo, ad suppressa sequuntur mẽstrua, eas tamen ob hoc, accidẽtium quæ in animalis corpore apparent causas esse nequaquã

A putandum est: quippe quæ cõmunem habent causam, plenitudinem à suppressa mẽstruorum purgatione euenientem, quæ verò citra peruersionem, aut mẽstruorum retentionem viduas molestant noxæ, hæ ob retentum semen euenire putantur.

Retenta menstrua & semen cohibitum flatuosam quandã refrigerationem in vtero excitant, quæ subinde cordi & cerebro communicantur, contingit etiã refrigerato vtero, quo tempore menstruæ purgationes effluunt, vel ob difficilem quempiam abortum, vel vbi quis sanguinis eruptionem ab B vtero repentè sistere properauerit. *Aetius.* *Notæ.*

Ego verò (inquit Galenus) multas vidi mulieres hystericas, alias quidẽ sine sensu immobiles iacere cũ obscuro paruoq; pulsu, adeo vt in quibusdam ne percipi quidem pulsus posset: alias sentientes quidem, & moueri potentes, absque integra ratione, sed tamen animi defectione, & difficili spiratione laborantes: alias etiam crura & brachia contrahentes. Ex quibus coniecturã feci multas esse vteri affectuũ differentias, vel pro causæ efficientis magnitudine, vel pro specierum quarundam varietate inter se differentes. *Lib. 6. de loc. aff.*

Quòd aũt ad hos affectus ex *Gal. de loc. aff.*

citandos retentum semen maiorem, mẽstruum verò minorẽ vim obtineat, facilè intelligitur ab his mulierib. quibus cũ nõ sint viduæ purgationes supprimuntur: quanuis enim pluribus infestetur accidentibus, spiratione tamen non priuantur, neq; animi defectione, neque alijs quoq; accidentibus laborare videntur. Præterea ex eo quòd sunt viduæ quædam, quę licet ęquè vt antea aut paulo minus purgantur, nihilominus similibus corripiuntur accidentibus. Quippe medicæ quę eas exquisitè tetigerunt, fatẽtur circa vterum notas quasdam apparere. Nam ceruix eius inclinata videtur, interdũ quidẽ veluti sursum retractus fit totus vterus, interdum verò veluti ad latus trahatur, nõ veluti animal errabundum aliâs ad alium locũ discurrit in mulieribus vterus, sed ab extensione retrahitur.

Aegineta. Accidit autem languẽtibus, imminente quidem iam paroxysmo tarditas mentis, segnities, infirmitas crurum, pallor vultus, species luminũ percrassa, instante verò iam strangulatione in somnum delatio, quã κατάφορον vocant, dementia, catalepsis sensuum sedis cum mutitate, crurum contractio, deinde incipiunt rubefieri genæ, & vultus vniuersus plenus fit. Relaxationis verò tempore pro-

A manat quædam è muliebribus locellis humiditas ad tactum, & borborygmus, hoc est, ventris strepitus, & progreditur aliquod intestinum, & ipsa quoque vulua paululum flaccescit, & languescit, tum deniq; ad se redeunt, sensumq; recipiunt. Mouetur porrò morb. ille quodam circuitu, quemadmodum & morbus comitialis, fracta scilicet vulua, vel seminaria, vel alia quapiam materia: aut materia in eadam marcida & putrefacta.

Arteriæ motu respirationeq; priuata mulier, manum vtero admouet, vt vaporum ascensum inhibeat, curua manet, astantium voces audit, quanquam

B respondere non possit: colore, sensu, motuque orba mortem gelidam præfert. Comitiali correpta spumans os habet, contrà vteri strangulatu affecta: non priuatur tamẽ omni spiratiõe vt in attonito. Pręter dicta præfocationem vteri præcedunt cordis tremor, capitis dolor, seipsam alloquitur mulier, aliquando sitit, vultus, oculi & labra quandoq; rubore suffunduntur, oculis conniuet, nec ipsos aperire potest, præsentit item aliquid ascendere à pube per aluum & vmbilicum vsque ad os ventriculi & stomachum, deinde dentib. stridet, stringit maxillas, quandoq; manus, brachia & tibias

mouet,

mouet, animam demum egisse putares. Si ex semine corrupto scitur, quoniam à longo tépore non futuit, quanuis passim icta fuerit cupidinis sagittis, aut virgo est ferre iugum apta, vel mulier in delicijs ociose que viuens, quæ Cereri temulentoq; deo indulget, sobrijs nymphis reiectis, atq; sibi deest, in quod eijciat tenera brachia collũ. Huic obnoxia morbo, eorum quæ in morbi tempore audiuit, memor est, contrà in comitiali.

Præsagia.

Aegineta. Plures quidem relatæ & pristinę salubritati restitutæ sunt, nónullæ verò in ipso paroxysmo vitam in mortem subitò commutarunt: pulsibus quidé crebrescétibus ac déSatis, inordinatimq; diffusis, deinde & asphixia (id est, nulla venarum pulsatione) sequuta, exiguo verò humore superficiem irrorante, respirationem autem primùm quidem ad nihilum redigente & obscurante, postea verò omnino amputante. Cæterum hic languor hyeme atque autũno ingruit iuuenib. procliuis ad libidinem, sterilibus, & potissimè si propter medicationem infœcundæ fuerint, & alijs refrigeratis.

Gal. libro 6. de loc. aff. c.5. Igitur prima species (hoc est, in qua immobiles sine sensu iacent, cum obscuro paruoque pulsu) cuius Heraclides Ponticus in suo commentario mentionem fecit, multam exhibet de ortu suo ambiguitatem. Ait enim sub hac specie, neq; pulsum, neq; spirationem mulieris deprehendi posse: atq; ob id dũtaxat non videri mortuã, quòd exiguum in medijs corporis partibus calorem haberet: ac astantes quoq; medicos quæsiuisse ait, an nondum sit mortua. Rursus nónulli Heraclide posteriores credentes seruari aliquid spirationis, quanuis ipsa non appareat, carptæ lanæ flocculos coram naribus suspendi iubent, vt exactè deprehendatur, num spiritus aliquis inter spirandum tum intrò, tum foras rursum deferatur. Sunt qui poculũ aquę plenum, ori ventriculi imponere præcipiunt, quippe immotum omnino seruari humorem, aiunt, si tota perierit spiratio. Itaq; si omnes ita affectæ mulieres interijssent, simplex esset quęstio, quũ verò nonnullę seruatæ videantur, geminã oriri quæstionem necesse est, inuestigantibus nobis, tum dispositionem ob quam spirationis munus deperditur, tum vel magis, quomodo viuere possint, quę nihil omnino spirát. Quippe in confesso est, & spirationem à vita, & vitam à spiratione separari non posse, adeo vt viuentem non spirare, & spirãtem nó viuere sit impossibile.

Atque hæc quæstio, quanquã superiore difficilior videtur, non est tamen perinde difficilis: quippe facilè sustinebitur, si latebris inclusa animalia cõsideres, nulla apparẽte in ipsis spirationis nota. Hoc enim cognito, perspectisq; animalibus vt pote frigidis, atq; eo demonstrato, quod maximus respiranis vsus est, vt intimus calor, & refrigeratione & ventilatione seruetur: haud ita difficile fuerit perpendere exiguum illum calorem in ipsis derelictũ, arteriarum cordisq, officio cõseruari, quæ actio à quibusdam medicis transpiratio, veluti ea quę à thoracis pulmonisq; officio prodit, respiratio vocatur. Itaq; pereunte ob vteri affectum spiratione, quoniam vniuersum corpus refrigeratur, id enim manifestè videtur, fieri potest, vt nulla prodeat ab ore spiratio, quanuis ea quæ in arterijs fit, nequaquam intercipiatur. Verùm potest adeò esse exigua, vt sensum omnino effugiat.

Si ex semine corrupto fiat, & spuma ex ore defluat, imminet exitium, demum vteri strãgulatus qualis qualis sit, exitio est, nisi auxilium præbeatur. Quæ locellorum præfocatiõe corripiuntur si futuerint, facilè vtero gerentes efficiuntur.

Victus.

Fuchsius. Cibo interea & potu paucis A admodum contenta sit mulier, totaq; victus ratio exiccatoria sit, & hæc ad accessiones proficiunt. Si malum diuturnũ fuerit, non parum etiam recta victus ratio opitulabitur: nempe deambulationes matutinę, gestationesq; vel in curru, vel naui, vel iumento. A gestationis motu vociferatio & lectio clara, modulata, concinna vtilis est. Vnctio præterea, frictio & exercitatio ex congruis interuallis repetita, eisdem conueniet: balneum aquæ dulcis rariùs, & non nisi sordium abstergendarum gratia adhibendum: balneis verò naturalibus vti optimum est.

B Inclamet autem quispiam illis altiore horrendaq; vociferatione, atq; appellet & accerset: Si virgo sit nubat, & futuat. Aegineta.

Vinum nequaquam potui dato, quoniam aqua ipsis est accommodatior, nec carnes concoctu edat difficiles, neq; his vescatur quæ semen augét genitale.

Curandi ratio.

Vtendum censeo clystere, sanguinis missione, cõstrictione extremorum membrorum, frictione, odoramentis aluum cientibus, cucurbitulis, glandibus, cataplasmatis, sternutamẽtis, vomitionibus, potionibus, insessib. pessis, dropacismis, rubrificationib. acopis, exercitatiõib. vociferatiõe & lauacris. Aui. fen 21.

Clyster

Clyster & glandes, suppositoria uocant.

Aegineta. Accessione protracta, & ea quæ peditus agunt sunt vtilia, cuiusmodi sunt sacculi dactylio, id est, sedi appositi: exépli gratia, cyminum, nitrum cum melle, & stercus cũ latione prolicere ac subducere, ne torqueant in accumulatione sua.

Venæ sectio.

Aegineta. Cæterũ ad vniuersi corporis instaurationem à detractione sanguinis auspicandum, præcipuè si méstruę purgationes detineantur.

Inprimis secanda est vena axillaris, subinde saphena, modò viscidi humores hunc morbum non excitarint. Si ex semine corrupto, caue ne venam tangas.

Potus.

Aegineta. E castorio potione vtamur, quandoque quidem cum decoctione artemisiæ, interdum verò cũ aqua mulsa. In quibusdam enim expedit illud, atque vnicum ad exactam & numeris omnibus absolutam curationẽ satis est. Bibat decoctũ aut ius calamenti, aut mentastri, vel rutæ, aut viticis. Dandum est castorij drag. j. singulis diebus vt dictum est, vel cum vino tenui.

Humores noxios subducentia.

Aegineta. Post septimũ autẽ diem purgandum, quæ è colocynthide contexta sit hiera. Post sanguinis missionem ad expurgatio- A nem cũ hiera proficiscere: deinde ex aloe confectam picram porrigito drag. j. cũ aquæ mulsæ cyathis sex.

Catapotia ex agarico voranda sunt.

Eclegmata, pulueres & confectiones aliæ.

Diamarthæ, diacymini, diatrium pepereon potui dentur cum radicum aperientium decocto vel saccharo, excepta digerãtur in rotulas aut quadras, vel eclegmata confice.

Constrictiones frictionesq;.

Quocirca in paroxysmis extremas corporis partes vincire oportet, & tota crura fricare, atque vniuersum etiam corpus, B perinde atq; eos qui animo deficerũt, reducere & refocillare.

Alta voce vocetur, pedes manusq; dolorosæ fricentur, tibię & genu cum funiculis, & aliquando coxæ super genu strictissimè vinciantur. Cum aceto item & sale extrema asperè fricentur.

Odoranda.

Graue olentia odoramenta olfactanda naribus admouere: verbi causa, ellychnium extinctum, castoriũ, picem liquidã, cedriam, vellera & lintea combusta: quidã verò amida quoq; adhibuerunt è lotio veteri, siue oletulo. Aegineta.

Accipe castorij, galbani in aceto solutorum ana vnc. s. sulphuris vnc. j. misce, & naribus

fumum recipiat mulier.

Par suffitus fiat ex asa fœtida, sagapeno, ammoniaco. Animaliũ plumæ in carbones iniectæ ad suffitum pertinent, præsertim perdicis, capillorum hominis, canis & hirci capillorũ, corium quodlibet, vngulæ brutorum, & quodcunq; cornu.

Suffitus, linimenta, & per metrenchyten iniectiones.

Aegineta. Atqui in vterum odoratissima fragrantissimaq; vnguenta infusa, detrahere vuluam naturæ aptitudine possunt: veluti amaracinum, malabathrinum, spicaceum, irinum. Hæc etiam obstetrix digitis capiens vsque ad os vteri immittat, leniter ac multũ defricans, vt eo irritamẽto crassus humor excernatur.

Ægra pannis tecta, cauendo ne fumus nares ipsius attingat, odoratissimis suffiatur: verbi gratia, ladano, alipta moschata, gallia moschata, cinnamomo, caryophyllis, xylo, aloe, calamo odorato, casia, lauendula, libano. Vel,

Accipe moschi scrup.j. galliæ moschatæ drag.j. olei lilini vn. ij. misce in mortario, hoc linimento vngat manus obstetrix, & leniter os vteri fricet & ipsius interanea, tunc enim corruptus exibit humor, & prospera fruetur valetudine mulier.

Fuchsius. Vel, Accipe pastillorũ galliæ & aliptę moschatæ ana dra.j. styracis drag.iij. caryophil. mace- A ris ana drag.j. agallochi scru.ij. cinnamomi, foliorum lauri an. drag. ij. ladani dra.ij.s. redactis singulis in pollinem tenuissimum cum stacte, styracẽ liquidam appellant, fiant trochisci, inijciendi in carbones pro suffitu recipiẽdo per infundibulũ.

Rubificationes & cataplasmata.

Sinapi pedibus cataplasmatis instar imponatur. Aegineta.

Nec inutiliter sinapismi & dropacismi ex euphorbio, pyrethro, pipere & sinapi confecti applicantur.

Sternutatio.

Porrò quæ sternutationem proliciunt, adhibẽda sunt è castorio videlicet & struthio (cõdisi barbari vocant) lunariaúe, B & pipere temperata. Aegineta.

Vomitio.

Mali verò elapso acumine atque insultu, ad vomendum cogito: omnes enim vomitus leuat, sed eas presertim quæ à cibo infestantur. Aegineta.

Encathisma.

Neque inutile erit, si insessiones ex decocto baccarum lauri foliorumq;, pulegij, calaminthæ, artemisiæ, marrubij, sabinæ, altheę, chamęmeli, serpilli, iridis, aristolochiæ, & fœnogreci parentur. Fuchsius.

Aspergines.

Insessionum tempore cerebri curã nõ omittemus, sed rosaceo & aceto caput irrigabimus. *Pessi.*

Post

Aegineta. Post septimũ diem insessionibus & pessis mollientib. ex adipe anserino, styrace, mastiche, ammoniaco & similibus confectis vti licebit. Vterúsque etiam ijs quæ calefaciendi statumq; educendi vim obtinent, sufficiendus.

Menses suppressi si vteri pręfocationem genuerint, curato vt menses ciere possis.

PROCIDENTIA VTEri. *Caput* VI.

Fuchsius. PRocidere vterũ dicimus, quãdo ita euertitur, vt exterius emineat: neq; enim vterus, vt imperiti suspicantur, à suis solutis propaginibus totus decũbit: nam si ita procideret, restaurari minimè posset.

Aegineta. Quòd si progressu temporis id quòd procidit putrefiat, auferẽdum est ipsum citra omnem futuri periculi suspicionẽ: totam etenim vuluam ablatam fuisse memorant putrefactã, & superstitem mansisse mulierem.

Si igitur prolapsa pars diuturnitate temporis propter incuriam putruerit, ob assiduãq; vrinæ irrigationem & sordem inhærentem exulcerata fuerit, amputãdum aut vrendũ quod inutile fuerit, nullius metu periculi erit.

Causæ.

Aegineta. Procidit sanè fœminis vulua rariùs, sed plures ob caussas, aut A enim ex alto delabetur, & in coxendices quasi radices agit, ruptis membranulis quæ intestinum continent, aut vterum vicinis partibus connectunt, aut propter secundæ muliebres locellos ambientis sibique adnatæ extractionem, quemadmodum in difficili partu cõtingit, aut ob inertem & imperitam fœtus extractionẽ, aut propter sterilitatem, aut propter plagã vel ictum, aut immensi ponderis eleuationem, aut ob animales affectiones, puta amissionẽ liberorum, tristem scytalẽ, aduersumque aliquod nuncium, aut hostium insultum, aut ob nauigationẽ periculosam, aut B aliquam id genus aliam caussam, omni eo quod concretum est soluto, collapsa vulua, aut propter paralysim, & imbecillitatem partium, quemadmodũ in senescentibus, & deficientibus frequenter accidit. Procidit sępe ob humoris plurimi ac tenacis defluxum, partiumque frequentiam laxatis ac solutis appendicibus, procidit autem secundũ os eius maximè. Nonnulli verò vniuersum vterũ ꝓcidere affirmant, quod sanè ineptum est, ne dicã absurdum. Quo enim pacto reducta in suã sedem collocaretur.

Fit etiam ob cursum velocẽ, aut ob insessionem rei frigidę, aut ob diuturnam moram in aqua frigida, aut ob gelidæ po-

tum, vel ob tussim vehementē, vel propter sternutationē, aut vociferationē, demum ob mēsium suppressionem, nonnunquam etiam ob tenesmum.

Notæ.

Signa satis manifesta sunt, & causarum diuersitas facilè de ægrotantis aut assidentiū sermonibus cognoscetur.

Arabes. Notæ internæ sunt, si sine locellorum strangulatu vterus ascēdere existimetur, comite dolore ab vmbilico ad os vsq; vētriculi, tactuq; rotundum quicquam deprehenditur, putat interdum ægra se manu prehensam, fereq; tunc suffocata iacet, non sine gemitu. Adsunt vertigo, capitisq; dolor, nausea, ructus, præsertim si flatus huius morbi sit parens.

Vbi vterus procidit, grauedo tumorq; percipitur, quòd si vir hanc futuendi gratia aggrediatur, genitali semini ad locellos interiores nullum patebit iter, & hæc accidūt si ad superna repat vterus: sin autem vterus ad ima descendat, dolent renes & pecten. In pectine rotundum quid tumēs graueq; tactu percipitur. Intestinum nempe rectum sępissime vesicaq; ita cōprimuntur, vt neq; lotium, neque oleculū quoquo modo exire possit.

Quòd si lotium emiserint, albescēs & densum erit, in cuius sedimento hypostasis residebit

A liuens aut nigricans, arteriæ itē motus erit mollis paruusq; & inęqualis.

Si ob neruorum, tendonum, aut ligaminum resolutionē is morbus euenerit, vel ob putrefactionem, procidet vterus insensibiliter indoloroseq; vt plurimum, putris humor vbertim ex locellis defluet.

Sciscitari denique oportet, an mulier pituitosa desidiosaque diutius steterit, & si recentibus fructib. aut piscibus assiduè vescatur, siq; inter cōcumbēdum locelli humiditate scaturiant. *Auic. 21 tertij.*

Accidentia porrò procidentis vteri sunt, autore Auicenna, B pectinis, & ossis sacri vertebrarumq; dolor validus, quandoq; febris adest, supprimūtur & vrina & oletulum. Adsunt item conuulsio, tremor, timorque insolitus. Si nihil rotundi in pectine percipiatur his quæ vteri procidentia laborāt, totum vterum procidisse signat.

Prędictiones.

In principio facilè repositioni paret, & rectè locatus perseuerat, præsertim si ætas non impedierit. Nam in prouectioribus vterus quidem reponitur, sed rursus qualibet leui causa relabitur. Si sursum eleuetur, aut ad latera tendat vterus, facilè curatur: si extra os vuluæ exierit, vix curabitur.

Si

A Si à longo tempore prociderit vterus, nunquam releuabitur. Si ex corruptis succis aut putrefactis ipsam connectētibus procidat vterus, curæ nulla dādā est opera.

Victus.

Fuchsius. Toto curationis tempore mulier motum, & ea quæ sternutamenta excitant, euitet: vt autem naribus odoratissima sunt adhibenda, sic vterus ab infernis fœtidis rebus suffiendus est.

Vrina & stercoribus vacuatis, ægram supinam figurare oportet, vt coxas habeat sublimiores, poplites flexos, cruribus inuicē dilatatis ac diuaricatis, tuncq; foueatur locus fomentis aptis. Extrinsecus autem pubem spongia in posca expressa operiemus. Mulier iacebit extensis adaptatisq; inuicem cruribus, vt alterum alteri incumbat: tutius tamen erit pedes simul vinciri, fasciam vsque ad genua deducendo, deinde cucurbitæ infigendæ sunt, &c.

Clysteres.

Aegineta. Oportet itaq; in huiusmodi curatione stercus ante omnia clystere euacuantes, & lotium excernentes, quò vndique ab omni anxietate libera sit vulua, laborantem supino corpore componere, in altum protendentes coxendices & deustos poplites, cum diuaricatis crurib. dein accipito systrēma.

Venter leniendus, ne si cum difficultate sit egerendum, simul vterus procidat: obseruandum tamen, ne nimium venter subducatur: exoluitur enim, relaxáturq; propinquę partes, & vteri loca procidunt. Si ex flatu vterus procidat, inijcito clysterem qui flatus discutiat, cui nonnihil eclegmatis benedictæ addatur.

Venæ sectio.

Si adsit plethora, sanguinisque detractione egeat ægra, modò duntaxat ad superna aut ad ilia repat vterus, tunc oppositi pedis saphena secanda est: porrò si ad inferna descendit vterus, axillaris aperienda est.

B *Systremma ex lana conuoluta.*

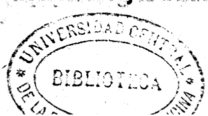
Quum sita fuerit ægra diuaricatis (vt dixi) cruribus, accipito systremma ex lana, forma & crassitudine sinui muliebri respondens, syndoneq; illud circumuoluito, & in cremorē acacię intingito, aut hypocysthiden vino in hūc vsum immergito, subijcitoq; vuluæ, & absque violentia omne id quod procidit sursum torqueto, dū solidus & integer in sinu tumor excitetur, & vterus in proprium reponatur locum. *Aegineta.*

Obstetrix item præcipitatum vterum manu oleo mastichino intincta in proprium reponat locum.

Cucurbitulæ.

Reposito vtero, mulierequе *Aegineta.*

C

decubante, ita vt crus alterum alteri incumbat, post hæc cucurbitulæ sunt adglutinandæ, cum flamma plurima vmbilico, & vtrisque ilijs seu lumbis

Ex Arab. Quòd si repat vterus in latus, lateri opposito affigenda est cucurbitula magna sine scarificatione, cum extremorũ eiusdem lateris ligaturis dolorem inferentibus, sicq; quiescat ægra. Mammarum radicibus in vteri procidẽtia admouere cucurbitulam proderit.

Olfacienda.

Aegineta. Cum cucurbitulis odoramẽta itẽ offerenda sunt perodora.

Pulueres, insessus & fotus.

Aegineta. Cæterum tertio die lana sinui imposita, mulier in vinum atrum & austerum descendat aliquantulum tepefactum, siue in decoctione myrti, aut rotundi iunci odorati, rubi, malicorij. Post hæc autem imposita lana tollatur, & altera imponatur eodem madefacta medicamento.

Fuchsius. Prolapsam vteri partem oleo tepido, vel butyro, vel maluæ, altheæ, fœnigræci, seminis lini, aut similium decocto fouentes, conuolutam lanam præparabimus, vt diximus in systemmate. Decocto foliorũ lauri, mentastri, abrotoni, artemisiæ & similium fomentatione calefiat vterus, subinde obstetrix gallinę adipe manus inungat; vterus autem seminis

A coroneorum mucilagine inunctus tali inspergatur polline, ℞ acaciæ vnc ij. myrti fructus, balaustiorũ, rosarum rub. ana dra. j.s. friato. Vtero in propria sede reposito ęgra sequenti decocto insideat. ℞ rosarum rub. myrti fructuum, rhoi coriarij, foliorum mespilorum, & cornorum, corticis querni glandium, origani, saluiæ, rutæ, symphyti grandioris ana M.j. confracta in aqua cælesti coquantur, & in decocto per horã mulier insideat.

Cataplasmata.

Foris cataplasmata inspergentur circa epigastrium, diaphœnicõ scilicet ex farina hordei, aut lente & corticibus mali

B granati, cum oxymelite, atq; hæc denuo fiant vsq; ad exactã curationem.

Cerata & emplastra.

Cerata etiam ex mastiche, agallocho, ladano, thure, iunco odorato, acoro, nuce moschata, lachryma arabica, tragacantha, & eiusmodi medicamentis parata conueniunt. *Vel,* Fuchsius.

℞ Thuris, mastiches, opopanacis, terebinthinæ, galbani, sagapeni, resinæ pini, stactes, colophoniæ ana drag. ij. ceræ luteæ drag. iij. concinna ceratum, quod corio extensum rotundo super femora à muliere deferatur. *Vel,*

℞ Galbani drag. s. gallię moschatæ drag. j. caryophyllorũ drag.

drag. s. confice ceratum vtilissimum. Vel,

℞ Ladani sordis expertis vnc. j. s. thuris, mastiches ana vnc. s. agallochi, caryophyll. spicæ nardi & celticæ, ambaris ana drag. j. moschi. drag. s. confice ex omnib. oleo ex spica exceptis emplastrum rotundum, quod panno lineo admotum noctu & interdiu assiduè deportetur.

Vnguenta.

Inunctiones in pube fiant ex oleo lilino composito. Vel,

Accipe olei nucũ vn. iij. seminis oxylapathi vnc. j. thuris, mastiches, cornu ceruini vsti, strobilorum vstorũ ana dra. ij. cera excipe in vnguẽtum, quo inungatur pubes. Vel,

B ℞ olei ex lilio vnc. s. mellis vnc. ij. pulueris cymini vnc. j. parum omnia simul feruere finito, & hoc linimento illine pubem calidè, præsertim si ob flatus procidat vterus. *Suffitus.*

Suffiatur vterus tauri aut bouis fimo, colophonia, mastiche, laserpitio, dictamno in aceto decocto, hypocysthide.

℞ Acaciæ, ossis sepiæ, balaustiorum, gallarum, nucum cypressi, fructuum aut foliorum myrti ana vnc. s. mastiches, libani an. drag. iij. laserpitij vnc. j. ex his contritis cochlear in carbones ignitos inijciatur, & per infundibulum fumus vterum intret mulieris ita vestib.

A tectę, quòd vapor ad nares quoquo modo peruenire non possit, subinde vterus aliquo ex præscriptis fotu foueatur.

Pessus.

℞ Asæ fœtidæ vnc. j. mastiches drag. ij. seminis myrti, thuris, gallarum, galbulorum cupressi ana drag. j. s. oleo myrthino excipe, & pessulum confice. *Potus.*

Si vterus ad latus repat, ore ventriculi ieiuno potui detur ex mero vino calido cochlear friamenti sequentis. ℞ florum & baccarum lauri, cornu ceruini vsti ana drag. ij. fructuũ myrti scrup. ij. leuigato. Vel,

Accipe aristolochiæ rotundæ drag. ij. dato ex vino.

Si vterus ad exteriora procidat, à balneo aut ab insessu propinato potionem sequentem. ℞ Rutæ, artemisię ana M. s. terenda trita simul feruere parũ finito in vino, adde nonnihil confectionis Mithridatis, potui dato.

DE MOLA. CAP. VII.

Mola, μύλη, vteri induratus est tumor, interdum quidem iuxta locellorum ostium, quandoque verò per vniuersam eorundem molem apparens, ad tactum ferè lapidosus, Gallis, *ungamas*. *Aegineta.* *Gal. de morbis curandis. libro. 14.*

In mulieribus molę in vtero

gestatio: Ita verò appellant informem carnem.

Plinius libro 7.c.15. In mulieris vnius vtero, quas appellarunt molas, ea est caro informis, inanima, ferri ictum & aciem respuens: mouetur, sistitq; menses vt partus, aliâs letalis, aliâs vna senescens, aliquãdo aluo citatiore excidẽs. Simile quiddam & viris in ventre gignitur, quod vocant scirron, sicut Oppio Capitoni prętorio viro.

Scirrhus in uiris.

Aegineta. Sunt porrò qui molam asserant carnem esse informem in ipsis locellorum tunicis consistẽtem, & quod abortione editur, quemadmodum fœtus, quæ embrya dicunt.

Causæ.

Plinius libro 10.cap.64. Molas gigni putant, vbi mulier non ex mare, verùm ex semetipsa tantum conceperit, ideo nec animari, quia non sit ex duobus: altricemq; habere per se vitam illam, quæ satis, arboribusq; contingat.

Fit à seminis muliebris, & plurimi sanguinis menstrui in vtero retentione & affluxu, quẽ calor immodicus cogit, ac in carnis formam transmutat.

Notæ.

Aegineta. A locellorum mola lapidosus tumor cum diuulsione contractioneq; superiacẽtium particularum & hypochondriorum, & gracilentia, palloreq;, & cibi horrore, mensium retentione, & mammarum tumore, tanquam suspicionem conceptionis in quibusdam ab initio statim inducunt, postea verò tempore discernuntur: molam enim punctionis sensum inferẽs dolor subsequitur, nec in ea motus vllus, sicut in conceptione percipitur. Nonnullę verò aquæ inter cutis suspicionem præferunt. Cæterum hoc ex tumoris duritia dignoscendum, nec sicut in hydrope manus aut digitorum impulsui cedat, & ex eo quòd sonitus non redditur dum digitis pulsatur, tympani modo.

Ex Arab. Mola & imprægnatio cõueniunt, q; in vtraq; supprimuntur menses, tumescit aluus moueturq;, mammæ tumescunt, vertigo & oculorum hebetudo sequitur, cordis tremor adest, nausea & cibi inappetentia cũ succorum variorum vomitione, cutis defœdatur ei quæ mola correpta est, palpebræ mollescunt, oculi cauantur, pupillæ gracilescunt, toruos habet oculos.

Vix tandem ab vtero gerente distinguitur quæ mola laborat, discrimina tamẽ sequentia te certiorem reddent. Mensibus debitum ordinem seruantibus vtero gerens fit mulier, aliquando mola laborans etiã. Intra trimestre mouetur mola in locellis, cõtrà fœtus in locellis vtero gerentis.

Mola citissimè tumescit aluus, fœt9 dextrorsum sinistrorsumq;

sumq; mouetur: cótrà mola nisi cóprimatur, aut mulieris motu excitetur, non mouetur. A

In mola durior tactu aluus percipitur, quã in fœtus gestatione. Prægnans agilior est, quàm molam gerens.

Quanquã in mola aluus tumescat, non tamen semper mãmæ tumescũt: molliores enim & graciliores efficiũtur, quàm in vtero gerente. Æqualiter mollescunt maxillę, manus, pèdesque in mola, contrà in prægnante.

Vtero gerens parit saltem in vndecimo mense, mola vero laborans sæpe in 14. etiam interdum in 4. anno aut quinto, etc.

In hydrope, pedes tumescunt, contrà in mola. B

Molæ motus est ab alto ad infernum.

Præsagia.

Aegineta. Mola in quibusdam re vera in hyderum transit ob iocinoris refrigerationem.

Nonnunquam verò incurabilis magna ex parte morbus nascitur, quibusdam sanè sanguis quoq; effertur.

Mola omnis & pauci & multi temporis vix curatur.

Humorosa difficiliùs curatur quã flatuosa, porrò carnosa difficillimè.

Molę symptomata colicę patria esse putantur.

Mola innumeros aberrare medicos coëgit.

Victus.

Primũ omnium alimenta boni succi offerẽda, ac vini potione vtendum moderata. mulier motu non vtatur vehementi, is enim fluxionem cómouet: sed gestationibus & deambulationibus, pedes etiam decumbendo elatiores habeat. *Aegineta.*

Communis igitur decubitus ipsis in domo minimè ampla & opaca confert, & modicè refrigerante circa lectum immobilem: sublimiora sint quæ pedes earum in quiete fulciunt. efficax quippe ad prouocandũ omnem fluxum motio.

Sex rerum non naturalium temperies esto calefaciens & humectans.

Regulæ curandi.

Tumorib. quidem duritijsq; ea ratione, qua in scirrhis vteri scleromatisq; medebimur: sed aquosas parechyses, per ea quę de hyderis dicemus. *Aegineta.*

Eruptiones item sanguinis vuluæ, perinde atque fluxiones sanguinis alias, fluxumque curabimus.

Corpore vacuato cataplasmata, fomenta, insessiones, pessi, vnguenta, & cerata quæ relaxãdi vires habent, adhibenda, & ea quæ fœtum mortuum & secundas trahunt. Humor concoquendus perinde atque in mẽstruorum suppressione ex pituita dictum est: euacuandus item.

Venæ sectio.

Principio in plenitudine vena cubiti incidenda.

Purgatio per aluum.

Sanguine misso fiat purgatio per catapotia fœtida.

Potus.

Accipe, hyperici, sabinę, mētastri, vtriusq; calaminthæ, smyrnij, artemisiæ, rubiæ passiuæ, pulegij ana M. s. anisi, fœniculi, scœnanthi, seminis dauci & oreoselini, calami odorati, galangæ ana drag. j. acori, raphani Gallici ana vn. j. aceti vn. iij. mellis lib. j. fiat decoctio, cuius portio vnc. iiij. detur cum dra. ij. pastillorum sequentium.

℞ Cinnamomi, myrrhæ ana drag. j. & scru. j. s. rutæ, sabinæ, calamenti, pulegij siccatorum, radicis rubiæ, sagapeni, opopanacis ana dra. s. cardamomi, seminis iuniperi, mentastri ana scrup. ij. cōfice ex his friatis pastillos pond. drag. ij.

Insessus & balneæ.

Accipe altheæ radicis folia, caulis & florum M. iij. maluæ, brancæ vrsinæ, perdicij, chamæmeli, serrulæ campanę ana M. j. fœnigræci & seminis lini ana lib. j. confracta coquantur, & decocto insideat ægra, tenendo sacculum super * plenū his quæ decocta fuēre.

Vnguenta, cerata & emplastra.

A balneo os sacrum & pubes hoc vnguento inunguantur, qđ ℞ ol. amygdal. dulcium vnc. j.

A s. olei lilini, adipis gallinę, mucilaginis seminis lini & fœnogræci ana vnc. s. ceræ albæ parum, confice vnguentum. Cerata quæ vires relaxandi habent adhibenda, qualia sunt quæ ex althea, malua, chamęmelo, meliloto, fœnogræco, semine lini & similibus parantur. Conueniet in hunc vsum vnguentum dialtheæ, aut emplastrum de meliloto, diachylon simplex admouere. *Vel hoc,*

Olei amygdal. dulc. drag. iij. liliacei dra. ij. s. pinguedinis anseris, & gallinæ ana dra. j. s. mucositatis seminis lini, fœnogræci ana dra. j. ammoniaci, bdellij ana dra. ij. radicis altheæ, semi- *Fuchsius.*

B nū nigellæ, dauci ana scru. ij. cerę quod satis est, fiat vnguentū, gūmi dissolutis prius in vino.

Inunctiones item & emplastra fiant ex oleo rutaceo, oleo benedicto, oleo ex castor. & alijs oleis calidis.

Vtile erit vnguentū Agrippę, si flatibus vterus sit infarctus.

Confectiones.

Accipe diacumini, diagalangæ, diacinnamomi ana drag. s. diabaris scru. j. dialaccę scru. s. cinnamomi electi, hyperici, calami odorati, perpensę, radicis acori, seminis anisi ana scrup. j. seminis rutæ, zingiberis, artemisiæ, marrubij, dictāni, saluiæ ana scru. s. sacchari dra. vj. soluatur saccharum artemisiæ & hyperici succo, fiat confectio in morsu-

A morſulis pôderátib. dra. ij. aut tres, detur morſellus quotidie à cubili.

Poſt inunctionem rotulá ſequentis cōfectionis comedat, deinde bibat momentū vini in quo dilutum ſit aſarum. ℞ Cinnamomi drag. j. caſiæ, ariſtolochiæ rotūdę, corticis caſiæ fiſtularis ana ſcru. iiij. aſari, laccę, rutæ ſylueſtris, ſeminis ſabinæ, croci ana ſcru. j. ſacchari vn. iij. liquetur ſaccharum roſmarini ſucco, & rotulas cōcinna pód. drag. ij.

Peſsi.

Peſsi quoq; ſubijciēdi ex butyro, adipe porcino, medulla ceruina, paſſulis, caricis, ſeminibus lini & fœnigręci confecti.

B Accipe rad. aſari, acori, rubię tinctorum ana dra. ij. ſeminum rutæ, nigellę ana dra. s. maioranę, nucis myriſticę, caryophyl. baccarum lauri ana dra. j. ſabinæ ſcru. j. caſtorei, euphorbij ana ſcru. s. redigantur ſingula in puluerem tenuiſsimū, & cum terebinthina reſina formentur peſsi. *Vel.* ℞ Aſphalti, nitri, caſtorij, centaurij grādioris, dictamni, veratri candidi, galbani, gentianæ, opopanacis, ſabinæ, ſagapeni, ſcammonij ana dra. s. omnia friata porri ſucco excipiātur, & in peciam raram indantur, digerantur in peſſos, qui immiſsi filo crurib. ſuſpendantur.

Suffitus.

Suffiatur vterus vngula equi aut aſini, & omnia tandem fiāt quę in menſibus ſuppreſsis deſcripta ſunt.

Mirificè etiam confert vti balneis naturalibus, potiſsimum ſi malum diuturnum fuerit.

INFLATIO VTERI QVAM *Græci* ὑμενοφυμάτωσιν *dicunt. Caput* VIII. *Cauſæ.*

INflatur vterus frigiditate, aut corruptione, aut incommodo partu oſtiolo cōniuēte, ſanguineq; in exiguos globulos cōcreto, in eodem cuneimodo obſtructo, quandoq; ſanè in concauitate loculamenti ſinuoſi flatib. relictis, nonnunquam verò in laxationib. totius corporis vuluæ.

Aſsidua comeſtio ciborū qui flatus gignunt, vt raporum, caſtanearum, panis ſiliginei, &c.

Notæ.

Hanc comitatur tumor pectinis, atq; ventris circa vmbilicū hypogaſtrij appellari, cum duritia & dolore punctuoſo, vſq; ad ſeptum tranſuerſum, & ſtomachum, & inguen pertingente ac tranſeunte: & ad digitorū pulſationē ſonitꝰ tympani inſtar editur. A tympanite diſcrimen habet, q. ægrotæ hoc flatu correptæ non ita ſiti premuntur, neq; corporis ſupernæ partes ſenſim liquantur, vt in tympanite aquarum cutem ſubeuntium genere. *Aeginetæ.*

Adſunt ructus, & flatus per

os exeunt, qui has leuant.

Prædictiones.

Flatus in cauo locellorũ sinu contentus faciliùs discuti digeriq; potest, quàm ille qui in angulis ipsorum consistit.

At q locellorũ villis & substãtiæ hæret difficillimè curatur.

Nutricatus.

Quæ flatus gignunt cibaria vitanda, comedẽda autem sunt quæ flatus discutiunt.

Clysteres.

Clysteres cõficito ex his quę flatus discutiunt, cum hiera picra Galeni.

Venæ sectio.

Medẽdum itaq;, primò quidem detractiõe sanguinis, si nihil impedimento sit.

Purgatio per aluum.

Aegineta. Inueterata autem affectione piera purgandum atq; hiera.

Hieram Archigenis exhibeto cum decocto eorum quæ flatus discutiunt.

Irrigationes & epithemata.

Aegineta. Mox circa paroxysmos inedia & irrigationib. ex oleo rutaceo factis medendum. Epithemata pręterea quæ emolliendi potentia regnant, puta polyarchium & diaspermaton & diadaphnidon, applicanda sunt.

Vel, Filtrum nouum ferueat in aqua cum cineribus, & aniso & marathro, & calidum imponatur pubi & ossi sacro, sudorẽ prouocando.

Decoctiones sunto ex perdi- A cio, ruta, absinthio, artemisia, hedera terrestri, abrotono, nepeta, folijs viticis, origano, calamẽto, pulegio, sampsucho, thymo, serpyllo, ex quibus etiã potiones propinabis.

Insessus.

Lucathismatis medendũ ex decocto rutę, pulegij, artemisię, casiæ, & id genus alijs. Fiat etiam insessus ex herbis calefacientib. & siccantibus, & seminibus flatus discutientibus. *Aegineta.*

Cataplasmata.

Cataplasmatis item vtendũ, quæ ex seminibus, apio, cymino, fœniculo, aniso, ammi, hordeacea farina conficiuntur.

Cucurbitulæ.

B Cucurbitulis quoq; leuibus inanibusq;, & incisa cute scalpello vtere. Cucurbitulæ (inquit Auic.) ignitæ sine scarificatione matricis regioni admouendæ sunt. *Aegineta.*

Obstetricis munus.

Cæterũ obstetrix digitum antea illitum inserens, incumbentem sanguinem in frustula conglobatum si assequatur, auferat clementer ipsum resoluẽs, deinde rursus cataplasmatis modo imponenda ficus, nitrum & absinthium. *Aegineta.*

Per metrenchyten inijcienda.

Origani, foliorum viticis, rutæ ana M. s. carei, anisi, ameos ana vnc. s. coquito in olei & vini ana lib. j. ferueat vsq; ad consumptionem vini, in colamẽto solue

solue hieræ picræ vnc.s.&inijce. Hiera Archigenis pari modo inijcienda est.

Pessuli.

Aegineta. Pessuli deniq; ex ruta, & melle nitroq; formentur, cum primis autem ille accommodatus est, qui faberrimè è ficuum pinguium concussarum drag.j.cymini dra. ij. spumæ nitri dra. j. concinnatur, sed propter acrimoniam in lacte prius macerentur.

Pessuli postremò cuncti, qui emolliendi virtutem habent, ad eam prouinciam sunt perquàm idonei.

Accipe bdellij vnc.j.s. xylobalsami, carpobalsami, costi ana drag.j. origani, cymini ana drag.s. confice pessulos cum oleo nardino & rutaceo, qui nocte integra in locellis persistāt.

Placentæ, morsuli, & eclegmata.

Vtilia sunt dianison, diacymini, hiera Logadij, diacalaminthæ, diaspermaton, diamarthæ, diacucurmæ. Detur drachma vna eclegmatum aut placentarum prædictarum ieiunæ ex decocto radicum aperientium & seminum flatus discutientium.

℞ Specierum diacucurmæ, specierum diacymini an. drag. iij. sacchari albi lib. s. liquetur sacchar͞u succo rutæ limpidiori, & in morsulos digerito, à balneo exhibeatur vnus morsulus cum vino tenui meracissimo, in quo dilutum sit asarum.

Potus.

Accipe malorum persicor͞u nucleos viginti, pistillo tunde cum ouorum duobus luteis, quibus adde galāgæ, cinnamomi, piperis longi, zingiberis, caryophyll. croci, nucis myristicæ ana obolum vnum, adde dem͞u saccharum & vinum tenue meracissim͞u, feruere paulum omnia finito, & calidum mulieri propinato.

Inunctiones.

Inungendus aluus est oleis flatus discutiētibus, puta oleo liliaceo & rutaceo.

Emplastra.

Accipe bdellij, guttæ ammoniacæ an. vnc.j. seminis viticis, centaurij, abrotoni, origani, calamenti, casiæ, ameos ana scru. ij. terebinthinæ quantum sit satis, fiant duo emplastra, quorum alterum admoueatur ossi sacro, alterum pubi. *Suffitus.*

Suffiatur ladano, myrrha, gallia moschata, & euphorbio.

INFLAMMATIO LOCELLORUM. *Cap. IX.*

Causæ.

PHlegmone vteri è plurib. sanè causis originem trahit. E plaga nāq;, ictuúe, ac mensium suppressione, à frigore item & inflatione, neq; minus etiam abortione, pariter & ex partu propter malam fœ- Aegineta.

turam. Gignitur item vlceratione, concubitu metas rationis excedente, sellæ nimis duræ insessione, longissima intẽtissimaq; deambulatione, sæpe & transpiratione ob frigus prohibita. Ex sanguine demũ, pituita, bili flaua & atra gigni potest.

Notæ.

Gal. lib. defi nit. Inflãmatio in vulua est, quæ fit cum dolore ventris inguinũque, in qua cum febribus accidit sincipitis dolor, & oculorũ cruciatus. Abscessus autem in vulua est, quum dolor intensus est, pulsus fiunt, cruciatus ad inguina vsq; & lumbos pertẽdit, febres accedunt. *Aegineta.* Comitatur autem locellorum inflammationem, pubis & lumborũ dolor, febris acuta, dolor capitis & radicis oculorum & ceruicis, volæq; seu iuncturarum manuum & digitorum, necnõ colli cõuulsio, & inclinatio in contraria, affectionesq; stomachi quæ per consensum exuscitantur, osculi matricis suffocatio, pulsus parui & densi. Et siquidem obscurior fuerit inflãmatio, haud validè sanè aut crudeli dolore vuluam afficit: sin verò strenuè & fortiter inflãmetur, tum & ipsa quoq; ab omni parte quanta est, pulsatoriè dolet: tota quidem inflãmata, per totã pariter ipsam, parte verò modo inflammatione affecta, iuxta hanc potissimum significatur. Posteriore quippe ipsius particula phlegmone infestata, dolor circa lumbos excruciat, scybalum, hoc est, stercus specie oleri canini, in angustũ redacto atq; oppresso recto intestino, moratur. Partib. verò prioribus inflammatis, dolor circa pectinem, vrinæq; stillicidium, aut lotij difficultas oritur, stricta atq; in arctum redacta vesica. Si autem latus locellorum inflammatione tentetur, non tam bubones intendũtur, quàm crura etiam aggrauãtur. Quòd si posterior vteri pars inflammetur, partes vmbilico circumiacentes dolore potissimum cum tumore moleúe infestantur. Vbi autem circa osculum inflammatio occurparit, graui languentes secundum omnem ventris partem vmbilico finitimam, quam epigastrium Grçcè appellant, dolore afficiuntur, digitoque immisso atq; impresso durè ac grauiter subsidet ostiolum atque succumbit. *Arabes.* Si ex sanguine, lingua nigrescit, sequitur deliriũ, vrina rubens, aut subrubẽs est cum liuore, arteriæ motus magnus, plenus & vndosus, oculi citrij mali corticem colore referunt cum aliqua rubedine, venæ omnes tument.

Gal. de a[rte] curatiua [ad] Glaucone[m] Prima igitur inflammationis differentia secundum quã hanc quidem humidam, hanc verò

verò siccam. Humidam quidē quæ ex calida fluxione membrum occupante cōtingit: siccam verò quando nullo humore influente calor naturalis efferuescit, hoc autem vsq; ad aliquid quidem veluti febris est membri, &c. Nam fluente sanguine altera, flaua bile altera, ambobusq; simul humoribus alia tertia. Et quidem in earum singulis vel iā putruit id quod influxit, aut in membro constrictum putrescit, & vel crassum est, vel tenue, & vel optimum, vel acre. Vide cetera lib. 2. artis curatiuę ad Glauconem.

Gal. libro 2. de crisibus. c. 12. Gal. in 1. aph. 30. Ilia saluberrima.

Omnino eius fluxus, qui inflammationem efficit, vel flauę bilis est, vel atræ, vel pituitæ.

Significat verò verbum inflammari, velut si peruri, succēdi igniriq; proditum sit.

Si ex pituita inflammatio, pituitosi succi notæ adsunt. Si ex bili atra aut flaua, proprijs notis deprehendes.

Prædictiones.

Auicenna.

Apostemata vteri ex quacūque oriantur materia difficillimè curantur, si in imo locellorum cauore aut profundo abscessus sit, aut inflammatio, vt plurimum nunquam curatur. Acutorum morborum albo locellorum abscessus, aut inflammatio depingenda est, diebus etenim decretorijs iudicatur. Omnis inflāmatio, aut abscessus, aut resoluitur, aut per halitum disijcitur, aut in scirrhum trāsit, quod fit si tumor discutiatur symptomataq; quiescāt, inflammationis aut abscessus resolutionem propediem futuram signant, quòd si in pus desinat inflammatio, dolor pulsatilis & cætera symptomata sensim augebuntur. Cæterum si pus exierit leue, album, æquale ac boni odoris, bonum, sin autem varium in colore fuerit, & diuersum in substantia cum tetro odore, animam aget propediem ægra.

Arab.

2. prædictionum. 46.

Pus optimum est, si candidū, leueq; & quamminimè fœtidū est, maximè verò contrarium huic deterrimum est.

Ex inflammatione & abscessu gignuntur sæpe scirrhus, cācer, rimæ vteri. In inflammatione aut abscessu locellorum, si percipias sudorem gelidum, vocis amputationem, animi deliquium, scito morituram actutum ægram. Maior inflammatio minore deterior. Vrinæ aut alui fluor in inflammatiōe bonus est.

Victus.

Aegineta.

Cibi quoq; commendatur abstinentia per vniuersum triduum, medendum verò chondro ex melicrato, aut pane, aut ouorum sorbitione tertio die. In declinatione porrò vteri victus ratio principio quidem tenuis, facta autem morbi relaxatione pauca.

Fuchsius. Ægram in domicilio obscuro, & moderatè tepido collocabimus, quietem imperantes, ac crura eius ab omni motione prohibentes, deinde artus & extrema fricabimus. In cibo q quātitate modicus sit vtatur ęgra ptisanę cremore, & ouis sorbilibus. Potus sit decoctum cinnamomi aut hordei. Vescatur iure pulli, atriplice, malua, cremore hordei & auenæ.

Venæ sectio.

Aegineta. Post abstinentiam triduanā, secta vena cubiti, sanguis (nisi quid impediat) detrahendus est. In principio itaq; curationem aggresſi, si neq; ætas neq; habitus corporis, neque anni tempus obstiterint, neq; inflāmatio post abortum, aut immēsam

Fuchsius. sanguinis euacuationē superuenerit, venā poplitis secabimus ex Gale. decreto, qui in lib. de curandi ratione per venæ sectionem, inflammationē úe vteri à venis in crure sectis iuuari scribit.

Arabes. Incipiendum à venæ axillaris incisione, postridie ambæ saphenæ secandæ sunt, aut altera ipsarum.

Serapia & potus.

Serapium violaceum, zulapia conficiantur ex refrigerantium herbarum decocto, aut liquore ipsarum stillatitio.

Purgatio.

Per aluum subducendus humor qui morbum genuit, casia fistulari, dactylis Indicis (quos thamarindos vocant) manna, fructuum cordialium decocto, &c.

Fotus.

Aegineta. In curatione itaq; ante omnia quidem irrigatione ex œnelæo, siue œnorhodino semitenus & circa ilia seu lumbos vtendum, per obstructiones è lana pura absq; illigatione confectas.

Cataplasmata.

Aegineta. Quinto autem die cataplasma imponatur ex polline, semine lini, fœnogræco, mulso maceratis compositū: capita quoque papauerum decocta sorbeantur, & ex oleo eadem applicentur. Si autem inflammatio erysipelatosa existens, calefactiones molestè ferat, illisque magis irritetur, sertulam cāpanam in passo elixans, atq; conterens, adijcito ouorum coctorum putamina cū rosaceo, aut melino, aut croceo, cataplasmatisq; modo applicato, aut palmularum dactylos vino tēperato coquens, cum tenuisſimo farinæ polline leuigato, & cum quopiam vnguine, factoque cataplasmate impone.

Cerata, emplastra & inunctiones.

Arabes. In inflammationis aut abscessus aggressu emplastra epigastrio & vmbilico admoueantur, confecta ex rosis, lentibus reiecto cortice, balaustijs, plantagine, mucositate herbæ pulicaris, solano, labro Veneris, sedo,

ſedo, ramẽto cucurbitæ ſatiuę, A ſantalis, fructib. aſtringentib. quæ omnia aut ſimilia excipiã tur hordeacea farina, & oleo roſaceo, ol. myrthino, ouique albumine.

In vigore inflãmationis, aut poſt ſeptimum diem acopa aſtringẽtibus miſceantur, puta, lini ſeminis pollen & fœnigręci, farina volatilis, chamæmelum & ipſius oleũ, roſaceũ, violaceum, & ouorum lutea. Vel tunc impone emplaſtrum Haly, quod ℞ farinæ hordei & fabarum, maluæ, violarũ ana vn. ß. caphuræ drag. ß. diluantur omnia & macerẽtur liquore ſtillatitio aut ſucco coriãni & labri Veneris, confice emplaſtrũ B addita cera. Dolore ſedato pubi & pectini impone emplaſtrum ſequens.

℞ Chamæmeli, ſertulæ campanæ, radices altheæ, ſeminis lini, fœnigræci ana vn. j. caricarum pinguiũ octo numero, dactylos ſex, friantur terenda, & ouorũ luteis quinq; excipiantur, quibus adde violarũ decoctũ cũ roſaceo, cõcinna emplaſtrũ quod ſedabit dolores, molliendo maturandoq;.

Aegineta. Malo remittẽtę cerota nardina, aut cyprina inſerẽda adglutinanda eſt,

Aegineta. Cæterũ aduerſus ardẽtiores inflãmationes, emplaſtrũ διαχυλῶν in diplomate vaſe cũ roſacei liquefactione cõmiſce cremorem plãtaginis, aut ſereos, aut cichorij, aut intybi, vel ſi manis ſequente vtere, cõſtante adipe anſerino ſuilloúe recẽte, pondo drag. iij. cerota roſacea, aut ſuſina pondo vnc. ij. ouorũ aſſatorum lecithis pondo vnc. j. croco pondo drag. j. myrrha põdo triobuli, opij obolis duobus, vel opij loco capillis papauerum decocto. In declinationib. matricis quas παρεγκλίσεις vocãt, ſecundũ paroxyſmos quidem perinde atque inflammationib. medelis ſuccurrendũ. Verũ in quietis tempore & remiſsionibus morbi vehementioribus mollificatiuis, ſed inueteratis, cum his quæ aſsimilandi virtutem obtinent: foris autem duritia exiſtente, malagmatis vtẽdum, puta eo quod è ſertula cãpana conficitur, διαμελίλωτα appellatur; nec non malagmate Mnaſei, Iceſio, nigro Serapionis, aut pyrino.

Inſeſſus.

Cęterũ per omnem medicationem encathiſmatis quoque ex decoctione fœnigræci aut ſeminis lini, maluæ, artemiſiæ & oleo cõcinnatis vtendum: at qui in his quæ hæc nõ ſuſtinẽt, ex calida aqua eiuſdem qualitis roſaceo infuſo fiant.

At vbi inflammatio declinare cœperit, ad ea veniemus, quę quadantenus remittẽdi diſcutiendiq; vires habent, ęgrotam igitur in fœnigræci, altheæ, ſe-

minis lini, maluæ, interdum ar A temisiæ, marrubij & saluiæ decoctæ vsque ad lumbos sedere iubebimus.

Dilutiones per metrenchyten.

Cęterum si ęgra nodum soluerit herculeum, inijce decoctũ sequens in locellos in morbi aggressu.

Accipe rosſ.rub. lentiũ cortice reiecto, plãtaginis, labri Veneris, solani, endiuiæ ana M.j. coquito ad tertias, & cum metrenchyto in locellos proijce huius decocti vn.vj. tepidè. vel ℞ decocti gallarum, balaustiorum, lẽtiũ cortice exutarũ, rhu coriarij, rosarũ & seminis myrti vnc.vj. inijce cum metrẽchyte. Virginem porrò insidere B facito decocto dictorum & dicendorum, quæ cum metrenchyte in corruptę vterũ immittenda sunt. Secundo demum aut tertio die addes chamæmelum, semen lini & fœnigræci.

In morbi vigore sume maluę, altheæ, chamæmeli, fertulæ cãpanæ, fœnogręci, semi. lini ana M.j. caricas 20. coquantur, decoctum in vterum inijce, vel ex ipso fiant encathismata, aut cataplasmata.

In vteri inflãmatiõe ℞ sampsuchi, aut sisymbrij vn.iiij. olei liliacei, aut de enula vn.ij. inijce. *Vel,*

℞ liquoris stillatitij sisymbrij aut sampsuchi vn.iij. pigue dinis gallinæ, aut anseris vnc.j. stactes, galbani ana drag. j. olei liliacei vnc.j. mista inijce.

Vel, ℞ liquoris stillatitij sampsuchi vnc. iij. medullæ cruris vituli, pinguedinis gallinæ ana vnc.j. stactes vnc. s. ladani dra. iij. liquantur vnà & inijciãtur.

Pessi.

Pessi præterea enchymatismiq; sumendi sunt, ex * hyssopo nempe & butyro, medullaque ceruina, necnon adipe anserino, & vnguẽto susino, & cera Tyrrhenica. In his quæ caliditatem ferre nequeũt, aureus etiam quẽ vocant pessulus conuenit, & enneapharmacũ. Sed quæ ne hæc quidem sustinere possunt, his ex ouo & rosaceo, adipeque anserino seu gallinaceo conficiantur. Quòd si vehemẽtissimus ac nimius infestet dolor, succi papaueris lentis quãtitatem, cũ lacte muliebri, & succo fœnigræci, ad subijciẽdũ in vellere pessuli modo porrige. Porrò ad eas quibus duritia ac scirrhus cõiunctus est inflãmationi, medicamentũ rosaceo dissoluens, vel modo iam dicto subijce, vel infunde. *Vel,*

Aegineta. œsypo.

℞ ladani vnc. s. styracis, galbani ana dra.j. pinguedinis anseris drag.ij. fiat pessus.

Vnguenta.

Vngantur hypogastrium & os sacrum oleo chamęmelino, rosaceo, violaceo.

Epithemata.

Primis morbi diebus tale pubi &

& ossi sacro imponendum est epithema.

℞ succi plantaginis, succi solani ana lib.s. aceti vn.j. sanguinis draconis, glebæ armeniæ ana vnc.s. misce, prædictis addere potes oleum rosaceũ, succum labri Veneris, sedi, intybi: quibus calidis diluere potes pecias, & eas madefactas dictis locis imponere.

Vomitio.

Arabes. In incremento, vomitus ciẽdus est.

ABSCESSVS.
Caput X.

ABscessus dicitur foris im petentia. De abscessibus vide Gal. lib. 2. artis curatiuæ ad Glauconem. Abscessus est mutatio corporis ex inflammatione in materiam purulentam.

Notæ.

Aegineta. Postquã inflammatio matricis maturuit, inq; abscessũ transit exitque, intendi signa quæ memorauimus videas, ad hæc indicia quanquam inconstanter cum horrore proferunt sese, principio quidem intensis cum doloribus, postremò verò ad suppuratione perducto apostemate, impetus aliquantulũ remittitur. Cæterum in eo quo disrumpitur tẽpore, cruciatus sæpenumero acriores stimulosẽ & quasi cum aculeis incidere videntur, caloresq; vehemẽtio A res molestant, atq; nõnunquã quidem vrina supprimitur, interdum verò oleũ, facto iuxta affectam vteri partem impedimento: aliquando verò tumor circa pubẽ apparet, & tanquã exundationis sensus, cum abscessus grãdior fuerit. In obuijs verò quasiq; ad manus locis, di optrismo instrumento aut digitorum attactu deprehenditur, vnde etiam dolores acerbiores infestare ob neruosum ipsius oris consueuerunt. Quod si igitur id quod in fundo atq; secũdum sinũ dolore magis vacat, & digitorum attactu tumor minimè succumbit, ostiolum verò matricis gracilius videtur, ei B quę statim aut paulo antę inducta est suppuratio, cataplasmatis sequentibus vtitor.

Prædictiones.

Prognostica lege lib. 3. crisiũ Gal. cap. 9. & 24. prædictionum lib. sententia 34. Qui tenuem crudamq;, &c.

Victus.

Victus esto, vti earum quę vteri inflammatione laborant.

Cataplasma.

Cataplasmatis ex fœnogræco, semine lini, hordeacea aut triticea farina, admixtis interim ipsis ficubus elixis, opitulãdum aliquando etiam columbæ stercore. *Aegineta.*

Insessus.

Encathismatis præterea, vti in inflammatione, iugiter vtendum. *Aegineta.*

Peßi.

Pessuli item quum ita se res languentis habet, ex resina terebinthina, myrrha, * hyssopo atq; butyro concinnati laudantur.

* œsypo.

RVPTO VTERI APOSTEmate quæ facienda. Cap. XI.

DVm pus conficitur, dolores ac febres accidũt magis, quàm iam confecto 2. aph. 47. Gal. Si pus (inquit Gal.) ex sanguine ortum habet qui seminalem, vt quispiam dixerit, habet transmutationem, nam mala simpliciter cum putrefactione fit olida, sicuti quæ simpliciter optima est ipsa nutritio partium animalis: at quę pus generat medium inter has obtinet locum, neq; à solo calore extra naturam, neque à solo secũdum materiam facta. Mixtus enim quodammodo ex vtrisque est calor inflammationis. Fit autem dolor extenta simul, ac calefacta præter naturã inflammata particula. Febres verò sequuntur principio calefacto, & hęc ambo contingunt ex quadem veluti ebullitione sanguinis, qui vbi ex toto exustus fuerit, residuũ eius fit pus, quemadmodum ex lignorum exustione cinis: atq; ideo tempore illo dolores sedantur, ac febres, præsertim quum pus fuerit excretum, utpote iam cõ

A sumpta materia, extincta autẽ ignea caliditate.

Perlege commentarium Galeni in 2. prædictionum Hippocratis, sententia 46. Pus optimum, &c.

Potus.

Rupto porrò abscessu, siquidem pus in vesicam deferatur, quod scitur ex pure vrinæ misto, lactis potationib. vtẽdum, cucumerisq; semen potandũ. Potanda item sunt decoctum hordei, & quatuor seminum refrigerantium communium maiorum mucilago, serapiumq; violaceum.

Aegineta

Clysteres.

Si in intestinum rectum pus cõfringatur, lentium corticumq; malorum punicorum elixatione colluendum. *Vel,*

B

℞ Decocti hordei lib. j. duo lutea ouorum, olei rosacei vnc. iij. mellis rosacei vnc. j. fiat clyster.

Per metrenchyten iniicienda in uterum.

At si apostema sinum versus, quem Græci κόλπον nuncupant, ruptum defluat, siquidem pus immistum purumq; existat, rosaceum infundito, aut amygdali cortice exuti atq; dealbati oleum, aut tetrapharmacum regale, recens deniq; butyrum, serum caprillum melli rosaceo mistum iniiciantur. *Vel,*

℞ Hyssopi, absinthij ana M. j. vini albi, lactis ana lib. j. mellis rosacei vnc. iiij. coquito ad tertias,

tias, & decocti vnc. vj. inijcito.

Sed vbi sanies aquosusue sanguis, quem Græcè ἰχῶρα dicũt, eruperit, quemadmodum ex vlcere pascendo repentè noma, maiorem tunc constringẽdi vim immittendũ enema habeat, expedit: id autem fiet, si ex myrtis, palmularũ dactylis, lenticulaq; componatur. *Vel*, ℞ Arnoglossi, solani ana M.j. coquantur, cuius decocti sume vnc.iiij. lactis vnc.ij. albuginẽ vnius oui, rudiculæ motu misceantur & inijciantur.

Quomodo manu medendum, si abscessus non sponte rumpatur.

Quum autem in muliebriũ locellorum ore natum apostema fuerit, neq; illud confringatur, postquã extenuaueris circumiacentia puri corpora, ad puris excretionem chirurgica manu vtamur.

EXVLCERATIO LOCELLORUM. *Caput. XII.*

Causæ.

Aegineta. EXulceratur subinde vulua mulierum, vel ob difficultatẽ partus, vel embryulciã, vel corruptionem fœtus, vel ex medicamentis acrib. vel ex fluxu, vel ex ruptis denique abscessibus.

Gal.lib. definitionum. Causæ vlcerum quæ in vulua serpũt, interdum abscessus, nonnunquam etiam pessus, id est, casus vel callus corruptus, tabidúsve, aliquando in vulua durities aut varix.

Notæ.

Aegineta. Si in promptu quidem & expedita fuerit exulceratio, per dioptrismum deprehenditur: at si ex profunditate, ab excrementis. liquidum nanq; excernitur & diuersum: inflammato quidem vlcere exiguum, sanguinolentum, aut feculentum cum ingẽti dolore. Si sordidius fuerit vlcus, & ichorem, cum minore negocio atq; labore: at si depascendo serpat, teterrimi odoris fluxum emittit atrumque, nec sine doloribus vehementioribus, alijsq; quę inflãmationem subesse insinuant indicijs est. Irritatio sequitur ad laxantia medicamenta, cõtrarijs lenitur. Mundo autem existente, humor exiguus, leuis & æqualis, insipidus, crassus, albicans, cum facilitate quadam promanat.

Per metrenchyten inijcienda.

Aegineta. Inflammato quidem vlcere, eis quæ superiùs ad inflammationem conducere docuimus, remedijs vtendum.

Quum sordidum fuerit, ptisanæ cremore, adiecto melle, colluendum, siue tetrapharmaco cũ susino, siue mulso in quo elixa sint fœnumgræcum, aut malua, aut furfures, aut lens denique pelle detracta. Cæterum quo exactius ad viuum,

vt aiunt, expurgetur, etiã marrubium, aut eruum, siue mel, admista erui farina, aut iri, aut alumine rotundo, vel non absimile quiddam immitte.

Si noma fuerit cum inflammatione, immittendus succus plãtaginis, strychni, polygoni, sereos, primitus quidem per se, deinde verò cum vino austero, siue aceto.

Noma verò citra inflammationem vrgẽte, immittẽda sunt efficaciora, exempli gratia, decoctum malicorij, rosarum, *thaliæ, cupresi, malorum cotoneorum, rubi, myrtorum, lẽtisci arboris virgultorum, rhu quo vtuntur coriarij è vino stipante: postremò verò aluminis quoq; & acaciæ, lycij, hypocisthidisq; elixatio. Porrò ex ijsdẽ decoctionib. insessus etiam constituatur. Quòd si nihil proficiatur, primò quidem compositionem è charta cũ posca primùm immitte, deinde cum aceto, aut antheram, aut chalcitim, aut atramentum sutoriũ cum ijsdẽ liquoribus & ea quę dysentericis quoq; congruũt.

* surculorũ oleæ.

In exulcerationes vteri principio immittenda sunt, quę vlcus mundant & abstergunt, deinde exiccãtia: & demum quæ carnem deperditam recuperãt detergũtq; vlcera locellorum. Vtile erit hydromeli iniectum cum iridis, absinthij & mellis decocto, aut agrimoniæ: vel A mel rosaceum cum hordei decocto.

Quòd si vlcus in locellorum profundo insideat, cum putrefactione aut corruptione, accipe vini albi lib. s. aluminis vsti, viridis æris ana drag. s. macerentur tribus horis ante iniectionem, in incremento.

Decoctum balaustiorum, sidij, gallarum, aluminis & agrimoniæ inijciatur. Si vlcus comitetur venarum erosio, Asclepiadis succus cõcret9, myrrha, thus, gleba armenia, crocus, & aristolochia friẽtur, & liquore stillatitio plãtaginis & rosacea diluta immittantur.

Sarcotica immittenda.

B Accipe lactis vaccini vnc. vj. thuris, aloes, myrrhæ, glebæ armeniæ, sarcocollæ, corticis cannæ vsti, cineris cucurbitæ vstæ ana vnc. s. friato terenda, huius semuncia ramenti lacti prædicto immisce, & inijce tepidè quotidie à cubili & ad cubile. Tandem si pus multùm defluat, ter aut quater interdiu inijce sequentem confectionẽ, quæ accipit cerussæ, lithargyri, sanguinis drac. glebæ armeniacę, lachrymę arabicę an. vnc. j. fracta in olei rosacei vnc. vj. & lactis lib. iij. fiat ebullitio ad tertias, cuius colo traiecti vnc. vj. inijce in locellos, prædictis addere potes ceræ luteæ. vnc. ij.

Vnguenta.

Accipe

Accipe lithargyri, cerussæ, sar A cocollæ ana vnc.s. excipiantur sufficienti quãtitate rosacei olei & ceræ.

Quòd si vlcus sordidum fuerit, addes nõnihil rubiginis æris. Iisdem porrò ipsis extrinsecus quoq; cataplasmatis modo vlcera illinito, quę in sordido vlcere dicta sunt à chirurgis, mulso tusis & maceratis.

Mundato vlcere, Accipe tutię ablutæ partes duas, cadmiæ argẽti, sarcocollę ana partẽ vnã, in pollinem tenuissimam redacta excipe in vnguentum, addita pauca cera.

Pessi.

Peculiariùs proximum sordido vlceri opitulatur medicamentum: Crocus optimus leui B gatur lacte muliebri, deinde cerata rosacea excipitur cum adipe anserino, floccoq; illinitur. Exquisitius autem fuerit, industriumq; magis, atq; ad ingentes dolores competens illud: capita papaueris in passo diluto irrigãtur per triduum, mox decoquũtur vsque ad subactionem, deinde teruntur foliorũ rosarum drag. quinque, croci drag. iij. admixta capitum papaueris elixatione, postea macerás, perfundito cum rosaceo, ceræq; drag. ij. & illiniens rosaceo in pesso subijce. Cõfert verò & id quod ex ouis crocoque ac rosaceo, adipe anserino, medullaq; ceruina cõrexitur. Nec non Ægyptia sine rubigine ad vteri vlcera mirificè conducit. Noma verò vbi fuerit cum inflammatione quidem panis tepida maceratus, & tritus, ex hydromelite, oleo, althea, fœnogræco, palmularumque dactylis pinguib. cataplasmatis modo illinendus est.

Emplastra.

Expurgato vlcere foris epigastrio atque coxendicib. emplastrum nullam cicatricẽ inducens imponendum. Quemadmodum enim cataplasmatũ, ita & emplastrorum potentia per abditos & obscuros trãsfertur meatus. *Aegineta.*

Venæ sectio.

In vlcerum locellorum principio mittatur sanguis ex vena axillari, perendie aũt ex saphena, iudicio oculati medici. *Arabes.*

Nutricatus.

Alimenti porrò perexiguum ministrato, expurgato verò iã vlcere, lauare crebrius, alere itẽ, & vinum prębere, quo incarnatio fiat ocyus, expedit. *Aegineta.*

Prædictiones.

Quanto altiùs in locellis insederit vlcus, præsertim si vteri substantiæ hæreat, tanto exitialius. Si id quod ex vlcere profluit spissum est, bono est, maximè si tunc leuetur æger.

Virus, & succorum crudorũ redundans fluxus, sordidi vlceris ac putridi indicio est. Facilius curatur in puellis, & ætate

florentibus, quàm in senio confectis. Si huiusmodi vlcus probè curatum non fuerit, vt plurimum in aquas cutem subeuntes desinit.

ABSCESSVS VTERI PItuitosus, οἴδημα, oedema. Caput XIII. *Causæ.*

AEgræ victus fuit pituitosus, puta, esitauit fructus recentes, piscesq;, & reliquos cibos pituitam gignẽtes, &c. *Notæ.*

Tumet epigastrium cum põderositate & pauco dolore, tẽperies corporis pituitosa est, cũ oscitatione assidua & pandiculatione, anni tẽperies & victus pituitosus, ętas itẽ, &c. accidẽtium remissio.

Curandi ratio.

Victus esto qui pituitam exterminet, & arceat. Potiones & pharmaca exhibeantur, quæ pituitam profligandi vim habeant. Non vtaris repellentib. neque refrigerantibus, quoniam ex ipsis scirrhosus redderetur abscessus: sed digerẽtibus incidentibusq;, & euacuantib. pituitã, crassosq; succos. Emplastra calida concinnẽtur ex dissoluentibus & concoquentib. disijcientibusq;.

Inijcienda cum metrenchyte.

Immitte decoctum fertulę cãpanæ, chamæmeli, sabinæ, origani, artemisiæ, foenigræci, seminis lini, cui immisce axungiam gallinæ, anatis & coturnicis, oleumq; lilinum & nardinum, & inijce.

In principio primis, hoc est, in morbi aggressu: Accipe lycij, thuris, aloës, cyperi, acaciæ, croci, ammoniaci ana vn. s. quę omnia brassicę succo diluta cũ pauco aceto inijce.

Si abscessus resoluendus sit, in vigore & inclinatione sequẽtia inijce. Aluminis, sulphuris, myrrhæ salis ana dra. s. rosacei vn. iij. pauco aceto excepta inijce. Si abscessus maturus sit neque disrumpatur, seminis lini, & ficuum decocto macera fimũ columbinum & fermẽtum, & inijce.

Emplastra.

Radices lilij, cepas assas, limaces, fermẽtum & semen lini pistello tunde, & axũgia butyroque confice emplastrum, quod epigastrio imponatur.

Si in osculo aut colliculo fuerit talis abscessus, manu secetur. Rupto abscessũ detergentibus prędictis vtere, quibus addes nonnihil succi apij. Demũ (vt diximus) sarcotica admouere debes.

SCIRRHVS ET SCLEROma uteri. Caput XIIII.

SCirrhus durities est vix sentiens, scirrhũ nominamus tumorem *Gal. lib. 2. morbis cu dis.*

d.li.14.de orb.curād. d.lib.2.ar curatiuæ l Glaucom. tumoré durum, qui sine dolore est, non tamen omnino sine sensu. *Vel*, Scirrhus exquisitus est tumor præter naturā, sensu priuatus durusq́;, non exquisitus verò non omnino insensibilis est, difficulter tamen omnino sentitur. *Vel*, Scirrhus tumor corporis cū duritie & grauitate, & mouendi difficultate cum insensibilitate.

Causæ Scirrhi.

Fit autem ex humore lento & crasso scirrhus insolubiliter induratis partibus infixo: interdū itaq; statim à principio congregatur paulatim & augetur, crebriùs verò medicorū imperitia paratur, quum vehementer erysipelata, & inflammationes astringunt, & infrigidant. Si quis igitur medicamenta vehemēter dissolutiua induratis corporib. adhibuerit, quæ manifestā faciant scirrhi diminutionem, breui tempore nō sperauerit perfectam curationem.

Aegineta. Obdurescit vterus, quādoq; sanè de repēte nulla perspicua occasione, plerunque verò ex inflammatione quæ præcessit, & soluta non est, neq; dissipata, neque in abscessum permutata.

Aegineta. SCLEROMA conforme est scirrho, circa vuluæ ceruicem magna ex parte consistens, tumorem quidem habēs eodem pacto, sed minùs durum, cum dolore mediocri.

Notæ.

Comitatur autem hæc declinatio ad contraria & opposita, tumor ad magnitudinem morbi fortiter, contrarius cum grauedine, & difficili motu, non crurum modo, sed vniuersi corporis, desidiaque ad exequēda opera. Accidit enim non rectè tractatis, malus corporis habitus aquosus. Aegineta.

Venæ sectio.

Principio igitur in huiusmodi curatione sanguis secta vena auferendus est. Aegineta.

Humoris noxij subductio.

Eligenda purgatio cū Archigenis hiera: Si verò corpori robur nō desit, etiam helleborismus probatur. Aegineta.

Cataplasmata, malagmata, & emplastra.

Si quis medicamenta vehemēter dissolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manifestā faciant scirrhi diminutionem, breui tempore non sperauerit perfectam curationē. Nā verè ignorat quòd residuū passionis hoc curatiōis modo incurabile redditur, tenuiori enim ex eo dissoluto humore, residuum exiccatum lapidis duritiem assequitur. Non igitur curandæ sunt partes induratæ medicamēto immodicè siccāte, sed cum eo quod caloré habeat tepidum, humiditatem verò nec multā, nec omnino minimam. Quod enim superfluū

humorem habet, nihil omnino dissoluit: quod verò minimũ, plusquàm oportet exiccat. Oportet autem induratum corpus à medicamento quod auxilio futurum sit, simile quid pati his quæ sub sole funduntur. Vocantur autem mollificantia huiusmodi medicamenta, de quibus ampliùs diximus in quinto tractatu libri, qui de simplicium medicamentorum virib. inscribitur. Exempla quoq; (vt dictum est) ex simplicibus sunt omnes medullæ atque adipes, ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina, ex adipibus autem, adeps anseris in volucrum genere, leonis verò in pedestrium cæteris prę stat: at verò qui ex gallina sumitur, anserinum, & qui ex pardo, leoninũ sequitur, ac deinde vrsinum atque taurinum: at qui ex capris accipitur & crassior & siccior prędictis est, idq; magis si ab hirco accipiatur. Hæc Galenus in 2. lib. artis curatiuę ad Glauconem. Vide ibi historiam curæ Cercyllij pueri.

Aegineta li. 3. c. 68. Cataplasmata ex ficubus aridis, hyssopo, nitro & absinthio: Malagmata, nempe polyarchion, & diaspermaton, & diadaphnidon.

Ceratum quod sequitur, epigastrio, aut loco tumẽti, modò non adsit cancer, imponatur.

Accipe maceratum ficuum immaturarum coctarum vnc. j. A s. adipis suillæ, œsypi ana vn. j. picis naualis, cerę luteę an. dra. x. olei liliacei vnc. s. diachylon vnc. ij. liquantur simul, quibus adde radicis iridis friatæ drag. iij. cinerũ corticis salicis drag. ij. concinna cerotum, quod extensum pãno bombycino, aut corio imponatur.

Vnguenta.

Locus durus hoc inungatur vnguine. Accipe olei chamæmelini vnc. tres, olei spicati vn. j. s. medullæ crurium vituli vn. j. ceræ quantum sit satis, adde radicis iridis tusæ vnc. j. *Vel,*

℞ olei liliacei, olei sambucini, adipis cuniculi & coturnicis, medullæ coxarum vaccę & B cerui, olei amygdalarum dulcium, butyri ana vnc. j. conficiatur vnguentum, quo internæ & externæ locellorum partes inungantur.

Cucurbitula.

Cucurbitula imponatur post purgationem cum scarificatione.

Insessus.

Encathismata facta ex elixatione ficuum ischadum, artemisiæ, pulegij & altheæ vtilia sunt. Aegineta *Vel,*

Accipe chamæmeli, fertulæ cãpanę an. M. j. s. altheæ cũ rad. M. iiij. fœnigræci, seminis lini ana lib. j. terantur & cõquãtur, decocto insideat ęgra.

Cum metrenchyte immittenda.

Decoctum fœnigræci, seminis lini, cum oleo anethino & sambucino,

sambucino, & chamęmelino & lilino, inijce in locellos. *Vel*,

Accipe olei liliacei, olei chamæmeli ana vnc. ij. adipis anatis, medullæ cruris vituli aut cerui vnc. ij. bdellij in vino liquati drag. iij. luteũ oui assati, quibus adde poscam quantum sit satis, inijce vn. vj. tepidè. *Vel*,

℞ thuris ammoniaci ana dra. j. mastiches, castorij, stactes, adipis anatis, olei chamæmelini ana drag. ij. gummi melle soluatur & posca, & omnia liquata & tusa inijciantur.

Pessi.

Pessuli componantur è resina terebinthina, galbano, myrrha, iri, hyssopo, dropace.

Pessulus vim habens molliendi. Accipe ceræ ponticæ, vnguenti nardini ana vn. iij. irini, glaucini, cyprini, singulorum vn. 2. adipis agnini, & anserini, butyri, hyssopi, medullæ ceruinæ, resinę terebinthinę ana vn. iij. confice pessulos. *Vel*,

Aegineta. ℞ polij drag. ij. myrrhæ dra. iiij. cum vino Mendesio conterés, irinoq; immergés ad subijciendum exhibe. *Vel*,

Ceræ Tyrrhenicę, adipis vitulini, resinæ terebinthinæ, medullę ceruinæ, mellis Attici, olei veteris æquas portiones misce. Sequés pessus metasyncriticus est, & ad inflatiões valet.

℞ Vuæ passæ candidæ demptis acinis vnc. iij. foliorum rutæ viridis vnc. ij. aquæ marinæ vnc. j. s. cymini vnc. iiij. mellis quantum satis est, illiniens aũt pessum immerge oleo cyprino, atq; subijce.

Cæterũ aureus pessulus atq; libanius, nec non enneapharmacum accõmodata sunt huic effectioni: verũ peculiariùs, qui Titianus dicitur.

CANCER VTERI.
Cap. XV.

EX canceribus quę in mulierũ locellis oboriuntur, partim quidem cum exulceratione, partim verò sine vlcere proueniunt. *Aegineta.*

Causæ.

Ab atra bile oritur cancer: etiam ex scirrho gignitur. *Gal. lib. de morborum diff.*

Notæ.

Quocirca quæ citra exulcerationem emergunt, in his vtique tumor circa hysteræ ostiũ durus, varius, tumés, colore feculentus, rubicundulusque deprehenditur, interdum verò etiam subliuidus: & pergraui dolore tentantur secũdum inguina, quæ Gręci bubonas appellant, & epigastrium, sumenque & lumbos: stomachanturque & exacerbantur manuum attrectationib. & vario magis medicamento. At si cum vlcere cancer est, præter dolores & duritias, tumoresque, exesa ac aspera speculantur vlcera, magna quidem ex parte *Aegineta.*

sordida, ponderosa & albicantia: quòd si labores humore cõcreto turgidos habeant, & quę oculis usurpantur, pura, feculẽta, lurida, rubentia & cruenta apparent, continuè inde ichor tenuis, aquosus, ater, aut pus tetri graueolentisq; odoris excernitur: nonnunquam verò etiam sanguis profluit, cæteraq; indicia quæ in sermone de vtero inflãmato enumerata sunt.

Prædictiones.

Aegineta. Hic sanè morbus immedicabilis est, ceu alibi ipse quoque asserit Hippocrates.

6.aph.36. Cãcros occultos omnes melius est non curare: curati enim citò pereunt, non curati verò longius perdurant. Galenus in glossemate inquit: Occultos cancros dixit, vel eos qui sunt sine vlceratione, vel abscónditos, hoc est, non apparentes, quod rursus idem significat ac si diceretur, qui in ꝓfundo corporis sunt. Sed & curare duplex est. Vnum quidem omnia agere, vt particula patiens ad salutem perducatur. Alterũ autem eam adhibere prouidentiam quæ passioni congruat, hoc est, ipsam mollire ac mitiorem facere, & tum præcipuè, quum adest exulceratio. Tunc enim est necessarium, vt si non aliud agamus, saltem saniem abluamus, humido aliquo vtẽtes, non quocunq;, sed vel per experiẽtiam, vel per indicatio-

A nem inuẽto, quod neq; putrefacere, neq; irritare partem patientem sit natura aptum. Ab hac igitur curatione, neq; absistere cõuenit, neq; illi qui sunt sine vlceratione cancri indigẽt ea: aliam verò quę fit per sectionem, vel vstionẽ (quæ sola sunt remedia cancrorum) consulit vt in cancris occultis non adhibeamus. Quòd igitur illi qui sunt in partibus penitioribus talia remedia non desiderant, etiam experientia docet. Equidem scio omnes qui huiusmodi cancros curare tentarunt, magis illos irritasse, & breui homines interemisse. Nam & qui cancrum in palato constitutũ, & in sede, & in sinu abscondi-
B to muliebri, vel vsserunt, vel secuerunt, non potuerunt vlcera ad cicatricem ꝑducere, & homines in cura afflictos ac maceratos vsq; ad mortẽ colliquarunt, qui si nullam curationẽ adhibuissent, longiori tempore vitam cum minori molestia transegissent. Tales igitur cancros nullo modo curare tentemus. Ex eis verò qui in summa parte corporis hærent, illos tãtummodo quos possumus vnà cum radicibus ipsis, vt quispiam dixerit, resecare. Neque enim malum est, veluti radices quasdam cancri, nominare eas quæ plenæ sunt sanguine melancholico venas, & vsq; ad loca circunstantia distenduntur.

Multi

Multi enim magnæ autoritatis Medici, neq; hos manus opera curari permittunt, sed illos tantum qui exulcerati, simulque laborantes molestant, adeo vt ipsi vltrò manu curari desiderent, & simul sunt in talibus partibus siti, quas possumus vnà cum radicibus resecare & exurere. Quidam neque hos amoliri permittũt, sed omnino absistendum consulunt à remedijs potentibus in omni natura cancri.

Quòd verò Hippocrates nũquam consuluisset curare potẽ ter cancros in partibus corpoporis penitioribus conditos, ex ipsa passionis natura licet cõiectari, sed & eos qui in summa parta corporis hærent absque vlcere incertum est, quantum ex verbis aphorismi conijci potest.

Eum autem scripserunt Artemidori & Dioscoridis sectatores, vsq; ad ea verba: Non curare melius est.

Victus.

Aegineta. Alimenta porrò ritè beneq; disposita, & inculpati succi, sunt exhibenda: verbi causa, paucissimum aquosum, fugiẽtes acriores cibos omnes, & cibi satietatem: propterea propt issimè nãque ipsis cibaria corrumpuntur. Quæ item bilem atram gignunt fugienda sunt. Potiones purgationesq; propinẽtur, quibus atra bilis profligari arcerique possit. Smaragdus, sapphirusq; si potentur iuuabunt. Gamari si esitantur proderunt.

Sanguinis missio è uena.

Vtile erit venam humeralem aut saluatellam incidere.

Encathisma.

Placandus est ipsarum mulierum dolor insessibus quidẽ ex fœnogræco maluaq; paratis, atq; id genus cataplasmatis. Aegineta.

Potus.

Theriaca ex vino albo potui detur, pastilli itẽ ex viperis.

Cataplasmata & cerata.

Cęterum valde consolantur in exacerbationib. malua, aut althea in mulso subacta, colliquataq; cum pauco rosaceo, & instar cataplasmatis adglutinata: nec non compositio ex ficubus aridis, & sertulis campanis, ruta, thure, napiq; herba accuratè cum oleo contusa. Lenit item cataplasma ex palmarum dactylis in passo decoctis, adiectis ouorũ putaminibus, atq; farina, aut ex papauere cũ coriãno, aut seminali, aut fereos. Hæc quidem in ipso cruciatus tempore. Post hæc verò abstergatur cerotâ ex rosaceo, aut myrtino, aut œnanthino, aut melino cum palmulis in passo elixis. Peculiariter verò huic negotio quadrat cataplasma ex * fece officinarũ fabrilium, quæ assata leuigatur, ceratoq; rosaceo excipitur, tantisper dum crassitudinem emplastro idoneam induat. Hæc quidem Aegineta.

* sedimento.

F

extrinsecus adhibentur.

Vnguenta.

℞ succi granorũ solani vesicarij vnc. iiij. olei rosacei vnc. viij. ceræ citrinæ vnc. vj. liquétur vnà in mortario plumbeo, addendo friamento sequentiũ pharmacorum. ℞ cerussæ lotæ vnc. ij. plumbi vsti & loti, tutiæ præparatæ ana vnc. j. s. thuris vnc. s. æris vsti, antimonij, balaust. rad. chelidonij, sanguinis drac. cadmiæ argenti, pulueris vermium terrestrium an. drag. ij. ita tundantur in mortario quoad vnguinis spissitudinem induerint, quo inunge cancri locum internum. *Vel,*

℞ lithargyri & cerussæ partes æquas, & cum rosaceo in mortario tam diu tunde quoad vnguenti formam susceperint, eoq; inunge partes cancri proximas, aut ipsummet cã crum. Ex dictis vnguentis potes conficere iniectiones quas per metrenchyten inijcies.

Ex lithargyro, oleo rosaceo & aceto, confice vnguentum, pro cancro vlcerato.

Intrinsecus per metrenchyten adhibenda.

Aegineta. Interius verò mitigat locos oleum: Vbi autem exulcerati fuerint, lac quoq; muliebre infusum tepidusq; plãtaginis cremor leniunt. Si sanguinolenti fuerint, succus feminalis herbæ cum pauco thure cõ mulcet. Omnium verò efficacissimè operatur, aduersus etiã sedis affectiones, illud, quod accipit spumæ argenti Italicæ lotę vn. vj. thuris masculi *hyssopi, adipis porcelli recentis, butyri recentis, ceræ thyrrenicæ, singulorum vnc. ij. rosacei vnc. iiij. spumã argenti contritam, in cremore sereos liquefactis reliquis inijce. * *œsypi.*

Vt non vlceretur cancer, & si vlceratus fuerit, ne vicinas depascatur partes. ℞ succi solani purioris limpidiorisq;, aut ipsius liquoris stillatitij vnc. vj. tutiæ præparatę, plumbi vsti ana drag. j. caphuræ scrup. j. moueantur cum pistillo in mortario diutissimè, & inijciatur in locellos.

Ad vlceratum cancrum expertissimum. ℞ herbæ Roberti, phlomi, scabiosæ, caprifolij, anethi, oletuli humani æquas partes, vrantur, quorum cineris drag iij. excipiantur, vnc. vj. liquoris stillatitij solani, & ducantur pistillo in mortario, & inijciantur.

RHAGADES, CONDYLOMATA & hæmorrhoides uuluæ. Cap. XVI.

Circa fœminarum naturali um ostiũ, rimæ (quas Græci ῥαγάδας vocant) proueniunt, aut scissuræ. *Gal. lib. de finiti. Aegineta.*

Cõdylomata tubercula sunt ex inflammatione nascentia.

Vel.

Libro de Vel, sunt rimæ inueteratæ in callum transeuntes.

Hæmorrhois est * eneruatio vasorum quæ sedem ambiunt, aut protegunt. *Causæ.*

Aegineta. Rhagades quandoq; ex laborioso partu & violento proueniunt. *Notæ.*

Aegineta. Rhagades primùm quidem recentibus etiam dum ex puerperio doloribus delitescentes fallunt, postea verò paulatim sensu percipiuntur, nonnunquam manu etiam admota deprehenduntur, interdum verò & in congressu venereo, dum ex attritu polluũtur cruore, arguuntur. Præterea & sinu adaperto deprehẽduntur. rupturæ nanq; in corona ostij oculis patent. Aegineta. Hæmorrhoides præterea in mulierum naturalium ostio siue ceruice exurgunt: quæ quidem partibus dioptrismo tentatis, ex eo deprehẽdũtur. quia in paroxysmis quidem sanguinolentũ, subrubrum, dolorificum quiddam eximiè apparet. In relaxationibus verò fluxus dolore vacãs, subliuidus & strãgulosus.

Peßi & epithemata.

Aegineta. In rhagadis sanè chirurgia, erodendi mordendiq; virtute prædita medicamina abhorrẽda: mitioribus verò & simplicibus epithematis atq; pessis vtendum. Peraccommodatum porrò habetur eisdem scissionibus tetrapharmacum dissolutum, quòd si callosis labris fuerint rimæ, compositione ex charta cum rosaceo vtendum. Quum autem vehementiã eius laborans non tolerat, irim Illyricam resina terebinthina excipiens imponito. Vlcusculis verò pereuntibus euanescentibusq;, magno cum emolumento adhibetur medicamentum è cadmia, aut eorum aliquid, quod ad sedis affectus placandos & persanandos est compositum, & ob id hedricum appellatum, cuiusmodi est ea, quę ex spuma argenti contexitur confectio.

Postquam autem eiusmodi diuisiões inueteratę in callum (quem condyloma dicunt) trãseunt, consimilibus atq; eiusdem planè facultatis medicaminibus vti expedit. Callus emollientibus quidẽ discutiendus, & in cicatricem redigenda sunt condylomata. Aegineta.

In hæmorrhoidibus curandis, si opus est & fieri potest, in remissione exectione vtitor, Mydio apprehendens: sin minus medicamentis ipsas astringito: nunc quidem aridis mali corijs, adiecta galla, aut quopiam eiusmodi applicatis: nunc verò his quæ in sanguinis vteri profluuio posita sunt adhibitis, quæ etiam diarrhœis & hęmorrhoidibus vteri congruũt: quæ quidem inde maximè discernuntur, quòd non in men- Aegineta.

ſtruo expurgationis tempore A ſolùm, ſed aliâs etiam ſubinde per interualla cruore manant.

MVLIEBRIVM CLAVſura locorum, φιμὸς·φίμωσις. Cap. XVII.

Aegineta. FIt anguſta quædam interdum circa muliebrium locorum os præcluſio, quam φιμὸν appellant. *Cauſæ.*

Aegineta. Id fit aut propter exulcerationem quæ præceſsit, aut duratam inflammationem.

Inſeſſus & cataplaſmata.

Aegineta. Medendum igitur eſt encathiſmatis mollificantibus, quę conſtituuntur ex hydrelæo & fœnigræci elixatione. Cataplaſmata conſimiliter ſunt applicanda. *Peßi.*

Aegineta. Peſsi item qui emolliendi vim habent adhibendi. Diſcutit præterea eiuſmodi nexum etiam peſſulus ex * hyſſopo, nitro, reſinaq́; terebinthina contextus. *Suffitus.*

* *œſypo,*

Aegineta. Quòd ſi inueterauerit id malum, ſuffimentis vaporibusq́; aromatum vtendum.

Fotus & lotiones.

Conniuentes porrò & clauſas mulierũ vuluas aperire cõuenit, fragrantibus lauando, & fouendo cõfectionibus ex malua & ſemine lini, fœnigræci, & oleo, interdum etiam melle. Vehementioribus item artemiſia, videlicet, * monyza & nepita & pulegio, & anthemide (quam chamomiliã vulgò vocant) ad hæc reſina quoq; terebinthina, nitro, cucumere ſylueſtri, elaterio, caſsia, oropiſſa.

HIATVS OSTII VTEri. Cap. XVIII.

QVibus oſtium vteri hiat, his diæta quidem & fotus, & medicamenta aridiora, & conſtringentia, cytini malorum punicorum, & rotundus iuncus odoratus, & rubi radices, & myrta, & breuiter quęcunq; in humidiore vulua expediunt, accommodatiſsima cenſentur. Ad vuluam adſtringendam: B ℞ rad. ſymphyti, aluminis, balauſtiæ, myrrhæ, libani, maſtiches, colophoniæ, glebę armeniacæ, galbulorum cypreſsi, cornu ceruini vſti ana quãtum volueris, in pollinem tenuiſsimum friato, potui detur ex vino aſtringente drag. ij. ex reliquo decocto aſtringente miſto calidè foueantur locelli. *Vel,* Ex dictorum decocto fiat epithema. Vel ſi mauis lana aut coto excipere, confice peſſos, qui ad cubile indantur. Foueantur etiam locelli decocto ex vino & aceto, maſtiches, lachrymæ arabicæ, pilularum cypreſsi, gallarum, aluminis ſaccharini ana vnc. j. Vel confice peſſos aut ſuffitus, &c. Aluminis, myrrhę, agallochi, pilorum leporis

leporis tenuissimè incisorum, rutę, baccarum lauri, doronici, pilularũ cypressi ana vnc.s. styracis drag.ij. ambaris dra.j. moschi scru.s. triato, & oleo myrtino excipe in pessos: vel frangito & cum infundibulo vterus suffiatur.

CONTORSIONES PERuersionesq; uuluarum. Caput XIX.

FOmentationibus, quas pyrias dicunt, dirigito & corrigito, & quæ vim habent emolliendi catheris.

DE STERILITATE. CAput XX. *Causæ.*

lib. de ste-

CAusa sterilitatis duplex, vna à viro, altera à fœmina prodit. Ab hac, vel propter humiditatem nimiam, aut pinguedinẽ vuluæ: à mari aũt quando ipse est spado factus & testiculis caret, vel alio quouis pacto ægritudine detentus.

Hippo. 5. aph. 63.

Quæcũq; frigidos & spissos vteros habent non concipiũt. Et quæcunq; præhumidos vteros habent, non cõcipiunt: extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunque siccos magis & adurentes: nã ex defectu alimẽti corrumpitur semen. Quęcunque verò ex vtrisq; mediam habent temperaturam, hæ fœcundæ sunt.

A

Galenus in Comment. eiusdem.

Bene temperati vteri ad conceptionẽ sunt idonei: malè autem temperati, si parũ à bonitate recedunt, difficulter concipiunt. Si verò nimium, mulieres steriles fiunt, ita quòd simul datur intelligi vnde viri sint steriles, sed hoc multos latet. Qui verò ea quæ dicta sunt diligentiùs considerat, primũ quidem sciet quã ob causam, & qui nam viri omnino steriles sunt. Secũdo loco post hoc de viris quidem, ac mulieribus bonam habentibus temperaturam, quòd semper generabunt, etiam si cum malam habentibus coëãt. De habentibus autem malam temperaturam, quòd cum solis his qui contrariam habent coëuntes, gignẽt. Priùs autem dicetur de mulieribus sterilib. quarum vterus statim ab initio est malè temperatus, exuperante scilicet vel vna duarum qualitatum, vel duabus, quemadmodum in commentarijs de tẽperaturis determinauimus. Vbi igitur frigiditas immodica exuberat, adeò quòd vterus spissior efficiatur, angusta quidem sunt supramodum ora vasorũ quę ad ipsum pertingunt, mulieres verò steriles, quũ secundæ non possint adnasci ad ora vasorum, neque si hoc fiat aliquando possit bene nutriri conceptus: vel enim nullo modo fiunt hisce mulieribus purgationes, vel omnino paucæ,

B

& hæ ipsæ vitiosæ, solo tenuiore atq; aquosiore sanguine perlabẽte. Sed & hęc quoq; ora facilè obstruuntur, & propter natiuam angustiã, & quoniam magna ex parte hæ mulieres humorem aggregant pituitosum, siquidem & corpus totum vt plurimũ est vteris simile. Cõtingit & maris semen in talibus vteris refrigerari, nisi sit natura calidissimum. De prima itaque frigida temperatura Hippocrates fecit mẽtionem, inquiens: Quæcunq; frigidos & spissos vteros habent: Non per Iouem volens simul coniũgere in ipsis cum frigiditate dẽsitatem, veluti si siccitatem aut humiditatem addidisset. Harũ enim neutra semper consequitur frigiditatẽ, & præterea ipsi, modò vna, modò altera adiungitur. Densitas verò ex necessitate valde frigidos vteros comitatur, ob quã causam possũt concipere, vt diximus, quare ita sermonem totũ huius aphorismi audiemus. Quæcunq; frigidos vteros habent non concipient, propter substãtię ipsorum spissitudinem: Cur verò spissitudo aduersetur cõceptioni, dicere prætermisit, vt nobis potentibus intelligere. Et quęcunque vteros nimis humidos habent non concipient: extinguitur enim genitura, quemadmodum in terra palustri cerealia semina. Et quæcunque sic-A cos siue adurentes habent vteros, propter defectum alimẽti non concipient. nam in siccis vteris tale quid accidit, quale vbi aut arenę, aut argillosę terræ aut petrosæ mandãtur semina. In habẽtibus autem immodicam caliditatẽ, quale vbi valde calidæ terræ semina cõmittuntur, quemadmodum in æstibus sub cane cõtingit. Sic quidem quatuor qualitatum Hippocrates meminit, singularum seorsum facultatem exponẽs, vt si quando inuicem misceantur, manifesta sit earum cõmistio. Post hæc autẽ inquit: Quę cunque verò ex vtrisque modicè temperatæ sunt, fœcunditatem habent, ex vtrisque autem B non qualitatibus scilicet (sunt enim quatuor) sed quę sunt secundum ipsas oppositionibus. Vna quidem est bona temperatura, mistis modicè inuicem calido ac frigido: altera verò, humido ac sicco: & fieri potest, vt sit aliquis vterus secundum vnam quidem oppositionem, bene temperatus: secundum alteram, malè. Sed ne mulier concipiat, potest altera efficere temperatura. Mulierem verò esse fœcundam sine ambabus bonis temperaturis est impossibile.

Hippocrates quidem, sicuti totum sermonem anteriorẽ de muliebribus scripsit, sic & nuper dictũ de his quas habẽt vte-

ri temperaturis, non tamen etiam addidit de viris sermoné, vel quia promptũ nobis sit ex his quæ dicta sunt, easdem intemperaturas ad semen transferre, vel quia distulit ad sequétia, sed postea oblitus est. Licet nobis ad viros transcendentibus dicere, quòd propter temperaturæ frigiditatem non bene semen concoquitur, atque ideo si mediocris quidé sit intéperatura, in ipso indiget vtero calido sufficienter. Si verò immodica sit, est omnino sterile, vel propter humiditatem, rursus neque concoquitur, & hoc etiam indiget si modica sit intemperatura vtero calidiori, ac sicciori: si verò immodica sterile est, eodem modo & propter excedentem calorem semen fit tosto simile. Ob siccitatem verò vbi primũ excidit neq; extédi potest, quòd maximè fit necessarium si mulier debeat concipere. Ostensum est enim in sermone de semine, quòd nisi per vteri capacitaté parte plurima semen extendatur, mulierem non concipere.

Lombardus Tobsius.

Sterilitas aut viri, aut mulieris ratione accidit. A viro est, quum semé eius vel feruidum & veluti torrefactum: vel frigidum, tenue, aquosum, languidum, quale decrepitorum est: vel crassius quàm oportet, emittitur: vel quòd viri semispadones sint, penéq; breuissimũ

A habeant, vt in vuluæ recessum semen iaculari nequeat. Quod etiam interdum nimia obesitate contingit: obesi enim tam ventricosi euadunt, vt semen ad profundiores vteri partes iaculari non possint. Mulier verò sua ipsius ratione non cócipit, quòd vterum habeat vel calidum & igneum, vel frigidũ & humidum, vel squallentem & aridum. Hippocrates: Quęcunque frig. &c. Cęterum crassæ admodum & obesæ haud cócipiunt. Hippocrates: Quæcunq; præter naturam non cócipiunt vtero, ijs omentum os vteri comprimit, & priusquam extenuentur non concipiunt. Graciles denique & macilentę 5. Aph. 46.

B nó concipiunt: aut si cócipiũt, abortiunt, eodem Hippocrate teste. Quæcunq; præter naturá tenues existentes vtero gerũt, 5. Aph. 44. abortiunt secundo mése, priusquá crassescant. Quædá etiam nó concipiũt, eò q, vterus earũ debilis est, vel angustus, vel breuis, aut quòd vasa eius obstructa clausaq; sint, aut cicatricis superuentu excœcata, aut q, vteri ceruix in obliquum ducatur, aut quòd os eius vel nimis angustum vel nimis amplum sit.

Causæ internæ sterilitatis fiunt, aut testium vitio, aut colis, aut alicuius membri organici, vt oris ventriculi, renũ, iocinoris, &c. Testium vitio fit, quum peculiari eorum calore semen

vritur: vel ita in testibus concretum est, quod ineptum prorsus generationi redditur. Testium item abscessus, vel simile quippiam sterilitatem gignit: vlcus etiam factum in calculi renum aut vesicæ extractione: colis item longitudo, aut breuitas, foraminis obliquitas, penis mollities, conuulsioue aut vlcus, &c. Venarum post aures incisio. Ætas etiã sterilitatis est causa: nam (autore Aristotele lib. 4. de partibus animalium) viri post 70. annos nullum genitale semen generationi aptũ emittunt. Mulieres post quinquagesimũ annum steriles omnino sunt, quãquam & viris & mulieribus (vt vidimns) aliquãdo contrarium accidat. Hermaphroditæ non vtero gerentes efficiuntur.

Causæ externæ viris mulieribusque communes sunt, aër plusquã par sit aut calidus aut frigidus, exercitiũ, quies, somnus, vigilia, animi accidentia, mœror, gaudium, coitus superfluus, inanitio, repletio, aquæ frigidæ potus non consuetus, frigidorũ aut calidorum vsus nimius, ebrietas.

Quędam peculiari temperatura sterilitatem faciunt, aut gestata, aut ore sumpta, verbi causa, caphura, squama ferri, vermes noctu lucentes. Testiũ item illitiones ex validè refrigerantibus, vti hyoscyamo, opio, &c. Alicuius etiam anus aut præstigiatricis forte. Amore coniugum vehementissimo sæpenumero impeditur conceptio. *Notæ.*

Signa quibus diuersitas caussarum discernitur, hæc sunt.

Calidius siquidem temperamentum viri facile deprehenditur ex pilorum copia, potissimùm verò nigrorum in partibus genitalibus & omnib. quæ circumstãt, suprà quidem vsq; ad media femora. Petulca etiã est hęc temperatura, & ad libidinem prona: statim verò satiatur. Vteri caliditas ex reliqui corporis caliditate cognoscitur, quodq; pauca menstrua, & cum dolore deferuntur, vt genitalia interdũ mulieris exulcerentur, sed & quæ educuntur, nigriora sunt. Hanc etiam temperaturam insignis salacitas, & totius corporis siccitas sequitur. Tactu calor deprehẽditur, & in seminis emissione, calidum sentit mulier. Testiũ temperatura calida coitũ summè desiderat, coire incipit ab adolescentia, vel saltem Venere stimulatur.

Frigidius temperamentum monstrant partes circumpositæ testibus glabræ. Neq; etiam hoc temperamento præditi ad libidinem proni sunt. Viri frigiditatem arguũt, semen genitale frigidum sentitur, tardeq; exit pauca cũ voluptate, nulla coitus

Fuchsius.

Fuchsius et Aegineta.

Arabes.

coitus appetentia, in mulierũ cœtu rubore suffunditur, arteriæ motus tardus, lotium colore remissum, coles vix tumet aut erigitur.

Aegineta. Frigidiores igitur vteros propriè arguit mensium retentio, victus ratio gelidioris potentiæ, & crassi succi: quoniam stuporem inducit cùm circa sumẽ seu pectinem, tum lumbos, tũ etiam crura. At quædam sunt ad summum perfrigeratę, neq; in Venerem admodum procliues feruntur, neq; appetunt.

Fuchsius. Humiditatis verò vitio fœcunditatem frustrari indicat, si in coitu humore admodũ perfundantur, & si ijs fuerint tenuia copiosaque mẽstrua, pili *Arabes.* molles, Venus sopita, quæ si cõceperint, in incremento fœtus aborsum patiuntur.

Siccitas vteri contrarijs planè deprehẽditur notis. paucus etenim mensium fluxus, os siccum, labra scissa, coitum appetunt vti sicca terra rorem, facilè irascitur, corpore tenuis est, in actu venereo ferè nihil seminis emittit.

Fœminis satisfacere nõ possunt viri, qui na ura timidi actus exercent muliebres, voceque fœminas referunt, pudenda pilis nudata sunt, barba exiles paucissimosq; alit pilos, huiusmodi quum gelidam testiũ habeant temperaturam nunquam generationi inseruient.

A Is etiam sterilis censendus est, qui cum pluribus mulieribus aut puellis coit, nullus tamen ex eius concubitu ortus est fœtus. Mulier item sterilis dicenda est, cuius crassa vox est, pilique multi & duri rigidiq; pubem obsepiunt, mystacem mẽtumq; barba circundat: quæ etiam plurimorum virorum amplexus experta est, nec vtero gessit.

Locellorũ vitio sobole priuatur, si callus, aut carnis excrescentia, aut tuberculum, aut acrochordon, aut pinguitudo nimia, aut resolutio, aut conuulsio, aut vlcus, aut aliquid id genus vtero insideat.

B Quib. os vteri hiat, aut clauditur plus quã par sit, aut meatus seminarij in obliquum tendunt (nam talia visu tactuúe deprehendes) steriles aut difficulter gignentes efficiuntur. Suppressione mensium, si id mali acciderit, mulieris querimoniam nosces. Si sortilegio contigerit, aliqui cacodæmonum famulis has remittunt, vel quod sanctius iustiusque est Christũ inuoca ac precare nodum hunc vt soluat. Plato inquit hoc esse maximum opus obstetricum, scire coniungere inuicem corpora apta ad conceptionẽ, & simul posse discernere, qui viri sint infœcundi, & quæ mulieres steriles immodicę, nam intemperaturę horum

Gal. in glossemate. 5. aph. 62.

Pronubabarum officiũ

A sunt causę. Modicę verò si sunt, & contrarijs cõiunguntur, tũc concipient mulieres: si verò similibus, non concipient. Neq; enim fieri potest, vt frigidum semẽ in vtero frigidiore sit fertile, neq; siccum in ficciore, & aliorum vtrunque eodem modo: sed indiget semen quidem frigidius vtero tanto calidiore, quanto ipsum deficit ab optima temperatura, & humidius ficciore, & in alijs eodẽ modo. Cognitio autem omnium immodicarũ vteri intemperaturarum est, quam paulò antea dixit Hippocrates in suffitu, qui per aromata fit. frigiditas enim spissitudinis ratione nõ
B permittit vsque ad os & nares ferri aromatum exhalationẽ: eodem modo & siccitas. Humiditas verò sicuti ab ipso dicta est extinguit geniturã, sic & aromatum qualitatem: reliqua est vehemens caliditas, siquidẽ ea ratione quod vincit aromatum facultatem, alterat atque corrumpit, ac propterea non permittit ipsa seruantia sui naturam synceram circa os & nares referri. De hisce aũt naturis ex suffitu aromatum sufficiens cognitio præstabitur. si verò non potest hæc sufficienter haberi, ex alijs indicijs nobis erit talis natura inuestiganda, hoc ipsum cognoscentibus, quòd rara admodum est huiuscemodi temperatura in mulieribus. Siquidem fœmina est mare frigidior, vnde ob hoc ea quã facit Hippocrates ex aromatũ suffitu dignotio in sterilibus mulieribus vtilissima est, vel quia omnis immodica intemperatura isti subijcitur, vel quia rarissimè vna ipsam subterfugit in mulieribus illis quæ tenues apparẽt, & nigræ & hirtę, ita quod ex his signis percipitur earum immodica intemperatura sine suffitu aromatum.

Prædictiones.

Neq; crassi pinguesq; progignendis pueris satis sunt idonei, tum quòd inepti sunt pudendis, tũ quod eiusmodi pauculum genitalis seminis emittunt. Neq; sanè admodum macilenti supraq; modum extenuati, procreandis liberis prouinciæ sufficiunt. Quæcunq; 5.a præter naturam crassæ non cõcipiunt vtero, his omentum os vteri comprimit, & prius quã extenuentur, non concipiunt.

Si mulier non concipit, scire 5. autem velis, an conceptura sit, pãnis circumtectam desubter suffias, & si odor videatur per corpus ire ad nares & os, scito quòd ipsa non ex se ipsa sterilis est. Verbum, suffias, materi- G am indicat quæ naturam ha- m bet, vt suffiri possit, thus videlicet & myrrham, & quæcunq; alia talia quæ calidam habent temperaturam, & sunt satis odorata. Quæcunq; frigidos & 5 spissos

spissos vteros habent non concipiunt, & quæcunq; præhumidos vteros habent, non concipiũt, extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunq; siccos & magis adurentes. nam ex defectu alimenti corrumpitur semen. Quæcunque verò ex vtrisq; mediocrem habent temperaturam, hæ fœcundę sunt.

5. aph. 63. Similiter autem & in marib. Aut enim propter corporis raritatem spiritus extrà fertur, vt semen non transmittatur ad os, vel propter spissitudinẽ humor nó exit foras, vel propter frigiditatem non concalescit, ita vt ad hũc colligatur locum, vel propter caliditatem hoc idem accidit. Galenus in commentario damnat hunc aphorismum, asseritq; non esse Hippocratis. Quibus secundum aures secantur venæ, coëunt quidem ac emittunt: sed paulum quid & minimè fœcundũ.

Ari. 3. lib. & 7. de partib. animaliũ & 7. de generatiõe animal. Et Auic. 21. tertij. Semen generationi aptum sit album, splẽdidum, globosum, florum sambuci modo odorũ, quod in aquam iniectum, fundum petat.

Coti flocco in pessum excipe melle friamentum aristolochiæ, & ad cubile immitte in locellis, si oris sputum dulcescat, fœcunda iudicatur, aliâs sterilis est. Mulieris lotio aspergatur malua viridis, aut lactuca: pari modo fiat ex viri lotio, & cuius malua arida fuerit, hũc

A vel hanc sterilem dicito. *Vel,*

Vterque habeat vas furfure plenum, in quo nouem diebus ipsum furfur vtriusq; lotio diluatur, & in cuius vase vermes affuerint, sterilem putato. Simile fit ex fabis aut hordeo. Mulier quæ vtero gerens sępe fit, minùs ægrotat quàm sterilis, corpus tamen valentius habet sterilis vtero gerente, nec ita citò senio conficitur, quanquam innumeris obnoxia vt plurimũ, sit morbis. *Auic.*

Si à mẽsium fluore madeant locelli, semen iniectum tanquam per lubricum iter à locellis labitur. *Victus.*

Sine itaq; discrimine vtriq; sexu tam mari quàm fœminæ congruit, corpus vniuersum in media & inculpata temperie conseruare, & sine omni excessu in symmetria laborum, ciborum, lauacrorum, atque reliquorum omnium. Hoc quippe maximum neutiquam despicere, vt prępinguem sibi comparet habitudinem. Conferunt opis plurimum ita affectis cuncta quę calefaciendi paululumque inflandi vim obtinent. *Aegineta.* B

Vinum itaq; calidæ naturæ cum modo, & ne quid nimis, accipito. Et ex olerib. erucã & nasturtium syluestre, quod erysimon Græcè nominant, & herbam geminalem, & id genus alia. Ruta verò & nepita manibus pedibusque (quouis aliò)

sunt fugienda. Quum autem propter malos humores & cacochymiam quandam impeditur conceptio, eosdem expurgare, aut vtili victus ratione tẽperare expedit: priuatim verò mulieribus cõpetit, vuluã magna industria consultoq; aggredi, & absq; vllo impedimento moliri euacuationẽ. Pro forib. igitur iam existente purgatione, esculentorum, quãtacunq; fieri potest mediocritate curato: & quippiam eorum, quæ ad purgationem stimulant ac prouocant, steriles sumere neutiquam detrectent: cuius farinæ sunt cũ olera odorata, tum quæ acrimoniam præferunt, puta, scãdix, batis, fœniculum, apiũ, smyrnium. Cæterã prauam vuluæ temperaturam emẽdato, & in viam, vt ita dicam, reducito.

Calidioribus mulierum locellis succurrito rebus mediocriter humectantib. & perfrigerantibus: cuius generis sunt olera, lactucæ, maluæ, blitum, cucurbita satiua, cucumis & pepon, atriplex, portulaca, atque id genus esculenta.

Si propter humiditatem muliebrium locellorum infœcundæ partum non concipiant, victus ratio accõmodata est aridior, pariter & labores frictionesque infernarum partium, simul & vomitiones, ariditasq; & frugalitas cibi.

Hysteram aridiorem curato A hordeaceo nutricatu, vino prę terea mediocri, neque admodũ perueteri.

Si quis cum crassioribus humoribus mordax humor infestet, amicum præsidium est, victus rationem exquisitiorẽ & commodiorem dispicere.

Pituitosos humores laboribus euacuare expedit.

Quando autem emendatio, mensib. cõmodè & suauiter ꝓgredientibus, perspicua conspicitur, tum cessante purgatione in Venerem congredi expedit.

Medendum flatui ac peditui vteri, primùm quidem prætenuem, necessitatique vix sufficientem præscribẽdo diætam.

B Coitus postremò qui fit à tergo, plurimum vtilitatis ad partus conceptionem conferre videtur.

Sterilitatẽ mulierum aiũt emẽdari hyęnæ oculo cum glycyrrhiza & anetho sumpto in cibo, promisso in triduũ conceptu. *Plinius lib. 28.c.8.* Conceptus adiuuari vaccini lactis potu aiunt: Sterilitatem ob partus vexationem fieri, certũ est: Hanc emendari Olympias Thebana affirmat felle taurino, & adipe serpentum, & erugine, addito melle medicatis locis ante coitum. *Plinius lib. 28.ca.19.*

Thelygoni potu fœminã cõcipi narrant: Arsenogonon ab ea semine oleæ, nec alio, distat: huius potu mares generari phibentur, si credimus. Sunt qui florem *Plinius lib. 28.ca.15.* *Plinius lib. 27.cap.8.* *Plinius lib. 20.ca.15.*

florē cratæogoni bibentes mulieres intra quadragesimū diē concipere tradant.

Tradunt facilius concipere eas, quæ odorētur ammi, quod & cuminum Æthiopicum & regium dicitur, per coitum.

Aegineta. Si vterus frigidior, huius rei gratia potare expedit castoriū, & fragrātia semina, & cyminū, & anisum & pulegij comā, & iuniperorum baccas seu fructum, vnicuique interim pipere commisto.

Oportet preterea in pharmaco, si humor mordax cum pituita infestet, epithymū, euphorbium, piperis semen, dauci semen & petroselini, omnia inquam cōtrita & macerata pōd. ij. drachmarū potui dare. Hoc per ventrem etiam pulcherrimè deducit, vuluáq; calefacit, quemadmodum sæpe iam numero menses dissoluit & rupit his quæ non erant purgatæ.

Vbi flatus ac peditus in vtero mulieris contenta, cōceptioni obstaculo sunt, conducunt cyminum, anethum, & apij semen, rutæq; & anisi, & esculenta multa potui exhibita.

Si pituita sterilitatis parens est,

℞ Rubiæ passiuæ vnc.ij. rad. rusci, asparagi, graminis, cyperi ana vnc.j. artemisiæ, sabinæ, apiastri, mentæ, callitrichi, adianti, scolopendrij, sampsuchi, origani, calamenti, rad. phu ana M.s. seminis seseleos dra.vj. A anisi, carei, fœniculi, ammeos, spicæ nardi ana dra.ij. xylobalsami, carpobalsami ana drag.j. glycyrrhizæ, vuarum passarum ana vnc. j. florum rosmarini, & stichad. arab. ana vnc.s. ramenti eboris, calami odorati, santal. rub. ana dra.s. terantur parū & coquantur, ex decocto confice serapium cum sacchari candidi lib. iij. & aceti vnc. iij. qď odorum reddatur cinnamomo ꝓbo, & casia, moschiq; granis iiij. Sume dicti serapij sesquiunciam, decocti cicerum arietinorum, aut liquoris stillatitij artemisiæ, bipinnellæ, & florum sambuci ana vnc.j. misceto, exhibeto quotidie à cubili ieiunę quoad pituita attenuata sit.

B Serapia officinis communia sunt, hyemis præsertim tempore, oxymeli scilliticum & diureticum, serapia ex absinthio, serap. ex radicibus acetosum, serap. ex artemisia.

℞ Oxymelitis scillitici, serapij ex radicibus acetosi, serapij ex artemisia ana vnc.j.s. decocti *bipinnellæ, radicis fœniculi & artemisiæ vn. iij. immisce. *Pimpinellæ.* Sūto tres portiōes à cubili potui dādæ, quælibet portio esto vnc.iiij.s.

Si bilis flaua.

℞ Serapij acetosi simplicis, aut oxysacchari simplicis vnc. ij. serapij ex lactuca syluestri (q̃ endiuiam vocant) vnc.j. decocti vtriusque cichorij, lupi salictarij, & buglossi satiui ana vn.

* Dosis pro duabus uicibus.

ij. misce, bina * esto portio.

Serapia quibus profligatur bilis potui dato: verbi causa, zulapium rosaceum, violaceumúe, serapium acetosum simplex, oxysaccharum simplex, serapium ex lactuca syluestri.

℞ florum vtriusq; buglossi, rosarum rub. ana M. s. violarũ, lactucarum, foliorũ papaueris candidi, vtriusq; intybi ana M. j. seminum lactucæ satiuę & syluestris ana vnc. s. 4. seminum cõmunium refrigerantiũ maiorũ ana drag. s. fiat decoctio, quę colo traiecta, vt palato arrideat dulcis efficiatur sacchari lib. ij. aceti albi vnc. iiij. vini granati li. j. s. cũ citrinis santalis aromatizando: sicq; cõfice serapium, quo vtêre cum decocto bilem profligante.

Si atra bilis conceptionem impediat.

℞ Serapij ex radicib. acetosi vnc. ij. serapij ex fumaria vnc. j. decocti buglossi vtriusq;, asplenij & artemisiæ ana vn. ij. bina esto portio, quibus addere poteris nonnihil cinnamomi.

Vel, vt volũt Arabes. ℞ liquoris stillatitij buglossi vtriusq;, bipinnellæ, fumariæ, scolopendrij, & artemisię ana vnc. iij. sacchãri albi vnc. iiij. aceti vn. j. addito cinnamomo confice zulapium pro bina portione. *Vel*,

℞ Calamẽti, origani, stœchadis, eupatorij, florum vtriusq; buglossi, querculæ, artemisiæ ana M. s. scolopendrij M. j. cor-

A ticũ genestæ & fraxini mediani an. M. s. vuarum passarũ vnc. j. fiat decoctio, in fine decoctionis adde epithymi vnc. j. & cũ sacchari lib. j. & mellis lib. s. & aceti passulati vn. ij. confice serapium cinnamomo cõditum. cuius quælibet portio esto sesquiuncia cum decocto eorum quæ bilem arcent atram.

Potiones purgantes.

SI PITVITA, Medullæ casiæ fistularis vnc. j. quę secerniculo traiecta sit decocto chamædryos, cassuthæ, hyssopi, stichadis, artemisiæ, anisi, glycyrrhizę, & vuarum passarum, cui addãtur diaphœnicon dra. iij. serapij ex radicib. sine aceto vnc. j. fiat po-

B tio. Addere prædictis potes eclegmatis indi. drag. j. agarici electi drag. ij. zingiberis scru. j. salis gemmæ grana sex: Macera agaricum, zingiber & salem in sero caprillo addita vncia vna mellis rosacei horis duodecim: deinde fortis fiat expressio, cui adde casiam fistularem, & eclegma. *

* uidetur aliquid desiderari.

Si bilis flaua.

℞ Medullæ cassiæ fistularis, seu mãnæ vnc. j. excipiatur decocto adianti, florum buglossi, viol. prunorũ & tamarindorũ, adde eclegmatis ex rosarũ succo, vel confectionis ex rore syriaco vnc. ij. s. syrupi viol. vn. s. confice potionem. Loco eclegmatis ros. potes addere rhabarbari immersi in sero caprillo cum

lo cũ vini albi momento drag. ij. spicę nardi grana sex.immersio esto sex horarum.

Ab atra bile.

℞ Adianti,florũ vtriusq; buglossi & viol.chamedryos, scolopédrij ana M. s. vuarum passarum vnc. s. coquantur in fine decoctiõis,adde epithymi vnc. s.colaméto solue medullæ cassiæ fistularis aut mannæ vnc.s. confectionis hamech dra.ij.serapij violacei vnc.j.

Catapotia. Si pituita.

Aegineta. Si crassus humor mordaxq; sobolem arceat, familiare atq; amicum præsidiũ est, maximè ex aloë contexta picra.

Si viribus valeat mulier, ℞ globulorum fœtidorum dra. j. scammonij grana ij. excipe in globulos qui erui magnitudinem æquant serapijs pituitam destruentibus. *Vel,*

℞ hieræ picræ Gal.drag. j. s. benedictæ drag.ij. scammonij, interioris farcti colocynthidis ana scrup.s. digere in globulos excipiẽdo serapijs pituitã attenuantib.detur incœnatæ ad cubile. *Si bilis flaua.*

Catapotia aggregatiua, globuli ex rhabarbaro.

Si bilis atra.

Pilulę ex lapide cyaneo, quẽ lazulum vocant.

Catharcticus bolus buccellatus, & eclegmata aluum subducentia.

Si pituita,diaphœnicõ,eclegma indicum,eclegma diacnici,hoc est, cartami, hieralogodion,hiera rufini.

℞ diaphœnicôn,vel eclegmatis indici vnc. s. sacchari electi quantum sit satis,cõfice buccellatum quod auri bracteis tegatur. ℞ Rosarũ,cinnamomi,zingiberis ana dra.j.santalorum alborum & rub.ana dra.s.hermodactylorum drag.j.s.scãmonij, rad.tripolij elect.ana dra.ij.mastiches scrup. j. sacchari candidi lib.s.liquetur saccharum artemisiæ limpidiore succo, & buccellatos purgantes vnc. s. põderantes confice, exhibeto aliquando vnũ à cubili. Ex dictis pharmacis friatis nonnihil cum cicerum arietinorum decocto,aut vino calido potui dare potes.Delphinij friati,quod puluerẽ senæ vocãt dra.ij. s. cũ vino, aut cicerũ decocto dato.

Si bilis flaua.

℞ eclegmatis ex ros. succo, aut confectionis de mãna dra. iij.s. sacchari quantum sit satis, buccellatum confice catharticum auro bracteato velatum.

Si vitellina bilis,confectio ex palmulis, quã διαφοινίκων vocãt, eclegma indicum.

Si atra bilis, Recipe cõfectionis hamech dra.iij.s.facch.q.s. cõfice buccellam purgantem.

Venæ sectio.

Si sanguis redundans sterilitatẽ inducat,ex duab.saphenis ad pedis malleolos multus detrahẽdus est sanguis, at si bilis

flaua paucus: nam bilis flauæ A frenum sanguis est.

Balnea, insessus & fotus.

Aegineta. Expedit perfrigeratis cùm alia quædam faciendo, tum pyrijs omnibus, tum ijs quæ è vaporibus fiunt calefactionibus reuocare calorem. Ipsarum verò vuluarum fotus, partim quidem vapores sedentibus in sede constituunt, partim verò calida aqua alluẽdo fiunt, in qua elixa sunt saluia, artemisia, ruta, cyperum, pulegium, acorũ, & quæ bonum emittunt odoris fluxum semina.

Aegineta. Si propter humiditatem muliebrium locellorum, ex rè vsuque haud mediocriter sanè fuerit, ipsam quoq; vuluam medicaminibus acerbis tueri, è quorum numero habetur lentisci elixatio, & myrtorum & rosarum, & rhu, præterea mali punici floris, & rubi surculorum tenellorum atq; gallæ. Hysteram contrà aridiorem, lauacris curato. Si ex crassiori humore mordaciq; post purgationem ex picra, sero lactis vuluam eluere amicum præsidium est.

Si pituita: Purgata pituita, si prẹster viribus mulier, lauacris naturalibus lauetur, à cuius egressu Mithridatis confectionis drag. j. potui detur, talibus balneis lauetur diebus decem aut quindecim. Balneorum naturalium loco, tale lauacrum confice quod ℞ artemisiæ, betonicæ, chamædryos, chamæpityos, chelidonij, callitrichi, foliorum lauri, maluæ, maioranæ, apiastri, origani, ocimi, pulegij, rorismarini, zingiberis, sabinæ, vtriusq; stœchadis, vitis albæ, hyperici, hyssopi, chamæmeli, sertulę cãpanæ ana M. ij. carei, cymini, sileris montani, anisi, seminis anethi ana vnc. iij. seminis lini, fœnigræci ana vnc. ij. rad. symphyti, rad. valerianæ, rad. petroselini ana lib. j. ex his cõfractis fiat decoctio, & ex pharmacis decoctis sacculus impleatur, cui in balneo mulier insideat, lauetur mulier bis in die, à cubili scilicet & ad cubile, diebus decem saltem, B renouando pharmaca & decoctionem.

Si bilis flaua.

℞ Maluæ vtriusq; cum radicibus an. M. iij. foliorũ violarũ, salicis, vitis vuas albas ferentis, rosarum, nympheæ ana M. ij. foliorum malorũ contoneorum M. iij. foliorum vlmi M. j. fœnigræci lib. j. coquenda curato: decocto tepido insideat mulier ieiuna, & ad cubile, discooperto solio cauendo sudorem. Ex decocti herbis sacculus repleatur, cui insideat mulier. Ex dictis herbis euaporatorium constitui potest.

Si atra bilis.

Chamæmeli, sertulæ campanæ, chamædryos, chamæpityos, hyssopi, foliorum lauri, lauendulæ ana M. ij. artemisiæ M. iiij.

M.iiij. altheæ cum rad. M. s. seminis lini, fœnigræci ana lib. j. rad. valerianæ lib. j. s. conterātur, & in sacculum indantur, coquantur, decocto lauetur, & sacculo insideat mulier.

Si ex sola siccitate.

Arietum plura capita in vase æneo quoadusq; caro ab ossibus sponte separetur decoquenda curato, quibus decoctis adde, vt coquantur, foliorum vitis, salicis, violarum, chamæmeli, meliloti ana M. ij. altheæ cum rad. M. s. fœnigræci, seminis lini ana lib. ij. rad. valerianæ lib. j. s. In tali decocto sæpissimè mulier balneetur.

Eclegmata.

Si pituita. A balneo Mithridatij drag. j. ex vino detur. ℞ Trypheræ magnæ sine opio, pliris cū moscho, diambaris, diasatyrij ana drag. s. ramenti eboris, seminis mercurialis an. scrup. ij. coaguli leporini & matricis eiusdem ana drag. s. seseleos scrup. s. sacchari albi lib. s. saccharum solue liquore stillatitio apiastri, quumq; saccharū probè coctum fuerit, adde conseruæ corticum mali citrij vnc. j. conseruæ florum rorismarini vnc. s. & id in quadras digere pond. drag. ij. s. dato à balneo vnam.

Si bilis flaua.

Purgato humore noxio hora ante cibi sumptionem exhi-

A beatur mulieri quadrarum sequentium vna. ℞ Friamenti trium santalorum drag. ij. ramenti eboris, visci querni, friamenti pudendi tauri, vuluæ leporis ana drag. ij. sacchari candidissimi lib. s. saccharum rosaceâ liquetur, & inde quadræ cōficiantur pond. drag. iij. *Vel,*

℞ Conseruæ rosarum vnc. j. conseruæ florum nympheæ, & florum vtriusque buglossi ana drag. iij. diarhodon ex abbate, conf. trium santalorum, confectionis manus Christi cum perlis ana dra. j. s. fragmentorum lapillorum communium qui in precio ab officinis habentur scrup. ij. seminis mercurialis

B drag. j. s. ramenti eboris, visci querni, friamenti pudendorū tauri, matricis leporis an. scru. ij. confice confectionem, quam serapio adianti exceptam auro tege, dato cochlear ante prādium & tantumdem ante cœnam, & etiam à balneo.

Si ex sanguine.

Postquam lota fuerit mulier in aqua in qua coriarij coria parant, quæ huic negotio accommodatissima est, sumat quadrā aut coribiculum eclegmatis, quod,

℞ Cinnamomi, seminis mercurialis, rosarum rub. ramenti eboris, margaritarum an. drag. j. corallij rub. fragmentorum lapillorum preciosorum communium ana scrup. ij. omnium

ſantalorum dra. s. ſacchari lib. s. liquetur ſaccharum aqua in qua extinctum ſit aurũ aut chalybs cum vnc. j. conſeruæ roſ. confice quadras aut orbiculos pond. drag. iij. Vel ante cibum quemlibet ſumat eclegmatis ſequentis cochlear.

℞ cõſeruæ roſ. antiquæ vnc. j. conſeruæ florum vtriuſq; bugloſsi ana drag. ij. trium ſantalorum, diarhodon abbatis ana vnc. ij. prædictorum puluerum dra. iij. pannos auri xij. miſceantur cum ſerapio viol.

Si atra bilis.

A balneo exhibeto mulieri melancholicæ orbiculum aut quadram vnam eclegmatis ſequentis:

℞ eclegmatis ex gẽmis dra. ij. ſeminis mercurialis, ramẽti eboris ana drag. j. pudendi tauri, coaguli leporini & eiuſdem matricis ana ſcrup. ij. ſacchari lib. s. ſaccharum liquore ſtillatitio liquetur, adde conſeruæ bugloſsi vnc. j. miſce. adde etiã cinnamomi friati drag. j. digere in quadras aut orbiculos.

Si ex ſola ſiccitate.

A balneo quadram eclegmãtis ſequentis dato.

℞ ſpecierum diarhod. abbatis drag. ij. ſeminis mercurialis, raſuræ eboris ana ſcrup. ij. matricis leporis drag. ij. ſeminis coti, tragacanthes, gommi an. drag. s. ſacchari in liquore ſtillatitio, bugloſsi ſoluti li. s. conſeruæ florum vtriuſq; bugloſsi ana drag. ij. digere arte & igne in quadras pond. drag. iij.

Peßi.

Si pituita. ℞ Artemiſiæ, ſabinæ, maioranę, dictamni, abſinthij ana drag. s. aniſi, ammeos, rutæ, corticis thuris ana ſcrup. j. interioris farcti colocynthidis ſcrup. ij. in tenuiſsimũ pollinem radacta ſucco mercurialis aut chamædryos excipe, & in raro panno indatur: noctuque in locellos immitte. quotidie recentẽ peſſum indere potes, quoad redundantes ſucci exhauſti fuerint, quibus ſiccatis talem intromitte peſſum, ne rurſus ad vterum defluat pituita.

℞ Acaciæ, balauſtiorum, calycum glandium, ſcoriæ ferri, lycij, mentæ, corticis arboris ex qua deſumitur maſtiche, corticis libani, ſeminis roſ. rh9 coriarij, fructus ſpicę ana drag. s. friato, & labri Veneris aut oxalidis, aut milleſolij ſucco excipe, & in peſſos redige, qui cõtinuè aliquot diebus ſunt deferendi. prędictis tartari friamentum addere potes, cui vis mira doctorum teſtimonio ineſt, etiam ſi ore ſumatur.

Si ex bile flaua.

℞ Medullæ cruris vituli, cerebri cerui, butyri vaccini, adipis caprarum, ſeminis mercurialis ana. vn. s. acaciæ, hypocyſthidis, ſantal. rub. ſtactes, cornu

nu cerui vsti ana drag. ij. oleo rosaceo & lanæ floccis in pessos excipe.

Si ex sanguine.

℞ moschi grana sex, santal. moschell. rosarum rub. ana drag. s. olei. rosarum vn. j. s. diu in mortario pistillo ducantur, & cotum teretis modo formatum his illinatur & indatur.

Si ex atra bile.

Pessi fiant ex costo friato, oleo rosaceo, fœnigræco, anatis adipe, semine asparagi, anseris adipe, oleo violaceo, moscho &c.

Si ex ariditate sola.

℞ Medullæ cruris vaccini, adipis gallinæ ana vnc. s. stactes drag. ij. cum lana confice pessos, quibus potes addere olei amygdal. dulcium vnc. iiij. & immittere aut inijcere.

Inijcienda per metrenchyten.

Si ex bili flaua, ℞ rerum in pesso pro cholericis descriptarum vnc. j. aquę rosarum, & olei rosacei ana vnc. iij. misceantur & inijciantur.

Suffitus si ex pituita.

Recipe pilularum cypressi, mastiches, thuris, ladani, myrrhæ, chalbanes, baccarum lauri, bdellij, styracis, stactes ana scrup. ij. ambaris drag. s. frangã tur, & his mistis ad cubile per infundibulum mulier suffiatur. *Vel,*

Recipe ladani puri vnc. j. styracis vnc. s. caryophyllorũ, A agallochi, sabinę siccę ana dra. j. s. ambaris drag. s. moschi grana iiij. cum pistillo calido fiant pastilli, ex quibus vnus in prunas ardentes iniectus, per infundibulum suffiatur mulier.

Si diues sit: Recipe styracis gabalitæ vnc. s. agollochi, ambaris ana drag. ij. balsami drag. j. moschi scrup. j. digere in pastillos, & suffiatur mulier, orbiculo vno in carbones candentes iniecto. *Vel,*

Recipe rosarum rub. thuris, mastiches, myrrhæ, sanguinis draconis, glebę armeniacę, fructuum myrti ana drag. ij. styracis vnc. j. ladani vn. s. ambaris, moschi, agallochi, caryophyl- B lorum, balsami, spicę nardi an. drag. s. terantur in pollinem tenuissimum terenda, & cũ pistillo calido digere in pastillos, quorum vno in carbones iniecto suffiatur sterilis, post suffitũ rosaceâ, in qua maceratum sit moschum, os vteri illine, subinde coëat. *Vel,*

Recipe agallochi, cinnamomi ana drag. j. s. caryophyllorum, cyperi, zingiberis, nucis moschatæ ana drag. j. rad. bistortæ, gallarum, aluminis rochæ ana vnc. ij. moschi scrup. s. confrigantur, & inde fiat suffitus. Sagzenea sine opio Auicennæ, aut Serapionis accommodatur, si ex ea fiat suffitus. Alipta item moschata. Gallia moschata.

Si ex bile.

Recipe omnium santalorum ana vnc. j. rosarum rub. florum nympheæ & violarum ana vn. j. styracis scru. ij. ambaris scru. j. terantur, & rosaceâ excepta in pastillos digerātur pro suffitu.

Emplastra & cataplasmata.

Extra balneum assiduè deferat hoc emplastrum pubi admotum, quod recipit emplastri ceronei vnc. ij. ladani puri vnc. j. s. galliæ moschatæ, aliptæ moschatæ ana vnc. s. excipiantur omnia oleo nardino, & inde concinnetur emplastrum rotundum. *Vel,*

Recipe ladani puri vnc. j. thuris, mastiches ana drag. ij. spicæ nardi, caryophyllorum, ambaris ana grana xv. cera excipiantur sufficiēti & oleo nardino in emplastrum, quod extensum in panno serico rub. epigastrio imponatur. locellos enim confortat, & eos concepitui parat.

Cataplasmate mederi expedit harū rerum quæ bonum emittunt odoris fluxum * vnicuiq; pectinem. Conducit non minus polyarchió epithema.

**forte, imposito supra pectinem.*

Frictio porrò pectinis atque coxēdicum, nulli alij medicamento bonitatis honore & vtilitate cedit.

A CONCEPTIO, FOEtus generatio, imprægnatio. Caput XXI.

COnceptio est attracti à locellis seminis cōmistio, in sanguinis mēstrui puriori parte, in quam locellorū calor natiuus ita agit, quòd viuificato seminis genitalis calore, demum fœtus generatio sequitur.

Fœtus generatio, est virilis seminis cum menstruo sanguine tam diuturna actio, quoad materia illa formam recipiat humanam.

Ita auidè iniectum semen vterus retinet, vt os ipsius internum ita astringatur, quòd nec B minimum quidem seminis aut sanguinis mēstrui exire potest.

Sex primis diebus lactis similitudinem semen vtero detentum refert, nouem diebus sequētibus in sanguinem vertitur.

Duodecim alijs diebus caro efficitur. Decem tandem & octo diebus reliquis, membra omnia formantur.

Sex in lacte dies, tres sunt in sanguine terni. *Aegidius.*
Bis seni carnem, ter seni membra figurant.

Vel, *Iniectum semen sex primis certè diebus*
Est quasi lac, reliquisque nouem fit sanguis, ac inde
Solidat duodenus dies bis nouenaq; demum

demum Effigiat, tempusq; sequens producit ad ortum.

Formato fœtu (inquit Auicẽna) duplicato tẽpore mouetur, & subinde duplicato tempore motus, fœtus ad ortũ venit.

Auicenna libro nono de Animalibus, imprægnationis tempus in septem æquales partes diuidit: Prima quarum formationi, duę motui, & quatuor aliæ partui correspondẽt. Tempus enim motus contra tẽpus informatiõis prorsus cõdistinctum ei duplũ fit, verbi gratia: Si in 30. die fœtus formatus sit, eo duplicato 60. cõtinuè, cui si triginta addideris 90. habebis, quibus 90. diebus tres perficiuntur mẽses: & tunc fœtus moueri incipit. deinde duplicato motus tempore, quod 60. constat diebus, seorsum à formationis tempore si sumas, dies 120. erunt, qui menses quatuor constituunt: & his præcedentibus additis, fœtus ad ortum veniet. Ex quib. sequitur in 30. die formatus in 7. mẽse nasci, pari modo de alijs dicendum. Ex dictis sequitur naturalem partũ decimo aut vndecimo mense sæpe fieri posse.

Astrologi moram fœtus in vtero aliter scrutati sunt autore Ptolemęo in centiloquij propositione 51. Locus (inquit) lunæ in natiuitate ipsius gradus ascendentis est hora casus spermatis, & locus lunæ in hora in

A qua cecidit semen est gradus ascendentis in hora natiuitatis: & quia tempus inclusum inter ascendentem natiuitatis, & lunæ, casus seminis, horam & locum lunæ, hora natiuitatis variationẽ quãdam recipit iij. in vtero moras fœtus distinctas inuenerũt prædictis temporib. mensuratas, maiorem scilicet, mediam & minorem. Maior siquidem dierum 288. existit, qui menses nouem, & dies 18. constituunt. Media dierum 273. existit, quibus perficiuntur mẽses nouem, & dies 3. Minor dierũ est 258. menses 8. & dies 18. perficientium. Cognita hora infusionis seminis genitalis in vte-
B ro, natiuitatis hora cognoscitur.

Astrologorum somnijs ne sis plusquàm par sit intentus. nam eorum sententia sequeretur septimi, octaui & vndecimi mensis partum præter naturam existere: sicque natum non viuere, quoniam talis partus fit influxu supercœlesti obuiante, qui (vt notum est) tanquam vniuersale agens plus in causarum, quàm in particularia agẽtia influit. Octauo mense natus aliquando vixit autore Aristotele lib. historiarum animalium 2. Fœtus formationes peculiares ita partiuntur Astrologi. Quanquam Saturno totum tribuant imperium secundum materiæ diuersam

dispositionem, planetas tamen ad talem actionem concurrere affirmant, nam (vt dictũ est) in conceptione materia simul adimatur, constansq; fiat oportet, talis operatio Saturno tribuitur, cuius est siccitate & frigiditate materiã cogere, coactãque constantem facere hocque ita protenditur, quoadusq; à locellorũ calore, seminis genitalis calor valens in generationis agat materiã. 2. operatio Ioui attribuitur, cuius est mediante spiritu hominem viuificare. 3. Marti, cuius caliditate & siccitate membrorum vires roborãtur, præsertim materiam illam firmat, qua tria membra principalia gignuntur in secunda, & hæc operatio 7. diebus definit. Subinde sol influit in illam materiam, vt fœtus ad locum conceptionis materiam illam talẽ ac tantam attrahat, quantũ satis sit ad principum membrorum augmentationem, & inde animam recipere valeat, quod in triduo perficitur.

Veneri operationem quintã adscribunt, cuius est, externa membra formare, quę lunæ influxu variè disponuntur, & hęc operatio diebus nouem perficitur. 6. Mercurius proinde oculos, aures, nares, & vocis instrumenta procreandi facultatem ministrat. tuncque caput & in ipso capite contenta finguntur, & sensus instrumenta recto

A situantur ordine, caput ab humeris separatur, & hæc omnia dies expetũt duodecim. 7. Luna quę humidis præest, talem influit facultatem, vt ad conceptiõis locũ humiditas tãta trahi posśit, q. membra omnia formam debitam recipiant, huius operatione fœtus completur. Hæc diffusiùs scripta offendes in astrologorum libris.

A casu seminis in vterum, vsque ad fœtus ortum, planetę in hunc ab astrologis aliter influere dicuntur, quum quilibet peculiari dominetur mensi, quẽadmodum & plantis. Primùm mensem Saturno tribuunt, & seriatim reliquis planetis men-
B ses sequentes dicant. Saturnus enim frigore & humore peculiari materiam cogendo constantem facit, naturamque tribuit vegetatiuam. Concreta coactaque materia à Ioue, cuius est viuificare omnes spiritus, formandi membra vigorem recipit, & hoc secundo mense. Tertius Marti, qui tria principalia mẽbra suo calore formando, caput à cæteris sæparat mẽbris, brachia quoq; & crura formando, ab inuicem diuidit quum in ipsis adhuc nullus (vt volunt physici) existat vitalis spiritus.

Spiritus vitalis à Sole in cor defluit, cor autem alijs mẽbris vitæ spiritum ministrat, sicque fœtus mouetur sentitque. In

quinto

quinto mense Veneris virtute A membrorum externorũ lineamenta quædam perficiuntur ac formantur, puta, nares, os, vi rorum mulierumúe pudenda, pedum manuumq; & digitorũ secretio. Sextus mensis Mercurio dicatus est, qui facultaté habet fabricandi vocis instrumenta, supercilia & oculos, augendique capillos & vngues. Septimo Luna præest, quæ innata humiditate corporis fœtus vacua replet loca, tuncque perfectus est fœtus. 8. mensi dominatur Saturnus, qui hoc mense natos interimit fœtus: nam quidam planetæ secundũ ambas qualitates vitam amicabiliter largiuntur, vti Venus & B Iupiter. Quidam secundum vnam tantum, vt Luna, Mars. Et quidam vtraq; qualitate vitæ contradicunt, vt Saturnus. Si tamé fœtus natura fortis valentisque virtutis fuerit, matre etiam viribus valente (autore Arist. histor. animalium lib. 8.) in octauo natus viuet. Nono mensi Iupiter præest iterum, qui vtraque qualitate vitæ amicus, fœtum viuificat, ipsiusq; vitæ principia fouendo, vitalem auget spiritum, quamobrem partus ille laudatissimus censetur. Mars decimo dominatur vna qualitate amicus vitæ, natus igitur in hoc mẽse puer interdũ viuit. Sol vndecimo præest, vitam nato influit, sicque in ipso natus viuit.

Si ad duodecimum mensem pueri natiuitas protendatur (quanquam rara sit auis, nec vnquã vidi, neq; legi) viuet puer, cum tũc Venus vitæ amica dominium resumpserit.

Cẽsorinus de die natali ca. 12. ex Pythago.

Docere cupio quid Pythagoras de numero dierum ad partus pertinentium senserit. Primum generaliter esse partus omnino duos dixit: alterum minorem, quem vocant septimestrem, qui ducentesimo & decimo die post conceptionem exeat ab vtero: alterum maiorem decimestrem, qui edatur die 274. Quorum prior ac minor senario maximè continetur numero. Nam quod ex semine cõceptum est, sex (vt ait) primis diebus humor est lacteus: dein de proximis octo sanguineus. Qui octo quum ad primos sex accesserunt, faciunt primam symphoniam, diatessaron. Tertio gradu nouem dies accedũt, iam carnem facientes. Hi cum sex illis primis collati, sescuplam faciunt rationem, & secundam symphoniam diapente, tum deinceps sequentibus duodecim diebus fit corpus iã formatum. Horum quoque ad eosdem sex collatio tertiam diapason reddit symphoniam duplici ratione subiectam. Ii quatuor numeri 6.8.9.12. coniũcti faciũt dies trigĩtaquinq;. Nec immeritò senarius fun-

damentum gignendi eſt. Nam eum τέλειον Græci, nos autem perfectum vocamus: quòd eius partes 3. ſexta & tertia & dimidia, id eſt vnus, duo, & 3. eũdem ipſum perficiunt: Sed vt initia ſeminis & lacteum illud conceptionis fundamentum, quod eſt quinq; & triginta dierum, ſexies ductum, cum ad diem 210. peruenerint, maturum procreatur. Alter autẽ ille partus qui maior eſt, maiore numero continetur, ſeptenario ſcilicet, quo rota humana finitur: & vt Solon ſcribit, & Iudęi in dierum omnium numeris ſequuntur, & Hetruſcorum libri Rituales vidẽtur indicare. Hippocrates quoque alijq; medici in corporũ valetudinibus non aliud oſtendunt: nam ſeptimũ quemq; diem criſimon obſeruant. Itaq; vt alterius partus origo in ſex eſt dieb9, poſt quos ſemen in ſanguinem vertitur, ita huius in ſeptem: & vt ibi quinq; & triginta diebus infans mẽbratur, ita hic proportio eſt diebus ferè 40. Quare in Gręcia dies habent quadrageſimos inſignes: nanq; prægnãs ante diem 40. non procedit in fanum, & poſt partum 40. diebus pleræq; fœtę grauiores ſunt, nec ſanguinem interdum cõtinent, & paruuli fermè per hos dies morbidi ſine riſu nec ſine periculo ſunt, ob quã cauſam cum is dies perterijt, diem

A feſtum ſolent agitare, quod tẽpus appellant τεσσαρακοστόν. Ii igitur dies 40. per 7. illos initiales multiplicati fiunt 280. id eſt, hebdomades 40. Sed quoniam vltimæ illius hebdomadis primo die editur partus, ſex dies decedunt, & 274. obſeruantur. Qui numerus dierum ad tetragonũ illum Chaldæorũ cõſpectũ ſubtiliter congruit. Nã quũ ſigniferum orbem diebus 365. & aliquot horis ſol circumeat, quarta neceſſe eſt parte dempta, id eſt, diebus 72. aliquotq; horis 3. quadras reliquis dieb. 274. nõ plenis percurrat, vſque dum perueniat ad id loci, vnde conceptionis initium quadratus aſpiciat. Vnde autem mens

B humana dies iſtos commutationis ſpeculari, & arcana naturæ rimari potuerit, nemo miretur.

* Hæc enim frequens * medicatorum experientia peruenit: Qui quum multos animaduerterent ſemen non retinere conceptum, compertum habuerunt, id quod intra ſex dies ſeptẽúe dies eijciebatur, eſſe lacteũ, et vocari ἔμβρυον: quod poſtea autem, ſanguinẽ, * idque ἔκτρωμα appellatur. Qui verò ambo part9 vidẽtur * parib. dierum numeris contineri. Pythagoras imparem laudat, tamen a ſecta non diſcrepat. Duos enim impares 209. dicit expleri, ad quorum conſummationem

* * * ἔμ

tionem aliquid ex sequētibus accedere, quod tamen diem solidum non afferat, cuius exemplum videmus tā in anni quā mensis spatio, seruasse numerum, quum & anni imparē dierum 365¼. numerum aliquanto cumulauerit, & mensi lunari ad dies vndetriginta aliquid addiderit. Nec verò incredibile est ad nostros natales musicam pertinere.

[...]d.lib.1. de [...]ut.

Non est pars parentis fœtus ipse. Nam hoc pereunte necesse esset illum quoq; emori: vel edito, functionum offensam capere, tanquam deficiente aliqua parte suo corpore priuata.

Nutritur fœtus in locis comprahensus & inuolutus, atque coactus, nutrimentum nunquam per os, sed per vmbilicū capit. Quidam aūt animal, alij autē minimè dixerunt. Qui animal esse dixerunt, ex motu ipso ita esse coniectarunt: nam mouetur fœtus, & delectari videtur, quum mater gaudio afficitur: eademq; affecta, contrahitur tristitia, & cogitur vt animal sensibile. Hæc enim sensibilitas cui alteri est quàm animali? Alij autem nō animal esse dixerūt: nutriri verò & augeri volūt vt stirpes, aut arbores, neq; aut motum voluntarium, aut inuolūtariū habere, quemadmodum animalia. Nō enim suapte voluntate mouetur, sed vt arbores & plātę. His autem

[...] fœtus sit [...]mal.

A motus causa sanguinis expers est: fœtibus autem ibi contēta humiditas, & lapsus, atque figura vuluæ. Quū enim plena est, rotundæ instar pilæ agglobatur, rotunda quidem ad omnē motum nata & idonea, stare nesciens. Asclepiades autem neque animal, neque non animal esse fœtum in vtero matris declarat, sed dormientibus ac sopitis simile. Quemadmodū hi sensus habent, sed nō vtuntur, sic qui in vtero sunt. Gignitur quidem masculus secundū aliquos, quum id quod ex dextra quidem parte auulsum semen est descendit in vuluā aut locos: fœmina verò quum id

B quod à sinistra. Alij autem dixerūt propter propriam seminis commistionem, vel propter caliditatem, aut frigiditatem gigni. Calidius enim semē marē progignit, frigidius fœminam. Gemelli & tergemini, secundum aliquos, propter calidū semen in locos contractum, atq; ibidem decisum. sic enim gemellos & tergeminos fieri aiunt. Alij autem comprehensiones causantur. nos verò dicimus, quòd si decisum sperma defluxerit in locos binos, tunc gemellos, si in 3. tunc tergeminos nasci. Sed qui septimo mense nati sunt fœtus, viuunt, octauo nequaquā. Octo, numerus * recens est coniunctus, nō autem indicatorius. Septem

* *par est & coniunct.*

i.impar. numerus * superfluus, & non coniunctus, sed iudicatorius.

Causæ conceptionis.

Gal. lib. defi. Causæ conceptionis sunt, moderata locorum caliditas, necnon recens menstruorum purgatio, & appetitus libidinis: quum enim hæc concurrunt, semen continetur.

5. apho. 40. Gal. in commẽtario prædictæ sententiæ. Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ verò in sinistris magis. Quod propter temperaturam, quæ statim ab initio calidior existit, fœtus masculus generatur, in cõmentarijs de semine est demõstratum: calidior verò temperatura fœtibus aduenit non minimè ob locũ qui est dextra vteri pars. Hîc autem ipse calidior existit, propter hepatis vicinitatem. Confert autẽ aliquid ad conceptus caliditatem & muliebre semẽ, profusum quidem ex proprijs testiculis per vtrunq; corniculum, pars vna in dextrum vteri sinum, pars altera in sinistrum: dissimiles autem ambæ, vt & hoc ipsum ostẽdimus. Siquidẽ serosior est atque frigidior quę in sinistro testiculo cõtinetur, & iuxta hoc conceptus in lęua parte vteri constitutus, nõ absque ratione esset frigidior.

Notæ.

5. aph. 61. Si mulieri cessent purgationes, neque febris, neque rigor superueniãt & fastidia incidãt, iudica ipsam in vtero habere.

Pl. lib. 7. c. 6 A cõceptu decimo die, dolo- A res capitis, oculorũ vertigines tenebræq;, fastidium in cibis, redundatio stomachi, indices sunt hominis inchoati. Melior color marem ferenti, & facilior partus, motus in vtero 40. die. Contraria omnia in altero sexu: ingestabile onus, crurũ & inguinum leuis tumor. Primus autem 90. die motus. Sed plurimum languoris in vtroque sexu, capillum germinante partu, & in plenilunio, quod tempus editos quoq; infantes pręcipuè infestat, adeoq; incessus, atque omne quicquid dici potest in grauida, refert: vt salsioribus cibis vsæ, carentem vnguiculis partum edant.

B Fœminas vtero gerẽtes eiusmodi magna ex parte casus affligunt: corporis ferè totius redundantiarum moles, iugis vomitus, sputatio, erosiones stomachi, & horror deniq; cibi. *Aeg*

Si in coitu vterus sugendo, glandem valenter traxerit, vir mulierque simul semen emiserint, nec mulier quomodo viri semen abiecerit, sed intra locellorum aliquem sinum detinuerit, indica hanc vtero gerere, proinde si pigra semisopitaque sit mulier, dolorem itẽ si sentiat inter vmbilicum & femur, paruoque horrore afficiatur, hæc vtero gerit. Procedẽte tempore coire renuit, vel non ita libenter rem colit veneream, à coitu paucum sentit in

epiga

epigastrio dolorem, neque semen emittit, menses statuto tẽpore non defluunt, adest vertigo, & visus hebetudo, palpitatio ac tremor cordis, pica, vomitio, nonnunquam color mutatur, pãni & lentigines in vultu, & aliæ cutis defœdationes sequũtur, palpebræ mollescũt, oculi concaui, pupillæ attenuãtur: coniunctiua oculi augetur, quamobrem atrocibus oculis cernere dicuntur: dorsum quãdoq; & ilia dolore afficiuntur, prædicta symptomata mulieres ad quartum vsque mensem torquent, subinde sensim minuuntur. Si velis noscere an cõceperit mulier, quũ dormitura est, ei aquam mulsam potandam da: & si alui tormina patietur, concepit: si minus, non concepit. Tormina fiunt quidem & propter mordacitatem, fiunt autem & propter spiritum flatuosum, qui facilem non habet exitum, quæ etiam tormina fieri nunc est arbitrandum in mulieribus quæ conçeperunt, propter eam quę fit ex vtero angustationẽ. Dat autem aquam mulsam mulieri dormituræ, crudam videlicet, quoniam qualitas flatuosa si noscere volumus, est necessaria, volens & quiescere simul & plenam esse cibis mulierem. Hæc enim ambo conferent ad torminum generationem.

5.aph.41. Gal. in commentario.

Auicenna. Misce igitur vnc. ij. mellis ęquæ portioni aquæ cælestis, & potui dato, tũc enim si matrix fœtu plena, intestina compressa tenet, dolore pungente mulieris aluus afficitur.

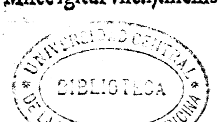
A

Vt certò scias an vtero gerat, an masculum aut fœminam cõceperit, sumito vrinam mulieris collectã in vase mũdo obturato, ne aër subintret triduum. deinde panno lineo mundo hanc traijce: & si quidem in pãno insecta quædam pediculorũ quantitate appareant, concepit, quòd si insecta rubescãt, masculum: si albescant, fœminam. Acus polita madeat noctu in mulieris lotio in ęneo vase. quod si maculis varijsq; coloribus tingatur acus, * peperit mulier masculum si maculę rubescent. quòd si vtero nõ gerat, acus nigra æruginosaq; est.

B

* concepit.

Mola & fœtus gestatio talibus discernuntur notis. Mensibus ordinatè fluentibus conceptio fit, mola non ita. Mola ante mensem tertium mouetur, in conceptione nunquam. In mola statim aluus tumescit, contrà in vtero gerentibus. Fœtus sæpissime à loco in locum mouetur. at mola sine cõpressione, aut mulieris motu, non mouetur, aut rarò. Manus compressione violenta mouetur mola, deinde ad propriam tendit sedem: sed fœtus ex tali compressione aliquãdo mouetur & aliquando non. Aluus

durior est in mola, quam in fœtus gestatione. Velocior est vtero gerens quàm mola vexata. Et si aluus in mola tumescat mammæ tamen gracilescunt, mollescuntque, contrà in prægnante. Mola aliquando in vtero manet vsq; ad annũ quartum, at vtero gerens parit saltẽ in vndecimo.

Notæ conceptionis ex lotio.

Sunt qui negant de vteri gestatione certi quicquã ex lotio cognosci. At Auicẽna tradit vrinã in impregnatiõis principio citrinam esse, ac subalbescentẽ, in cuius medio flocci quasi coti residere videantur. Vrinã puram limpidamq; ac subtilẽ, in cuius summo nubes persistit, cum atomis ascendentibus & descẽdentibus, vtero gerere mulierem scribit Auicenna significare. Refert itẽ quòd moto vase si turbetur vrina, impręgnationis finem notat: contrà, principium. In fine conceptionis rubor ibi apparet, vbi primùm albedo intrat.

Alij asserunt vrinam vtero gerentium tribus primis mensibus sanguinis colorem referre, & in se quasi quasdam nebulas, & sedimentũ album habere. Cæterum in quarto mense & deinceps, viridis ac cerei esse coloris cum liuenti sedimẽto.

Notæ ex pulsu.

Prægnantis pulsus arterię in principio validus ac magnus A erit, autore Constantino: sed circa finem * pariens ac spissus tactu percipitur.

Notæ sexus.

Si mulier masculũ gerat, coloratior est, ac moderati vult9, læta quoq;, agilis, velox, sine ciborũ, vt plurimum, fastidio, & reliqua vtero gerentium minima adsunt. si stans ambulare velit primò dextrum pedem mouet, oculus quoq; eius dexter lætus magis, ac motus est velocioris sinistro: aluus rotunda est, mamma dextra tumidior, cuius papilla boni est coloris à qua lac defluit. Si in sole lac dictæ papillæ speculo aut rei bene politæ imponatur, rotundum cernitur margaritarũ B aut argenti viui modo. quòd si inijciatur lac ipsũ in aquã, aut in ipsius mulieris vrinam fundum petet: grauedo pondusq; sentitur à muliere in latere dextro, in quo & sæpissime mouetur. Contraria accidunt, si mulier fœminam vtero gerat.

Nati venam vmbilicalem inspice, quot enim rugæ seu nodi in ea fuerint, tot iterum fœtus mulier cõcipiet: & si nulla, nullum. Quòd si rugarum vna ab alia distans multum fuerit, inter illos fœtus nascituros lõga erit temporis intercapedo: si vicinæ sint, citò vtero geret. Rugæ itẽ nigræ aut rubræ masculos, albæ fœminas arguunt. A c. m

Prædictiones.

Vtero

4. Aph. 1. Vtero gerentes sunt medicandæ, si materia turget, quarto mēse, & vsque ad septimū, sed has minus. Iuniora autem & seniora vereri oportet. Ad vteros fœtuum connexus eādem habent proportionem, quam fructus ad plantas. Hi siquidem in prima generatione debilioribus capitulis continentur, & ideo facilè decidūt, quādo vehementior ventus ipsos concusserit: post hac aucti difficilem habent à plantis dissolutionem: sicuti rursus quū perfecti sunt, sponte sua sine vi extrinseca decidunt. Eodē modo & cōceptus, in primo quidem tempore seminis iniectionis, si aliquando saltare contigerit mulierem, aut in lubrico cadere, siue quouis alio modo, vel secundum animam, vel secundum corpus moueri vehementius, facillimè disrumpuntur: sic quādo & iam perfecti sunt. Tempore verò intermedio firmiorem habēt coalitum, quare mulier vtero gerens potest fortiores motus sustinere, sine fœtus offensione. Quæ omnia Hippocrates noscens, rectè inquit: Vtero gerentes sunt medicandę, si materia turget, quarto mense vsque ad septimum, quod est in medio tempore fœtationis, quum fœtus vtero firmiter alligatur. Non tamen omnes quæ hoc tempore indigent purgatione, permittit pur-

Gal. in commentario.

A gari: sed si materia turget, inquit, hoc est, cogat accelerare. tractum enim vocabulum ab animalibus ad coitum concitatis, quum superabundantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nōdum in aliqua parte firmati, tunc ad eos expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manū porrigente, & hūc humorū motū ad aluū deducēte, etc.

Certo tempore mulier concipit, aut incipiente sanguine, aut deficiēte. Saltus in primis 7. diebus perimit semen in locellis & eijcit. Infans nisi latum locum habeat, quo nutriatur, agitetur, crescat, macilentū fieri necesse est, vt pote qui satis amplum locum ad incrementum non habeat. Eadem ratio est, cur modo parui modo magni nascantur infantes. Semper ferè sani & integri ex mutilis generantur. Quemadmodum cucumeres & arbores, & alia quædam germina, si cōprimantur, & in angustis creuerint locis, partim mutilæ, partim tortuosæ proueniunt. Ita & fœtus in vtero, iuxta ea quæ matri contingunt, vel mutilatur, vel nō rectè crescit. Mulier quū concepit, semen extra locellos non exilit. Fœmina quum conceperit menses non defluūt, siquidem fœtus sanus futurus est, præter quàm pusillum quibusdam primo mense.

Soranus, Hippocrates lib. pude fœtu.

B

Hippocrates li. de natura pueri.

5.aph.30. Galenus. Mulierem vtero gerentem capi ab aliquo morbo acuto, letale est. In hoc enim duplex est periculum: vnum quidem propter febrem ipsam fœtum occidentem: alterũ verò quòd ex longo interuallo cibum dãtes ex alimenti defectu fœtum destruemus: si verò vt seruemus hunc non verebimur crebrò cibum exhibere, febres continuas victu intempestiuo augentes, mulierem grauidam occidemus. Sic & si absque febre aliquis alius morbus acutus fiat, veluti morbus comitialis, morbus attonitus, conuulsio, distentio, propter magnitudinem morbi & acutiem impossibile est laborantem euadere.

5.aph.31. Mulier vtero gerens sanguine misso è vena abortit, & magis si fœtus sit maior.

Galen. Ex defectu alimenti fœtus destruitur, non modò misso sanguine è vena, sed etiam ex lõgiori inedia. Non absq; ratione autem & maior fœtus magis destruitur misso sanguine ex vena mulieris, quia plurimo indiget alimento.

5.aph.34. Mulieri vtero gerenti si aluus plurimum profluat, periculum est ne abortiat.

5.aph.37. Galen. Mulieri vtero gerenti si mãmę graciles repentè fiant, abortit. Hic pariter aphorismus ex illorum numero est, quos diximus defectum alimenti fœtui

A significare. Communes enim quædam venæ sunt mammis ac vteris, quę vbi parum habuerint sanguinis, graciles quidẽ mammas ostendunt, inedia verò nõnunquam fœtum perimunt, nonnunquam verò ad excretionem excitant, illam ob causam quam ipse in libro de natura fœtus per hæc verba explicat: Alimentum atque auctio à matre veniens, non adhuc est sufficiens infanti, quando decem mẽses præterierint, & fœtus auctus fuerit: trahit enim à sanguine ad se id quod dulcissimum, simul autem & lactis parte aliqua fruitur. Vbi verò hæc illi rariora fuerint, &

B iam infans molem corporis habet, plus cibi requirens quã illud quod adest, calcitrat & membranas disrumpit. Liquet igitur, quòd & ante decem menses fœtus est indigens alimento, & calcitrans, & mẽbranas disrumpẽs initium partus matri affert.

Mulieri vtero gerenti si altera mamma gracilis fiat, geminos habenti alterum abortit: & siquidem mamma dextra gracilis fiat, marem: si verò sinistra, fœminam. 5

Mulier si marem concepit, bene colorata est: si verò fœminam, malè colorata. 5.

Vt ad seipsam muliere collata videlicet, non autem ad alterã dictum est ab Hipp. indiciũ, C

quod

quod ex bono colore ac malo sumitur. Nam quæ fœminam concepit, minus seipsa colorata apparet, quoniam frigidior est fœmina mare: nunquam verò talem concepisset, nisi viri semen, vel vterus mulieris frigidior eo tẽpore fuisset, in quo concepit: quare quod dicitur, ex eorum numero est quæ sæpius eueniunt.

Contingit enim ita omnia rectè agere mulierem post tẽpus conceptionis, quòd bene colorata fiet. Liquet autem, & quòd alia signa sunt marem esse conceptum, sicut ipsius conceptus plurimæ ac validæ motiones, quæ neque ipsę signa perpetua sunt. Contingit enim aliquando licet sit rarum, quòd concepta fœmina sit mare robustior, & multis ac validis motib. moueatur: & aliquãdo mas sit debilior fœmina, ac paucioribus debilioribusq; motibus cieatur:

Aph. 43. Si mulieri grauidæ in vtero sit erysipelas, letale.

Aph. 44. Quæcunq; præter naturam tenues existentes vtero gerũt, abortiunt secundo mense priusquam crassescant.

Aph. 45. Quæcunq; mediocriter corpora habentes abortiunt secũdo aut tertio mense sine occasione manifesta, his acetabula vteri plena mucoris sunt, & non possunt ex pondere fœtũ continere, sed dirumpuntur.

Gal. Sine manifesta ocasione ait, febre vehemẽte, & alui fluxu, vel profluuio sanguinis, vel erysipelate in ipso vtero constituto, vel saltu grauidæ mulieris vehementiore, vel clamore, vel ira, vel timore, vel victu parciore, vel tali aliquo actu, seu passione. Fit enim verisimile in his esse plena mucore ora vasorũ venientium ad vterum, ex quibus secundæ patent: quæ ora acetabula nominauit, non sicuti quidam arbitrantur adnatas ipsis carnes adenosas.

Nam vti ipse inquit in primo lib. de passionibus muliebrib. Si acetabula plena fuerint pituita, menstrua fiunt pauciora. & Praxagoras in primo de naturalibus: Acetabula autẽ sunt ora venarũ & arteriarum, quæ ferunt ad vterum.

Quæ vtero gerunt, his vteri os comprimitur. Maximũ hoc est, mulieris quæ concepit indicium, si obstetrix potuerit immisso digito os vterorum tangere. Statim enim quum semẽ intra seipsos acceperint, totum sui interius contrahunt spaciũ, & claudunt os. Videtur autem & propter durum tumorem & inflammationem os vteri comprimi. Distinguitur autem ab eo qui in grauidis ex duritie vteri.

Mulieri vtero gerenti, si lac multum è mammis effluat, fœtum imbecillem significat: si verò mammæ solidæ fuerint, fœ- 5. Aph. 52.

tum significant saniorem. Quæ corrupturæ sunt fœtus, his mãmæ extenuantur.

Si verò rursus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infestabit, & non corrumpent. Vide commentarios Gale.

5. Aph. 55. Quæcunq; vtero gerentes à febribus corripiuntur, & fortiter calefiunt sine occasione manifesta, difficulter pariunt, & cũ periculo, aut abortum faciẽtes periclitantur.

Galenus. Accidit quibusdam grauidis in quibus vitiosi humores priusquam conceperint sunt aceruati, nonnunquam à febribus vehemẽtibus corripi, ita quòd ex necessitate abortiant: nonnunquam verò mediocrib. sed hæ quum non purgentur sufficienter, aliquid superest reliquiarum humorum in corpore vitiosorũ, ex quibus febres ab initio sunt constitutæ, vtpote non potentibus medicis mulieri grauidæ aliquod forte auxilium adhibere, neque exquisita victus ratione in ipsis vti. Ob hanc igitur causam febris in ipsis frequenter reuertitur, & magna temporis parte grauiter se habent. Non sine ratione igitur fœtus aliquando nequit obsistere, sed ex febre, & vitio humorũ corrumpitur, nonnunquam verò perdurat quidẽ vsque ad tẽpus * partus: sed quũ & ipse valetudinarius sit, vt qui

* fœtus pariendi.

A longo tempore laborauerit, & quum matrem habeat imbecillem, non sine periculo paritur. Nam ad bonum partum, duorum corporũ vigore est opus, & grauidæ mulieris & infantis.

Si mulieri vtero gerenti purgationes eant, impossibile est fœtum esse sanum. 5. A[ph.]

Mulieri vtero gerenti, si tentio superuenerit, facit abortũ. 7. A[ph.] Gal. Circa intestinum quod rectum nominatur tentio fit, eandem habens causam ac dispositionem, quam in * difficultatibus intestinorum suscipit aliquod ex his, quæ superiùs iacent intestinis. Hæc autem passio nomen accepit, vt inquiunt, ab illa quæ fit in ea tentione, ob quã B quum cacare vehemẽter appetant, continuè exurgunt. Ob talem igitur tentionẽ atque molestiam, & totum aliud corpus laborat, sed præ cæteris vterus qui cognatus est recto intestino. Nihil autem mirum, si propter vehementes atque frequẽtes exurrectiones ac tentiones, conceptus * abortitur, quando & ex alijs omnibus fortib. motibus atque dolorib. mulieres grauidæ solent abortire.

* dy[senteriis]

* ab[...]

Infans in vtero sic cõtinetur. Summa pars clunibus continuatur, genua oculis sunt apposita: vnde & concaui exeunt, & genæ dicuntur.

DE

DE ABORTV. CAP. XXII. A

Vide etiam in sequenti capite quædam abortum facientia.

Aph.13. SI hyems australis & pluuiosa & serena fuerit, ver autẽ siccum & aquilonium, mulieres quibus partus ad ver inest, ex quacunq; ocasione abortiunt. Quæ verò parient, imbecilles & morbidos infantes pariunt: quare vel statim intereunt, vel tenues & valetudinarij viuunt.

Gal. Corpora siquidem humida, ac mollia & laxa facta, hyeme serena ad intimas sui partes aëris ambientis frigiditatem facilè admittunt. Ita quod quicunque infantes longo tẽpore calori sunt assueti, percussi vehementer à frigore, non absque causa, hi quidẽ iam mortui in ipso vtero sunt, hi verò in ipso partu morĩetur. Qui verò viui in lucem eduntur, non ferẽtes subitam ad contrariũ transmutationem, vel breui post tẽpore moriuntur, vel exiles atque insalubres creati, vix in vita perdurant.

Gal.lib.3.de naturalib. facultatibus. Aborsus triplex est causa, aut moles nimia, aut pondus aliquod, aut morsus. Moles, vbi amplius distendi vterus nõ tolerat: põdus, quum supra vires eius sit quod continet. Morsus, vbi vel humores qui prius in membranis continebantur, his ruptis in ipsum vterũ sunt effusi, vel etiam totus partus corruptus & putris, ac in noxiam saniem dissolutus, vteri tunicam eius ocasiõe irritat ac mordet.

Simplicia abortum facientia, ex Plinio.

Elaterium grauidis abortum facit, Plinius lib.20.ca.2. Olympias Thebana, maluas abortiuas esse cum adipe anseris, Plinius lib.20.cap.21.

Cypero fœtas fœminas quidem abortus facere non dubitat Apollodorus lib. 21. cap.18. Polio abortum fieri poto li. 21. ca.20. Portentum est quod tradũt cedri succo abortiuum fieri in Venere, antè perfusa virili B tate lib.24.ca.5. Tantum inest semini dracunculi virus, vt olfactum grauidis abortum inferat lib. 24. cap. 16. Prægnans si edat onosma, aut supergrediatur, abortum facere dicitur lib. 27.cap.12. Viperam mulier prægnans si transcenderit, abortũ faciet lib.30 cap. 13. Si castoreũ fibrumúe supergrediatur grauida, abortum facere dicitur, & periclitari partus si superferatur lib.32.cap.10.

Si prægnans radicem cyclamini transgrediatur, abortum fieri tradunt. lib.25.ca.9. Neutra filicũ danda fœminis, quoniam grauidis abortum, cęteris sterilitatem facit. Plinius libro 87. cap.9.

GRAVIDIS QVAE CON- A
ueniāt, uel non. *Cap.* XXIII.

Nutricatus quo alendæ sunt grauidæ.

Paulus lib. 1. cap. 1.

VTantur grauidæ à varijs symptomatis se præseruandi causa præsenti cómoditate, in ambulationibus, alimentisq; haud nimiũ suauibus, vino giluo & odorato, imprimis autem quinquenni. cæterum potationi perpetuò nó nisi mediocri indulgeát. Quippe hęc omnia tum superfluitatum saburrá, tum crebrá quoq; vomitionem non dico compescere, sed arcere etiam consueuerunt. Atqui medicamento- B
rum in eadem affectione prouinciam pulchrè subeunt, sanguinalis herbæ, quæ πολύγονον Græcè vocatur, in aqua elixæ decoctũ potum: pariter & anethum, radixq; pótica prosunt. hęc indiscriminatim tam antè, quàm à cibo, cum prima tum secunda mensa, sumi vtiliter possunt.

Aërem vtero gerens colat té peratum, pauco tribus primis mensibus vtatur exercitio, somno indulgeat modesto, aluus sit probè cita.

Clyster.

Sin aluus astricta sit, inijce clysterem pulli iure, medulla cassiarum saccharo & oleo cócinnatum.

Purgatio.

A quarto mense vsq; ad septimum si materia turgeat, autore Hippocrate, medicamento non violento purgetur, verbi caussa, cassiæ fistularis medulla pulli decocto macerata, aut manna. Vel ex his addito saccharo & auro buccellatum catharcticum conficere potes.

Venæ sectio.

Quanquam Hippocrates Galenusq; dixerint abortum pati mulieres vtero geréꝰtes, si sanguiné è vena miserint: passim tamen video medicos quarto, quinto & sexto mense axillaré venam, interdum medianam, & quam saluatellam vocant, audacissimè incidétes his quibus opus est: nec propterea perit fœtus.

Cataplasmata & emplastra.

Forinsecus auté præcordijs A
œnanthé, sylueſtris punicæ flo 1.
rem, balaustiũ, cytisi (al. cytinũ) ac smyrnij comá, fœniculiq; semé cataplasmatis modo applicare expedit. Neq; vel tantillũ interest vtrunq; misceas, cũ palmulis ue, an vino veteri, modò loco prędicto imponas. Ostioli præterea ventriculi lancinationibus (quos καρδιωγμοὺς Græci nuncupant) aquę calidę potio, deábulationes tranquillæ, præcordiorumq;, quod è molliori lana conficitur, * sceparnon, sępenumero succurrũt. Si ex debilitate renum & ligaminum

abortum

abortum metuas, post inũctiones ceratũ istud deferat, quod

℞ Mastiches vn.s.ladani dra. iij. ceræ citrinæ drag.ij. bistortæ, galbulorum cypressi, hypocisthidis, acaciæ, sanguinis dra. terræ lemniæ, rosarum rub. glebæ armeniacæ ana drag.j.s. cõcinna ceratum oleo myrthino & terebinthina exceptum, corio imponatur.

Cæterum si renes viribus ex frigore destituantur, loco prædicti cerati sequens admoue.

℞ Mastiches drag.vj. ladani dra.iij.s. ceræ citrinæ, colophoniæ, picis naualis, styracis ana dra.j.s. galbulorũ cypressi, mẽthæ, galãgæ, galliæ moschatæ, thuris, galbanes, gommi, myrrhæ, ana drag.j. s. fiat ceratum, addendo vbi opus est terebinthinæ quantum sit satis.

PICAE SEV MALACIAE *& fastidij curatio*. Cap. XXIIII.

FAstidiosas & ab edulijs appetitus auersione laborantes, diuersi generis dapib. vesci, amylo arido, hoc est, placentis, aut alijs nõnullis ex tritico esculentis, genioq; liberiùs indulgere hortando restitues. Peculiariter verò & magnificè hęc grauidis conferunt, quę telluris glebam deglutire gestiunt, quemadmodum in malacia, quam Gręci κίτ7αν, id est, picam indigerãt: quæ circa tertium à conceptu mensem ideo

A plerunq; ingruit, quod nequeat tum partus ob imbecillitatem, omne quod à locellis nutrimẽti causa recipitur, neque conficere, neq; consumere superuacanea, ob eam causam, ac varia in stomacho retrimenta (quibus περιττώματα Græcè nomen est inditum) veluti strues congeruntur: vnde tam diuersarum, tanquam portentosarũ rerum nascitur prægnantibus appetitus: Verbi gratia, carbonum extinctorum, cretæ cimoliæ, & id genus innumerorum fermè: ex qua ratione nomenclaturam hanc id malum inuenit, ob picturatã illam scilicet eius auis varietatem, vel quod

B istiusmodi affectus illam subinde auem imitat. Escæ porrò desiderium, exercitationes, & longiusculæ peregrè profectiones restituũt. Quòd si quę citra laborem in ocio degere assueuerit, hæc subitas motiões grauida haud commodè subierit. Prodest præterea cibum abhorrentib. nonnunquã acria quædã, pręsertim sinapi, degustare.

Prauas qualitates appetunt, quibus ventriculi tunicæ prauo aliquo excremento sunt imbutę. Atq; cõsueuit huiusmodi affect9 mulieres vitiosis humoribus refertas infestare, idque quũ vtero gestant. vocatur pathos ipsum citta (id est, pica, siue malacia.) Appetunt autem maximè per hunc affectum &

Gal. lib. 1 de sympt. causis.

acida & acerba, nonnunquam acria quoq;. Interdũ vel cimoliã terram, vel testas, vel extinctos carbones, aut alios huiusmodi cibos absurdos. Atq; cõplures earũ huiusmodi vitio laborant vsq; ad secundũ ad tertiũ mẽsem. In quarto verò quiescũt, partim q vomitione vitiati humores expurgãtur, partim quòd concoquũtur, vtpote exiguum cibi tum sumente muliere ob fastidium, partim etiam quòd multitudo vacuatiõe sit imminuta. Quippe primis duobus mensibus fœtus paucũ ad se sanguinẽ attrahit, eo quòd parum adhuc auctus sit, adeò vt ne fœtus quidem nominari tũ debeat, sed * cyema potius (id est, conceptus) Vbi verò iam increuit, tum plurimo indiget alimento, atq; tum nõ id quod optimum est è venis allicit: verum etiam quia maiorem aliměti copiam requirit, aliquid vitiosi simul attrahit. Ita fit, vt vniuersum corpus & plethoricon (id est, plenũ) esse desinat, & minori humorũ vitio crucietur. At fœtus ipse excrementa quæ ab attracto redundant alimẽto, ad duas reponit mẽbranas. Quò fit vt ipse quoq; & maiori humorũ vitio, & maiori intemperie infestetur, quãdoquidẽ à vitioso sanguine alimentũ sumit: nisi grauida mulier residuo, quo vterum gerit tempore, optimis vtatur cibis. Malacia viris etiam nonnunquã accidit, qñ ipsis quoq; vitiati humores ad ventriculi osculũ defluũt. Huiusmodi symptomata circa aliměti appetentiã euenire solent. Fit fastidiũ eadẽ, qua pica, ratione, læso ore ventriculi in mulierb. grauidis. Cõtingit autem propter vitiosos humores totũ corpus occupãtes tale aliqd accidere: verũ hoc cũ horrore & febre patiuntur, & his distingũtur à grauidis. Hæc Gal. in cõmentario 61. sententię, qntę sectiõis: Si mulieri cessẽt purgatiões, neq; febris, &c.

* κύημα

Vnguenta.

Ventriculi os in malacia ante prandium hoc inungito vnguine, pannũ calidũ superponẽdo: ℞ olei spicati vn. j. mastichini, olei ex cotoneis an vn. s. friamẽtorũ corallij rub. caryophyllorum, mentæ siccæ, calami odorati, galliæ moschatæ an. dra. s. cera excipiãtur in *vnguentum. Si discutere cupis flatus, ilia & aluũ inunge oleo lilino composito. Si renes ex calore debiles fuerint, ℞ olei myrthini vn. j. s. olei rosacei, olei mastich. succi plantag. aut sedi ana vnc. s. friamenti glebę armeniacæ, terræ lemniæ, hordei vsti, santalorũ rub. acaciæ, fructuũ myrti, hypocisthidis, fructus oxyacanthę ana. dra. s. cera excipiantur in vnguentũ, addito pauco aceto.

Eclegmata & pulueres.

Diamarga-

Diamargariton vtraque confectio. ℞ conseruæ rof. conseruæ vtriusq; buglossi ana vnc.s. diamargariton vnc.iiij. margaritarum dra.ij. fragmentorum lapillorũ preciosorũ cõmunium drag.j. corallij rub. scru. ij. trita subtilissimè misce, & cum serapio rosaceo addito auro fiat confectio. dato cochlear.

Si adsunt flatus.

℞ Cinnamomi electi vnc. j. caryophyll. nucis moschatæ, cardamomi ana dra.ij. zingiberis vnc. s. piperis drag. j. croci dra.s. friato, & friamẽto sacchrao misto vtitor cum cochleari.

VICTVS CONVENIENS *grauidis contra abortum & alias.* Cap. XXV.

Arnaldus Nouauillanus hanc vini confectionem pro fœtu retinẽdo in vtero descripsit. ℞ Zingiberis, caryophyl. an. dra. j spicę, piperis albi ana drag. semis, galangę, anisi, carei ana drag ij. fiat vinũ aromaticum addito saccharo, qđ diluatur aqua decoctionis vuarũ passarũ aut glycyrrhizæ.

Caueat vtero gerens à labore, exercitio vehementi, saltu, tussi, coitu, balneo, frigore externo, ira, tristitia, timore, vomitione forti, rebus acutis & amaris, vt sunt cappares & oliuæ acerbæ, ab his quæ menses cient, & abortum faciunt.

A Si aliquid tamen ardenter desideret, id nõ est prorsus denegandum, & si nõ conueniat.

Cibi boni succi exhibeatur, vinum propinetur odoratum, maturum, non album, sed parum tendens ad fuscum.

Vtatur fructibus maturis astringentibus, cuiusmodi sunt cotonea & pira, mala punica, nuces ponticæ tostæ, castaneæ limonium pomum, malum aureum, quod arangiam vocant Galli.

Vitet porrum, allium, cepas, sinapi, cicera arietina, petroselinum.

Deferat preciosos lapillos, verbi gratia, sapphirũ, hyacinthum, corallium, * corneliam, adamantem, * turseciam, &c.

B

* Corneolũ.
* Turciã, uel Turcesiam.

CONTRA PEDVM TVmores prægnantium. Caput XXVI.

Aduersus pedũ tumores, præsentissima cum vtilitate, solastrum, quam authyllidem vocant, in aceto maceratũ & brassicæ latioris folia, nec non & creta cimolia ex aceto illita, alumẽ pariter ex aceto, adhibentur. Prosunt item mala medica siue citrea, in aqua lauandis pedibus elixa. Aegineta.

Brassicas in æquali vini & aceti quantitate coquito, & eo pedes tumẽtes foueto, aut emplastri modo imponito, vel cy- Arabes.

moliam fabrorum ferrariorum aqua macerato, addito pauco aceto, & illinito. Vel rosaceo, aceto & cimolia simul confusis pedes illine.

Papyrus aceto soluta imponatur. Dracontij folia etiã admota vtilia sunt. Vel foueantur pedes decocto ramenti cornu cerui aceto & vino macerati.

DIFFICVLTAS PARTVS, *Δυστοκία*. *Caput* XXVII.

Causæ.

Gal. lib. defi nit. medi. Partuum difficultates trib. modis eueniũt, in prægnãte, in fœtu, & in exterioribus. In prægnante, quum irasci tur, zelotypia laborat, vel moleſtijs, vel alio affectu. Si meatũ plus iusto angustiorem habet, aut pinguiorem, tum primum parit, aut minimè amplam habet vuluam comparatione partus. In pariente, quando abortũ parit, aut gemellos, aut mõstruosum quippiam: extrinsecus hyeme, aut æstate supra modum vehementi torrentiue, pariendi difficultas nascitur, vel *Aegineta.* culpa parẽtis, vel culpa fœtus, vel chorij vitio (est autem chorion inuolucrũ, quo partus in vulua parentis inuoluitur) vel per ea quæ foris accidunt. parientis quidẽ culpa, aut propter crassitiem & pinguedinem, aut ob arctam & exiguam matricẽ vniuersam, aut si dolorũ impe- A rita sit, aut timidiuscula, aut ob animum pusillum, aut inflammationem matricem occupantem, aut aliud membrum, aut quocũq; alio morbo affectam, aut suapte natura valetudinariam, vel viribus destitutam, extrudere fœtum non valentẽ, aut ante legitimum parturitionis punctum pariẽtem. Item si os ceruicis vteri obliquum fuerit, aut eidem caro aliqua ob vlcus quod præcessit adnata sit. Vel quia puella citiùs quã par sit parit, aut non consueuit vtero gerere, vel quia annosa anus úe est: nam annis confectæ difficillimè pariunt.

Culpa verò fœtus, vel quum B supra modũ ingens est, aut nimium pusillus, & nec magnopere ponderosus, aut amplissimi capitis, aut monstrum: verbi causa, biceps, aut mortuus: aut viuens quidem, sed imbecillis, neq; potens in lucem ꝓgredi: aut quòd complures partus sortita sit: quinque nanque simul à quadam in lucem editos asserit Herophilus. aut ꝙ non naturaliter dispositus sit fœtus, neque ad exitum quadrãs corporis figura. Est enimuero naturale fœtus in lucem edendi schema: primũ quidem & pręcipuũ embrij, schema in caput, manibus in femora dispositis, porrectis & extensis, & ne paululum quidem perperã declinans, sed rectà os versum caput

caput porrigens. Secunda verò fœtus forma, rectà in pedes, ne tantillum quidem ab eo tramite declinans, probatur. Præter hæc duo, omnia cætera in lucem edendi partus, preter naturam, ne mõstrosa dicam, existunt schemata: vt si caput in dextrã aut sinistram vteri partem inclinat, vel si altera, aut vtraque manus exeritur, cruraq; interiùs à se inuicem diducuntur: aut si fœtus altero pede ꝓdit, altero interius retento: aut si duplicatus alicui vteri parti innititur. Vitio autem membranæ chorij puerperij difficultas fit, vel quum non auellitur propter crassitiem, vel quum antequam cõueniat auellitur, ob tenuitatem & maciẽtiam: humore siquidem qui in vtero collectus fuit, vacuato, ægerrimè delabetur embryon propter ariditatem. Si quæ extrinsecus occursant, in causa ęgræ parturitionis sunt, siue frigore condensante, siue calore immodico disijciente potentiam, aut alio quopiam euentu incursante: causæ externæ ex parientis & assistentiũ sermonibus cognoscuntur.

Notæ.

Debilitas quoq; pariẽtis, veluti etiam pinguedo, ex habitu corporis deprehenditur. Ex morbis etiam præcedentib. facilè in imbecillitatis cognitionem veniemus. Fœtus imbecil- [margin: ...sius ex ...nio.]

A litas ex debili ac tarda motione cognoscitur, qui si mortuus fuerit, à motu prorsus cessat, vẽtris frigiditas adest, atq; dolor iuxta vmbilicum grauis, spiritus exhalatur fœtidus, faciei color prauus. Magnitudo fœtus ex parentum corporis constitutione, ac vẽtris parientis mole conijcitur. Crassities secundæ inde colligi potest, quod prædictorum signorum nullũ adsit, & parturiens robusta, facilisque fœtus motus sit.

Præsagia.

Vide prædictiones in capite de conceptione fœtus præscriptas. Mulier post annum quintum & vigesimum primò cõcipiẽs, difficulter pariet. Pinguis B mulier sicut difficile concipit, ita & ægerrimè parit. Si dolor ventris imas partes tẽtat, cum parientis virium robore, & nulla adsit anhelandi difficultas, in muliere temperaturæ & ætatis mediocris, bono est. Si dolor ad ilia & os sacrum tendit, difficillimè pariet.

Mulieri quæ vterinis molestatur, aut difficulter parit, superueniens sternutatio, bonũ.

Quæcunq; vtero gerentes à febribus corripiuntur, &c. 5. Aph. 35.

Vide in capite de conceptione. Mulieres quæ in nauib. pariunt, mutos edunt. Primiparę, & quæ rariùs pariũt, plurimũ in partu & puerperio laborant; quæ verò crebrius pariunt, mi-

nus. Oscitatio in enixu letalis A est.Plinius lib.7.ca.6.

PARIENDI RATIO.
Cap. XXVIII.

Aegineta. OBesam mulierē in lectulo pronam,hoc est,in caput propendentē,& vultu in terram deiecto figurare oportet, flectentem inclinantēúe genua ad femora, quo vterus ad abdomen tēdens,è directo oris sit.Digitis verò pinguedinibus, verbi gratia, butyro, oleo, axūgia anatis, gallinæ & similiū,delinire os oportet, & sensim dilatare. Quòd si igitur astrictioni aut densitati quasiq; cuneationi difficultatis parien B di culpa imputatur, laxatione primitus succurrito, infundēs iugiter oleum dulce, & calidū, & elixationem fœnigræci, aut malue,aut seminis lini,aut etiā oua, laboris mitigandi gratia. Deinde pubem cum epigastrio & lumbis cataplasmatis modo illinito cū semine lini, aut melicrato,aut hydrelæo,encathismatis præterea consimilibus. Insuper laxationes balneis aquarum dulcium moliri oportet,præterquā si febris, aut alia quæpiā prohibeat ocasio:mouereque parientem lectica sellaúe, in aëre temperatè calido. Nonnulli verò concussionibus vehementibus ac violentis vtuntur, & sternutamenta adhibent,animo pauido existētem, quasiq; detrectantem hortari & animare decet. Inexpertam doloris partus admonere expedit, vt constanter spiritum contineat, & validiore nisu conceptionem ad os vteri protrudat. porrò sensum non tentantibus odoramentis animo deficiens recuperanda & recreāda est: refocillata verò mediocriter nutrienda est alimento haud multo,&c.

Quod si inflammatio, aut alius quispiam morbus vterum infestarit, huic etiā ex proprijs capitibus succurrendū,ac prospiciendū erit. Vbi infans prægnus fuerit, ea adhibenda quæ dilatare & laxare os vteri possunt. Vbi autem præter naturam conformatum embryon est, schematismum naturalem reddito: nunc quidem impellēdo,nunc verò adducendo, nūc flectendo, nunc verò dirigēdo. Et siquidē manū prętendit,aut pedem, mēbrū apprehēsum arripere minimè oportet: magis nāq; obstruitur, aut debilitatis artubus impotens euadit, aut etiam frangitur interdum. Sed digitos ad humerum aut coxēdicem fœtus trahendo, denuò prominentem infantulum in locum suum reducito. Porrò si cum oris vteri * compressione,totius infantis indecora fuerit figura, rursum ab ore vteri in superiora quàprimùm eundem

dem attollito: deinde comprehensum denuò in os ipsum dirigito. Si autem gemini aut terni, pluresue fuerint, ac ceruicem vteri obsederint, reliquos propellere ad fundum vteri oportet, & eum qui magis paratus videbitur, prius educere, verùm cuncta paulatim, & * absque partus ruptura facito, oleo perfundens locos. Oportunũ porrò tempus ad collocãdum in sella est, vbi matricis ostium apertũ digito se offert, ac pars eius prominet.

absq; offen[...] [...]ne facito.

Fuchsius.

Porrò si fœtus tunica, seu secunda crassior fuerit, ac solidior quàm vt rumpi posit, dissecanda erit. Quibus autem humor in tunicis contentus, ante congruũ tempus effluxerit, ita aut loca exaruerint, ouorum albuminibus cũ maluæ aut fœni græci decocto excolato, aut ptisanæ cremore tepido perfundemus. Verùm si non procedat, quòd infans mortuus sit, aut caput nimis magnum, vel etiam aliam ob causam ad fœtus extractionem seu sectionem, quã Græci ἐμβρυουλκίαν appellant, veniendum est.

[...]gi. lib. 6. [...]tius li. 16.

PARTVS IVVANTIA.
Ex Plinio. Cap. XXIX.

Partus putãt semine cucumeris syluestris iuuari, si in arietis lana alligatũ insciẽtis lumbis fuerit, ita vt protinus ab ea eximatur & rapiatur extra domum ipsam lib. 20. cap. 1. Bulbi hortẽses partum accelerant cũ sapa, aut passo sumpti, lib. 20. c. 9. Secundos partus ciet apij semen, lib. 20. c. 11. Seseleos folia vtilia sunt, vt quę partus adiuuẽt etiam quadrupedum lib. 24. c. 5. Suffitu allij secundos partus euocari existimauit Hippocrates, lib. 20. c. 6. Cunilago mollis, montana, serpillo similis, purgat à partu mulieres li. 20. c. 16. Dalion herbarius parturientibus ex aniso cataplasmata imposuit cũ opio, lib. 20. c. 17. Parere quoq; facilius anisum olfactãtes Pythagoras docet, & statim à partu dandum potui * polenta aspersa, ibidem. Constat parturientes folijs maluarum substratis celerius solui, protinus à partu reuocanda, ne vulua sequatur. Dant & succum maluæ bibendum, parturientibus ieiunis, in vino decocta hemina, lib. 20. cap. 21. Caulis & folia œnanthes herbæ cum melle ac vino nigro pota, facilitatem pariendi prẽstant, secundasq; purgãt, lib. 21. cap. 24. Sonchi succus trium cyathorum mensura, in vino albo & oleo calefactus, adiuuat partus, ita vt à partu ambulent grauidæ lib. 22. cap. 22. Palma suffitu partus extrahit, li. 23. c. 5. Sunt qui celeritati partus multũ cõferre putent, radice lauri acetabuli mensura

** inspersum potui polentæ instar.*

pota in aqua, efficacius recentem, quàm aridam, lib.23.c.8.

Laurus Alexandrina siue Idæa partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere, in vini dulcis cyathis tribus, secundas etiam pellit, Ibidem. Galbanum bibitur & in difficili partu fabæ magnitudine in vini cyatho, vuluasq; cõuersas corrigit li.24.c.5. Chamædaphne partus difficiles cit in lana apposita, lib.24.c.15. Cribro in limite abiecto, herbæ intus extantes decerptæ adalligatęque grauidis, partus accelerant, lib. 24.c.19. Diocles difficilè pariẽtibus semen fœnigręci dedit acetabuli mensura tritum in nouem cyathis sapæ, ad tertias partes bibere, vt qui biberint in calida lauarentur. Et in balneo sudantibus dimidium ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro summo auxilio, lib.24.cap.19. Betonicæ dragma bibitur in vini cyathis tribus contra omnia vuluarum vitia, aut quæ à partu fiunt secundas morantes, vel partus emortuos, radices panacis appositæ extrahũt. Polemonia pota ex vino secundas pellit. Centaurij maioris radix derasa & apposita extrahit partus emortuos. Præcipua dictamno vis est, part9 emortuos vel trãsuersos eijcit: bibitur ex aqua foliorum obolo, adeò ad hæc efficax, vt ne in cubiculum quidẽ

A pręgnantium inferatur: nec potu tantum, sed & illitu & suffitu valet. Pluribus autem modis & aristolochia prodest: nam & menses & secũdas cit, & emortuos partus extrahit, myrrha & pipere additis, pota vel subdita. Secundas pota cissanthemos pellit. Mandragoræ succus appositus menses cit, & emortuos partus. Daucum & menses & secundas potum facillimè pellit. Emortua scãmonium pellit, potum vel appositum. Radix è geranio peculiariter secundis inflãmationibusq; vuluarum conuenit. Artemisię radix pota intantum purgat, vt partus enectos extrahat. Men-B ses & secundas cit ramorum artemisiæ decoctum insidentib. Item foliorum pota dragma: Ad eadem omnia prosunt vel imposita vẽtri imo cum farina hordeacea. Anthyllides duæ vuluis vtilissimæ, torminibusque & secundarum more, in vino potæ. Radix verbenacę pota ex aqua, ad omnia in partu, aut ex partu mala, præstantissima est. Partus accelerat scordotis pota, dragma succi in aqua mulsa cyathis quatuor. Dictamni folia præclarè dãtur ex aqua: constat vnius oboli pondere, vel si mortui sint in vtero infantes, protinus reddi sine vexatione puerperæ. Similiter prodest pseudodictamnũ, sed tardius. Cyclaminos adalligata:

A gata: Ciſſanthemos pota. Item betonicæ farina ex aqua mulſa. Plinius libro 26. cap. 15. Anagyri, quam aliqui acopon vocant, folia difficulter parientibus adalligantur, ita vt à partu ſtatim auferãtur, quòd ſi emortuus hæreat, & ſecundæ menſesq; morentur, dragmæ pondere bibãtur in paſſo folia, lib. 27. c. 4. Paſtilli ex periclymeno, reſoluti dati in vini albi cyathis tribus, partum iuuant, ſecundasq; pellunt, lib. 27. ca. 12. Smyrnij radix partus adiuuat, & ſecundas pellit, lib. 27. ca. 13. Axungia è ſue quæ non peperit ſyncera, partus in abortum vergẽtes nutrit, collyrij modo ſublita, lib. 28. cap. 9. B Tradunt ceruas cum ſenſerint ſe grauidas lapillum deuorare: quem in excrementis repertum, aut in vulua (nam & ibi inuenitur) cuſtodire partus adalligatum. Inueniuntur & oſsicula in corde & vulua perquam vtilia grauidis parturientibusque, libro 28. cap. 19. Tota oua adiuuant partum, cum ruta & anetho & cymino pota ex vino, lib. 29. c. 3. Partus euocat membrana è canum ſecundis, ſi terram non attigerit. Cinis herinaceorum cum oleo perũctorum cuſtodit partus contra abortus. Faciliùs enituntur, quæ fimũ anſerinum cũ aquæ cyathis duobus ſorbuere, aut ex vtriculo muſtelino per genitale effluentes aquas. Vermes terreni grauidis ſecundas pellunt in paſſo poti. Inueniuntur & in gramine vermiculi, qui adalligati collo, continent partum. detrahuntur autem ſub partu, aliàs eniti non patiuntur. Cauendum etiam ne in terram ponantur. Cochleæ in cibo ſumptæ accelerant partum. Amphisbæna viua in pixide, etiam ſi mortua ſit, atque aſſeruata, partus faciles præſtat. Anguium ſenectus adalligata lumbis, faciliores partus facit, protinus à puerperio remouenda. Dant & in vino bibendam cum thure: aliter ſumpta, abortum facit. Baculus quo angui rana excuſſa ſit, parturientes adiuuat. Lapis aëtites in aquilæ repertus nido, cuſtodit partus contra omnes * partuum inſidias. Penna vulturina ſubiecta pedibus, adiuuat parturientes. Ouũ corui grauidis cauendũ conſtat, quoniam trangreſſus abortus aſperos facit, lib. 30. c. 14. Cancri fluuiatiles ſi partus ſtranguletur, poti ex aqua auxiliantur. Eoſdem recentes vel aridos bibũt ad partus continendos. Hippocrates ad purgationes mortuosq; partus vtitur illis cum quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulſo datis potui. Ad ſecundas vti caſtoreo prodeſt, cum panace in quatuor cyathis vini.

* al. abortuum.

Mirum & quod de torpedine inuenio: si capiatur cum luna in Libra fuerit, triduoque asseruetur sub diuo, faciles partus facere, postea quoties inferatur adiuuare. Et pastinacæ radius adalligatus vmbilico existimatur idem facere, si viuenti ablatus sit, ipsaque denuò in mare dimissa, Plinius libro 32. cap. 10. Crudus brassicę caulis si edatur, partus quoque emortuos pellit lib. 20. c. 9. Cichorium mulierum purgationibus quidem decoctum in aqua adeò prodest, vt emortuos partus trahat, libro 20. c. 8. Ruta fœminarum etiam purgationes, secundasque, etiam emortuos partus, vt Hippocrati videtur, ex vino dulci nigro pota pellit libro 20. ca. 13. Mentastrum potum fœminas purgat à partu, sed partus necat libro 20. cap. 14. Pulegium secundas & defunctos partus eijcit, lib. 20. cap. 12. Sisymbrium non edendum grauidis, nisi mortuo conceptu, lib. 20. ca. 22. quippe impositũ etiam eijcit. Si emortui sint in vtero partus, thymi decoctũ in aqua ad tertias prodest, libro 21. cap. 21. Anthemis pellit mortuos partus, lib. 22. c. 21. Silphij folia ad expurgandas vuluas pellendosq; emortuos partus decoquuntur in vino albo odorato vt bibatur mẽsura acetabuli à balneis, libro 22. cap. 23. Nostri herbarij partus emortuos saluia apposita extrahunt, lib. 22. c. 25. Vino cognata res sapa est, musto decocto donec tertia pars supersit: ex albo hoc melius: secundas, partusque emortuos trahit cũ bulbis potum, libro 32. cap. 2. Galbanum abortus non exeũtes trahit apposítu vel suffitu, lib. 24. c. 5. Chamæpitys mortuos partus, ex aceto cocta potaq;, eijcere protinus dicitur, lib. 24. ca. 6. Herba sabina partus emortuos apposita extrahit & suffitu, lib. 24. c. 11. Aron partus omniũ animaliũ extrahit, lib. 24. c. 16. Leporis iecur illitum cum croco & porri succo, vellere appositum, abortus mortuos expellit, lib. 28. c. 19. Si mortuus partus sentiatur, equi liẽ ex aqua dulci potus eijcit, lib. 28. c. 19. Succida lana cõposita subditaq; mortuos partus euocat, libro 29. c. 9.

Ex monumentis Arabum.

Eligatur obstetrix habens digitos protensos gracilesq;, quibus oleo lilino illitis in debitũ schema fœtus exitui paratus reponatur. Vtero gerens aliquot diebus ante partum crebriori exercitio vtatur, aliquãdo gradus descendat ascendatque, saltationes ante cœnã colat, deinde ieiuna tali luatur en cathismate.

Insessus.

℞ Altheę cum rad. M. vj. maluę, chamęmeli, ferrulę cãpanę, apij

apij ana M.iiij.foliorum lauri, lauendulę ana M.ij.seminis lini, fœnigræci ana lib. ij. coquatur, quotidie dimidia hora huic decocto insideat mulier.

Vnguentum.

A balneo aut insessu epigastrium & os sacrum tali inungito vnguento. ℞ Olei amygdal. dulc. vnc. j. pinguedinis gallinæ, olei lilini, mucoris altheæ ana vnc. s. cera alba excipiantur in vnguentum.

Potus.

Ab inunctione duo ouorum lutea speciebus aromaticis sequentibus conspersa calidè potui dentur. Sunt item qui vinum aromaticum partui proximis propinant.

Species aromaticæ.

℞ Cinnamomi vnc. s. casiæ, aut croci, cortic. casiæ fistularis ana drag. j. sabinę, betonicę, adianti, dictamni fœnigræci, baccarum lauri, mentæ an. dra. s. ossis ex corde cerui scrup. s. sacchari vnc. j. s. in pollinem omnia reducito.

Eclegma.

℞ pharmacorum in speciebus discriptorum & friatorum dra. j. sacchari lib. s. Saccharum artemisiæ, apiastri succo, aut liquore stillatitio liquetur, & inde quadras pond. vnc. s. confice, dato quotidie quadram ieiunæ, subinde decocti præscripti, aut vini aromatici cyathum dimidiatum propinato.

A *In hora parturitionis quid faciendum.*

Aër parientis esto calidus & humidus, pira domo (si quæ fuerint) abijciantur. Lapillos preciosos portet, quibus vis inest iuuandi parientes, puta aëtites sinistro lateri adalligatus, Magnes in sinistra manu detentus.

Sortilegæ cacodæmonibus deuotæ ablegentur.

Partum accelerat doloremque mitigat Iaspis, smaragdus corallium, styrax tritus & lana subactus, & pessi modo immissus, cor gallinæ adhuc ipsa palpitante impositum, radix ocimi simul cum penna hyrundinis, radix cyclamini, artemi- B sia, dracontium genibus alligatum, penna sinistra aquilæ seu tota ala, aut penna vulturis parituræ pedibus imposita, vnguis milui sub laborantis interula portata.

Ex rostro porcino sertum capiti imponitur. Quum dolores vehementissimos cum graui pubis pondere paritura crudeliter senserit, retentum spiritū sæpe inferiùs deprimat.

Cataplasmata & emplastra.

Pedes cum contrito polypodio emplastrandi sunt, venter totus artemisia emplastrādus. Farctum internum colocynthidis succo rutæ, & momēto myrrhæ exceptū toti aluo emplastri modo imponatur. *Auic.*

Per metrenchyten inijcienda.

A Chorio rupto sępe humores qui partum ad exitum iuuant, defluūt, partu in locellis siccis remanente, tunc inijce decoctum sequens. ℞ Altheæ cum rad. M. ij. artemisiæ M. j. fœnigræci, seminis lini ana vnc. iij. decem ficus siccas, coquantur, decocti vn. iiij. adde, olei lilini vnc. ij. moschi granum vnum.

Potus.

Potui dato colamentū aquę, in qua hirundinis nidus maceratus sit, verbenacam cum aqua frigida, Adiantum cum vino, aut syrupo rosaceo, Mentam, betonicam, chamæmelū cum aqua & melle, ramentum nucleorum dactylorum, fi- B mum anseris, falconis, aut accipitris cum dulci vino. *Vel,*

℞ Corticis cassię fistularum dra. j. aut ij. pulueris dictamni, cum seminis lini decocto, quibus nonnihil cinnamomi semper adde. Medicamentum verò quod in vniuersum omnes difficulter parientes iuuat, est hoc: Recipe cinnamomi electi drag. ij. myrrhæ, casiæ ana scru. j. succini albi dra. j. s. vnà friato, de quo friamento in potu cū vino aromatico potui dato dra. j.

Catapotia & orbiculi.

Globulos sequentes ex eorū quæ partus accelerāt decocto potui dabis dra. ii. recipe Sabinæ dra. ij. rutę scru. iiij. rutæ syluestris drag. j. laserpitij, ammoniaci, rubiæ passiuæ ana scrup. ij. rutę succo excepto digere in catapotia. *Vel,* recipe Aristolochiæ longæ, piperis, myrrhæ, æquas partes, rutæ succo excipe in orbiculos.

Eclegmata.

Recipe Myrrhæ, castorij, styracis ana vnc. s. cinnamomi & sabinæ an. dra. ij. melle despumato excipiantur, & cochlear vnum cū seminis lini & iuniperi decocto ex vino calidè dato. Sternutamenta prosunt.

SECVNDAE RETENTIO. *Cap.* XXX.

Secunda siue chorion est membrana totum fœtum inuoluens, venis & arterijs contexta, duas habens tunicas, vel, vt alij volunt, tres, matricis venis arterijsque cohærēs, per venas etenim illas sanguinem quo fœtus alitur, attrahit, per venam vmbilicalem ipsum administrando, per arterias item vmbilicales ad cor fœtus refrigerandum aërem trāsmittit. Mediante enim radice, & qui ab ea oriūtur villis capillaribus, plāta solo connectitur, à quo alimentum per ipsos villos sibi trahit, pari ratione fœtus per venulas in secūda sparsas & arterias, quibus locellis hæret, suctu sibi alimentum fœtus capit. Est & secunda membranula à filio Albohali Arabe biles

Gal. l mine li.

Ara

biles dictus. Item ab vmbilicali vena ac vase quodam, per quod sibi fœtus vrinam mandat, ortum trahit, quod plicas (rugatæ vestis figura) plurimas habens, ac anfractus, in quibus vrina fœtus ad ipsum missa reconditur, ab vmbilico infra, fœtum ipsum totum inuoluit. Est & mẽbrana tertia tenuissima, quæ fœtui proximior prorsus ipsum circundat, & intra se vniuersum fœtus sudorẽ receptũ seruat. Prima igitur membrana & extima humores in locellis collectos à conceptiõe, qui neque auctioni, neq; nutritioni fœtus, ne fœtui noceant, arcet, sed inter locellos & hanc membranam ad partum vsque seruantur, & hæc secunda, siue chorion dicitur, quæ natura aut obstetricis digitis hora partus disrumpitur. Secunda mẽbrana biles dicitur, qua ab vmbilico partes fœtus inferiores teguntur, rugosa est, cauitates receptaculaq; habens, quibus detinetur humor erodens & asper: verbi causa, lotium, sudor. quãdiu enim fœtus in matris vtero est, vrinam emittit, per venam ab vmbilico pertingentem dictam membranam, & non per vrinæ meatus assuetos siue naturales. Tertia membrana vniuersum fœtum tegit, & vrinam in bile membrana contentam, ne pusioni noceat, arcet, mollior quàm secunda

charius. dio.

A membrana est, ne detrimẽtum fœtui inferat: hanc obstetrices pueri armaturam, Auicẽna abgas, vocant.

Secundam extrahendi modus.

Porrò fœtu excusso frequenter accidit, vt secunda in vtero firmiter adhærescat, quod vbi euenit, tum interdum os vteri apertum, interdum clausum reperitur, secundinaque ipsa nõ nunquam vteri fundo adhuc coniuncta, nonnunquã seiuncta est. Si itaque os vteri diductum fuerit, & secunda quæ inibi relicta est, alicui parti vteri orbiculatim ac pilæ modo cõuoluta inhæserit, facilè educitur, manu siquidem sinistra calida pinguiq; illita in fundũ de- *Fuchsius.*

B missa, secundam sublabentem extrahere oportet. Si autẽ fundo vteri sit cõnexa, demissa simili modo manu calida, & pingui inuncta apprehensam secũdam trahemus, non tamẽ in rectum, ne vterus procidat, neq; violenter admodum, sed leniter ac placidè primum in obliquũ diducemus, huc atq; illuc circũagentes: deinde paulò validius attrahemus, hoc enim pacto obsequuntur, & à connexu soluuntur. Quòd si vuluæ os clausum fuerit, perfusionib. vtemur, & sinistræ manus digitis leniter aperire & paulatim dilatare conabimur. Quòd si non successerit, mulieris pubi fomenta, perfusiones, vnguen-

taque emollientia & relaxantia adhibere conuenit. Si robusta fuerit, eo tẽpore etiã sternutamenta ex castorio, pipere & similibus confecta naribus admouenda sunt. Hinc est quod Hippocrates 5.aph.49.sic scriptum reliquerit: Vt secũda procidat, sternutatoria apponito, & nares & os apprehendito.

Eclegmata quę cerebrum & cor confortant exhibeto: verbi causa, diamargariton, dianthu, pliris cum moscho, potio moschata.

Encathismata.

Insessus sunto ex folijs & surculis allij. Aut ex chamæmelo & chamæacte.

Linimenta, inunctiones, & portãda. Vide in capite de difficultate partus.

Os vteri illinitur croco & leporis coagulo. Inungatur vterus oleo lilino, aut * sambucino calido. Ægra cingatur senecta anguium. Coxæ adalligabis artemisiam aut absinthium tritum.

* *sambacino per a. in antepenultima.*

Potiones.

Potiones denique aliquæ earũ quæ menses prouocant propinandæ. Quæ quidem omnia primo, aut altero die peragenda sunt. Vide potiones scriptas in capite de difficili partu, & de suppressis mensibus.

Bibendæ itẽ decoctiones rosarum recentium, allij, artemisiæ, faseolorum rub. prassij, ab- A rotoni, altheæ, pulegij, dauci, mentastri, petroselini, polytrichi, mercurialis, rubię qua tingitur, dictamni, artemisiæ, polytrichi, petroselini, marrubij mercurialis, absinthij, pulegij, verbenæ, porri, rutæ, hyperici. Ad secũdas, & partus emortuos extrahendum, ex Haly abbate. ℞ Sabinæ, aristolochiæ, perpensæ, acori partes æquas, friata melle excipito, portio esto ʒ.j. drag ij. ex lupinorum, mentastri & sabinæ decocto. Vel,

℞ opopanacis, galbani, fellis bouis ana drag. ij. castorij drag. j. detur potui cum maratri & sabinæ decocto.

Vir si colẽ iuniperi lachryma inungat & coëat, exibit statim fœtus & secunda. Hal.

B

℞ Sabinæ, lupinorum ana. drag. j. myrrhæ opopanacis an. dra. s. castorij scru. s. in tenuissimũ pollinẽ radacta potui dato cũ brassicę & pulegij decocto.

Suffitus.

Præterea suffitu vtẽdum, decoctis in olla artemisia, iride, sabina, pulegio, calamintha & similibus, olla sellæ supposita, cui mulier vestimentis vndiquaque circũsepta insideat. Quia verò grauitate odoris & caput replet, & stomachum euertit, odoramẽta iugiter suffienda sunt, quæ possint his malis aduersari, & secundam subducere. Ad quos vsus excellunt cardamomum, bdellium cum Fuc.

cum sabina, thus, styrax, ladanum, agallochũ & huiusmodi.

Vel suffiatur ægra vngulis equi, asinæ, capræ, stercore bouis, equi, columbarum fimo & aquilæ, porri semine, allio, picea, veratro candido, nigella, aristolochia longa.

Vel rutam, prasium & abrotonum, trita parum dilue oleo lilino, ferueant paululũ, & mulier pannis tecta vaporetur.

icenna.

Pessi.

Pessos cõcinnato ex allio, asphalto, lasere, balsamo, stercore accipitris, galbano, gentiana, sagapeno, scãmonio, bryonia, iride, nitro, dictamno, excipiendo succo artemisiæ.

℞ Aristolochiæ vtriusque, sabinę, nasturtij partes æquas, trita in pollinem bouis felle excipe in pessos.

At si secunda non obediat, dilaceranda non est. haud multis enim postea diebus putrefacta, & in saniẽ soluta excidet.

PVERPERAE CVRA. *Cap.* XXXI.

SI peperit masculum, triginta diebus lecto iacet: si fœminam 40.

Nonnullæ tamẽ statim à partu resurgunt. Cuius enim crudelis partus est, & cubilis exitus tardus, in primis tenué victũ huic exhibere oportet. Symptomata à partu mulierem tor

A quent, quæ proueniunt è sanguinis suppressione, aut ipsius fluxu nimio, aut adsunt vlcera ex ligamentis ruptis. Ex sanguine retento sequũtur vertigines, animi deliquia, febres, & tandem omnes morbi, qui suppressos comitantur menses. Si prędicta puerperam torquent, tunc statim à partu saphena vena secanda est, modò vires adsint minimè ficulneæ. Sanguinis fluor sistendus vti dictũ est, in mẽsium nimio fluxu: febres profligãdæ his quę de febrib. libro peculiari dicentur. Dolores sedandi sunt acopis, anodynis, cataplasmatibus, inunctionibus. Danda etiam potui tryphera magna cum opio

B ex vino. Si crudelissimo tentetur affectu, sequentis eclegmatis drag. s. aut dra. j. potui dato cum artemisiæ decocto ex vino calido. nam statim dolorẽ sedat: ℞ piperis longi, seminis herbæ Apollinaris cãdidæ ana dra. v. opij Thebaici, croci ana drag. ij. s. pyrethri, castorij ana drag. s. ammeos, baccarum lauri, cymini, fol. rutæ sic. calamẽti ana drag. j. s. margarit. hyacinthi an. drag. s. moschi electi scrup. s. excipiantur melle despumato in eclegma, & seruetur sex mensibus antequam quicquam detur.

MONSTRA. CAP. XXXII.

Gal. lib. defi. nitionum.

Monstra, vt aliquibus placet, fiũt propter inclinationẽ vuluę. semẽ enim effusum inæqualiter, monstra facit: sic & plumbũ calefactum, posteaquã inæqualiter fusum est, inæqualia facit simulacra. Monstra autem defecta fiunt, quædam magnitudine, vt quæ magno sunt capite prædita: alia paruitate, vt quæ parua habent capita: nonnulla abundãtiã, vt quæ sex digitos in altera manu habent.

Marcel. Virgili. in Dioscor. lib. 4. ca. 142. in lauro Alexadrina.

Vidimus aliquando (inquit Marcellus) ex Gallia in Italiã aduectum hominis in natura Monstrum, quod per vrbes ad spectaculum quæstus causa à plerisq; circũferebatur. Id puer nondum plenæ pubertatis erat, cui ab anteriore parte inter imum pectus & vmbilicum eiusdẽ sexus paulò minus quã integer alius pendebat homo, alterius illius & integri, ex quo pendebat tertia ferè pars, caput illi tantum & superiores humerorum partes deerant, quæ veluti insitione quadam in integro illo latentes, tam apta quo diximus loco coaluerant, vt sine labore vitæque tædio, duo simul paulominus quàm tota corpora in vno homine viuerent. Brachia incepta illi tantum videbantur, re- A liquum vndique integrum corpus erat, quod ad alterius sensus necessitatesque omnes etiam moueretur. hactenus Marcellus: Hoc ego etiam vidi in pãdocheo quodam in oppido Castauariẽsi Pictonum, quum tertium decimum ætatis annũ agerem, anno à Christo nato, aut passo 1516.

Octauo die Februarij, anno Domini 1541. in castro diui Amandi Alliferi in solo Borbonico, ex iuuencula quadam mihi notissima natum est monstrum, hominis effigiem à capite ad vmbilicum vsq; referẽs, ab vmbilico infra, crurum pedumq; ac digitorum pedis loco substituta erat cauda sire- B num modo, pyramidali figura, in latum tamen pedis magnitudine desinebat. Tinctum fuit hoc monstrum Christianorũ lauacro, horamq; à partu duntaxat vixit.

Vidimus (inquit Alexãder) mulierem sine brachijs natam, pedes pro manibus, ad nendi suendiq; artem habuisse. Eandem nos quoq; vidimus in castro Amandino Allifero anno Christi 1540. nentẽ, suentem, pedibus (manuum vice) cyathum vini apprehendentem, & cultello panẽ scindentem, & bellantium more pedibus arreptis baculis tympanũ bellicum pulsantem.

Alo in q

Ferunt ab orientis parte intima

Plin cap

ma gentes esse sine naribus, æquali totius oris planicie: alias superiore labro orbas: alias sine linguis: pars etiam ore concreto & naribus carens, vno tātum foramine spirat, potumq; calamis auenæ trahit, & grana eiusdem auenæ sponte prouenientis ad vescendum. Quibusdam pro sermone nutus, motusq; membrorū esse. Quibusdam ante Ptolemæum Lathyrum regē Ægypti ignotus fuit vsus ignium. Quidam & Pygmæorum gentes prodiderunt ante paludes, ex quibus Nilus oritur, Nomades cynocephalorum lacte viuentes, Olabi, Syrbotę, qui octonū cubitorū esse dicuntur. Cynamolgi caninis capitibus.

l.7.ca.1. Iam in facie vultuq; nostro, cùm sint decem, aut paulò plura membra, nullas duas in tot millibus hominum indiscretas effigies existere, quod ars nulla in paucis numero præstet affectando.

Iuxta eos, qui sunt ad Septētrionem versi, haud procul ab ipso Aquilonis exortu, specuq; eius dicto, quem locum Gesclitron appellant, produntur Arimaspi, vno oculo in fronte media insignes, quib. assiduè bellum esse circa metalla cum gryphis, ferarum volucri genere, quale vulgò traditur, eruēre ex cuniculis aurum, mira cupiditate, & feris custodientibus, & Arimaspis rapientibus, multi, sed maximè illustres Herodotus & Aristeas Procōnesius scribunt. Vide cætera apud Pliniū lib.7.ca.2. Perlege librum, cui titulus est, Omniū gentium mores, &c.

FINIS.

LVDOVICI BONACIOLI FERRARIENSIS MEDICI ILLVSTRIS, MVLIEbrium Libri II.

Nunc longè commodius distincti in sua capita, & à mendis innumeris emendati.

CONCEPTIONIS INDICIA, NECNON MAris fœminæq; partus.

LIBRI I. CAP. I.

NCHOATI hominis indices notæ (quanquam fallacissimæ, & quibus minus credendum sit, quandoquidem complures ac propè dixerim omnes, omnem citra grauiditatem, menstruis recrementis suppresſis, euenire queant) exponendæ sunt. Etenim hæc multiformi cõtemplantiũ ingenia ambage torserunt. quandò fieri posſit (immò quotidie constat) vt menstruæ purgationes, ob venarum easdem ad vterum perferentium concretionem intersceptionemq;, & item ob cruoris craſſamentum frigiditatemúe, incertiores admodum secernantur, aut earum vacuatio prorſus intercipiatur: Quibus alio decumbentibus, eadem fermè quæ & mulierib. vterum gerentibus accidere, ecquis ni mente admodũ captus diffiteatur? Attamen quę nobis genitalia semina concepta fore (tametsi haud perpetua fide) indicia suadere valent, breuibus à capite orſi perstringemus. Igitur si noſci libuerit an mulier horda sit, diligenti adhibito examine, cuncta hæc ſcrutabere. Si à conceptu decimo sole aut maturius aut serius, prout magis minusúe ex ſu peruacua materia tentatur, capitis dolores inquiesque infestent. Si exinde caliginosa vertigine & tenebris oculorum acies hebetetur. Si pupillę minuuntur. Si candicãs particula amplior fiat. Si flauescat, atq; si eiusdem venulæ cruore turge-

ant. Si concàuentur ocelli. Si palpebrę molliantur,& ob hęc eius aspectus grauior atq; ingratus magis reddatur. Si inunctis medicamine oculis (prærogatiua sanè fœcunditatis) saliua inficiatur. Si pānus (vt vocāt recentiores) rufæque lenticulę earum faciem deforment. Si inter oculorum angulos, & nares venæ sitæ conspicuæ magis comparent. Si sub lingua vena virescat. Si ceruix calidior,tergus algidi9. Si colli venę arteriæq; extendātur & turgeant magis,ac euidētiùs percussu ipso attollantur. Si pectoris venę nigricent ac tandem virides glaucęq; reddantur. Si mām̄æ obdurescant, extuberent, perdoleant. Si papillarum color in ruborem demutetur. Si merum aut quę libuerit algida res epota in mammas recto tramite (algore suo illa comitante) interea permeare videatur dum sorbetur. Deniq; si in edulijs fastidium. Atq; si malacia prehendat,ea fit vbi quicquam gustare improbè appetant, aut enormium appetitus varij assurgant, citoq; cōmutetur: qđ picare quidam à pica aue denominant.

Si escæ cupido claudatur. Si ventriculi redundātia & succorum pariter atq; cibariorū vomitiones acciderint. Si acidè ructet. Si temeto infestetur: quippe quæ quum biberit lan-

A gueat atq; flaccescat. Si cordis pulsus perturbet. Si ocyssimè lætetur ocyssimeq; tristetur. Si aluum ac potissimum vmbilicum tormina fatigent. Si renum coxēdicumq; grauitas uexet. Si ilia pleniora compareant: quod equidem ijs quæ graciliores sunt euidētius accidit. Si inguina persentiscat,ea conceptus argumentum esse posse quem latet? Si concumbentes mas & fœmina vnà genituras emiserint: quæ si in septimum diem intus permanserint,conceptum iam esse certum est. Si peracta re exterarum partiū algor superuenerit. Si vir colem vterum suxisse senserit. Si

B à coitu mox locus resiccescat, mulieribusq; naturæ labia tenuiora efficiātur. Si coitū abhorruerit,aut si ardentiùs concupierit. Si vteri os ad obtutū arctissimè conniuerit: Hippocrate tradente, Quæ vterum gerunt ijs vulua se comprimit. Enimuero mulieris vtero grauis vel præcipuum indicium est, quoties obstetrix pspicaci intelligentia salutarem digitum submittēs, vuluę os pertingēs concretum, obseptum ac denique sigillatum nouerit. At quū hac oris arctatione & vteri moles quæpiam præter naturā indicari possit,eius rei discretionem scabricie internoscas. Nā per grauiditatem, tenerum & molle extat, & modum naturę modi-

modicum obseruat. Quibus verò inflammatio duritudine sua id infestauerit, duriusculũ persentitur. Qđ Hippocrates hac perpẽsione prodidit. Quib. vteri os durum est, ijs cõpressum id esse necesse est. Si vulua vniuersum * alueum, donec ad septimum mensem ventum sit, contraxerit. Si inglomerata sese extulerit. Si post initum alui tergorisq; pulsatilis dolor prehenderit. Si menses per assuetos circuitus substiterint. Quoniam ex venis, quæ intus in vteri alueo sunt, secundæ in uolucrum dependeat, & ob eam rẽ nihil prorsus per eas in muliebrem sinum excerni queat. Vnde secũdũ naturam haud quaquam inferius aguntur, at in vbera trãseunt, cõcoctioneq; latescũt: Cuius nota exiguo quodam & araneę propemodũ specie in mammis visitur. Quòd si muliebrium quicquam eliciatur, tãtillum quidem fuerit, ac ex ceruicis venulis prorumpet. Si igitur esculenta fastidiat mulier muliebrib. suppressis denegatisq;, hominem inchoasse arbitratũ iri fas est. Quod Hippocrates ita sanxit: Si mulieri menstruę purgationes nõ prodeunt, nec horror aut febris superuenit, & fastidia accidunt, grauidã esse arbitrare. Si etiãnum dolores, tumores, extuberationesque carnis in cruribus inciderint. Si corpus vniuer-

Hipp. lib. 5. apho. 5. 1. (margin)

* *cauitatem internam.* (margin)

Hipp. lib. 5. apho. 6. 1. (margin)

A sum grauetur, mollescat, effœminetur, pallescatq;. Si pulsus protinus ab initio fortis & magnus, procedente tempore paruus & velox perstet. Quin etiam ex humidis recrementis grauiditatis indicia exploratũ itura sunt. Vt si eorũ meatulus arctior fiat, vnde difficilius emittantur. Si vrina subalbida, clara, nubiloso rore supernatãte, ac stellati lapidis colorẽ præ se ferente, atomisq; in ea ipsa ascendentib. descendẽtibusq;, fuerit. Etenim initium conceptionis id præmonstrat. Si à cõceptu primo mẽse, ima sui parte candicantia corpuscula, ad farinæ crassioris speciem subsi-

B deant, quę commota carminati xyli cotoniúe effigiem referant. Si accedente adhuc tempore flaua, dein rubra puniceaúe, postremò atra (nubecula parte superna rubore suffusa) euadat. Si quocunq; tempore subsidentia tenuis disiecta carminato gossypio per quã similis in ea ipsa congeritur. Sed & hominem inchoatum esse experimento quoq;, mulso poto, apertissimè perpenditur, Hippocrate exarãte: Si nosse libuerit an mulier grauida sit, mulsum ei bibendum dabis quum itura cubitum est: post deinde si venter torquetur, grauida est: sin minus, non est. Porrò flatuoso spiritu intus in intestinorũ anfractib. incluso luctante nul-

lo exitu, mordicanteque, aluũ torqueri quis * hiscat? Igitur non ab re fuerit, si mulieri crudum mulsum quum itura cubitum est sorptui dederis: quãdoquidẽ eo ilia prægrãdi proculdubio mole fastigientur: hinc vtero grauem ob angustiam, quam genituris infra afformandi hominis monetã locatis vterus cõuehit, permorderi censendum. Et item quo melius id assequamur, vt tantisper interquiescat mulier moliendũ, pariter atq; edulijs expleatur (quippe quæ ita magis torqueri assoleat) præcipiẽdũ est.

* neget.

Aromatum suffitus.

Cæterũ aromatum suffitus, quem nonnulli hac in re in sui patrociniũ afferre contendũt, tantum abest ab conceptus indicijs, vti ab eisdem nihil alienum magis esse queat. Non enim grauiditatem at sterilitatẽ commonstrare Hippocrates edocuit: Si mulier non concipit & scire placet an cõcipere possit, veste obuolutam suffies infrà. Nam si odor transmitti per os ad nares videatur, non esse sua culpa sterilem cognosces. Etenim si halitum odorisque spiramentum incensarum materierum (quæ impendio fragrantiores odoratioresq; sint) ad os & nares transmissum mulier planè persentiscat, neutiquam sterilis censenda est. Verùm & mulierem fortassis non concepisse agnoscas hoc ipso A suffitu licebit, non tamen superius proditæ perpensioni aptè congruit. Quandoquidem solis ijs subeuntes suffitionis odores minimè efferantur, quibus vteri ostium interseptum occæcatumq; existit. Quale sobolis creationi nequaquã accõmodatum censetur. Nec absimile de * allio, * aristolochieq; scobe supposita iudicium ferẽdum est. Lotiũ alij triduo vitreo vasculo apprimè obsepto in vmbra asseruari volunt. Exinde perpurgato linteo subcolari. Quòd si minutissima animalia pediculis similia in eo offenderis, cõceptum planè prẹmonstrãt: quę si rufa extiterint, B marem: candicantia, fœminam indicant. Simili modo & acum æreo malluuio matulaúe vrinę collectæ per noctem infundũt, quę simul atq; pernoctauerit, si minutissimas notulas (orbiculorum instar) puniceas cõtraxerit, mulier grauida est: sin ærugo incesserit, minimè. Verũ ijs ego sæpius experimentis egregia hercle frustratione vsus (vel quia indiligenter exercuerim, vel fortè quia res ita sese habet) irrita fallaciosaq; cõperi. Quæ & alia pleraq; quanquã in vniuersum omnib. horis hominis vita crediderit (nec credere senserit) viritim tamen sapientissimi cuiusq; fides planè respuit. Rursum cardui succus epotus si reijciatur, inchoati hominis index

* Al
* sto.

index est: sin minus, nõ est. Atqui quòd intus geratur non solũ prȩscire oportet, sed an mas, an fœmina fuerit partus exquisitè explorandũ est. Quamobrem neminem lateat, marem ferenti dextri oculi celeritudinẽ, viuidumq; colorem inesse. Cui etiamnum mamma dextra impendio maior, obdurior, eiusq; papilla ocyus quàm læuæ à colore euariat. Eidem lac prȩcox, quod ab vbere mulctum vitreo vmboni iniectum, solique per horam expositum in orbiculum instar margaritæ fulgore micantis conglobatur. quod insup in eiusdẽ mulieris à qua mulctra facta est, lotio fuso partem imam recto viæ itinere petit, sal illi adiectus neutiquam colliquatur. Quin & assiduè quæ marem gerunt faciliùs exigunt, & coloratiores, dextra potissimũ mala, sunt, minusq; pallent: Quod Hippocrates tradidit, Mulier si marem gerit probè colorata est, si fœminam, decolor est. Mares præterea partus magna ex parte circiter quadragesimum diem motus præpotes sunt, plus atque in vtero motus, validiusq; dextro potius latere inferunt: idq; ab Hippocrate ita sancitum est, fœtus qui mares sunt parte vteri dextra continentur: qui fœminæ, magis sinistra. Lõgè enim mas à fœminæ natura calore dissidet. Quocirca hæc & tanta, cõ-

Hipp. li. 5. Aph. 42.

A trà quã in fœmineo fœtu accidere neminem admirari licet. Purgationes etiamnum ad tẽpus quoddam (scilicet quadraginta dierum) accedunt. Vter mucronatus ad vmbilici sedẽ prominet. Nec minùs profectò admiratione dignũ est, mulierem itione perpetuò dextrũ pedem præferre, ac exurgentem manui dextræ potiùs quã lȩuæ inniti. Dexter pulsus eidem plenior. Contraria omnia in altero sexu. Primus fœminæ, parte plurima, nonagesimo die motus, latere læuo, ingestabile onus, crurũ & inguinum leuis tumor. Pallidiores sunt fœminam gestantes, auidiùs appetunt, atque minus re

B iam præsente (quam cupierint) frui queunt. protinus enim fastidiunt, quod modò vehementer appetebant. Muliebria trigesimo die prodeunt. Qua sanè reputatiõe fœmineæ sortis misereri protinus subit. Cæterũ * aristolochiȩ puluisculus ex melle cõfectus, lanaque obuolutus per tẽpus vuluæ impositꝰ, mari aut fœmineȩ inchoatæ argumento esse potest. Nã si saliuã edulcauerit, mas proculdubio cõceptus est. Sin amarorẽ allectet, fœmella. Inde & plerosq; existimare video nihil nõ de hac ipsa re herbarũ vi cognosci posse. Sed plurimarũ etiã calcatarũ vires esse incognitas, ob eã rem ꝙ eas agrestes literarũq;

Aristolochia

ignari, quippe qui soli inter illas viuant, experiuntur. Accedit ratio inuentionis anceps: quandoquidem in repertis alia casus, alia vitę pleraq; vtilia (vt verè dixerim) Deus ipse inueniat. Quinetiam ad maris fœmellæq; generationem praenoscendam, an nouella senescensúe, an florens & vigens ætas fuerit, nouisse non parum interest. quandoquidem hę mares: illæ maxima ex parte fœminas procreent. Quippe in quarum altera calor nondum perfectus sit, in altera verò deficiat. Humidiora etiamnum effœminatioraq; corpora, necnon seminalia excrementa humentia magis spissa, fœminas potius gignunt. Flatus insuper ad huius vel illius inchoationẽ plurimum conferre compertum habetur, siquidem ijs aquilonijs magis quàm austris mares gigni, non in genere humano solùm, verum & in pecoribus luce clarius est. Quamobrẽ oraculum illud magnopere custodiendum, qui mares concipi auent eò spectent. Nec recens subtrahemus exemplũ. Quòd pecorum pastores qui mares concipi volunt, in hunc (vt sic in eundem ineant) eatenus pascunt. Quinimò obseruatum certè experimẽtoq; obuium est, fœminas conceptas esse si à coitu in Aphricum, vtpote qui ex aduerso Aquilonis

A ab occasu brumali sit, pecus sese circumegerit. Quod equidẽ in vsus humanæ conceptionis vertisse nequicquã pudẽdum. Id quoq; ipsum casu repertũ, qs dubitet? verũ si qs illa fortè ab homine excogitari potuisse crediderit, ingratè Deorũ munera prorsus intelligit. Nec profectò ppetua indicia hæc extiterint: Ideoq; hęc Hippocratẽ & Galenũ literarũ subtilitatibus peritos, non admodum illustrasse: ac demum non ab alijs hominum recepta fuisse, atque per memoriam transisse, æquè ac nihil in vita mirandum est, vsq; adeo fides istis fasq; omne defuit. Etenim interdum (quãquam rarenter) fieri quit, vt fœ-

B mina valentior mare cõcepta, dextro latere crebriùs & vehementiùs: cõtrà mas imbecillior morbidiorq;, sinistro rariùs & languidius commoueatur. Sed enim hæc & id genus reliqua, vt eo dissentiunt, q̃ magna ex parte, & magis minusúe accidit, sic retulimus. Enimuero mulierũ interna hæc hominum nec indagare interest: neq; solers humanæ mentis, artificiosaq; coniectatio, ad eam rem proximè accedit. Idq; nõ nisi numen potis est vis vlla tenere. Furor est empiricos quosdam (adeo ij ad eius scientiæ rabiem, non auidiuitatem modò, sese egere) ita tũ cõceptus, tum cõcepti maris fœmellæ ve certi-

A

certitudinem animo agitasse, vt rem sic sese habere non vaga & artifici coniectura solùm, sed perpetua, & quasi * vnde certissent, potiti sint. Futurum puerperium præuidentes, certo ceritus temeritudine (quod solus Deus nouit) prodere ausserint. Quæ nempe vbi vera forent, quantum adeò tandem tales distare dum viuant videri possent? At hæc quidem & id genus reliqua, cuiusq; arbitrio æstimanda relinquantur. Res nihilo secius de qua plura scriptitentur, prædictionũ peritia digna (vt inter autores conuenit) censetur, vel eo ipso, quo desideratissima medicinæ partium plurimum in toto terrarũ orbe plurimisq; seculis eualuerit. Atq; vt hoc quoq; suggesserit rerum rationi compertæ experimentorum (ad quæ vel maximè etiamnũ quisq; iustè caligat) notitias miscuit: ita hominum sensibus duplici vinculo possessis in tantum fastigij adoleuit, vt hodieque etiam in magna tum medicorum, tum cæterarum gentium parte prę ualeat. Quoniam quum humanæ menti euenta quæq; rerum præscire perpetuò placuerit: nihil tamen adeo cupitum aliud, quã futuros partus (quippe qui omniũ grauissimi, nullo non auido venturam de hac ipsa re sortem sciendi) prænouisse cõstat. Inde ei maximam

certissimi sint.

autoritatem parti fuisse nemo miretur. quandoquidem sola partium humanæ mentis imperiosissima de futurorum prę ciosissimis ac præcipuis mortales certiores reddere, perinde ac si è cælo ea verissimè peti credidissent, blandissimè spoponderit. Nos verò hæc etiam auditu fastidimus, proindeque hasce præsagitionum leuissimas vanitates sæpius quidem præsentis capitis parte vbicunq; causæ locusq; poscebant (quãtum nobis licuit) coarguimus, paucisq; & nunc detreximus. Tanta de indicijs, castigatiùs, quàm se copia suggerebat.

B

QVAE VTERO GRAVI-*bus accidant, & eorum medicinæ. Deq; superfœtatione pulchra.*

CAPVT II.

HActenus indiciorum conceptus historiam (relicta penè causarum indagine) digessimus. Nunc reliqua concinnã serie pręgnantium memorabilia expilcari operæprecium est: si prius eorũ fermè omnium quæ antea prodidimus in vniuersum causam nacti, muliebriũ suppresionẽ proposuerimus. Paucis contingit vt meliùs habeãt quum

Cur quædã, sed perpaucæ, melius habeant grauidæ.

vterũ gerunt. fit enim vt magis valeant, quando corpus vitiosis ijs succis oppletum fuerit: quos partus ad sui altionem ex hauriat, parentemq; exquisitiùs perpurget. Cõpluribus contrà, vt ægrius magna ex parte degãt euenit: Cuius rei causam aliquam vel ad vitam referre possumus. Quę enim mulieres ociosam ac sellulariam vitam degunt, excrementa non parũ multa sibi contrahunt, quo fit vt tristius vterum gestent. At contrà quibus gentibus mulieres labores suscipere assuescũt, quomodo agricolæ faciunt, ijs sanè neutiquam difficulter vterus gestatur: quippe quibus recrementa labor absumat. Sed vel maxima horum causa est, quòd mulieri plurima purgatio euenit, quæ quum vteri gestatione desierit, apprimè vexat atq; magnopere interturbat. Quandoquidẽ vel nõ grauidas (nisi menstruæ purgationes prodeãt) ægrotatiões etiãnum corripiant, vti Hippocrates monuit: Si mulieri mẽstrua immodicè fiunt, morbi accidunt: & si non fiunt, morbi matricarij accidunt. Hinc cordis saltum, animæ defectiones, vertigines, ventriculi dolores, nausea, vomitionesq; plurimas, vtero gerentes prehẽdere cõspicuum est, & præcipuè quibus purgationes constiterint (quippe quæ corporis proportione

A mulieri plurimæ sint) nec dum ad vbera transierint, ob eam rẽ quòd ab initio vt etiam paulò pòst, aut nihil quicquam, aut tantillum quid in puerperij alimoniam absumatur. Quocirca cruentum virus à corporis in quo continetur natura alienũ, neq; nutu suo alens, intra venas retentum ad iecur atq; ventriculum tandem (ea moliendo incommoda) serpit. Hinc ventriculi redundationes cit: hinc etiamnum secundum eiusdem labem, quibusdam carbones, plerisq; terram, & id genus reliqua fœda & abominatu digna (vt nos ipsi sæpius vidimus) mandere in mẽtem venit, atq; desiderio insolita quædam gustatu horrenda gustandi properè mouentur. hanc Latini mulercularum molliciẽ, malaciam vocitauere. Quibus ventriculi cum appropriatis mũdificatione, sicuti polypodio siccato, efficacissimè succurritur. Subinde appetitus acidis rectificetur: ac post cibũ pyris, cydonijs, malis punicis, auellanis assis, ciceribus assis, vescantur. Sinapi etiam vti prodest, quando & nocuum succũ abscindat, & appetitum cieat. Vinum ex aqua mellis & aqua zucchari bibant. Cataplasmate corticum citri, melissæ, calami odorati, ex oleo nardino mastichinoque ventriculo admoto rectè medemur. Plurimum

B

mum itaq; languoris ijs inest.

[F]astidium.

At in vtroq; sexu capillum germinante puerperio, & in plenilunio (quod tẽpus editos quoque infantes vel maximè vexat) fastidiũt, tædioq; fatiscũt. Ijs aptissima sunt, q̃ austera, q̃ acida, quæq; contacta modico sale sunt. item panis sine fermẽto, omnis auis, omnis venatio: atq; vtraq; assa magis quam elixa. quicquid ex cæteris sumitur, macrum potius quàm pingue. Ex pomis morum, sorbũ, pyrum fragile, coroneum, punicum, palmulę, nuclei pinei, oleæ albæ ex dura muria, eędẽ aceto intinctę, vel nigrę quę in arbore optimè permaturuerit, vel quæ in passo defrutoue asseruatæ fuerint. Temetum austerum (quanquam asperum) item resinatum, ac tandem cibi, potionesq; vel frigidæ vel feruentes. Etsi autem aliquæ principio magis laborent, aliępòst, quum iam partus increuerit: omnes adæquè mense quarto octauoq; maximè infestantur. Quòd si vel quarto vel octauo fœtus perierit, ipsæ quoq; vnà assiduè intereũt, periclitanturque. Adhuc etiamnum earum ventriculus plerunq; flatuoso spiritu laborat, pedes extuberant atq; inflãmantur. Quibus profectò affectibus medentur cochleę si fieri potest Africanæ in cibo sumptæ. coquuntur intactæ ex aqua, dein ex prunis A torrentur, tunc ex vino & garo eduntur, impari sanè numero stomachi dolori succurrunt. Viuæ etiamnum cochleæ & aceto deuoratę prosunt.

Ventriculi redundatio.

Ventriculi autem redundationi rectè malagmate ex folijs vitis, castoreo, coroneis, dactylis immaturis, calamo odorato, spica, temeto aromatico adiecto, medemur.

Cibus si reijciatur.

At quum existimamus præcordiorum vitium esse, si cibus minimè continetur: certè quibus hoc accidit stomacho laborare dicuntur. Horum præcordijs vẽter ossifragi arefactus infricatur. Si in manu quoq; teneatur dum cibus sumitur magnopere prodest. B Nec ab re sit compositionem operi conuenientem describere, quę sua ui stomachi fastidium & marcorem mirè ac celerrimè detergat. In musto ex vuis albis congio cydonia quinque non purgata, totidemque mala punica conijciuntur. Cui additur sorborum sextarius, roris syriaci sextarius, croci Siculi semiuncia. Sic vsq; ad mellis crassitudinẽ coquatur. Inde in die lingula sumitur. Fit etiam efficacissima potio compositione ita scripta. Apij seminis aridi drachmę sex. Petroselini Macedonici, spicę nardi, myrrhę, opij, schęni, piperis longi, singulorum drag. iiij. piperis albi drag. v. Hęc vnà cum melle Gręco despumato quod

ſatis ſit teruntur. Ieiuno in potiõe mulſi mixti ex aqua calida dra.ij.vtiliter dantur. Si flatuoſo ſpiritu dolor vehemẽs citetur, ſemina fœniculi, apij, aniſi, cyminum & id genus reliqua adijcienda ſunt. Cordis ſaltui calida aqua vberè pota opitulamur. Aceris radix cum vino tuſa, ijs quas linquit animus aut mens, & alienãtur, quibuſque vertigines fiunt efficaciſsimè prodeſt. Cochleæ ſingulæ cum ſua teſta tritæ ex paſsi cyathis ternis calefacta potione ꝑ dies nouem dantur. In eadem curatione pleriq; per dies quinque dant in eodem modo paſsi, primo die cochleã vnam, ſequẽti die duas, tertio tres, quarto duas, quinto vnam: ſic ſuſpiria tolluntur. Inflammatis verò pedibus cataplaſma ex ciçerum, fabarum, oroborum farinis ſuccoque caulium confectum, præſidium non mediocre affert. Victus ratio tenuis ſit: quæque bonam concoctionem & moliuntur & accelerãt propinentur. Sæpe nimirum eaſdem vrinæ difficultas ad poſtremum, puerperio veſicæ ceruicem comprimente, fatigat. Aduerſum quam millefolium tritum ex aceto bibitur. Plerunq; eiuſdem deſtillatio atq; incontinentia affligit: Cui vngulæ apri vel ſuis cinis potioni inſpergere opitulatur, leporis cerebrum ex vino potui da-

Dolor ex flatu.

Cordis ſaltus

Crura inflãmata uel potiùs inflata.

Vrinæ difficultas.

Vrinæ deſtillatio & incõtinentia.

A tur, eiuſdem teſticuli toſti edũtur: anſerum trium linguę in cibo ſumuntur. Enimuero rerũ omnium parẽs nullum ad hoc tãtũ vt paſceretur aut alia ſatiaret, animal naſci voluit: Quin ſalutares & viſceribus (quippe quas ſurdis etiamnum rebus * vberè inſeruerit) * artes inſeruit. Cochleæ Africanæ cum carne ſua comburuntur cinisq; earum ex vino bibitur. Eiſdem nonnunquã magno incommodo aluus ſupprimitur, quare tunc fel lupi cum elaterio vmbilico illinitur: Cydonia in melle ſeruata cruda à ieiunis manduntur. Lac caprinum cum ſale & melle potum prodeſt. Pruna ieiunis edãtur.
B Porri capitati diſcocti per ſe in cibo ſumantur. Lens non percocta ſorbeatur. Myrobalanus, quod eſt caryotæ genus naſcẽs in Ægypto, vino auſtero tritus & potus aluum citat, mororũ maturorũ ſuccus potui detur, armoniacum potioni addatur. Vlmi corticis tunſi denarij pondus in hemina aquæ frigidæ etiam purgat. Hirundinis fimus melle adiecto ſuperpoſitus. Et item ſalicis ſuccus ex vino mulſo potatus. Thalaſſomeli ſine ſtomachi noxa iucundiſsimè purgat & odore gratũ, & ſapore. Qđ ſic fieri debet: aquę marinę & aquæ cęleſtis eadẽ mẽſura, et mel eiuſdẽ portionis permiſcentur. Item panis fermentatus,

* *

Al pr

tatus, magisque si hordeaceus, minutę aues, cochleę, ostrea, & omnes ferè cōchulæ, maximeque earum ius, saxatiles, & omnes teneri pisces, aues quæ natant, caro pinguis vel iurulenta elixaue, crudū mel, mulsum, temetum dulce, salsumue: atq; tandem omnia tenera, tepida, dulcia, pinguia, elixa, iurulēta, salsa, diluta, aluum molliunt. Porrò quoniam frequenter grauidis accidit, vt propter lāguores (quos antè retulimus) varia plebis commenta * expergiscerentur, eos curare nescientis, qui paucissimis etiam horis repelli possint, mihi oportunum visum fuit paucula hęc valetudinis auxilia colligere.

*experirentur.

Quibusdam etiamnū grauidis congeniti pili defluūt, paucioresq; redduntur. Cōtrà qua parte pilos haud habere solebant, ea magis accipiunt, pilorū materia à superis ad ima inguinū calore retracta. Cæterùm vtero graues superfœtare neq; fabulosum neq; nouum est. Quoniam omnium maximè animalium, mulier & equa grauidæ initum nouere. Cætera (vtpote quorum natura more leporis superfœtare recuset) vbi grauida extiterint, mares contemnunt. Verum equam haud vnquam superfœtasse cognitum est. At mulieri, tametsi in Italia rarum sit, interdum vt superfœtet euenit. Ob id qui longioribus temporum impendijs pòst concepti sunt (altero iam pridem concepto) * nihilo quicquam profici queunt: sed dolorem, quo & ipsi, & primus partus intereat præmaturiùs, concinnant. Olim vt vnde tredecim, superfœtata puerperia, corruptione peracta, ederentur incidit. At verò si à primo conceptu secundus proximè * molitus sit, paululumque temporis inter eos intercesserit, quod superfœtarit (quasi gemini nasci videantur) absolui edique potest. Quomodo & Herculē, & Iphiclum concreatos esse fabulantur. Sed & id etiamnum ex adultera quadam, quę alterum marito, alterum adultero persimilem peperit, compertū est. Et item Proconnesia ancilla eiusdem diei concubitu alterū domino, alterum procuratori eius perquā similē egessit. Insuper quum geminos quędā ferret, tertium superfœtauit, quūque iustum pariendi tēpus instaret, primos vitales edidit, secundum qui obiter diem suum obierat, mense quinto elisit. Altera quum primum inuitalem mēse septimo peperisset, mox geminos iusto mensium numero vitæ compotes enixa est. Et adhuc alia iusto partu vnum, alterum quinq; mensium emisit. Compluribus etiā id euenisse liquet, vt si octauo mēse cōcubuerint, partus mucore opple

...orum de-...uium, aut ...remētum ...olitum.

...perfœta-...o.

* nihil quicquā proficere.

* secutus.

De lacte grauidarum.

tus exierit. Lac præterea omnem circa mulctram suctumúe ijs (vbi illius vberior copia cõgeritur) è mãmillis effluit. Lactis autem copia facilè colligitur, si cõmunes vteri vberumq; venulę admodum expleantur. Admodum sanè opplentur, si * puerperiũ lactis tantillum atque pusillũ absumpserit. id nẽpe eiusdẽ imbecillitatis vel pręcipuum indicium est, quorum Hippocrates nõ ignarus in hũc modũ sanxit: Mulieri grauidæ si lac effluit è mãmis, fœtũ imbecillũ esse significat. At si mãmæ sint firmæ ac solidę, fœtum validiorem esse significatur. Quapropter nec adeò lacte refertas esse, vt sua spõte egrediatur: quomodo nec ita solutas præ sanguinis inopia vt flacceant, sed attrectanti solidiusculas comparere, & mediam conditionem seruare oportet.

*id est, fœtus

Hipp. lib. 5. Apho. 52.

Menses grauidarum.

Quocirca & ob similẽ causam, si muliebria affatim eruperint, tum subinde menstruam circuitionẽ obseruauerint, vt partus rectè valeat fieri minimè potest. Quãdoquidem is dilutiore cruentioreq; ex corpore toto in vuluam delata materia ad sui altionem vtatur oportet, quod Hippocrates prodidit: Si mulieri grauidæ menstruæ purgationes prodeunt, fieri nõ potest vt fœtus bene valeat. Qui nihilominꝰ acuto morbo, quo persępe vterum gerentes capi-

A untur, perimitur, tum quia ægrotatio fœtum interimit, & item quia alimonia diutius denegata (alimẽti inopia) is perditur. Idcirco Hippocrates nos admonet: Mulieri grauidæ capi ab aliquo morbo acuto letale est, gemino alioquin periculo allato imminente. Et item quia per grauiditatem validiora subsidia haud quaquam adhibere, aut oppidò victus ratio nẽ extenuare medicæ rei professis liceat. Quam ob causam & ægrotationes increscant, inualescantq; necessum est. Proinde partus meritò interdum non perdurat, sed amittitur, interdum verò dum in lucẽ pro-

B deat obseruatur. At morbidus tantisper (vtpote diutule perpessus) grauidaq; muliere flaccida, languida, ac denique vieta, non sine periculo enititur.

Ego sanè postremò ijs vnum id incredibile dictu adijciendum duxi: quòd Martia Romanarum princeps vtero grauis claro fulmine (quippe cui ea natura sit, vt dolia intactis operimentis exhauriat, aurum intus sacculis haudquaquam ambustis, signoque cæræ nec confuso, liquet) icta exanimato partu incolumis ipsa vllum citra aliud incommodum vixit.

PROGNO-

PROGNOSTICA CAVSAE-que effluxionum & abortuum. Eorundem etiamnum numerositas uno abortu. Molæ indices & causæ, ac ipsius à partu interstinctio: atq; horum omnium affectuum remedia.

CAPVT III.

[...]ruptiões. Mvlieres quippe vtero gerentes corruptiones interdum perpessas esse, in medicorum monumentis (vtpote quibus talia consectari curæ fuerit) cumulatissimè extat. *[...]luxiones.* Effluxiones quæ intra dié septimum corruptiones incidunt, tantisper enim geniturae instar lactis elabuntur. *Aborsus.* Aborsus quę primis mensibus cóceptu exorso fiunt. *[...]ortus uel [...]ctiones.* Abortus quę prope pariendi eueniunt tempus, cognominant. Quãquam has quidé (grãdiore iam fœtu) eiectiones, vnde eiectitiæ vuluæ, illas verò quæ intra quadragesimũ à conceptu diem cõtingũt abortus, illustriores appellitare assueuerint. Hinc apud medicę rei professos voculę hę plerunq; confunduntur. Effluxionum prognosticó censetur: si oris uuluæ labra læuia extiterint. ꝓximè enim seminale excrementum delabi ac effluere premonstrat. Quod solertes peritioresq; mulieres * inigunt, *[...]id est, in[...]rsum agũt* labris liquida pice illitis, fœtore nanque vterus resiliens at-A tollitur, quo fit vt ostiolum coerceatur sugilleturq;. Post dein de libano, absinthio, cerusa, ex oliuæ oleo illinunt, quæ ariditate eiusdem obturationem cõmolliuntur, idem occæcant intersepiuntq;. Eisdem propemodum causis geniturae abigũtur, quibus abortus accitur, cuius equidem validissimũ vberum præceps deductio index, vt Hippocrates statuit: Si mulieri vtero graui, mammę subitò extenuantur, abortus sequitur. *Hipp. lib. 5. Apho. 37.* Nam vuluæ vberumq; venulæ nonnullæ (quas antè retulimus) communes existunt, quæ quoties cruoris tantillum obtinent, graciliores mamulas exhibent. B quamobrem alimoniæ absentia atque indigentia, nõnunquam partu enecto, interdum eo superstite, sed palpitante, ac denique membranulas interscindente (quippe cui alimentũ neutiq̃ suppetat) atq; tandem suppetijs omnib. prorsus destituto, infeliciter infelix mulier aboritur. At quéadmodũ extenuatis mamulis infans perditum itur: sic & si perditum iturus est, gracilitudo proculdubio easdé prehendit, Hippocrate monéte: Quæ abortũ facturę sũt, ijs mãmę extenuãtur: *Hipp. lib. 5. Apho. 35.* sed si denuò durescãt, dolor in mãmis fatigabit, aut in coxis, aut in oculis, aut in genibus, itaque non facient abortum. Quod autem in propensio-

O

nis calce proditum est, huiusmodi existit: vt ita duriuscula vbera sanguinis affluentiam, & vbertatem, quomodo gracilentæ mamulæ inopiam indicent. Quocirca citra lęsionem, puerperium ad iustum partum seruabitur opperieturq;. Quòd si geminos ferat marem & fœminam, pone Hippocratis sanctum: Fœtus qui mares sunt, parte vteri dextera continentur, qui fœminæ læua potiùs, dextra mamma gracilis effecta, marem: leua, fœmellam, immaturè abiectum iri portendit, idque Hippocrates tradidit in hunc modum: Mulieri grauidę geminis, si altera mamma extenuetur, alterum amittit. Si dextra mamma extenuata est, marem, si sinistra fœminá amittit. Ex tempestatibus insuper indicia eleganter trahimus. Etenim si austrini flatus, pluuięque hyemem occuparint: ver autem algidum aridumq; extiterit, grauidæ quibus tunc adest partus, abortu periclitantur. Quod Hippocrates noscens: Si hyems australis (inquit) et tepida fuerit, ver squalidum aquilérumque, mulieres quarum partus iuxta ver properant, abortum ex qualibet causa facient: quæ autem pepererint, imbecilles ac morbidos edent infantes, ita vt aut statim pereant, aut tenues atq; valetudinarij degãt, & reliqua.

Hipp. li. 5. Apho. 48.

Hipp. lib. 5. Apho. 38.

Quo tempore abortus frequentior.

Causæ.

A Causas insuper, quæ maturius abortum validè procitare queant, eundẽ (si præcesserint) futurum indicare, ecquis inficiatur? Etenim si mulier saltib. inhumanius iactitetur, desulteta; immodicè, ac potissimũ si resiliat, poneque saltet, aut vt libuerit corpore sine ratione & modo moueatur, si immaniter & vastè clamet, si obirascatur, atq; supra modum excãdescat, si perterreatur ac cõpauescat, si parcius cibatum abliguriat, si * accidatur ac præcipuè vêter: si in balneo calidæ aquæ frigidæue moram traxerit. Si concubuerit (quædam nanq; sub abortum conceperunt, atq; alterum abegerunt, alterum con B tinuerunt) consentaneum aboriri mulierem, * extericineosq; exereri cuiq; vel ignaro videri potest. Atq; exterraneę à medicis eæ causæ nũcupantur, quæ quum penè innumerę extent, hæc quæ nec visu facilis, nec dictu effabilis vlli, minimè prætermittenda censetur: Quòd odoris spiramento à lucernarũ extinctu, alioue simili odore abortiuus partus enitatur. Cuius rei aurea ac maiestatis plena Plinij secundi verba hoc loco peroportunè afferre haud veritus sum. quandoquidem an C. Plinius, an potiùs Hieronymus (adeo Christianæ fidei quadrant) ea ipsa exarauerit, hiscam. Quibus sanè non parũ multa

ext

ext osq; ri.

Plini

multa paucissimis felicissima illa sua & inimitabili festinatione comprehendit. Miseret atq; etiam pudet existimãtem quàm sit friuola animalium superbissimi origo, quum plerũque abortus causa fiat odor à lucernarum extinctu. His principijs nascuntur tyranni, carnifex ijs animus. Tu qui corporis viribus fidis: tu qui fortunæ munera amplexaris, & te ne alumnum quidem eius existimas sed partum: tu cuius semper in victoria mens, tu qui te Deũ credis aliquo successu, tumens, tanti perire potuisti, atque etiam hodie minoris potes, quantulo serpentis ictus dente? Aut etiam, vt Anacreon poeta, acino vuæ passæ: vt Fabius senator prætor in lactis haustu vno pilo strangulatus. Is demum profectò vitã æqua lance pẽsitabit, qui semper fragilitatis humanæ memor fuerit, hactenus Plinius. Atqui à coitu si sternuerit mulier, abortiuum est. Et item sanguis ex vena missus. Hippocrates mulier prægnans inquit sanguine misso ex vena abortum facit, & magis si fœtus auctior est. Tantisper enim vberiore alimonia indigus sanguine hausto perdi par est. Nec solũ sanguine misso, verum & per diuturniores inedias, & item per immodicas vacuationes aboriri conspicuum est: & ijs po-

mutatio à u.

(margin: ...boto-.)

A tissimùm in non oportuno tẽpore celebratis, quemadmodũ in ipsis conceptionis primordijs, ac rursus quum iá partus perfectioné attigerit, propterea quod vuluæ partus, perinde atq; stirpibus pediculati fructus, connecti dilucet. Etenim ij ita iunguntur, vt prima sui generatione, inualidiorib. admodũ nexibus, quomodo rursum simulac absoluti fuerint, vieti & languidi suaq; vi decidui, inhærescunt, & ob id quátulis spirantium aurarum flabris passi, facillimè excidunt. Pari omnino vsu, puerperium & primis & vltimis mensibus, tristiùs vtero hæret: hinc vacuatiõe molita facilè proruit.
B Quod Hippocrates exquisitè internoscens: Mulierem (inquit) vtero gerentem purgabis medicamento, si materia turget quarto mense, & ad septimum vsq;: sed eas minus. ab recentiore autem & ab auctiore cauebis. Nam intermedio tempore firmioribus coitibus & inseparabilibus fermè complexibus, & fœtus vtero, & stirpibus fructus alligãtur annectũturq;. Quocirca validiores vacuationes pariter atq; commotiones vtero grauis citra partus oblæsionem sustinere quit. quanquam nec omnes per id tempus vacuationis egẽtes arte perpurgari decet: sed si materia turgeat: quippe quibus

Hipp. lib. 5. Apho. 1.

perinde atq; spontinis vacuationibus grauidas abortu periclitari vbertim cōstet, commonente Hippocrate: Mulieri prægnanti si aluus nimium fluxit, periculum faciendi abortum imminet. Proinde quibus aluus resoluta est, ne abortio sequatur succurrendum est. Sed cùm alia tum illa quoq; ventri sistendo dantur. Cancri fluuiales triti ex aqua bibuntur. Satiui ciceris succus in caprino lacte potatur. Ocimum tritum ventri illinitur, alica, vel miliū, vel panicum, in lacte caprino decocta more sorbitionis (& magis si hæc antè fricta sunt) in die sumuntur: itemque ex ijsdē pulticula. Vetus panis nauticus tunsus & iterum coctus (ac magis si ex siligine vel simila, sineq; fermento sit) & aqua rectè bibitur. In aqua fabæ cortices ad tertias decoctę prosunt. Lēs ex aqua cęlesti decocta sorbetur. Quin & lenticula cui beta vel plantago adiecta sit, magisq; etiamnum si illa priùs fricta est, vtiliter manditur. Vinū resinatum asperumúe, itē meracum, acetū merum, mulsumúe quod inferbuerit. Item præ frigida aqua dura, hoc est, quæ serius putret: ideoq; pluuia potissimum efficacissimè medentur. Mala syluestria eduntur. Aqua in qua pruna agrestia cocta sint bibitur. Syluestriū prunorum baccę, vel ex radice cor

Hippo. lib. 5. Apho. 34.

Aluus fluens sistēda, ne fiat abortus.

A tices in vino austero decoquūtur, vt pars tertia decidat, idq; vinum bibitur merū. Cyathus vnus in die mororum satiuorū succi bibitur. Item pyra immatura, sorba, mala cydonia & punica, oleæ albæ, vel permaturæ palmulę, & myrta manducantur: myrtiq; seminis succus sorbetur. Merula, palumbus ferus ex posca coctus, grus, omnes aues quæ currunt magis quàm volent, lepus, iecur ex ijs quę seuum habent, maxime que bubulum ac seuum ipsum, caseus qui vetustate vehemētior fit, in cibo datur. Itē oua dura magisq; si assa sint. Columbinus fimus cum melle ventri il-
B linitur. Anatum masculorum sanguis bibitur. Flores vel cincinni de auellana in furno siccati atq; attriti ex vino ꝓpinātur. Iuniperi baccæ tritæ ex vino nigro, hoc est, ex nigris vuis expresso potātur. Flos hederæ tribus digitis sumptus in vino austero bis in die bibitur. Baccę agrifolij ex vino eodem potantur. Ruborum in quibus mora nascuntur cauliculi ex vino austero decoquuntur, & in cibo dantur. Cochlearum quæ viuæ crematæ sint cinis potioni ex eodem temeto inspergitur. Plantago ex aceto cocta editur. Gallinaceū iecur assum in cibo vtiliter sumitur. Vrticæ semen tostum pane collingitur. Quare nequaquam mirabile

bile videri debet, vt ob fortes vacuationes partus amittatur: quandoquidem ob fortem ac perpetem tendorem (quippe quo & crebra sed irrita desidendi voluntas citetur, & corpus totum ac potissimum vterus, vt qui sub recto intestino adnectitur, circa quod tentio accidit, affatim fatigetur) grauidæ mulieris abortio sequatur. Quod Hippocrates planè nouit inquiés: Si mulieri vterum gerenti tentio acciderit, abortus sequitur. Ad hoc vitium lac bubulum potui datur. Ius pisci um marinorum in patina decoctorum cum lactucis sorbetur, aut pane collingitur. olus discoctum cum sale editur. Aquã marinam plerique per se dant, sed raphanos supermandi iubent ex mulso aceto, vt vomatur. Pulticulam siliginis salsam sine oleo edendam dabis. Emplastrum id (quod tetrapharmacon Græci vocitant) ventri illinitur. Liquatum alumen lana circundatum apponitur.

Eadem ferè ex inferiore parte indita, quæ torminum auxilia sunt, suggeruntur. Alternis diebus aqua, alternis lene & austerum vinum bibendum est. Potio verò quæq; egelida ac frigida esse debet. Verum si nec moliamur vacuationes, neque tenesmos acciderit, sed nocui priusquam cóciperet succi collecti fuerint, quibus validiore

[Margin: Tenesmus.]
[Margin: Hippoc. lib. 5. Aphor. 27.]

A prehendente febri prægnans absumatur, aboriri compertũ est, Hippocrate exarante: Quæ vterum gerentes à febribus capiuntur valdeq; extenuantur sine causa manifesta, eæ difficulter pariunt & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur. Quomodo etiamnum suprà commemorauit: Mulieri grauidę capi ab aliquo morbo acuto letale est. At cũ acuta febri iugiter citra inflãmationẽ partus interimatur: quãto causatius si qua inflãmatio, ignisúe sacer (& vterum præcipuè) infestet, is amissum iturus est. Cuius rei non ignarus Hippocrates: Si mulieris prægnãtis (inquit) vterum ignis sacer infestat letale est. Cui terreni ver B mes ex aceto illinũtur. Allij cinis ex oleo & garo illinitur, rutaq; ex aceto & oleo, lens ex aqua marina decocta imponitur. Amurca nigræ oliuæ infunditur. Herba sabina tusa, quæ habet folia quasi cupressus, cũ melle illinitur. Oua cocta trita cum oleo imponentur, & betę folijs cooperiuntur. Ouorum trium candidum cum amyli pari mensura contritum imponitur. Anseris adipe vitium perungatur. Viperæ caput aridum combustum ex aceto superlinitur. Spongia ex aceto imponatur, vrsinus aut suillus adeps adijciatur. Fimus vitulinus bubulusúe, ramenta cerui-

[Margin: Hippo. lib. 5. Apho. 55.]
[Margin: Hipp. lib. 5. Apho. 30.]
[Margin: Hippo. lib. 5. apho. 43.]

nę pellis discocta, pumice ex aceto trita imponantur. Cæterũ vt puerperium quibuslibet alimoniam absumentibus causis aboriatur dilucet. Quo fit vt si malè habita strigosaque & inuber mulier vtero grauis recreationẽ instaurationemq; requirat, cũ sanguis qui in fœtus alimoniam cedebat, ad grauidæ mulieris altionem recipiatur, necessariò inquã fit, ob insignẽ cibatus inopiam, vt partus (dũ interea mulier gliscit) abortiuus abigatur, Hippocrate scriptitante. Quæ præter naturam tenues vterum gerunt, abortũ faciunt donec crassescant. At si nulla ex ijs causis abortum conciret, qui nihilominus cõsequatur, alias quas interaneas medici appellãt (tametsi ex superioribus nonnullæ huiuscemodi esse queãt) causas exquirere opus est. Et quidem mucorulẽta cõceptaculorum ora ad vuluam pertendẽtia, ex quibus secundæ inuolucrum dependet (quæ acetabula cognominauimus) haberi consentaneum videri poterit, Hippocrate monente: Mulieres quæ mediocriter corpulentæ abortum faciũt secundo mense, aut tertio sine causa manifesta, ijs acetabula vteri plena mucoris sunt, ita ne fœtum continere posśint, sed præ suo pondere prerumpat elabaturq; partus necesse est.

Hipp. lib. 5. Apho. 44.

Causæ internæ.

Mucus in acetabulis.

flatus. Aut etiamnum flatuoso spiritu

A humiditateúe genituram foras propellẽre: Quib. eclegma de margaritis vtiliter datur. Cancri fluuiales, ex gallinaceo iure poti. Et item lepusculorũ prægnantium coagulum epotum mirè prodest. Stellatus lapillus aureo anulo inclusus, ita vt carnem contingat vtiliter portat, vrsinaúe vngula collo. Cinis herinaceorum cum oleo perunctarum partus cõtra abortus custodit. In gramine vermiculi inuenti collo adalligati: sub partũ aũt (aliâs eniti nõ paterentur) detrahi oportet: ac ne in tellure ponãtur (vt aiunt) cauendũ. Lapis aëtites in aquilæ repertus nido partus contra B omnes abortuum insidias custodit. Mulieri prægnanti à pectore hyenę caro, & pili septẽ, & genitale à ceruice, si alligentur, dorcadis pelle collo suspẽsa. Syncera è sue, quę non pepererit axungia, in abortum vergentes collyrij modo subdita nutrit. Ibicum cineres cum anseris adipe & irino, perunctis, si conceptus sit partus, continere ferunt: itẽ hystricũ cinerẽ potum. Cancros etiamnum recentes vel aridos bibũt. Ad hoc tradunt ceruas, cũ senserint se grauidas, lapillum deuorare, quẽ in excremẽtis repertum, aut in vulua (nam & ibi inuenitur) ad alligatũ partus custodire. At quæ in corde & vulua ośsicula, grauidis & parturientibus per quam

Amulia cõtra tus.

quã vtilia, inueniuntur * recto subinde spinæ emplastrum admouetur, quod ex ijs constet: olei rosacei, myrtini, mastichiniúe, singulorũ vncia, hædi coaguli drag. eboris scobis, cornu caprini, cęrę, singulorum geminis dragmis: confice. Bolus armenia item ex oleo rosaceo vel myrtino vel mastichino, illita prodest. Aut fortasſis mala temperatura calida absumẽte, aut frigida congelãte, aut secũdæ inuolucro interscisso, vel alia quauis causa partu perempto, veluti fera (sed mox plura de hac, quomodo membratim historia decurret dicemus) è q̃bus edax atq; acrius virus mordicans in vterũ transfusum, abortũ inuehat. Quòd si enectus partus, pariter atq; secunda exitũ neglexerint, salis ammoniaci dragma, aut dictãni, ex aqua rectè bibitur, aut etiam boracis mineralis dragma ex vino albo generoso odorato vtiliter sorptui datur: aut asinina vngula suffitur, quæ adeò partum maturat, vt vel abortus euocet. Nec aliter adhibetur, quoniam viuentem puerulum negat. At de ijs infrà capite penultimo vberiùs dicemus. Numerositas conceptuũ pręterea abortũ cit: cuius rei mira quædã referre duximus. Nam quandã duodecim, alterã duodeuigintiquatuor, septuaginta alteram (omnib. efformatis) abortiuos abe-

usabor- uã nu- si sæpe. erositas ptuum abor-

A gisse fabulosum non est. At q̃d penitus incredibile censebitur (quanuis medicę rei professus non ignobilis prodiderit) nobilis quædam mulier vnà centum & quinquaginta efformatos vitæ cõpotes secundis obuolutos præmaturè abortu egesſit: quæ cùm vermiculos pepeRisse arbitraretur, medicum accersitum iri iusſit, quo præsente diruptis secundis magnitudine minimi digiti (cõpluribus motum habentibus) centum & quinquaginta partus cõnumerati sunt. Sed & in Italia septẽ, & aliam tres (quod asſiduè accidit) quam etiamnum nos ipsi nouimus, abegisse certum est. B Sed quod iam in prodigiosam miraculorum admirationem accesſit, viperam mulier prægnans si transcenderit, abortionem sequi produnt. Itẽ amphisbęnam, mortuã duntaxat. Nam viuã habẽtes in pyxide impunes transire, etiam si mortua sit. Et quo magis miremur, si nõ asseruatã grauida trãscẽderit, innoxiã fieri, si protinus asseruatã transcendat. Ouũ etiamnum corui grauidis cauẽdum constat, quoniã transgressus abortus asperos molitur. Simili modo castoreum (castorẽ fontem: locus est apud Pliniũ lib. 32. cap. 10.) fibrumúe grauida supergrediente abortum facere dicitur: periclitariq; partus si superferatur.

150. partus minimi digiti magnitudine.

Quæ transgressa abortum faciant.

Aliud etiã incõmodum haud verẽdum minùs (vtpote quod abortiones creat) quod mola à μύλη. nostris, à Græcis myle vocitatur, infelicissimas fœmellas interdum (in Italia frequentissimum) vexat, quasi non sat sit eas grauissimo ac penè intolerabili parturiendi labore corripi, adeò naturæ in eorum corpore molam gignere placuit, ne quid vsquã mali esset, quod in muliere non esset. Enimuero mulieri cuidam cùm concubuisset, accidit, vt se concepisse arbitraretur, quandoquidẽ & vẽtris moles interim excresceret fastigiareturque, & reliqua ex ratione omnia responderẽt. At pariendi tempore iam instante, nec eam peperisse, neq; vteri molem decreuisse, sed ad quatuor vsque annos in hunc modum perseuerasse proditũ est. Quæ postremò intestinorũ difficultate correpta, eoq; modo periclitata, demum carnem (quam molam nominauimus) enixa est. Quin & malum, id tota vita plerunq; edurat, adeò vt & consenescat & cõmoriatur. Quæ sanè diutius retenta, prodierit, obdurescit admodum (cuius duritudinis, cruditas causa censenda est) ita vt ferri acie (vti ego ipse sæpius vidi) vix transigi queat. Porrò vitij huius bifariam causam proponunt. Nam cruentę materię affluentiam, & muliebrem geni- A turam absque viri semine, quæ vel somnio vel concubitu proruperit, peritiores (caloris vteri debilitate hæc ipsa comitante) causam sanxere. Etenim natura de vita certante, & perficere finemq; generationi apponere nequeunte, incommodũ id suboritur. Quamobrem cũ neq; omnino alienã, neq; prorsus perfectam naturam sortiatũr, tota vita, aut saltem longis temporum impendijs asseruari, ecquid prohibet? At cur mulier vitio huic sola omnium animaliũ obnoxia est? An quoniam muliebria huic cõcoquere nõ potenti, affluẽtiora sint? Quapropter cùm succo difficili B concoctu conceptus constiterit, tunc mola gignitur. Idq; in mulieribus aut solis aut maximè fit: & ad nouenarium interdum accedit numerum in nonnullis. Quo fit vt mulier vniuersa fermè grauiditatis indicia, perinde ac si prægnans foret, præ se ferat. Attamen duo hæc ita interstinguenda sunt: quoniam mola vel non mouetur, nisi vtero manibus depresso: vel si (vt pleriq; rentur) meatulis quibusdã (quos habeat) ob spiritum in ea ipsa genitũ, hiãtibus, ad sanguinis suctum, quo incrementum recipit, nutu suo, suaq; lege permouetur, rarẽter tñ & tristiùs id accidit. Contrà partus, & suapte natura citra compresionem, & sæpius

Obi

Qu mo gua uid

pius & validiùs dimouetur: & sursum & dextrorsum sinistrorsumq; plerunq; ventrem propellit: qui nimirũ in vtero graui mollior, in molam gestante obdurior est. In hac manus pedesq; molliores, & corpus totum extenuatum consumptũque magis, & imbecillior virtus, & iusti partus tempus assiduè pertransit. Contrà in grauiditate rẽ sese habere, quotidiano experimẽto inclaruit. Cui eqdẽ incõmodo galbani scru. geminos ex lacte caprino dissolutos sorbere prodest. Galbano, coloquintide, myrrha, ex rutæ succo, abdomen rectè illinitur: Obsterrix digitum ex poB puleonis emplastro illitũ, vuluæ intromittat, eiusq; ostium adaperire quoad potest conetur. Subinde ex galbano, veratro albo, costo, myrrha, vtiliter infrà suffitur. Boracis mineralis dragma ex sauinæ aqua sorptui rectè datur. Croci etiamnum dragma pota proderit. Cæterum modestiores præsentanea penè queq; præsidia, quę emortuos puerulos atque secundas cieant, excutiant, extrudantq;, noxæ huic prestantissima fore, haud iêre inficias. Quorum nos infrà (quantum licuit) commeminimus. Proindeq; contemplatio hęc ad ipsorum remediorum naturas peropportunè nos protinus auferret, ni & alia quoq; non pauca A scitu per quàm iucunda præproperè interpellarent: quibus oppidò quam obsequẽdum duximus.

PROCERITATIS IMPRO*ceritatisq; partuum causæ, & de mira quorundam proceritate 2. Puerperij in utero posituram 3. Tres uuluæ potestates 4. Quonam utero grauis properante partu sex rerum non naturalium regimine, quibusq; præsidijs parturitionẽ facilem reddẽtibus uti queat.*

CAPVT IIII.

Quosdam prestanti corporis magnitudine partus, alios pumiliones, nõ B nullos proceritate insignes, im℗cera corporis facie alios, obesos plerosque, alios graciles: quosdam inter hos omnes medios, pro locorũ capedine, recrementorũ seminaliũ quãtitate, alimẽtariæ materiæ inopia, vbertate affluentiaúe, gigni cõpertum est. Etenim si vteri spaciositas angusta fuerit, nõ amplũ sed angustum, quod in ea procreatur esse necessum est. Instar fructuum, qui quanquã sua vi suapteq; natura grandiores adolescant, in arguto arctioreq; vasculo in suæ generationis primordio coacti ac coerciti, excrescere vltra vasculi limites (eo impediente) neutiquã possunt. Planeq; præpotibus hominum inuentis, prodigio-

ſis naturæ virib. abrogatis (cui nihilo ſecius imperari audacis eſt credere) exoleſcunt. Identidem & de inchoati hominis magnitudine facilè eſt cuique arbitrari. Quo fit vt nani pumilióue degeneres admodum in lucem prodeant. Subticeo pygmæos ad extremos Indiæ fines, ternos longitudine dodrãtes non excedentes. Hos etiãnum à gruibus infeſtari Homerus prodidit. Quos fama eſt ſagittis armatos arietum caprarumq; dorſis inſidentes, verno tempore ad mare vniuerſo agmine deſcendere, & oua, tum pullos quoq; earum conſumere, ternis eam expeditionem menſibus perficere. Alioquin fieri, vt futuris gregibus reſiſtere nequeant. Contrà ſi vuluæ alueus vaſtior extiterit, modò parentes vberiores genituras ſuggeſſerint, ac deinceps alimentaria muliebria tantiſper affluentiora affatim ſuppetãt, maiuſculum proculdubio puerperium efficietur. Sin cauea intercapedoq; medium obtinuerit, medios quoq; infantes (modo cætera reſpõdeant) gigni, credi par eſt. Hinc breuiores quoſdam patribus partus euaſuros diſcas licebit: æquiualentes nonnullos, longitudine magis euectos proceriores ue alios. Tametſi rari admodũ (ſeminum vbertatem exuſtione conſumente) eam ætate no-

A ſtra fortunã indepti ſint. Quandoquidem & Homerus vates ille iam ante annorum prope duo millia & ſexcentos, minora mortalium corpora quã priſca vſq; in id tempus conqueri non ceſſauerit. Nonnullos tamen patribus maiores extitiſſe creditur. Quemadmodum olim ille fuerat, cuius corpus (terręmotu in Creta rupto mõte) ſtans quadraginta & ſex cubitorum inuentum eſt. Et adhuc Oreſtis corpus (oraculi refoſſum iuſſu) ſeptem cubitorũ fuiſſe traditur. Sub diuo etiamnum Claudio, Gabbara proceriſsimus homo, nouẽ pedum & totidem vnciarum ex Arabia aduectus viſus eſt. B Et ſub diuo Auguſto Puſonius & Secundilla duo ij, priori ſemipede adito extitere: Quantos eorum parentes fuiſſe nuſquam proditum eſt. Nec ab re id quoq; admonuiſſe hoc in loco eſſe quis putauerit, Æthiopas octona cubita longitudine aſsiduè excedere. In Indiæ locis quibus vmbræ haud iactãtur, ad cubitorũ quinûm & binorũ palmorum proceritatẽ hominum corpora adcreſcere. Pleroſq; alijs eiuſdem partibus quinûm cubitorum longitudine euectos tradunt, eoſq; non expuere, non capitis, non dentium, oculorũue (ſed & aliarum corporis partium paucies ac rarenter, tam moderato ſolis vapore) vllo

dolore

dolore affici. Illic eorum philosophi (quo magis miremur) quos Gymnosophistas nuncupant, ab exortu ad occasum immobilibus oculis solem contuentes, alternisq; pedibus feruentib. arenis insistentes, perstant. Illic maxima gignuntur animalia. Canes cæteris grandiores indicio sunt. Eo loci arbores tantæ proceritatis sunt, quo sagittis superari nequeāt. Sub vna ibi ficu equitum turmas condi. Arundinum ibi singula internodia alueo nauigabili idoneo, ternos interdū homines conuehere, illustriores prodidere. Quantacunq; tamē cuiusq; à vestigio ad verticem proceritas fuerit, eā sparsis expassisq; manibus interlongissimos digitos esse obseruatū est, natura in homine orbē vndiq; effingente effigiāteq;, vnde meritò microcosmus dici queat. Quantuslibet etiam vnusquisque sit, in trimatu suo dimidiā staturæ mensuram obtinuisse, haud cuipiam ignotum est. At quæuis quantitas cuiq; in vtero fuerit, in semet conglobatus homuncio sic gestatur, vt nasum inter genua, super hæc palmas, sup has ocellos, aures extra genua habeat. Cui caput primū sursum, facie ad spinā (matris) versa, tergore ad sumē est. At cū increuerit exitūq; appetat, deorsum reclinatur. Egressus huius gratia, rerum parens,

...us in utero ...itus.

A (quippe qui in caput cōmodius ederetur) sic situandum in vtero duxit. Cui sanè vuluæ cū tres natura vires indiderit. Primam qua genitale viri hauriat, quam attractiuā cognominār: secundam qua contineat, quā retentricem appellant: tertiam qua partum secernit, quam expultricem nominant. Altera alteri quā oportunè & miro quodam ordine cedere visitur. Nā quum attractiua suo perfuncta est munere acquiescit, atq; retētiua functionem implet suam: quæ circiter nouem mensium tractum maturè (rebus decenter gestis) finitur, quòd si incōmodum circa fœtū, eiusúe in-

Vuluæ tres potestates.

B uolucrum acciderit, per id temporis spacium haudquaquam opperietur: sed ocyus vti opus fuerit ab illo desistit officio, ac expultricem vim (vtpote quæ antea ociosa fuerit) vt proprio fungatur munere euocat excitatq;. In quo plurimū naturæ sagacitatem atq; industriā admirari conuenit. Quòd si nullū inciderit vitium, tantisper donec ad nouem menses, vel circà, ventum sit, interquiescit. Exinde exurgit, proindeque vteri os dehiscit, quo tēpore vt paulò anteà diximus, partus iā grādæuus palpitās, vt in lucē prodeat, inferius ducitur. Quamobrem properante partu viginti dierum tractu, eiusdē difficultas, quā plurimæ causæ moliri

Partus quomodo facilior fiat.

queunt, sic emendanda censetur. Principiò mulier admonēda est, vt ędificio perlucido aërem calidiusculum habente habitet, in delicijs lętamq; vitam degat. Somnus, vigilia longior sit, pinguib. carnibus, passulis, caricis, caryotis, mollientibus oleribus, vescatur. Vina neque generosa admodum, neq; dilutiora, alba, prędulcia potui dētur. Carnium iura pinguia sorbere vtile est. Gestationes etiānū naui vel in portu, vel in flumine, vel in alto mari (vtpote quæ vehementiores sint) aut vehiculo quæ acriores, aut equis, vsui sint. Ac sese mulier alioquin pila ambulationeúe (quę quidē si non vtique plana cōmodior euadet, quandoquidem ascensus descēsusq; quadam varietate corpus lōgè magis quatiat) cursu præterea, exerceat. huius quippe exercitationis, rectæ magis quā flexuosæ, & sub diuo in vmbra (nō apricis locis) quā parietes aut viridaria iactent, finis, citra fatigationem lassitudo statuēda est. Concubitu per tempus id assiduè vtatur. Eadē ratione partus difficultatem mulcet eclegma: quod habet dactylorū vncias treis, mucilaginis seminis lini, mucilaginis seminis cotoneorum, singulorum semiunciā: Seminis pęoniæ, cinamomi, singulorum dragmam: Casia ligneæ, croci, singulorū se-

Eclegma ad difficilē partum.

A midragmam: Pulueris peucedani obolum, ossis de corde cerui grana sex. ijs contritis zucchari albissimi ex aqua sauinæ dissoluti, quantum satis est ad ea mollienda atq; cogēda adijciatur. Fotu eadem lenitur, q̨ ex ijs constet: florū chamęmeli, melilotiq;, foliorum maluarum ac bis maluæ & violarum, singulorum manipulus: Seminum lini, seminum cotoneorū, fœnigræci, singulorum vncia: radicum liliorum alborum manipuli bini. Hęc quum ex aqua ad tertias deferbuerint, exinde abdomen ac spina vnà vtiliter ea aqua fouētur. Deinceps adipis anatis, olei liliorū alborū,

Fotus.

Linimentū.

B olei sesamini singulorū vncia, mucilaginis seminis cotoneorum, mucilaginis seminū lini, mucilaginis seminū altheę, mucilaginis fœnigræci, singulorū semiuncia, ex cera alba rectè illinitur. Balneo vti fortassis non parum prodest, quod consultò prætermittimus. Caninum etiamnū lac epotum efficacissimè maturat. At tria * illa quæ nos ipsi quotidiano experimento præcipua præsidia obseruauimus, iugiter diebus singulis ad partus vsque diem vsui sint, quanquam facilior enixus censetur, siquidem tam grauidæ mulieris corpus quàm pueri validius extiterit.

Balneū, &

**Eclegma mirū & b[...] neum, uel [...]tus ac lini[...] tum: ita ut [...]nius ex [...] quotidie u[...] sit.*

QVO

QVO MENSIVM NVMERO, quo ordine, quid interim obstetrice agente partus edatur. 2. Quibus præsidijs partum acceleremus, quibusq; secundas, & emortuum fœtum pellamus. 3. Quo demũ pacto enixus puer pelluendus, uinciendusq; sit. 4. Cuius lacte primum lactandus: qualisq; nutrix eligenda.

5 Cur septimo sole, communi usu nomina imponãtur. 6. Quo tempore dentiat, & remedia.

CAPVT V.

INsigne inter eximia naturæ miracula, & cui aliud vllum neutiquam comparari, ac nihil æquè conferri posſit, illud vnum ſupra modũ emicare creditur: quod cũ nouem menſium tractu vteri os arctiſsimè obſepſerit ac ſigillauerit: exinde partu perfecto ſuopte ingenio non modo idẽ vuluę oſtium adaperiat, verũ & pectinis oſſis ſpectatiſsimã (ſua vi reluctantis reſilientiſq;) cõſerratam futurã, vt ita dixerim, non ſine perpeſſæ mulieris grãdi incõmodo, adeo*obiugat, vt infans citra noxam ingenuè edi queat, edito mox ſeiunctas (pectinatim coituras) oras reuinciat. Aliud etiamnum mirabile vuluæ artificiũ extat, quod in ipſo enixu, imũ ſui propius ori (quoad potis eſt) partum foras abigens, ſubnixè accedit. V- (A) nà autem & cum eo operi huic patrocinãtes continuè partes, quæ veluti latera ſunt, fœtum premunt ac circumexpellunt. Quamobrem pleriſque mulierum, ob violentam preſſuram (vulua excretiua vi immodicè perfuncta) coacti vteri excedere. Simile vtique ei quod in palæſtris palæſtritis euenit. cùm enim alios euertere ſubmittereque totis viribus ſtudent, immodicè innixi ſimul cũ ijs proſternuntur. Vuluas autem procidẽtes potu, vel ſuffitu, vel ſub iectu, ariſtolochia, maximeque tenuis, inhibet. Necnõ cupreſſi, coſti, ſpicæ celticæ & nardi, myrrhæ, roſarum, baccarũ myrti, (B) balauſtiorum, calycum glandium, ſorborum, meſpilorum, æquis portionib. tuſorum, ex vino nigro auſtero decoctũ, inſidentib. maximè prodeſſe cõpertum eſt. Mox ſiccatæ vulue, gagatis, thuris, balauſtij, gallæ, antimonij, acaciæ, aluminis, baccarum cupreſsi, pari pondere, ſubtiliter attritorum pulue-rem, apprimè obſipat. Demum manib. dexteritate eam inige, munimentiſq; coerce. Ex quibus quoq; & ſuffimenti, pari vſu non inutile ad vuluas pręclarè cohibendas, genus habetur. Vuluas etiam procidentes, butyrum infuſum, ſiſtere tradunt. Fimi è mare boue ſuffitio reprimit. Arietis vellera ſuffitu eundem vſum preſtant. Sed quonã

**biungat.*

Vteri prolapſus, & remedia.

mensium numero reclusiones hasce natura moliatur, peritiores etiamnũ ambigere dilucet. Ob id cùm cæteris quidem animantibus, & pariendi & partus suos egerendi tempus statutũ sit: mulieri vni incertũ ac multiplex datum esse conspicuum est. Quo fit vt homo toto anno, & incerto spacio enitatur. Alius nanque mense septimo, alius octauo, alius nono editur: at qui ante septimum, haud vnquam vitalis est. Qui enim septimo mense abigitur, primus hic (quanquam morbidior) vitalis exit, non nisi pridie posteroúe plenilunij die, aut interlunio conceptus. Hanc profectò primam humani partus perfectionem, quasi quidam maturitatis arbiter (vsq; eo fœcundus extitit) senarius numerus absoluit. Etenim ratio subasciti senarij numeri multiplicationẽ ꝓcedens, septem etiamnum mẽses (fœtationi alioquin frequẽtiorem nouem mensium, certo nihilosecius numerorũ modulamine vsum natura constituente) obsoletiùs vsurpari pepulit. Nam duos numerorum omnium primos cubos à pari octonarium, ab impari vicenũ septenum, & hunc marem, illũ verò fœminam, quã breuissimè absolutissimeq; antiquitatem expressisse inclaret. Coeuntib. ijs quinq; & triginta contexi aperta ratione cõstat, hicq; sexies multiplicata, decem & ducẽtos (qui dierum numerus septenũ proculdubio mensem claudat) concreare & in cõfesso & luce clarius est. Qui equidem septenarius numerus, quantæ religionis, quantæq; potentiæ apud priscos fuerit, ipsi viderint. Huic virginitatis opinio (vtpote qui duplicatus nullum ex sese, qui intra denarium primum numerorum limitem coarctetur, numerũ pareret) vsq; adeo * exoleuit, vti Pallas quoque vocitaretur: quia perinde atq; Minerua vno duntaxat parente nata, solius monadis fœtu ꝓcessisse perhiberetur. Mitto celebratissimã illã triplicẽ huius contexionem: qua sanè alium nullum numerũ tam varia maiestate esse fœcundũ conspicuum est. Mitto mundanæ animæ ex hoc ipso primam generationem, ac cætera quæq;, quæ sanctionis nostræ modũ, oppidò quã excederẽt. At quia tractatus noster quicquã semel ingressus non facilè sine culpa aliò digrederetur, hinc ad partũ à quo digressi sumus redeamus: quem imbecilliorem, atq; admodũ * quanquã effœtũ, per id tẽpus extrudi in aperto est. Quocirca fascijs alligatur, atq; cunabulis & * lana ijs obuoluitur. Cui interdũ infissi aut auriũ aut nariũ meatuli gignũtur. At accrescenti puerperio, & digestè dearticulantur & cõcinnè

Margin notes: Senarij uis. — Septe[...] — * inc[...] — * ta[...] — * l[...]

nè suam formam recipiũt. Sed A & plerosq; septimo mense natos, & vixisse & adoleuisse cõpertum est. Quin etiam & mense octauo (translatitiũ) in Ægypto vitæ compotes gigni traditum est: atq; alijs quibusdá solis, vbi mulieres fœcundiores validioresq; extiterint. At Italiæ locis haud quaquá superstites sunt. Itaq; non solum mẽse octauo nati haud viuunt: sed etiam ipsis intermortuis, periculum non mediocre, quæ pariũt subeunt. Nec desunt qui huiusce rei causam * non immodicũ Saturni algoré siccoremq; inanissimo commento * refellãt: quando tamen qui à Saturno Saturnij nuncupantur, & optimè degant pleriq;, & maximè valeant. Nos Hercules cum Galeno lunæ circuitibus penè septenis, septenis mensib. peractis, nihil quicquã inde puerperio defuturũ existimamus, qppe quod sarctè per id tẽpus cũcta assecutum sit: ob id in lucẽ prodire totis viribus periclitari, quæ vbi materia deficiẽte superfint, septeno mense, fœtetur necesse est. At vbi materia & vires æqua sorte sese cõtexuerint, opperietur, iustoq; partu enitetur. Ex aduerso vbi materia redundans, viribus victis ac flaccidis compareat, septeno ortũ mense pertentat, octauo tenue ac morbidum, ita vt statim pereat extrudatur, operęprecium

n immo- m. ferant.

est. Quo parente incõmodo vexata plerunq; ad immané mortem, immaniter compellitur. Vnde fit vt si quis vitæ compos euadat, non octauo mense natus æstimatur, quáuis iam quidem & in Italia tales partus vitales fuisse pleriq; prodiderint. At nono mense, in caput, exquisitè parẽte perpurgata naturalissimus fit partus. Qui verò diuturniores nasci, quàm nono mense (vtpote decimo, vndecimo, duodecimo, tertiodecimo, quartodecimoq;) peruicaciter asseuerant, me iudice plurimũ hallucinantur. Etenim conceptus initium mulieres plerunque delitescit, ac præterit: vt si B cùm antè vterus (vt sępius accidit) intumuerit fastigiatusq; fuerit: postdeinde cõcubuerint & conceperint, id sanè sui conceptus initiũ (vtpote qđ similia indicia attulerit) constãtissimè spreta, repudiata, calcataq; aliorum quorumcunq; reputatione arbitrantur atque rẽtur. Attamẽ ad decimi vndecimiq; mensis initia vsq; nõnunq; (tametsi rarenter) ventũ esse, fortassis nec rationi dissonat, neq; priscorum opinionib. ingruere videbitur. Quinimò (si ipsis credimus) id ipsum fateamur oportet, quádoqdẽ spatia hæc ipsi ita digesserint, vt afformatiõis tẽpori duplo adiecto moueatur. (vt antea monuimus) Quo nimirũ duplato, cũ duo-

bus ijs primis spacijs, aut motus tempore triplicato, primo illi afformationis tempori iuncto, quod est primum afformationis tempus, septuplare iustum pariendi tempus consit. Verbi gratia. Triginta diebus afformat9, sexaginta dierũ spaciũ (illi duplũ) additum, nonaginta dierum numerũ implet. Quo dierum numero puerperiũ mouebitur. Cui si centum & viginti dierum tempus (sexaginta dierum tractui duplum) adijciatur, mẽsium septem numerus, quo partus tempore in lucem edetur, exurget. Vel sic: si triginta afformatiõis diebus statutis sexaginta dierũ (quippe quod motionis tempus sit) numerus triplicetur, centum octoginta dierũ numerus cõflabitur. Cui triginta primis solibus annumeratis ducẽti & decem dies assurgent, qui septem duntaxat menses constituunt.

At si computationem breuiùs assequi velis, primum afformationis tempus septuplato, ijdẽ enim menses proueniunt, vt cuiq; liquet. Quibus nempe diligenti examine reputationibus exactis, partus qui triginta dierũ tractu afformatur, septimo mense. Qui trigintaquinque, octauo, quinq; noni mensis diebus adiectis. Qui verò quadraginta dierum numero afformabitur, mense nono & decimi decẽ solibus peractis. A Qui quadraginta & quinque, (maximus ac productissimus afformationis terminus, & ob id nemo diuturnior alter nasci potest) decimo quidem mense & adhuc vndecimi dieb. quindecim elapsis, eniti par est. Qui verò intercidentibus dierũ numeris sui formationem sarctè assecutus est, intercidentibus pari vsu mẽsibus in lucem prodibit. Quo fit vt alij in mensium initio, alij occidente mense, in medio alij. Alij initio, fini nõnulli propiùs. Alij inter diu, noctu alij, vt afformatio non vnum sed varios, nec illos quidem perperes (quãdoquidem haud semper dierum numero completo at iugiter die alterata, initiata, dimidiataq;) fines B obtinuerit, nascãtur. Hinc profecto tanta nascentium (quæ nõ minus superiori reputationi respondeat) temporum diuersitas cõtigit. Sunt qui adeo certam parturitionis tempestatem ita monstrasse arbitrẽtur, vt inani delibuti adorea, priscos etiamnũ aculeis cæcutientes ipsi tangere (in quo summum recentiorum opus diu fuit) * auferint: ceu verò non alij huiusce doctrinæ veri cultores extarent, quando tamen autores rei huic diuersis in locis varia obseruãdo, mox in ijsdẽ diuersa prodẽdo (raròvnius sententia cum alio congruente) difficultatem non vulgaré addi- *ai

addiderint. Quorũ sanè (vt mihi persuasum habeo) languida flaccidaque autoritas facta est, ac paulatim in sterilitatem (e-ualentes gnaros cõsulentibus) maiestas prorsus emarcuit. Accedit quid ni confessa temporum motus obscuritas, nunc præueniẽte nec paucis diebus (quorundam præsagio) nunc postueniente. Primum igitur omnium dierum ipsorum puerperij quietis, subindeq; motionis numerus, vnde fœtificãdi termini * certissant, propè inexplicabilis est, Aristotele circiter quadragenum diem motum augurante, Hippocrate illicet interdum fabricæ tempus triplicante, nonnunquam duplicante. Ita fit, vt ferè certa horum omnium tempora tradi non possint. Ex quo illud proculdubio euenit, vt nos ipsi ijs commentationibus hucusq; addubitare non cessauerimus: idq; non nobis tantum accidere putandum. Nam & alios quoq; circa hæc sagaciores reputatio assiduè fefellit. Porrò cælestem fœturæ præsagitioné, imperitiæ nostræ spes ardua immensaq; misceri posse, attamen prægrandi doctrinæ emolumento contemplanda. Prius nihilominus temporum motus difficultas, quàm eius scientiæ periti, subtiliter ista (vt par erat) consectati, pro naturæ hominum nouitatis a-

certiores ent.

A uidæ more, arctiùs excubantiusq; adaperuere, contemplatiõi subijciẽda est: quo exinde lætior à motu mens discedat, & facta prædiscat, quæ futura agrestes literarumq; expertes prenosci posse minimè norint. Veram igitur rei creperæ secũ naturæ argumentum * asserentem interpretationem, & tum Hippocratis nunquã satis laudati, tum Galeni obseruationẽ nobis sequi magis libuit: quandoquidem hos vniuersa hæc statis temporibus obtingere prædixisse haud incognitum habeam. Id protinus in hac cõtemplatione interuenit, conconceptæ spei ordinem interturbare visum. Aristotelẽ * homunculi motus quadragenum diem præsignasse: quippe qui paucis momentis quàm absolutus sit adeò validum robur sibi continuò vendicet, sitq; & fabricæ & motionis iuge tempus. Mirum nempe dictu, vt qui modo informis, indigestaque moles præesset, mox iam breui temporis curriculo præmoueatur. Hoc qui non meminerit, trifariam sese fœtum vibrare concipi posse, miretur. Aut.n. suapte natura nullo vibratiunculas perparuulosque ictus (vtpote admodum quàm abditos) sensu, ratione duntaxat attingẽte, immouetur, quã nimirum naturæ penetralia rimantis perquisitionem esse

** afferẽtem.*

B ** id est, fœtus in utero.*

quis inficietur? Quo equidem modo Aristotelē sanxisse constat. Etenim ecquis adeo malè animatus autorem alioquin grauissimum, vix conceptum absolutumq; partum, non nisi leuissimo se dimoueri motu, delitescere opinetur? Immouetur profectò, quoniam ei & motrix animula pariter atque vis insita sit. Is demum ob id quòd vieta fœmella calidior, & humectior, minùs (quæ certę quātum præsidij, quātumúe patrocinij præmaturiori motui afferant, argumentis præterquam nuda autoritate deprehenditur) mas iure censetur. Aut vsq; adeò exiliendi vigorem indeptus est, vti & emoueatur, & cū materno & intimo, tum etiam alieno exterraneoq; sensu saltiūculæ apertissimè concernātur, quales ꝑfectò Hippocratē puerperio afformationis tempus ter repetētem asciuisse planè credimus. Quæ res quanquam sensilis, iccirco ad medicum spectans: quia tamen nihil ad fœtificationis vaticinationem proficit, ideo omittenda. Inde sectæ illius (quam paulò antè prætexuimus) orsi sectatores fundamenta (quantum mea fert opino) iecere. Eo, ni fallor, qđ ab Hippocrate proditur, partum à conceptu tertio mense, qui primò fabricatus est, dimoueri quarto, paulo úe tardius vbi quadrageno se-

A cundo die absolutus fuerit decepti. Quanuis nullibi apud ipsum ex hoc ipso motus tempore partum augurari liceat, quoniam hunc quidem, terno deno mense, illum verò nono, prælato dierum motus * comptu, cū eo qui ad fœturam attinet, ab eodem autore epidemiarum volumine sancito collato, natū iri fateri cogeretur: Ipso nihilò secius, triceno quino die afformatum, mense septeno, quadrageno quino nono, in lucem erumpere monente. Quapropter hæc vel ratione contra tam spectatos viros (quo secius vetustatis artium parentis reuerentiam admo-B dum quàm insolenter verberemus) veri conscios excepisse, venia sit. Aut postremò inter vtrunq; motus intelligitur, non quo abditus prorsus delitescat, non quo extimus tactus, alienusq; visus planè incognoscat: at quo fœta duntaxat (vtpote quæ molliter icitur) diligenti animaduersione adhibita, non adhuc cæteris motione externis fœnerata, persentiscat. Quomodo Hippocrates quosdam septuageno, nonageno plerosq;, partus præmouisse, cuiq; cōmemorasse liquet. Neq; eatenus fabricæ spacium triplicasse opinandum, quatenus nonagenûm dierum tractus, tricenos ter comprehendat: quandoquidem idētidem de septua-

* c

de septuagenûm spacio cócinna verborum serie perhibuisse annuere operæprecium esset. Ast quis illi subtriplum (quod afformationis tempus statuere tur) vicenûm trium solium, & dieculæ partis tertiæ tractum nó nouit? Ecquis deniq; in vetustissimi medici decretis, puerperium tam angusto dierum lapsu fabricatum iri vnquam lectitauit? Quo fit, vt & qui nonageno sole, eo quem modo prædiximus, vibratur, quadrageno quino afformari: & qui septuageno, triceno quino, sarctè præmonstretur. Vnde fabricationis tractũ eo autore duplari ad saltiunculas motiunculasq; explorandas præ- B noscendasq; in propatulo est. Quod equidem Halyabas oppidò quàm liquidò expressit. Itaq; cuius triceno fabrica ad integrum perfecta est, ijs sexageno ad maturiorem ascitus motionem præsciri potest: cuius verò triceno quino, septuageno. At deinceps vnusquisq; motũ fabricaturæ tempore bis repetito haud dubiè auspicatur. Quo subinde triplato (qđ est primum formaturæ tẽpus, sexcuplare) cum Hippocrate, Galeno, Halyabate fœturam constanter præsagire valemus. Quare non ineptè Macrobius, locuples autor, in vtero futuri partus discretionem Hippocratem dignosci sanxisse, contrà quàm recentiores medicæ rei professi senserint, citauit. Quippe qui eo dierum numero, quo conceptus præmouetur, ter multiplicato (vt si nonageno sole, nono mẽse: si septuageno, septeno) partum foras excerni multò vigilantius obseruauerit. Idq; principiò in hac reputatione præcellere (quod inter omnes conuenit) perpetuò quisque nouerit. Non in ipsis temporũ articulis: at plerunq; præproperæ, interdum pręposteræ * fœtificatione, hęc ipsa pro cuiusq; natura, vi, alimentoq; euenire, magno argumento, quoniam mas fœminaque discrimine illo proculdubio dissentiunt, quòd eodem nasciturì mense protinus ab initio mas, fini propius fœmella penè extruditur, quandoquidem hęc tardiùs ille maturius, (vt retulimus) maturescat: hic robore viget, illa suopte ingenio vieta languidaque flaccet. Quas ob res marem ocyus, fœmellam serius edi par est. Nec te remordeat Halyabatẽ post triplicitatẽ, partum elidi exarasse: quoniam de partu fœmella excidua intelligendum est, alioquin autorem sibi ipsi aduersaturum: quandoquidẽ nascituram septimo mense puellulam, triceno quino die fabricatam, antea prodiderit, quam non post, quinimò intra ternã temporis motu (quippe quod

Macrobius.

* fœtificatio nis.

septuagenûm dierũ tractu præ finiatur) multiplicationẽ fœtari nemo quisquam eat inficias. Ex quo euenit vt illud magnopere custodiendum sit præcocibus maribus post ternam repetitionem, mensisque initio propiorem serotinis fœmellis citra eandẽ, finiq; quã citimum (serius formaturam nactis) ortum fieri. Idq; à diligẽtioribus obseruatum euelatumq; excipias. Porrò marem qui triceno sole afformatum iturus est, & fœminam quæ triceno quino (siquidem longioribus temporum impendijs ad munus id vt monuimus explendum indiga sit) hoc ipso * comptu obseruato, septeno mense suboriri, hancq; septuageno sole, illum sexageno motu potiri certum est. Octono mẽse in lucẽ prodituris, mari quidẽ septuageno die motio, fœmellæ octogeno: huic quadrageno fabrica, illi triceno quino, peroportunè conceditur. At mẽse nono nascituri, mas quadrageno, fœmina quadrageno quino fabricatum itura est: hanc nonageno, illum octogeno ad motum vires excipere obseruatum. Ob id Galeno partum quadrageno afformatum, octogeno pręmotum, haud esse superstitem enunciante. Nõ de mare, quippe qui nono mense vitæ compos exeritur: at de fœmella quę octauo mense, proindeq; A morbida ac minimè victura extruditur prodidisse existimãdum. Demum marem, qui quadrageno quino afformatus visitur, nonageno vibratus, deno fœtari mense (allata reputatione) perspicuũ habetur. Quo nascituram fœmellam mense, cẽteno sole præmoueri, quînquageno fabricã moliri operępretium fore, in aperto est. Simili quoq; modo partus intersitis diebus & afformationem assequi posse, & eandem pro cuiusque natura tum motionis, tum fœtificationis rationem sortiri non negauerim, quibus & fabricandi & nascendi stata nec rationis incompertæ tempora esse palàm est. B Etenim ij naturæ non ignotam legem, etiam si nec dum commemoratã obtinẽt subeuntq;. Sed quo nam pacto mas fœminaq; varijs fabricati, varijsq; moti temporibus, eodem nihilominus mense in lucem erumpant, dubitationẽ habet. Ijs verò, qui exactissimè eorum quæ retulimus meminerint, nulla penitus ambiguitas, nullaq; mentis distractio. Nam & si mense eodem connascantur, dispari tamen sorte, quando hęc quidem fini, ille verò initio propius: quam certè ortus varietatem, priores antedictę haud dubiè peperũt. Hi termini sunt, in quos fœturæ tempora (exterricineis non etiam ignota) periti examussim

* computo.

ſim digeſſere. Et quãquam varia in hoc vitæ pro cuiuslibet animo ſententia. Attamẽ quicquam noua inquiſitione perdiſci, veterum inuentis omnino calcatis, opinari cæcæ ſubtilitatis eſt. Nec quiſpiam miretur in partuum quoq; interpretatione eò ſcientiam profeciſſe, vti ventura etiamnum finito die præcinant, quando ijs longè peritiore, * ventuq; magis ardua (de quibus obſeruationes prodiderint) exquirere ſemper curæ fuerit. Quæ tamẽ haud æquè in priſcorum diligentiæ admirationẽ animum agunt, atque ea herbarum quadrupedũ pabulo prorſus intactarũ, ſecluſa, quæ inuia mõtiũ culmina, abditas ſolitudines, omneſq; terræ fibras ſcrutati, ad ſalutis vſus vertentes inuenere, quæq; eoſdem nimirum Deorum numero addidere.

entuq;.

Cæterũ ſcrupuloſiùs hæc quã inſtituto fortaſsis operi conueniat, tractaui, quæ non minus, tametſi ex priſcis præcerpta (vt rerum naturæ libuit) alijs certa, alijs dubia, alijs approbanda, pleriſq; damnanda facilè exiſtimemus. Nos verò ea ratione haud perterriti ſopitiq;, cætera quæ in ijs memoratu digna extant cominus ad hæc gnauiter exequemur. Igitur quacunq; hora vterus puerperio iam grandeſcenti vberem (vtpote qui emunctus ſit) * alimentũ haud ſuppeditare quit: quo etiamnum tempore hauſtus à parente aer (affluenti euentatione indigo) minimè ſuppetit, & acetabula quæ primò cõſpicua fuere, ſubindeq; minora redacta abolentur, atque ex toto obliterantur, partus aliunde tum alimoniam, tum euentationem quæritans, ad exitũ ſeſe conuertit & parat. Hoc ipſo tempore mulieribus vehementiſsimi labores, & multas quidem in partes, in alterutrũ femur plurimis, alijs in lũbos, quę vix pariunt: quibuſdam in imum ventrem, quæ facilius, incumbunt: Ijſq; potiſsimum, quæ ſtabiles & ſellulariæ, & quibus non bona latera ſunt: quibus etiam ſpiritus retinendi facultas aut nullo modo aut triſtiùs ſuppetit, incidũt. Quos cùm primum mulier præſenſerit, dictamni folia ex aqua pręclarè dantur, vnius oboli pondere. Si etiamnum emortui in vtero infantes fuerint, ſine puerperæ vexatiõe protinus reddi conſtat. Simili modo Pſeudodictamnum ſed tardiùs prodeſt. Cyclaminos adalligata, ciſanthemos epota: item betonicæ ſcobes ex aqua mulſa eũdẽ præſtãt vſum. Omnia proinde hęc, atq; ſcordotis ſucci dra. in aquę mulſę cyathis quatuor partus accelerãt. Cinnamomi etiam & caſtorei, myrrhæ, ſtyracis, ſauinæ, ſingulorum ſcru-

us par

tonia.

Partum promouentia.

pulus ex melle vtiliter lingitur: à linctu hora, boracis mineralis ex albo temeto odorato dragma rectè sorbetur. Ex sorptu (ni partus eijciatur) geminis horis croci dragmæ binæ ex mero albo commodè bibuntur. Abdomen * artanitæ succo illinire mirè prodest. Asparagi radix femori alligatur. Quæ omnia, ne sanguis immodicè effluat partu enixo abijcienda sunt. Quin & ex eiectis capillus illigatus celeritatem facit. Partus etiamnum accelerasse (ceu verò id verum esset atq; non fabulosum) produnt, si vir ex quo quæq; conceperit, cincto suo soluto fęminam cinxerit, dein soluerit, precatione adiecta se vinxisse, eandem & soluturum, atq; abierit. O rē (vt reor, nec hallucinari puto) spectatissimam risu, vix enim talia magorum commenta seriò complecti contingit. Nec secius difficiles partus confestim solui autumant, quopiam tectum, in quo sit grauida, lapide missiliúe, ex ijs quæ singulis ictibus tria animalia, hominē, aprum, vrsum interfecerint, transmittente: Quid ni vitæ remedia in millium millib. annorum non reperta demonstrasse irridere est? Identidem velitarem ab hominis corpore euulsam hastam (modò terram non attigerit) illatam probabilius moliri: Adipe ex hyenæ

* cyclamini.

A lumbis suffiri difficulter parietes, & quàm mox parere. Quomodo & eiusdem læuum pedem parturienti superlatū funebre existimant. Ex aduerso, dextro illato, perquam facilè ocyssimeq; eniti. Idem & ijs ex illius spina ossa salutaria censentur. Chamæleontis lingua adalligata, puerperij pericula tollit. Eundem quoq; parturientibus circa domum salutarem aiunt: Sin domibus inferatur, perniciosissimum prodidere. Carnes lupi edisse parituris prodesse ferunt: aut si parere incipientibus, qui adederit, iuxta sit: contrà, eundem superuenire exitiosum. Lacte suis poto cum mulso, mulierum

B fœturæ adiuuantur: atq; fimi è mare boue suffimento. Membrana è canum secundis (si tellurem non pertigerit) partus euocat. Quę anserinum fimum cum aquæ cyathis duobus sorbuere, aut ex vtriculo mustelino per genitale effluentes aquas, faciliùs eniti creduntur, gustatu quidem turpe probrosumq;, effectu verò perquam vtile. Cochleæ in cibo sumptæ accelerant partum. Amphisbęna vel mortua idē præstat. Anguium senectus lumbis superilligata, protinus à puerperio remouenda. Dant & in vino bibēdam cum thure, alioquin sumpta abortum cit. Baculus quo angui rana excussa sit, parturientes

turientes adiuuat: atque penna vulturina pedibus subiecta. Item siluri suffitu, præcipuè Africi, faciliores partus fieri dicuntur. Mirum & quod de torpedine inuenimus: si capiatur cùm luna in Libra fuerit, triduoque asseruetur sub diuo, faciles partus facere, postea quoties inferatur auxiliari. Et pastinacæ radius adalligatus vmbilico, si viuenti ablatus sit, ipsaq; denuò in mare dimissa, idē moliri existimatur. Vbi etiamnum partus strangulet, cācri ex hyssopo poti, præclarè adiuuant. Deinceps ijs autem omnib. aut quibusdā (vt cuiq; libitum fuerit) ita molitis, perspicacis ingenij, spectatæ intelligentiæ atq; expertæ peritiæ obstetrix aduocetur: cui non mox mulierem exurgere, in sedeue collocare cura sit: at prius vteri ostiolum, quod equidem cunctim dehiscit, pertingat, sensimq; premendo minimū digitū inigat, subinde iā (paulatim tamen) magis ac magis os dilatet: quod fatiscere pendens, * emplastro de mucilaginib. suprà præscripto capite * septimo vteri ceruicem (vt lubrica reddatur ac ductilis magis, quo facilius partus exiliat) vberrimè illinat. Quā vbi indu ratam cōperiat, bubulū fel, rosaceo admixto, inijciēdum est, vellere foris cū resina terebinthina imposito, eximiè adaperiente. Quibus ad eiusdem trā-

[margin: ...stetrix. | ...imento. | quarto.]

A situm hiantibus, grauidam attollere, in sedeq; collocare confestim iubeat: atq; vt promptè infantem expellere tētet, eidē blandis verbis persuadeat. Est autem munus id, quod ex se ipsa parturiens adijcit, non vuluæ (quandoquidem antea illius iam meminerimus) sed musculorū ventris, quos & ad excrementa secernēda nobis coo perari inclaruit. Plerunque verò diluta pallidiusculaq; sanies si fœmina natum itura est: cruēta, si mas, præfluit. Cæterum maris ac fœmellæ partus discri mine illo interstingūtur: Quoniam huius partus tardior, dolores etiam continui ac perpe- B tes, sed obtusiores: illius celerior simul & facilior, ac acriores & longè molestiores dolores. Equidem per tēpus id respiratio pariter atq; oscitatio arceātur. etenim quæ oscitauere, respirauereq;, difficiliùs enituntur. Quòd si interea dum * ui retinere nititur coacta respiratio nem eruperit, difficillimè quidem: * At vera in albi puluisculo narib. iniecto, ore naribusq; apprehēsis, sternuere cogatur, iuxta Hippocratis sanctū: Mulieri quā vitia vteri infestāt, aut quę difficulter parit, si sternuta mētum superuenerit bono est. Sed si ob hęc infans minimè edatur, pastillo infrà suffies. habet hic myrrhę semiunciā: Cinnamomi, galbani, castorei, sin-

[margin: * fœtum enititur. | * at ellebori albi. | Hipp. lib. 5. Apho. 35. | Suffitus.]

gulorum semidragmam: opopanacis dragmā: veratri nigri dragmas geminas: ex vaccino felle confice. Attamē suffitu nō nisi vrgente necessitate (ne obuius partus suffocetur, qđ plerunq; quibusdam euenisse nos ipsi vidimus) vtaris. Primùm autem aqua illa subtercutem (quā antea cōmemorauimus) fusa, puerperij motione membranulis interscissis, effluit.

Partus legitimus.

Mox fœtus ritu quidem naturę in caput gigni mos est, quomodo pedib. efferri, brachijs quoque ad costas & ad femora distentis, vtero inuerso, secūdisq; interna euoluentibus, foras in lucem venit. In pedes sanè nascētem procedere (quod æquo argumento Agrippas, quasi ægri partus, antiquitas appellauerit) atq; in alias penè innumeras figuras, contra naturam est: propterea qđ partē ab vmbilico suprà, puerperia impendiò maiorē inferiore obtineāt: maiora autē plus ponderis habent. Itaq; veluti in trutina pēdentes eò vergunt quò trahuntur. At quacūq; figura processerit, an quod effusum est, victurū sit: an in vtero præmortuū spirans tātummodo nascatur, septimā horā discernere diligentiores tradidere. quandoquidē vltra hunc horarū tractum, quę præmortua secernuntur aeris halitū ferre neutiq̄ valeāt. quē vbi quis vltra septenas horas su

A perstes sustinuerit, ad vitā (alter ni fortè, qualis pfectū etiānū quis casus excipiat) creatus intelligitur. Quemadmodū & sine spiritus haustu vltra easdē horas, sine esculentis vltra totidem soles (quibus accipiendis, & reddendis membra adiacentibus adscitisq; meatibus sibi obsequuntur) maxima ex parte vitæ haud potiri obseruātissimū est, maxima ex parte adiecimus, quoniam non perpetuò id euenit. Nam quo magis ac magis admiremur, non modò homini ante diem septenum letalis inedia non est, verū & vltra vndecimum plerosq; durasse certum est. Porrò fœtu vitæ

Ob... offi...

B obnoxio, si secundæ quoq; exciderint, vellere vmbilicus à vētre quatuor digitis citra dolorem alligādus est, ac succida lana ex oleo calido imponenda, superiusq; præcidēdus: cui *venę citrinę, sanguis draconis, sarcocolla, cyminum, vsnea, myrrha, pari pōdere cōtrita, superimposita vtiliter medētur. Quà verò deligatus est, cohærescit, ac pars iugis penitus decidit. Sed si copula amentumq; dissoluatur, puerperio sanguine affatim effuso protinus emoritur. quandoquidē infantē etiānū inter nascendū mortem obijsse sæpius intueri liceat. quippe cui imbecillo, antequā vmbilicus deuinciatur, sanguis sit plerunq; in vmbilicum circaq; suffusus.

** i... cum...*

suffusus. Quanquā peritiores nonnullæ obstetrices cruentū succū intrò de vmbilico reprimunt, quo diligētisimè peracto, infans qui modo exanguis exanimatusq; è vita excidebat, mox rediuiuatur, recreatur, vitæq; restituitur. Verū & intercepto inter nascendū halitu (ęquè quā sanguinis profusione) inspirantem ac præmortuū infantem edi, colūbarumq; pulli rostro (quoad quiuerit) pueruli ano immisso, quo moriendo intus spiritus relinquatur, in illiusq; vitam hæreat cōmutetur que morte, statim liberari inter omnes conuenit: Mirabili ante cuncta cōtemplatione. Quasi omnium parens præstātissima illa animę auxilia ex anima alia esse voluerit. At si quādo acciderit secūdas haud continuò cum partu exijsse, dū intus ipsæ, foris autem infans extet: vincto vmbilico, suprà dissecetur, atq; parte relicta secundæ amento femori (ne introcedant) vinciātur. Demum secundas morātes pręsidijs ijs, quib. & fœtū ac potissimū * sternutamēto, remedio quidē pręsentissimo, quā citissimè fieri quit exerere extrudereq; oportet. Cuius Hippocrates non ignarus inquit: Si secunda procidit, sternutatorio apposito nares & os apprehendimus. Sedulis itē suffitionib. liberalius admotis, enixā ab incōmodo hoc

[Left margin notes, partly cut off: ...idæ edu / ...e. // ...iā obste / ...in Ger / ...t obser / ... / ...utamen // ...o.lib.5. / ...'.49.]

A asserere nō dubitamus. Quinetiā & panacis semen è vino potum, appositumq; cum melle, pariter atq; eius radices appositæ, & secūdas extrahunt, & vulnas cōmodè perpurgant. Polemonia ex vino epota, secūdas pellit. Centaurij maioris radix derasa & apposita, secundas & mortuos partus deijcit. At precipua dictamno vis est, vt etiā transuersos (non modò emortuos) partus & secūdas eijciat, & ne in prægnantiū quidē cubiculum inferendū, quippe qđ abortum cieat. bibitur ex aqua foliorum obolus. Nec potu tātū, sed & illitu, & suffitu valet. Quo præcipuo, dum hæc ederemus, cuiusdā mulieris secundam tribus diebus post abortū moratam, tandem diuino annuente numine, pepulimus.

B * Molochis & aristolochia, myrrha & pipere additis pota subditaúe, & secūdas & intermortuos fœtus cit. Cissanthemos epota secundas pellit. Mandragoræ succus appositus, daucū potum vsum pręstant eundem. Scāmonium potum vel appositum. Erysimon cortice ex aqua pota emortua & secundas cit. Item radix è geranio peculiariter succurrit. Artemisiæ radix epota partus enectos & secundas extrahit. Easdē ramorū decoctum insidentib. cit. Itē & foliorum dragma pota. * Cantillides duæ in vino epotę secun-

** Maluis.*

** Cantharides fortè: nisi quis Anthyllides malit. Sunt enim hoc nomine herbæ species duæ: à quibus tamē secundas educi nondum legimus.*

darum moræ vtilissimæ sunt. Haud secus leporis coagulum secũdas expellit, modo pridiana caueãtur balnea: illitũ quoque cũ croco & porri succo vellere appositũ, præmortuos abortus. Easdẽ equinus lien ex aqua dulci epotus eijcit: itẽ vngulæ suffitu, aut fimum aridũ. Mẽbrana caprarũ in aqua partu edito inueterata potuque sumpta in vino, secũdas pellit, atq; terreni uermes in passo poti. Succida lana imposita subditaq; mortuos partus euocat. Vngulæ asininę suffitæ partum maturant, vt vel abortus euocetur, nec aliter adhibetur: quoniam viuẽtem partũ ocyssimè internecat. Cãcris ad purgationes mortuosq; partus cũ quinis lapathi radicib. cũ ruta, & fuligine, tritis & in mulso potui datis Hippocratẽ vti proditum est. Deniq; verbenacæ radix ex aqua pota, ad oĩa in partu aut ex partu mala præstantissima censetur. Itẽ & betonicæ dragma in vino cyathis tribus, cõtra omnia vuluarũ vitia, quæ à partu fiunt rectè bibitur. At quoniã in immodicas à partu duritudines, infestissimosq; dolores vteri aguntur, lupi adeps illitus, eos emollit, eorũ dolores iecur discutit. Asininũ seuũ inueteratũ, in vellere appositũ, vuluarum duricia mollit. Vitulinũ etiam fel, si in purgationib. fuerit sub coitu asper-

Ad partus mortuos & purgationes.

Ad uteri duritiem.

A sum. Caprarũ fel, callũ vteri, inspersum. Duritias & collectiones, adeps anserinus, aut cygni mollit. Nos præsentanea inuenimus, squinanti decoctũ croco adiecto sorbere: œsypiq; ceratum, oleum liliorum remollitum abdomini, à tergoq; coxendicibus calfactũ apponere. Pleriq; verò nõ hoc sane modo victura genitrice oriuntur, at iã enectæ parentis cæso (vnde cæsones dicuntur) vtero gignuntur. Sicut Scipio Africanus, itidem & Manlius natus est. Infans verò, quẽ inter tot animalium genera natura nudum & in nuda tellure ad vagitus natali die abiecerit, mox quũ exierit, nec antea, nempe quã egrediatur (tametsi cũ difficulter foris caput, corpus totũ intus fuerit) ab hoc lucis rudimento vocem emittit, flet, atque vagitat, manus in os quã primum ferit: quippe quia supplicijs (ob hãc duntaxat culpã, quia natus sit) vitam infeliciter infelicem auspicetur. Sed quod mirum est, & ætate nostra nunquã visum, editum infantem protinus in vterum reuersum, inter ostenta enumeratum nonnulli (nec ignobiles) prodidere. Exinde recrementum (quod papauerculum vocitant) plus quã pro partus magnitudine, colore cruentum, atq; admodum atrũ piceumúe deijcit: quamobrem quia valde tenellus est, muria pauci

B

Scipio Excis[...] tero. Infans flet, [...] in os [...]

Infan[...] rũ r[...]

Infa[...] natu[...] do t[...]

pauci salis, cui admixta sint costus, sumach, fœnumgręcũ, origanum, eundẽ, præter os & nasum, circumluere diligẽtiores iussere. Demum lauatrix manu dextra, lęuo brachio eius pectori adacto, eum præhendat, tepida aqua æstate, hyeme calida, meraciore generosoúe temeto, ouorũq; vitellis binis adiectis, à proluuie quacũq;, nares digitis vnguib. excisis, perpurgãdo, anũ minimo digito adaperiendo, exquisitè pelluat. Quod plerunq; bis aut ter in die (ęstu potissimũ) facere conducit atque expedit. Deinceps verò læuigato linteolo madidũ infantẽ desiccet, singula membra leuibus pressuris afformet ac excultius effigiet. Vesicam, vt lotij egressus facilior sit, deprimat: Leuibus pãnis extensus, brachijs ad costas porrectis, obuoluatur. Institisq;, capitio capite operto, peruinciatur. In ipsius nares oleũ conijciatur. Deniq; capite eleuato super latus, quò melius pituitosa materia ex capite expurgetur, cunabulo suauiter semicirculari motu quasso, succentante quapiã, obdormiat: mellis per diẽ (primũ scilicet) suctu contentus, nec nisi flenti propinetur. Demũ vsq; quò parentis tẽperatura pristinę naturæ restituatur, eundẽ nutrix infrà eligẽda, interdiu bis aut ter lactet. Tantisper enim puerperæ lac in pumicis modum

A coit, quod colostrum appellatur, ac propterea infantes qui hoc lactauerint colostrati: sed ijs nutricis potius lac exhibere cõuenit, quãdo matris exitiosum sit. Subinde maternum lac potiùs sugat: quippe quod alimoniæ, qua dũ in vtero infans erat, alebatur, perquã simile existat: muliebria nanq; in vbera delata cõcoctione lactescũt, & ob id eidẽ vel maximè cõueniens: quod etiamnũ quotidiano experimẽto cõpertum est, propterea quod maternis mamillis puerperij ori admotis, alliciatur, ac deniq; quæq; eidẽ officerent, arceantur. Etenim à partu purgationibusque lactis copia excitatur, adeò vt plerisq; non B modo de papillis, sed & passim per vbera, aliquib. etiã per alas, effluat: in posterũ quoq; quoties nec cõcoquatur neq; exeat, sed redundet supra modũ succus, globuli obdurescunt intumescũtq;. Quas murinum fimũ aqua pluuia dilutũ, reficit. Easdẽ à partu adeps anseris cũ rosaceo & araneo custodit. Mammis puerperio vexatis, otidũ adipẽ vtilẽ esse inuentũ est. Anserino adipe mãmis perunctis dolores mulceri existimant. At vbi lactis putrescẽtis vbertate atq; affluẽtia mamillæ rubore suffusæ obduruerint inflãmenturq;: qđ die tertio omnib. maxima ex parte obuenit. Muricũ, vel purpurę testarũ cinis cũ

Colostrum.

Maternũ lac præfertur.

Ad mamillas

Ad mamillas inflãmatas.

melle efficaciter sanat. Atque aduersum eas quę eã fortunam inciderint, plerique medici se medicos nõ inueniũt. Ego certè scio(pace acvenia dicere liceat) rarò quãpiã, quę se illis credidisset, huic pesti ereptam. Verum ita nos eius curationem ijs quę infrà perscripta sunt intra quartum diem expediuimus, abrotoni, mentę, apij, singulorũ manipulus: psyllij, acaciæ, gallarum, omnium vncia: cymini semiuncia: radicum altheæ manipuli bini : castorei semiuncia: seminum lini vncię tres: radicum brassicæ rubræ vstarum dragmæ tredecim: cãcrorum fluuiatilium exustorũ totidem: hæc quum in aqua mentæ quod sufficit subferbuerint, donec pars tertia decesserit, mammæ sępius foueantur. Mox à fomento emplastro tali illinantur, acaciæ vnc. tres: cyclamini vncia vna: mucilaginis seminum lini, mucilaginis psyllij, singularum vncia vna, ex succo apij quod sufficit, emplastrum molle confice. subinpe tempore procedente, sandaracha, myrrhaque, adijciendæ sunt, sandaracha præponderãte: quæ si mammas obdurent, fotu florum maluarum, ac radicum altheæ ex aqua fontium, ad tertias decoctarum præstanter succurritur. Hercules à partu ob dictas causas duriciã ijs accidere in confesso est. Quan-

Experimentum.

Fomentum.

Emplastrũ.

A doquidem ubera tota fungosa extent, adeò vt si casu aliquo pilum mulier poculo hauserit: dolor in mammis (quod malum pilare vocitant) nimirum moueatur, neq; aptiùs sedatur, donec vel spõte, vel mulctra pressus pilus egrediatur. Cãcri etiamnũ fluuiatiles illiti, vel marini pilos in mamma, vel muricum carnes appositæ tollunt. Sed quoniam natura non ita fert, vt succus idem plu ribus vnà locis erumpere possit, hinc quandiu è mammis lac emanauerit, magna ex parte menstruæ purgationes astringuntur, assiduè dixerim, haud perpetuò, quando & iam qui-

B busdam lactantibus (vt nos ipsi nouimus) muliebria proruperint. Lac autem donec mulier conceperit asseruari, tũ autem desinere atq; aboleri, tam in homine quàm in quadrupedum viuiparo genere inclaret. Quanquam fœminis partum alentibus si ex eodem viro rursus conceperint, lac minimè corrumpi, Nigidius autor est. At si quid (vtpote quia lac integrum nõ sit, aut quia parẽs vieta, languida, aut nobilis admodumq; deliciosa sit) matrẽ puerulum lactare inhibuerit, nutrix eligenda est, cuius ætas inter vigintiquinque & trigintaquinq; annos, sit viuidi coloris, fortis ac robusti colli, pectorosa, musculosa, duræ ac multę carnis,

Pila

Qu ...ctat pur

Lac pit cep

Ni Nu ger

carnis, non obesa, nõ gracilis: cuius etiam mãmę solidę ac firmæ sint, mediam magnitudinem modicamq; duritudinem obtinentes, quibus lac plurimum fit, odoratum, cãdidum, perdulce, ęquabile, neq; admodum crassum, neque tenue, cuius super vitreum vmbonem rectè probatio fit, si neq; prorsus fluet neq; vmbone reclinato omnino constet: aut si in vasculo illius portio emulgeatur, myrrhæ tantillo adiecto, sero pariter atq; caseo pars æqua detur. Probatissimum etiã si in vngue hæreat, nec defluat, atque quod à partu quadraginta & quinque, sexagintaúe solibus abscederit. Si marem iusto partu illa pepererit, neque aboriri assueta. Si laudatorum morũ extiterit, quæ nec ocyssimè animæ passionibus afficiatur, neq; penitùs obtusi sensus aut stolida sit. (quæ lactare prohibent) Quæ nihilominus admonenda est, ne concumbat: vt probatis cibarijs vescatur: vt quaq; vice ante lactationẽ partui mellis pauxillum ex pauco vino lingendũ tribuat: item vt lactis quicquam mulgeat, vt mamulæ pressione puerperij suctionem iuuet, ne fortè vehementi suctu, & gulæ instrumenta oblædãtur, & malarum ossa luxentur, quod sæpius cõtingit: vt singulis lactationib9, non vberem lactis copiam, sed

...tis proba...

A parcam exhibeat. Quòd si defuerit remedia adhibenda sunt. Nam suillum lac potum, deficientia puerperarum vbera mirè replet. Asininus lien inueteratus ex aqua illitus mã mis abundantiam pręstat. Terreni vermes cum mulso poti lac deuocãt: atq; perdicis oua sorptui data mulieribus, Glauciscus è iure sumptus, & Smarides cum prisana sumptæ, vel cum fœniculo decoctæ, lactis copiam faciunt. Item cancri cũ lapatho & apio in iure cocti vbertatem præstant. Ijs itaque obseruatis, puerulus & benè habebit & commodè lactabit. Quo tempore lacteas & albidas deiectiones egerit.

Ad lactis defectum.

B At cũ vmbilici exesa vellere pars ceciderit, quod post tres aut quatuor dies iugiter accidit, cochlearũ cinis vtiliter imponitur. Ossa etiã ex vngulis vituli, aut plumbum cremata eundem præstant vsum. Conuulsione pleriq; ac præcipuè corpulentissimi habitissimiq;, & lacte copiosiore crassioreque vescentes, atque astrictas aluos habentes (quippe qui sacietate vexentur, & recrementis scatescant) ac potissimum plenilunio, corripi assolent. Quo morbo omnes fermè ante septimũ solem pereunt: ob id die septimo (ijs superstitibus) tanquam eorum saluti magis credamus, nomina imponuntur. Proinde

Ad umbilicũ infantis.

Comitialis puerorum.

iecur asini panace modica admixta, in os instillatum à comitialibus morbis & alijs quadraginta iugiter diebus factitatū, puerperia tuetur. Cerebrum capræ per annulum aureum traiectū, priusquam lac detur infantibus, contra comitiales cæterosq; infantium morbos instillatur. Cæterum præcox illis risus atque celerrimus, lachrymęúe ante quadragesimum solem maxima ex parte haud quaquam conceduntur, quanquam die eodem quo satus esset, Zoroastrem vnum risisse lectitauimus: sicuti & Crassum, Crassi in Parthis interēpti auū, ob idq; Agelastum apellatum, nunquam risisse ferunt, quomodo & plurimos nunquam flesse: alios quoq; multos, quod mirum sit, maximæ sapientiæ autores, veluti Socratem, Diogenem cynicum. Heraclitum eodem semper vultu nec aut hilari magis aut turbato (quales apathes Græci cognominant) extitisse. Qui sanè animi tenor in rigorem quendam natureque duram atq; inflexibilem toruitaté summopere exit, humanos etiamnum affectus proculdubio adimit. At quoquo modo res se habeat, si ante quadragesimū diem risus eruperit, ominosum id atq; timoris plenū vulgò iudicatur. Cuius temporis partem plurimā obdormiunt. Etenim homini

Risus. *Lachrymæ.* *ἀπαθεῖς.*

A animalium vni per aliquot mēses somno cōfestim genito premi sopiriq; datum est, subinde iam longior indies insomnia. Somniare etiamnum eos cominus compertū est. Nam & pauore expergiscuntur & suctum imitantur, plerosque verò nunquam, quibus exitiale contra somniorum assuetudinem indicium fuisse multorum exemplis veteres inuenere. Insuper recens natis vertex adeo mollis est, vt cerebrū palpitare perpendatur, qui sane serius duratur. Quinimo Zoroastri ita palpitasse, vt impositam manum valentissimè repelleret, futuræ scientiæ præsagio, constat. Pue-B ris primores septimo mense dētes gignuntur, priusque ijs superiores, illis inferiores, at omnibus ferè prius parte supera, haud dubiū est. Ex quibus qui primus ceciderit, vt terram nō attingat, in armillam inclusus, in brachioque assiduè habitus, muliebrium locorum dolores efficacissimè prohibet. Septimo eosdem anno decidere, ac alios suffici dilucet. Quosdam & cum dentibus (tametsi rarenter) nasci, sicut Marcum Curtiū (qui ob id Dentatus cognominatus est) & Cn. Papirium Carbonem præclaros viros, inclaret. Id quidem in viris mali fuisse auspicij antiquitas negauit. At in mulieribus ea res infausti ominis atque inauspicati exempli

Inso[...] *Palp[...] rebr[...]* *De[...]*

empli regum temporibus exti tit, quando Valeriam ita natam ciuitati Sessapię, ea tempestate florentissimæ, in quã deportata fuit, aruspicum responso vaticinante, veridico exitio fuisse, dignissimi autores scriptauerint. Aliqui etiamnũ dentium vice osse continuo superna oris parte gignuntur, sicuti Prusiæ regis Bithynorum filium fuisse tradunt. Sed ex dentibus quaterni primi quia secãt * temnici à Græcis nominantur, ij exinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cinguntur. Vltra quos vtrinq; ferè maxillares seu molares quaterni sunt, preterquã in ijs, in quibus tres vltimi qui serò gigni solẽt nõ increuerũt, horũ vtrinque bini caninis proximiores, columellares vocitãtur. Quare viceni omnes erunt. Ex quibus primores singulis radicib. maxillares vtiq; geminis, quidam etiamnum ternis quaternisúe nituntur. Atq; ex radice eadem in pueris nouus (altero deciso) dens subit, qui multo sepius priorem expellit. Interdum verò aut suprà aut infrà eum sese ostendit. Sed non desunt, quibus tricenos binos viris dẽtes attribuêre, fœminis numerum minorem (excepta turdulorũ gente) placuerit. Quibus non plures fuere, longiore vita promitti spatia putãt. Quibus autem in hoc primo dentitionis

ntium nu... | ...us. | ...es.

facilitan... dentitio...

A rudimento, impatientissimis difficulter nascuntur, ijs qui dẽtes, qui primi cadunt, alligati facilem (efficacius si terram nõ attigere) dentitionem præstãt. Lacte caprino, aut leporino cerebello adipeque gallinaceo, gingiuæ perfricentur, cerebrũ pecudis in vino potui detur. Dentiũ delphini cinis ex melle gingiuis illinitur. Eius quoque dente gingiuæ tanguntur. Caniculæ dentes eundem habent effectum. Infantib. tamen nihil butyro vtilius per se & cũ melle, priuatim & in dẽtitione, & ad gingiuas, & ad oris vlcera. Dens quoque lupi adalligatus infantium pauores (quos etiam lapis stellatus arceat) dẽ

B tientique morbos prohibet, quod & lupina pellis præstat. Cinis caninorum dentium cũ melle pueros tardè dentientes adiuuat. In cochlearũ corniculis arenaceæ durities inueniũtur, eæ dentitionem adalligatæ facilem reddunt. Cerebrum viperæ pelliculæ illigatum. Ad idem & serpentiũ grandissimi dentes valent. Bouis capiti lapillum inesse produnt, quẽ ab eo expui si necem timeat, inopinatis tamen, capite præciso exemptũ adalligatumq; dentitioni mirè prodesse: eiusdẽ cerebrum ad eundẽ vsum alligari iubent. Limacisq; lapillũ ossiculumúe in dorso offensum. Dehiscentib. gingiuis, caput &

collum oleo ex aqua calida abluto fricentur. Oleum insuper in aures guttatim rectè instillatur. Subinde ireos radix cõmasticata dolores ac vlcera inhibet. Os melle & sale collutum eosdem mirè arcet. Deniq; liquiritię succus in ore contineatur. Plurimis hoc tempore pueruli morbis obnoxij sunt, qui cùm vexantur non vno genere sęuiunt sed & febri, cõuulsiõe & alui fluore, & id genus reliquis morbis, quos Hippocrates internoscens inquit: Per ætates hæc accidunt paruis & recens natis puerulis, vlcera oris, vomitus, insomnia, pauores, inflammationes vmbilici, humores aurium. Quos impauidos proculdubio asinina pellis iniecta facit. Paulò ętate progredientibus, quũ dentire incipiunt gingiuarum prurigines, febres, conuulsiones, alui fluores longi, maximè quum caninos edunt, & ijs potissimũ pueris qui corpulentissimi sunt, & aluos habent astrictas, ij leporis coagulo illito vbere, mirè sistũtur: caprinum quoq; fimũ inquietos infantes panno adalligatũ, maximeq; puellas cohibet. Adultioribus iam tonsillę, vertebrę in occipitio, siue luxatio in partem interiorem, anhelationes, calculi, lumbrici teretes, ascarides, verrucæ, satyrię, strumæ, & reliqui abscessus, sed præcipuè quæ enumeraui.

Morbi ex dẽtitione & remedia.

Hipp. lib. 3. Apho. 31.

A Plurimi verò affectus puerilis ętatis iudicantur, aut intra quadragesimum diem, aut intra septimum mensem, aut intra septimum annum, aut quum ad pubertatem itur. Qui autẽ perdurarint, nec solui potuerint pubescenti, aut fœminæ quum erumpunt menstrua, ij consenescere assolent. Quibus singulis affectibus proprijs medicaminibus passim ab autoribus descriptis proculdubio medemur. Sed & nobis quoque de omnibus ijs ac cæteris toto vitæ lapsu ab vnguiculis cunabulisq; miserrimo animalium homini euenientib9, seorsum fusiore vberioreque tractatu post B hæc summa cura edisserẽdum est. Quanquam medicinæ tot, contra tot mala generis humani excogitatæ, subinde quoq; nouitatibus victæ succumbũt.

Summæ hominum infelicitatis indicium. Vni hercule animantium protinus ab initio luctus datus est: vni lacrymæ, vagitus: vni sponte ac sine doctrina non aliud quàm flere didicisse: vni flenti mox nato, cęteris imperaturo, manibus pedibusq; deuinctis iacere: vni alienis opibus velari: vni innumeros & nouos quotidie, omni æuo priore incognitos cæcos sentire morbos: vni tot periculorum generibus quati, tot metibus torqueri, tot curis exterminari: vni toties (vt nulli frequen-

Ho[...] lici[...]

frequētiùs fit votum) mortem mœstè inuocare: vni fragilissima vita: vni nocturnæ quietis æstimatione, dimidio (quippe cùm æqua, morti similis pars exigatur, aut pœnæ nisi quies cōtigerit) vitæ suæ spacio viuere. Quãuis ex omnibus bonis quæ homini tribuit, nihil eidē melius vitæ breuitate ac tempestiua morte, in qua certè id optimum, quod illa sibi quisq; cōsciscere quiuerit, natura præstiterit. Quapropter hoc primum quisq; in sui remedijs animi celebret: quandoquidem naturæ munus (boni quantulū dari videatur illi) incertum ac fragile nimirum sit, malignum etiamnum & breue, cui largissimè obtigit. Sed quid quod bona malis (etiam pari numero) paria haud quaquam sunt. Nec immensa lætitia vllo minimo mœrore pensanda est. Quamobrem si verum facere iudiciū, ac omni fortunæ ambitione repudiata, sincerè, rectè, iusteq; decernere velimus, Mortaliū nemo felix est. Quibus iure eorum decreta comprobentur, qui non nasci, aut quam ocyssimè aboleri, optimum censuêre. Heu vana & imprudens mortalium diligētia. Heu dementia. Heu inquā summa mortalium dementia, existimantium, ad superbiam, luxuriam, ambitionē, auaritiam, immensam viuendi cupidinem, gulam, superstitionem, sepulturæ curam, rerum libidinem, rabiem, sæuitudinem, ac deniq; ad hominum mala sese genitos esse. O stolidā infelicitatē: ô vanam mortalitatem, & ad semetipsam seducendam, (quippe quum mortalium nemo omnibus horis sapiat) procacem atq; nimium pronam: ô vtinam falsa, futilia, atq; irrita hæc & non à uate dicta secula nostra iudicent.

PROLIS CAVSAE, 2 TVM *cum parentibus, tum cum alijs, similitudinis. 3 Numerositas uno enixu partuū, atq; eiusdē causæ: 4 ac præterea superuacanearum deficientiumq́ue partium. 5 Demum partus prodigiosi nonnulli.*

CAPVT VI.

SEd quam ob causam mares & fœminæ edantur, & alij parentibus mares maribus, fœminis fœminæ: alij è diuerso, matri mares, fœminæ patri, deniq; maiorib. suis alij, alij suorum nemini, idq; tū corpore toto, tum partibus singulis, similes gignantur, diligentiores diligentissimè exquisiuere. Quorum omniū causas, non minore nos diligentia explicare conabimur. Quoniam verò neque omnibus id genus accidentibus puerperij formę obnoxia natura repugnat, ne-

que omnibus acquiescit vt facilè secerni queat, quę ex ijs ab se abdicet ac velut profana ab ipso sacræ conceptionis vestibulo eliminet, quæúe etiamnum sæpe ac libèter admittat, diuisionum gradibus contemplandum perpendendumque erit. Inde orsi, quòd maris genitura vim, quæ in eo sunt membra, quoad substātiam procreandi primùm obtinet: deinceps verò accidētibus eisdem affecta: subinde, quia mas maiorum suorum sugillationem seruauerat, seminale recremen tū, qualia illis fuêre mēbra, generare quit. Demū quia ab homine decisum, hominis fabricationis compos euadet. Pari vsu & de fœmellæ prolifico semine differendum. Horum hercule, primùm à semine, quà maris est: secūdum ab eodem, quà huiuscemodi membrorum lineationum effigiem ac accidētia talia prę se ferentis: tertium vt prosapiæ huius: quartum vt talis speciei, quia humanæ, proficiscitur. Nec tamen talia pro harum (quas genituræ motus appellare liceat) virtutum dun taxat arbitrio, at secundum horum motū leges, subiectæ materiæ affectionibus respondentibus, gigni arbitrandum. Quo fit vt si maris genitura, fœminę geniturā viribus superauerit, materia non reluctante, marē patri ex toto similem gigni in-

Mas gignitur patri similis.

A dubitatum sit. Hinc pleriq; eorum quæ in parte sunt signorū, vt neruorum, verrucarum, cicatricumq; & id genus reliquorum, in eadem prope dixerim parte geruli eduntur. Quin etiam ex mancis truncisúe, māci ac trunci, vt, verbi causa, ex claudis claudi, cęci ex cæcis, eadem ratione prodeūt. Contrà si fœminæ prolificum semen, annuente moremque gerente materia, maris genituram subegerit, fœmella matri persimilis in lucem veniet. Quòd si maris semē superetur, haud sanè plurimum, & parte altera materiæ dispositio ad maris membrorū substantificam formā pariter

B atq; accidentalem suscipiendā procliuis magis impendioque obsequibilis sit, puerperiū patris & sexum & effigiem prę se ferens gigni operæpreciū est, quādoquidē duo illa etsi imbecilla longè plus quàm sola matris genitura, ad hoc cooperentur. Sin fœmineo semini id acciderit, contrarium contingit. Si verò maris genituræ motus, quà maris est, succubuerit, quà verò mas talia accidentia obtinet, superauerit, fœmella patris effigiē repręsentans generabitur. Quòd si neque adhuc, quà taliter affecti, sed quà prosapiæ huiusce, quæ auo similis sit, reddetur. Denique si etiamnum, non vt prosapiæ huius, sed quà hominis, nec fœminæ semi-

Fœ... gni... sim...

Fœ... tri... gni...

Fœ... sim... no...

Fœ... tri... sim...

ſeminale recrementum duab. (primã excipio) reliquis virib. vicerit, nec patri neq; matri, neque maiorũ ſuorũ alicui, at homini dũtaxat nata aſsimulabitur. Fieri etiam quit vt ſeminis motus, quatenus maris, ac huiuſce proſapię eſt, dominetur, at quatenus hominis, horum accidentium, huius figuræ imaginiſq;, neutiquã ſuperet. Quocirca (modò ne fœminæ in ijs motus vicerit) creati maris ſimilitudo, in auos degenerabit. Iam enim tale quiddam vel tertia prole poſt rediuiuens regeneratum eſt. vt cũ quidam ſuo in brachio notam haberet, non hanc filius, ſed nepos, ea præciſe corporis parte nigriciem quandã habens, prodijt. Quòd ſi neq; in auos degeneret, in hominem ſaltem, ſiquidem, quà hominis motus ſeminis, nec alioquin ſuperarit. Pari modo vel fœminis euenit, eiſdẽ prorſus cõbinationib. obſeruatis. Aut enim ſeminalis recremẽti, quatenus fœminę eſt, poteſtas ſubdominatur, in cæteris verò dominatur, quapropter mas matri ſimilis generatũ iturus eſt. Aut neq; quà talib. affectæ, ſed quatenus huiuſce progeniei. Vnde auorũ matris ſimilitudinem adeptus mox orietur, indicio eſt. Niceus nobilis poëta, qui adulterio Æthiopis nata matre nil à cæteris colore diſsidente Æthiopẽ auũ regenerauit. Aut

[..]us auo pa[..]rno ſimilis.

[..]s matri ſi[..]lis.

[..]s auo ma[..]no ſimilis. [..]rus.

A non niſi quà hominis geniturę motus ſuperat, nec viri parte altera genituræ vis, in ſui auorumúe ſuorum effigiem decũbit, & ob eam rem mas, hominis ſpeciem nactus prodibit. Hinc itaq; mulieres quaſdam ſibi ſimiles partus perpetuò parere, quaſdam viro, quaſdã aut ſuis, aut viri auis, quaſdam eorum nulli, quaſdam fœminam patri, marem ſibi, accipias licebit. Quinimò præter hæc, ſimilitudinum quoq; reputationem in mentem eſſe (vtpote in qua multa fortuita pollere credantur) memoria rerum, quæ viſę auditæúe fuêre, imaginib. ſub cõceptu hauſtis, compertũ experimento habemus. Vnde

Mas neutri parẽtum ſimilis.

B vtriuslibet maris ſcilicet ac fœmellæ ſubitò animo tranſuolans vagaq; excogitatio, ſimilitudines effingere aut miſcere (nec ab re) exiſtimandum. Ac propterea plures humano generi, quàm cæteris omnib. animalibus ſimilitudinum differẽtias accidere par eſt. Quãdoquidẽ cogitationũ velocitas, animi celeritas, necnon ingenij varietas, multiformes multiſq; modis notas nimirũ imprimere, confiteri neceſſum ſit: quod non minus quotidiano vſu id obſeruantibus, ac prętereita ſæcula intuentibus inclaruit, Artemõis plebeij argumẽto, vſq; adeò regi Antiocho iã necato ſimilis, vt Laodice re-

gia coniunx per eum commendationis, ac regni succesſionis munus elegãter peregerit. Nõ desunt etiamnum. Vibius è plebe & Publicius seruitute libera tus, qui Pompeio (probum illud os, illumq; eximiæ frontis honorem, elegantiam præferẽtes) indiscreta propemodum specie persimiles extitere. Qualis quoq; causa, prius eius parẽti Menogenis coqui sui, tum in reliquis, tum etiam in oculorũ vicio eidem simillimo cognomen indidit. Quæ & Scipioni Serapiõis, à Serapione victimarij negociatoris seruo nomen imposuit. Rursũ Surę proconſ. non modò integerrimam indolem, verum & loquendi rictum, linguæ contractionem, sermonisq; tumultum ac festinationem, incredibile dictu in Sicilia piscator quidã retulit.

Gemini, tergemini & plures partus.

Cęterũ ijs quoq; omnib. causis, & in geminis parentũ similitudines effinguntur. Ex geminis nanq; alterũ patri, alterũ matri, & hos quidẽ ambos patri, hos verò matri, hos eorũ nemini, similes fore conspicuũ est. Plurimis nanq; locis, & maxima ex parte, mulieres singulos singulæ, duosúe pariũt. At solis nõnullis vt in Ægypto, vbi fœtifer Nilus potus, idipsum suapte natura impertit, & geminos & tergeminos, & bis binos nasci, & plerũq; plures certũ est. Vt etiã Fausta è plebe, mares duos, fœ A minas totidẽ enixa est. Sed & quinq;, iamq; hoc plurib. euenisse, exploratum est, quando quidem mulier quędam viginti puerperia partubus quatuor, quinos partubus singulis enixa, ediderit: atq; eorum maior pars enutriri & adolescere quiuit. Aliã insuper duodecim partubus, sexaginta infantes peperisse inuentum est. Diuo Augusto imperante, eius quædam ancilla in agro Laurente quinque pueros (qui pauculos vixerint dies) in lucem emisit. Et in Peloponeso binos quater alteram enixam, maiorem partem ex omni eius vixisse enixu, proditum est. Pari vsu & B in Ægypto septęnos vno vtero simul genitos esse. Equidẽ cuncta hęc vbertate atq; affluentia seminalium excrementorum accidere, neminem latet. Quomodo enim hominis cuiusque perficiendi, tum ad maius, tum etiam ad minus certa magnitudo extet, quos quidem terminos, vt vel maior vel minor euadat, neutiquam supergredi posſit: sic & seminalis genituræ haud indefinita est materia, ex qua consistat, quippe qui non ex quantalibet gigni queat. Qui igitur homines plus excrementi, quàm satis sit ad vnius homunculi fabricam secreuerint, ijs vt ex ęo toto vnꝰ duntaxat formetur homo fieri nequit. Sed tot numero, quot in

in illis genituris debitæ magnitudinis perscribi possunt, generari operæprecium est: quandoquidem nec maris nec fœminę genitura, plus quicquam minusúe, quàm à natura sancitum sit constituere valeat. Et ob eam rem, si aliquando tantum materiei mas & fœmina emiserint, quantum pro duob. suppetat, vincẽte quidem prorsus vi patris, geminos patri persimiles procreatum iri constat. Contrà vincente matris motu. Sin partim maris potestas superet, partim superetur, alterũ patri, matri alterum similem gigni, nemo quisquam inficiatur. At ijs vnum id adijciendũ duxi. Quod geminis editis raręnter aut puerperæ aut puerperio, preterquam alteri vitam esse, diligentiores prodidere, sin vtriusq; sexus gemini enixi sint, rariorem vtriq; salutẽ. Inter paucos etiam si alter mas, alter fœmina fuerit, ambos seruari visum est. Pari omnino modo, si vberem & pro tribus quatuorúe, ac sic deinceps materiã parentes sugesserint, iudicandum. Similis fermè, immò eadem superuacanearum agnascentiumq; patrium, quæ & geminorum generationis, causa censenda est. Nam si materiæ plus quàm pro ipsius natura partis (vtpote quum singulæ sibi proportionatam materiæ partem vendicent) quando

...mini alter ...i parentes similes.

...mini plerumq; breuis ...

...sa parti... superuacanearum.

A non ex partibus singulis singulæ condãtur partes, accesserit: sic procul dubio eueniet, vt vel pars iusto maior euadat, verbi gratia, digitus, aut manus, aut viscus aliquod, aut aliud ex cęteris mẽbris, aut profectò conceptu fisso, partes eiusmodi plures exurgent. Quòd si iterũ plus quàm pro partium plurium natura materiæ subministretur, plures geminari partes opus est. Hinc nõnullos geminato capite, cruribusq; geminatis, corpore ferè toto geminato, plerosq; in lucẽ prodijsse, haud fabulosum est. Siquidem semel duos tergorib. iunctos, imò potius tergore vno, B pro duobus persungẽtes fuisse traditum sit. Qui etiãnum viginti annorum tractu, moribus plurimum differẽtes, vixerint. Quorũ alter, quũ mortẽ obierit, alter tandiu superstes fuit, donec iã emortui germani corruptione, putrilagineúe ac grauеolentia, decesserit. Quomodo & Ægyptijs portentum, binis in aduersa capitis parte ocellis hominem, ijsq; nõ cernẽtem, enutrire placuit. Quibus simili modo gemina habere genitalia datũ est, ijs redundans pro huiusce partis natura materia subministrata est. Qđ si paterni seminis motus partim superarit, partim subdominetur, hermaphroditos, olim androgynos vocitatos, se-

Hermaphroditi.

xus vtriusque, inter sese vicib. coëuntes, mamma dextra virili, muliebri læua, generari neminem præterit, modò ne rationis prorsus expers fuerit. Sin alterutrius vis dominetur, aut procerum genitale vnum, aut gemina, & hoc quidem agnatũ irritum subinde per alimentum delitescens, illud verò ratum, redduntur. De ijs enim perinde ac de toto sentiẽdum est. Nihil enim interest de toto, an de partib. & de extimis an de intimis disseramus, quibus mutationes atq; detrimẽta accidere haud vnquã vllus dubitauerit hisceritq́;: quando & in ijs, in cæteris quoq; animalibus, hæc nimirum explorata sint. At quoniam seminalium excrementorum nonnunquam non modò pro vnius vel alterius partis natura: sed aut minus, aut nihil prorsus suppeditatum suggestumq́; sit, ob id, sicuti excedente materia partiũ excessus, ita deficiente, defectus fit: hinc ex integris, trunci gigni contingit, quomodo materia pro vnius partis natura, quæ tamen in parte minimè existat, subministrata, ex truncis integri procreantur. Quam igitur ob causam, alij pluribus quam iustum sit digitis, alij paucioribus: eodemq́; modo in cæteris partibus, quę aut excedant, aut deficiant. Quare etiamnum duplici genitali nonnulli, altero maris, altero fœminæ gignantur, qui mõstruosi partus nuncupentur, iã affatim dictum esse putamus.

Causa partium deficientium.

Partus prodigiosi.

A Sed de quibusdam prodigiosis enixibus (qui non minus eueniant) quicquam adijciendum censuimus: in quibus pleraque sane quàm multis incredibilia visum iri haud ambigimus. At rerum naturæ vim atq; maiestatem in omnibus momentis (quopiam partes eius ac non vniuersam animo complectentе) aperta fide carere certo certius est, hinc complura neutiquam fieri posse, priusquã facta sint, adiudicantur. Quæ tametsi fide careant, admirationem B tamen implent, coguntq́; confiteri multum esse: quòd verò supersit, nihil non naturæ vi effici posse existimantibus. Adeoq́; ad hæc attonita antiquitas extitit, vt dictu quoq; penè incredibilia affirmaret. Quasdam enim regionibus nonnullis Meridionalibus, animal viuens (quod feram cognominant, frequentissimum in Hispania vitium) genuisse mulieres compertũ habetur. Quòd, si dum editur, terrã parietesúe casu aliquo inauspicatum animal id tetigerit, puerperę mortẽ veridico auspicio, auspicari extra omnẽ fortunæ aleam autumant. Quocirca priusquam enitatur, loci illius in quo prę-gnãs parturire debet, parietes orna-

ornamentis protegunt, tapeta & id genus reliqua pedibus, substernunt. Demum Alcippem (dictu mirabile) elephantum peperisse, antiquitas prodidit. Denique mulierem & * serpentem etiamnum edere posse. Ancillæ cuiusdam, quæ inter initia Marsici belli serpẽtem pepererit, indubitatum exemplum est, qualem in Vmbria extitisse Lucanus eleganter præcinit. *Matremq; suus conterruit infans.* Hippocentaurũ quoq; in Thessalia è muliere natũ, nataliq; die interemptũ complures nouisse. Claudius Cæsar exarare non dubitauit, cui rei argumento est Plinius secundus, vir alioquin summæ fidei summæq; autoritatis, qui se eiusdem Claudij principatu ex Ægypto illi, in melle Hippocentaurum allatum vidisse testatur. Ijs itaque complesse iam iã miracula sui natura poterat. Sed quanto plura restãt, tãto quoq; mirabiliora cognitu. Non enim ab ijs longè abest, quibusdam Indorum feras viris ineuntib. mixtos ac semiferos prodire partus. Sicuti alios caninis capitib. homines, ferarum pellib. velatos, vnguibus armatos, & venatu aucupioque vesci, & pro voce latratum edere. Alios sine voce, stridoris horrendi, hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis nasci. Alios cauda villo

Elephas

serpentem.

Lucanus.

...feri par

A sa, velocitatis eximiæ. Alios (quos Syrictas vocitant) nariũ loco foramina tantum præferentes, anguium modo loripedes esse.

Sine ore alios, corpore vniuerso hirtos, frondium lanugine amiciri, halitu duntaxat odorisq; spiramento naribus tracto, nullo cibo, nulloue alio potu, vitam degere, atq; grauiore paulò odore, haud difficulter quã mox exanimari. Oritas etiamnũ aliũ nullũ quàm piscium (quos vnguibus dissectos sole torreant, atq; ita panẽ ex ijs moliantur) * alitũ abligurire: Sauromatas perpetua naturæ lege, tertio die alimoniam noscere. At cui planè non B miraculo erit, cùm primum in notitiam venerit, quosdã quos Arimaspos nominitant, vnico in fronte media oculo insignes esse, aut quorũdam oculos humeris, quippe quibus ceruix minimè sit, insidere? Nec profectò minus mirum est, alios in montis Imai conualle syluestres, pone crura plantis auersis, quàm pernicissimos homines, cũ feris passim vagantes, nec alio cælo spirantes, viuere. Quosdãq; auersis plãtis octonos in singulis pedib. digitos obtinere (nemo id paruum ac modicũ obiter existimauerit) singulis crurib. alios. Troglodytis qui & ipsi equis pniciores sunt citimos, eximiè ad saltum

* alimentum.

Parenthesis est obscura.

pernicitatis, in maiore æstu resupinos iacere, ac sese pedum, vnde Sciapodes, hoc est, vmbripedes appellentur, vmbra protegere. Alios auribus amplissimis vberrimè totos contegi. Porrò quis non visos Ophiogenes serpētum ictus leuare, manuq; corpori imposita venena exerere? Aut alijs quibusdam exitiale serpentibus, illius odore eas penitus sopientibus, ingenitum virus, vnquam crederet? Idipsum incredibile fortasse, & in Italia Marsis quoq; naturalem eam vim inesse deprehenderit. Quomodo & in Africa effascinantium, quorum laudatione probata confestim intereant, infantes emoriantur, arbores arescāt, familias quasdam extare in confesso est. Et in Triballis Illyrijsq; alios geminas in singulis oculis pupillas gerentes, visu quos diutiùs, iratis præcipuè oculis, intuerētur, interimentes. Et in Scythia eiusdē generis fœminas Bithias vocitatas, & in Pōto Thibiorum genus solo halitu pestilēs funebreq;. Aliosq; eiusdem naturæ complures, in altero binā pupillam oculo, in altero equi effigiem natura nactos fuisse eruditione spectati prodidere. atq; haud absimiles in Æthiopia, alios sudore tabem contactis corporibus continuò afferre. Hęc innumeraq; talia ex hominū genere ludibria miracu-

A la nobis perquā ingeniosa natura molita est. Cæterū singula quæ in dies, aut prope horas factitat (quādo prę sertim nulli loqui, quā in magno fertilitatis gaudio tā variè ludēti rerū naturę pingere, facilius esse queat) ecqs enumerare potis euadet? Et ne tot hominū ritus, tot gentium sermones, tantam loquēdi varietatem, vti externus etiā num alieno hominis penè vice haud sit, tot indiscretas effigies, commemorem: illud tamē quo magis miremur in hoc ipso cōsummati operis fastigio, nō omittēdū duco. Quòd Scytharum gentes & quidem plures, humanis vescentes cor-

B poribus, ideoq; Antropophagos nūcupatos (dictu sanè paruum, at æstimatione immensum) & in medio terrarū orbe Cyclopas & Lestrygonas huius monstri gentes, extitisse: hominēq; trās Alpes earum gētium more (quod paulò à mandēdo abscedere vel maximè cōstat) immolari solitū, antiquitas nobis credendum reliquerit. Et *hirpias quoq; iampridē haud procul vrbe Roma super ambustam lignorum struē ambulantes nō peruri. Nec secus in admirationē agit, quod Pyrrhi regis dextri pedis pollicē loculo in templū conditū, cū reliquo corpore cremari nequiuisse. cuius etiā tactu lienosis planè mederetur. Adeò naturæ quorundam

dam corpori partes ad aliqua mirabiles nasci placuisse, autores illustres retulere: mille deniq; prodigiorum, quibus cùm vniuersa tellus, tum vel maximè India Æthiopumq; tractus scatent. Talium est inter quæ cùm lasciuientem naturam, gentes quoq; ad eius detegendam potentiam posuisse, in priscæ autoritatis fide crebrò fuerit: sequens tamē ętas (quippe quòd mētes summopere perculerit, quandoquidem ijs qui pleraq; ab antiquis prodita, aut exquirendi cura segniore, aut desidia rerum internecione memoriæ indicta nouerint, haud facilè obuia sint) ijs elaborata maximè ex parte exautoranda, repudianda, ac deniq; sublinenda esse censuit. Horum nimirum copiam proferre nunc possem, ni singula persequi & longum, multisq; fortasse tędio esset, & necessariæ terminationis tempus nos admoneret. Igitur paucula hæc, quę de ijs nobis ex vetustioribus, quibus nihil intentatum, nihil quod non cognitu obuium posteris esse vellent occultatum, edocta deprehensaque sunt, inuictissima Ducissa perlegere ne pigeat.

LIBRI I. FINIS.

LVDOVICI BONACIOLI FERRARIENSIS MVLIEbrium *Liber* II.

DE VTERI PARTIVMque eius *confectione.*

LIBRI II. CAP. I.

MVNDVM in absoluti orbis speciem conglobatum, ęterno ac irrequieto ambitu inenarrabili celeritate, atq; incredibili concentus suauitate circumactum (quem vocula alia cælati argumento vetustissimi cælum appellauere) iure sapientiores plusquam satis admirari, nemo quisquā ibit inficias. Animantium autē in eodem natura, nullius prope partis contemplatione inferior censetur.

At omnium admirationem nouissima hominum cōpago, structuraq; insigniter pręcellit. Quos cùm summo illi opifici omniumq; optimo conditori indiuiduorum immortalitate impartire minimè placuerit, eosdem tamen (generis miser-

tus humani) successione quadam propagationeq; speciei ęternitate donauit. Idipsum verò similiũ procreatione humana fragilitas, auidaq; nunquam desinere mortalitas (virilibus à Saturno cęli patris iã iã abscissis, in mareq; proiectis) marib. fœmellas ineũtib. assecuta est. Vt verò mulierũ vterus, ex quo tam miranda humani generis machina faberrimè ortum traxerit, in supremam omniũ admirationem animum nõ agat, fieri quî potest? Enimuerò natura rerũ parente, sexuũ discrimine, alterum ab altero, quoad eius fieri quit interstinguente. alter maris, fœminæ alter, nomenclaturã sibi vendicat. Quãdoquidem quæ animal gignere queũt, aut in seipsa prolificam geniturã, aut in alterũ (qua ingesta animalia constituantur) mittere operæprecium sit, fœminam quod in se, marem quod in alterũ profundit, antiquitas proculdubio nuncupauit. Quo fit, vt rationis quidem discrimen ita exultet. At cùm & facultate & munere quodã hæc, præter id, distinguantur: accommodato autem ad omnem officij functionem instrumento opus sit, corporisq; partes facultatibus, earum instrumenta, accõmodentur: ad prolis quoq; procreationem & initium, partes aliquas esse accõmodatas, easque inter sese, qui- A bus à fœmina mas differat, dissentientes oportet. Nam & si de animali toto, mas aut fœmina dicatur, attamen non quauis sui parte potentiaque, quin certa quadam virtute & parte, idem mas fœminaue censetur. Eiusmodi verò partes, fœminæ quidem vteri & vuluæ, mari colei colesque sunt. Quę in humano sanè genere formę inter se longo interstitio abscedunt. Colis nanque à vulua tantùm abest, vt eidem nihil contrariũ magis esse videatur. Etenim contrà quàm colis planè formata est. Siquidem caua hæc, pubi subdita; ille foris propensus ac prominens existit. Cæterùm homines assiduè (haud B perpetuò) suos sibi seruasse sexus dilucidè liquet. Cõtrà nõnunquam conuariare ex fœminisque in mares mutari (tametsi rarenter) neque dubitatum, neque fabulosum est. Probatissimorum nanque consensu mouemur. Proindeq; pueriliũ hæc deliramentorum cõmenta esse (quanquã nihil adeò mirũ aliud, quã hęc placuisse Dijs conspicio) neutiquã existimanda sunt. In annalib. siquidem, Licinio Crasso, Cassio Longino consulibus, Casini puerũ ex virgine sub parentibus effectũ, in desertamq; aruspicum iussu insulam deiatum, dignissimos autores lectitasse compertum est. Atqui Licinius Mutianus Argis

Co[...] pri[...] &[...] psi[...] bri[...]

Fa[...] ma[...] ri[...]

Argis visum à se Aristôtem, cui Arestusæ nomen prius fuisset, nupsisse etiamnum, mox & barbam & virilitatem superuenisse, vxoremque faustè (vt fas est credere) duxisse, prodidit. Eiusdem sortis & Smyrnæ puerum sese nouisse refert. Quin etiam illud satis mirari non queo,
Plinius. quod Plinius in Africa in marem commutatum, qui pridie fœmella fuerat, nuptiarum die, Lucium Cossitium Tisdritanum ciuem vidisse se affirmat. Essent & fabulosa quoq; nonnulla hac de re, quæ veluti expedientia præfari nos oporte-re, quispiam existimabit, etiãnum si fide careant, quando quidem admirationem impleant, multumque etiam quod vero superstit confiteri cogant: sed ea consultò atque ex industria prætermittimus, tum ne in frõte polita, modum excedere videantur: tum etiam quia haud cuncta (quanquã maxima quidẽ, & si rara, circa hęc existunt) miracula instituti nostri descri bere fuit. Quibus omissis tanquã longo postliminio ad muliebria, quæ hominis inchoandi (cuius rationem assignaturi sumus) domicilia sunt, genitalia reuertamur. quę ideò prætu limus, quia ijs cõmemoratis, non vteri tantum, sed & conceptionis pariter dignitas ac claritudo astruetur: quorum nobis partes partiumq; nomina,

A non vulgari modo, verũ & vetustis, & postea inuentis omni cura perquisitis, causaq; ac rerũ ratione simul eruta nunc tractabũtur. Nam eorum resectionibus ad integrum perpensis, eò perduci videbimur, vt spectatę illius procreationis causas & modum, ac deniq; quicquid de hac ipsa, quam quærimus re, edoctum nobis deprehensumq; sit, in medium nos auspicatius promulgaturos arbitremur.

Principiò autem cõcinna serie, cõtemplatione hac nobis pars illa, quam pudendam appellant, tractanda sese ingerit offertq;: quæ non vel à valua porta, vel à volendo, eò quòd insa-

B tiabiliter coitum velit atq; desideret (vt vulgus retur) quantũ mea fert opinio, vulua vocanda est. at eã paulo altiùs (vt perpensio hæc barbarorum offensam deprecetur) rerum luce repetita, pandendam duximus: quando nihil quidem mihi vnquam potius fuerit, quã vt huiusce obscœnæ rei & singulas partes, & Latina illarum queq; nomina aperirem, quarum, vt aiunt, apud Græcos voculæ & tolerabiliùs se habent, & acceptæ iam vsu sunt: at obsoletiora fœdioraque apud nos omni fermè medicorum volumine famineęque verba insolentiùs iactitantur, ne uerecundiùs quidem loquentium assuetudine quapiam commendata.

Quo fit vt explanatio hæc, & pudorem simul, & artis præcepta seruantibus, difficilis euadat. Neq; tamen ea res à scribẽdo me deterrere debuit, quandoquidem hoc mihi curæ fuerit, vt vel omnia, quæ frugi accepi, comprehenderem. Porrò muliebrem naturam, genitale

Os genitale.

muliebre, os genitale, partem hanc pudendam nũcupari vidimus, cui carnis tuberculum hiulcum bifidumq; puberibus maturitatis indicio, pube intectum honestatumq; prominet: in cuius medio tuniculam vtrinque adesse luce clarius est (hæc ipsa & nympha & cletoris vocitatur) qua equidem vul

κλειτορὶς

ua intus, ita vt in maribus pars

Penis.

penis, quæ glans dicitur, præputij tergore tuetur ac custoditur. Quanuis Aristoteles cutẽ eam, quam modo præputium diximus (etenim eo vocamẽto Iuuẽali in Iudęos occentante:

Nec distare putant humana carne suillam, Qua pater abstinuit: mox & præputia ponunt:

nulla, vt reor, verborum nouitate, cognominasse fas fuerit, nomine vacare, totum quod ex ea cute glandeq; cõstat prępputium appellitans Theodoro interprete crediderit. Quòd ideò primum aures perculit, in erroris q; suspicionem animũ

Plinius.

pepulit: quoniam Plinium totius latinitatis parentem, eam membri partem nominitãtem

A principia genitalium, non præputia appellitasse constat, ijs verbis: Lino vel papyro principia genitalium, femur mediũ, ad cohibenda vrinę profluuia, quando ei quippe qui breuitati summopere indulserit, præcipua peculiariq; vsu vocula, id cùm facillimum, tum etiam, vt existimo, elegantissimũ admodum fuisset. Dein quia Hippocratis sententiarum verbis in latinum sermonẽ eodem autore versis scribitur: Quum pręcisum os est, aut cartilago, aut genæ particula tenuis, aut præputium, nec augeri, neq; coalescere potest. Qua de re, tametsi apud Graios vocabulo ea pelli

Hipp. lib. 7 Apho. 28.

B cula careat, qd ni apud Latinos ęquè vacare haud satis constat? In hac quoq; parte verẽda atq; femorib. Veneris sedẽ poni in aperto est: pudendæ nanq; partis attrectatione, vehementem excitari libidinem quem latet? Hæc adeò aspectu horrenda, obscœnaq; visu censetur, vti defunctarum etiam fœminarũ cadauera (earundem alioquin pudori parcente natura) prona fluitent, quãdo virorũ cõtrà supina, quippe quorũ natura prona haud pudeat. Cui sane rei physicam (me iudice) rationẽ oppidò quàm suffragari patrocinariq; clarissimè dilucet. Nã mulieribus ventris alueum intercapedinemq; amplam, atq; vastiorem admodum, cùm ob viscera,

Cadauera fœminarũ prona, uirorum supina in aquis fluitãt.

viscera, tum etiam ob grandiorem fœtum (si quando eas vtero graues fieri obtigerit) continendum, prouidam côcessisse naturam, vel reipsa quisq; (modò ne mente captus) compertum habere potest: qui quum aqua per muliebre potissimũ genitale ingrediente, expleatur, turget, extuberat ac denique ad summum fastiagiatur. Et ob eam rem supinam partẽ, prona impendio grauiorem effectam, suopte ingenio suoq; nutu, perinde ac si in lancibus æquato examine penderet, deorsum trahi, præsertimq; præponderantibus subinde mammis eôdem decumbentibus, iure obseruatum est. Contrà uiris ampliore spaciositate caueaq; neutiquam indigis, angustus perexiguusq; vẽter est, qui etiamnum aqua supra modum oppletus, & in certiorem fastum erigat, & spinæ coxendicumq; ossibus (ijs quidem validissimis) minus procul dubio liberet: quãdoquidem nec prominens extet, neq; mamillæ, quæ ijs tantillæ sunt, ponderis quicquam penitus afferant. Ex quo euenit, vti eorundem cadauera supina (vtpote quæ resupina parte insigni tãtisper pondere præstent) præpote naturæ vi vrgente, fluitẽt.

Mulierum verò ori genitali nympham vtrinq; admotam, rerum naturam eò progenuisse, quò primo hoc munimento aëra, ac cætera quæq; extrà officere valentia, arceantur, credi par est. hæc itaq; extima ac omnium prima pars vniuersæ plebis consensu ita disposita est. Nobis aũt intima penitioraq; diligentiùs admodũ scrutantibus, ceruicis os aliquanto præstantius, intra cletorem muliebri genitali annexum obiter occurrit: subinde ceruix ipsa, ceu pars finitima, quæ vuluæ canalis, & ab Aristotele etiam matrix dicitur. *Aristo.* Ab intimo quà vterus desinit ore prolifiço maris semini accessum prębens, adusq; muliebrem naturam recto tramite protẽsa ceruicula hæc incohat effertur q;. Verùm ob sui constrictionem in nônullis mulieribus ad dexterum in nonnullis ad læuum magis collabitur. At quoniam humidi excrementi suo genitali sexus vterq; exitum subministrandum habet, huic vesicæ foramine directo puius meatulus neruosus cartilaginosusq; parte supera annectitur: quę lotij à renib. ad vesicã per venas quas vreteres Græci, vrinarios meatus Latini cognominant, delati fistula, intra muliebrem naturam sita, nympha fatiscente visitur. hinc muliercularum lotium occursante impetuque collisa cletoride, tunica magis quàm virorum inter mingendum perstrepit. Etenim iter

idem esse humidis excrementis & mēstruis, vt fœmellę omnes propè dixerim sciolæ existimant, quemadmodum lotio ac seminali recremento, quadantenus, in maribus minimè opinandum est. Ijs siquidē foramina duo, quorum alterū ad testes, alterum ad vesicam tendat, intra eandem semitam conuia esse deprehenduntur. Sed vesicæ fistulæ foramē humidis recrementis, mensibus verò vteri ceruix illi contermina in mulieribus, egressum suppeditat: longitudo cuius palma communi vsu consumitur: palmam hercule quatuor digitorum spacium intelligi volo, vti ex Vitruuio architecto tertio: Homo ex sex pedibus, cubitus ex sex palmis & digitis vigintiquatuor (quæ sane magis minusúe secundum corporis molem corripitur, atq; protrahitur. Amplitudo verò quæ colem capiat, carnosa admodum, cartilaginea, vt partus tēpore fatiscat, dilatetur plurimùm, atq; contrahatur, modicè obdura, ne transmutationibus ijs, passioni cuipiam obnoxia (quod alioquin facilè cō tingeret) euadat: proindeq; vt concubitus tempore geniturā excipiens, tantisper oportunè attollatur. Quādoquidem immodica mollitie, partibus quibusdam eleuatis, alteris concidentibus, anfractus sinuosq;

A prolifici seminis citum ad vuluæ grandiorem sinum transitū prohibentes, molitum iri cognitum sit. Quòd si non celerrimè haustum fuerit, longiorem in ceruice moram trahens, spiritu gignitiuo ocyssimè halante, genituraq; tepore suo prorsus priuata, haud quaquā concipi posse ecquis dubitat? Incommoda ferè totidem immodica duricie acciderent. Huic sphærica cauitas, irrugosa est, vt penis sub ingressu tētigine, oblectamenti causa, afficiatur: in cuius cōfinio neruosa exilitas colligationibus, venulisq; tenuibus exadiacentibus particulis exortis dispersa contextaúe, minutissimis maculis

B interstincta, inuenitur: quæ integræ virginitatis testimoniū affert, hác eugió vel hymena vocitāt, è qua coitu primo scissa, cruorem emanare apertissimè cōstat. Quę tñ mēbranula non minus perinde atq; cancellus quidam vuluæ ostio obtenditur, quod post ceruicem mox ordinatur. Porrò nōnullæ subdolæ fallaciosæq; sunt, quę viciatę genitalia ex pulicaria, pulegio, agno casto, æquis portionibus, discocta aqua foueant: demum contritum ex vino austero alumen, in lana naturæ sublabient. Atq; ita præsentaneis ijs medicaminibus, post multos concubitus eas partes surrugantes, adeò callidè exilitates

tates

rates illas effingat, vt inuiciatę rudioribus admodum appareant. Vteri itaq; os (internũ illud ostium, qua loci desinunt & ceruix inchoatur intelligo) eatenus neruosum existit, quo excellentiori sensu coitus tẽpore summè oblectetur: modica duritudine affectum (simul enim vterus seminis iaculationem intra se susceperit, vniuersum alueum cõtrahere, atq; os ipsum sigillare opus est) vt ob immodicam duritudinem vuluæ os haud quaquam cõniueat, planè constat. Quin etiam immodica mollitia partibus alijs super alias concidentibus in vterum oportuna genituræ subitio iaculatioq; inhibeter. Glandosum insuper est instar glandis penis mucronatũ, foras in ceruicem inæquabili sua turbinata facie, ad modum oris catuli recens editi prominens. Cæterum vuluę ostij atq; ceruicis creandæ soboli, nimia sagina plurimũ obesse apertũ est. Nam pinguedine ijs quę supra modum vberes & impendio curatiores habitioresque sint, vuluæ os comprimitur atque stipatur, quod Hippocrates ita prodidit: Quę preter naturam crassę concipere nequeunt, ijs vteri os ab omento cõprimitur, itaq; impleri donec extenuentur nõ possunt. Quorum Poeta nõ ignarus de equino genere ita cecinit.

Hipp. lib. 5. Apho. 46.

A

Sæpe etiam cursu quatiunt & sole fatigant,
Cùm grauiter tonsis gemit area frugibus & cùm
Surgentem ad Zephyrum paleæ iactantur inanes.
Hoc faciunt nimio ne luxu obtusior usus
Sit genitali aruo, & sulcos oblimet inertes:
Sed rapiat sitiens Venerem, interiusq; recondat.

Vergilius.

Licet alias quoq; causas, quibus idipsum inhiberi queat, quas etiãnum obseruatio cumulatè deprehenderit esse nõ ambigam, quas secuturus sermo attinget. Deinceps verò vterus curiosius introspiciẽdus

B

est: quem nominibus alijs, vtriculum, vuluã, mulierumúe locos, ac matricem, meliorũ consensu appellare liceat. Quod sic Columella prodiderit: Nã & octies anno pullos educat, si est bona matrix. & item: Igitur cui placebit sequi nostra præcepta, consideret oportet, primum quàm multas, secundum cuiusmodi parare debebat matrices. rursum: Sint ergò matrices robusti corporis, quadratę, pectorosæ, magnis capitibus. Quibus per matricẽ, fœminã, quæ fœtus gratia teneatur, nõ vterũ significasse videatur. neutiquam tamen Columellã nomen id eã habere significationem pernegasse existimãdum, vtpote à probatissimo autore

Columella.

Macrobio concessum. At pro toto parté posuisse credendũ, quod frequenter ab autoribus factũ fuisse reperies. Vter etiã-

Vter. num pro vtero apud Ceciliũ legitur. *Nunc uter crescit, nõ potest celari.* Sed de voculis ijs hactenus. De re ipsa ita disserẽdum: ossium quorundam prius digestione atque positura concisim cõmemoratis. Porrò ima spi-

Ima spina. na (quã caudam appellitant) in coxarum osse desinit, quod transuersum longeq; valentissi-

Subrectum, intestinum. mum, vuluam, vesicam, subrectum intestinum (quod longaonem, pleriq; aluum vocitant) tuetur: ab exteriore parte gibbum, ad spinam verò resupinatum, à lateribus, id est, in ipsis coxis, sinus orbiculatos obtinet, à quibus os (quod pectinẽ

Os sacrum. Latini, os sacrum iuniores me iudice cognominant) suboritur: quod super intestina, sub pube transuersum ventrem cõformat, in viris rectius, in fœminis in exteriora magis (quo secius partui impedimẽto sit) re-

Vteri positura. curuatum conspicitur. Vteri itaq; positura inter imam spinã & sumen vltra vesicam, infra mediam aluũ habetur. Ab vmbilico enim paululùmue suprà ad suæ ceruicis initiũ vsq; extenditur. Quare infra aluum situs. Tum à parte priore vesica eidem iuncta, præsertim versus ceruicem: quandoquidem vuluę amplitudo vesicam (tametsi

A hominis proportione, quã cæterorum animaliũ amplior sit) supereemineat, qua parte ab eadem minimè tegitur, lateraliter coxarum ossib. recuruatis, posticè ima spina, subrecto intercedente intestino, circuitur: quod, ne facilè, homine iã inchoato, cùm intumuerit duriori materiei innixus, oblæderetur, veluti stramẽtum est, super quod (spinę, ilib. femoribusq; validioribus vinclis annexum) non ad dexteriorem magis sinisterioremúe coxendicem conuersum progredi, pleriq; rẽtur: at diligentiores, paulum ad dexteriorem coxam conuerti scriptitasse in aperto est.

B Quam illi regionem (vtpote ad exercendã Venerem cõmodiorem) primam rerũ causam summumq; deorũ Iouem delegasse æstimandum. Quin etiã vulua arterijs cordi: iecinori venis: cerebro dorsaliq; medullæ neruis: pręcordijs item mãmis, renibus, ventri, coxendicibus, pubi, cunctis ijs vna committi-

Vteri quantitas. tur. Hæc in virgine admodum exigua visitur. In euirginatis autem mulieribusúe atq; viciatis (nisi vbi vterum gerant) nõ multo maior quàm manu comprehendi queat. Verùm quantitas hæc ambigua indiscretaque, ætate, temperatura, venereorum vsu, muliebrium profluuio, fœtura, & adhuc fœtuũ vnà conceptorum numero, cor-

poris

poris proceritate conuariantibus, censetur. Atqui neruaceę materia persimili, pelliculosa: quippe quę ad puerperij vnius vel plurium magnitudinē extendi posset, verrucosa cauitate, pollicari crassitudine, constat. Locos etiamnum partibus duabus, extera scilicet mēbrana (ijs operimento) obducta, atque interna tunica contineri, cuiq; vel ignaro obuiū cognituq; facile est. Tunicæ huic villi per longum porrecti, quos medicę rei professores longitudinales vocitāt, insunt: qui admodum pauci existūt, eo quòd illis viri duntaxat genituram, facillimum quidem attrahere irripereq; necessum erat. Sunt & villi per transuersa ducti, trāsuersales appellati, quos sane in hac ipsa redundare operæprecium fuit, quandoquidem ijs ipsis & iam rapta genitura detentū itura foret, simul & fœtus toto temporis tractu à conceptione ad partum vsq;. Quin etiam & illi in latum deductos (qui latitudinales nominitentur) inesse liquet: quibus partus fœtura absoluenda est. Etenim excretiua expulsoriaque vis illis insidens tantisper exerceatur. Et ob eam rem si vterus duas eas partes complexus, in vniuersum spectetur, quadrangularem orbiculatam figuram præ se feret: amplitudo cuius ad ceruicem coangustatur, qua

[...]ri membranæ.

A sui parte ima canalis effertur: ob id cucurbitæ vtrinq; paulū depressæ sarctè speciem repræsentat. At extima membranula exempta, internam tunicam obseruanter multoque vigilantius delibare libet: cui sinus gemini, alter dextra, læua parte alter, leuiter discreti sunt, ad vnā vtrisq; communem ceruicem coeuntes, quos planicies quædam intus, semitę perquā similis, separat. Ii in animalibus cæteris, foras animal edentibus, papillarū numero respondent: hinc antiqui vterum, matrices, perinde ac si duæ forent, appellauere. In sinu autem quolibet exigui tres scrobes, tum in medio vnus, rugositatibus duntaxat quibusdā interstincti, quæ cellulæ à recentioribus cognominantur, tristiùs confossi cōparent. Vnaquæq; insuper fossula, decem rugositates: septuaginta consurgent hinc puerperia, totidem simul concipi posse plerique autumant. Nulla de caua seu ventrem habente (quam chilim vocant) recto vię itinere ad vuluā vena obrepit: de aorta verò (quam corrupto vocabulo adhortam nominitant) complures frequētesque pertendunt. Cæterū extrinsecus canalis parte superna, qua vulua præfinitur, & ceruix inchoatur, vtrinq; testis cōspicuę magnitudinis coherescit, vnus dextro, alter læuo lateri æqua

B

Venæ uteri.

ἀορτή.

Vteri testes.

sorte creditus, nō minores multò ijs, qui virorū sunt, duriores tamē. Materia ijs glandosa est. Non etiam perfectè sphærici, at sicuti sphęra ex vtraque parte leuiter compressa extant, à marium testibus dissidentes, eò, quia intus matricis ceruici hærent: ex aduerso maribus foris propensi demissiq; gerūtur, ij in conceptaculū vnū (quod scortum scrotúmue nostri, *ὄσχεον.* oscheon Gręci, imperitiores plerique perperam didimum vocitant) cōiectos gerunt. Illę duobus distinctis inuolucris obductos habent, quos solertissima rerum natura eo procreauit, vt salíualem quendam succū, qui mulieribus oblectamini esset, molirētur. suprà hos deinceps binæ antēnę, lateri dextro vna, altera læuo admota, perinde atq; additamenta duo, tendun tur, *Vteri cornua.* quæ matricis cornua nuncupāt, propterea quòd cornua duo suis processibus dilucidè effigiare videntur. Etenim qua parte vtero annectūtur, plenio ra sunt atq; crassiora: tum ad ilia coxendicesq; procedentia, minuuntur ac attenuantur.

Quę etiam dum venerea exercentur, vt ceruix & loci, prolifi cæ geniturae helluones, insigni tantisper amplitudine ad eandem vorandam dehiscāt, protinus ab initio extenduntur.

Vasa spermatica. Postremò seminarij pori fœmellis omnib. ad hūc modum A digerēdi sunt. Venales gemini meatus de aorta vena, flexuosis orbibus ad testes pertendunt, alij totidē à renibus eódē deueniunt, sed ij sanguinolenti, illi quos mittit aorta exāgues cōpareat. Qui omnes circùm duos iam dictos testes progressi, sese flectunt, mox cornua subeunt, subinde passim in tenuissimas fibras finduntur frustranturq;: quarū pars maior, ramorum serie sparsa, ad vterum deueniunt, substantiā penetrant, vti oribus earum acetabula efficiantur, quę Gręci cotylidones appellitant, *Kot…* *Acc…* quibus partus per vmbilici radices (vt infrà monstrabimus) vtero valentissimè committitur. B E quibus genitalis quidam succus, crassus, albus, oui candido liquori quàm simillimus, ad conceptum necessarius omnem plerūq; citra libidinem, partim in dextrum vuluæ sinum, partim in læuum profusus intus colligitur: nec minùs ex eisdem menstruę pur gationes prodeunt. Ex ijs quidem rubentia membra, qualis caro est, ex illo verò, marisq; genitura, solidiora, quæ spermatica nuncupantur, construuntur. Pars altera vuluæ internum ostiū adeunt: vnde inutile virus ac viciato simile, quem suprà salíualem succū uocabamus, incredibili (vt fama est) voluptate exiliendo, ac per saltus haud secus quā virile, prorūpit, tāto

in

in plerisq; impetu, vt marium more longius prosiliat. Adeò quòd intra vuluam omni quandoq; voluptate intercepta, restagnat, magno naturæ abscedens interstitio. Hoc vtile & ad prolis creationem necessariũ Galenus, illud inexpediens atque irritũ philosophorũ princeps Aristoteles, cui Cordubẽsis annuit Auerroës, asseuerat. Mox è tenuissimis his fibris, cũ per vterum, tum per vteri ostiolum passim confusis, geminæ altera dextrorsum, altera sinistrorsum, venæ repullulãt, quæ internam abdominis mẽbranulã (quam peritoneum Greci, mirach Barbari nominãt) subeuntes ad mammas, singula ad singulam, sese attollunt, menstruum sanguinẽ concoctione in lac vertendum ijs suggerentes. Cur autẽ vuluas mulieres omnes intus gerant, viri cõtrà coleos foris, fortè ambiges.

Auerroës. Obiectio.

R. Causa est, quoniam cùm quod gignitur, vtero cõtineatur, idq; custodiã, operimẽtũ & insignẽ concoctionẽ desideret, quibus interior locus aptissimus cẽsetur, exterior verò corporis locus & algidus, & cuiq; offensioni expositus atq; obnoxius magnopere extet, hinc vteri non modò mulierib. verùm & animalib. omnibus intus sunt. Testes extrà in propatulo viris habentur: an propterea, vt rei venereæ impetum magis sustine-

A rent, minusq; proni fierent? an quia cùm ijs quoq; genitale semen perficere, atque foras profundere opus fuerit, meatui p quem excernitur, perquã proximi sint oportet, quò minùs lõgiori itinere gignitiua vis aboleatur oblitereturq;, ac prorsus irrita reddatur? At quoniam vt frigentes & gelidi retrahi ac genituram emittere queãt, haud fieri potest. hinc operimento indigos cuteum velamen contegit, eæ à nobis horum causæ assignatæ sint, omissis quę pręter hæc ab Aristotele in ambiguitate ista altiùs exordiendo excutienda responderentur.

B Non enim omnia philosophię penetralia in proposito nobis est, in præsentiarum explicare. Sed peroportunè penis prius quàm vterus nobis contemplandus protinus ab initio occurrisset, ne tanquam nimium curiosi aliena priùs quàm nostra exquisiuissemus. Attamen quia non nisi de mulierib. (vtpote quibus celebranda generatio destinetur) instituti nostri tractare fuerat: idcirco in hunc vsq; locũ de ipso verba facere distulimus. Cuius equidẽ resectionem recensere, consultò (ne verborũ impuritate atq; obscœnitate castis ac pudicis auribus execrabilis videretur) prætermisimus. Et vt cætera reticeamus, hoc tamen vnum minimè prętereundum silentioq;

inuoluēdum duximus, ipsum quoq; expediens atq; necessarium ad auspicatiorem generationem fore. Atq; ob id quum plura homini ad vitam etiamnum necessaria membra insint, hoc nihilominus solū vsq; eò huic gignendi vis inoleuit, membri nomenclaturam obtinuit, adeò quòd cùm absolutè dicatur, membrum virile intelligi volumus, hoc ob fœcunditatem ei antiquitas iure tribuit. Vnde haud immeritò Priapo hortorum curam assignauēre: quandoquidem horti (irrigui pręsertim) cęteris agris perpetuò fœcundiores fertilioresque existant. Qui ergo vuluæ resectiones ac pleraq; cognitu spectatissima diximus: idem quid in ipso homine ad sufficiendam prolem insit, ceu in notitiam nostram venit, subticebimus? quid ni? minimè. Quin omnem, quando ita decretum sit, minorem gratiæ quàm scientię procreationis respectum habere, licet fastidij periculum vrgeat, operam insumemus. In quibus quidem fides tantum autores appellet. Quanquam & nos ipsi proprij iudicij consensu ita eligere laborauerimus, potiusq; rerum curę, peritiorū more, quàm copiæ institerimus. Magnus tamen hic profectò, ac longis anfractibus ambiguitatibusq; fœtus in tempore nos locus inuitaret. Principio

A ex mulieribus, ex virisque: cur nōnulli prorsus improles existant, adeò vt priuatim quædā corporum dissociatio & inter se sterilis compareat: mox vbi seiuges cū alijs iunxêre, & qui modicè quoq; tum viri tū fœminæ constent, quāuis cū malè temperatis socientur assiduè gignant? & cur qui immodicè accommodentur, cùm obuersis duntaxat coeuntibus sobolem præstent, alioquin minimè: cur etiamnum plerisq; iuuenta sterilis: cur alijs quibusdam semel in vita gignere detur? demum sterilitatis difficilisúe conceptionis cùm causæ & indicia, tū potissimū pręsentissima pręsidia cōmemorāda

B forēt, ni id in eo volumine, qđ de ægrotatiōib. à vertice ad vsque pedes per ætates accidentibus (quippe cuius locus ille sit, edere quū iam cœperimus) constituimus munus ordinatius cohibiliusq; assequi nobis reliquerimus. Atq; quadantenus procedente famine obiter quo ad opus fuerit, pertingemus. Illud quoq; admonuisse perquam necessarium mihi videor. Neutiquam singulis mulierum, vel etiam enixarum puerperarumq; lāguoribus, quēadmodum aptè occurratur, instruere curæ fuisse, quo secius ob inscriptionē admodū festiuiorem, gallinacei vt aiunt lactis haustum in opusculo sperare

re posse fortasis tibi tutè suadeas. At pręgnantium non vndiq;, quinimò quantum res ipsa poposcit, à partu omnibus penè intactis (vtpote quæ alienis implicanda locis haud quaquam sint) valetudinis auxilia, pariterq; perquam multa prorsus omittens, contraxi, ac ceu breuiario collegi. Qua in re ego nempe, non quæ vulgò populatimq; agrestis quisq; nouerit: sed quædam (haud omnia veritus, ne admodum quã externa aut fortè inefficabilia fidem derogent) paulò obsoletiora nouitate in præsidijs præualẽte, ex locupletioribus impẽdiò solicitiore diligẽtia hæc secuti pasim excerpsi. huc pertinet illa Hippocratis admonitio. Quæ longo tempore assueta sunt etiam si deteriora sint, minus infestare solent quã quę non sunt assueta. Igitur ad insueta quoq; mutasse cõueniet, inquit. At procul dubio, quæ quotidie in vsu sunt, prodesse quum opus est, æquè quã nocere desinunt. Maximum autem in ijsdem naturæ restat opus: quandoquidem prouentus tãtũ, adhuc quasdamq; summas tractare in animo sit. Ne verò singulis, medica singula serie digesta rebus cõtexeremus, iusta præmonuit ratio. quoniã ad alios medendi desideria pertinerent, longis vtriusque dilationibus, si admiscuissemus fu-

p. lib. 2. 10.50.

A turis, idque facillimè affuturũ ambigi potuisset, nec tibi augustissimę Ducissæ, nec illis ad amussim satisfactũ. At quo minus omnibus horum omnium ignari expertesque videamur, post hęc prima annuẽte causa, secundãte, aspirãte, suis quæq; partib. cõstabunt, poteruntq; à volentibus ijs, illa conferri iũgiq;. Sed iam cælestibus hinc auibus ac felici afflatu conceptionis reliqua instituto congruẽtia aggrediamur, à cõfessisq;, hoc est genituris & mensibus, vt obiter rebus præcipuis honos in primis habeatur, exordiamur.

B QVONAM VSV IN ABsentibus etiamnum Venus citetur 2 *Quid, quale, undeq; prolificum semen* 3 *Vnde menstrua, quot annos mulieres, quotq; mares nati hæc emitttere incipiant, desinantue* 4 *Quibus uirginitas deprehendatur* 5 *Qua positura concumbendum* 6 *Quibus præsidijs uiolatis succurratur* 7 *Qua digestio ne fœtus procreetur.*

CAPVT II.

NVnc de hominis generatione differendum est. Quo'nam igitur pacto gignatur, quo etiam primo mouente, & quali materia id efficiatur procedendo explicare conabimur. Generatiõis nã-

que (quippe cuius gratia sint) A marem & fœminam, vt retulimus, illa potissimum principia quis statuerit. Marem, vt quòd motus ac generationis originem magna ex parte obtineat: fœminam, vt quòd materiæ. Hercules cùm hæc illum ad generationis officium iungi, idque ambobus commune esse in confesso est. Quam rem ita se habere præcipuè credes: si quid, quale, quemadmodum vndeq; genitale semen fiat intellexeris. Atqui quonam etiãnum tẽpore modoq; ex mare ac fœminaprodeat, neutiquã latere oportet. Enimuerò quòd pars ea de fœmina mareq; secernatur, & in ijs, atq; ex ijs secretio hæc fiat, ac ideò marẽ & fœminam generationis principia conferre, perspicuum est.

Mas.

Fœmina.

Quæ quidem secretio, vtrorumq; coitu, in quo sexuũ permiscentur confunduntur q; virtutes, planè absoluitur, tanta tamq; admirabili vtriusq; plerunq; voluptate, vt etiam solo rei concupitę cõspectu vir mulierq; (voluptatis qua olim gestirẽt memores) mirum in modum in Venerem agantur. Hęc autẽ à natura ita instituta sunt, ne humanum genus periret. Nanq; si propter id, quòd mulieres vterum gerentes grauantur, parturientes perdolent, puerperij solicitudine enutrientes occupantur, initum abhorrerent, genus profectò hoc terris ocyssimè adimeretur. Ab anima autẽ hæc ipsa prodire nemo diffiteretur. Et ob id quatuor in concubitu necessaria fore asseuerant, imaginariã cupidinem, affluentiorem succum, spiritalem substantiam, ac flatuosam materiam. Primum ab iecinore: à cerebro potissimum atq; corpore toto secundum: tertium à corde: à calore humidum in flatum demutante, ad genitaliaq; dirigẽte, quartum prodire nonnulli tradunt. Quocirca cupedia ex deprehẽso rei concupitæ ac delectabilis simulacro concitata (quod inchoans primũ est) protuberat vehementerq; glíscit: demũ B inanem spongiositatem, quæ in medio glandis colis comparet, cupidinis spiritus confestim subit: deinceps verò vis alia quæ huic obtemperat, genitalis seminis materiam descindens, ad seminarios meatus (peculiari titulatu excitatos) expellit: quo quũ terẽderit, humoris portio calorifica causa fumigans, in flatum vertitur, quo genitalia extenduntur, virorum sane intumescunt rigescuntq;, fœminarum verò fatiscunt atq; extuberant. At mulierum minus quàm virorum genitalia afficiuntur. multo enim flatu existente, penis perinde ac si esset osseus obdurescit, quæ omnia etiamnum inuisis

Ac... ad... tur.

uisis absentibusq; euenire luce clarius est. Seminis verò (cuius sane cognitio cùm ad plura loca, tum vel præcipuè ad hũc pertinet) materia, vltimi atque vtilis alimenti excrementum est. quum enim ex digesto vlteriusq; modo quodam concocto sanguine pars quæque alatur, illud quidem ex eo quod membris apponitur, vnitur, atque prorsus assimilatur, genitura esse nequit: at quod ex eo ijs mẽbris superfluit, quod vltimum in membra digeritur: expediens tamen, quandoquidẽ substantifici roralis succi superuacaneum sit, quod in mẽbrorum substãtiam (tametsi aptissimum foret) demutatum non sit, ob eam rem quod particulę nullæ eo indigæ extent, quippe quæ redundantem alimenti quãtitatem hauserint: id inquã ijs opiparè altis, quod superest concoctum recrementũ, semen appellamus, quod à sanguine nihilominus secernitur. Incoctum verò aut vi emissum, quopiam Venerea re supra modum abutente, cruentum admodum iam huic prodijt, vt plerunq; nos ipsi, ac præsertim dum hæc scriberemus & vidimus & recurauimus. Ob id corporis superuacaneum alimentum esse planè constat, crassum glutinosumq;, generationi necessarium, quod solidiorũ membrorum materia efficitur. Illud

A tamẽ primum de genitura maximæ questionis ac penè incertæ quispiam dubitauerit. Crassa albaque de homine prodit, mox refrigerata humens ad aquæ tum speciem tum colorẽ redditur. Etenim ea vel aqua, vel terra, vel vtrisq; cõstat. Porrò terra, aut aquæ terræq; mixta, probabili ratione esse nequit: quandoquidem algore tota propè dixerim in humorẽ & aquam resoluatur, atq; à veritate eminus aquam duntaxat esse putaueris, maximo argumento, quòd aqua calore minimè crasscescit, frigore proptè congelascit. Ex aduerso, seminale recrementum, è calido loco crassum proficiscitur, refri- B geratũ humescit. Verùm quoniam & quæ spiritu aquaque constant, ceu spuma, non modò quæ prætulimus, & crassantur & albescũt, quod in plerisque concussu attrituq;, veluti oleo & id genus multis, conspicere licet: semen quod neq; aqua tantum, neq; terra aquæ terræq; mixtũ extitit crassescere nemo quisquam miretur. Nam & spissum & albore suffusum, interno calore multũ spiritus calidi cõtinẽs exeritur: at egressum extemplò calore euanescente, aereq; inalgescente, humidũ atrumq; euadit, quippe quum aqua, etsi quid parùm terrenæ portionis obtinet, aere nihilo secius algidiore intro

cluso remaneat. Igitur quatenus spiritus & aquæ commune est, instar eorum quibus aeris plurimum immiscetur, calore & albedinem dilucidè aperit, & crassitiem contrahit: contrà algore, tepore ipsa halante, humescit ac liquescit. Neutiquam congelascit aere incongelabili contento. Proindeque huius geminas esse partes, diligentiores concordes concesserunt: vna spirituosa est, altera crassa & tenax. Quę sanè (vtpote quæ alimentaria sit) ab ea potissimum parte, quæ alimoniæ principium existat, quale iecur est, præcipueque ab caua eius vena (quippe quæ materiæ illius insignem atq; impendio maiorem copiam obtineat) proficiscitur: quæ si aliquam ob causam in ea defuerit, ex alijs, quæ abscedunt, partib. trahitur, indicio est, emissionis tarditas. Ex corde quidē per arterias, ex iecinore per venas, ex cerebro (quanquā vberius) per venas arteriasq;, sed ex oculorum sede potissimum, quæ omnium capitis locorum maximè seminalis existit: qđ hinc discas licebit, quum per venereum coitum ipsa duntat immutetur, ac rei venereæ immodico vsu ocelli apertè langueant subsideantq;, quando nondum cæterarū partium vires flaccent. Ex ijs inquam omnib. ad seminarios meatus, &

A ad coleos tandem defertur, in quibus diuinam illam generādi vim suscipit. Etenim vitalis genituræ spiritus à corde decisus testium virtute gignitiuus fit, ex quibus in viris ad colis fistulam, in mulieribus ad vuluæ sinus suprà explicatos illa delabitur. Plurimam corporis proportione homo emittit. At qui natura humidiores, nec admodū carnosi, candidiores etiānum quàm fusci, vberiorem reddunt. Illud quoq; æquè perpetuum est, protinus à coitu hominum virus, geniturāmq; omnibus albam esse. Nec audiendus Herodotus, qui Æthiopes geniturā atro colore promere, prodiderat: quandoquidem genitale semen album & crassum (si integrum sit) egrediatur. At tenue nigrumq; totum foris efficitur: nunquam id gelu cōcrescit, immò admodum extenuatur, atq; (vti modò diximus) aquę cùm substantiam, tum etiam colorem contrahit, calore contrà coit crassescitq;. Et quod de vtero iam aliquādiu in eo immoratum defluxerit, id crassius prodijt. Cuius in aqua recta ratione experimento fœcunditas ita probatur. Quod enim infœcundum est, quā ocyssimè diffusum per summa innatat atq; exolescit, fœcūdum in imum descendit, delabitur atq; subsidit. Quocirca cùm & maribus & fœmellis duplex

duplex habeatur: saliualē succum vnum appellant, inutile atq; improle, ad oblectamen dūtaxat à natura molitū, quod in viris eòdem propè dixerim itinere, quo & fœcundum progreditur: in fœminis vteri ceruicem per tenuissimas fibras adijt, quod quum emittunt, mira voluptate afficiuntur, quod nō perpetuò in prolifici emissione sed plerunq; euenit: hinc complures & vidimus & audiuimus, quæ omnem citra libidinis voluptatē oblectationēque conceperunt. Alterum semen Galenus cognominat tale, quale anteà diximus, quod ad vuluæ sinus deuenit. Sed quo'nam viris mulieribusq; ętatis suæ anno hæc accidāt exponendum est. Mares primùm parte plurima anno suæ ætatis bis septimo peracto, genitale semen ferre simul & pubescere incipiunt, non secus profectò quàm stirpes semen laturę, primum florentes, quos hirqui tallos iure vocitauere. Vox etiam per tēpus id in asperiorē inęquabilioremq; sonū (quanquā nondum grauant) demutari perpenditur, neq; enim acuta, neq; tota æquabilis, sed incōtentis & asperis fidib. (quod caprire denominant) perquam similis existit, idq; ijs qui venerea exercere incipiunt potissimùm incidit, ijs nanq; in virilē sonum vox transit. Mamillæ

A etiamnum eo tempore exurgūt, & genitale non modò magnitudine, verùm & specie proficit. Fœminis insuper per id tempus genitura, & qui menses vocantur magna ex parte erumpunt. Vox in grauiorem mutatur. Deniq; quum acutioris vocis quàm mares sint, tum natu minores acutius elidāt, vt puellæ quàm pueri acutius, ac præterea quàm viri, & mulieres quoq; viris acutius, perpetuò sequitur. Eodem tempore ijs mammæ protinus extuberāt: quas vbi perpetim stare desideraueris, leporini grana nouem fimi propinabis. Coagulum eūdem præstat vsum. Easdem fœminæ suis sanguine circumlitas minus crescere autumant. Si etiamnum per id tem- *Ne mamillæ excrescant.*

B pus (vt plerunq; fit) doleant, asinini lactis potu efficacissimè mulcentur. Ouorum perdicis putaminum cinis cadmiæ mixtus & cæræ stantes mammas seruat. Perdicisq; ter ouo circūdatas (ridiculo quo nullum reperiri possit maius) pleriq; nequicquā inclinari putāt. Squatinę illitæ crescere māmas non patiūtur. Cicuta à virginitate illita eosdē pręstat effectus. Vtrisque infœcundum nempe semē ad annum vsq; ter septimum esse proditum est, mox prolificum existere. At exigua imperfectaq; iuniores gignūt. Simul atq; ter septimum annum ad-

impleuerint, oportuna ijs generatio est: quanquã natu minores (tametsi parturitione vehementius laborent) facilius concipiunt. Non increscere etiam post tertium partum tradũt. In Indię gente fœminas septimo ætatis anno peperisse, & itẽ alias quinquẽnes cõcepisse lectitasse meminimus. Sed in Italia eo quem diximus anno parte plurima & concipiunt & menstruæ purgationes prodeunt, quę sanè ex partibus quę supra infraq; renes, ex lũbis etiamnũ per minimas deductas venas ad vuluæ acetabula permeant: Ex venis quoq; duabus secundum os pubis iuxta vrinæ exitum, ac parte ea qua improlis fœminarum genitura mittitur, erumpunt. Duabus nanq; venis, maiore atq; aorta fissis, tenuium multitudo venarum in vterum desinit, quibus vberiore alimõia expletis, naturaque præ sua frigiditate concoctricis facultatis indiga, eam concoquere copiam nequit, ob id in venis excrementũ fiat, quod p tenuissimas venas exundãdo superet, necesse est. Id ipsum verò ex venis, quippe quę ob sui tenuitatem atq; angustiam, exuperantiam continere non valeant, in vterum transfunditur: itaque affectus hic veluti mariscę, aut alia quęuis sanguinis profusio eueniet. Paucis mensibus singulis,

Menstruum excrementũ.

A vno intermisso, plurimis menstrua mouentur. Cum ijs etiam quibus breui temporis tractu (hoc est biduo aut triduo) profluũt facilius: quibus in longũ protrahitur difficiliùs agitur, quippe quę tãtisper grauiter laborẽt. alijs nãq; vniuersim, alijs paulatim, cunctimq; perpurgatio hæc fit. Attamen omnibus æquè, quandiu virus defluxerit, corpus grauatur, sanguine, tum ob diutinam in vuluæ riuulis labem, satis superque noxio, tum ob integri mensis affluentem exaggerationẽ, vberè supraq; modum excreto. Hinc vtero graues, tametsi ad vtriculum, nihilo secius quã in illis menses permeent delabanturque: quia tamen nec viciatus

B admodum coinquinatusque, nec cumulatus: at sensim & in horas pedepressim (quo fœtui alimento fit) secernitur, torqueri cruciarique natura non patitur. Inter omnes verò conuenit, asperrimam eius profluuij primis annis virginitate resoluta vim esse. Compluribus etiã coitus cupidine, qua vel iuuenilis ætatis ratione, vel quia lõgo temporis spatio Venere abstinuerint, tenentur, sæpe ter mense donec conceperint, mẽstrua citantur, vteri descendũt, quo peracto ascendunt, & suo situ constituuntur. Concipere autem mulieribus à muliebrium profluuio auspicatius suapte

pte natura contingit. Quæ verò ijs carent, steriles propemodum degunt. Verum fieri nil prohibet, vt etiam citrà eorum profluuium nonnullæ concipiant, quibus tantum humoris colligitur, quantū ijs quæ purgantur intus restare assolet: licet ijs non tanta copia, vt & foras proluere queant, adsit. Sunt etiamnum, quæ dum menses prorumpunt (postea cõcipere nequeũtes) conceptioni obnoxiæ sint: vtpote quibus vulua continuò à purgatione adobruta cõcretaq; perstet. Nec desunt quibus etiam vtero grauibus vsq; in postremū diem mẽstrua prodeant, quæ & paruam & minùs vitalem & imbecillam, atq; valetudinariam proculdubio prolem edunt: quandoquidem puriore eorum parte puerperium ali, nemo quisquam inficiatur. Etenim cùm duæ horum partes sint, altera quæ expediens censetur, eo potissimum, quo mulier vterum gerit tempore, quę in partus altionem partim absumitur, partim ad mammas pro lactis generatione tendit: pars altera, inutile (eo quo anteà diximus modo erumpens) excrementū est, quo nil facilè monstrificum (vti ad noxiam res medicatissima transferatur) magis reperitur: quandoquidẽ illius superuentu musta acescant, fruges contactæ sterilescant: nouella

Menstruus sanguis, & eius uirus.

A vitis in perpetuum lædatur, ruta, hedera insitaq; illicò emoriatur: hortorum germina exurantur: fructus arborum, quibus insedere, decidant: floribus colos adimatur: & quod nos ipsi diligenter obseruauimus ad prodigiorum miracula accedens, rubri fuci, quo mulieres propè omnes vtuntur, eximia claritudo, à fœmina in mẽstruis, vase in quo asseruatur tacto cominus, perturbatur. Quinimò ab eadem lapideo, in quo conditum iturus est vase, quum penè deferuere cœperit, vix contacto turbidiorem admodum prodire, nullumq; in posterum claritudini locum

B fore, quotidiano experimento compertum habemus. Speculorum fulgor aspectu ipso hebetetur. Ferri acies, vti in tonsorum cultris, eborisque nitor præstringatur. Apum aluei (ijs namque tactis has fugere certum est) intereant. Æs etiamnum ac ferrum rubigo & graue odoris virus contactu prorsus corripiat, ac eò magis, si decrescente luna id acciderit. Æraque dirus odor protinus corrumpat. Atqui in rabiem eo libato canes agantur, insanabilique veneno morsus infigatur. Proinde aqua potuque à canis morsu formidato (vt assolet) tali lacinia menstruo tincta, calici tãtum supposita, eum metū (illa

Συμπαθέια. Græcorum sympathia præualente) inter omnes confestim discuti conuenit: cuius etiã tan quã exitialissimi formicis minimo animali sensum inesse ferunt. Fila quoq; contactę vestis ne igne quidẽ, quo cuncta, vinci, vina concoquantur nigrescere. Bitumen in Iudæa nascens vna hac vi vltrò superari. At quanquã de hac violentia multa diximus, alia non minus ex ipsis mensibus dira & infanda prisci vaticinantur. E quibus commemorasse non pudeat, in lunæ solísue deliquio ea vi cõgruente, irremediabilem fieri. Nec segnius & silente luna fœmineos maribus exitiales atq; pestiferos coitus esse. Purpuras ab ijs eo tempore pollui. Et ne ipsæ profectò fœmellæ suo malo immunes euadant, abortum illiti menses, aut omninò prægnante supergrediente, ciunt. Equæ vterũ gerẽtes tactæ, quin & aspectu prorsus, quãuis procul visæ, si purgatio illa à virginitate prima sit, in virgineaúe ętate spõtina, abortũ ocyssimè perpetiuntur. Asinas etiamnũ tot annis nõ cõcipere, quot cõtacta hordei grana mulierib. adederint, prodidere. Attamen & tanto malo remedia inesse pleriq; aiunt, quę hoc loco recensuisse venia fuerit. Podagras, strumas, parotidas, panos, sacros ignes, furunculosq;, & epiphoras illini earum mulierum

Quæ in sanguine menstruo remedia.

A tractatu, leniri, compertum est. Rabiosorũ canũ morsus, & tertianas, quartanasq; febres, mẽstruo in nigri arietis lana, argẽteo brachiali incluso, aut vestis omnino ita infectę portiuncula acu vel licio brachiali inserta, discuti. Demum tertianis & quartanis ęgri plantas sublini, multoq; efficaciùs ab ipsa muliere etiam ignoranti, efficacissimũ esse. Quartanas coitu, incipientib. duntaxat mensib. finiri nonnulli spopondere.

Quorum cinere iumentorũ omnium addita caminorum farina cæraq; vlcera sanari in confesso est. Ea etiamnum rosaceo mixta frõti illita capitis, fœmi-
B narum præcipuè, dolores intersedare. Et quod dictu admodum mirum est: Mulieribus in mense connudatis, iam primũ grandines turbinesque contra fulgura abigi, sicq; cæli violentiam auerti, autumant. Menstruo non silente luna, nudatis segetem ambientibus erucas, ac vermiculos scarabeosq;, & noxia quæque arceri atq; decidere. Proindeque ob cantharidum numerositatem, eas retectis super clunes vestibus per media arua ire, in Cappadocia inuentum. Alibi nudis pedib. capillo cinctuq; dissoluto seruatum. Cauendum verò ne id sole oriente (semente alioquin arescente) moliantur. Id quoq; conuenit, quo nil equidẽ liben

tius

tius crediderim, tactis mẽstruo postibus, irritas magorum artes (vanissimi vt æstimare licet generis) factitatum iri. Cæterũ nullo perpetuo circuitu menstrua describuntur. Quibusdã enim sæpius mense, quibusdã omnibus tricenis diebus, alijs trimestri spacio, sicut aliquib. nunquam fiunt. Attamen mense (veluti decreto exonerandæ mulieris vestigali) decrescente (idq; recta ratione) assiduè (vtero nulla vi seminis prorsus occupato) moueri tendunt. Mulierum nanque corpora, continẽte aëre frigidiore effecto inalgescunt magis, mensium aũt coitus ob lunæ defectum, algidiores esse ecquis dubitat? Itaque vt mensiũ fines quã media frigidiores euadant fit. Igitur posteaquam alimentum in sanguinem mutatum est, menses eo quẽ modo diximus circuitu moueri contendunt. At si illud haud concoctum sit, sensim aliquid subinde secernitur.

[...]o tempo[...]enses in[...]unt.

Quamobrem qui albi mẽses vocitãtur, paruis adhuc & puellulis proueniunt. Porrò vterque hic recrementorum secessus cùm modicè fit, integra seruat corpora: vtpote quæ ab excrementis exquisitius perpurgentur, quæ ijs vt ægrotent, causæ efficiuntur. Sed si vel non fiat, vel immodicè fiat, grauior apprimè iactura euenit. aut enim ægrotationes superA ueniunt, aut emarcescit extenuatq; corpus, Hippocrate tradente: Si menstrua immodicè fiunt, morbi accidunt: & si non fiũt, morbi matricarij accidũt. Ad sexagesimũ sanè mares plurimi gignunt, quem si excesserint, ad septuagesimũ vsq; procedunt. Et iam apud quosdam adusque annos septuaginta, & septuaginta & quinq; (quãquã ignobiles) vulgaris reperitur generatio. Alios, perpaucos tamen, & non nisi valentissimos, annos octoginta natos sobolẽ procreasse repertum est. Quin etiã Masinissam regẽ post octoginta sex annos filiũ quem Metymathnum appellauerit: Ca-B tonem Censorium octogesimo exacto è cliẽtis sui filia Salonij, generasse clarum est. Mulieres verò ad quadragesimum quintum magna ex parte fœtificãt: at paulò ætate progredientes effœtæ degunt: & si nonnullæ annos sexaginta natæ, validiores tamen, pepererint. Inuentã nihilominus mulierem, cuius primò genitus vltimò genitũ, quadraginta annorum spacio excesserit proditum est. Quare quum ętatum discrimina ad sobolem congignendam nonnihil (vt retulimus) conducere aperta ratione cõstiterit, nihil tamen quicquam adeò conducibile aliud, quã vterũ ad modicum redactum modũ, corrogata Hippocratis sententia, in

Hipp. lib. 5. Apho. 57.

Quãdiu prolificum semẽ maris.

Mulieres quãdiu fœcundæ.

hunc modum perscripta, liquidò perspectum habebis. Mulieres quæ præhumidos habent vteros cócipere nequeunt: quę etiam frigidos spissosq; habét non cócipiunt: fœtus enim extinguitur: necnō sicci & admodū calidi cócipere nō possunt, genitale enim semen corrūpitur ob inopiam alimenti.

Hippo. lib. 5. Apho. 61.

Quæ autem ex vtrisq; modicè temperatos obtinét vteros, eæ valent fœcunditate. Ob has quippe causas nōnullę partus haud vnquam perferunt, quales si quando medicina & cura (quæ multiformis esse quit) vicere, fœminá ferè gignere eas compertum est. Plerisq; semel in vita munus hoc concessum est: quę si cùm parere desierint, leporis conceptum vtero exéptum māderint, restibilem fœcunditatem afferre tradunt.

Conceptum accelerantia.

Conceptus accelerant vaccinum lac potum: aut quini septeniúe vermes terreni epoti: cochleæ cum croco impositæ: fimum accipitris in mulso potum: & à purgatione fel caprinum inspersum, & perdicis oua si ea sorbeantur. Setæ ex cauda mulæ si vincti inter se in coitu colligantur, inuitas concipere cogunt. In Arcadia vinum quod fœcunditatem fœminis importet fieri dicitur. At, quod admodum spectatius est, si leporum vuluæ in cibis sumantur, mares concipi putant: hoc A & testiculis eorum & coagulo profici.

Vtr... gna...

Atque si vituli carnem cum aristolochia inassatam circa cóceptum manderint, mares parituras promittunt. Sterilitatem ob partus vexationem fieri certum est: hanc felle taurino, adipe serpentium, ęrugine, addito melle, medicatis locis ante coitus, emendari putant. Iis ita prelibatis paulò altiùs redorsi, quàm bene miroque deinceps ordine generationem, ipsa rerum natura reddiderit, curiosius intelligendum. Prolem sanè paraturos puellæ non modò ætatem vterumque, vt paulò antè sanximus: sed & Veneris B appetentiam & corporis posituram antè omnia intueri oportet: quando singula hæc magnas, neque ignobiles, neque dubias hac in re interpretationes habeant. Ob id viri potentem, virosamque sibi quemque parare operæprecium est: cui equidem (si fortasse in coitu pinguiorem segnioremque nouerit) xiphij superior ex vino radix potui vtiliter datur, & item quam cremnon agrion nuncupant, ternis obolis aut dragmæ pondere. Orminos agrios cum polenta contritus, orchisque herbæ, serapiæúe radix maior, seu, vt aliqui perhibent, tenuior, in aqua dragmis duabus pota, atque satyrion eundem præstant vsum,

Ge... quo... fiat

Co... iuu...

sum. Erithrococonis radix manu retēta, concitatricē vim habere plerique putant, ac magis adeò in vino austero bibita dragma. Tithymalli etiamnū ramorum medullam habentes ad Venerem agi proniores que fieri produnt. Prodigiosa admodum autores, alioquin graues, non minus circa hoc tradidere: septuageno coitu cuiusdam herbæ (cuius vocamentū speciemq; negauerint) contactu libidinem durare asseuerantes. Cochlearum fluuiatilium carnes sale asseruatæ ex vino epotæ: erythini quoq; cómanducati Venerem stimulant. Iecur ranæ dryopetes & calamitæ in pellicula gruis: crocodilli maxillę dés brachio, vel hyppocampus, vel rubetæ nerui, dextro lacerto, singula hæc adalligata mirè concitant. Hyenæ genitale ad sexus suos in melle sumptū, etiam si viri mulieris coitum oderint. Rostrum scinci & pedes in vino albo poti efficacissimè veneris cupiditatem accendunt. Vtrique cum satyrio & erucæ semine singulis dragmis omnium, ac piperis duabus admixtis, ita vt pastilli singularum dragmarum bibantur, per se laterum carnes obolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idē creduntur. Coitus stimulat fel caprinum illitum; medullæ suū haustæ, se-

A uum asininum, anseris masculi adipe permixto illitum, equi à coitu virus. Testiculi equini aridi, vt potioni inseri possint. Dexter asini testis in vino potus proportione, adalligatúrue brachiali: eiusdem à coitu spuma rosaceo pāno collecta & argento inclusa, vt tradunt. Salpæ genitale in oleum feruens septies vrinare iubent, eoq; pertinentes partes perungi, alij cinerem ex eodem bibi: vel tauri à coitu vrinam, lutoq; ipso pubem illini: Vespertilionis sanguinem flocco collectum capitique suppositum, mulierum libidinem mouere: aut anseris linguam, in cibo B potu'ue sumptam prodidêre. Horum hercules ad propudia probrosámue molliciem viros, ad immodicam aut certè obscœnam Venerem mulieres pleraq; procitare, vetustiores extra omnem fortunæ aleam promisere. His ita peractis mas & fœmina concumbant, in concubitu fœmina capite paululum demisso, coxendices clunesq; elatiusculas habeat, feminibus latè patescentibus: & reliqua secundum naturam fiant, donec vir tandem genitale semen ante vuluæ ostiū emittit, cui spiritacea substantia (quem gignitiuum appellāt spiritum) permiscetur atq; cōfunditur, quæ inquam nihilo secius atq; humiditas expella- *Quæ circa concubitum obseruanda.*

tur oportet: tanto seminis humiditatem peruincēs: quanto ocyus egeritur efferturq; lógius. nihil enim procul sine spiritali violentia proijci potest: fœmina eodem tempore omni plerunq; sine libidine per vuluæ acetabula genituram (quā œcūdam diximus) in vterum demittente. quandoquidem sine maris ac fœminæ emissione concipi impossibile sit, sine voluptate verò fœmellæ fieri quidem potest, si locus turgeat, & vulua propiùs ostium descendat: Quanuis magna ex parte sic accidat, vt vtrorumq; oblectamento id agatur. Maris autem profusio non intus (vt quidem opinātur) fit (os enim vteri angustum est) sed ante ostiolum, quo & fœmina succū illum nihil ad conceptum conferentem secernit: in quib. quidem excretionibus pari fermè voluptate mas ac fœmina affici solent. Viri autem fœcundum semen ibidem profusum, intus ab vtero (si quidem calidus, & modicè temperatus sit, si oris labra tactu asperiuscula & hęrentia, si etiamnum tenuiora sint: Quandoquidem ad conceptionem ita sese commodè habeant) auidissimè rapitur. Indicio est quod locus qui modò madebat, resiccatus mox psentiatur. Quòd etiam quàm procaciter inhiat hinc discas licebit, quando puella solo balnei

Cōceptus signa.

A ingressu vtero graui inuēta sit, semine quod à viro prius in aquam defluxerat sitiente vulua hausto. Cęterum per id tēpus virginitatis nodo nexuq; dilaniato, cruentus (à menstruo sanguine eo dissidens, q. viuidi hic coccini coloris est, ac eo dūtaxat, quo penis vteri ceruicem asperiusculè violentiusque subit momento parcè prorumpens, è diuerso men sibus decoloratioribus turbulentioribusque, vberius ac lōgiore temporis tractu delaben tibus) succus integræ virginitatis indicium, interstillat. Ceruicula intumescit, ijsq; plurimū dolet, eoq; magis, eugio grandiore mentula vi defracto, atq; B ostiolo iusto pl9 passo laxatoq; fiunt hæc. Porrò tumores & dolores, rosarū myrtillorumq; ac maluæ, & pulegij decoctū insidentib. cōmodè demulcet: aut defrutū rosaceo addito. Subinde omphacio ex olea adhuc alba non ex druppa (ita vocatur priusquā cibo matura sit) vtpote quod deterius est, expresso, ceruicis ostium ac verēda perungenda sunt. Omphacium hoc ab illo colos intersting uit, quoniam hoc viride est, illud quo autores vti sæpius iubent, cādidum. hinc multorum imperitia, atque ægrorum iactura non parua, eo primò omnes ferè abutuntur. Dolore intersedato, vbi res ipsa vrgeret, cerata in

De... pti...

ta in lana arundinis internodio opportunæ idoneæq; crassitudinis obducta, coalitum disiunctarum partium molientia ferruminantiaq;, quoad occalluerint imponantur. hęc inuiolatæ coitum perpessæ præsentissima pręsidia censentur. quã si ante concubitum, tanquam nimiũ curiosi internoscere velimus, quo minus vafræ omniumq; malitiosissimę mulieres, quippe quæ singula talia astu ad integrum plerunq; comminiscantur, nos falsos habeant, id nobis virginitatis argumentum fuerit. Quòd perlucidum ijs ac tenue lotium, substrepitu perinde atque acutissimo (quoniam per angusta exitus datur) sibilo vt fistula impẽdiò deductiore emicans longius admodum excutitur. Quin & edoctæ obstetricis cõtuitu hymen (si casta sit) facilè decernitur. Cruoris quoque delectus (quos paulò antè monstrauimus) indicio sunt. Gagates etiamnum suffitus odoris spiramento fauces naresq; non attingente: & potus si præsentẽ mictum non ciat (muliere alioquin suffitum persentiẽte, cominusq; potu mingente) virginitatem eximiè deprehendit. Quo modo & corruptarum pudicitiam magnetem obdormientis capiti suppositam, pudicam ad mariti cõplexum quã mox compellentem, adultera

Virginitas [quo]modo no[scen]da.

A è thoro præ nimio simulachrorum pauore excidente, planè aperire autumant. Quamobrem summo studio vterus, qui concipiat vel naturâ vel arte præparandus est: quòd si ne cõcipiat facere libuerit, contrà agendum est. Nam si labra læuia crassaq; sint, haud quaquã commodè vsum præstant. Ob id nonnullæ pridie quàm concubuerint, vt semẽ delabatur, vuluę ceruicem oleo iuniperino, aut ex cerussa thuréue excipientes, oleo ceraq; adiectis illinere assolent. Araneus phalãgij nomine est, lanuginosus, grandissimo capite, quo dissecto intùs vermiculi duo inueniri dicuntur, qui mulieribus B ante solis ortum ceruina pelle illigati, ne concipiant mirè prę stare creduntur: vis ea annua est, quam solam ex omni atocio dixisse fas sit, quoniam aliquarum fœcunditas liberis plena, tali * venia indiga est. Sed simul ac genituram intra se vterus traxerit, vniuersum alueũ, se supra semina duo colligens, ac vndiq; ea comprehendens ita contrahit, vt nulla penitus, siue multum siue parum seminis iaculatum fuerit, vacuitas relinquatur, atq; adeò os sigillat obsepitq;, vti etiãnum deductissimi corporis acies neutiquã ingredi queat, quod Hippocrates (quẽ ceu alteram rebus humanis lucem Deus de-

Vter lubricus, ut semen illabatur.

** Si Plinio et atheis gentilibus credim9.*

Hipp. lib. 5. Apho. 51.

disse videtur) ita prodidit: Quę vterum gerunt ijs vulua se cōprimit: Apud me hercules tractatu ipso antiquitatis admiratio crescit, quantoq; maior dicenda harum rerum copia suggeritur restatque, tanto magis priscorum in inueniẽdo curã, in tradendo benignitatem adorare venerariq; subit. Nec dubiè superata hoc pacto etiã rerum ipsius naturæ munificentia (modò hæc humani duntaxat operis inuentio esset) facile videri posset. Nunc verò aut eam ipsam deorum fuisse, aut certè homine etiamnum inueniente, diuinam, eãdemq; omnium propè dixerim parentẽ, & hæc ita fabricasse, & monstrasse ostendisseq; nullo vitæ miraculo maiore (si verum fateri volumus) credi par est: quãdò alia via ad hæc adeò exquisitè peruestigãda nulla relinquatur. Æternum quæso deorum sit munus istud. Quum autem seminalia recrementa in vtero cõstiterint, atq; intra septenas horas sui post iactũ in effusionem relapsa neutiquã fuerint (quibus calor tantam talemq; habens motionem & actionẽ inest, quãta modicè ad quamuis corporis partẽ accõmodetur, quòd si rem quæ fit vel excedat vel deficiat, aut deteriorem, aut læsam & mancã, similiter ijs quæ foris igne ad cibũ aliúmue vsum coquuntur, efficiet: at in ijs caloris motũ nos ipsi moderamur, in illis gignẽtis natura accommodat) mox in vitam hæsisse, autores illustres pronunciarunt: proindeque maris semen in genitalis fœminei alboris medio prope modũ glomeratur. Ambo hæc spiritu gignitiuo vteroq; iam concreto calfiunt: quo fit vt crassescant spissenturq;, atque crassa, & glutinosa calfiũt, spiritũ flatuosum adgenererẽt oportet: quo sanè flatu commixtæ genituræ turgent atq; intumescunt, minutissimę insuper hectæ spiritu repletæ, assurgunt, exinde ex pluribus ijs iunctis, vna fit cauitas, vberem spiritus quãtitatem comprehendens.

Formatio fœtus.

Qui nẽpe spiritus intus reclusus refrigerationem quæritans ad sui custodiam, sibi in seminum medio, eorundem partes scindendo peruium iter parat, vt spirante feruido, algidus eõdem ad feruorem contemperãdum subingrediatur: quo spirituũ ingressu egressuq;, atque vi spiritum potestate vitalem, animalem, naturalem ad proportionata loca formatiua mouente, semina apprimè spumescũt. Duorum genitalium seminum commixtio expediẽs ac necessaria quidem fuerit, tum quo mulieris recrementum virili genituræ conueniens alimentum fieret (etenim virilis crassa calidæq; temperaturæ est, cona-

trà fœminea tenuis & frigida: ob id crassitie virilis extendi dilatariq;, quemadmodum opus esse nequiret, & calore simul inchoandi puerperij materiam absumeret) tum etiam, vt operimento partui essent (nanque virile semẽ ad vteri augmẽta cornibus persimilia nõ deuenit, nec per totum alueum spargitur: quare fœmineum, quo ea loca repleantur atq; vt ex ijs vnà congestis germinis operimenta efficientur necessarium censetur. Itaq; coactis iam partibus ijs, & in vtero insinuatis diuq; cõtentis, extera parte terrena resiccescẽte, circũ mẽbranula perinde atq; in decoquendo pane, obducitur) tum quia necessum erat (nam & calescentis frigescentisue rei extrema siccescere operæprecium est) tum etiamnum alicuius gratia. Nam & semen inconstans, cuius partes disijciant, quippe quod vuidum riguumq; sit, continente sistẽreque indigum fuit: cæterò trium principatum habentium membrorum cordis, cerebri, iecoris, bullulæ molles ac exiles, vteri duritudine oblęderẽtur: et spiritus gignitiui potestate alioquin vitales, animales, naturales ocyssimè halarẽt abscederentque, ni spissiori membrano obducto tuerẽtur atq; custodirentur. quod equidem membranum, cùm vtero A per aspredines, quas anteà fossulas diximus, & ijs potissimùm partibus, quę cornua appellantur committatur, contẽta semina eidem annectit: in quo tamen meatulus ea parte, qua vmbilicus creatum iturus est, ad spiritus euentationem (quam antea commemorauimus) existit. hæc autem in medio expiratio fit à formatrice vi sic iubente, quanquã enim spiritum hũc (vtpote leuem et calidum) sursum atque ad circũferentiam potiùs suapte natura suoq; nutu ferri par sit, ad medium tamen, atq; quocunque vis illa propè duxerit, diuina imperauerit, cuius est instrumentum, dirigitur. B Ad mediũ autẽ eatenus propellitur, quatenus cordis locum præparet, quo loco spiritu intus deferuẽte, & calore extrinsecùs exiccãte, cordis bulla tumet, vitali spiritu (quo commodius afforma tiua vis cor ipsum ac membra cætera condere queant) referta. Mediam nanq; sedem in animali, non secùs quàm rex in regno cor obtinere ius fasq; est. Deinceps verò bullulæ geminę, superna parte pro cerebro vna, dextrorsum pro iecinore altera, primæ ad tempus cohærentes extuberant: quæ nihilo minus spiritu (superna animali, naturali altera) replentur: in hac iecur, in illa cerebrum, spiritaceis ijs substantijs patroci-

Cordis, iecoris, & cerebri formatio.

nantibus procreatum iturum est: quæ procedente tempore à cordis bulla, quæ prima fuit, & interstitio, & specie, & magnitudine abscedunt. Neq; quempiam ex solis ijs mẽbra illa gigni arbitrari oportet: quandoquidem prima puriore tenuioreq; alimenti parte cordis materia expleatur, crassiore pinguioreq; ea, quæ iecinoris, pituitosiore, atq; crudiore, algidioréue ea quæ cerebri. Nec dũ tamen membra hęc generãtur, sed bullæ duntaxat præparantur. Quæ sanè vnà cum ijs quæ in mẽbrano continentur (quẽ totum embryonem esse cõtenderim) enutriri incremẽtumq; recipere necesse est. Ob id per vulvæ acetabula cruentus succus resudans atq; restillans alueum subiens, membranũ circum ambit, quem simul cum refrigerante spiritu per meatulũ, quem gignitiuus spiritus sibi afformauerat, intra panniculũ à genituris attrahitur, quo perfectè & ad integrum concocto, partes quas modò diximus aluntur augenturq;. Enimuerò embryo per tẽpus id adeò exiguus perstat, vti minimo indigeat nutrimento: atqui nec adhuc illi (quippe qui vmbilico eidem vberiore alimonia indigus nectatur) membrano committitur. Mox tribus ijs (quas nuper commemorauimus bullis) tris prætenues admodum

Nutritio fœtus.

A obductæ membranulæ, cuique vna, procreantur. Porrò cuncta hæc à cõceptu sexto septimóue die absoluuntur. Quæ cùm à physicis, ab Hippocrate quoque (qui tam fallere quàm falli non vult) experimento certo accuratissimè deprehẽsa sunt. Qui libro de pueruli natura, mulieris semine non effuso sal tib. eius iussu concitæ atq; plus æquo quassatæ, septimo die eiectum tali folliculo receptaculoque, quale in ouo ab extima testa clauditur conceptui suffecisse asseruit, quo tempore vmbilicus inchoatum iri videtur. Nam membranum id cùm obdurverit, secundam appellitat, cuius exiles duæ tuniculæ sunt. Ex seminalibus verò recrementis intra hasce tuniculas venæ arteriæque procreantur, quarum ora exteram tuniculã penetrantia, summaque illius cute patentia disseminata, vuluę venarum arteriarumq; oris (quæ acetabula nominitabamus) arterijs arterijs, & venis venis, ęquis vtrinq; numeris miro ordine respõdentibus, admouetur atque adiguntur. O rem inclytæ vocis, ô rem magnopere mirandam. Tot in illorum seminalium recrementorum tunicula venæ, tot denique arteriæ concreantur, quot pręcisè in matris vtero iamdiu præfuerant: eadem etiamnum serie, eadem prorsus digestiõe seruata.

B

seruata. proh Iupiter, nec visu facilis nec dictu affabilis vlli. Deinceps & venæ, & arteriæ, hæ secundæ exilitatibus dictis irretiuntur atq; inuoluuntur. Subinde non pulsantib. venis similiq; modo arterijs in vnum coeuntib. venæ duæ, totidéq; arteriæ de ijs repullulant, quas cuticulare putamen ambit, ex quibus qui vmbilicus vocitatur cõstat. Etenim venarum ac arteriarum imbecillitas tutelam operimẽtumq; desiderat. Hę quasi radices quibus alimoniam exhauriat partus, vterum contingunt, & ob eam rem antè principalia membra, quando principia hæc iam absoluta vberiori alimento indiga euadunt, quod per vmbilicũ ab vulua rapiendum erat, describãtur oportet. Porrò cùm potentia quidem, & imperfectũ animal fœtus existat, aliunde alimentum recipiat operæpreciũ est. Quamobrem vtero & parẽte (vt terra plantę) ad sanguinẽ menstruum illi cibum hauriendum, donec perficiatur, & iam fit animal potentia greßibile, vtitur. Præter secundam, geminæ quibus obuoluitur fœtus, membranæ extant, quæ maioris minorisue ratione differũt. Prima partum circumquaq; immediatè ambiens, Auicius, Amniũ, Aurelia, Abcas, Abigásue, Sela, Alicas, Conceptus armatura, nuncupatur.

A Secunda ab vmbilico infrà embryõ circumiens, Alanthoides, Biles, Ascari, Secca, Inuolucrum, appellitatur. Amnij quidem functionem humorẽ exudantem è puerperio coaceruare, & vsq; in diem partus conseruare esse vnanimiter aiunt: quamobrem non modò partũ à secũda duriore (qua tenellus proculdubio oblæderetur) incolumem ac cuiusuis læsionis immunem tuetur: verum & eas humiditates colligens, tum vt puerperium ijs supernatet atq; suspendatur, ne grauior ab acetabulis contineri nequeat: tum etiamnum quia partus tempore, membranis diruptis, vteri B ceruicem lubricam ac ductilẽ & facilè dilatabilem reddant, maximo pręsidio est. Cõmodũ fermè idem ab alanthoide recipimus, ob eam, quã intra se reconditem vrinal partus aquositatem, quæ in ipsam per meatulum (quem vrachum appellant) in medio vmbilico constitutum à vesicę imo deriuatum, diffunditur. Quanquam vesica propriam ad mictionem fistulam obtinet, non tamen nisi edito puerperio illa officio hoc perfungitur: At ad vmbilicum lotium deueniens vracho alanthoidem subit, ibique ob eas quas modò diximus vtilitates asseruatur. Humor autem inter has duas cruẽtus admodũ dilutiorę; à mulieribus proferum

vocitatur. Cæterùm geminæ eæ membranulæ infantem ambientes, interior tenuissima & mollissima, & exterior (quæ propriè chorion à Græcis dicitur) à nobis confusa vocula etiam secūdæ nominantur, quoniam & hysteras eas Græci appellent, quanquam & vulua ipsa numero singulari ab ijs hystera quoq; nuncupatur. Nullū siccis excrementis per pus, id puerperium conceptaculum adeptum est: propterea quòd eius alimonia non ad ventriculum intestinaque, hæc vbi ipsa recrementa secernuntur, sed ad iecur per vmbilicales venas (quippe quæ ventriculi prima concoctione haud quaquam indigeat) ad iecur inquam, in quo humida fiunt excrementa deriuatur.

χορίον.

ὑστέραι.

Venæ umbilicales.

De geminis itaque his venis alimentum deferentibus, quum paululum processerint, mox post vmbilicum coeuntibus vnà, in iecinoris creandi concauum dependent, quippe cui bilis vasculum alimoniæ expurgamentum inhæreścat, satiùs menstruum sanguinem perpurgari, priusquam per membra distribuatur, censente natura. At arteriæ duæ, non ad cor ob spacij longitudinem, sed ad arteriam magnam, secundum spinam coextēsam ex corde primùm describēdā, super vesicæ partes procedentes, deueniunt, illiq; ductilibus colligationibus connectūtur: per easdem embryonis cor euētatur, & ab vtero cùm spiritū, tum etiamnum puriorem subtilioremque cruorem haurit. Omnia deinceps à principalibus orienda lineamētis, primū membra post sex septémue antè dictos dies, duorum, trium quatuórue dierum spacio describuntur.

Arteriæ umbilicales.

A

Subinde quatuor, octo intercedentiúmue post prædictos dierum tractu lineatione peracta, cruenta materia per vmbilicum hausta fœtum totum permeat, atque ad membrorū fabricam propiùs accedens, B prædisponitur, quæ quoq; & per id tempus lineationes replet. Mox nouē aut quindecim aut intermediorum dierum sequentium spacio, sanguineus succus in carnem conuertitur, quo etiam tempore membra & colores & mollitiem duritiemq; adipiscūtur, perinde ac si pictoris officio dum cōdit creatq; natura perfungeretur. Etenim vbi primū lineis animantem pictor effinxerit, mox coloribus varijs pro partium natura accommodatis illinit ac perficit. Sed quum in cōceptu omnes corporis partes potentia insint, primū omniū (vtpote principiū maximè propriū) cor sanguine p geminas antea dictas arterias ab vtero hausto actu

actu secernitur, cui sanè spiritus gignitiuus, vnà & generatiua afformatrixq; vis, veluti propriæ sedi protinus ab initio insidere, in quo etiam primùm vitalis spiritus progeneratur. Quippe quod temos, maximum dextro in latere, minimũ in læuo (quem aurem sinistrã, imperitiores Graij ôta vocitant) medium cauitate inter vtrinque media primo maiori venę, medio aortæ annexo; sinulos neruulis etiã sufferctos contineat. Homini animalium vni paulò à mamillarum distert minatione ad læuam, parte sui ampliore, qua corporis superiora spectat (radix ob patulicãtes vtrinq; pinnas dicta) propè dixerim pupillam, inclinat: at extrema, qua in acutũ sese colligit, in mucronemq; planè exit parte, infra mamillã in priora eminens ac palpitans vergere tactu exploratur ac patet. hoc vt priùs viscus efformatur nascentibus, ita nouissimè emoritur. Quis enim cor hirsutum quibusdam fuisse antequã cerneretur crediderit? cui rei Aristomenes Messenius, quem Lacedæmonij tertiò captum dissecuêre, argumento esse potest. Id homini dragmis binis ponderis per singulos annos ad quinquagesimum vsque glis cere, à quinquagesimo tantundem ab eo detrahi, proindeq; cordis deliquio, vltra centesi- A mum annum vitam negari Ægyptij existimarunt. Alij quoq; ad vsque quintum, & sexagesimum diem à conceptu augeri commemorant. Huic pręcipuus calor, huic ceteris corruptis partibus vitalitas perdurans, huic pręmolle firmumq; membranæ inuolucrum aquæ oppletum, perpetuo madore indigo operiméto est. Id prima intra se animo sanguiniq; domicilia præbet. Exinde sanguine qui per vmbilicales venas in partum transfunditur, iecur cõditur, cui vitalis spiritus, quò naturalis fiat à corde demandatur, infra septum à dextro latera sub præcordijs, omnibus æquè membrum hoc (per naturam & non prodigiose habentibus) situm est: bubulo simile, venæ maiori, nulla ex parte aortam attingens, iungitur. Color huic concreti cruoris est, in quo nimirum amoris sedem, sapientiores posuerunt, ac eorũ autoritate diuini vates cõmoti, Tityum illum apud inferos ea qua peccauerat parte dari pœnas ex amussim commẽti sunt. Ab exteriori parte gibbum est, ab interiori verò concauum. Ventriculo insidens in quaternas fibras diducitur. Id centenis durasse annis vetustatis vel maximè patiés obsidionum exempla prodidêre. In quo fel quidem (quia pessimi sanguinis expurgamẽtum) ex-

Iecur.

Tityus.

B

tat. Hominum paucis, quorũ valetudo firmior & vita lõgior, negatũ putant. Dein feminum
Cerebrum
substantia cerebrum constituitur, quod in homine proportione magnitudinis corporaturęq; plurimum superq; humectum: viri quàm fœminæ maius: duabus suprà subterq; mẽbranis, altera osi validiore cohærente, infirmiore altera ipsi cerebro citima, velatum obductumq;, omnibusq; bipartitũ, sanguine penitùs priuatum, per naturam algidum, priorem capitis situm planè obtinet: pars huic postrema (quod cerebellũ vocitatur) & tactu & forma prorsus diuersa, annectitur. Priores partes membrana vestitæ, exigua quædã caua (quæ cerebri ventres antiquitas vocitauit) intra se habent. Ideoq; omnium cerebro medio parua quædam ossicula inesse prodidêre. Hic mentis est regimen, hic habet sensuum arcẽ, hic culmen altissimum, huic vitalem spiritum vt in animalem dearticuletur cor ipsum impartit. Hoc viscerum excelsissimum, cæloq; proximum vni hominum in infantia palpitat, nec nisi in primo sermonis exordio roboratur: hoc sine carne, sine cruore, sine sordibus, aliud esse quam medullam argumẽto, quoniam coquendo obdurescat eruditiores & deprehenderunt & posteris reliquerunt.
Cerebrũ palpitat.

A Itaq; caput à corde atq; iecinore continuò generatur, quod cæteris magnitudine præstat. Post hæc cæterarum vnaquæque partium ex alimento per venas & meatulos quosq; resudante, quemadmodum aqua per crudiusculum fontem, cõcreatur. Nobilissima quæq; ac potissimi principij particeps, ex concocto, sincerissimo primoq; alimento: reliquæ verò necessariç, ac illarum gratia instituendæ, ex deteriore, ac reliquijs excrementisq;. Perinde enim natura atq; prudens paterfamiliâs haud omittere, ex quo aliquid commodi moliri queat, quicquam solet. In rei B autem familiaris cura ita dispensatur, vti liberis optimus cibus, deterior seruis, animalibus vilissimus detur. Quocirca ex tribus ijs principijs tria secernuntur germina. Ex corde arteria aorta, ad innumeras huiuscemodi spiritus semitas inter neruos latẽtes, cum sanguine, tum etiam sensu carentes, diducta, quibus præcisis ea duntaxat corporis pars torpescit: harum percussus (in membrorum maximè cacumine euidẽs) in modulos certos, metricasque leges, ab Herophilo medicinç vate mirãda arte descriptas, per ætates stabilis, aut citatus, aut tardus omnium ferè morborum index est. Ex iecore vena caua, quæ & ipsa numerosis

meroſis ſanguinis ſpiritus ſe-
mitis,innatantibus riuulis di-
uiſa,in prætenues poſtremò fi-
bras totá ſubter cutem diſper-
ſis,in anguſtam adeò ſubtilita-
tem tenuatur, vt cruor aliudúe
penetrare haud queat, præter-
quam exilis quidam ſuccus,ab
illo qui crebris admodum ca-
cuminibus ſudor appellitatur.
Ex cerebro nerui, bibulo quo
& naſci & ali perhibent circũ-
uoluti, lubricis oſsibus appli-
cati, corporumq́; nodos (qui
articuli vocitantur) aliubi in-
teruentu,aliubi ambitu, aliubi
tranſitu, vinciẽtes, hîc teretes,
illic lati,vt in vno quoq;figura-
tio popoſcit.Ij inciſi haud ſoli-
dari tradunt.Satis ſuperq́; mi-
rum eſt vulneratis ſummum
dolorem,præſectis nullum pe-
nitus accidere. Et ſpinalis
medulla. Ex ſeminalibus qui-
dẽ genituris cũcta hęc conſtãt.
Mox reliqua deſcribũtur,qua-
lia oſſa ſunt, & hæc potiſsimũ,
quæ ad principalium tutelam
Caluaria natura deſtinauerat, veluti cal
uaria, quæ pro cerebro inte-
riore parte concaua, extrinſe-
cus gibba,vtrinq; læuis, & quà
cerebri membranam contegit,
& quà cute capillum gignente
contegitur, hac ab occipitio et
temporibus ſimplex,à frõte in
verticem vſq; duplex compa-
ret.Cuius ab exteris oſſa obdu-
ra,ab internis, quibus inter ſe-
ſe connectũtur mollia forami-
A nulentaque ſunt: quippe inter
quæ venæ paſsim diſcurrant,
quas ijs alitũ ſuggerere credi-
bile eſt. Quæ ſine ſuturis rarò,
cũ ijs frequentiùs viſitur, quã-
quam earum numerus quomo
do & locus incertus eſt. Inſu-
per iugale os, quod tranſuer- Os iugale.
ſum à genis tendens ſuper ſi-
nulos,qui ſunt iuxta auriũ fora
mina finiens, ab inferioribus
oſsibus ſuſtinetur. Os malæ
ſuperiores dẽtes exigens. Ma- Maxilla
xilla molle os, cuius ima pars
mentum eſt, à quo vtrinque
ad tempora procedit, quæ &
ſola mouetur. Vertebræ dein-
de quatuor & viginti, nam ſe-
ptem in ceruice, duodecim ad
B coſtas,reliquæ quinque proxi-
mę coſtis ſunt, ſpinalis medul-
læ tutamina operimẽtaq́;. Ex-
inde ſumma coſta infra cerui-
cem contra humeros ſita, atq;
vndecim inferiores, vſque ad
imum pectus perueniętes,quæ
primis partib. rotundę & qua-
ſi capitulatę vertebrarũ trãſuer
ſis proceſsibus,ibi paulum in-
ſinuatis inhęrentes, inde pate-
ſcunt, & in extimam partẽ re-
curuatę,paulatim in cartilagi-
nẽ degenerant. Ac ipſum quo
que pectoris os,valens durum-
q́ue à faucib. incipiẽs, ab vtro-
que latere iunctum, quæ vni-
uerſa cor tuentur.Sub priorib.
uerò coſtis quinq; (quas rhoas
Græci cognominãt) breues te-
nuioresq́;,quę paulatim in car-

tilaginē versæ ac ima potissimùm, quę maiori iam parte nihil nisi cartilago est, oris abdominis inhæreſcunt, atque iecur custodiunt. Subinde solers natura reliqua ex ratione molitur: queadmodū duo lata ossa vtrinq; ad scapulas tendentia (quę Latini scoptula, omoplatas Græci vocitant) in summis verticibus insinuata, ab ijs triangula sensim latescentia: & quo latiora hebetiora, ad spinam permeantia, imo quoque sui cartilaginosa, posteriore parte veluti innatantia: quoniam nulli, nisi in summo, ossi inhæreſcant: humeros, radios brachiorum superiora breuioraq; ossa: cubitos, inferiora lōgioraq;: manuum ossa, quæ cū multa, quippe quorum numerus penè incertus, tum etiam minuta sint, oblonga tamen omnia triangula, structura quadam inter sese connectuntur. Ossa coxendicum, pectinem, fœmina, patellas, cartilaginosa ac mollia ossa. Gemina tibiæ cuiusque ossa. Talorum ossa, calcium, pedum, quæ ijs quæ manibus insunt respondent. Subinde cartilagines, operimēta, colligationes, atq; hęc ex semine. Ex sanguine menstruo carneæ partes construuntur.

Pulmo. Veluti pulmo natura inanibus fistulis cauus fungosusque, in binas vngulæ bubulæ modo fibras diductus, venæ maioris

A singulis suis fistulis riuulos excipiens, proindeque sanguinis plurimum continens.

Nec audiendi sunt, qui cruēti succi (eorum quos dissectis animalibus detraxerint, quorū vniuersus cominus sanguis effluxerit, cōspectu decepti) pulmones vacuos esse & sanxêre & prædicarunt. *Lien.* Lien, quē splenem Graij appellauêre, haud cincto vt iecur, at intestino innexus, à concauo ventriculum assequitur, à gibbo verò dorso adalligatur, venæ vni maiori iunctus. Cuius magnitudine loci risusq; intemperantiā factum iri physici propè omnes asseuerant. *Cur n... splenii... susq; in... rantia... tur: p... tristitia*

B Ex aduerso, ijs qui vel eo carent, vel quàm breuissimo per naturam vtuntur, risum adimi, quotidiano vsu compertum est. Sed quam ob causam sibi magnitudine ioci intemperantiam, paruitate exemptionem asciuerit, nec dum ab ijs satis explicatum. Nos verò quantū ingenioli facultas suggesserit dicemus: quod quum lien proprium atræ bilis conceptaculū sit, hinc vastitate succi illius risui aduersantis impēdio maiorē, quàm iecur gignere suppetat, copiam desideret oportet. Vnde & vniuersam atram bilem, & purioris sanguinis adhuc pro sui altione necessariam oportunamque portionē attrahet. Ob id cruentum succum

cum perspicaciorem lucidioremque ioco aptissimum reddi par est. Contrà breuitate, nō etiam quātum atribilarij succi iecur aggenerat suscipit, & ob eam rem sanguis impurior admodum, turbulentior nigribilosiorq; magis, in immanē tristitudinem agens relinquitur. Nam & huiuscemodi accidentia atri fellis vitio fieri Hippocrate vel maximè dilucet: Si mœstitia aut metus longo tempore tenet, atra bilis in vicio est. Laborantibus nempe cursorum veluti peculiare, cursus impedimentum inuritur. Quo etiamnum per vulnus exempto animal viuere autumant.

Renes Renes duo bubulis similes, perinde atque ex multis renibus compacti, in adipe mersi vrinariq;, summis lūbis sub imis coxis adherentes, ab ea qua coxis hæreſcunt parte, resimi: ab alia verò globosi, ventres, cauaque & ij habentes, ad quæ tam qui ex caua vena, quàm qui ex aorta meatuli minimè pertinēt: at eo loci pertendentes in renum corpuscula absumūtur obliteranturque. Cuius rei apertissimum argumētum fuerit, quod ij sanguine carēt. Eorum dexter superiorem sibi locum vendicat, & latior ficciorque minus pinguitudine obducitur.

Lingua Lingua & glotta & glossa recta ratione nuncupata, carne soluta, rara, fungosa constans, A imbricatæ asperitatis, quæ aut lata, aut angusta, aut mediocris omniū expeditissima atq; explanatissima est, hæc in animātibus cæteris semper absoluta, in homine duntaxat vsque eo venis cōstricta, vt eas intercidi necessum sit, alioquin vsui loquendi inepta. saporum intellectū sui præcipuè primore parte, & singulorum præterea, quę caro sentire queat, sua quauis, obtinet. Tonsillæ: quod verò inter eas vltimo palato dependet columella, siue vua dicitur. Vua At verius quidem cùm immodicè humectata intumescit inflammaturq; vuæ nomine vocitatur. Gingiuæ oris multifida Gingiua compago. Gula cibum potūq; Gula B deuorandi fistula. Fauces illius summum. Stomachus postremum. Venter infimo stomacho annexus inferiore sui parte angustior: hinc eo oppleto, ciboque ob angustiam suppresso (quod ijs quorum spatiosa laxitas eum ad inferiora transmittit obtingere nequit) homines facilè vomunt. Ab hoc ventriculo lactes, per quas flexuosissimis orbibus edulia delabūtur. Intestina Nec ab re fuerit hoc loco admonuisse ex lactibus, hoc est, gracilioribus intestinis, imo ventriculi paulum in dexteriorem partem conuerso, in summumq; intestinum coartato ac annexo, eam iuncturam pyloron Graios appellitasse, no- πυλωρὸς

ſtri portonariũ, quoniã portæ modo in inferiores partes, ea quæ excreturi ſumus, emittit. Nonnulli etiamnum (falsò tamen) duodenum pyloron, ad duodecim digitorum menſuram hunc ſe produxiſſe rati, quando nihilo ſecius pyloros, ſola iunctura duorum ſit. At quod ſequitur inteſtinum ecphiſis, hoc eſt, propago ſiue duodenũ appellatum eſt: cui equidem & menſura hæc quadrat, & vocamentum ſibi iure cõuenit. Ieiunũ verò eſt, quod ilam, hilam, ſeu duplici l, hillã, hirámue, & pleriq; hillum nominitant: Ilæ verò plurali numero, vel hyllæ, hylæúe, à quibus ad aluum capaciora inteſtina, in cęteris ſunt quas in homine atq; oue lactes diximus, non ilia, vt ex Plinio plurimi perperam legũt. Ieiuni autem nomine duodenum & ieiunũ interdum comprehenſa ſunt, vti apud Macrobium ieiunum omnium inteſtinorum principium habere exaratum eſt. Et alij ex probatiſsimis lactes in tria duntaxat diducunt, pyloron, ieiunum & tenue. quod eſſe nequit, ni ieiuni vocabulo vtrunq; intelligamus, nec iniuria id factitatum cenſendum, quandoquidem duo illa quo ad ſubſtantiam idem ſint, inde tãtummodo diſsidentia, quòd pars primora haud implicita eſt, quę ecphiſis, ſiue duodenũ,

Ieiunum.

A vel propago cognominatur: pars altera implicita, non tamen vt tenuius inteſtinum eſt, hæcque peculiari vocula ieiunum dicitur. Tertium ex lactibus inteſtinum tenue vocatur, ab imperitioribus ilion, morbusq; illius iliacus. Quum tamen ileos à diligẽtioribus appellitetur, & qui hũc perpetiũtur ileoſi. Iliacus verò ilioſusúe is intelligitur, qui lagopono, hoc eſt, iliũ dolore vexatur. Sunt autem ilia & quæ à Græcis lagona & ceneona nuncupantur, partes vmbilico in latus vtrunq; ſubditæ, inter quæ ſumen ſeu abdomen pubesq; intercluditur. Igitur ilia inter B coxas, & pubẽ ſuménue, imo ventre extant. Quanquam & arteriæ inter veſicam & aluum & ad imam pubem tendentes, ilia etiamnum dicantur. Neq; abditum in obſcuroque eſt ilium dolorem chordapſon Dioclẽ Caryſtiũ appellaſſe. quãdo tamẽ & chordapſos & chordios, is qui colicus à noſtris dicitur, exiſtat, quẽ nihilominus Diocles ileõ cõmutatis nomẽclaturis nominauerit. Vnde & colicus à colo, quod ſanè inteſtinum laxius atq; ile ſingulari numero vocatum, cœcoque commiſſum eſſe conſtat. Sunt tamen qui Plinium falsò legendum putẽt. In homine hillæ infima parte ſimul à Græcis vocatur colõ, adeò quòd apud grauiſsi-

Iliacu

Dioc

grauissimum autorẽ hillæ vocaměto numero plurali, & tenue & crassũ intestina significetur: quandoquidem hillæ (vt antè diximus) nec in homine nec in oue sed in cæteris tantũ ex Plinij sententia compareãt. Ex quo id planè euenit, vt breuissimo spacio sibi ipsi cõtradicat. Verba aũt Plinij sunt. In homine ile infima parte simile suillo à Græcis appellatur coló, quæ singula numero singulari, nó etiam plurali aptissimè respondens. Est præterea subrectum intestinum, quam vocula alia Latini aluum, recentiores longanonem vel longaonem (vt retulimus) vocitant. Intestinum dissep̃tum seu septũ trãsuersum, pręcordia, cinctúmue quod ventrem & cætera intestina ab extis secernit. Intestinum medium quod Graij mesenterion dicunt, cui venulis quàm plurimis sufferto lactes inuoluũtur, vt à duro spinę cõtactu munitiores magisque septos reddat. Nihil tamen adeò mirũ aliud mihi est, quàm nõnullis, qui inter præcipuos & habentur & sunt, idipsum lactes appellare placuisse: quanuis non me lateat, alios lactes loca sub vmbilico in lateribus pubetenus delicata, adeò vt plagã ferre nequeãt: alios pinguia intestina, vt Persius, vnctos lactes hinc dixerit: quosdã membranas quibus inter se intestina cohærescunt nuncupasse. Minor lingua exiguáue, quam nouo vocamento quidã sublinguium dixere, hæc duabus interposita fistulis (vtpote cuius opera gemina) interiorẽ ad pulmones atq; cor pertinentem, asperam arteriam nominatam, carne cartilagineq; constantem, spiritu ac voce illâc meante, in epulando circumquaq; operit, quò minus si potus eduliaq; in alienum deerrauerint tramitem, torqueant: aliam verò exteriorem (cui certè gulæ vocamentum fuerit) neruo carneque conditam, quum spiritus tantum aut vox commeat, ne intempestiua alũi restagnatio interstrepat per vices adoperit. Vesica infra aluum à priore parte, membrana constat, cicatrice haud solidescẽte icta. Porrò ex ijs pleraq; cùm ex sanguine, tum etiã ex seminalibus genituris, quippe quæ promiscua indiscretaque membra sint, congignuntur. Ex recremẽtis pili, vngues, & id genus reliqua conficiuntur. Etenim cruentus succus in fœtus ventrem trãsfusus, algore consistens in carnem mutatur: quo fit vt ab igne caro resoluatur. At quæ terrena admodum oriuntur parum humoris calorisq; nacta. Hæc dum refrigescunt, humore vnà cũ calore halante, duram terrenamque formam indipiscũtur: ve-

[Margin notes: μεσεντέριον; Lactes; Persius; Epiglottis; Vesica]

luti vngues quamobrem igni hęc molliũtur. Nerui & ossa & id genus reliqua, humore siccescente consiunt, quocirca ossa ab igne resolui nequeunt. Neruus insuper, cartilago, colligationes, operimenta, sicca ductiliaque sunt. Os siccum & fragile, caro mollis. Omnium autem osium quæ in corpore sunt, pleraq; caua atq; medullosa sunt, nonnulla minimè. Concretis tamen osibus vniuersis ac sine medullis (quãquam rari admodum sunt) prodigiosa virium elatione, corneos nuncupatos, quosdam vixisse, apud dignissimos autores lectitasse meminimus. Cæterũ cutis resiccescente carne, quomodo in polentis crustula (quam vetulã vocitant) efficitur. Nec solum propter extremum eius generatio euenit, sed etiamnũ quod lẽtitudo resideat, quum euaporari non posit. lentum enim hoc pinguius existit, vnde pingue sub cutis operimento visitur, quasi cutis ex eiusmodi lentitate consistat, pingue enim lentitatis non nihil obtinet. At vt in vniuersum dixerim, omnia hæc partim necessariò, partim alicuius gratia talia exinde facta molitaq; esse asserendum est. Deinceps verò nouem dierum spacio superior moles per generationem digeritur atq; distinguitur, inferior tempore procedente incremẽ-

Distinctio & formatio fœtus.

A tum recipit. Primùm proinde caput ab humeris diducitur, & brachia & cubiti à lateribus, & ab inuicem crura disijciuntur. Colligationes articulorum iũcturis committuntur. Os, nares eminentiores, quas subdolę irrisioni noui mores dicauere, aures proprijs foraminib. carne extuberãt. Ocelli pars corporis preciosissima, & qui lucis visu vitam à leto interstinguant, sincero succo prægrandes replentur: quos vbi nascẽtibus nigros peroptaueris, sori cem prægnanti mandendum dabis. Frons tristitiæ, hilaritatis, clementiæ, seueritatis in eius assensu index. Supercilia et B pariter & alternè vibrãtia, quæ nihilominus nobis (quanquã per id tempus glabra adhuc) eatenus supercilia appellare liceat, quatenus eo loci superciliorum pubes breui admodum nascitura est. Genæ oculorum munimenta: hinc hominibus nictationes. Cilia extremi superiorum genarum ambitus. Malæ infra oculos, pudoris sedes: quandoquidem inibi vel maximè suffusus rubor pręmõstretur: has genas etiamnũ antiqui vocauere. Buccæ infra eas hilaritates risumq; penitus pandentes. Rictus, labra, mentumq; membratim, singula sine fine disterminantur, in apertoq; effigiata prodeunt. Mox collum, humeri, iugulus, scapulæ,

læ, pectus in quo mammæ, alę, latera, spina, dorsa, venter, hipochõdria subcartilagiáue, lũbi, vmbilicus, abdomẽ, aqualiculus, colago, ilia, coxę, nates, conspicua protinus visuntur. Genitalia manifestantur membra, femora, crura, furæ: postremò manus pedesq; ac extrema quæq; in lucem prodeunt, quũ priùs delitescerent. Attamen quibusdam adhuc per tempus id tristiùs membra hæc prorsus interstincta comparẽt, quæ nõ minus dierum quatuor tractu apertissimè cõprehenduntur. Quocirca medicos quosdã ex superioribus numeros colligentes, quadraginta & quinq; dierum numerus (puerperij afformationis longissimus terminus secundum medicorum decreta) exurgit. Nam solibus sex spumificationi, quatuor lineationi, octo lineationis repletioni, quatuor & decem carnificationi, decem & tribus afformationi attributis, quadragintaquinque dierum numerus constat. Minimus verò numerus triginta dierum spacium est. Quoniam soles sex spumificationis, duo lineationis, quatuor lineationis repletionis, nouem carnificationis, totidemq; afformationis, nec pauciores esse queant, sunt. At de mare puerperio loquuti, ita termini omnium fermè consensu dispositi sint. Quãdo alioquin

[Afformatio]nis tempus

A de fœmella sentiendũ sit, quippe quæ longiorib. (vt inter omnes conuenit) temporum impendijs absoluatur. decem nãque dierum spacium (quanquã & maturiùs plerunque veluti quinum dierũ tractu fabricari illustres autores obseruauere) vltra maris spacia, ad sui afformationem exigit atq; expostulat. Cuius etiamnum per tempus id figura post abortum in humido haud quaquã permanet. Sed ilicò ocyssimeq; planè dissoluitur. Contrà mas eo quo diximus tempore, si in aquam frigidam diffunditur, in membranula cogitur consistitque, qua dirupta partus ipse maiusculæ formicæ magnitudinem præ se ferens visitur: & B membra iam inde discreta tum cætera omnia, tum genitalia constant. Quare quum fœtus in vtero formatur, fœmina mare longè tardius perfectionem quarumcunq; partium adepta est. Atqui sæpius vndecimum mensem cõtrà quàm mas protrahi proditum est. Sed quum in lucẽ prodierit, fœmina ocyus quàm mas (vtpote quæ defectio quædam sit, quandoquidẽ fœmineus sexus quasi naturalis læsio ac detrimentũ existimãdus est) & accrescit, & ętate floret ac viget, demumq; senescit. Sunt enim fœminæ suapte natura suoq; nutu debiliores, vietiores ac denique algidio-

Fœmina

res. Intus igitur præ suo algore seriùs discernuntur: quoniam discretio hæc concoctio est: calor autē est, qui apprimè cōcoquit, & quod calidius est, id cōcoctu nimirum facilius extat. Ad foris ob sui lãguorem debilitatémue ocyssimè ad ætatis vigorem & senectam deueniunt. Etenim minora omnia, vt etiamnum in artis operibus, sic in naturæ, citiùs optatum finē attingunt. Cæterum quò nihil instituto operi desit, noscentes tantum meminerint partuum sancitas ab antiquis, quorùm semper cura fertilior, industria felicior, afformationes à nobis interim dici. Nec eos deterreat interturbetq́;, quòd Straton peripateticus & Diocles Carystius de hac ipsa re alio quàm asseruimꝰ modo senserint. Quippe quum concepti corporis fabricam per septenos dies (ad Platonicam septenarij maiestatem alludentes) hac obseruatione dispensent: vt hebdomade prima, genituris intra inchoandi hominis monetam locatis, genitiuum humori folliculum, artifex natura primū circundet. Secunda crebras extimam conceptabuli superficiem cruoris guttas passim gestare putant. Tertia hebdomade deforis introrsum verti eas, demergiq́;. Quarta humorem ipsum ita coagulari, vt inter carnem & sanguinem liquida

A adhuc soliditate concretioneq́; conueniat. Quinta (partu mēse septimo maturaturo) in humoris substantiam humanam, magnitudine quidem apis (ita tamen vt in illa breuitate & vniuersa membra & designata totius corporis liniamenta cōsistant) figuram integrè confingi. At si nono à conceptu mense absolutio futura sit: siquidē fœmina fabricatum itur, sexta hebdomade mēbra diuidi, sin masculus septima, arbitrãtur. Ergò hercule ij neq; ꝓductissimum à nobis præfixum afformationis terminum, quē quadraginta & quinq; diebus, quatuor plerunq; adiectis, nimirū

B constare proposuimus, quibus septimã hebdomadem planè cōflare assurgereq́;, cuique liquet. Neq; breuissimum (quanquam quinta hebdomas ab ijs minimus terminus tradatur) pessundãt interimúntue: quãdoquidē haud perpetuò profligata hebdomade afformari cōtenderint. Sed & quum iam media esse ceperit, idipsum cumulatissimè factitatum iri, neq; inficiantur, neq; per quã exigua nictatione abnuant.

Ex quo euenit, vt trigesimo quoq; sole hominem fingi rerū natura, vel secundum horum monita aptissimè patiatur. At miror equidem eos non modò credidisse in vtero fœmellam paulò ocyus mare effingi: verū etiam

etiam prodidisse, quod quanuis vanum nec sine contractione proferendũ existimauerim, ne in hisce quisq; anxiè ambigat, attingere tñ quicquid tanti viri in doctrina non spreuerint, quàm horum omnium ignorationis suspicione subire, maluimus. Porrò quæ huius figmenti origo fuerit, & quibus initijs hæc in illis opinio vsq; adeò exoleuerit exarseritque, penitus quemq; præterire reor, præsertim illustrium priscorũ Peripateticorumq; principium rationibus (quas quodamtenus retulimus) contrarium prorsus commõstrantibus. Quorum decreta post quàm in summa (vt fas est) autoritate, et esse & haberi cœpêre, illorum masculi septima hebdomade fabricè, fœminę verò sexta, per inde atq; puerilium deliramẽtorum commenta confestim pessum iêre absoluereq;. Nec dũ tamen, quoties quinta hebdomade ista membrorum designatio fingitur, mẽse septimo: quoties verò sexta vel septima, nono mense partum maturari satis constare in apertoq; esse volumus: quod sanè munus quum mẽbratim historia decurret nobis scrutandũ pẽsiculandumq; relinquimus.

A *1* QVO TEMPORE ANI- *ma corpori infundatur. 2 A quo creatur. 3 Immortalis ne, & an una omnibus sit. 4 Cur nouæ indies animæ creentur. 5 Quo nam modo ad concumbentium libidinem momentis singulis, & qua cæli parte procreetur, quaue in corpus descendat, qua etiamnum corporis parte ingrediatur. 6 Quo pacto animæ conueniat, modò in terras descendere modò ascendere. Curq; si cælestes sunt, inuitæ à terris discedunt. 7 Cur defunctorum animæ non redeunt. Et nunquid in corpora nostra quicquã agant? 8 Quo tempore infans in utero moueri, quo sentire incipiat, quo usu enutriatur, increscatq;.*

B

CAPVT. III.

SEd iam cęlestibus hinc auspicijs, ad cęleste illud, quo hoc ipsum sumus quod ipsi sumus, an fortè verius dixerim, quod ipsi propriè sumus, feliciter accedamus. Id autem rationalis ex diuino intellectu consistens anima est, cuius profectò originem de cælo manare apud eos, qui vera nouerint, indubitatæ esse sententiæ perspicuum est. Proinde huic solã eã dũ corpore vtitur perfectam beatamq; esse sapientiã cõstat, vt natalis sui principia penitissimaq; exordia ac prima respiciẽs, nec se quæritans extrà, vnde orta sit, de quo tam vbere prodierit fonte prorsus recognoscat. Hinc ea Delphici ora-

Aa

culi ad beatitudinẽ quo itinere perueniret cõsulenti sanctissima vox: Cognosce teipsum. Quo quid prestantius, quid felicius, quid denique animulæ hoc in teterrimo carcere beatius esse queat, non facilè quis expresserit: quandoquidẽ hoc ipso duntaxat, quadam quasi humanorum fuga solis sese diuinis inserat, sola hæc, tanquã nihil sit aliud intueatur, ac quoad licuerit incognoscat. Teneras cupiditates nõ reprimat modò, at penitùs obliuiscatur, succeßere nec sciat nec queat: ac demùm ita se supernæ & diuinæ menti societ, vti perpetuum cum ea, imitando, fœdus constantißimè asseruet. Quas nempe solas deferati, & ab omni huiusce mundi aspergine preßæ pureque detersi animi virtutes (vtpote quæ non plũbo inhęrentes statuas, nec arescentibus triumphos laureis, at stabiliora quædam impendioque viridiora atque cultiora præmiorum genera nemine diffitente desiderent) beatũ facere quem præterit? Quomodo & alia quempiam via (modò ne vana admodum auri adulatione nactum) nomenclaturam hãc ex æquo adipisci, fieri quî potest? Is sanè in cælum in eorumque cœtum qui iam vixerint, & corpore laxati splẽdidißimo candore elucentem Galaxiam incolant, latißimã

A cuiuis iure optimo viam præparari, ratio in medio constituta efflictim suadet. siquidem animæ quibus incubuissent virtutibus, post corpus euectæ, quum nec corporea, puro virtutum fragrantißimoq; fomite penitus irrigatæ, eluuie onerentur, atq; sordescerent: nec cælestem, quam perpetim respectu cogitationibusq;, dum vel adhuc corporibus tenerentur penè possederant, vnquam descenderant, faustißimè reportantur. Hinc profectæ, huc quod ne dum reliquerant, habitaculum reposcentes, facilè reuertuntur. Inde in corpora labuntur. ijs illo, quæ prome-

B rẽtur redditio est. O terq; quaterque beatæ. Cæterùm quo tempore hęc corpori infundatur, variæ opiniones extitêre. Nos eam sequemur, quam verã magis esse arbitramur. Itaque postquã in mulieris vtero ipsa seminalia recrementa, & quod à viri corpore antè defluxerat, afformatricemque vim secum ab viri anima traxerat, & quod à muliere, à cuius anima adæquè vim eandem hauserat, per has ipsas vires diebus circiter quinq; & quadraginta, sic sunt affecta, vt sex primis diebus lac euaserint, mox tribus ab ijs lineata: sequentibus sex continuò sanguis: duodęcim alijs caro informis. Bis nouem reliquis figurata. Quibus tamẽ plerunq;

Quo t... re anim... pori i... tur.

runq; adduntur subtrahunturque soles. Tunc anima rationalis à sublimi Deo creatur, creataq; infunditur. Exindeq; corpus in omnib. officiorum functionib. suis, anima hac gubernatur ac regitur. Nec obstat quod ante cõpletam hãc afformationem fœtus animæ functionibus, tum quia alebatur augebaturq;, tum quia præsentiscebat, perfrui visus est. Quãdoquidem operatiões hę, quę ante cæterorum membrorum concreationem, animæ cuiuspiam cordi insidentis esse videbantur, nõ ab anima quapiam, at à formatrice vi, spirituq; gignitiuo prodierint. Sed qualis nam obsecro isthæc animæ creatio? an à Deo qui omnium, quæq; sunt, quæq; esse videntur, & princeps, & prima origo & est, & vocitatur sine medio: an fortassis vt Plotinus, & Proculus, alijq; Platonicorum nõnulli ab angelo cõcreari arbitrandum. Nobis herclè Dionysium Areopagitam, Origenem & Aurelium Augustinum præcellentes Platonicos, animam à Deo vnico procreari ratos, ea nimirum ratione fretos magis sequi libuit. Quoniam anima ex nihilo fit, non enim quũ simplex sit, ex rebus vllis prius existentibus procul positis, deinde in vnũ coactis generari quiuit: hoc siquidẽ ex pluribus partib. cõponi, non partibus carere apertissimè esset fateri. Neq; ex materię viscerib. fomiteq;, prius informi, subinde afformato, quippe quæ supra materiam sit, eruitur: quare ex nihilo fieri annuere cogimur. At post nihilum è vestigio ipsum simplex & absolutũ esse sequitur, qđ esse Dei propriũ est cunctis tribuere. Quandoquidem quod naturæ alicuius particeps euadit, eã ipsam naturam absolutam producere nequeat: quia quod tale aliquid secundum participationẽ existit, id quod absolutè tale est, sequi operæprecium est: imò etiã sit per illud, quicquid ipsum est: quia si hoc illud gigneret, certè quod est posterius, & rem seipso priorem, & sui ipsius causam, quinimò & se ipsũ cõcrearet. Quoniã aũt quãtum ad essendi naturã attinet, quicquid sub Deo est ipsius esse particeps & creditur, & est: sequitur vt res nulla Deo subiecta, ipsum esse producere valeat. Quo fit, vt anima à Deo non etiã ab angelo procreetur. Sed forsitan adhuc quispiam ambiget, animam à Deo inquiens ceu opifice primo, primi etiam num Platonici creari cõsenserũt: proindeq; angelum huiusce instrumentum creationis esse cõcedũt. Etenim opinio hęc ideo absurda censetur, quoniã instrumẽto natura hęc inest, vt ipsum ab alio motum, moueat

Animæ creatio à Deo

Origenes. Augustinus.

Obiectio

aliud, subiectũ aliquod afficiat, formamq; principalis agẽtis per tẽporis interuallũ in subiectũ traducat: at creatio neq; subiectum exigit, neq; motu, neque temporum impendijs absoluitur. Rursus quum inter nihil & ipsum esse infinitam (tum quia in nihilo nulla ad esse ipsum proportio est, tum quia hac maior distantia vlla aut excogitari nequit) distantiam esse conspicuum sit: quam sanè & proportione & fine carentem, vna ea vis quæ nullã ad alias vires proportionem obtineat, quęq; fine careat, transcẽdere posit: creationis profectò opus immensam exposcere virtutem constare putandum est. Quid autem absurdius, quã ad id exequendum, vim (quæ in Deo immensa est) in angelo (cuius natura terminata sit) prius terminari, exinde verò opus illud quod ad immensam spectat virtutem, peragi? Quare à summo sine medio animula Deo & procreatum itura est, & procreatũ itur. Hinc barbarum quendam Dinantem, Manichæosq; ridere licebit, qui Dei portiones quasdam, animas nostras vel Deum ipsum esse crediderint. Quandoquidẽ neq; Deus possit, aut in multas discerpi animas, summa ac simplicissima vnitate diuidi nequeunte, aut plurium animarum materiam fieri, ne animab. vilior euadat, néue subiecti vicem primus actus gerat. Deinceps verò nõ ab re fuerit an ea ipsa mortis immunis sit addubitare. Animam certè mortis neutiquã capacem esse testimonio sit, quoniam ex se mouetur: quod ex se mouetur, semper mouetur: qđ autẽ semper mouetur immortale est, anima igitur mortis expers euadet. Ad apud eum animæ immortalitas, qui eam ex se moueri non refellerit, hac ratiocinatione constare poterit: cui quidem Platonicorum pariter atque Stoicorum assensio accedit. E diuerso Aristotelis sententia est, qui adeò non acquescit vt animam non solũ ex se haud moueri, sed ne moueri quidem penitus asserere et rationibus monstrare conetur: contra quas, Platonis sectatores incœptum quo tam validã præceptoris finitionem sauciare tentauerat, subruentes sese accinxerint. Etenim me tam mei immemorem, aut ita animatum, quo vel Aristoteli ex ingenio meo penitus resistere vel Platoni adesse putem, nemo quisquã arbitretur: interim tamen nostra, sectæ vtriusq; ad id communem rationem afferre, interest, Animam per intellectum totam, in naturã suam totam, quando quęrit, inuenit consideratq; se ipsam, per volũtatem in eandem sese affectando, sese amando, remeare inclaret.

Anim. mort.

ret. Quin etiam & per intellectum in intelligendi actum, cũ se intelligere deprehendit per voluntatem in voluntatis actũ, volente se quicquam velle, reuoluitur: quod autem ita in se per operationem conuertitur, & per essentiam reflecti (quando non minus cuiuspiam substantia ab corporis eluuieq; operatio immunis habeatur) quid prohibet? Quo verò cuiusuis rei conuersio sit, illinc & perfectio: igitur quæ in se vertitur anima, ex se est. Ex se inquam triplici pręcipuè ratiõe. Secũdum formam primò, quia per aliam formam non formatur: alioquin nõ ad se, sed ad illam recurreret. Secundum fundamentum deinde, quia nõ sustinetur ab alio: non enim innititur alteri forma ea, quæ sibimet innititur, quando ad se ipsam adnititur. Postremò secũdum simplicitatẽ, quia ex partibus haud constat. Nam quo pacto ea partium superficie forma explicatur, quæ in suum cẽtrum penitus replicatur. quod autem ita per se est, semper esse quis hiscat? quãdoquidẽ quod ęsse desinit: aut quia à formatrice causa derelictum, aut à fundamento desertum, aut in partes dissolutum ideò desinit. Id verò quod in se ipsum reuoluitur refluitque: quia sui forma, à formatrice causa non relinquitur, quia in se ipso manet: à fun-

A damento nunquam deseritur, quia indiuiduũ in partes haud quaquam dissolui potest. An præterea vna omnibus hominibus, an multiplex sit dubitatio nem non mediocrẽ habet. Multiplex profectò hominis rationalis anima in multis corporibus sit, quod ex hominum opinionibus affectibusq; contradictorijs liquidò compertũ esse potest. Etenim tanto contradictoria inuicem magis quã contraria aduersantur, quãto inter esse atq; non esse, quã inter esse tale atq; tale, pugnantia maior extat. Et ob eam rem, si in subiectum idem contraria congredi nequeant, longè minùs contra B dictoria id posse existimandũ. Hinc vsu euenit vt nostrũ quisque in se ipso planè experiatur, mentem suam haud vnquã rem vnam vnà affirmare prorsus atque negare, velle penitus ac nolle. At in diuersis hominibus eidẽ rei simul assentiri, & dissentiri, velle & nolle, gaudere simul & dolere, obuiũ atque inuentu facillimum est, quare non eadem anima hîc & ibi, quando & non mens eadẽ. Cæterùm si vna esset, quoties eandem rem duo intelligerẽt, toties absurda sequerẽtur. Esto enim quod phantasia tua aurũ excogitet, mea quoq; aurum: percontabimur, an vnam in vtrisq; nostrûm speciem, vnãq; auri intelligentiã capiat: an spe

An una omnibus anima.
Obiectio.

cies geminas,geminasq; intelligētias:an potius speciē vnā,intelligentias binas:an è diuerso sese res habeat.Diuisionis pars prima ea ratione refellitur: quoniam mente eodem intelligendi apud te, nunc & apud me, aurum concipiente, desineret quidem,ea vna mens pariter apud me aurum considerare,quum primum idipsum apud te deprehendere desierit, cuius contrarium in confesso est.Accedit ad hæc, quòd momento eodem, vna illa mens, vna specie, vnoq; intelligendi actu, de auro vno, adeò secum ipsa dissentit,vti apud me aurum, & spernendum dijudicet & aspernetur:in te verò preciosum adiudicet & affectet. Tanta in iudicijs & affectib. ab vno, quatenus vnū est, principio ꝓdire repugnātia nequit.

Quamobrem, cùm neq; intelligentiæ neq; speciei, longè minùs simulachrorum diuersitate, vtpote quæ in intelligentijs prius, priusq; in speciebus quā in iudicijs & affectibus differentiam pareret,euariatio cō sistet: ob id cùm illæ desierint, & has ipsas deesse, ecquis ibit inficias? Confugies ad hoc, vt à duobus illis simulachris, vnā quidem in mēte speciem proficisci, atque hanc eatenus geminas ad discrepātes terminos intelligentias directas parere annuas tibiq; cōfingas.At quis A adeò mentis expers dixerit imaginum variantiam speciebus,quā intelligentijs propiorem (quippe quæ illis citima sit) intelligentias quidem differentes, species verò minimè diuersas moliri? Nec defuêre, qui à geminis auri simulachris, geminas quoq; menti species tribui asserere audeant. Quod ideò aur● percellit, quoniam si simulachrorum conuariatio tantam, quæ in speciebus diuersitatē parere suppetat, vim obtinet, quando tamen hæc diuersis substātijs hæserint, quātò magis è specierum differentia, differentiarum intelligentias,quippe quæ eidem mentis B essentiæ cohæreant, proficisci concedi par est. Quin etiamnū sciscitantibus nobis responsuri sunt,an alterutra species seorsum ab altera, intelligentiam gignere queat nec ne?Si nequit mens rem quampiam, ni illius imagines in ipsa geminentur cernere, minimè compos erit, quarum proculdubio altera superflua censenda est. Si potest vtraque, actum suum exercet, geminique à geminis speciebus intelligēdi actus cōcreabuntur, non igitur à geminis vnus.Non etiam defunctos arbitror, qui à binis imaginib. binas auri intelligibiles formas,exindeq; binas intelligentias fieri confiteantur. At nos percontabimur,an se ipsis species

cies eę abſcedāt (quod fieri nequit, alioquin eas ſpecie diſcrepare fateantur, neceſſe eſſe) an per ſubiectum in quo ſunt (Minimè gētium, quandoquidem vnicum eſſe contēdant) an per aliquid peregrinū: haud quaquā. nihil enim aliud hoc eſſe poſſet, quàm vel ad auri imagines, vel ad ipſam auri rationē, aſpectus. Profectò attinente ad auri rationem aſpectu, vtpote quæ vna ſit, non diſtabunt: minus multo ad auri ſimulachra reſpectu: ſi quidem eatenus forma intelligentiæ cōferre, quatenus ſimulachrorū aſpectu abſoluitur inter omnes conuenit. Age imagines formæ illæ reſpiciant aſpectuq; diſſentiant, aut aſpectibus aſpectus adijciendi ſunt, atq; de poſteriorib. æquè ac de prioribus litigandū: aut certè in geminis, mentes geminare operæprecium eſt. Diutius fortaſsis quā decuerit cum ijsde mēte diſſeruimus, qui mēte ſe priuant, quādo eam ab humana mente ſegregant, quæ nihilominùs vſq; adeò illi familiaris extitit, vt neq; nos mentē ſine mēte adſciſcere valeamus, neq; illi mentem ſine mēte reſpuere. Porrò ijs non Mauros ſolum, qui vnam omnium animam crediderint: verùm etiānum Auerroicam mentem confutaſſe multiplicem in multis commonſtrantes arbitramur. Talis quanquā ex ſua (per quā

A vna eſt) ſpecie non euadit. At ex Deo animarum corporumque conciliatore, non quia in corpore diuiſa, non quia ex materia vti corpus conſtet, non quia ex corpore ortum traxerit, vnde igitur? Niſi quia diuina volūtate corporis comes ſit: quādoquidē Deus ſimul initiū (haud tamen principium) idē vtriſque præbeat, ob id neque naturam eandem, neque exitum ſimilem. At initium vt anteà diximus idem, & ob eam rem numerum eundem tradidit. quo fit, vt animę affectus ad corporis naturam (quia initiū comitatur corporis) augeantur. Verum cur nouæ quoti-

Cur nouæ quotidie animæ creātur.

B die animæ à Deo creantur? Nūne constructo mundo cunctas ſimul animas, quemadmodum cunctos in mūdi exordio procreauit angelos creare quiuiſſet? Id ita effectum, quia alioquin Deum agere dedecebat, cenſemus? Nam ſi diu à corporum vinclis (quippe quæ ingenuè quanto præcioſior ſit vita ſoluta, quā corporeæ indigeſtæq; moli iuncta iudicaſſent) ſolutę vixiſſent: corpora neutiquā (quatenus intellectuales ſunt) vnquam ingredi voluiſſent. Neque enim Deus vel angelus liberam animæ voluntatem cogere volunt: neq; ſecus quàm perſuaſione mens mouetur. Quū igitur nō ſimul, ſed ꝑ ſucceſsiōes atq; viciſsitudines

corpora in terris eius nutu generetur, hinc Deus in dies animas parit. Quinimò id ipsum rationi etiamnum consonat. vt sicut sphærarum animi seu Angeli per temporum moras ante sphæras proprias concreati haud extitêre: sic quoq; nec animæ nostræ ante propria vehicula. Quamobrem & si cum corpore non desinant, cum corpore saltem incipiunt. Adde quod Deus perpetuò Angelos illuminat. quare sicut superiores formare mentes nunquam desinit, ita infimas mentes creare haud cessat: perpetuam illic formationem molitur, hîc assiduam creationem. Decet immensam Dei potentiam: decet inquam ita sese potentem, cótinuè aliquid ex nihilo procreando, mentium oculis ostẽdere, vt perpetuo hoc effectu infinitam eius potẽtiam clarius lucidiusq; agnoscãt, eam in cælis venerentur, in terris, vt ita loquar, creantem admirentur. Deniq; quum animę multæ sint, corporibusq; incipiant scrupulus restat, quo nam pacto Deo ad concumbentium libidinem, momentis singulis, singulas animas procreare cóueniat. Minimè malum concubitus (vtpote qui ad bonum suopte ingenio institutus sit) sed moderationis in concumbentium animis defectus, malum cẽsetur: ex quo generationem proficisci, ecquis excors crederet? At ex corporis concubitu omnium consensu generationem fieri dilucidè constat: cui generationi sublimis Deus non ad coëuntium libidinem, sed præscriptam prouidentiæ legem, quæ & numerum, & tẽpora concumbentium ab rerũ initio videt, in æuo animas distribuit. Qua insuper cæli parte (quippe quæ à Deo cælicolę sint) animulæ eæ procreantur? Furor profectò, furor est, in ijs quæ cùm indiuisibilia atq; materiæ prorsus immunia sint (qualis rationalis anima cẽsenda est) nullo situ clauduntur, situm quærere. Nam sicut vbicunque sol fulget, ibi & radij mittuntur: sic vbicunque Deus adest, animus mittitur atq; creatur. At quanam cæli parte in corpus descendit? Porrò quũ Deus extra locum, loco omni adsit, atq; insuper anima minimè loco claudatur, momentoque creetur & adsit, neq; eam propriè descendere dicendum est, neque qua parte descendat percontandum. Sed nobis tantisper vna cum priscis confabulari liceat. Igitur si Platonicis credimus, Cãcro præcipuè descendere, vicissimq; per Capricornum Cancro oppositum ascendere arbitrandum. Atq; ob id illam hominum, hanc Deorum ædem appellitant. Nam ter quaternis vniuerso elemen-

tis

Obiectio.

A

B

Qua part. proc & dunt sus a

tis diducto, tertioque eorundẽ quaternario ordine præpostero (terram vltimam constituente) ad nos conuerso, atque cæteris in medium redactis, in terram, tam ima quàm summa postremitate desinente, Martia sphæra ignis, aer Iouis, Saturni aqua, cælum verò (quod & aplanes vocitetur) terra habeatur operæprecium est: in qua Elisios puris animis deputatos fore campos, antiquitas posteris intelligendum reliquit. Hinc Pytagoras primùm nascentibus lactis alitum offerri ratus est, quòd primus eis motus à lacteo orbe in huiusce vitæ inferna delabẽtib. inchoet. Hic Zodiacum Cancro Capricornoque tropicis signis interfectus ambiendo cõplectitur. Quo sanè Cancer lacteusque sese contingunt, anima descendens tereti (quæ sola diuina est) in conum defluendo, forma, producitur haud secus quã à puncto linea suboritur: ex pũcto enim suo quod est monas, in diadem, quæ prima fit detractio pertendit. Ob id nimirum essentiam hanc & indiuiduam & diuidua Thimęus non iniuria expressit. Quoniam si diuinæ eius naturæ simplicitas cogitetur, diuisiõis cuiusuis ignara reperietur: sin per corporis membra diffusa, diuisionis obnoxia deprehenditur. Nec equidem de nihilo, aut de vana

Ἀπλανής.

A adulatione veniebat (vt mea fert opinio) quòd prisci descẽsuræ animæ ac trepidanti, nouam ebrietatem, ebrietatisque comitem obliuionem, in regione quæ inter Cancrum & Leonem extat (sydereo illo Liberi patris cratere illic locato, influẽte sylua, indicante) obrepere fabulosè confinxerint: quando Theologi quoque animam cùm ad corpus prima sui perductione trahitur, ingruentem sibi hylem nouumq; materialis alluuionis potum (nõ quidem purissima parte, quæ nectar Deorúmue potus esse fertur, sed turbidiore, quã animarum potum lethæumque fluB uium veteres vocitauere delibutam) illic primum periclitari, diuinarumq; rerum, quarum quum in cælo erat cõscia, illic primũ obliuisci, proculdubio suspicati sint. Atque ideò cùm à simplici indiuiduoque naturæ fonte, per ædem hanc ad terrenum corpus, caducam regionem, mortalitatisq; sedẽ (quæ vita vulgò existimatur) detruditur, eam mori, quod non extingui, sed ad tempus obrui intelligi volunt. Quum verò anima morte sursum accersita absoluitur, atque ad veras naturę diuitias, ad propriamq; libertatem per Capricornũ reuertitur, vitæ non nisi à sapientib. deprehensæ, cæteris eam mortem falsò opinantibus, faustè restitui,

prodidere. Ex quo iure euenit, vt hanc Deorum, hominum æ- dem illam, cognominent. Easdem solis etiamnũ portas Physici eatenus nuncuparunt, quatenus in vtraq; solstitio occursante, solis vlterior accessio inhibetur, per quas profectò de cælo in terras meare, & de terris rursum in cælũ remeare (vt retulimus) animulę facilè creduntur. Attamen falluntur, qui hic secundum situm, ascensum descensumúe intelligunt: at quoniam Luna Cancri domina generationi proxima est: Saturnus contrà, Capricorni dominus remotissimus: hinc per Cancrum, id est, lunarem vegetalem sensualemq; instinctum, animas descendere opinantur: per Capricornum verò, hoc est, per Saturnum, intellectualéq; institutum ascendere aiunt. Etenim Saturnum prisci mentẽ, qua sola superiora petũtur, nũcuparũt. Accedit ad hæc, quòd Capricorno Saturnoque arida vis est, qua dum spiritus ad intima contrahunt atq; colligũt, ad contemplandũ assiduè prouocant ac illiciunt. Contrà lunaris humor spargit atq; dilatat, & animulas circa sensilia distrahit. Iis itaq; rationibus per Capricornum animas ascendere, per Cancrũ descendere non immeritò autumant. Insuper quum corpori infundatur qua illius parte ingreditur? Dei ius-

Qua corporis parte anima ingrediatur.

A su hæc ipsa in medium cordis punctum (quod est corporis cẽtrum) sano intellectu primum infunditur. Exinde per vniuersa corporis membra, calore, spiritacea substãtia, succis sese diffundit. Quòd si ęgrotatiõe media hæc soluantur, extemplò se, vt ita dixerim, colligit, atq; vnde primùm effluxerat, in cor refluit. Cordis calore, quod ꝓprium illius vehiculum censetur, obliterato, cor ipsum tandem deserit: non secus quã oculo clauso solis lumen quod illi influxerat, integrum effluit, quod non etiam euanescit aboleturq;: sed suum perpetuò solem sequitur. Quo autem pa-

B cto animo sempiterno conueniens sit, vt modò descendat in corpus, modò ab illo abscedat ascendatque: & quorsum ludus hic in tribuẽda corpori vita & auferenda? Vitam corpori impartit eiq; includitur, vt singula incognoscat, vt singulares formę cum vniuersalibus concilientur, vt cũ radius diuinus, tum etiam eius formulę in Deum reflectantur, vt anima sit beatior, vt inferiores animæ vires ad effectum progrediantur, vt mũdus ornetur, vt sublimis Deus colatur. Eidem vitã aufert, ne diutiùs à meliorib. propter viliorum operum ministeria, muneribus vacet. Atqui vt stellæ ad sibi à Deo iniunctam officij functionem explẽdam, oculis

Qu... anim... nien... dò i... desc... mod... dere

oculis nostris modò moriũtur, modò occidunt: spiritus quoq; non parũ multi, nouis assiduè corporib. fabricatis, oculis nostris modò sese obijciũt, modo sese subtrahunt. sic hominũ animæ, aliàs in corporibus apparent, aliàs delitescunt, in cælosq; cælestes euolãt. Sed cur si cælestes sunt à terris pariter atq; corporibus iam inuitæ discedunt? Primùm non omnes inuitæ, sed plurimæ sponte ac libentissimè decedunt: ob id apud Getas Thraciæ populos puerperia lugebantur, natique deflebantur: funera ex aduerso veluti sacra lusu cantuq; celebrabantur: noscentes & ipsos eam vitæ conditionem esse, vt mori plerunque etiam optimi portus sit. Subticeo philosophos religiosos, milites & alios complures: subticeo Christianorum primitias: subticeo quòd non vniuersi emorientes lugent: lugent autem nascẽtes omnes, & quasi inuiti à lachrymis terrenum hoc iter tanquã exilium infeliciter auspicãtur. Demum in ijs qui mortem formidant horrentq;, non tota, vt ita dicam, anima expauescit: siquidem pars ea quę abscedendo in melius pergit, non modò semel, haud in vita decedit, verũ & quotidie sponte discedit: vnde Philosophis neutiquã terribilis mors, quinimò familiaris atq; illis domestica est, neq; qualis post obitum puri animi habitus futurus sit eos latet, quando talem fermè quotidie in summo contemplationis fastigio experiantur. Quid enim aliud per philosophiam agũt, nisi quòd animam ab corporis affectu rationemq; à sensib. ingenuè seuocant. Quod totum, vt Platoni placuit mortis meditatio est, quãdoquidem mors, animæ à corpore liberatio sit, hinc præmijs futurę conditionis perfectè ad integrumq; auspicaris, adeò ab interitus metu eorum cogitatio abest, vt ad moriendi desiderium promissæ beatitudinis cælestisq; habitaculi maiestate vltrò ardentissimè animentur. At ea animæ pars quæ corpori duntaxat alendo atque tuẽdo tributa est, inuita abit. Quoniam abeundo naturali quodam officio vacat, atque amicum suum deserit. Adde quòd plurimi cruciatum, qui in discessu sentitur magis, quàm discessum metuunt. Nonnulli suis operibus visionem non meruisse diuinam putant, ac propterea pœnam & mœstitiam vaticinantur & timent. Plerique huiusce vitæ blandimenta, quibus protinus ab initio (cupiditatum dulces insidias sub rationis iugo minimè domantes) irretiuntur, ægrè relinquunt, ac ideò in discessu dolẽt. Ex quo factũ itur, vt animas, quas in se ꝑnas cor-

Cur animæ inuitæ à corporibus discedunt.

Mors.

poris vsus corporeæque pestes effecerint, atq; in pecudes quodammodo ex hominibus reformauerint, pariter & corporis absolutionem perhorrescere, & quum necesse fuerit, nō nisi indignatas cū gemitu pelli sub vmbras credi par sit. Cur non redeunt animæ? Redeunt sanè quàm plurimæ si priscis fidem adhibere cogamur. Argumento sunt, Gabinus, qui quum ceruice Sexti Pompeij iussu recisa, vixque cohęrente tota die in littore exanimis iacuerit, occiduo iam profligato tēpore, atq; in supremam tempestatē declinante, Pompeium, ex carisue aliquem ad se ab inferis remissum, nonnullaq; renunciare iussum accedere, gemitu precibusq; exaggerata multitudine perijt. Ex amicis pleriq; venêre, multa is nunciauit, veritatis indicium reliquit, quòd peractis mādatis protinus expiraturus esset. Idq; ita vt retulit euenit. Corfidius natu maior seclusa, quæ inter mortuos aut viderat aut audiuerat, applosis manibus concinuit. Seq; à fratre iam pridem extincto, quo in loco aurum nullo conscio defodisset demonstratum venisse, & alia pleraq; retulit. Mox expirauit, aurum vbi dixerat repertum est. Vnus è viginti viris agros diuidentib. Capuæ feretro elatus, pedibus domū incolumis remeauit. Simile

Cur non redeunt animæ.

A quid Aquini obtigisse proditur. Romæ quoque Corfidius materteræ cōsors funere locatus reuixit. Auiola Consularis in rogo vitæ restitutus fuit, flāmaque præualente rediuiuus crematus. Identidē Lucio Lamiæ prętorio viro accidisse fertur. Nam & Celium Tuberonem prætura perfunctum, à rogo relatum fuisse fama est. Proindeque ijs atq; innumeris alijs exemplis animas remeare antiquitas (fortè falsi conscia) sibi persuaserit. Adeò enim adhęc attonita vetustas fuit, vt incredibilia etiamnū dictu affirmaret. Platonici sub alijs quidē figuris eas redire putant. Sed re B vera quid opus est veteranum & emeritum militem ad pugnā redire? neq; secundum naturā reditus est, quoniam omnes redirent, quòd si cōtra naturam, stultum est reditum quærere. Nunquid in corpora nostra qc quā animæ defunctorum agāt? Nihil profectò rationem phātasiamq; nostrā cogitationibus, visionibus, signis quotidie eas commouere inhibet: nos autē plerunq; vnde veniant ignorare, nō vnquā idipsum incognoscere solemus. Indicio est Arabs Auenzoar, qui à medico nuper defuncto, per somnum, optimum oculo suo ægrotanti præsidium accepisse exarauit. Plato eorum animas, qui occisi sunt, interfectores hostiliter insequi

An... rum... qu... cor... uē...

Ar...

sequi prodidit. Hinc fortè contingit, vt occisi hominis vulnus, iacente etiamnum cadauere, in eum qui vulnerauerat, si modò ille cominus vulnus ipsum inspexerit, sanguiné rursus eijciat, quod quidem Iudices vsq; in hodiernum dié obseruauêre. Idq; exemplo duorum familiarium firmatur, qui cum Megeram aduêtassent, alterq; ad cauponem, ad hospité alter diuertisset, huic in somnis ille (quippe cui interitus à caupone pararetur) vt subueniret, eum orare visus est. Qui primo nempe somno perterritus surrexit: dein quum se collegisset, idq; visum hectę faciédum duxisset, recubuit. Tũ dormienti illi idem rogare visus est, vt quoniam sibi viuo non subuenisset, suam saltem mortem haud inultam pateretur. Seq; à caupone interfectum, in plaustrum coniectum, atq; desuper stercus iniectum denunciauit, vtq; manè ad portam adesset, priusquam plaustrum ex oppido exiret, perijt. Hic eo somno commonitus, manè bubulco ad portam præstò affuit, ac ex eo quid in plaustro esset, quęsiuit. Ille perterritus fugam arripuit, mortuus erutus est, caupone patefacta, pœnas dedit. Ob hęc nimirum geminas somnijs portas, ex ebore falsis, è cornu veris deputatas esse vetustas adstruxit. Nam vbi quiete som-

[margin: ...inæ som... ...ortæ.]

A nóue ab corporis functionib. paululum liberè introspicientis animæ aciem interiectum, nexuq; colligãtis naturę obductum velamen ad verum vsq; vel se ipsa, vel alia quauis anima duce, quadantenus admiserit, de cornu existimãdum est: quippe cui sors ea sit, vt tenuatum visui quaq; versum peruiũ sese obiectat. At vbi identidem obtutum quã mox repulerit, eburneum censetur: quando & huic ita corpus natura densatũ sit, vti quantumlibet attenuatum nullo visu ad vlteriora tẽdente penetretur. Neque ab re est, quòd Simonides quũ ignotum quendam humauisset, B haberetq; in animo nauem conscendere, ne id faceret ab eo quem humi dederat, moneri visus est, alioquin naufragio periturum: redijt Simonides, cæteri naufragio interempti fuêre. Magnus hic diuersisque refertus documentis locus obiter inuitaret, vtrum ne aliqua quiescẽtis animi præscita sint, quaq; ratione fiant, an fortuita (vt perquã multa) res sit? Et hercule si exemplis agatur, illic & paria fient. At quanquam id vnum à vino & à cibis proxima, atq; in redormitione irrita esse visa propè cõuenire palàm sit, cæterorum fortassis contrariam esse rationem, non eam inficias. Quandoquidem & per somni quietem & aliã quanuis

à corpore alienationẽ sensib. A sopitis,phantasmatumq; nubibus expulsis,animum aut suapte natura suique speculatione (quod Platonici facilè dabunt)aut Dęmonum præsignatione,aut superiorum corporũ impresione,aut diuinæ virtutis Angelorũ ministerio illuminatiõe(quod recẽtiores Theologi indubiè asseuerabunt) pleraq;, futura quasi tũc illa in supernisnuminib.pręscripta oculata fide intueantur, vaticinari vel exijs apertisime inclaret.

Socrates. Tũ quia Socrates à falsis in iudiciũ accusatorib.tractus, futuram iudicibus primò pœnitentiam prędixerit,accusatoribus ruinam,ciuitati seditionẽ. Ex- B indeq; suæ interneconis diem à nunime per quietem mõstratum præsignauerit. Tũ etiam

Theramenes quia Theramenes in carcerem coniectus, venenumq; absorbens,Critiæ sibi aduersario citimã mortem vaticinatus fuerit, quæ vt renunciauerat, euenit.Quidã etiãnum Rodius nouisimam vitam agens, sex æquales nominitauit, atque qui eorum primus, qui secundus, & qui deinceps vitam obiturus esset,prænunciauit.Itẽ Eudemio Cyprio graui admodũ morbo laboranti in quiete, egregium facie iuuenem visum auspicantẽq; eũ breui reualiturũ, paucisq; diebus tyrannum Pherę Thessalię oppidi Alexãdrum aboliturum, atq; Eudemiũ ipsum quinquennio pòst domum rediturum,paulò pòst conualuisse illum, Tyrannum interẽptum fuisse, Eudemium peracto quinquẽnio mortem obijsse,prondeq; eius animam in patriam remeasse Aristoteles prodidit. Sed & Calanus Indus iamiam spiritum emissurus ocysimamAlexandro regi necem auguratus est. Pherecides quoq; Syrus Ephesis diem obiens suam,contra Magnaseos victoriam vaticinatus est. Mille deniq;id genusvaticiniorũ sunt, quæ ijs quidni miraculo esse possunt,quibus intellectũ(vtpote corpori repugnantem)vltrò corporalia,sponteq; sua dispicere abditum est. Etenim intellectus tũc sincerè discernit claretq; maximè, vndeque sibi futurorum agnitionẽ asciuerit, neq; difficilè, neque imposibile arbitrandum.Quã verò mens ipsa corpori aduersetur, Xenocratis, Origenisq; testimonio,qui sibi quo libidinis incendia penitus extinguerent, virilia exusserint, cuique palàm fiet.Necnon & priscorũ sacerdotum Magnæ matri Saturnóue consecratorum, horũ illi sese castrabant, ij se excarnificabant.Cęterum non'ne & Christianorum primitiæ, adeò ijs impendio maiora horribiliaq; factitarunt, vti mundum nihil miratum aliud magis cõ-

ſtet? Mitto in præſentia tanquã aliunde petendum explorandumq;, quod egredientes animas, genij dęmonesq; (quos ſibi protinus ab electionis vſu, mores eligendo, interim vitæ duces elegerint) ad communẽ omnium iudicem cunctas ducunt. Sententia lata priores abeunt dęmones. Malasq; malus violentusque dæmon trahit: bonas autem omnipotens & immenſus Iupiter lætè atq; tranquillè perducit: eæ apud cælicolas cælites perenni gaudio tenẽtur, illę apud inferos, vtpote quę Lethęum fluuium, Phlegethontem, Acherontem, Cocytum, Stygem, Vulturem immortale iecur tondentem, Tãtalum, Ixionem, Siſyphum, Phlegyam (quæ omnia illic fabuloſa perſuaſio eſſe credidit) in ſemetipſis olim periclitatæ ſint, irreuocabili quadam lege torquentur crucianturq;. Nec cum Platonicis hoc loco, eas aut proprium oberrare cadauer, aut noui corporis non humani tantummodo, ſed & ferini quoq;, electo, moribus quos in animali libẽter exercuerint congruo genere, habitaculum ambire: omniaq; tandiu perpeti malle, quandiu cęlum (quod vel ignorando, vel diſsimulando deſeruerint) ingenuæ euadant, arbitrandum eſt. Quanquã & hæc ipſa myſtico quodã ſenſu ſanctę fidei dogmata effi- A ctim adoleant. Deinceps verò de motus tempore infantis differendum eſt. Mari quidem fœmellæque promiſcuum hoc atq; indiſcretum eſt: vt ſi afformationis tempori, eius duplũ adijciatur, ex ijs exurgente tẽpore, motus cõpotes euadẽt. verbi gratia. Triginta dierum ſpacio afformatus (vt de vno quod exemplo ſuffecerit ediſſeramus) ijs ſexaginta adiectis, nonaginta (tres conſtituentes menſes) ſoles conſurgent, hoc ipſo mouebitur tempore: & ſic varijs pro afformationis varietate temporum impẽdijs motus compos fiet. Partuum motionum tempora, vel imperitis, facili atque indubitato B modo ita monſtrata ſint. Verùm quia intelligentibus plerunq;, quibuſdam comprehendendis rebus (quippe quas ratio non ſatis attingat) non minus priſcorum autoritates, quàm eorundem debilis vanaq; ratiocinatio, conferunt. Maximum hinc enarrationis noſtræ patrociniũ ordiemur, quòd Hippocrates quoq;, quum libro de pueri natura, puerulum dierũ triginta tractu, fœmellam quadraginta & duobus confingi & pronunciauerit & ſanxerit: huic quidem quartum ſui motus menſem, illi verò tertium præſignauit. Vnde ter triginta replicata tertium afflare menſem: ter autem duo & quadra-

Quo tempore infans mouetur.

ginta, quartum paulóue plus, neminẽ(modò ne excors) pręterit: quæ singula nostræ illi computationi (imò verò peritiorum)magnopere quadrant. Nam etsi fabricationis temporis triplicitati puerperij motionem attribuimus, non tamen in ipsis (quod dixi) temporum articulis: at assiduè paucis pòst diebus (quibus seriùs) interdũ antè (quibus præcox) id ipsum euenire cõtenderim. Quod apud Hippocratem ita esse haud dubiè in confesso est. Attamen nihil in ijs certi affirmare, nec meã ego in plerisq; eorum fidẽ obstringere ausim. Quin potiùs ad autores (qui de dubijs rogentur omnibus, modò ne tanto maiore eorum diligentia, vel cura vetustiore, eos sequi fastidio sit)relegabo: quandoquidem & mares circa quadragesimum solem, fœminas circiter nonagesimum moueri, complures diligentissimè exploratum habuêre. Nemo etiamnum id paruum ac modicum existimauerit, autorem alioquin eruditissimũ Macrobium Hippocratem septimo mense nascituris, septuaginta dierum spacio motũ fieri annuentem citasse. Halyabas autor grauissimus partum & sexagesimo & septuagesimo octuagesimoq; sole, duplato duntaxat fabricationis tẽpore, sese vibrasse testimonio est.

A Verùm autẽ (vt ingenuè fateamur) cuiusq; motionis tẽpus, opus ingens occultumq; diuinitatis non extimo, vt pleraq; pubetenus tactu visuúe, sed fœmineo internoq; prænosci potest: proindeq; quasdam adhuc summas tractauimus, plura mox & distinctius. Nunc enim quadam autorum omniũ mixtura monita exhibentur, quoniam huiusce rei interpretationem mens egressa, legentium animos per omnes recessus, omniaq; latibula veluti manuducere festinat. An eodem quo diximus tẽpore duntaxat persentiscat. Anteà sanè quã mouere (quanquã tristius atq; sen-
B su hebeti admodum obtusoq;) infantem præsensisse (credibile nempe) proditum est: ob id quòd actio hæc incertioris partium dearticulationis, certioris illa indiga sit: hæc inualidius robur, validius illa exigit. Infans per vmbilici annexũ (vt antea retulimus) & alitur & augetur. Etenim vmbilicum, quẽ in putamine contentæ venæ complent, quasi radicem in vtero obtinet hoc ipso sanguineũ, vtpote de quo vitam aptissimè mutuetur, alimentum haurit. Nam vmbilicales venæ vndiq; laterum tenduntur, fissæque per minutissimas fibras vsquequaq; per vterum spargũtur, ac passim disseminatur, et quà eæ desinunt acetabula inchoantur

choãtur, in quę, veluti in mammas, sanguinea alimonia à natura puerperio reponitur, quæ dũ colligitur, sensimq; ex multis cõsistit, acetabula quasi corporis pustulæ turgent. Quare quandiu infans minor perstiterit, nec vberiorem admodum alimentarij sanguinis copiam sugere quiuerit, conspicua maioraq; visuntur: at eo aucto considunt atque exolescũt. Ad exitum proficiscẽte longè minora (adeò vt obtutus aciem planè effugerint) subinde redduntur. Quo tandem perfecto postremò, antiquitate, cui nihil scire negatum, omniaq; figmentis velare licuit, commento Saturni laneo vinculo per annũ

A

alligati, ad diemq; sibi festum soluti præmonente obliterantur abolenturq;. Cæterùm per id tempus nono peracto mense, partuque magnopere aucto, & fabrica propemodum cõcepti corporis absoluta, ad alendum & increscendum, eidem permanans ab vtero cibus minimè suppetit. Accedit ad hæc quòd quum sui impatiens effluendo fit, alieni appetẽs hauriendo efficiatur oportet. Quare de cruento alimento, quod dulcissimum sit, trahit, pariter atq; de lacte pusillũ exhaurit, donec in lucem edatur.

B

LIBRI II. FINIS.

DE MENSIBVS MVLIERVM, ET HOMINIS GENERATIONE, IACOBI SYLVII Medicæ rei apud Parisios interpretis Regij commentarius.

Denuò per Alexandrum Arnaudum diligentißimè castigatus.

XCREMENTVM animalibus viuiparis aut inutile est, idemq; humidum ac siccum, & quod addit Galenus vaporosum: aut vtile, etiam triplex cum Galeno, sanguis menstruus, fœmininum semen, & masculinũ: tria hæc duo generationis ipsorũ primordia, potiùs quàm tantùm duplex cum Aristotele sanguinẽ menstruũ & semen fœmininum rem vnã affirmante. Est verò tam semen vtrunque quàm menstruus sanguis excrementum vtile & benignum alimenti vltimi partium, illud spermaticarum, hic sanguinearum. Semen nanque, & seminalis ipsa sanguinis portio omni ex parte corporis secretio est. Venę item & arteriæ alimẽto expletæ, quod reliquum est prę frigiditate incoctũ in vterum transfundunt, quo modo marisca quædam,

Lib.9.meth.

Generatiõis principia.

Lib.1. sanitatis tuendæ.

Lib. gene. cap.1.

Aris. sect.4. probl.

Sang. mẽstruus unde.

Lib. gen. 2. ca. 4. Aph. 39. lib.5.

A aut alia sanguinis ꝓfusio. Huc pertinet quod scribit Galenus, commune esse omnibus animalis partib. humores aliquos generantibus vtiles aut sibiipsis, aut partibus alijs, aut generatiõi, aut fœtus nutritioni, vt humores ipsi sint quædã velut superfluitates partiũ ipsos generantium. Quantum enim alimenti ab ipsis alterati fuerit nutrito corpori exquisitè assimilatũ, est nutriens actu alimẽtum: superfluũ verò derelictũ, B humor est partis naturæ similis, in ossibus quidẽ ros albus cauernis contentus, in hepate sanguis, in pulmonis carne humor spumeus, in articulis glutinosus, in testib. & parastatis semen, in mãmarum adenib. lac, in lingua saliua. Quanquã possis ex eodem loco sanguinem mẽstruum, vt reliquum omnẽ, hepatis & secundæ in eo coctionis excrementum esse, non tertiæ

Actu alim.

Sang. stru cũd. nis tum

tertiæ (quæ in singulis partib. A aledis obitur) colligere. Id qđ Auicennæ & sectatoribus eius (Practicos vulgus vocat) placuisse video: & ob id menses esse rubros, cùm albi esse deberent (inquiunt) si partium alimenti essent excrementum. Nam hæ, puta pulmones, cor, hepar, lié, renes, & eadem ratione cęterę, ijsdem authoribus, natura sunt albæ, & ex spermate productę: quorum sententiam verbis Galeni lib. de fœtus formatióe facilè conuinces.

Auicenna. Practici.

Menstrui sanguinis originē abundè explicauimus: nunc dicendum nobis est, cur id fœminarum potiùs, quàm marium est excrementum: & in fœmineo genere, cur mulierum maximè. deinde quando, & quandiu mulieribus excernitur, & quibus largius, quibus parcius, quibus item rubra sint menstrua, & quibus alba. Postremò quæ'nam mulieribus ex menstrua purgatione integra, vtilitas accidit. Fœmina in omni genere rerū cū sit (vt Hippocrati placet) frigidior mare in animalibus, ob id plus appetit, minus coquit, parciorem triplicis substātię dissipationē sustinet, ob corporis totius densitatem, ex frigido corporis habitu naturali & acquisititio productā. Præter victū enim largioré crudioreq́;, vitā quoq; agit sedentariā magis, pręsertim ipsa mulier: hinc fit vt fœminis quā maribus sanguis sit nō modò nigrior & crassior, sed etiā largior, si æquæui sint & æquè sani, cæterique adsint paria. Quin & fœminis ipsis plus est sanguinis parte interna, minus parte corporis summa cōtinetur. Sed omniū fœminarū maximè mulier sanguine abūdat: &, quæ mē strua appellamus, plurima fieri in mulierib. solēt, quòd victu, quàm cæteræ fœminæ, vtantur non largiore modò, sed humidiore & excrementosiore: prętérea otiosa fit præter cætera. Postremò nihil aut minimū eius excreméti in corporis munimēta absumit: cùm animalia B cętera hoc materię superuacuū vertant in corporis alimētum, & quædam item in corticem, alia in squamam, alia in pennarum frequentiam. Et terrestria animal pariētia in pilos, & corpulentiam, & vrinas multas & crassas hanc vacantē materiam transferāt. Ob id hæc purgatio mulieribus inter fœminas plurima euenit, equabus minor: et vaccis menses quoque fiunt, vt equabus sed minus, & canibus menstrua septem diebus mouentur. Fit & cæteris animalibus viuiparis hæc menstruorū purgatio, sed nulli æquè (vt dixi) ac mulieri. huic aūt circa annū ætatis decimumquartū, quæ menstrua vocantur (quod est sanguis quasi recens occisi

Argumētum libri. Cur solę mulieres menstruis laborent.

Fœmina mare frigidior.

Lib. 3. histo. cap. 19.

Soli mulieri menses dant Practici.

Lib. 5. histo. cap. 20.

Ibid. cap. 18. Tempus quo fluere solent. Lib. 7. histo. cap. 1.

Lib. 1. gene. cap. 20.

animalis) erumpunt plurimis, cũ vbera ad duos digitos prominent, & vox in grauioré mutatur: quo tempore ad vsum veneris maximè incitantur: sunt enim per id ętatis nubiles. Quibusdam tamen etiã 12. & 11. anno proueniunt: sed hæ sunt vitę breuioris, vt quibus erũpunt tardius viuunt diutius. Quid, quòd puellam annorũ nouem vtero gestasse visam scribit Sauonarola, & à se visam aliã Ioannes Capella senior, medicus Francisci Regis vndequaq; doctissimus mihi coràm affirmauit? Postquam igitur excremẽtosus hic sanguis collectus est, menstrua moueri incipiunt: at si concoctum id non est, crudũ aliquid paulatim secernitur, quamobrem quæ alba vocantur menstrua, paruis adhuc & admodum puellis proueniũt, & magis si cibo vtantur humidiore & crudiore. Hæc autem alba incrementũ corporis impediunt, & puellam extenuãt, si frequenter & immodicè mouentur. Desinunt autem menstrua plurimis circa annũ quadragesimum, quod tempusquę excesserunt, menstrua ad sexagesimum seruantur, quo tempore etiam nonnullæ pepererunt, sed vltra hoc tempus nulla potest menstruam purgationem protrahere. Nam principium & finis mulieribus prolis recipiendæ & maribus prę-

Menstrua & 12. anno.
Lib. 2. gene. cap. 4.
Alba menstrua, quib.
Ibid. & li. 1. gene. ca. 20.
Quando mẽstrua desinãt
Lib. 7. hist. cap. 5. Ibid.

A bendæ, est menstruorum & seminis emissio. Sed neque cùm incipiunt statim prolifica sunt, neque cùm desinunt, & iam pauciora & infirmiora sunt. Conceptus tamen mulieribus à profluuio menstruorum sua natura contingit: & quæ his carent, steriles magna ex parte exigunt. Verum fieri potest, vt aliquæ etiam sine horũ profluuio cõcipiant, videlicet quibus tantum humoris colligitur, quantum his quæ purgantur restare solet, quanquam nõ tanta copia, vt & foras possint profluere. Nonnullæ, etiam dum profluunt menses, concipiunt, postea autem concipere nequeunt, quibus vulua statim à purgatione cõprimitur. B Quo in loco rectè adiectũ est, Magna ex parte. Nam & virgines, quibus nondum menses fluxerunt, compressu concipere possunt: & quæ pepererunt, siue lactarunt siue non, concipere possunt, priusquam menstrua purgatio repetat: paucis tamen id accidit. Sed hæc ad rem propositam parum pertinent. Desinunt quoque menstrua ante hos annos sæpe ex morbo aut acuto, aut lõgo, mœrore, timore, victu parciore, laboribus auctioribus: citissimè in pinguibus corporibus cessant, nec prius tamen anno tricesimoquinto, nec seriùs quinquagesimo. Raró enim sexagesimum

Ibiden Lib. 7 cap. 2
Conci
Hoc t Aetiu Rufo cap.
Qua temp strua Aeti cap.

simum annũ purgationes menstruæ attingunt. Ad tempus verò non omnino sistuntur lactãtibus, & vtero gerentibus, non tamen omnib. Nam plurimis nutricibus etiã ordinatas purgationes fluxisse vidimus, & multis vtero gerentibus. ambabus tamen multi sanguinis & natura, & ex victu pleniore.

...tricib. & ...ero geren... ...us fluere ...ssunt men...

Quid, quòd mihi visæ quæ ad iustum tempus fœtum non ferebant, nisi præter has purgationes, venã quoq; cubiti secta, sanguinem minuerent, à cuius copia animo linqui, & suffocari se pronunciarent? Absurdum igitur nihil est à conceptu mẽstrua effluere (nam etiã post cõceptum aliquandiu prodeunt, quanquam parcè, nec semper) sed morbidum id est, quamobrem paucis & raro accidit. Quę autem magna ex parte fiunt, ea maximè secundum naturam sunt. Adde quòd quibus prægnantibus menstrua vsque ad postremum gerendi tempus eueniunt, hæ parua pariunt & non vitalia, aut infirma. Et quandiu lac emanat, quamuis purgationes magna ex parte non fiant, quibusdam tamen lactantibus fiunt. Quæ præterea purgationes quibusdam accidunt mulieribus cùm conceperunt ferè sunt ordinatæ, & per tempus quoddam accedunt, vt triginta dierum, maximè si cõcepta fœmina est, quadraginta si mas. A partu etiam purgationes eodem dierum numero sequi volunt, non æquè tamen exactè, per dies scilicet triginta si fœmina, per quadraginta si mas editus in lucem est. Menstrua enim nullo circuitu certo describuntur, tẽdunt tamẽ moueri decrescente mẽse & luna, idq; ratiõe recta. Corpora enim animaliũ frigidiora sunt, dum aër continens talis euadit, mensium aũt coitus & fines frigidi sunt propter lunæ defectũ. Medicorum tamen vulgus, per singulas lunæ quadraturas purgari mulieres volũt: iuniores quidẽ per primã, seniores per postremã, ætate medias per alias, idq; frequentiùs & promptiùs tum à natura, tũ à medico menses mouente obseruatum prædicãt, hoc etiam carmine addito, *Luna uetus uetulas, iuuenes noua luna repurgat.* Quòd igitur hunc sanguinem mulieres ferè singulis mensibus, si sanæ sunt excernunt, menses & menstruas purgationes appellarũt: vt Græci ἐμμηνα καὶ καταμήνια. Et tempora etiam vocat vulgus, quòd ferè statis temporibus prodeunt, alij etiam malam septimanã, quòd effluxiones vocatę septem numero dies fieri solent. Sunt qui flores vocãt, & alba menstrua, albos flores: quoniam (inquiunt) vt flos fructum antecedit, sic mulieres antè nunquam concipiunt, quàm

...b.1. gene. ...p.19. in fi...

...b.7. hist. ...p.2.

...b.7. hist. ...p.11.

...b.7. hist. ...p.3.

Lib. gene. 2. ca. 4. & lib. 7. hist. ca. 2.

Menses lunã sequuntur.

Menses, seu mẽstruæ purgationes quare.

Tempora. Arist. lib. 7. hist. cap. 3.

Flores.

menses fluxerint, vt affirmant Parctici propè omnes. Quanquam concipere etiã ante mẽstruam purgationem antè ex Aristotele probauimus: cũ sanguis ipse qui vacuatus est, conceptum per se non faciat, sed per accidens: quia vasorum ora iam sunt aperta, neque sanguis adest largior, qui semen copia strangulet, quæ duo si adsint, sine hac purgatione concipi potest. Nec tantùm, nec semper, semel singulis mensibus fiunt hæ purgationes, sed quibusdã frequentiùs, alijs rariùs. Multis enim ex desiderio coit9 (quod ætas iuuenilis, aut longa veneris abstinentia excitat) mẽstrua sæpe ter in mense citantur. Adhæc paucis menstrua singulis mensibus mouentur, sed vno intermisso plurimis. Quandiu & ad quot vsque annos menses mulieri fluent, diximus: per quot autem dies singulis purgationibus fluere solent, dicendum est.

Lib. 7. hist. ca. 2.

Ibidem.

Per quot dies fluant mẽses.

Lib. 7. hist. ca. 2.

Quibus vniuersim & breui tempore, hoc est, biduo profluunt, feliciores sunt, quàm quibus paulatim, & in longum tẽpus protrahitur hæc purgatio, septẽ numero diebus fieri consueta: laborant enim omnes, & corpus habẽt graue, quãdiu affluit humor. Multis etiã strãgulatio fit ab vtero, quib. eruptioni propinqua sunt menstrua, donec erũpant, his tamen tan-

Ibid. cap. 3.

Ibid. cap. 2.

Quibus strãgulatio ab utero accidat.

A tùm strangulatio hæc contingit, quæ per venas & arterias à vasis spermaticis ortas, in vteri fundum, sed etiam latera, orificijs desinentes purgantur: vt post audies in generatione huius strangulationis. Virginibus enim, & his quæ à conceptu purgãtur, si sanus est fœtus, fluunt menses per venas et arterias in vteri collum à vasis crurũ reflexas: ferè autem fluunt à tribus diebus vsq; ad septimum. Fluunt menses largiùs & frequentius, & contrà parciùs & rariùs multis mulieribus, non tamen minùs inde sanis, quàm quibus medio quantitatis & minori modo fluũt. Quæ enim B venas habent laxas, & hepar multum sanguinem generans (quale ferè est magnũ, & ideo voracibus familiare) hæ si alimentum et multũ, et frequens, & plenius nutriens ingerant, & vita adsit otiosa, & somnus longior, aër pluuius, austrinus, & mox à cibo balneum aut frictio quantitate mediocris, mẽses habent largiores & frequentiores, præsertim si iuuenes sunt & fuscę, debiles, aut veneri assueta, aut causæ adsint aliæ, sed paucæ aut imbecillæ purgationem mensium immodicam facere consuetæ, vt cibus humidus, & aër, & alia post dicẽda: nisi crassus, lentus sit sanguis, aut per alias partes vacuatus, nares, sedem, gulam, asperam

M. gio trã

A 16

ram arteriã, sectam venam, aut alia larga fiat vacuatio, per sudorem, alui fluorem, puris vomicam, pustulas omnes in cute efflorescentes: aut febris acuta, aut longa superuenerit. Corpulentis autem mulierib. multum menstrui in corporis alimentum transit, & in coitu candidæ natura plus euaporant quàm fuscæ: parciores igitur his mẽses fiunt, præcipuè si accedat euacuatio ex victu parciore, parum nutriente, vacuatione quauis, labore, cura, mœrore. Corpulentas appellare videtur, quas Aëtius omnino viriles scribit, fuscas, cõpactas, neruis robustas, venosas, lumbis & natibus amplioribus. pectore & humeris latioribus, & pilosis. Quæ item natura sunt obesæ admodum, quia venas habent angustas, in his etiam paucum sanguinem, & qui ferè in adipem absumitur, ob id omnium rarissimè concipiũt, & si concipiunt, fœtus graciles & admodum imbecillos pariunt: igitur & menses paucos, vt graciles ex morbo longo, victu tenui, laboribus, intemperie calida: contrà graciles natura, sed victu impinguante saginatæ, & benè carnosæ, largiores profundunt. Nec solũ quantitate diuersa est mensium purgatio ratione alimenti & ætatis, sed genere. Nam iuuenibus sanies tantùm loturæ carnium

Lib. 7. cap. 5. Lib.16. cap. 52.

Aetius. lib.16. cap.52.

ib.2. bis. ap.19.

ius.li.16. .4.

g. men- differẽ- a quali- e.

A

recens mactatarum similis, & ea largior fluit: hoc est, sanguis incoctus, aut quia concoctus nondum est, aut quia in serum degenerauit. Senib. aũt crassius, niger, paucus, & qui facilè vel in corpore concrescit: ætas media & firma medium tenet. Adhæc purgatio menstrua ad ætatis vsq; vigorem augetur, florente iã ætate æqualis perseuerat, vel parum aucta aut diminuta: ætate iam declinante paulatim minuitur, donec omnino desinat.

An igitur largiùs aut parcius fluant menses mulieri, ex ipsius ætate, habitu, vitę conditione, alimentorum quantitate, & qualitate, victuq; reliquo & morbis, alijsq; affectib. coniectabis. Vere autem, vt in pubertate largiùs fluere videntur, ob sanguinis in corpore tunc redundantiam, virium robur, & cœptum tũc fieri humorum motum: æstate etiam, vt ætate florente largi sæpe menses fluunt, ob ipsius acrimoniã & tenuitatem (iuuentus enim ætatum, vt æstas anni partium est biliosissima) Quæ igitur mulieres pro sanguinis mẽstrui multitudine purgãtur tempestiuè, hæ ceteris sunt saniores, fœcũdiores, castiores, & veneris minùs appetentes: cùm verò sistuntur, aut parciùs fluunt, ægrotant, salaces sunt & infœcũdæ: aut si generent, imbecillos,

B

Mensium varia quantitas unde sumenda. Ver. Hip. lib. de nat. h. & aph. Aestus.

aut morbidos gignunt: si immodicè fluát, alij fiunt affectus, de quibus posteà. Seruat enim corpora integra menstruorum etiam alborum secessus cùm modicè fit (suus autem cuique modus est) quia corpus ab excrementis vindicatur, quæ ipsi sunt ægrotandi causæ: sed si nó fit, aut immodicè fit, damnum euenit: aut enim morbi oriuntur, aut corpus emarcescit & extenuatur. A quibus autem causis immodicè fiat, vel non fiat, postea dicetur. Nunc scire operæprecium est, mulierem immodicę sanguinis aut profusioni, aut retétioni obnoxiam, cæteris sanguinis morbis minùs infestari quàm viros. Paucis item mulieribus sunt varices, aut mariscæ, aut sanguinis è naribus profusio, & quod eorum acciderit detrimentum, in menstrua decumbit. Nam hæc ob id parciora fiunt, quemadmodum si sanguis per aliũ vacuetur meatũ, vel naturæ sponte, vt per vomitum, sputum, sedem, meatum vrinarium. vel secta à medico vena, vel à foris corpori violenter occursantibus diuisa. Qui verò morbi mẽstruam purgationem immodicè factam præter extenuationem sequantur, pòst dicetur: qui verò suppressam, nunc dicãtur. Sunt autem ferè hi, grauitas corporis totius, os vteri à duro tumore clausum, & inde

Lib.2. gene. cap.4.

Qui morbi suppressos menses sequantur.

A oris ipsius dolor grauis, qui in coxam lateris affecti transit, vnde & crus ipsum claudicat. Si autem diutiùs suppressi sunt, nec corpus à medico est vacuatum, tumor præter naturam in ilibus interdum exoritur, ostẽdens internam partem aliquã inflammatam: nõnullis autem phyma in extrema ilium parte oritur, vti & viris eadem in parte, qui suppuratus aliquando longo tempore vix sanatur.

Vterina suffocatio & peruersio. Dolor vehemens vteri, imi ventris, lumborum, colli, sincipitis, oculorum quoque radices infestãs, & palpebras & reliquum capitis, spinæ, corporis aggrauans. B Febres ardentes & vrinæ nigricantes cum rubra quadam sanie, similes loturæ carnium recẽs mactatarum, cui fuliginem miscueris. Vrinę etiam & stercus quibusdã supprimuntur, aut ægrius exeunt. Sanguis per alium locum vacuatus, phlegmone, aut erysipelas alicuius partis: quorum malorum nullum integrè purgatis accidere solet. Suppresis mensibus à vasorum hos vtero inferre consuetorum obstructione vel compresione, dispositio nascitur in vtero similis phlegmonæ, aut erysipelati, aut scirrho, aut cancro, quibus totum corpus compatitur. Nam hepatis & aliorum viscerum tumores fiunt similes, regurgitan-

gurgitante in hæc sanguine illo: & hydropes, cordis palpitatio, & syncope, sitis vehemens, deiecta appetentia, nausea, singultus, ructus, coctio imbecilla, & sæpe deprauata, quomodo grauidis (ob id multæ grauidas se falsò putant) tussis, dyspnœa, phthisis, epilepsia, paralysis, apoplexia, cephalalgia, mœror sine causa manifesta, & si diu & multum sint suppressi menses mania, & melancholia vulgò dęmoniaca putata, scotoma, arthritis interdum, vel saltem podagra ex aph. Mulier podagra non laborat nisi menstrua defecerint. Color fœdus & liuidus faciei & corporis reliqui, impetigines totius, furũculi multi, horripilatio & horror inæqualis, inquietudo etiã sine febre, febres ardentes, & cætera ex lib. 6. cap. 6. de l. affec. paulò antè scripta: et pręter hæc Veneris insatiata cupiditas, titillatis à sanguine retento & putrente partibus ad vterum pertinẽtibus, sterilitas ob sanguinis, seminis, atq; adeo vteri corruptionem, sæpe etiam mors hîc succedens. Hæc symptomata sæpe accidunt præcipuè otiosis, & benè nutritis, & quæ coitus & pariendi consuetudinem omiserunt: quorum cùm vel adest vel imminet, aliquod, mẽses moue, aut venam seca. sed præstiterit horum præcautionem, vel curationem fu-

Aetius li. 16. cap. 52.

Apho. 29. lib. 6.

Suppressionis mensium præter naturam causæ.

A sius describere: quam in rẽ non mediocriter pertinet prænosse suppressionis huius tum causas omnes, tum signa. Mensium suppressio aut naturalis est, vt à conceptu, à partu si lactat mulier, à senectute: aut pręter naturam, cui nunc incumbimus. Huius autem causæ cõtinentes & proximæ sunt, sanguinis ipsius quantitas vel qualitas, viarum per quas vacuandus est angustia vel obstructio, facultatis vasorum expultricis imbecillitas vel retentricis robur. Quæ verò mulieres nulla ex suppressis mensibus molestia huiusmodi, vel totius corporis, vel vteri, vel aliarũ quas B nunc dixi partium, afficiuntur, his etiã natura sterilibus, menstrua purgatione omnino carere, naturale est. Sanguinis mẽstrui quantitas auctior & parcior, ex æquo menses retinet: illa quòd præ copia vijs hæret, easq; obstruit: hæc quòd inopia nihil vrget, neq; vim expultricem solicitat, tutior multo, & minus insalubris quàm prior. Porrò sanguis parcior fit ab alimento pauco, aut multo quidem, sed parum nutriente: magis si accesserint frequens inedia, labor plurimus, aër calidus, sudor largus, vel alia vacuatio, præsertim sanguinis per nares, hæmorrhoidas, vel alium meatũ: ira, mœror, vigilia, & cætera corpus siccantia & inaniẽ-

Lib. 6. symptomatum.

Aetius li. 16. ca. 52.

Quantitas.

Sanguis paucus unde.

tia siue per se, siue etiam per ac- A cidens. vt cùm facultas hepatis sanguifica est imbecilla, etiam si multum & plenius mulieris alimentum sumatur, paucum tamen sanguinem purgationi menstruæ permittit: nec minus cum in mãmas lacte implendas auertitur, aut in sanguinis fontes per immodicum timorem, aut in corpulentæ mulieris corpus nutriendum absumitur, vt antè diximus.

Febres menses sistunt.

Quapropter & febres omnes menstruam purgationem per se sistũt, præcipuè calidiores & ficciores: per accidens verò, id est, sanguinis à calore tenuatione, interdum promouẽt. Nec

Morbi omnes mensium materiã adimunt.

febres solæ, sed morbi omnes B tã acuti, quã diuturni menstruę purgationi materiã adimunt, humores vrendo, vel cogẽdo, & quòd per illos corpus antè nihil, aut malè nutritur: ob id alimentum vltimi alimenti benignũ ac vtile, non secernit, vti nec per mœrorem longum, magnum timorem.

Sanguinis copia unde.

Sanguinis copia ex alimẽtis multùm nutrientibus, & his multis, ac frequẽtibus, in natura inculpata & multi sanguinis, præsertim si accedant causæ reliquis prędictis etiam contrarię, otium, aër temperatus, sudor nullus, aut paucus, nullaq; alia vacuatio sensibilis vel insensibilis. His verò sanguis multus menstruæ purgationi est semper accommodatissimus: pręterquam dũ multitudine obstruit, aut crassitie, aut lentore, quæ qualitates illi accidunt ex cibis crassis & glutinosis (quorũ catalogũ docuimus in victu incrassante & impinguante) causis omnibus multum refrigerantibus et siccantibus per se, aut caloris validi interuentu, vt in febrib.

Vi[æ] ua[cuan]ses

Viæ per quas vacuantur menses, sunt vasa in vteri, vel colli eius capacitatem orificijs suis (cotyledonas vocant) desinentia, & vteri collum. Has autem obstruit prõptè sanguis, vt dixi largior, crassior, glutinosior, quod sępe post abortũ accidit: nisi & abortionem potius faciat sanguis huiusmodi cotyledonibus infartus.

V[teri] ar[ctat]ur

Angustiores autem reddunt vteri corpus solidum, durum, densum à natura, vel acquisititio affectu, & vitiosa vasorum à natura cõformatio, et colli vteri cõtortiones, horum omnium siccitas, carnis obesitas, partium vicinarum tumor aliquis præter naturam comprimens, & meatus capacitatem intercipiens. Acquisititius vteri densati affectus à potu immodico & intẽpestiuo frigidæ, & esu fructuum crudorũ & immaturorũ à valenter siccantibus & astringentibus, præcipuè suffitis, aut vtero sępe metrenchyta iniectis. Idẽ efficiunt sed tardiùs victus ratio sicca, & astringẽs tã

calida

calida quã frigida: omnium celerrimè frigus vehemens, diu parturiendo in aëre frigido, vẽtoso, receptum in vterũ etiam dum fœtus grãdiores eduntur. Collũ vteri obstruunt calli, hypersarcoses, mẽbranæ ipsi à prima conformatione innatæ, adeps multus. Cicatrices autem vlceribus vteri aut vulneribus (vt quæ à paulo per ceruicẽ vteri, lapsis in eum mulieribus aliquãdo accidũt) inductæ, ora vasorum omnino claudunt: ob id menses abolent, ac sterilitatem accersunt, nec curari vlla ratione possunt.

[V]teri collum [ob]struentia.

Cũ facultatis omnis robur in partis ipsius probo sit tẽperamento sita, eiusdẽ imbecillitas in tẽperamento malo seu intẽperie, sed insigniore quauis col locãda venit. Vasorũ ergo vteri expultrix facultas imbecillior est, ab insigni aliqua intẽperie recẽti, quę & relatu mulieris, et tactu partiũ, & signis vteri calidi, frigidi, humidi, sicci, in sterilitate dicẽdis, patent. Tametsi vasa illa paulo humidiora, pro mouẽdis mensibus commoda nõnihil videtur. vt sicciora paulo retentricẽ firmant magis, nõ vasorũ tantum, sed aliarũ quoque partiũ. Hæc verò facultas mala aut non expellit, aut deprauatè expellit, ad loca scilicet alia, vt nares, ventriculum, hæmorrhoidas. Hæc autẽ mensium suppresio ab vtero profecta intelligitur, non quæ ab insigni venarũ hepatis obstructione aliquãdo accidit. Duas tantum causas priores suppresionis mensium, tanquã frequentiores Galenus recẽset in Aph. Dum ora vasorum ad vterum pertingentium aperire, & sanguinem extenuare scribit scopos esse sanandę suppresionis mensium.

[V]asorum ex[p]ultrix fa[cu]ltas unde [im]becilla.

Apho. 36. lib. 5.

Suppressos intempestiuè mẽses, quanquam mulier ipsa abundè posiit docere, quòd videlicet consuetum his tempus aliquandiu præterierit, tamen signis quoq; plurimis deprehendere potes. Primũ symptomatis illisquę plurima diximus mẽses suppressos cõsequi consueuisse, & prætereà istis.

Signa mensiũ suppressorum.

Lac in mammis mulieris nec grauidæ nec puerperę: quod etiam mammæ durescentes ostendũt. Nulla aut paucissima mensium excretio tempore cõsueto: & ante id tempus per biduum, aut triduum, post id verò diutius symptomata prædicta exacerbantur. Mẽsibus quoque suppresis mulier ab his, quia non transpirant, putrentibus & acribus titillata, Venerẽ magis appetit. A cuius autẽ humoris cum sanguine misti copia, crassitie, lentore, mẽses sistantur, signa require singulorum in Simiotice: præter quæ, causas frigidas solas, sed magis cũ materia pituitosa ostẽdunt.

Aph. 19. lib. 5. Alia signa suppresoriũ mensium.

Frigus ad fundum vteri ab ipsa perceptũ, & stupor, tardus mensium, & eorum albicantiũ descensus. Venus nec appetitur, nec delectat, & in ea præcipuè pituitosæ saliuę largior affluxus est, viro ipsi copia, & sæpe ob putredinem acrimonia molestus, quæ & melancholico succo sunt communia, præter pituitæ affluxum. Cõtraria, melancholiã, & bilẽ flauam vstione crassatã (nã tenuis ciet, non sistit) ostendunt, & præter veneris appetentiã, & magnã in ea voluptatem, seminis quoque celeris excretio est: & labra sicca, & sæpe scissa, & mensiũ fluor cum morsu, & rosione.

Hip. libro de mulieribus. Sanguis quoq; dum priùs fluebat, aut secta nunc vena, exceptus linteo, aut arena, vmbra siccatus, colore albido pituitã, flauo bilem, fusco melancholicum sanguinem singnificat: & pãno exceptus mox per ipsum spargitur, si tenuis est, & aquosus. De quibus est aphorismus,

Apho. 36. eiusdem. Mulieri menses decolores, neque per idem semper tempus venientes, purgationem indicant esse necesseriã.

Menses decolores unde. Decolores autẽ sunt à pituita, & bile vtraque: à pituita autem crassa, & humore melancholico tardius cõsueto, à pituita tenui, & bile flaua, citius fluunt.

Aetius. li. 16. cap. 5. Virginibus autem annũ decimumquartũ attingentibus, si mammæ pruriant, pecten, lumbi, caput doleant, bilis aut pituitę vomitus adest, leuioribus decoctis purgationem iam instantem maturabis.

Aph. lib. Si menstrua plura fiant, accidunt morbi: & si non fiant ex vtero morbi contingunt. Mulieri sanguinem vomenti menstruis superueniẽtibus solutio. Menstruis deficientibus sanguinis fluxus è naribus, bonum. Quin ex quauis alia parte tunc fluere, aut sponte naturæ, aut opera medici, salubre est.

SVPPRESSORVM MENSIum curatio à copia sanguinis.

Morbos ex repletione curat vacuatio. Mensium suppresio affectus est repletionis, vacuatione igitur est curandus eius materiæ quæ repletionem facit. Ea autẽ sanguis est, aut purior sed largior: aut crassior & glutinosior, isq; vel sua substantia, vel mista ei crassa & lenta alia materia pituitosa, vel etiam melancholica. Quæ causa suppressorum mensium, quia est frequentissima, ob id prima, & fusius à nobis expugnanda est, *Vi... us... fis.* victu præcipuè contrario ipsi causæ: tenui scilicet, si à multo sanguine supprimãtur, tenuãte, si à crasso, incidente & tergente si à lẽto: præterea medicamentis humorem hunc vitiosum apparãtibus & expellentibus (de quibus mox dicetur) aut potiùs ante

ante hæc phlebotome, si vires & ætas cõsentiãt. Secabitur autem vena malleoli, aut poplitis, vt totius plenitudinem minuamus, & sanguinem vterum versus trahamus. Quòd si copia sanguinis est largissima, vt in plethoricis mulieribus, periculumq; est, ne is affatim deorsum tractus venas vteri vehementius impleat & infarciat, venam brachij dextri internã secuisse prius cum Aëtio, & Practicis ratio est (qua, opinor, causa in pituitosa muliere vomitũ consulit Aëtius libro 16. cap. 55.) quanquã hæc alioqui secta menses supprimat. Si multus tantùm ad vterum vasa obstruit, sectis tibiæ venis ad crura deriuatus obstruere desinit. Vtrãque autẽ venã malleoli, aut poplitis secuisse, & die primo paucum sanguinem ob virtutẽ copia oppressam vacuasse, secundo largiorem ipsa iam exonerata, quanuis ob fibrarum cruris vtriusq; vasorum cum vtroque vtero communionẽ sit rationabile, tamen dextri cruris secuisse suffecerit, ne tot phlebotomis ægrã fatigemus: multò minus cum Gordonio vtrãque iecorariã secueris, deinde vtriusque malleoli venã. Quòd si venæ sectionem ægra mollis, & formidolosa metuat, aut eã ferre nequeat, aut vacuationi iustæ sit impar, malleolos, aut poplites leuiter scarifica; aut si ne id quidẽ liceat, suras, coxas lumbos & cucurbitulam affige, & vacua pro scopis vacuationum: nisi quòd sanguis ex venis tibiarum, quàm brachiorum missus mensura eadem, vires magis deijcere putatur. Si neq; huiusmodi remedia sit latura, fricabis asperiùs, & durius, & diutius partes supnas in plethora, deinde infernas: citra plethoram has solas, & vinculis dolorificis sæpe repetitis, sanguinem ad vteri venas præcipitabis. Si frictiones has ferre nolit, foue dictas partes aqua calente, cui aromaticæ res incoctæ fuerint, de quibus postea. An verò lunę quadraturas cum medicorum vulgo, in sanguine mulieribus mittẽdo obseruasse sit ex vsu: vt prima scilicet ac secunda iunioribus, tertia & quarta senioribus mittatur, experiendũ tibi relinquo, nisi omnib. cum Aristotele luna decrescẽte secare malis, aut potiùs biduo aut triduo ante tẽpus fluxiõis cuiq; mulieri cõsuetum, quando menses nõ his solùm, sed alijs quoq; remedijs mouere tentandum est. Cùm autem primus mittendi sanguinis scopus sit, vt ipsius redundantia corrigatur, si is est paucus, vel natura vel victu tenui: vel quia fluxit multus per hæmorrhoidas, aut alium quemuis meatum, aut etiam vulnus: vel quia insignis aliqua præ-

[Margin notes: Venæ sectio. — Libro 16. cap. 59. — Aetius. — Gordonius. — Scarificatio. Cucurbitula. — Frictio. — Fotus. — Lunæ quadraturæ. — Mittendi sanguinis scopus. Quando non mittendus sanguis.]

cessit vacuatio per aluũ, vomitum, vrinas, sudores. venam in suppressis mensibus ne seca, cũ nullum ab his symptoma insigne impendeat, quomodo nec in multis virginibus, nutricibus, multùm laborãtibus, cùm victu parco & immodico siccatis, vt vteri vulneribus inductas cicatrices habentibus. Quibus omnibus non sanguinis missione solùm in suppressis mensibus abstinendum est, sed neq; menses ipsi remedijs alijs mox scribendis sunt solicitandi, ceu nulla ex his noxa impẽdente. Vbi his communibus auxilijs adiuta natura, ac praetereà purgãtibus, si his est locus, nihil tamen mouet, proprijs vtendum est, quae essentiae tenuitate, & calore sanguinem magis fluxilem reddant, & ora venarum in vterum, & eius collũ desinentiã aperiant, expultricemq; vasorũ vim ad opus suum nonnihil excitent, ac substantiae quadam proprietate vtero familiaria sint. In quorum vsu mitiora primùm sunt experiũda, quia affectus non vrget, quibus victis mediocria sunt miscenda, vel etiam sola, & per se tentanda: quae si non sufficiant, valentiorum aliquid addendum est: quibus solis vtendum erit, cùm affectus est maximus, aut inualida fuerint cętera omnia: sed in eorum classe moderatiora quoq; deliges, ne

Menses mouentia medicamenta.

A febres excitent, aut vlcerent vẽtriculum, si sumantur, aut vterũ si balano, pesso, clystere vterino immittantur, vel sufficantur. Tutius autem vmbilico, pubi, ilibus eadem admouẽtur. Porrò menses mouent clementer, radix graminis, radix & semen rusci, asparagi, pẽtaphylli, adiantum vtrunque, phyllitis, cichorij, ac intybi, & rumicis genus omne, papauer rhaeas, eupatorium, brassica, malua, lactuca agrestis, hyperici folia, flores, semina, ex his oleum. Semen orobi, lupini, phaseoli prę cipuè rubri, cicer rubrum, lens. Ficus passae, amygdalae amarae, ouum anatis. Mediocriter, B radix, folia, flores, semina raphani, raphanidis, myrridis, erucae, nasturtij, sij, gallitrichi, ocimi, chelidonij, melissophylli, agni, paeoniae vtriusque, allij, cępae, porri, cherophylli, apij, petroselini, anethi, anisi, ameos, cari, dauci, foeniculi, libistici, sileris, seseleos, saxifragiae, betonicae, peucedani, mei, leucoiorum, capparis, crithmum, gingidium. Radix ireos, rubiae, aristolochiae omnis praesertim rotundae, gentianae, enulae, asphodeli, eryngij, centaurij vtriusque Diosco. pseudodictamnus, agaricus, cortex radicis mori. Absinthiũ, abrotonum, arthemisia, partheniũ, mentha, calaminthe, polium, origanum, pulegiũ, phu, asarũ, satu-

Me... uen... ter.

Qu... cri... mei...

satureia, thymus, hyssopus, serpillum, maiorana, rosmarinus, saluia, smyrnium, stachys, coniza, scordium, hypericum, heliotropium, marrubium, chamædrys, chamæpitys, panax, mercurialis, anemone, vrtica, thlaspi, lunaria, ruta sicca, præsertim agrestis, sabina, flores sambuci, chamæmeli, caryophylla, stœchas, crocus.

Semina prædictorum multorum præcipuè, & lithospermi, lolij, melãthij, cumini. Baccæ iuniperi, lauri, hederæ corymbi. Aromatica, iuncus odoratus, calamus aromaticus, amomum, cinamomum, cardamomum, casia, xylobalsamũ, agallochũ, spica nardi, costus, cyperus, asarum, zingiber, galãga, schœnu anthos, nux moscata, caryophyllum, piper, cubebe. Moscus, ambra, castorium, vnguis odoratus, œsypus in lana suppositus, bitumen, sales, nitra, sulphur, alumen scissile, sandaracha, gagates lapis. Aloë, & ex ipsa hieræ logadæ Rufiæ. Terebinthina, myrrha ad fabæ magnitudinem, & ex hac trochisci, styrax, cẽtauriũ, bdellium, opopanax, ammoniacũ, sagapenum galbanum: horum singula ad vnciam vnam propinat Aëtius. *Lib. 17. cap. 55.* Opos cyrenaicus, & parthicus, & ad erui quantitatem potus, idem. Valentissimè menses cient, *Quæ ualentissimè menses mouent.* bryonia, elleborus vterq;, pyrethrũ, cyclamini radix, cucumer agrestis, & ex eius fructu elaterium, turbith, staphis agria, sinapi, siliquastrũ, colocynthis, thymelęa, tithymalorũ genera, lac ficuũ, scammonium, euphorbiũ, cantharides, fella. Et ex horum multis cõposita, *Composita.* mithridatiũ, theriaca, tryphera magna sine opio, diacalaminthe, diatriõn pipereõn, syrupus hyssopi, diacalaminthes, artemisiæ.

Dies igitur tres, quatuor, plures, *Tempus.* ante tempus purgationis consuetum, vbi communia auxilia priùs scripta non mouerunt menses, hæc per se, cùm alijs tenuioribus si crassiora, crassioribus si tenuiora, frigidioribus si calidiora, mitioribus si valentiora, trita molliùs crassiùs, in corpus recipiuntur, vel admouentur. Recipiuntur *Modus.* per os, per collum vteri vnciæ duæ succi raphani syluestris, extracti cũ vino infusionis asari, sumptę menses mirè mouent. Et trochisci galliæ moschatæ, trochisci myrrhæ, aut rubiæ, cotulæ fœtidæ, sagapeni. Per os puluere per se cum liquore vires ad vterum ferente, pilulis, electario, trochiscis, apozemate, syrupo: tuncque quãtum eorum vehementię in via ad vterum lõgiore fractum iri præsumimus, antè est addẽdum. Per vteri collum, glande, pesso, metrenchyta, suffitu. Nã *Cautio.* suffitus aromatum muliebria

ducit.apho.28.lib.5.Hæc verò A noctenon dimittẽda in vtero, aut ipsius collo, ne phlegmonem,aut febrem excitent, aut vlcerẽt:ob id glandes,& pessos ligari filo valente volunt, vt tẽpestiuè retrahi possint, nisi sint moderata,tunc enim nocte tota tenenda, & aliquoties iterãda. Glandes fiunt his liquore aliquo coactis in glandis formã, & impositis. Quin & mercurialis, & aliæ similes herbæ tritæ, in glandis formam coactæ,imponi collo vteri possũt: tutiùs autem linteo raro inuolutæ,ligatæ,sic vt cùm libet,retrahi possint, imponuntur & radices multæ in balani formã concisæ immmitti possunt, vel pessi qui ferè digitos sex longus sit, sub crassitie digitali, filo quoque ligandus: neuter in virgine vtendus, multò minus per metrenchytam illi infundendus est.Ex radice igitur rubiæ,tapsi,maluæ,altheæ,iridis,apij,enulę,fœniculi,& alijs crassioribus purgatis, superficie derasa, vel in dictã magnitudinem circuncisa, deinde illita oleo liliorum, iasmini, costino,euphorbij,vel simili: vel oleo cui & vino res menstruæ sint incoctæ ad vini consumptionem,cui puluis horum inspergatur, deinde filo ligatæ, collo vteri immittãtur.Possunt radices hæ antè sub cineribus coquẽdo molliri:coctæ itẽ teri possunt,& alijs misceri in pessi formam. Possunt radices hæ & pessi alij, ex lana,vel bombace ad digiti formam inuoluta, lòco olei illini succo herbarum menstruarum, aut felle aliquo,aut terebinthina, aut muccagine seminis altheæ,aut melle, & deinde inspergi puluere aliquo menses ciente.Fieri potest ex melle cocto & pulueribus,quomodo balani Hedricę. Possunt fieri ex styrace,ladano, sagapeno, ligno aloes vt sæpe fiũt. Valẽtiores sũt ex galbano, ammoniaco,bdellio & similib. pistillo calido in mortario calido emollitis, in digiti formam coactis,cui formæ puluis scammonij inspergatur, panno B tenui & raro tegatur, ligetur, hora vna teneatur. Ante sumptionem mouentiũ menses,& pessos, balneo & suffitu, & pedibus aquæ calidæ impositis,sanguinem deorsum trahe, & ora vasorum aperi, & corpus totũ. Metrenchyta infundere vtero potes succi artemisiæ, vel matricariæ,vel similis, vel herbarum menstruarum decocti vncias sex cum pulueris melanthij, vel alterius drachmis tribus. Admouentur fotus, insessus,balnea,sacculi, suffitus, olea,vnguẽta,cerata, cataplasmata, emplastra, ex materia prædicta constantia, post totius vacuationẽ, & materiæ præparationem,ex sumptis incidẽtibus,

Glandiũ confectio.

Pessi

Baln suffitius cap.

Fotu sus,

tibus, tenuantibus, tergẽtibus, & menses cientibus auxilijs: quæ etiam in vsu, & mox, ab vsu horum auxiliorũ sumi possunt vtiliter. Admoueantur verò hæc manè præsertim ante cibum, diebus circiter octo ante tempus purgationis expectatum. Mox igitur à balneo, aut insessu, aut potius in his, sumat triphere magnæ sine opio dra. j. cum vino albo tenui, calente, vel cochlear vnũ pulueris diacalaminthes, diatriôn piperreôn cum vino ventriculo vacuo bis in die: hora circiter vna in balneo, aut insessu sedeat mulier super sacculum prædictis medicamentis fartum, & sacculo artemisia pleno fricet muliebria, & crura interna: & pessum etiam tum contineat: pôst lecto tradatur, vngat imum ventrem, & lumbos vnguento ex prædictis composito.

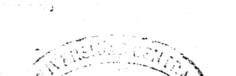
Insessus. Insessus in decoctum rerum prædictarum, vel eo decocto fotus, aut suffitus per infundibulum in vteri collũ receptus, circum probè tecta muliere, ne vapor in caput elatus, capitis faciat grauitatẽ: aut odore tetro, vt castorei, galbani, opi Parthici, offendat: id quod etiam per internũ corpus ferri prohibet aqua frigida, vel posca ore retenta.

Ardorem in muliebribus, & vteri collo, aut etiam vtero ex horum acrium vsu excitatum A mitigabis butyro recenti infuso, & oleo rosato, aut cerato Galeni refrigerante. Si verò suppressis mensibus conceptus est suspectus, accipe castorij, seminis ami, apij ana drag. vnam, trita creta, cum vino diluto pota si grauida es, fœtũ calefaciet ac roborabit nulla omnino noxa, si non concepisti menses mouebit. Facienda etiam quędam sunt, vt menses moueas præter ligaturas dolorificas tibiarum ad articulos, phlebotomen, cucurbitulas. sternutamenta enim mouere potes nasturtio, sinapi, struthio, pipere, elleboro. Adhæc iuuat equitatio durior, aut alia vectatio succussatoria. B Si omnibus his auxilijs menses non fluant, idem opus repete, etiam tertiò, si opus, diebus circiter octo ante tempus purgationis consuetũ.

Rasis ex Serapione.

Sternutamẽta. Equitatio, aut vectatio durior menses mouent.

Si pituita, aut succus melancholicus, vel alius crassitie, lentore, copia sanguinem remoratur, is humor paratus expulsioni purgetur, vena secetur. deinde sumantur, admoueantur cętera, vti abundè diximus. Vitẽtur omnia pituitam, vel humorem melancholicum gignentia: sumantur etiam cum alimentis, tenuantia, & incidentia, menses mouere solita. His verò auxilijs non modò suppressos, sed multò facilius parciores aut rariores menses promouebis, atque etiam fœtum

mortuum, & quę à partu vacua ri solent, si pigra cessent, deturbabis: & mulierum morbos omnes frigidos, humidos, sanabis: adhibita tamen cautione, ne vsu multo calidorum huiusmodi & siccorum, præsertim vehementium, febres incẽdas. Nam qua ratione ex suffitu aromatum impendentem capitis grauitatẽ vites, antè dixi. quę si improuisa tibi ex calido ipsorum, vt febrium, vapore contigerit, sacculus ex chamæmelo, betonica, milio calfactus, capiti superdatus, eam digerendo sanabit. Hæc menses à sanguinis copia suppressos, aut etiã ipsius substãtia crassiore aut glutinosiore, curant.

Aliæ suppreßorum mensiũ causæ.

Si supprimantur ob oris vteri clausionem, aut duritiem, à phlegmone, vel alio affectu, is curandus remedijs ipsi idoneis, priusquam auxilia menses mouentia tentes: alioqui vteri phlegmonẽ, attracto ad ipsum sanguine nouo, geminares. Si collum vteri obturẽt calli, aut carnis excrescentiæ, aut membrana ipsi collo, vel colli orificio statim à principio innata, illa tollantur, hæc perfundatur. Si à calida & sicca totius intemperie mensium materia est absumpta, vt concipiendo fit, mulier etiam si parcius purgabitur, victu frigido humido vtatur. Si obesitas mẽses supprimit, victu tenui & atte-

Aetius li. 16. cap. 58.

A nuãte emacietur, & medicamẽtis etiam valenter purgantibus vtatur. sæpe enim sola medicamenti purgantis potio, etiam alijs menses euocare suffecit. His quoque, vt pituitosis, medicamenta menstrua sumãtur, ac admoueantur potentiora. nam imbecilliorum vim contemnunt. Biliosos quoq; mẽses euocat Aëtius ex vtero, supponendo elaterium cum carica pingui, aut cyclaminum cũ vino. pituitam, anemones fotus cum iride & melle, aut lolij prius torrefacti farina cum modico pipere & melle, aut colocynthis cũ carica: aquas porrum cum melle. Quibus per vB terum non purgatis, sanguis per alium meatum excernitur (quanuis hæ rectè valent, vt quibus ob alimenti penuriam, aut dissipationem per labores immodicos cessant) tamen vt concipiant, ab eo meatu repellatur sanguis, & simul ad vterũ trahatur, ne in partem principem irruat eamq; obruat.

Bili... ses... tur

Piti...

Aq...

Et quando menses non supprimuntur in totum, sed diu & stillatim fluunt, idq; indolenter: sæpius cũ dolore vteri partium grauissimo, affectus stranguriæ in vesica similis, vt ischuriam refert mensium suppressio, & dysuriam difficilis mensium euocatio. Causas verò habet easdem, sed imbecilliores, aut pauciores, quàm suppressio

Me... &... flu... tiu... ca...

Ca...

pressio mensium: ob id curationem postulat eandem, remissa tamen auxiliorum vehementia. Vbi tamen dolor tam vehemens vterum infestat, pessi mẽstrui, & quæ in id sumenda priùs diximus acria, tenuia, in pręsens vitentur: vni sedando dolori magna cura, præcipuoq; studio vacetur, per anodyna femoribus & muliebribus admouenda ex lana, spongia, vesica, insessu, cataplasmate: metrenchyta etiam infundenda ex seminibus lini, fœnigręci, althea, malua, senecione, oleo, butyro, œsypo, pauca ruta & arthemisia adiectis. Clysteribus quoque in sedem infusis similibus, sed largioribus. Et si vires constant, vena cubiti interna secetur. Si malum est contumax, pectini, & inguinibus tres aut quatuor cucurbitulas, primùm leues, deinde si morbus persistit, cum scarificatu affigit Aëtius, vacuatq; moderatè, aut earum loco hirudines ijsdẽ partibus applicat, post quas epithemata, dropacismos, phænigmos, id est, rubrificãtia, vt materiam ad vicina deriuet, sed id cũ pręmeditatione faciendum censeo, & corpore multùm iam inanito.

[C]uratio. *[C]lysteres.* *[V]enæ sectio.* *[C]ucurbitu[l]æ.* *[H]irudines.*

DE MENSIVM REdundantia.

Menses immoderati non solùm dierum numero, vt si continenter fluant A vltra dies quatuor, quinq;, sex, septem cõsuetos mulieri, sunt æstimandi, sed potiùs vacuati sanguinis quantitate tibi obseruanda ex mulieris plenitudine, ætate, natura consuetudine, habitu, viribus, tolerantia, colore. Nam si talia & tãta vacuentur, qualia & quanta vacuari oportet, confert, & leuiter ferunt mulieres: nec antè est cohibendus hic fluor, quàm vires collabi incipiant, & color viuidus perdatur, symptomataq; eius alia leuiora impendeant, ne grauiora expectes. Si nanque menstrua plura fiant, accidunt morbi, scilicet appetentia prostrata, coctio omnis B imbecilla, virium omnium deiectio, totius refrigeratio, decoloratio, emaciatio, ex morbo senium, sterilitas, pedũ inflatio, hydrops, bilis feruor, febres biliosæ, hecticæ, cachexia, lipothymia, syncope, mors senibus repentina, iunioribus tandem superueniens. Adhæc cùm sanguis tenuior iterum apparet: initiò enim à quouis meatu exeat, cum hic nondum latiùs pateat, tenuis est, illo patente amplius crassior, cõtracto rursus, & ad naturalem habitum redeunte, & etiam siccato tenuis effluit. Purgationis menstruæ immoderatioris vt parcioris, & suppressioris, tres causę cõtinẽtes statuuntur. Sanguinis quãtitas vel qualitas, vel vtra-

[M]ensium im[m]oderatorũ [o]bseruatio.

Apho. 58. lib. 5.

Li. 5. loc. af. ca. 5. & Pra ctici.

Auicenna.

Menstruæ purgationis causę.

que: viarum per quas fit vacuatio, laxitas: facultas vasorũ retẽtrix imbecilla, expultrix robusta: quę à causis externis & etiã internis, sed remotioribus, impelluntur, & ferè excitantur.

Sanguis largior unde. Sanguis enim largior, à victu pleniore sanguinem pręsertim largum generante, vita otiosa, libera, & tranquilla, aëre pluuio, austrino, aut verno, vt in suppresſis mẽsibus dictum est, à quibus etiam hæc redundantia sæpe nascitur. *Qualitas.* Qualitas autem ferè in tenuitate est vel sanguinis ipsius, vel mistorum illi serosorum, biliosorum, pituitosorum excrementorum. *Quæ sanguinem tenuem efficiunt.* Sanguinis verò subſtãtiam tenuiorem efficit vsus alimentorum temperatorum, vel his propinquorum, sed tenuiorum: vt vini medij, vitellorum oui, piscium saxatilium, auium monticolarum, & in dumis viuentiũ. Serosus autem euadit vsu largo vini albi, & aquæ, & pomatij & pyratij veterati, & vrticorum: biliosus ex calidis, siccis, sumendis, admouendis, educẽdis, faciendis. Pituitosus & aquosus & crudus, ex vsu largiore aquæ, pomatij, pyratij recentis: fructuum, olerum, piscium recentium & alimentorum frigidorum, præhumidorum, de quibus abũdè in Diętetice scripsimus.

Viarum laxitas. Viarum purgationi mẽstruæ destinatarum laxitas mihi in- A telligenda hîc est omnis vasorum apertio, non sola quæ in diapedesi est tunicæ ipsorum raritas, sanguine tenuato accedente. Porro vasa aperiuntur anastomosi, diuisione. *Li. 5 Anas fis.* Anastomosis, id est, orificiorum apertio, fit à facultatis vasorum retentricis imbecillitate, vel sanguinis ad os ipsorũ impetu ruentis quantitate vel qualitate acri, ob salsam pituitam, vel bilem alterutram. & aloe largiùs sumpta, & coitu immodico, & pudendo virili enormiore, vt medicorum vulgo placet. Quãquam hæc ora sæpe latiùs patent, vel statim à prima conformatione, vel ob vteri substantiã laxiorem, aut calidam intẽ- B periem, vel ob vsum menses valenter mouentium, vt paulò pòst disces. *Vaso uisio mod* Diuiduntur vasa vulneratione, contusione, ruptione, erosionę. Quorum vnũ quodq; à quot, & quibus causis fiat, indidem, si libet, repete. Vasa autẽ ad vterum pertinentia rarò vulnerãtur, nisi ab imperita manu obstetricis, aut chirurgi fœtum mortuum extrahentis. Contunduntur sæpe percusſione, & casu. Rumpuntur à copia sanguinis, aut facti ex eo feruente vaporis, & cùm onus aliquod grauius leuare *Aeti 16.c & l 3.ca* conantur: à fœtu quoq; grandiore, partu improspero & difficili, ac etiam abortu, & pręceps periculum interdũ affert. Erodun-

Eroduntur denique à ſucco aliquo vitioſo & mordaci, vt ſanguine corrupto, vel miſtis alijs humoribus acribus & mordacibus, vt pituita ſalſa & nitroſa, bile alterutra, prȩſertim putredine & aduſtione iã maligniore: vt interim omittam qualitatem humorum etiam venenoſam. Putreſcunt autem hi humores vel in vaſis ipſis, vel in vteri corpore, vt per tumores in eo præter naturam, quibus ruptis vlceratur & vterus, & ſæpe vaſorum in ipſum pertinentium & orificiorum tunicæ.

Humorũ putredo.

Quinq; verò cauſas caloris auctioris (à quo ſanguis feruet & ſæpe, vt humores alij, corrumpitur) libro primo de differentijs febrium, & libro de cauſis morborum Galenus abundè expreſsit: ſufficiatq; in rem prȩſentem noſſe ſanguinem, & varia excremẽta per nares, vomitum, deiectionem, hȩmorrhoidas, vrinas, ſudores, cutis vitia, pſoram, lepram, impetiginem, furunculos, & huiuſmodi vacuari ſolita, nunc ſi in vaſis pigra ceſſant & putrent, menſes immodicos commouere, non quantitate ſola, ſed etiam qualitate acri per putredinem quæſita. Idem ſymptoma non leuiter excitant motus corporis & animi: dum ſanguinẽ mouent, maximè ſi deorſum moueant: vt ira, gaudium, curſus, ſaltus, tripudia, præcipuè ſi acceſſe-

Motus corporis et animi.

A rint quæ deorſum euocent: vt lotio calida tibiarum, vincula earundem ac frictiones, & ſumpta admotaq; cætera menſes vehementiùs mouentia: quorũ vſui immodico, aut intempeſtiuo ferè ſuccedit largius hoc menſium profluuium. Expultrix facultas vaſorum corporis totius robuſta, quatenus hoc excremento corpus vniuerſum purgat, bono eſt, quatenus impetum ſiſtere nequit, & ſuccum etiam vtilem partibus nutriendis expellit, malo eſt: ob id aſtringi fluxio tunc debet, cùm vires deijciuntur. Retentrix eorundem facultas imbecilla, ab intemperie natiua, aut acquiſititia inſigni curatu

Vaſorum facultas.

B difficilis. Quæ immodicè per vterum vacuantur, ſequitur fœdus color corporis, pedũ mollis tumor, virium corporis proſtratio, appetentia cibi, & coctio vitiata, & cætera ſymptomata omnem ſanguinis immodicam profuſionem per hȩmorrhoidas, vel alium meatum ſequi ſolita: vt hydrops, conuulſio. Plethoram, aut ſolius ſanguinis copiam, præter totius, & vaſorũ tumorem, oſtendunt præcedẽns victus ratio ſanguinea, & ſanguinis in corpore redundantis ſigna alia, nobis in Simiotice fuſiùs ſcripta, vti & bilis alterutrius, & pituitæ cuiuſuis.

Signa menſtruorum ſuperfluorum. libro 6. loc. aff. capite 5. Aph. 3. li. 5.

Signa cauſarum.

Apertum vas declarant vul-

nera, contusiones, & quæ præcesserunt ruptionis causæ. Erosio auté mali est succi omnino soboles, vt pituitæ salsæ, bilis alterutrius præsertim maligniorís, & magis retorridæ: quibus calor, graueolétia, pus, & morsus, ac rosionis sensus comes ferè adest in particula sentiente: & gingiuæ, ac labra præsertim superiora findi solent à vaporibus inde ascendentibus. Ora immodicè patentia natura, cum vteri corpore calido & laxo ferè coeũt: si acquisititius est horum hiatus, aloë & similiter calefaciétia, siccantia sæpe sunt sumpta, & admota, quæ menses violentiùs eliciãt. Si à fundo vteri fluit sanguis, nigricat magis, quã si à partib. ori ipsius vicinis. Et si magnũ vas, aut parua plurima aperiantur, affatim erũpit sanguis: si imbecilla est retentrix facultas guttatim, sed cõtinenter distillat, vti & ab erosióe paulatim fluit, & cum maximo dolore. Si per eclipsin solis aut lunæ fluãt menses, sisti non possunt Apuleio Platonico, neq; si iã diu fluxerunt, quia vasorum ora occalluerunt. id quod sæpe accidit propter mulierum verecundiã, maximè si cacochymæ, aut potiùs cachectæ fuerint, ac etiam vetulæ & excrementosæ: nisi sæpe purgentur, & victu euchymo succi malignitaté emédét.

Erosio.

Prognostica.

Fluor mensium criticus, aut corpus plethoricũ expurgans, non sistendus donec sit quantitate præter naturam: id quod mulier decolor, & se ipsa imbecillior declarat, & sanguis iam vt initio tenuior, vt antè diximus. Vbi mulier decolor & imbecillior euadit, ob largum sanguinis profluuium, primũ si vires adhuc valent, venam cubiti dextri, & cũ vulgo etiã sinistri internã secabis, paucumq; sanguiné vacuabis, si multi sanguinis est mulier, aut si vitiosus succus est sanguini mistus. qué etiam posteà purgabis medicamento idoneo, sed astringéte: vt bilé flauam, fumaria, tamar Indis, rhabarbaro modicè asso, myrobalanis citreis etiam parum assatis. pituitam verò cepulis. Quos humores sanguinem ex tenuitate fluxilé magis reddentes, si facilè vomat mulier, purgantibus vomitorijs vacuare præstiterit. His remedijs plenitudinem & cacochymiam vacuabis, & sanguinis impetum in cõtraria reuelles, præsertim si simul brachia fricabis, & vinculis dolorificis ligabis, ab axillis (addit Aëtius & inguinib.) exorsus, & cucurbitulas sub mãmis maximas affixeris, vel leues tantũ, vel etiã quorũdam sententia cũ scarificatu. Illas Aëtius dorso, & sub axillis affigit in fluxu rubro. Si deniq; apertis vasis astringétia, emplastica, & si opus est, caustica adhibet

hibet maximè alimenta, sed etiam medicamenta quæ communia sunt omnis hæmorrhagiæ auxilia, post vacuationem sanguinis si redundat, aut pituitæ liquidioris aut bilis tenuioris mistæ sanguini. Aër igitur sit temperatus, aut tepidus, si ab aquosiore pituita sanguis est tenuior aut fluentior, cæteraq; victus ratio sit modicè calida, sed sicca, crassa, & glutinosa cibaria cum modico cinamomo, mentha, vino crasso, Pontico vtatur. Si pallida aut flaua bilis tenuẽ reddit sanguinem, aër cum sumendis alijs sit frigidus. Phlebotomes & scarificationis loco, quidam purgatione, & per cucurbitulas reuulsione, & alterantibus frigidis, sunt contenti. Ambabus autem causis (quæ sunt frequentissimæ) vtiliter sumentur post idoneam totius vacuationem lac ignito chalybe, aut lapide vstulatũ, deinde coctum cum farina tritici, hordei, fabarum, orizę, amyli: lens excorticata, cum aceto bis cocta, brassica bis cocta, panis hordeaceus, mica panis posca madefacta, oryza cũ posca, far lotũ, pyra, cydonia, mespila, sorba, corna, oxalis, portulaca, cymæ rubi iuri incoctę: assa vtẽda, sed farta plãtagine, portulaca, omphacio, vua, thus; aut oxyachãte. Vitandũ est vinũ præsertim tenue & generosum, & maximè bilioso

[margin: Sumenda.]

[margin: Vitanda.]

A sanguine. Nã crassum ignito auro aliquoties vstulatũ, & aqua pluuia ferrata dilutũ, in pituitoso sumitur, idq; magis cũ vires sunt imbecillæ. In vtroq; posca tepida pota, & cum pane ipsa madente salubris. Cibus & potus sit parcior: imò, si vires ferre possint, vnius aut alterius diei ieiunium imperandũ, pręsertim pituitoso. Nam inedia picrocholis est aduersissima, ob facultatis coctricis imbecillitatẽ in ventriculo & hepate, quæ viscera etiã admotis sunt roboranda astringẽtibus: & ille, in pituitoso profluuio calentibus modicè, hoc in bilioso refrigerantibus. Ventriculi siquidẽ

[margin: Aetius libro 16. cap. 65.]

B intemperies frigida, pituitæ, hepatis & venarum calida, bilis ferè est causa. Vitentur etiam aromata, & maximè crocus, cæteraque calida tam actu quàm potestate, menses præsertim & vrinas mouentia: quę in pituitosis mẽsibus malè quidã imperãt, ob rationem in admouẽdis mox scribẽdam. Coitus, & reliquus vehemens animi & corporis motus, præcipuè descẽsus scalarũ, & saltus, & tripudiũ, quòd sanguinem nõ modò mouẽt, sed deorsum magis mouẽt. In pituitoso tamẽ sanguine parũ calentia sumãtur, & partes supernæ exerceãtur, & totius frictio etiã multa fiat & sudor moueatur, etiã bilioso saluber, nisi mala alia

[margin: Gale. libro Meth.]

[margin: Alia uitãda.]

[margin: Sauonarola.]

[margin: In pituitoso sanguine sumenda, & facienda.]

afferrẽt quę sudorẽ promouẽt, somnus diuturnior & profundior vtriq; est saluber. Omnia in sputo sanguinis, & hæmorrhoidũ fluxu immodico sumi necessaria etiã huic immodicæ purgationi menstruæ, & fluxui muliebri rubro sunt salubria.

Medicamenta simplicia. Medicamenta autẽ partim suméda, & immittéda vtero, partim admouenda imo ventri, lũbis, mãmis, tum astringẽtia: et ea vel frigida, vel parũ calentia, tum emplastica sunt vsu celebriora. Dipsacus, plantago omnis cum semine, portulaca, semperuiuum, sideritis, stratiotes, polygonũ mas, solanũ, hippuris, lentisci, myrti, pyri, pruni, vlmi, quercus, rubi, canisrubi folia, & ex his vt radicib. & fructibus sequentib. succus. Radix nympheæ, symphyti maioris recens, aut siccata, spodium Arabum, santala, malicoriũ, balaustium, & rosa & eius semen, flos cydoniorum & cydonia, pyra acerba vel austera, dactyli, & similes fructus. Nux cypressi, galla immatura, glans et eius calyculus, rhus, ribes, oxyachãta, myrta, vua omphax, semen vuarum, ceratia, papauer etiã nigrum, hyoscyamus, coriandrũ siccũ, acacia, hypocisthis, opiũ, lycium, sapa, etiam vuæ acerbæ, ladanum, acetum etiã insessibus miscet Aëtius. Thus, mastiche, tragacãtha etiã assa, gummi Arabicũ, succinũ,

Lib. 6. cap. 68.
Lib. 16. cap. 68.

A caphura, aridã myrrham supponit & propinat Aëtius in fluxu muliebri rubro. Cornu cerui vstum & lotum, ossa pedum veruecinorum vsta, lepusculus vstus, stercus asini siccatum collo vteri inditum, coagulum hædi, vel leporis, vel cerui, vel vituli drag. tribus cum decocto cydoniorum sumptũ, sanguis draconis, bolus Armena, sphragis Lemnia, pissasphaltum, id est, mumia, lapis hæmatites, corallius margaritæ, conchulæ à S. Iacobo exportari solitæ vstæ, tritæ, potæ cũ decocto astringẽte: antimonium, pompholyx, alumen quoq; etiam scissile, gypsum, chalcitis chalcanthũ, B auripigmentũ, charta vsta, vbi putredo vterũ obsidet. Alia etiã calidiora, substantię tamẽ proprietate menses etiam diuturnos sistere plurimis sunt probata: vt drag. vna spicæ Indicę, vel seminis pæoniæ grana rubra duodecim, vel sulphuris, vel corticis ouorũ vsti, vel picis naniũ, vel stercoris asini, vel cineris stercoris caprarum cũ vino vstulato: vel aqua plantaginis, aut pluuia trib. matutinis à ieiuna muliere sũpta. Puluis dipsaci cũ ouo sorbili sũptus, succus porri potus à ieiuna, vel scorię ferri tenuissimè tritę, aceto & aqua rosarũ horis 24. maceratę igni siccatę, scruptula duo steri lib. rãtũ dãda, quia fœcũdis steriles facit. Vnguis odorat9 p se suffitus,

Aui. *Qu tiæ tate sistu* *Act 16.*

suffitus, & coriorũ segmẽta cũ gallis suffita per infundibulũ, aut sedem perforatam. Sabinã aũt, & calaminthen, & enulam cum Sauonarola ne sume, nisi pauca frigidis multis mista. Ex his quoq; medicamẽtis simplicibus cõposita tam sumenda à ieiuna, & hora somni sine cœna. vt condita, sapæ, syrupi, electaria solida, & mollia, apozemata, catapotia, trochisci, pulueres. quàm admouẽda, vel vtetero immittenda, olea, vnguenta, cerata, emplastra, cataplasmata, balnea, fomẽta, suffitus, pessi, glandes. Sic ieiunis dantur syrupi rosarum, granatorũ, cydoniorũ, myrtinus cũ aqua plantaginis aut pluuia, aut fontana aliquoties vstulata, conserua rosarum antiqua, diacodiũ, diacydoniũ sine speciebus saccharatum, & quæ alia earundẽ virium leges in libro Mesuę de Antidotis: qualia sunt eiusdem catapotia de bdellio triplicia, & Philonij Persici scrupulum vnum cũ vino, trochisci oxyachantæ, sigilli Lemnij, & vulgaris electri, spodij, coralli sumpti cum vino vstulato, vel vino granatorum, vel aqua decoctionis alicuius predictorum astringentiũ, aut ex his distillata, cui hæmatites confricetur donec rubeat: omnem enim hæmorrhagiam sistit, vti & eius puluis mollissimus, prædictis inspersus. Potes ex ijsdem opiati me-

...onarola. *...mposita ...nenda.*

Catapotia Mesuæ.

A dicamenti formam & cõsistentiã fingere, & electarij solidi & catapotiorũ, vt hæc horis duabus ante cibum & cœnã sumantur. Muccago quoq; ex gummi Arabico & tragacãtho cũ aqua plantaginis extracta ad vncias quatuor, cum pari mensura succi plantaginis mista, & partim cum saccharo rosato pota, partim vtero temperata per metrẽchyten, remediũ vteri affectib. omniũ præstantissimũ, iniecta pręter cętera efficax à plurimis est persæpe probata. Vidimus quatuor diebus è vulua profluere sanguinem, nec potuisse vllo remedio sisti, præterquam succo plantaginis ad cyathum B vnum iniecto tandem die quarto. Et porrò id medicamentũ, ad ea quæ ex erosione excitantur sanguinis profluuia vtilissimum. Rhei Pontici decoctum, aut ipsum tritũ, & potioni inspersum, vel corallij dragmas duas, vel loti ramẽta aut ipsorũ decoctum, post Galenum commendat Aëtius: & spongiã pice liquida irrigatam, in olla vstã, tritam, potam, & vtero iniectã: & vinum dulce in cortice mali granati coctum, colatum, iniectum, lac asinæ in pascuis nutritæ, cremor chondri, aut prissanæ, syrupus rosarum siccarum, oleum rosaceum, iniecta per se vel inuicem mista, præsertim cùm fluor cum dolore est. Vnguentũ Comitissę vulgò dictũ,

Ex libro experimentorum Galeno tributo citãt

Gal. lib. 5. Meth. & li. 6. Simpl. in arnoglosso: & Aëtius li. 16. cap. 66.

Vnguentum Comitissæ.

solùm lumbis & pectini admotum, sæpe menses sistit, postquam totius est habita ratio: vt etiam cœptũ fieri abortum cohibere sufficiat. Fuligo vel rasura fundi cacabi, vel gypsum vstum cum oleo myrteo, vel albuminibus, vel succo vrticæ (quam Græcã vocant) vel muccagine seminis psyllij cum succo verbasci extracta, pauco aceto, & pilis leporis adiectis, salubriter quoq; admoueri imo vẽtri prædicat vulgus medicorũ, & mammis chelidonium tritũ, aut pannos aceto acri mersos. Qua verò ratione ex ijsdẽ pessi, glandes, suffitus, fotus, insessus fiant, ex suppressis mensibus repete: quanquam huic affectui hæc quatenus calent actu suspecta sunt, & vitanda potiùs, quàm vtenda. Nam calidũ vsu crebro sanguinis profluuium affert, & refrigerata sunt calfacienda, præterquam quibus sanguis fluit, aut fluxurus est. Hæc igitur aut remissè tepida sint, aut frigida, si adhibebuntur: & ex aqua aut pluuia, aut fabrorum, aut alia aliquoties vstulata. Insidebit autem hora vna ieiuna, & sub cœnã. Tibias quoq; frigidæ ad femora vsque imposuisse multas iuuit, præsertim carnosas: multo magis si aqua sit qualiter prædixi, & cui astringentia sint incocta. Eadem mersus pãnus lumbis, pectini, feminibus, muliebribus identidem appositus.

Aphо. 16. lib. 5.

Apho. 19. lib. 5.

A

Si ab eroso vteri vase immoderatius fluunt menses, secta priùs vena, tergeantur vlcera hydromelite, & aloe in vterum iniecta. Deinde inijciantur astringentia primùm clementiora, vt galla vsta aceto extincta, trochisci prędicti, & si opus est, chalciti vel chalcãtho: sed eorũ vi per hydromeli, & astringentium decoctum remissa. Si verò sanguis aut humores ei misti, priùs per alios meatus, vt nares, hæmorrhoidas, vrinas, sudores, cutis pustulas vacuari soliti, nunc in corpore retenti & redundantes violentiùs per vterum ruunt, secta priùs vena, & si cacochymia quoq; adest, facta purgatione, ad consuetos vacuationi meatus sanguinis impetũ reuelle, impositis quæ sanguinem naribus, aut venis hæmorrhoidib. effundunt: nisi quòd hæ sunt verẽdæ, quia deorsum ferunt, quomodo vretica. Hydrotica autem sanguinẽ commouent, & ad fluxũ præparant. Si à retentricis vasorum imbecillitate, eam robora vsu eorum quæ intemperiẽ imbecillitatis autorem corrigũt. Sanguinem supprimentia non pauca remedia scripta sunt in hæmorrhagia per nares, ex pulmone, aut thorace per vrinas, per sedem in dysenteria.

Ab e teri unt Gal. Metl

B

A re imb

Lib pro. loc.

DE

Fluxus muliebris.

DE FLVXV MVLIEBRI *& albis mensibus.*

Aetius li. 16. cap. 67.

EST preterea fluxus muliebris dictus, id est, diuturna & nónullis continua, alijs per interualla superueniés per vterũ distillatio, ferè indolés, vlcerato autem iam vtero, dolorifica, alioqui vtero haudquaquam affecto, sed expurgata per ipsum, vt interdum per renes vniuersi corporis redundãtia. Diuersus hic est à menstrua purgatione, quòd in hac sanguis ferè sincerus per dies paucos quantus est vacuandus erũpit: in fluxu autem isto corruptus sanguis nunc ruber, estq; ipsius sanguinis sanies, nunc albus, cremori ptissanæ similis, à sanguine pituitoso excolatus, qualis est sæpius. Nam is fluxus potissimum accidit mulieri laxis carnibus & pituitosæ (vnde albos flores vulgus vocat) nũc à bile amara pallescit, sæpe à seroso excremento liquidus & aquosus est. Is igitur vbi exquisitè est coloratus, humorem redundantem colore facilè prodit. Si obscurè est tinctus, linteo excipiatur, siccetur, aqua pura lauetur, color maculæ in linteo relictus humorem peccantem indicat, vt in menstruis diximus ex Hippocrate. Quod si purus sanguis fuerit, qualis ex dissecta vel rupta vena profluit, obserua diligenter

Differentiæ fluxus muliebris.

Libro 6. loc. affec.

Lib. 6. loc. affec. cap. 5.

A an sit vteri erosio in ceruice ipsius potiùs, quã alia eius parte magna ex parte adueniés: hęcq́ue per saniem, & tactum digiti cognoscitur, quę alibi est, per saniem tantùm. Falsum verò est, menses à venis colli vteri fluere, hunc verò fluxum à venis ad fundum vteri, cùm per vtrasq; ambo fieri possint. Albus hic fluxus fit ab imbecilla coctione ventriculi, & corporis totius: ex mœrore, vel vsu pituitosorum ciborum. Flauus, ab intemperie calida hepatis, & venarum etiam vteri. Inferre solet hic fluxus imbecillitaté, decolorationem, prostratam appetentiam, emaciationem, B implacatum mœroré, pedum tumorem, os vteri aperit & relaxat, & vterum vsque ad muliebre pudendum sæpe præcipitat. Idem si florenti ætati ruber, declinanti albus contigerit, facilè curatur, quia talis his ætatibus est familiaris, aliàs ægrius sanatur. Nulla mulieris molestia affluit frequéter, nisi quòd viris, & sibi, hoc pudendorum madore, perpetuò displicet. Non raró aũt ex putredine in corpore, aut vtero, vel ex mista bile flaua, aut seroso excremento acrimoniam acquirit, & partes vteri vrit, & vlcerat, & tandem doloris impatientia & atrophia enecat. Est postremò etiam ob aliquem vteri affectũ aliud ex vtero deprauatũ pro-

Sauonarol. lapsus.

Causæ albi fluxus.

Signa.

Lib. 6. symptom.

fluuium. Vtrunq; conceptum impedit: quia semen vel corrūpit, vel lubricando elabi compellit. Illud autem muliebre profluuium, intacto vtero, sed adhibitis vniuerso corpori remedijs, sanauimus: victu scilicet tenui & siccante, & vacuatione totius, per phlebotomē, & purgationē. In fluxu enim muliebri rubro sanguinem primùm mitte, secta cubiti dextra vena interna: vel cum Aëtio frontis, aut narium, aut scapularum, partitaque vacuatione, paulatim sed diutiùs reuelle, præsertim cùm hæc fluxus differentia in iuuentutem frequētiùs incidat, auxilia reuulsoria cætera in mensibus superfluis dicta, adhibet. Antequam totius vacuationem, si repellentibus topicis materiam regeris in hepar quidem, hydropen, aut phlegmonem: in neruos verò aut caput, aut ventriculum, harū partium affectus prauos excitat. Post ipsam verò, repellentia remedia in mēsibus immoderatis scripta sume, admoue pectini, coxis, lumbis, immitte vtero, vel saltē vteri collo, pessis, metrenchyta. Sic mulierem colloca in lecto nō plumaceo, vt corpus vteri sit sublimius, crura inuicem complicāda, & vterum versus flectenda. Victus sit multum tenuis & siccans, atque astringens: bibat aquam ferratam per se, aut cum

Curatio Li. 6. loc. affec. cap. 5.

Cura fluxus muliebris rubei.

Victus.

A syrupo cydonioru, granatorū, si vires multum imbecillæ, paucum vinum crassum, austerum, edat pyra austera, pruna, & cætera in fluxu menstruo imperata. Si verò à pituita, vel bile, vel sero sanguinis fiat hic fluxus, purgetur aliquoties medicamentis phlegmagogis, cholagogis, hydragogis, quisq; scilicet humor sibi familiarib. Vel si purgari nolit, alienorum excretioni per vterum tempus aliquod permitte, & interim victu vtere tenui & siccāte, qualis etiam post purgationes necessarius est: calidus in pituitoso fluxu, frigidus aut temperatus in bilioso. Reliquiæ per cutim B digerantur frictione, exercitatione per gestationē, vocē, ambulationem, Aëtius: aquę salsę, aluminosæ, vel potius sulphurosæ, bituminosæ balneo, suffitu ex decocto in aqua pluuia, aut fabrorum, aut ferrata, herbarum calentium & aromaticarū magis in pituitoso, minùs in bilioso fluxu: iniectis balneo lapidibus ignitis, pòst in lecto iterum sudet, repetatur sæpe. Corpus item illine oleo cui incoxeris enulam, pyrethrum, piper, schœnāthum in pituitoso: chamæmelum, melilotum in bilioso. Ventriculum, hepar, cerebrum robora sumptis, & admotis his quæ ipsorum intemperiē, vel calidā in bilioso, vel frigidā in pituitoso fluxu emēdent,

Fluxu muliebri pituita tio.

dent, quorũ ille hepati, hic ventriculo & cerebro ferè acceptus refertur. Vtatur etiam diebus aliquot cornu cerui vsto cũ acacia, & diatragacantho ex vino. Loti ramenta idem pollent Galeno, & decoctũ corticis eiusdẽ Aëtio, & eidẽ ipsi, corallij, vel seminũ vuæ dragma vna cum vino nigro, & leporis hędiue coagulum ad erui quantitatem posca dilutum. In vterum autẽ inijciantur quę humores putredine, vel mista bile acres, aut etiam frigiditate insigni vnitatẽ diuellentes mulceant, tergeãt, abluant: vt lac quoduis etiam amylo incocto incrassatum, hydromeli, cremor alicæ, orizæ, fœnigræci succus: additis primùm quæ parum astringãt, vt thure, manna thuris, aloë lota, absinthio põtico: & in pituitoso etiã myrrha pauca, pſertim si vlcerum vteri putriũ est suspitio. Aut si valenter astringẽtia, vt acacia, hypocisthis, galla, balaustiũ, malicoriũ addere vis, parua portione misceantur alijs multis, & largiorib. Misceri etiam potest oleum rosaceum, lentiscinum, mastichinũ, œnãthinũ. Acetum vtero, & neruosis partibus, Hippocrate teste, noxium, cùm Aëtio libro 16. cap. 69. non miscuerim: sed potiùs vinum nigrum, austerum. Nec tetrapharmacum rosaceo dilutum cũ eodem iniecerim, vbi quæ effluunt perquam fœtida sunt. Nam putredinem illa significant, & forsan cum vlcere: quorum vtrique tetrapharmacum ex calidis humidis mistum est aduersissimum, si Galeno, & veritati credimus. Sumantur cremor alicæ, aut tritici, aut hordei, aut lac cum mica panis, vel amylo coctione crassatum: & hæc non liquida sed corpulenta magis, nisi pituita sit crassior: qualis quæ scirrhos albos facere cõsueuit, & qualis est ferè albumini oui consistentia, colore, viribus similis: quam ob id albumineã appello. Galenus cũ Praxagora vitreã vocauit, quòd vitro similis sit, non perpetuò, sed cùm fusum est, quando est causticũ: cùm pituita hæc sit omniũ quę in corpore sunt etiam calido, frigidissima. Carnibus vtantur auium montanarum, & animalium agrestium, & alijs siccantibus assis magis, quàm elixis.

[...] uterum in [...]ienda. *[...]cetum no[...] Li. de ra[...]ione uic. a[...]torum.* *Sumenda.*

DE VTERI SVFFOCATIONE, *& peruersione.*

ὑστερικὴ πνῖξις, id est, vterina suffocatio, seu ἄπνοια, id est, spirationis ablatio ab vtero ceu radice proueniens, ob seminis, vel mẽsium retẽtionem, & corruptionẽ. Addũt Practici vteri abscessum, & putrẽtes in vtero albos, & alios prauos humores, & ab his fumos & flatulentos vapores, hanc excitare. Dum enim

Vterina suffocatio unde. Practici.

mulier præcipuè iuuenis, & salax, & carnosa, & probè nutrita, multique sanguinis & seminis, vel monialis est, vel sponte sua continens, vel marito parum mulieroso nupta, vel marito multū salaci vidua, veneris appetitu tentatur, irritata viri alicuius conspectu, colloquio impudico, osculo, mammarum aut muliebrium contactu, etiā per somnium repręsentatis, semē in vterum emittit largum, quod vel in molā abit (de qua posteà) vel ibi aut circa testes corruptum, vapores quosdam venenosos in cor & cerebrum emittit: à quibus symptomata excitantur sęuissima, vt in morsis à cane rabido, vel animali venenoso. Qualis putredo, si suppressis mēsibus aduenit, partes illas principes viroso vapore similiter afficiet, vt in epilepsijs quibusdam accidit. Sed ad hanc noxam vniuerso corpori per vapores huiusmodi inferendam, seminis quàm mēsium vis est multò maior.

Suffocatio ab utero, quibus potissimū accidat.

Ob id viduis vel solis, vel magna ex parte accidit hæc affectio, præsertim quæ dum nuptæ erant, probè purgabantur, virorum concubitu vti gaudebant, liberos pariebant: nunc his priuatæ, menses vel semen corrumpunt, præsertim si naturaliter multo semine abundāt, & vitiosis humorib. suapte natura plenæ sunt, & in otio edu-

A catæ, & libidini multæ indulserunt, nunc derepente continere cœperunt. Adhæc viduis quibusdam quātum priùs, aut paulò minus purgatis, hæc suffocatio vaporosa accidit, nuptis menses suppressos habentibus non admodum accidit. Vnde manifestum est semen retentum vitiatumque quàm menses suppressos & corruptos maiorem vim habere ad hoc symptoma in corporibus affici idoneis excitandum per vaporem: per vteri verò inclinationem, errorem, extensionem, peruersionem, contrà. In hac enim vterus vel sursum, vel ad latera quæuis retrahitur, ob B vasorum ad ipsum peruenientium plenitudinē, & suspensionem. Repleta enim vasa, vt cætera omnia mollia in latum & profundum extenduntur, sed breuiora fiunt: ob id ad originem suam venām cauam, & arteriam magnam magis retrahuntur, dum sanguine menstruo replentur, ad vterum quidem per vasa ipsi connexa tendente, sed ingredi prohibito aut quia crassior est, quàm vt per ora vasorum possit penetrare, aut quia ora illa sunt clausa, aut propter etiam causam in suppressis mensibus conscriptam. Igitur in vasis cumulatus sanguis ea extendit: vasa autem per tensionem, & repletionem breuiata, vterum ad

Sen tum tum

Ver sion trac sæ.

ad se retrahunt, idq; vel æqualiter, tunc vterus rectà sursum, vẽtriculũ, & diaphragma versus ascendere videtur: vel inæqualiter, tunc antè, vel retrò, vel in dextrum, vel sinistrum, ad partem scilicet vehementius trahentem inclinat vterus. Hæc autem vteri retractio sursum, vt respirationem crebrã magis efficere possit, quemadmodũ cibo, potu, aliáve materia plenior ventriculus, & fœtu grandiore distentus iam vterus, & ascite, aut tympania tumens venter totus: tamen nullum horum respirationem repentè tollere potest, nec hysterica alia symptomata excitare vterus, præsertim cùm perexiguum id sit, quod ascendere videtur, ac multò infrà vẽtriculi fundum, tantũ abest, vt diaphragma attingat: quãuis etiam fauces, & partes cæteras, à distracto vtero, vel elato vapore dolẽtes, vterũ ascendere falsò dicant mulieres: & quædã, ceu bolo quodam gulam obstruente, se strangulari. Vteri igitur peruersiones suppressos menses sequuntur, ob plenitudinem vasa, & per hęc vterum retrahentem.

Quæ verò noxæ viduas citra vteri peruersionem, aut mẽsium suppressionem molestare solent, ob retentum semen magis euenire putantur. Cęterùm pro quantitatis & qualitatis tũ menstruorum, tum seminis ra-

A tione, aliàs alię symptomatum species oriri solẽt. Si enim causa noxia est frigida, vniuersum corpus adeò refrigerat, vt respiratio, & pulsus arteriarum sensu deprehẽdi nequeant. Si crassa est, vel acris, conuulsionem excitat: si melancholica, mœrorẽ: animi verò deliquia ob accessionum vehementiam, & maximas refrigerationes, & oris vẽtriculi vitia. Quid, quòd morbus hic flatuosa refrigeratio putatur? quòd semẽ in vterum effusum refrigeretur, cerebróque & cordi frigiditatem, vbi impertitum est, prædicta inferant symptomata: hyeme & autumno magis, vel vtero per tẽpus purgationis menstruæ, aut per difficilem aborsum refrigerato, vel cùm sanguinis menstrui eruptio derepente suppressa est. B Iuuenes autem maximè, & salaces, & steriles præsertim per medicamenta redditæ, huic malo sunt obnoxiæ. Ex quibus perspicuum est, vterum primariò affectum, sympathia stomachum, cor, hepar, cerebrum afficere. Addit Aëtius sępe ventriculi repletionem vtero affectum hunc communicare, interdũ hepatis, lienisúe causa retrahi vasa, quibus vterus suspenditur. *Lib. 17. cap. 70.*

Impendentem ab vtero suffocationem ostendunt symptomata eadẽ quę præsentem, sed leuiora; vt respiratio, & pulsus ci- *Signa et symptomata ex Gal. libro 6. loc. aff. cap. 5. & Practi*

difficilis, cordis palpitatio. Dolor capitis sæpe cum rubore labiorum, faciei, & oculorũ, qui etiam interdum sic claudũtur, vt aperiri nequeant, interdum tristis est aspectus, interdum scotoma, & vertigo, à vapore putri in cerebrum elato & spiritum visorium, & sæpe animalem reliquum perturbante: vnde & delirium leue nunc apprehensionis, nũc ratiocinationis, nunc vtriusq;, per quod secum dicenda tacẽda loquitur: interdum stupida, & velut attonita stupet. Caros absolutus, surda est ac muta, vt altè vocanti non respondeat. Interdũ audit, & intelligit, sed respondere nequit. Præsentit aliquando mulier quidpiam ab imo ventre etiã multùm dolente ad os ventriculi ascendere. Vterus multis dolet, ac tumet, & hæ erigi non possunt, sed curuatę in ventrẽ cubant indolentiùs, manu ventri affixa, vteri quem putant ascensum prohibere conãtur. Sitis interdum, à putri mensium aut spermatis vapore sursum elato. Crura cæteris partibus imbecilliora labant, quia à cerebro & corde lõgiùs absunt, & parti primariò affectæ sunt propinquiora. Corpus fit pigrũ ad actiones, & omnes motus voluntarios, decolor, & pallidum, aut flauum. Quę omnia augentur iam suffocata muliere, vt contractis antrorsum cru-

A ribus in spinã sæpe cadat, mortuæq; sit similis: nam plerisque sensus omnis & motus perit, & pulsus tam est paruus & obscurus, vt non sentiatur. Non tamen mortuæ sunt omnes, quãuis respiratio à vita inseparabilis actio, nulla nobis appareat admouentibus ori, & naribus speculũ tersum bene, ac perpolitum, quòd expiratiõis vapor crassus in respirante velut obnubit, & maculat, nota vitæ certissima, vel carptæ & pexæ lanæ flocculos, aut pennam mollissimam, quæ motu respirationem eius testentur, modò assidentium expiratio hæc mouẽs tibi nõ imponat, vt cyathus a-

B qua plenus ori vẽtriculi impositus. Calorẽ enim habent exiguum in medijs partibus corporis relictum, cuius beneficio seruantur. Hic autem calor internus, quia paucus respiratione thoracis, pulmonis actione ad sui custodiam, id est, refrigerationem, ventilationem, nutritionem, nõ admodum eget: quomodo neque in animalib. frigidis hyeme latentibus, sed trãspiratione cordis & arteriarum actione seruata abundè souetur: vt per hunc vita existat, nulla respiratione per os apparente. Hæc enim propter affectũ corpus vniuersum refrigeratum, aut perit omnino, aut tã exigua est, vt sensum omnem fugiat. Plurimæ tamen non solùm

Sig sig

lùm mortuæ videntur, sed

Ollis dura quies oculos, & ferreus urget
Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem, vt ait Poeta: tamen quædam triduo mortuis similes reuixerunt, ob id ante triduum non sepeliantur. Cùm autem clementior est huiusmodi suffocatio (multæ enim sunt eius differentiæ, pro causæ efficientis differentia, & magnitudine) omnia hæc symptomata sunt mitiora: quin & horum quædã desinunt, & noua quædam accedunt. Quædã enim sentiunt & mouentur, & integrè ratiocinantur, sed animi defectione & respiratiõe laborant: aliæ mouentur quidẽ, B sed inuitæ, & epilepticorũ more brachia & crura contrahunt, dentibus strident conuulsis tẽporalibus musculis, neruorũq; distentione vexãtur. Aliæ summo caro, hoc est, sopore profundissimo præhenduntur. Causis verò mali huius solutis corpus firmari, malę rubere, maxillæ aperiri, oculi attolli incipiunt, & plerisq; humor aliquis ex vtero effluit, quibusdam etiam crassum: plurimumq; semen cum labore & voluptate, quasi per coitum foras excernitur, titillatis præsertim obstetricum digito in vteri collum cũ odoratis & relaxantib. immisso: intestina immurmurant, vterus paulatim laxatur. postremò

...causa soluta.

A ægra mulier exurgit, intelligit, sentit, mouetur. Si suppressis mensibus, vel odore iucundo attractus, vel flatibus turgens, aut odore infrà tetro & ingrato impulsus, sursum ascendit vterus, idq; multùm, symptomata sunt suffocationis proxima, suspiriũ, vertigo, scotoma, capitis dolor, cibi fastidiũ, nausea, ructus, intestinorum crepitus, præsertim si flatus est causa. Grauitas quoq; & compressio, tanquã à rotũdo aliquo corpore, supra vmbilicũ sentitur.

Vteri ascẽsus Ganerius in præcipitatione.

Si in latus peruertitur anticum, posticum, dextrum, sinistrum grauantur, dolent, tumẽt vel ilia, vel pecten & vesica, vel intestinum rectũ, quorsum scilicet vterus vergit. Tuncq; os vteri sæpe adeò peruertitur, vt si coeat mulier, sperma vterũ ingredi nequeat, quia os vteri recto situ collum vteri non excipit, quod digito obstetrix facilè deprehendit. A semine retento & corrupto malum hoc fieri cognosces, si symptomata hęc sint tum grauia, tum repentina magis, hoc est, si repentè dyspnœa, & mox apnœa præhendant, crura sursum contrahat, aliquid ab vtero ad ventriculi os attolli præsentiat. Adhæc si mulier est virosa, sed iam diu continẽs: aut virgo quidẽ, sed veneris appetens, & corpulenta, multi sanguinis, victus ratione calida humida, flatulen-

Peruersio uteri.

Idem Ibidẽ.

Signa causarum.

ta vtens, idq; in otio, & cum venerisirritamẽtis, ac cętera priùs dicta concurrant, & menses non sint suppressi.

Quando à mensibus retentis.

A mensibus autem retentis esse hoc symptoma cognosces, quãdo sunt leuiora, mẽses pręter consuetudinem suppressi, perseuerãte victus ratione omnino eadem, mammæ tumentes lacte ex sanguine in ipsas regurgitante, corpus totum graue, oculorum, colli & partium aliarum dolores. Licet rarò à mensibus retentis & corruptis hysterica hęc symptomata fiãt, præsertim insignia. Si aũt menses hi sint melancholici, mœror & timor præpollent: si pituitosi, corporis pigrities, albedo, multum sputum, symptomata minùs vehementia: si biliosi, vehementissima, & motus promptior. Suffocatio ab vtero similis epilepsiæ, & apoplexiæ, & lethargo: quia hi quatuor affectus repentè præhendunt: sed epileptica mulier rarò recordatur eorum quæ illi acciderunt, non audit, nõ intelligit, habet ferè, præsertim cum valens est epilepsia, spumam in ore: menses nõ habet suppressos, & coitu crebro offenditur: nihil ab vtero ad os ventriculi tolli præsentit, sed indidẽ, vel alijs partibus ad cerebrum, si per consensum est, & alia habet signa epilepsię propria: apoplectica sine respiratione est, si fortis est apoplexia, & sine reliquo motu, & sensu, & gemitu: lethargica semper cum febre est lẽta, vna tantùm capitis parte dolet, in qua scilicet tumor est: pulsu est magno, vndoso, præfocata raro & conuulsorio: suffocata autem ab vtero sæpe vocantes audit, & respondet, quando malum scilicet mitius est, quando & recordatur, & sæpe aliquid retinet spirationis, ac febri caret, nisi vteri phlegmone symptomatibus proprijs manifesta affuerit, & cætera signa his cõtraria ferè habet. Pręter hæc, suppressi menses, aut excerni solitum, vel incitatum semen, retentum est: estq; in ea crebrò spasmus, lipothymia, imò & syncope. Suffocatæ ab vtero multæ in accessione vehementi & longa moriuntur, in contraria euadunt. An verò viuant notis antè scriptis deprehendes. Morituram verò spuma in ore, & longa & multis ac magnis & diuturnis symptomatibus dictis, maligna accessio pręnunciat, cõtraria reualituram. Suffocatio vterina seminalis est tanto acutior, & periculosior quàm menstrua, quantò semen prolificum est tenuius, ac in generatiõe actuosius, & efficacius ipso sanguine mẽstruo. Suffocatę ab vtero si coeãt, prõptè concipiunt. Quæ viris accidunt symptomata ex retento semine & corrupto, rariora sunt,

Vterina suffocatio quare similis epilepsiæ, lethargo.

Epileptica mulier.

Apoplectica

sunt, & multò mitiora, quã mulieri: qđ illi labore corruptionis magnam partem dissipãt. Grauidæ licet diu menses supprimantur, tamen symptomata hæc nunquam aut rarò aduehunt: quòd horum parte puriore fœtus in vtero nutritur, reliquum crassius in vasis vterũ pertinẽtibus ad secũdarum in in partu expulsionem seruatur integrum, aut non ita corruptũ nisi aliunde, vt ex febre, magna putredinis occasio accesserit.

1. Libro 6. aff. ca. 5.

Suffocatio à pituita putri grandæuis, & mensium ac seminis annos egressis, vt sexagenarijs, septuagenarijs, est familiaris: & iuuenib. victu prauo, vt potu largo & intẽpestiuo aquę, vini: esu fructuum crudorũ vtentib. in hisq; vel in capitis dolorem duorũ, triũ, aut quatuor dierũ, vel cynanchen, vel peripneumoniam, vel spinæ, vel genu tumorem, magna ex parte degenerat.

focatio à [pi]tuita pu[tri].

Suffocatio ab vtero, quia symptoma est graue & periculosum, ei, etiam neglecta in præsens causa ipsius, est succurrẽdũ. Mulier igitur spina recta collocetur, vt faciliùs spiret, laquei pectoris & ventris soluantur, voce alta nomen eius ad aures inclametur, pili temporum conuellantur, manus & pedes primùm sursum, pòst in medio & imo vinculis dolorificis vinciantur, & simul pannis aspe-

[Cur]atio suf[foca]tionis u[teri].

A ris, ob id dolorificis, & calore valẽtiùs reuellẽtib. fricẽtur asperiùs, etiam cum sale & aceto acerrimo: plantis illine oleum laurinum, aut nardinum. Cucurbitula leuis pectini, inguini, internæ coxæ, suræ affigatur, & post accessionẽ, internæ coxę cum scarificatu. Si autem in latus alterum incliner vterus, opposito inguini, & femini etiam leuis applicetur. Suffiatur per infundibulũ vterus, cassia, cinamomo, amomo, calamo aromatico, xylaloe, pipere, caryophyllis, ladano, opo Cyrenaico (Benioin vocãt) thymo, lauẽdula, calaminthe, arthemisia, pulegio, ambra, mo-

B scho, alipta moschata, gallia moschata, & similiter suaueolentibus aromatis, quę vterum deorsum alliciant, mulieri diligenter circumtectæ, ne horum suaueolentia nares attingat, fœdis odoribus (vt mox audies) suffiendas. In sedem, & potiùs in vterũ metrenchyta immitte decoctum calaminthes, arthemisię, & similiũ flatus discutiẽtium, & vaporem à semine venenosum: balanum, aut pessum ex ladano, zingibere, theriaca, mithridatio, gallia moschata & similibus, collo vteri immitte si corrupta est: si autem virgo est, sedi aut potiùs collo vesicæ, vt vires eorũ vtero inter hæc duo cõsistenti tradãtur: aut si nubilis est, nec mo-

Frictio. Illitus.

Cucurbitula.

Suffitus.

Iniectio.

nialis nubat. Nam omnia hæc remedia vincit mariti concubitus, quod propè vnicũ est perfugium, si grauida (vt sæpe fit) suffocetur ab vtero: huic enim, vt cæteris, remedium id & præsentissimum est, & tutissimũ. reliquis enim abortionis metu, cum præmeditatione multa vtendum est. Obstetrix quoque indicem, & medium digitum oleo nardino, moschatellino, de spica, lilij composito, maioranæ, & cæteris odoratis illitum, aspergat dictorum aromatum puluere, vel hoc priùs cum his oleis probè permisto in vnguenti consistētiam, inunctum digitum in collũ vteri penitissimè immittat, si corrupta est, ac fricãdo titillet id collum, & vteri os & partes vicinas: & foueat manu pannis ex decocto præcedēti calentibus, vt semen corruptum, vel alius humor venenosus malorũ causa, effluat. quo vacuato vterus descendat, & à suffocatione mox mulier reualescat. Moschi scrupuli duo, galliæ moschatæ dragma vna cũ oleo liliorum mista, collo vteri efficaciter illinũtur. Sumat si fieri potest cum mulsa, vino, aceto scyllite, anisum, aristolochiam, artemisiã, asarum, agaricum, betonicam, crocũ, dictamnum, pæoniæ semina quindecim rubra aut nigra (qđ est quorundam secretum remedium) pulegium, rubiam, amygdalas amaras, ipsarum oleũ, cyminum, & si qua potest sumere ex odorãdis. Os apertũ & nares, suffiantur odore tetro galbani, sagapeni, ammoniaci, castorij, opi Parthici (asam fœtidam vocant) vnguis odorati (blattam Byzantiam appellãt) bituminis puri, candelarum sepacearum recens extinctarum, pennarum perdicis præcipuè, aut vulturis, aliarumq; auium, pilorum hominis, canis, hirci, pannorum, filtrorum, corij veteris, vngularum, cornuum, & similiter fœtentium dum vtuntur, & mox, sed parũ diu, claudantur, quo vapor is vterũ sua fœtitate tristatum descendere coget, & spiritũ animalẽ & vitalem velut sopitum expergefaciat, à quo vterus deturbatur, & vapor venenosus resoluitur, ac per expultricem excernitur. Galbani aceto dissoluti, castorij ana vnc. semis, sulphuris vnc. vna mistis, nares magno successu suffiuntur Ganerio. Sternutamentum moue immisso in nares puluere tenuissimo piperis, sinapi, castorij, struthij, ellebori. Vomitũ immissa faucibus penna citasse multis salubre fuit. ac postremò sincipur vtere oleo de spica feruẽte, vel alio cerebrum roborante, si cætera vincantur. Cerebrum, cor, os ventriculi roborantur sumptis & admotis cuiusq; remedijs, modò non sint suaueolentia:

Obstetrici quid faciendum.

Ganerius.

Sumenda.

Su

olétia: syncopes remedia vsurpétur, vt vinum paucum, quod tamen in præcautione fugiendum est, vt mox audies. Facié aqua rosarũ, vel posca asperge.

ecautio. Cauebis autem ne suffocatio aut fiat, aut repetat, si causam eius prohibebis, aut sustuleris seminis scilicet aut mensiũ ex retétione corruptioné. Nubat igitur, aut si nõ libet ac nõ licet, victu quotidiano sumantur frigida: vt lactucę, portulaca, pisces, aqua, acetum, panis hordaceus, & similia. Culcitra folijs salicis, vitis, nympheę plena incubetur. *ue semen gni prohibent.* Semen gigni prohibent, & genitum cohibent, diacyminum, diatriôn pipereôn, diacalaminthes. Semen agni, rutæ, menthastri, calaminthes: aut siccarum ipsarũ puluis sumptus, *men absumunt.* & recentes hæ lumbis substratę, siccando semen absumunt: in viris tamen promptiùs, quá mulieribus. Sic vsus frequens laconici, aut balnei aquarũ medicamentosarum. *itanda.* Vitanda est ad libidinem incitatio ex veneris apprehensione, impudico sermone, virorum formosorũ aspectu, vino generoso, carnium præsertim calidiorũ aut crassiorum esu largiore, ex cæteris semen vel augentibus vel promouentibus, & sanguinem augentibus vel crassantibus. vtatur semen cõsumentibus aut supprimentibus, quæ in gonorrhœa fusiùs declarantur. *Victus.* Victus

A in vtraq; causa sit tenuis & tenuans, non autem melancholicus & crassus. Sed in semine corrupto venam ne seca, in suppressis mensibus seca, vt in horum prouocatione scripsimus. Graueolentia odoret, bene olétia muliebrib. admoueat. Vomitum in vtraq; causa cur probat Auicenna non video, quòd *Auicenna.* per ipsum tractis ad os ventriculi & cor materijs putribus, syncope & suffocatio augeatur. Intus & foris vtere tenuátibus, quæ materiam, & vapores venenosos minuát, aut foras dissipent, aut saltem deorsum reuellant. Si crassa erit materia & léta, acetũ scyllites, oxymeli scyllites, syrup. de radicib. artemi- B sia, & similia eam tenuent, incidant, tergeant.

DE VTERI PRÆCIPI*tatione.*

Vteri procidentia est, cũ ipsius fundum, aut latus aliquod in collũ, aliquando foras egreditur. *Præcipitatio matricis. Ganerius.* Sunt qui etiam ascésum vteri, vt dixi, pręfocantem, & eiusdem in latus aliquod peruersionem, pręcipitationis nomine comprehendant. Sed hoc æquius Auicenna, Sauonarola, & alij multi, quàm illud. *Causæ.* Causa mali huius continens est membranarum, quæ vterum vicinis partibus connectunt, abruptio, vel laxa-

tio. Abrumpunt hæc ligamenta putredo, & vehemens tensio ex violento motu, qualis est vociferatio, tussis violenta, sternutamentum vehemens ac frequens, partus cum violentia citus, cohibitio anhelitus in partu difficili, aborsu, pellendis secundis, aluo pigra, tinesmo, dysuria, & cęteri motus, in quibus diaphragma, & musculi octo epigastrij vterum compressu deturbant, vt pondere, suppressorum mensium copia, fœtus grauis, vtraq; ratione aquarum in ascite prouentus, vt in tympania etiã flatuũ, obstetricis manus violenta in extrahendo partu, & muliebrib. Cespitatio, lubricatio, cursus velox, chorea saltatoria, saltus ab alto in crura pręsertim diducta, aut lapsus similis, grauis põderis leuatio, percussio. Ligaméta vteri laxantur, aut humore multo, pręsertim pituitoso (vterus enim velut quædam mulieri est cloaca) imbuta, aut partu crebro, vel alia ex causa, vt ætatis declinantis imbecillitate exoluta, aut paralysi ex diuturna sessiõe super lapidẽ, aut statione in aqua frigida, aut eius crebro potu, aut aliorum frigidorum contactu multo, ex mœrore item ac metu vehementi & repentino, & causis alijs in paralysi declaratis. Ad latus anticum, posticum, dextrum, sinistrum peruertitur, non modò

Ligamenta unde laxentur.

Vterina peruersio.

A ex vasorum eius lateris plenitudine, sed ex ligamentorum eiusdem lateris tumore aliquo præter naturam, vel oppositorũ laxatione, paralysi, putredine magnas phlegmonas, aut vlcera putria sequente. Peruersio itẽ hæc, vt sæpe, sursum accidit ex seminis virilis appetitu quodã. Principiò sanguis plurimus erumpit, deinde dolor magnus partium quibus connectitur, ilium, lumborum, ossis sacri, hypogastrij, pudendi subsequitur, in quo grauitas & tumor oui forma, sed magnitudine varia, pro affectus vteri, colli eius amplitudine, visui et tactui apparet. Stercus & vrina B sæpe supprimũtur, à tumore vteri rectum intestinum, & vesicæ collũ comprimente. Febris interdum comitatur, interdum cõuulsio ex partis frigore. Grauitas ceu glomeris fili in pudẽdo muliebri sentitur. Si ligaméta vteri humore multo imbuta laxataq; sint, indoléter excidit, præcessit victus ratio humidior, vt esus largior fructuũ, pisciũ recentiũ, vita otiosa: & pudendũ humore multo semper madet: præcipuè in coitu. Si ligamenta putria sint, sanies putris & viruléta simul effluit. Recens vteri procidétia si reponatur, ætas sit adolescens aut florens, hæret & permanet, ægrè tamen si veterauit (quando nec dolet, nec conuelli periclitatur)

Libro affi. ca

Signa ptom

Aetiu

Prog ca. Aui

tatur) reponi quidē potest, sed mox leui ex causa relabitur, præsertim ętate iam prouectiore. Quantū vteri corporis putre iudicaris, excidendū est audenter, cū superuixerit mulier cui probè totus putris excisus fuerat. Si ob ligamentorū putridinē procidit vterus, insanabilis est. Plethoricā mulierem secta vena cubiti interna, cacochymā purgatione vincenti humori idonea, sed blāda, ne materias ad vterum deturbent, vacuabis: & aluum, si dura est, clystere molli subduces: si flatibus distenditur, discutiente: vrinam quoq;, nisi sub id tēpus multa satis est reddita, fistula vrinaria euocabis, ne intestini, & vesicæ (inter quæ situs vteri est naturalis) renitens tumor, vterum ob loci angustiam reponi prohibeat, aut iam repositum rursus comprimendo pręcipitet. Mulierem deinde supinam collocet obstetrix, natibus & cruribus elatioribus, ac diductis, mox vteri partem prolapsam foueat aliquādiu tepente vel oleo vel butyro, vel adipe gallinæ, vel maluæ, altheæ, seminis lini, fœnigręci decocto vbi pars hæc emollita videbitur, astringentiū, & aluminis decocto ex vino austero foueri potest: deinde oleo cydonino, aut myrtino illitā, insperge puluere gallæ, balaustij, malicorij, glādis, nucis cypressi, rosarum A rubrarū, mastiches, acaciæ, hypocisthidos: aut illine his pulueribus oleo aliquo astringēte exceptis, postremò sensim ac molliter reponat, vel elatis, diductis, & succussis cruribus, & clunibus, vt in calculo vrinam supprimēte docet Galenus: vel manu gracili oleo mastichino, vel alio, præsertim astringente & graueolente inuncta: vel pesso prælōgo ex lana linteo puro et tenui inuoluta, quę prędictis astringētib. circūlitueris: pesso superda lanam, vel spongiam, vel linteum, vel stupam vino austero cui anstringētia priora sint incocta tepente imbutam: pectini quoque eadem ex vino simili, aut posca calente imponat: ilibus item, vmbilico, aut B sub mammis cucurbitulas leues cum multa flamma affigat. sunt qui lumbis quoque, & è regione vmbilici affigi velint. Tunc quoque digitis in os altius immissis vomitum irritet, vt sursum reuellat vterū. Quam rem etiam iuuant vincula ad brachiorum articulos dolorifica, & his multò magis odores iucundi, ambra, moschus, gallia moschata, alipta moschata, naribus cōtinenter admoti: fœdi verò & tetri muliebribus, ob id taurino vel bubulo stercore vterum efficaciter per infundibulum suffies, & ammoniaco, sagapeno, galbano, opo Parthico (quam asam fœtidam vocāt)

Illitus.

Cucurbitulæ.

Vincula.

Suffitus.

per se, aut vrina fœtēte solutis, A mulier tamen sit circūtecta, ne hic vapor fœdus nares attingat. Ex ijsdem, & similibus vnguēta, cerata, emplastra internis coxis admoueri possunt, ex terebinthina, ladano puro, mastiche, spica, caryophyllis, ambra grisea, moscho bono, & similiter odoris emplastrum rotundum nō tectum, vmbilico, & lumbis: è regione vmbilici, lana succida aceto incocta ventri imposita, vel sacculus ex mēthastro super tegulam ignitam assato, & vino austero pauco interim, si opus est, affuso. Quę omnia tibi sunt diligenter facienda, donec vterum loco suo restitutum, symptomata omnino placata testentur, tuncq; crura inuicem crucis obliquæ forma complicabit. Hac corporis figura ad dies nouem, decem, in summa quiete maneat, topicis remedijs aliquoties interim mutatis, & causas procidentiæ omnes dictas diligēter vitet. Victus ratio sit calida, sicca, tenuis, vinum odoratū, tenue, cibus euchymus. Aluus ne pigra sit aut dura, nec etiam lubrica, quòd illa vterum per se, aut cohibitam respirationem præcipitet, hæc mēbranas vterum colligantes relaxet. Lētes excorticatæ cum astringentib. coctæ sumantur: cornu cerui vsti, foliorum lauri siccorū, myrtorum ana dragmam vnam cū

Vnguentum.

Victus ratio.

vino austero sumptam, vterum statim reuocare in suam sedem multi scribunt. Allium etiā tritum, aqua solutum, fotu vterū repellit: & vrtica recēs trita, emplastro ventri imposita vterum retrahit. Althea cū oleo & adipe coturnicis cocta, huic vteri affectui, & vlceri, & prurituì, & omni tumori, cæteris denique affectibus vtilissimum præsidium putatur. Cinis testæ oui ex qua pullus est exclusus vtero inspersus, pice superlita, loco suo reddit.

Adep... nicis.

In remedijs prolapsi vteri astringētia sint omnia calida cū frigidis ob temperiem neruosam partis frigidæ, sic tamen vt B interdum calida præpolleant, interdum frigida, pro varijs indicationibus. Si autem vterus iamdiu prolapsus refrixerit, ante repositionē calfaciendus est fotu, ex decocto foliorum lauri, abrotoni, arthemisiæ & similiū. Si intumuerit, nec ob id facilè reponi queat, antè est eodē decocto, vel betæ & cumini fouendus, adiecto sale tenuissimo: & vbi iam detumuerit, resoluta tumefaciēte materia, vt priùs loco proprio restituēdus est. Acero, oxymelite, posca vterum cū Aëtio ne attingas, quòd acetum vtero, vt cæteris partibus neruosis frigiditate & acrimonia mordaci sit noxiū Hippocrati, tamen oxymelite, oxysachara sumptis, potes materiā

Prol... ri re... quali...

Vter... diu ... psus.

crassam

Rat. cutto- crassam tenuare, lętam incidere, & tergere. Ventrem imũ mulieris ita locatæ, vino austero, cui rubus, myrtus, lętiscus, malicorium, & similiter astringentia sint incocta, fouere ex lana, spongia, aut linteis expreſsis mallem, quàm inseſſu cum Aëtio & Practicis: q; motus corporis ad insidendum necessarius, & ipsa insidentis figura, vtero rursus præcipitando momentum adferat.

uëtris tior

ſus uterus tur. Si vterus ob humoris lentorem mox relabitur, hunc vrina fœtente, aut lixiuio clementi terge, adiecto, si opus est, nitro, & si lentor est contumax, etiam fecis vini vstæ portione exigua, deinde cętera vt priùs perfice. Si ad latus aliquod præcipitetur vterus, tensis eius lateris ex plenitudine venis, aut ex phlegmone membranis colligantibus, venam malleoli oppositi lateris secabis, & parti oppositæ cucurbitulam lenem affiges, in eamq; decubitum imperabis. Folia porri torrefacta, oleo nucum aspersa, parti applica in quam vergit vterus, & locum suũ repetet. Si iam diu totus vterus inter coxas prociderit, nec reponi, nec hærere repositus poſsit: si vires valẽt secuisse, quomodo & putrefactũ præstiterit, aut deligasse, aut exsuſsisse: quando sic prolapsus ob incuriam putrescere, aut ob continuam vrinæ & stercoris

ſectio. bitula

A illuuiem vlcerari consueuit, vt interim noxas cęteras à contactu frigidorum, à compreſsu & contusione, & causis alijs externis, omittam. Si ex recẽti percuſsione, aut casu ab alto excidit vterus, seca internam cubiti venam, vt fluxionem in vterum impendentem reuellas. Si humore multo laxata sunt vteri vincula, qui ferè est pituitosus, appara expulsioni decocto arthemisię, ireos, enulę, chamępityos, chamędryos, & similium cum aqua pluuia aut ferrata, deinde vacuetur agarico. Si à seminis virilis appetitu tumultuatur vterus, nubat. si non potest, semen muliebre extingue remedijs in gonorrhœa, B pollutione nocturna, & coitu immodico scriptis. Si collum vteri peruersum est, dirigitur digito obstetricis, vel peſſo ex mollientib. & odoratis facto.

Prolapsus uteri à causa procatarctica.

Aetius.

DE HOMINIS GENERATIONE, SIVE FOECVNDITATIS & STERILITATIS CAUSIS, Iacobi Syluij Medici libellus.

VIR temperatus in muliere temperata fœcundiſsimus est, in intemperata quauis etiam fœcundus, sed minus quàm intemperatus in muliere intemperiem contrariam sortita: quòd hîc ex seminibus contrarijs sese temperantibus mediocritas quædam fiat, illic

Hip. & Gal. li. de na. ho. Fœcunditatis aut sterilitatis in uiro causæ plures

cātum ad mediocritatem progressus quidam efficitur. Vir itē ab anno duodecimo ad septuagesimum generat, in fœmina ab anno decimoquarto ad quinquagesimum. Siqui ante hos annos, aut pòst generāt, in fœminis iuniorib. aut senioribus, rari sunt hi, & corpore benè habito, vt virides crudique senes etiam nonagesimo anno generare visi sunt, & pueri anno nono, sed id, vt dixi, & rarū est, & fœtus producunt magna ex parte imbecillos, vt antè probauimus in menstruę purgationis ratione. Nunc mihi dicendum esset quo ordine, & qua successiōe partes in nobis formentur, quæ scilicet omnium primæ, & quando, quotoq; die absoluantur, & quæ cum quibus, & quæ post quas: sed id ex Hippocratis & Galeni libro de fœtus formatione legi malo, quapropter hac de re plura hîc dicenda non putaui. Generationem impediunt, vel omnino in sterilib. vel diu in infœcūdis, affectus præter naturam nunc viri, nunc mulieris, nunc vtriusque: & hi vel in semine vtriusq;, vel in sanguine menstruo, vel in partibus genitiuis, aut eis ad generationē necessariò communicantibus. Viri enim semen multo calidius, quā generationi sit ex vsu, & velut torrefactū, aut frigidius & tanquā glaciatū, aut humidius, te-

Quæ generationem impediunt.

Seminis viri hæ differentiæ.

A nuius, aquosius, fluidius, ob id statim ex vtero effluens, quale senum, & valde puerorum, ac nimis puellarum, & ebriosorū, & helluonum, & pituitosorū: aut crassius & siccius est infœcundum: nisi mulieris semini aut tēperato, aut cōtrariam intemperiem sortito, vt calidum frigido, aut contrà, humidū sicco, aut contrà, cōmisceatur, & cōtemperetur. Multus itē adolescentis coitus semen reliquis ætatibus imbecillum, aut corruptum efficit, ob vasorū spermaticorū iam inde cœptā imbecillitatem. Coitus quoq; cū puella nimis pusilla, proprietate quadam semen corrumpit, B vti & morbi cerebri, cordis, vētriculi, hepatis, lienis, renum, vasorum spermaticorum & testium. Porrò semen viri prolificum esse oportet album, glutinosum, grandinis modo globosum, splendidum, in aquam subsidens, odore florum palmę aut sambuci, & muscis in id delapsis expetitum, & vsu iucundum. Sit prętęrea moderatum: nam parcius, generationi non sufficit, largius ægrè cōcipitur, & malè à pauco muliebri per initia nutritur. Hæ autē in qualitate & quātitate seminis differentiæ, à temperatura, aut affectibus alijs, vel corporis totius vel partiū principum, maximè testiū pendēt. A singulis enim partibus, pręcipuè autē à principibus,

cipibus, semen decidi initiò cũ de hoc, & mẽstruo sanguine egimus, abũdè probauimus. Testes verò cũ semen percoquãt, & ornatu vltimo excolant, pro sua quoq; tẽperatura, quoad eius fieri potest, afficiant necesse est, hoc est, calidi calidius, frigidi frigidius, humidi humidius, sicci siccius ipsum reddant. Ipsi prætereà calidi sicci, & frigidi sicci paucũ: calidi humidi multũ, & prolificũ: frigidi humidi nõ ita multum, & id aquosum, crudũ, & rarò prolificũ, nisi in calido vtero & sicco. Infœcũdi præterea sunt testes phlegmone, aut tumore alio pręter naturã magno, & diuturno obsessi, obdurati, insigniter vlcerati, vulnerati, cõuulsi, intra ventrẽ adhuc conditi, pręcipuè ambo (quod multis adest, ac ferè primis coitibus descẽdunt) resoluti, & omniũ maximè ob hernias, vel causas alias execti ambo: nã altero manẽte, fœcũditas perseuerat. Excisio etiã calculi imperata, vasis sperma deferentib. (parastatas vocant medici) violatis, aut etiã spermaticis, infœcundos sæpè fecit. Venæ quoq; & arterię Iuueniles dictæ, post aures sitę, si vulnere, aut ab imperito chirurgo transuersæ secẽtur, quia testes cerebri cõmunione priuãt, vt ab eo nec spiritũ animalem, nec seminalẽ portionem recipere possint, sterilitatẽ affe

[margin: ...s semẽ ...iunt.]
[margin: ...ũdi te-]
[margin: ...tero te- ...ã fœcũ]
[margin: ...e iuuę-]

A runt. Penis quoq; affectus nõ pauci, viros reddunt infœcundos, vt dũ hic est breuior vel natura, vel ætate, vel corporis totius præsertim imi corpulẽtia, & obesitate: vel est pręsectus, vel frigore insigni, vel putredine corruptus: quoniã is semen in penitiorẽ vteri sinũ iaculari non potest, vti nec idem ob ligamenti breuitatẽ natiuã vel acquisititiam obliquior, & contortus: tamen quendam cui penis rigidus infra tres digitos erat, & alium cui ex cancro incisus erat breuissimus, genuisse scribit Sauonarola, ob valentẽ vteri attractionẽ, & reliqui penis iaculationem. Damnatur B & penis longior ab omnibus, vt infœcundus, quòd (inquiũt) in via tam longa semen antè refrigeratur, quàm in vterum recipiatur. Sed ratio hæc frigere quoq; mihi videtur, præsertim cùm in pene calido fit, quẽ collum vteri calidum vndiq; communit: æqualis autem longè collo vteri fuerit ad generandũ commodior. Ratione meliori damnatur seminis via obstructa, vel angustior natura, aut affectu acquisito, vt partium vicinarum tumore hunc meatum comprimente. Mulier quoq; infœcũda est, propter eosdẽ affectus præter naturã, tum seminis sui, tum testiculorũ in vltimis cornib. sitorũ: si videlicet id semen est calidius, frigidius,

Penis affectus infœcundos faciunt.

Penis breuior.

Sauonarola.

Penis longior in uitio est.

Aristo. libro 1. animalib. cap. 19.

Mulier infœcunda unde.

humidius, siccius, ob similẽ corporis totius, & pręcipuè partium principum, & inter has maximè testiculorum intemperaturam, & affectus alios nuper in virorum testibus abũdè explicatos. Sic virago, id est, mulier barbata, audax, vegeta, virilis, voce graui, infœcũda est, quia calor multus sanguinem dissipat. Nec minùs infœcundam faciunt mulierẽ menstrui sanguinis quantitas, qualitas, vacuationis tẽpus: adhæc vteri & vasorũ ad ipsum pertinentiũ affectus propè innumerabiles.

Virago quare infœcunda.

Menses immodici, et cõtrà.

Menses siquidem immodicè effusi, nõ solũ in præsens infœcundum mulierẽ reddunt, sed hydropem, & atrophiam pariunt: pauci autem, alimentum sufficiens semini, & embryo ac fœtui nõ suppeditãt, multò minus nulli adhuc si apparuerint, aut iam diu suppressi sint, propter vasorum menstrualiũ densitatem, obstructionem, occupationẽ à cicatrice vulneribus inducta, vel causam aliã in mensibus suppressis dictam. Quòd si hi fluant quidẽ moderatè sed impuri, corruptiores, biliosi, pituitosi, melancholici, serosi, aut non nutriunt, aut malè, & prauo succo nutriunt semen, embryon, fœtum. Haud ita pridem verò menses qualitate bonos, quantitate mediocres fluxisse, conceptui aptissimũ est tẽpus, vt iã diu antè fluxisse ineptissimum, nisi si instat hic fluxus, quẽ tamẽ facilè conceptũ semen sistat. Si enim tunc fluant, vnà & semen præcipitant. Meretrix, si sæpè cum diuersis coit, rarò concipit, quia attritu multo partes fiũt callosæ, & lubricæ, vasa spermatica infirma fiũt: sperma nõ emittunt, quia sine multa voluptate cũ ignotis coëunt. Vteri affectus præter naturã sterilitatis autores, ferè sunt intẽperies octo solæ, aut (quod frequentiùs est) cum materia, sanguine, pituita, bile vtraque, sero, flatu, semine corrupto: & ea vel in spatio eius cõtenta, vnde mola vteri, ascites, & tympania, suffocatio, peruersio, procidentia, fluor, calculus: vel in corpus eius recepta, vnde tumores præter naturam fiunt, plegmone, erysipelas, herpes, scirrhus, scirroma miliaceum, œdema, cancer, & is non vlceratus vel vlceratus, abscessus vterque, vlcera sordida, depascẽtia, scabiosa, pustulæ, pruritus, phimosis, priapismus, satyriasis, paralysis, obstructio à materia multa, crassa, lenta. Quorũ plurimi etiã vteri vasis tum spermaticis tum mẽstruis, cornibus, vinculis, ori, & collo cõmunes sunt. His verò duobus & muliebrib. ferè peculiares thymi, myrmeciæ, verrucę, cõdylomata, rhagades, hæmorrhoides, nympha, os vteri inperforatũ, adhæc angustia, amplitudo,

Tempus opportunũ conceptui.

Me... rò

A... ri... au...

plitudo, obliquitas. Intemperaturæ enim hæ omnes seu natiuę, seu ex victu prauo, aut morbo acquisitæ, dū insignes sunt, vteri facultatem, qua semē trahit, concipit, & retinet, fouet, infirmam faciunt aut prosternūt. Ob id rectè dicebat Hipp. Quæ vteros habent frigidos & dēsos, calidos, humidos, siccos non concipiūt. Nam frigidi humidi extingunt, & strangulant semen, calidi sicci penuria alimenti corrumpunt. Cætera eo loco Galenus docet, & paulò antè. Quæ præter naturā crassę non concipiunt vtero, ijs omētum os vteri comprimit, nec concipiunt priusquā extenuētur. Sic quibus vteri corpus excarne est atq; gracilius, quia etiam frigidius, non concipiunt priusquā carnosiores euadant. Porrò vteri humidioris impuritas, non modò semē suffocat humoris copia & corrūpit, sed etiā lubricat, & retentricem vim vteri prosternit: si verò mulier aut vir mediocriter sint carnosi, & obesi, vel macri, possunt cōcipere, si cætera cōsentiant. Tumores præter naturā præcipuè in tunica vteri propria, & in ipsius capacitatē vergētes, quia spatiū semini eximunt, ac embryo & fœtui generationem, si non inchoari, saltem perfici prohibent, vti & vteri breuitas & angustia. Vteri verò vlcera, quantumuis blan-

.52.lib.

.46.li- s.

rus humi r.

mores ter natu uteri.

A do attactu seminis offensa, id protinus expellūt, vt ventriculus, intestina alimētum, vesica vrinam, dum in his vlcus inest.

Vteri verò angustū os, & collum obliquius, vt in peruersione dixi, aut obstructum caruncula, membrana, adipe, callo, verruca: aut compressum ab omento largiore, tumore præter naturam in ipsis, aut recto intestino, collo vesicę, semen in vterum recipi prohibet: multò magis os vteri, aut colli vteri non perforatum. Latius autem os vteri aut natura, aut partu difficili, aut coitu vario, vt in quibusdā meretricib. aut causa alia, aut quia ob labra ipsius B callosa & dura, post acceptum semen vniri non potest, conceptū prohibet: quia semen mox delabitur, vt his quę mox à coitu surgunt, saltant, vehementiùs exercentur, tussiunt, sternutant: nisi etiam priùs vitalis in eo spiritus exhalauerit. Nam quæ vtero gerunt, ijs vteri os comprimitur, & arctè adeo cogitur, vt ne aciculæ quidem pateat. Hæc igitur vitia vteri similaria, organica, communia, generationem impediunt, quia semen vtrunq; & mēstruū sanguinē in ipsum recipi prohibent, aut receptum corrumpunt, vel mox remittunt, ac expellunt.

Si velis scire an mulier non grauida sit conceptura, pannis

Vteri os angustius.

Vteri os latius.

Signa fœcundæ mulieris, & contrà.

circumtectá subter suffias myrrha, styrace, & similibus aromatis, quorũ si odor ad os, & nares peruenit, ex se non est sterilis. lib. 5. Aph. 59. Pesso ex aristolochia cũ melle imposito in ceruicem vteri, si saliua dulcescat, fœcunda est. Spica allij vespere collo vteri imposita, si manè allij odorem naribus, aut saporẽ ore sentit, fœcunda est. Hæc signa ostendunt tantum mulierem non esse sterilem ab obstructis vteri orificijs, quanquã ob aliã causam sterilis esse possit. Crocus saliua solutus, aut collyrium magno oculi angulo impositum, naribus odorẽ, ori saporem suum si repræsentat, fœcunda est: quia venas & arterias iuueniles ad aures à cerebro, ad inferiora vias esse apertas significant. Communes maris & fœminæ affectus generationẽ impedientes quidã dicti sunt, intemperies corporis totius, partiũ principũ, & maximè genitalium solæ, & cũ materia, tumores pręter naturã, solutio cõtinui. Pręter hos etiã coitus coitui succedens, & coactus alterutrius, vel vtriusq; concubitus, vt in his qui inuiti, & sine amore iungũtur, inanis est, ac sterilis: vt voluntarius & iucundus, est fœcundus, nisi amor nimis ardẽs adsit. Semẽ diu retentũ in vtero priusquã cõcipiat, & vndiq; à toto vtero comprehendatur, vel

Sterilitatis causæ communes maris & fœminæ.

Coitus inanis.

A diu à viro retentum priusquã emittatur, quia spiritus ab eo resoluitur, & à frigiditate corrumpitur. Semen viri, & mulieris tempore diuerso emissum, cùm simul tempore ad conceptum emitti oportere pleriq; contẽdant: ob id quidam oleo liliorum muliebria illinunt ante coitum, vt semẽ mulieris celerent, aut testes sibi leniter ligant, vt suum morentur, donec mulier suum sentiat fluxurum. Quanquam plurimæ id se sentire negẽt, & tamen cõcipiunt. Ea igitur causa fuerit vana, nisi fortè vir multò antè emittat, vt iam spiritus exhalarit aduenieͤte muliebri. Quanuis enim semen, vt sanguis, lac, extra sua B conceptacula proptè corrumpatur Galeno, non tamen repẽtè: quin & semen in vtero dum est, extra sua conceptacula fortasse omnino non fuerit, sed ab vtero mirè expetatur, Gal. lib. loc. affect. Sed mirari subit eos D qui virile semen ante muliebre emissum scribunt infœcũdum, effusum aũt à viris in balneum, deinde à mulieribus post virorum egressum in eodem lauantibus nulla veneris apprehensione, tamen in vteros fuisse attractũ, & eas concepisse: cùm credibile nõ sit mulieres suum vnquã emisisse sine veneris apprehẽsione. Hęc verò figmenta potiùs fuerint mulierũ impudicos cõcubitus hoc prætextu celare

V. Sa

celare conantium. Quæ si recipiuntur, quid mulieri absente diu marito, viduæ, virgini, moniali non liceat? Penis viri inæqualis collo vteri, hoc est, longior, breuior, amplior, gracilior. Aetas maris annis duodecim, fœminę quatuordecim minor, & illius annis sexaginta, huius quinquaginta maior, rarò est fœcunda, aut malè fœcunda, vt initio de mensiū & seminis natura probauimus. Obesitas alterutrius, & magis vtriusque, quia genitiuæ partes ob aqualiculum pinguem propensо sesquipede extantem, coire nequeunt, & sanguis in ijs, præsertim natura admodū crassis, paucus, & is in adipem absumptus, semen & sanguinem menstruum, duo nostræ generationis primordia, gignit parciora: ob idq; hi venerem parū appetunt, & rarò coëunt. Quæ præterea causæ alię vtriusq; cómunes statuuntur, remotiores sunt, vt aër calidior, pestilés, labor multus, victus tenuior, balneū ieiunis immodicū, gonorrhœa, venus immodica, gaudiū subitum, iracundia, vigiliæ longæ, & reliqua omnis vacuatio, quia sanguinem seminis, & mēsium materiam vacuat, aut spiritus calidos, primaria naturæ ad generationem faciendam instrumēta, dissipat. vt contrà, aër frigidior, otium longum, ebriositas, & victus quotidie

[...]ratione [...] hæc im[...]iunt.

[...]len. initio [...]it. tuendæ

[...]e causæ [...]ilitatis, [...]remotio[...]

A splendidus, potus largior aquę frigidæ, esus largior fructuum præsertim viridium, balneum aluminosum, pastus, aut eius & veneris insolés abstinētia, mœror, metus vehemens, longus, somnus immodicus, corpus reddunt frigidius, excremētis plenum, & cruditatibus, ob caloris & spirituum penuria frustratam coctionem. Ob id calidiores priùs infœcundi, transitu ad aërem frigidiorem & reliquas salubres causas refrigerantes, fœcundi euaserunt: frigidi contrà. Cęteri ad proportionē, quam vim non occultæ aëris proprietati, aut corporum cœlestium in aërem vel animalia B influxui, genitiuarum virium cum quibusdam, sed manifestę huic qualitatum mutationi acceptam refero, vti & sterilitatē ex opio, hyoscyamo, cicuta, mādragora, & similib. narcoticis: quæ viri testibus aliquandiu illita, aut pesso muliebribus indita: æquius caphura, squama ferri, vermes noctu lucentes sumpti, tota sua substantia steriles facere creduntur, vt fascinatio, incantatio, sortilegium, dæmonis alicuius ope malefica, si sub quibusdam horoscopis nati, dęmonibus imperant, vt Ptolemæo visum est quarta parte quadripartiti cap. 3. Quāquam & caphura frigiditate, & squama ferri calore & siccitate, steriles facere possunt, vti

Sterilitatem adferunt.

Ptolemæus.

omnia quæ ſeminis materiam abſumunt,ac diſsipant:aut cógelatum, & velut glaciatũ excerni prohibent, & ſi excernatur, quia extincto ſpiritu & calore velut exanimatum eſt, prolificũ fuerit nunquam. Vir ſi vxorem cũ priore marito fœcundam implere nó poſsit:aut mulier,ſi ex marito cum priore vxore fœcundo non concipit, quanquam ſterilis ab omnibus vterque iudicatur, tamen iudicium poteſt eſſe falſum: fieri enim poteſt,vt priùs iuncti temperati fuerint,aut cótrario pręditi temperamento, ob id fœcundi: nunc verò iungantur cũ corpore ſimiliter intemperato, & ob id non generant. Certiora hæc plerique iudicant. Vir meiat ſępe ſuper virentem maluam aut lactucam, & mulier ſuper aliam, cuius herba ſiccabitur,ſterilis eſt. Vir dies circiter nouẽ,aut plures, permeiat furfurem vaſe captum, & mulier alium, in cuius furfure vermes citiùs naſcũtur,ſterilis eſt. Frumentum, vel hordeum,vel fabæ exceptę vaſe à viro permeiantur totidem diebus, aut ſeptem diebus viri vrina macerentur,& alia ſemina à muliere ſimiliter,cuius ſemina germinabunt,generare poteſt. Hæc tamen Auicennæ parum probantur. Semen viri aut mulieris aquæ innatans, eſt infœcundum. Cauſarũ huiuſmodi plu-

Sterilitatis iudicia.

A rimarum ſigna aut ſenſib. ſunt perſpicua, aut ex notis temperaméti totius,vel partium principum,aut hominis illius relatu cognoſci poſſunt:vt ſeminis vtriuſque & menſium temperatura, & qualitates reliquæ, & quantitas, & tempus excretionis. Adhæc teſtium amborum, & vteri, & penis affectus plurimi ſunt notiſsimi:quorundam tamen notæ nunc à nobis ſcribentur, aliorum tota ſimul natura & curatio, vel antè perſcripta eſt, vel poſt abſolutam generatióis rationem explicabitur. Teſtes viri calidiores oſtendunt in venerem iam inde ab adoleſcentia propenſio, cũ B ſubito penis rigore ſubita ſeminis (quod etiam calidius, acrius, & mordax ſentit ipſe, & mulier)excretio,fœcunditas,præcipuè maſculorum generatrix, calor in his tactu perceptus:offenſio à calidis prompta, modico frigore iuuantur genitiuæ partes, & his proximæ ad vmbilicum vſque,& media femora:pilis plurimis celerrimè veſtiuntur, flauis aut nigris citò, præſertim ſi humido & ſicco ſint temperati,aut non adeò reſiccati. Si calidiores, & ſicciores,ſimul præter dicta ſigna,ſemen quoq; craſsius eſt. Si calidiores & humidiores venerem minùs prædictis appetũt, & vſu eius immodico minùs lędũtur: abſtinétia verò veneris læduntur:

duntur: si multò calidiores sint ac humidiores, semen habent largius, sed partes genitiuas minus hirsutas. Frigidiorum testium signa sunt contraria. Si frigidiores & humidiores, verecundus est inter mulieres, penis illi tardè & rarò arrigitur, venerẽ tardè exercere incipit, nec ea delectatur: semẽ tenue, aquosum tardè in coitu excernitur, frigidum à muliere sentitur, infœcundum vel omnino, vel fœminas gignit: partes genitiuæ & his vicinæ, aut glabræ, aut pilos tardè emittunt, & eos tenues. Frigidiorũ siccio rum signa sunt eadem, sed semen parcius, & crassius.

[Te]stes frigi[di].

[T]estium muliebrium tẽ[p]eraturæ.

[V]teri calidi[ores].

Hæc testium virilium tẽperaturæ signa, ad muliebres testes et vteros quadantenus transferri possunt: ex quorum natura seminis vtriusq; vires maximè pendent. Vterum enim calidiorem præter reliqui corporis, presertim imi calidioris, notas, vt audaciam, iracundiam, sitim inexpletã, ad omnia promptitudinẽ, &c. pulsum celerẽ, vrinam flauam, &c. declarant, menstrua pauca, crassa, calida, flaua, aut ex adustione nigricãtia, cum dolore, & morsu frequenter vlcerante prodeũtia, inordinata. Salacitas inexpleta, celeris excretio seminis, quod etiã calidius, & titillans magis ipsa sentit excernendo: pili in pectine, & cruribus citò nati, multi, crassi, flaui, nigri.

Frigidus uterus.

Frigidiorẽ, corpus reliquum, præsertim imũ frigidum, vt lũborũ, & natium, & imi ventris angustia, & stupor, præcedens victus refrigerãs et pituitosus: menses ob crassitiem à frigore concretam suppressi, aut rari, tardi, crudi, albi, aut albicãtes, non rubri: interdum fluxiles, & aquosi à liquidiore pituita, veneris odium, spermatis pauci & frigidi excretio tarda, & voluptatis expers: os vteri contractum: pili in pube & crurib. tardi, rari, exiles, pallidi aut albicantes.

Frigidior & humidior uterus.

Frigidiorem & humidiorem, corpus reliquum molle, & tactu frigidum, alsiosum, fluxus muliebris, aut saltẽ perpetua vuluæ humiditas in coitu plurima, viro etiã molesta, semen aquosum continere nequit. Menses multi, fluxiles, aquosi. Vteri facultas retentrix ob humiditatẽ imbecilla: ob id fœtu paulum grandescente facilè abortiunt, vt Hippocrates ait in Aphoris.

Frigidior & siccior.

Frigidiorem, & sicciorem mẽses pauci, rari, crassi, semen paucũ, coitus appetẽtia quàm proximè maior, collũ vteri & vtriusq; os etiam in coitu siccũ, & ob siccitatẽ à frigiditate auctam rhagadibus obnoxium.

Prognostica

Mulier puerpera sanior quidem est, sed imbecilla & citò senescit, sterilis cõtrà est valetudinaria, vegeta diu & florẽs. Si

Auic. cap. de signis sterilitatis.

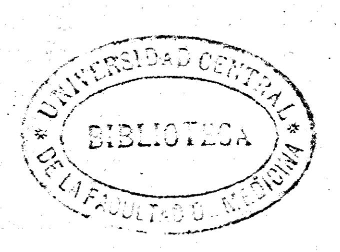
Aph. 72. li. 5.

Aph. 63. libro. 5.

mulier post mẽstruã purgationẽ humida manet, in vtero lubricat semẽ. Quæ vteros habẽt calidos, frigidos, humidos, siccos, non concipiunt, vt dictum est, nisi ex cõtrario semine. Nec qui viri semen habent calidũ, frigidum, humidum, siccum generãt, nisi in cõtraria vteri temperatura. Sterilitas ex occæcatis cicatrice orificijs vasorũ in vtero, vteri paruitate, penis breuitate, longitudine, insanabilis: ex lapide execto curatu difficilis, nisi roborantibus partem emendetur. Os vteri durum, callosum, compressum, quia claudi exactè nequit, conceptum impedit, aut si clauso eo conceptus fit, partum, quia dilatari nequit, supprimit. Du- A rũ autem fit, aut à tumore præter naturam, vt dixi ex Hippocrate, Quib. os vteri durum est, &c. aut à frigore ex mora lõga in aqua frigida, aut sessione lõga super lapidẽ: aut à cicatrice post continuitatem solutam: à partu difficili, vel à defloratione puellæ iunioris, à balano penis enormiore. Quæ duos aut tres mẽses à venere abstinent, cõcipiendo aptiores euadunt, & viri aliquandiu continentes generando.

Iacobi Syluij, medicæ rei interpretis Regij, de Mensibus mulierum, & hominis generatione, Cõmentarij

FINIS.

RERVM AC VERBORVM TOTO HOC DE GYNÆCIIS

opere, præcipuè memorabilium, Index.

A

B

C

menstruæ

obstetri-

Q

venæ

vuluæ

FINIS.

ERRATORVM CORRECTIO.

Fol. 42 a	Vers. 9	Fortè autem
70 a	12	tunc cerotario supradicto
ibid. b	6	accipiat,
109 a	vlt.	stypticis
119 b	33	etiam
495 b	26	fortè xyloaloe
496 b	32	ἔμβρυον
510 b	23	vteri
565 b	37	gratißimi
616 b	37	pepererunt
632 b	20	ipsi
649 b	34	partium
696 a	16	fortè cyminorum, & 17 ceraq;
703 a	9	fœcundam
714 b	25	recondit vrinalem
744 a	19	acquiescit
757 b	36	fortè inuita
764 a	7	proindeq;
774 a	4	fortè cæteraq;

Hæc sunt quæ obiter perlegendo emendare potuimus, reliqua, si qua sint leuiuscula, lector diligens, facilè animaduertes.

PALMA ISING.

ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙ-ΚΕΙΩΝ ΠΑΘΩΝ,

ID EST,

MOSCHIONIS MEDICI GRAE-ci de morbis muliebribus liber vnus: cum Conradi Gesneri viri clariss. scholijs & emendationibus, nunc primùm editus opera ac studio Caspari Uuolphij Tigurini medici.

Continentur hoc libro quæ ad grauidarum & puerperarum, itemq; infantium curam pertinent CLXII. distincta capitibus multa: quædam etiam noua atq; à veteribus antehac nunquam tradita: preterea medica nonnulla alia autoris incerti.

EX BIBLIOTHECA AVGVSTANA.

BASILEAE, PER THOMAM GVARINVM M.D.LXVI.

CLARISSIMO VIRO D. IO-
HANNI KENTMANO MISENO ME-
dico nobili & excellenti, Casparus Vuolphius
Tigurinus Medicus

S. D.

Cvm ante annos aliquot, Kentmane doctissime, Conradus Gesnerus noster, vir in omni literarum genere versatissimus, & de communibus studijs meritissimus, partim vt valetudinem ac vires corporis, profectionis exercitio & lucubrandi intermissione restauraret, partim negocia quædam sua facilius ac commodius exequeretur, Augustam Vindelicorum sese contulisset: ibi Medici præstantissimi D. Achillis Pyminij Gassari opera atque auxilio, in eius vrbis Bibliothecam instructissimam penetrauit. In qua tametsi librorum præcipueq; Græcorum varietate & copia admodũ (vt solebat) delectatus esset: casu tamen quodã, in hunc præcipuè Moschionem, seu vt alij ipsum nominãt, Mischionem recentiorem scriptorem Græcum incidit: cumq; argumenta capitum singulorũ de muliebribus morbis, & ijs præsertim qui grauidis ac puerperis, iteq; infantibus accidunt, diligenter perlustrasset, pro iudicij sui perspicacitate & erga Remp. literariam studio, confestim librum hunc dignum iudicauit, qui in lucem emitteretur. Igitur eodẽ Achille suæ fidei sponsore dato, ab amplissimo Augustanæ reipubl. Senatu, vt is, pro sua ad iuuanda bonarũ literarum atque artiũ studia propensione summa ac propè singulari, libri illius vsum fructum sibi perlibenter concederet, minimè ægrè impetrauit. Demum reuersus, cùm paulò diligentius codicem manuscriptum inspiceret, adeò deprauatum animaduertit, non circa orthographiam solùm in singulis dictionibus, verùm etiam circa nominum verborumq; inflexiones, quæ plærunq; perperam, aut ineptè terminabantur, nonnunq; etiam constructionis neglecta ratio erat, vt cuiq; alteri describendum com

mittere, satis tutum illi neutiq; videretur. Ipse igitur sua propria admota manu eũ descripsit, & ipsum quo ad eius fieri potuit, emẽdauit, ita vt de fideli & genuina huius autoris restitutione nemini dubiũ esse possit, qui nõ solùm quanta linguæ Græcæ peritia, verùm etiam quàm magna rerum, quæ in eo tractantur, cognitione & vsu Gesnerus instructus fuerit, cognitum habet. Ac in manifestis quidem erroribus corrigendi libertate absq; notis vsus est: in cæteris verò, vbi nonnihil dubitabat, vel in marginibus emendationes, coniecturas, & explicationes suas (quæ inter describendum occurrebant) vel in contextum ipsum, parentheseωn notis interclusas, inseruit. Ac quanquã adhuc plura supersint planè obscura & dubia, in quibus ne diuinando quidem quicquam consequi possis (ita prorsus erant corrupta & deprauata pleraq;) tamen adhuc plurima vtilia, partim noua, partim rara, scituq; non iucũda solùm, sed & necessaria, quę satis cla[illegible] dilucidéque & legi & intelligi possunt, complectitur. Quòd si verò etiam hac in parte quædam desiderabuntur, facilè vtiq; ex ipso Latino Moschione, quẽ nos certis de caußis Harmoniæ nostræ Gynæciorũ coniunximus, eadem restitui aut intelligi poterunt. Atq; ex ijs omnibus, spero, magna admodum redundabit ad mortalium genus vtilitas, si his medici, obstetrices, nutrices, itemq; patres matresq; familiâs, qui prolem alunt, commodè rectèq; vtantur. Et sanè vt in rebus omnibus maxima principiorum vis est, iuxta illud Platonis de Legibus, ἀρχὴ δὲ ἥμισυ παντός: ita hominis nobilißimi & ad Dei imaginem conditi animantis principia, circa conceptũ, partum, ac primam educationem, si, qua par est, diligẽtia curaq; prosequantur illi, quorum id interest: certè ad vitam aut mortem hominis, ad secundam aut aduersam valetudinem per omnem deinceps ætatem, ad robur vel infirmitatem, ad formam aut deformitatem, & ad alia corporum vel conseruanda bona, vel depellenda mala, momenti plurimum hic liber, περὶ γυναικείων παθῶν, adferre potest. Quin etiam ad animi affectiones, ad ea quæ solent ingenijs accidere, ad vitæ morúmque rationem, ad virtutes & vitia, quę omnia plerunq; cor-

porum

porum temperaturam aut habitum sequuntur, magno adiumento erit. Id quod Heraclitus olim hoc suo dicto, αὔγη ξηρὴ, ψυχὴ σοφωτάτη, innuebat. Et Plato, neminē sponte malum fieri sentiebat, sed vel ob corporis prauum habitum vel ob rudem educationem.

Quamobrem præclarè admodum faciet, quisquis hæc vitæ humanæ rudimenta, siue priuatim in suis aliorúmue liberis, siue publicè in omnibus, quantum scripto potest, qua decet, quaq; expedit cura & sedulitate, promouerit. Et sanè eam ipsam ob causam, hunc communem laborem nostrum, gratum viris bonis probatumq; fore confidimus. Etsi enim vtrunque verendum sit nobis, ne vel ipsum Gesnerum, qui plurimum operæ & industrię in hoc autore pristinæ integritati restituendo posuit, vt publicæ vtilitati quàm maximè consuleret: vel me, qui eiusdem precibus iussisq; adductus, adeò mendosum aut imperfectum euulgare sim ausus, nonnulli sint calumniaturi: sperandum tamē rursus est, plurimos quoque futuros, qui & Gesnero nostro pro tædioso illo & difficili labore, quem quasi in Augiæ stabulo repurgando subijt, & mihi, quòd posteritati hunc librum non inuiderim, gratias magnas sint habituri. Fortassis etiam eruditus aliquis in Gallia, Italiáue, codicē nactus emendatiorem, & simul hac nostra editione adiutus, efficiet, vt hunc aliquando integrū perfectumq; habeamus. In Italia quidem eundem asseruari manuscriptum certò nouerat Gesnerus, eumq; frustrà iam aliquoties à quibusdam plus nimio tenacibus, ne dicam inuidis possessoribus impetrare conatus est. Nec denique multū nos mouerit, quòd eundem nobis aliqui fortassis, vt autoritatis exiguæ scriptorem, obijcient aut cōtemptui habebunt: modò prorsus non inutilem esse, & sub palliolo sordido, vt apud Ciceronem legitur, sapientiam quandoq; latere, vicissim nobis concedant. Nam & ipse in hoc libro vtilia multa scripsit, & occasionem prebuit alijs, ad aliarum complurium rerum acriorem inquisitionem. Gesnerus igitur noster, posthabitis maleuolorum, & eorum qui potius ad reprehendendum, quàm vt aliquid boni in commune cōferant, nati sunt,

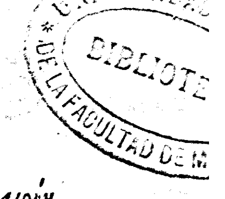
hominum morsibus, hunc ipsum Moschionem Græcum labore suo è tenebris euocatum, in lucem edere studuit. Principiò enim agnouit seipsum ad rempub. literariam, Medicam præsertim nostram iuuandã, natum: vnde cùm omnia & φιλοπόνως & candidè potius quã ambitiosè ageret, quando meliores scriptores, quos certè maiori studio & multò libentiùs omnibus cõmunicasset, non habebat, eos quos habuit & potuit, multis cõmunes esse voluit. Deinde, cũ tuo nomini, ornatissime Kentmane, hunc ipsum iam pridem dicasset, idq; etiã postea publicè ea epistola, quã Cassio præfixit, testatus esset, vt & promissum exolueret, & aliquo officiorum genere, pro ijs beneficijs & muneribus, quæ in eum abs te fuerant collata, sese memorẽ gratumq; tibi comprobaret, hunc publicãdum censuit. Quòd enim vicissitudine officiorum vita hominũ constet, antiquitus est celebratum. At verò cùm tu iampridem & multis preciosis rarisq; fossilibus, & animaliũ, stirpiumq; iconibus elegantissimis missis, eum totũ tibi deuinxeris: prouocasti eum (erat enim ad ἀντίδωρα non omnino difficilis) vt ijs quibus posset rebus vicissim tibi declararet, constantissimè sese in suscepta erga te beneuolentia permanere, partim quidem sponte & consuetudine naturę suæ, partim verò tuis in eum perpetui & constantis amoris significationibus incitatus. Iam cùm videret eò res suas deuenisse, vt hoc tam pręclarum consiliũ mors esset pręuentura: inter alia quæ mihi, cum letali morbo conflictans, se mortuo expedienda cõmittebat, hoc etiam in mandatis dedit, vt promissum tibi Moschionẽ, ego quàm primũ tibi, suo, meoq; nomine, extremum nimirum sui erga te amoris, & primũ meę erga te obseruãtię testimonium, dedicarem. Ego, licet inuitus onus hoc in me reciperẽ, quòd vt ego tibi ignotus essem, sic mihi vicissim esset notissima doctrina & eruditio tua, ac propterea doctrinæ pręstantięq; tuæ reuerentia deterrerer: vicit tamen & officiũ & pietas, quam præceptori de me præclarè merito debebam, vt & in hoc, & in alijs non paucis, voluntati eius obtemperarem. Itaq; cùm Thomas Guarinus typographus Basiliensis optimus idemq; diligentissimus, alios non-

nonnullos huius argumenti libros esset editurus, existimaui commodissimã fore occasionem, qua noster hic eisdem addi posset. Interea dum in eam cogitationẽ incumbo, simulq́; circumspicio, qua commodissima via ac ratione hospes hic, ab homine tibi incognito trãsmissus, abs te susciperetur: peropportunè D. Achillis P. Gassari medici, tui meiq́; amantissimi, literæ ad me perferuntur, quibus tuum erga me quanuis ignotum, & nullis vnq́; officijs aut beneficijs prouocatũ, studium atq; voluntas promptissima, significatur. Quin & eadẽ reipsa quoq; ita se habere paulò pòst, missis scilicet & è succino purissimo ingeniosis operibus, & alijs quibusdã rebus fossilibus, ita egregiè sum expertus, vt planè mihi persuadeam, neq; me tibi deinceps amplius ignotũ, neq; hoc quod paro munusculum ingratum fore. Pro vtroque igitur, eas quas possum tibi ago & habeo, vtinam possim referre, gratias ingentes. Quòd si ea tibi à me referri gratia posset, quam ego libenter redderẽ, crede mihi, cognosceres & in hominem memorẽ gratumq́; tua te studia contulisse, & me, de quo bene sentires, cuique benignè facere inciperes, non indignissimũ omnino fuisse. Interea Kentmane excellentissime, hunc Moschionem, exiguũ licet munus, partim quidem Gesneri tui, qui summa te semper cum obseruantia & syncero animo coluit, partim etiam meo nomine, quasi tui in me studij & voluntatis sponsorem, meæq́; erga te obseruantiæ quasi monumentum perpetuũ, benignè suscipias: donec, quod excellẽs doctrina, virtus eximia, præstans liberalitas & beneficentia merentur, alijs aliquando modis & significationibus gratitudinis, quãti te faciam, declarem. Quod vt facias, meq́;, quod cepisti, porrò ames, te etiam atque etiam maiorem in modũ oro. Vale. Tiguri Heluetiorum metropoli.

VIII. Calend. Iulij. anno Salutis

M. D. LXVI.

ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΠΑΘΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ.

Κεφάλαιον α. Τί ἐστι μαῖα;

ΓΥΝΗ πάντων τῶν γυναικείων πραγμάτων δεδιδαγμένη, ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἰατρικῆς γυμνασίας ἔμπειρος: ἥτις δυνάται ἁπασῶν τὰς ἀρρωστίας λυσιτελῶς θεραπεύειν οὕτως, ὅπως μὴ εἴη ταραχώδης, μήτε λάλος, μήτε φιλάργυρος: ἀλλὰ σοφή, καὶ σώφρων, καὶ σιωπηρά, καὶ εὐγνώμων, καὶ φιλόπονος: ἥτις τῇ ἰδίᾳ φροντίδι τὰς γυναῖκας κυβερνήσει.

β. Ἡ μήτρα πόσοις ὀνόμασι καλεῖται;

Ἀρχοειδῶς μὲν δὴ τρισὶν ὀνόμασιν ἑρμηνευομένη ἐστί. πρῶτον μὲν ἀπ' αὐτοῦ ὅτι αἱ γυναῖκες διὰ τοῦ ἰδίου τόκου μητέρες γίγνονται, μήτρα. Παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὑστέρα προσαγορεύεται, τουτέστιν ἐσχατωτέρα: ἥτις ἐσχάτη πάντων τῶν ἐντέρων τέτακται. ἢ ὅτι εἰς ἕνδεκα ἔτη κεκοινωμένη παρὰ τὰς παρθένους, καὶ μετὰ τὰς ἀμείψεις τῆς ἡλικίας, τῇ ἰδίᾳ διαθέσει τόκον ταῖς γυναιξὶ παρέχει. Καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι δελφὺς εἴρηται, ὅτι περ ἀδελφοὺς ποιεῖ, καὶ πάντες ἐκ μιᾶς γεννῶνται.

Μήτρα. Ὑστέρα. Δελφύς.

γ. Ποῦ κεῖται ἡ μήτρα;

Ἀναμεταξὺ τῶν δύο κοτυλῶν ἐνδότερον, ὑφ' ἑαυτῆς ἔχουσα τὸ κόπρον καὶ τὴν a κοίτην, ὑπεράνω δὲ τὴν b φύσιν. *a κοίτην videtur nominare τὴν ἕδραν, & b φύσιν, uel φύσκην, τὴν κύστιν.*

δ. Ὁποία ἐστὶν ἡ μήτρα;

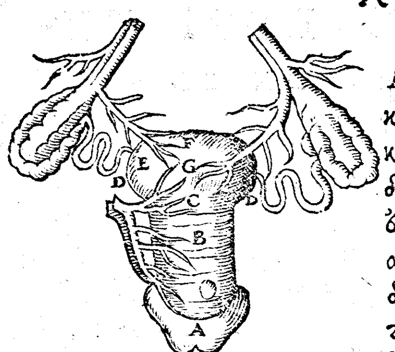
Νευρώδης, καὶ ἐξυφασμένη ταῖς σαρξίν: ἀλλὰ μὴν καὶ νεύροις καὶ φλεψί.

ε. Πόσους χιτῶνας ἔχει ἡ μήτρα;

Ἐκ δύο δηλαδὴ χιτώνων συνίσταται. ὁ μὲν ἔξωθεν λειότερος ἐστι, καὶ λευκός, καὶ σκληρός, καὶ νευρώδης. ἔσωθεν δὲ ἄλλος τραχύς, ἐρυθρός, μαλακός, σαρκώδης. ἐφ' οἷς πράγμασι τὰ πάντα κατέχονται, ὅπως ἐγκολληθῶσι τοῦ τῆς μήτρας χιτῶνος ἐκ λεπτοτάτων ὑμένων καὶ νεύρων.

ϛ. Ποίᾳ θέσει ἐσχημάτισται ἡ μήτρα;

Πρῶτον μὲν καθάπερ τετυπωμένη ἐστὶν ἡ ἰατρικὴ κολοκυνώδη. Ἀλλ' ὅπως ἕκαστα αὐτῆς τὰ μόρια διαγινώσκεσθαι καὶ εὐχερῶς νοεῖσθαι δυνηθῶσι, τὰς αὐτῆς γωνίας, ἑκάστοις μορίοις τὰ ἕκαστα γράμματα ἀντιστοιχοῦντες ἐκτιθέμεθα.

Στόμα.
Τράχηλος.
Αὐχήν.
Χορίον.

Ὅπου τοίνυν ἐστὶ τὸ πρῶτον τεθειμένον A. τὸ στόμα λέγεται, ὅπερ ἐστὶ πρὸ τοῦ τόκου σαρκῶδες καὶ μαλακόν· μετὰ δὲ τὸν τόκον, τυλῶδες καὶ εὐρυχωρότερον. Ἔνθα δὲ ἐστὶ τὸ B. ὁ τράχηλος λέγεται. ὅπου ἐστὶ τὸ C. ὁ αὐχὴν λέγεται. Ἡ πᾶσα δὲ αὐτὴ συνδρομὴ χορίον λέγεται. Ἐκεῖνο δὲ ὃ μετὰ τὸ στενώτερον ἐν στρογγυλότητι πλατυνθῆναι ἄρχεται, ὅπου ἐστὶ τὸ D. ὁ ὦμος λέγεται. Ἔνθα δὲ ἐστὶ τὸ E. τὰ πλάγια λέγονται. Ὅπου δὲ ἡ στρογγυλότης συγκέκλειται (συγκέκλεισθαι) καὶ ἔστιν ἐκεῖ τὸ F. βάθος προσαγορεύεται. Ὅπου δὲ ἐστὶ τὸ G. βάσις λέγεται μεγίστη. Πᾶσα δὲ ἡ κενότης ἐκείνη ἐν τῷ μέσῳ ὅπου ἐστὶν ἡ γαστήρ, κόλπος λέγεται.

Ὦμος.
Πλάγια.
Βάθος.
Βάσις.
Κόλπος.

ζ. Ποῦ τοίνυν κεῖται τὸ στόμα τῆς μήτρας;

Ἐν τῷ μέσῳ κόλπῳ τῆς γυναικός. καὶ αὐτὸς ὁ κόλπος ὑμενώδης, νευρώδης, καὶ μείζονι ἐντέρῳ ὅμοιόν ἐστιν, ἔνδον δὲ εὐρυχωρύτερον, καὶ ἔξωθεν στενώτερόν ἐστιν· ἐν ᾧ ὁ συνουσιασμὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ ἀφροδίσιος χρῆσις ἀποτελεῖται. τῇ κοινῇ διαλέκτῳ προσαγορεύουσι.[a]

a Deest uocabulum. Latinus interpres habet, quem sinum uulgus cunnum appellat.

η. Τὸ πόσον ἀπέστη καὶ ὄπισθεν ἐστιν;

Deest.

Οὐχ ἅπασιν ἐπίσης, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς δυνάμεως. ὅμως μέντοι

θ. ποῖόν ἐστιν αὐτὸ τὸ στόμα τῆς μήτρας;

Παρὰ τὰς παρθένους μὲν, αἱ ἐκ τῆς παρθενίας οὐκ οὖσαι, (πρὸ τοῦ τόκου σαρκῶδες καὶ μαλακόν·) παρὰ δὲ τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἤδη τετόκασι, (τυλῶδες καὶ εὐρυχωρότερον.)

ι. Ὁποίῳ μεγέθει ἐστὶν ἐγκεκλεισμένον;

Καθὼς ἔξωθέν ἐστι τὸ ἔσχατον μέρος τοῦ ὠτός.

ια. Οἱ ὄρχεις τῶν γυναικῶν ποῦ εἰσὶ τεθειμένοι;

Πλησίον τοῦ αὐχένος, ἐξ ἑκατέρου γε μέρους ἕκαστοι τεθειμένοι. καί εἰσι στρογγύλοι εἰς ὅσον δήποτ' οὖν, πρὸς τὰς ἰδίας βάσεις πλατύτεροι καὶ ἰσχνότεροι, καὶ ἐκτεταμένοι ἐκ τοῦ κειλικοῦ πόρου, ἐξ οὗ αἱ γυναῖκες τὸ σπέρμα ἐκπέμπουσι· καὶ εἰσὶ τεθειμένοι εἰς τὰ πλησία πλάγια τῆς μήτρας· καὶ αὐτοὶ τὰ ἄρθρα ἕκαστοι ἐξερχόμενοι, πρὸς τὸν τῆς κύστεως τράχηλον ζεύγνυνται.

ιβ. Περὶ τῆς καθάρσεως τῶν γυναικῶν.

Ἡ κάθαρσις τοῦ συλληφθέντος ἐμβρύου ἔνδον τῆς γαστρὸς τὸ * ὄχημα, καὶ τοῦ τόκου αἱ ὑπηρεσίαι. καὶ τὸ αἷμα φυσικῶς διὰ τῆς μήτρας φέρεται. οἱ τινὲς συνεχῶς ἀπὸ πληρωθέντος, ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας παρατρέχει. ὀχὴ poeticum est, τροφὴ

ιγ. Πόθεν ἔρχεται ἡ κάθαρσις;

Ἐκ τούτου, ὅτι ὑπὲρ περισσὸν τὸ αἷμα τοῦ σώματος εἰς ταυτὸ ἀθροίζεται [κατὰ μῆνα] καὶ προτρέπεται· καὶ τὸ σῶμα καθαίρεται. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐμμήνιον εἴρηται.

ιδ. Πότε ἄρχεσθαι συμβαίνει;

Ἡ πρώτη κάθαρσις συνεχῶς μετὰ τὸν τεσσαρεσκαιδέκατον ἐνιαυτὸν τὴν ἀρχὴν δέχεται. τισὶ μὲν [θᾶττον, ἄλλαις δὲ] βραδύτερον, ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅτε εἰς τὸν * τεσσαρακοστὸν ἐνιαυτὸν ἀφίσταται: ὅτε μετὰ τὸν πεντηκοστὸν ἐπιμένει. πρὸ τῶν τεσσαρακ.

ιε. Ὁπόσῳ [χρόνῳ] αἵματι καθαίρονται αἱ γυναῖκες;

Οὐ πᾶσαι ἐπίσης, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν ἑαυτῶν διαφέρουσι, καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας. ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρὸ δύο μηνῶν [πρὸς δύο ἡμίνας] καθαίρονται.

ιϛ. Ὁποῖαι εἰσὶν αἱ πλείστην κάθαρσιν ποιοῦσαι;

Αἵτινες ἄεργοι βιοῦσι, καὶ σαρκώδεις εἰσί, καὶ οὐδὲν πράττουσι, πλείονι αἵματι καθαίρονται. αἵτινες δὲ ἐπὶ ταῖς καθημεριναῖς πράξεσι γυμνάζονται ἔν τινι ἔργῳ, ὀλίγῳ αἵματι καθαίρονται.

ιζ. Ὁποίῳ μέτρῳ καθαίρονται;

Οὐκ ἀεὶ ὀλίγῳ, ἀλλ' [a] ἀπὸ τοῦ ὀλίγου ἄρχεται ἡ κάθαρσις, καὶ ἀπὸ τοῦ ὀλίγου τελευτᾷ. τῇ γὰρ ἡλικίᾳ [b] φερομένῃ, καὶ ὁσάκις ἐπαύξησιν δέχεται τοῦ σώματος, * καὶ μετὰ ταῦτα μὲν [τότε] εἰ πρὸς τὴν γυμνασίαν ἡ γυνὴ ἐπάρχεται, ὅμως ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα ἐπ' ὀλίγῳ καθαρθῇ. ἄλλοις δὲ ἐροῖς, [καιροῖς] ἵνα ἄλλαις ἐπὶ πλείστῃ ζωῇ μετενεχθῶσιν. [c] καὶ μετ' ἀργίαν

a magno ἀπὸ πολλοῦ, b ætate parcæ. c alijs uero temporibus, pro diuerso genere uiuendi modus etiam purgationis uariat.

ιη. Πόσαις ἡμέραις αἱ γυναῖκες καθαίρονται;

Οὐ πᾶσαι ἐπίσης· ἀλλὰ τινὲς μὲν πλείοσι, τινὲς δὲ ὀλίγαις ἡμέραις. ὅμως αἱ πολλαὶ ἢ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις, ἢ ἐπὶ τέσσαρσι καθαίρονται.

ιθ. Ποῖαι εἰσὶν αἱ κατὰ φύσιν μὴ καθαιρόμεναι;

Δηλονότι αἱ κόραι, καὶ αἱ γραῖδες, καὶ ἐκεῖναι αἱ τινὲς συνεχῶς μεγαλοφωνοῦσι· καὶ αἱ τινὲς βαρεῖ νοσήματι κάμνουσιν, καὶ ἐκεῖναι αἱ τινὲς ἐν γαστρὶ ἐγκυμένουσι.

ἔχουσι. αἱ μὲν γὰρ κόραι οὔπω καθαίρονται. αἱ δὲ γραῖαι διὰ τὸ ἤδη οὐ δύνανται. ἔτι φωνῇ γυμναζομέναις, τῇ γυμνασίᾳ τοῦ *αἵματος (τὸ περιττὸν) καταναλίσκεται. Αἱ δὲ μακρὰν ἀρρωστίαν (παθοῦσαι) ὅλον τὸ αἷμα πρὸς ἐπανάληψιν καταναλίσκουσι. Αἱ δὲ ἐν τῇ γαστρὶ ἔχουσαι, ἔμβρυα τρέφουσιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος.

τὸ αἷμα αὐτῶν.

κ. πῶς δοκιμάζομεν τινὰς μὴ καθαρθῆναι κατὰ φύσιν.

[a] Ἐξ αὐτοῦ ὅτι εἰς ὁλόκληρον οὕτως αἰσθάνονται. *a L. ex eo quòd ad impetum sanguinis molestias sustinent.*

κα. Ποίοις σημείοις νοοῦμεν τὴν πρώτην κάθαρσιν ἐληλυθέναι;

Τελείως μὲν ἀπὸ τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους. καὶ τοὺς μαστοὺς ἔχουσι πεφυσημένους. ἀλλὰ μὴν καὶ βάρους περὶ τὸ κτένα σὺν κνησμονῇ αἰσθάνονται. Ἄλλαις δὲ, αἳ τινὲς ἤδη συνεχῶς κεκαθαρμέναι εἰσὶ, συνερχομένης τῆς καθάρσεως ὡρισμένης ἡμέρας ἀποτελοῦνται [a] ὀδύναι: βαρύτητος ἐν τοῖς νεφροῖς, ἐνίοτε καὶ ὀδύνης αἰσθάνονται: συνεχῶς [b] ἐξανίστανται, καὶ τὸ πᾶν σῶμα (αὐταῖς) ἐκτανύεται. ἔρευθος δὲ ἐν ταῖς γνάθοις ἔχουσαι οὐ μόνιμον, ἀλλὰ μεταξύ τινων *ὅρων ἐνδείκνυνται. ἐνίοτε καὶ ἀνορεξίαν πάσχουσι καὶ ναυτίαν. [c] Ἐπωφελῶς (δὲ) ταῖς γυναιξὶν ἡ κάθαρσις συντρέχει, (ἡ) διὰ τὴν μέλλουσαν σύλληψιν. προπαρασκευάζει γὰρ εὔχρηστον τόπον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα [d] καταπιεῖν δυνηθῇ. ἡ αὐτῶν ὑγεία δὲ ξένα ἐστι. καὶ ἥ τε ταχέως αὐτὰς γηρᾶσαι ποιεῖ. καὶ ὑπὲρ τοῦ [e] κενοῦ τόκου τυχὸν κινδυνεύειν. καὶ ταύτας *αἳ τινὲς καθαίρονται, ὑγιεῖναί εἰσιν. ὑγιεινοτάτη ἐστὶ καὶ διηνεκὴς παρθενία. [f] εἰδότες γὰρ ἄρρενα ὁ συνεχὴς συνουσιασμὸς κακῶς δεδεγμένος ἐστίν. ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ γυναῖκες ἐνοχλοῦνται. *a pigræ efficiuntur. b oscitant. c Vniuersaliter,* ἐπιτοπολύ. *d hærere & conglutinari. e superuacuo,* κενοῦ. *f Scientes enim masculum ex frequenti coitu mala solent accipere: & sic mulieres uexantur.*

ὅρων.

forte αὗται L. interpres habet anus.

κβ. Ἑως πότε αἱ κόραι παρθένοι εἶναι ὀφείλουσιν;

Ἐπὶ τοσοῦτον, ἕως ἂν αἱ καθάρσεις [a] ἐπερχόμεναι κατὰ φύσιν, συνουσιάζειν δυνηθῶσι, καὶ ἡ μήτρα τὰς ἰδίας ὑπηρεσίας παριστάναι καὶ ἀναπληρῶσαι.
a Recti pro genitiuis absolutis.

κγ. Ὁποῖαι εἰσὶν ἐπιτήδειαι πρὸς σύλληψιν;

Ἐκεῖναι αἳ τινὲς εὐτάκτως τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ καθαίρονται, [a] καθαρῷ δηλονότι καὶ εὐκράτῳ αἵματι: καὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ὀρθὸν καὶ πλησιέστερον ἔχουσι, καὶ πᾶν τὸ σῶμα [οὐ] πάνυ σκληρὸν, [b] καὶ σφόδρα εὔπεπτον, σὺν [c] ἀκεραιότητι ψυχῆς καὶ ἱλαρότητι. *a L. limpido et moderato sanguine. b neq; ualde digestũ. c integritate.*

κδ. Ποῖός ἐστιν ἐπιτήδειος καιρὸς τῆς γυναικὸς πρὸς σύλληψιν;

Μετὰ τὸν τῆς καθάρσεως χρόνον, ὑπεισερχομένης αὐτῇ ἐπιθυμίας συνουσιασμοῦ,

ασμένου, οὕτως ὡς μήτε πλείστως τῆς τροφῆς πλεονεξίαν ἔχειν τὸ σῶμα, μήτε φειδομένως, a καὶ μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος. οὕτω τοίνυν μιχθήτω. ὑγιεινοτέρα γὰρ ἔσται ἡ σύλληψις, *μὴ ὅτι τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, τῷ καμάτῳ, καὶ τῇ δεινότητι φέρεται ἡ ὑπηρεσία πλείονι, καὶ κατ᾽ ἐπίτασιν ὑπὲρ τὸ δέον. ἐπιμιγνύει δὲ τῶν ζώων συναφεία φυσικῷ λόγῳ, καὶ ἀναγκαίως ἀποτελεῖται. a & post purgationem corporis commisceantur ambo simul.

τί ἐστι σύλληψις: καμάτῳ ἔτι.

κε. Ποῖα ἐστὶ τὰ σημεῖα τῆς συλλήψεως;

Ὁσάκις εἰς τὸ τέλος τῆς συναφείας φρίκη τις [τῇ γυναικὶ] ὑπεισέρχεται, καὶ αὐτὸ τὸ στόμα τῆς μήτρας συνάγεται καὶ a συγκλείεται αἰσθανομένη. οὐδὲν δὲ τοῦ *ἀπολοίπου τοῦ σπέρματος τῆς γυναικὸς (τῆς μήτρας τὸ b στόμα) καθυγραίνεται, ἢ σφόδρα ὀλίγον (ἐνταῦθα) ἀπομένει. a Hæc uerba melius paßiuè ponerentur, sicut Latin. interpres habet. b mulieris sinum, Lat. interpres.

ὑπόλοιπον.

κς. Ἡ συλλαβοῦσα τὸ ἔμβρυον πῶς ἄρρεν ἢ θῆλυ δεικνύει;

Οἱ ἀρχαῖοι μὲν ἄρρενα ὑπέχουσιν εἶναι, εἰ ταχέως καὶ γυμναστικῶς ἐν τῇ γαστρὶ κινεῖται· ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτὴ ἡ ἐγκυμονοῦσα εὔχρους εἴη, καὶ τὸν δεξιὸν μαζὸν μείζονα ἔχει. τὸ δὲ θῆλυ καὶ βραδέως καὶ νωθρῶς κινεῖσθαι ἄρχεται· καὶ αὐτὴ ἡ ἐγκυμονοῦσα γυνὴ κακόχρους ἐστὶ καὶ ἄρρωστος, καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ μαστῷ οἴδημα ἔχει. Ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἑωρακότες ὅμοι * εἶναι οἰόμεθα.

forte ὅμως οὐκ ἀεὶ ἀληθῆ εἶναι

κζ. Τί ἐστι κίσσα;

Ὄρεξις τῆς * συνηθεστάτης τροφῆς καιρῷ τινὶ ταῖς ἐγκυμονούσαις γυναιξὶ συμβαίνει *, σὺν ἰσότητι χρόνου, καὶ πλεονεξίᾳ τῶν χυμῶν καὶ ναυτίᾳ.

Lege, ἀσυνηθεστάτης cum La. interprete. ἀνισότητι, inæqualitate.

κη. Πόθεν εἴρηται κίσσα;

Κατὰ μέν τινας ἀπ᾽ αὐτοῦ διότι a σικχασίαν ταῖς ἐγκυμονούσαις γυναιξὶν εἰσφέρει. Κατὰ δέ τινας ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀρνέου, οὗ τινος καὶ ἡ φωνὴ καὶ τὰ πτερὰ ποικίλα ἐστί. Τινὲς δὲ πρὸς τὸν κισσὸν αὐτὴν τὸν βότρυχος εἰρήκασιν, ὅπερ εἴ τι δὲ αὐτοῦ κρατήσει πολυσχηματίστως καὶ ποικίλως περιπλέκεται. a tædium graue.

κθ. Πῶς *τῷ μηνὶ συντρέχει ταῖς ἐγκυμονούσαις ἡ κίσσα;

Al. ποίῳ.

a Συνεχῶς ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνός, τισὶ δὲ ἢ ταχύτερον ἢ βραδύτερον συντρέχει. a frequentius.

λ. Ἐπὶ πόσον ἐπιμένει ἡ κίσσα;

Ἐνίοτε ἕως εἰς αὐτὸν τὸν τόκον. Ἁπάσαις τοίνυν ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις συντρέχει ἡ κίσσα· οὐχ ἁπάσαις (δὲ ἐπιμένει,) ἀλλ᾽ αἷς χυμὸς πλεονάζει.

λα. Πῶς διαιτητέον τὴν κίσσαν ἐχούσαν; *

* Deest hoc caput, & in Græco nostro, & in manuscripto Latin. quoque, potest autem expleri ex Aetio.

λβ. Τίνα αὐτῇ παρέξομεν;

forte προσταχ-τέον. Lati. interponēda, malim imperanda. ἐπιθεμάτων

* Προσθετέον μιᾶς ἡμέρας ἀποχήν. εἰ δὲ οὐ δυνηθῇ ἐπὶ τοσοῦτον, καὶ φειδομένως τραφῇ, συναλειφομένη ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις: οὕτως ἵνα πρῶτον ὕδωρ πίνῃ, ἔπειτα δ' οἶνον ξηρὸν δὲ καὶ ἐπιξετικοὺς λάβῃ τροφάς, καὶ ἐκ τῶν σαλευτικῶν * ἐγκαθισμάτων ᵃ, ἀλλὰ καὶ διακινῆσαι κελευέτω, καὶ εἰ δυνατὸν γενέσθαι.
a Gestari iubeantur, & si fieri potest, uoce & lectione utatur.

λγ. Ποίῳ τρόπῳ τὰς ἐγκυμονούσας τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ διαιτητέον;

*

* Λείπει.

λδ. Ἐν τῷ ὀγδόῳ μηνὶ ὁ ποίως διαιτητέον;

Σὺν ἁπάσῃ μερίμνῃ καὶ ἐπιμελείᾳ συναναστραφῶσι. τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ ἐπὶ πλεῖον βαρύνονται. διὸ τὴν αἰτίαν ᵃ πάσης τῆς σφοδροτάτης διακινήσεως χαλινῶσαι δεῖ. ἀλλὰ καὶ τροφὴν φειδομένως δοῦναι: καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα ἐν τῷ βάρει πλεῖον κρέμαται, φασκίαις ἐπιμελῶς ἐσφιγμένην ᵇ παραδέχεσθαι: ἀλλὰ μὴν καὶ κηρωτῇ σὺν ἐλαίῳ ᶜ προσφάτῳ ἢ μυρσίνῳ γεγονυίᾳ τὸ δέρμα τῆς γαστρὸς ἐπιχεῖσαι, ὅπως στερεωθῇ, ἵνα μὴ ὅτε τίκτειν ἄρξηται τῇ ἐπιτεταμένῃ τάσει ᵈ ῥιφθῇ. a quare omnes nimietates gestationis intercidimus: tranquillitatem indicimus. b suspendere. c uiride. d ne cum parere ceperit, tensione & conatibus rumpatur.

λε. Ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνὶ τίνα ἐστὶ ποιητέα;

forte τούτῳ * malim τὰ ἐπὶ

ᵃ Ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνὶ, ἐπὶ * τούτοις δὲ χαυνοτέρως * ἀπὸ τῆς μήτρας, καὶ τὰ ἀνώτερα μέρη τοὺς μαστοὺς ἐπὶ πλεῖον διαιδεῖν: ἵνα πλησιάζοντος τοῦ τόκου πρὸς τοὺς κατωτέρους τόπους ἐκπαθῶσιν, ὅπως ἐκεῖσε τὸ ἔμβρυον δυνηθῇ ταχύτερον ἐξελθεῖν. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς αὐτοῖς τόποις χαλαστικὸν προπαρασκευάζειν (χρὴ) ἐγκαθισμάτιον. ἀλλὰ μὴν καὶ βαλανείῳ χρῆσθαι, καὶ πεσσοῖς οἵτινες ἐκ στεάτων χηνείων καὶ μυελοῦ ἐλαφείου συνίστανται. ἀλλὰ καὶ τοῦ δακτύλου ἐπαλειφομένου τὸ στόμα τῆς μήτρας μετρίως ἀνοίγειν, καθάπερ αἱ ἐγκυμονοῦσαι γυναῖκες χρῆσθαι ὀφείλουσι. Πλὴν εἰ γενέσθαι δυνατὸν μὴ ἀναγκασθῇ ἡ μήτρα * ἐκείνη ἐξελαστικῶν χρῆσιν ὑποφέρειν, ἡ ὀφείλουσα εὔσχημος καὶ ἥσυχος εἶναι, ὅπως τὸ ἔμβρυον διακατέχειν δυνηθῇ ταύτῃ τῇ χρήσει. τῇ γὰρ αὐτῆς κινήσει καὶ προπετείᾳ ῥηγνύμενον τὸ χορίον, τὸν χυμὸν ἐκχέει, ὅπερ διὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον τοῦ ἐμβρύου παρὰ τῆς φύσεως ᵇ ἐξεύρηται. a uidentur hæc abundare. b prouisus est.

φαρμάκων malim pro ἐκείνη

λϛ. Τί ἐστιν χορίον;

uel κατὰ

Ὑμὴν αὐτοῦ στόματος, ὅπερ τὸ ἔμβρυον ἐπὶ τὰ ἔσω αὐτῷ ὄντα κατέχει, * (περὶ) τὸ βάθος τῆς μήτρας ᵃ ἐγκολλοῦν. λέγεται δὲ καὶ ἀγγεῖον, καὶ δεύτερον, καὶ ἔσχατον: καὶ ᵇ ὅπερ πρότερον ῥήγνυται. a adhærens. b eò quòd. malim quanquam.

λζ. Πόθεν εἴρηται χορίον;

ἐξ

Ἐξ αὐτοῦ ὅτι τῇ ἰδίᾳ εὐρυχωρίᾳ ὑπομηνύει. (ἢ) καθάπερ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἐκ πολλῶν πραγμάτων συνεστάθη, καθάπερ ὁ πᾶς χορὸς ἐκ πολλῶν ᾀδόντων.

λη. Πόθεν εἴρηται ἀγγεῖον;

Ὅτι ἐν αὐτῷ ἔνδον ἐστὶ τὸ ἔμβρυον, καὶ εἰς τὸ (καὶ ὡς εἰς) ἀγγεῖον ἐναποστρέφεται.

λθ. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ δεύτερα ἵνα τί εἰρημένα εἰσί;

Ἐξ αὐτοῦ ὅτι τὸ ἔμβρυον πίπτει [πρότερον,] καὶ οὕτως ἐκεῖνα τὰ δεύτερα ἐξέρχονται. a καὶ γὰρ ἡ ἐκεῖθεν ἐγκύμων λέγεται, ὅτι πρότερον ῥιχθήσεται.
a nam inde & praegnans dicitur, quia priores nascuntur, & priores rumpantur.

μ. Ἐκ ποίων πραγμάτων συνίσταται τὸ χορίον;

Ἐκ νεύρων, φλεβῶν, ἀρτηριῶν καὶ σαρκῶν. ἔστι δὲ τῷ χρώματι πεφυροῦν, ἐν ὁμοιώματι θυλάκος.

μα. Ἐκ ποίων πραγμάτων συνίσταται τοῦ ἐμβρύου ὁ ὀμφαλός;

Ἐκ πέντε πραγμάτων: δύο φλεβῶν καὶ δύο ἀρτηριῶν: δι' ὧν τὰ a θρεπτικὰ τοῦ αἵματος τῷ ἐμβρύῳ ἐξυπηρετοῦνται. ὅπου δέ ἐστι *κενεὼν λέγεται; ἐπειδὴ τὸ τοῦ ἐμβρύου κενεῶνα εἰς τὸ χορίον μεταπέμπει. διὰ τοῦτο τείνων ὁ ὀμφαλὸς τοῦ ἐμβρύου ἐν τῇ μήτρᾳ κατέχεται. a nutrimenta

*κηρύων. Lat. interpr. Lucialis, Lucius.

μβ. Τί ἐστιν a ὑμήν;

Χιτὼν περὶ ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἐγκεκολλημένος, ὅπερ συνεχέστερον b ἔνδον ἐνίοτε καταναλίσκεται, ὅπως μὴ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα εὑρεθῇ. a mannios, an amnios? b foris.

μγ. Ποῖα εἰσὶ σημεῖα τὰ πρὸς ἔκτρωσιν συμβαίνοντα;

Διότι πρὸ τοῦ νομικοῦ καιροῦ τοῦ τεκεῖν, ἐξαπίνης παραλόγως οἱ μαστοὶ ἰσχνότεροι γίγνονται: ἀλλὰ μὴν καὶ ψύξις καὶ βαρύτης ἐν τοῖς νεφροῖς, χυμός τε ποικίλος ἐκχέεται, καὶ εἰς τέλος, θρόμβος παντελῶς φλεγμώδης. χρῆσθαι παρὰ μὲν τινας οὐ πᾶσαν ἰατρικήν, *οἷς δή ποτε παρὰ τῆς φύσεως ἄρχεται ὑγιαίνειν, ὀφείλει: οὐκ ἀρκετέον. a Ἄλλοι δὲ θέλουσι χρῆσθαι τῇ ἐκτρώσει, ἀλλ' οὔτε περὶ τὰς μοιχαλίδας, οὔτε διὰ κέρδος.* Εἰ οὐδὲν κονδύλωμα ἤ τι ἐμπόδιον εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας ἡ γυνὴ ἔχει, καὶ οὕτως συλλάβῃ, ἄμεινόν ἐστιν ἐκτρώματι ἀφανίζειν ὅπερ συνέλαβεν. αἵτινες (ἐκεῖναι γὰρ) ἡνίκα αἱ ἡμέραι τοῦ τόκου ἔλθωσι, μετὰ τῆς ἐξόδου τοῦ ἐμβρύου ἀποθνήσκουσι. κίνδυνον δὲ τῇ γυναικὶ τῇ τεκούσῃ συμβαίνειν ἀναγκαῖόν ἐστι. a Aliqui nullis remedijs utendum censent, ne perimatur foetus: sed rem naturae permittendam.

*forte ἴσως.

*forte, εἰ μὴ κονδύλωμα, ἢ ἄλλο τι ἐμποδ. &c.

μδ. Ποῖα ἐστὶ σημεῖα τοῦ πλησίον τόκου;

Εἰ ἑβδόμῳ ἢ ἐνάτῳ ἢ δεκάτῳ μηνὶ συνδράμῃ τῇ ἐγκυμονούσῃ ὀδύνη a

a τῶν νεφρῶν, σὺν αἰσθήσει ζέσεως καὶ ὀδύνῃ τῶν βουβώνων καὶ τῆς ὀσφύος. ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτοῦ τῆς μήτρας καὶ τοῦ ἐνδοτέρου μέρους ἡ κάθοδος, [σὺν] τοῦ στόματος ἀνεῴξει καὶ ὑγρασίᾳ. ἡνίκα δὲ ἤδη τὰ b παραπλήσια, τὰ ἀνώτερα μέρη, ἰσχνότερα γίνονται, καὶ ἐκτείνονται οἱ τόποι ἐπὶ τοῦ κτενὸς καὶ βουβῶνος: καὶ συνεχῶς τοῦ οὔρου προθυμία εἴη: καὶ ἐμβληθέντος τοῦ δακτύλου εἰς τὸ στόμα (τῆς μήτρας) εἰς μέγεθος ὠοῦ εὑρίσκεται (τὸ χορίον:) ὁ χυμὸς c ἐκφέρει πρῶτον d γλεῖος, μετ᾽ ὀλίγον (δὲ) πλεῖστος καὶ αἱματώδης. *a uteri & renum. b cum uerò iam proximat.* ἡνίκα δὲ ἤδη μᾶλλον πλησιάζει. *c effertur. d lentus.*

με. Πῶς διαχωρίσεις τὴν ὀδύνην, ἣ ἐκ ζέσεως τυγχάνει, ἀπὸ τῆς ἐκ τοῦ παρόντος τόκου συντρεχούσης;

Καὶ ὅτι τῆς ζέσεως ἡ ὀδύνη μετὰ κλείσματος καὶ ξηρότητος εἰς τὸ στόμιον εὑρίσκεται.

μϛ. Τίνα εἰσὶ προπαρασκευαστικὰ, τὰ διὰ τὸν τόκον ὄντα ἀναγκαῖα;

Δηλαδὴ a ἔλαιον θερμὸν, πυρίαι, καὶ σπόγγοι μαλακοὶ, ἔρια καθαρὰ, b δεσμοὶ ἐπαυχένιοι, ἢ ἀναληπτικαὶ ὀσφρήσεις: καὶ ὁ μαιευτικὸς δίφρος, ὡς
κράβατοι καθέδρα: c κράμβατοι *δύο, καὶ τόπος ἐπιτηδειότατος τῷ τόκῳ. *a ex oleo calido uaporationes. b fasciæ, ceruicalia. c lecti.*

μζ. Ποῖός ἐστιν ὁ μαιευτικὸς δίφρος;

Καθάπερ ἐστὶν ἡ καθέδρα τοῦ κουρέως, ἐν ᾧ καθέζεται οὕτως, ἵνα ἔχῃ ὑποκάτω a τὴν φύσιν ὁμοίωμα σελήνης τρώγλην τετμημένην, ὅπως ἐκεῖσε τὸ ἔμβρυον πεσεῖν δυνηθῇ. *Lat. sub sexu.*

μη. Δύο κράβατοι εἰς τί ὠφελοῦσιν;

Ὁ εἷς μὲν ὁ ὢν σκληρῶς ἐστρωμένος, ἐν ᾧ τὴν ἐγκυμονοῦσαν κοιτάσαι ὀφείλομεν. πολλάκις γὰρ καὶ κείμεναι τίκτουσιν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ μαλακῶς ὄντι ἐστρωμένῳ, μετὰ τὸν κάματον τὴν λοχεύουσαν κοιτάσομεν.

τίκτουσαν potius. μθ. Πῶς τὴν *τικοῦσαν καθιδρύσαι ὀφείλομεν;

forte ἀνακεκλιμένων. Ῥίπτοντες αὐτὴν ὑπτίαν ἐν τῷ κραβάτῳ τῷ σκληρὰν τὴν στρωμνὴν ἔχοντι, *συνδεδιπλωμένων a (δὲ) ἐκεῖσε τῶν ποδῶν καὶ ἀνεῳγμένων, ἡνίκα τὸ χορίον εἰς μέγεθος ὠοῦ εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας εὑρίσκομεν, εἰς τὸν δίφρον αὐτὴν ἐπαίρομεν. Εἰ δὲ οὕτως εἴη κεκμηκυῖα: ὅπως ἐκεῖ τεκεῖν (μὴ δυνηθῇ) τεκεῖν ὀφείλει ἐν τῷ κραβάτῳ. ἐνταῦθα δὲ δίφρος μαιευτικὸς b οὐκ ἔστι, μὴ τυχὼν τῆς γυ-
τίκτῃ. ναικὸς, ἀκρημερῶσαι δεινῶς ὀφείλει, ὅπως ἐκεῖσε *τέξει. *a L. conduplicatis illi pedibus & apertis.* b οὐκ ἔστιν ἔνδον, ἐπὶ τῶν γυναικὸς μηρῶν καθέζεσθαι ὀφείλει.

ν. Πρὸ τοῦ εἰς δίφρον τὴν τικοῦσαν καθιδρύσαι τί δεῖ ποιεῖν;

Πάσας τὰς ὀδύνας ἐκείνας πᾶσι τοῖς θερμαντικοῖς ἀπυριάζειν, ἐξ ἐλαίου

δὲ

διὰ θερμοῦ καὶ οἷς* ἢ πεῖρον ᵇαὐτοῖς ἐν τόποις ᶜἐμβρέχειν. περιπατεῖν δὲ αὐτὰς καὶ ᵈκαταντλῆσαι, ζόφαις τε λαμβάνεσθαι ἡ ἀρχαιότης ἐκέλευσε. ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐπιτρέπομεν ταῦτα γίνεσθαι. ὅτι ὁ περίπατος τὸ ἔμβρυον σχεδὸν ἔξω * τεθειμένον ἀπωθεῖ, καὶ τὴν μήτραν ᵉἐκτινάσσει. τὸ δὲ ᶠκατάντλημα καὶ τὴν δύναμιν μειοῖ, καὶ τὴν τάσιν τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς καταψύχει. αἱ δὲ τροφαὶ αἱ ἐν τῇ ψύξει διδόμεναι, * συμφθείρουσι καὶ οὐ τρέφουσι. a uaporare. b L. succis, lege succidis lanis: alibi χυμοῖς uertit succis. c irrigare. d lauare. e quassat. f lauacrum.

forte, οἰσύπου uel ὀρίων οἰσυπηρῶν.
τεθειμένον, positum.
συμφθείρονται, corrumpuntur.

να. Ὑπηρέτριαι σὺν τῇ μαίᾳ πόσαι ὀφείλουσιν εἶναι;

Τρεῖς ἔστωσαν ἐξ ἀνάγκης, ἐξ ὧν αἱ δύο εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ πλάγια στῆναι ὀφείλουσιν, ἐφ' ἃς ᵃἐπακουμβῆσαι ὀφείλει (ἡ τίκτουσα.) Ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ τοῦ νώτου αὐτὴν κρατήσει, ὅπως συντρεχουσῶν τῶν ὠδίνων μὴ ἑαυτὴν εἰς τὸ πλάγιον κατακλίνῃ, προτρέποντες (forte * προτρέψουσι δὲ) αὐτὴν ἵνα ἰσχυρῶς ἀποφορῇ. a incumbere. προτρέπουσι.

νβ. Ἡ μαῖα ποῦ ἢ πῶς καθίσαι ὀφείλει;

Δηλαδὴ ἀνδρικῶς ἐζωσμένη, [καὶ] εἰ ἐν τῷ κραβάττῳ ὁ τόκος γίνεται, ὀλίγον εἰς χαμηλότερον [ᵃδίφρον] ἡ μαῖα καθίσει, οὕτως ὅπως εὐμαρῶς τὰς χεῖρας βαλεῖν δυνηθῇ. εἰ δὲ καθεζομένη ἐν τῷ δίφρῳ ἡ τίκτουσα ἐστὶ, κατώτερον ἡ μαῖα καθίσει ἐν χαμηλοτέρῳ δηλονότι δίφρῳ, ὅπως δυνηθῇ ἐκ τῶν ἀνωτέρων μερῶν εὐχερῶς τὸ ἔμβρυον ᵇκατενεγκεῖν, καὶ ᶜεἰς ὅσον δή ποτε τῶν ἀνεῳγμένων τῶν ἰδίων ποδῶν, ὅμως πλέον τὰ πεινότερα εἶναι αὐτῇ, μὴ ἐμποδίσῃ (καὶ) τὸ ἴδιον πρόσωπον ὄπισθεν ἀποστρέψῃ, ᵈμὴ φανεῖσα, ἡ αἰδὼς αὐτῆς κατακλείσῃ. ὅμως πρῶτον πασῶν τῶν δεσμῶν, καὶ τῶν τειχῶν λυθέντων, ὅπερ διὰ τὴν χάλασιν γίνεσθαι εἴωθε, τῷ δακτύλῳ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐλαίῳ θερμῷ ἐπαλειφόμενον τὸ στόμα τῆς μήτρας περισαλεύουσα * ἀνεώξει, ὅπως τὸ χορίον ἐκεῖσε πεσεῖν δυνηθῇ. Πᾶσαι δὲ (περὶ) τὴν τίκτουσαν ῥήμασιν ὀφείλουσι * πλέξαι, καὶ αἰτῆσαι αὐτὴν ὅπως μὴ κράξῃ, ἀλλὰ πάντας στεναγμοὺς καὶ πνεύματα ᵉἐκ βάθους ἐκπέμψῃ, ὅπως τὸν τόκον ἀπωθήσῃ, μάλιστα δὲ ἡνίκα αἱ ὠδῖναι συμβαίνουσιν. Αἱ δὲ ἄλλαι γυναῖκες αἱ ὄπισθεν αὐτὴν κατέχουσαι καλοῦσιν, ᶠἵνα σὺν ῥάκει τὰς χεῖρας αὐτῆς κρατήσωσι, μή πως τῇ βίᾳ αὐτῆς ἔξω ἀποκλεισθῇ. * Εἰ δὲ τὸ θυλάκιον ᵍἐπιπολὺ οὐκ ἔστι διερρωγὸς, τοῖς ὄνυξιν αὐτὸ ῥηγνύναι: καὶ ἐμβληθέντων κατ' ὀλίγον τῶν δακτύλων, πλέον ἐπανοίγεσθαι. ἐπιτηρητέον (δ') ἐστὶ, μὴ τοῖς δακτύλοις πλέον ἐπανοίγῃ, ἵνα μὴ ἐξαίφνης τὸ ἔμβρυον πέσῃ. * εἰ δὲ ʰμή γε, εἰς ἄνοιξιν οὕτως τὸ στόμα διαφυλάττεσθαι, ἕως ἂν ἡ κεφαλὴ ἢ ὁ αὐχὴν τοῦ ἐμβρύου αὐτοῦ τιναγμοῦ ἐξέλθῃ. φυσικῶς γὰρ τὸ στόμα ἀνοίγεται ἐνίοτε δυομένων καὶ ⁱτῶν μερῶν, αὐτὰ [τότε]

ἀνοίξει potius.
παρακαλέσαι
satagere.
id est τὸ χορίον. διὰ δέ.

forte ὑπολαμβάνουσα.

* καταλαβεῖν ὀφείλει ἡ μαῖα, καὶ * ἀσκύλτως ἐξαγαγεῖν, ὧδε κἀκεῖσε. [l] [βιάζεσθαι δὲ δεῖ, conare oportet] * ὑπολαμβάνειν, ἡνίκα ἑαυτὴν (καθ᾽ ἑαυτὴν) ἡ μήτρα ἀνοιχθῇ. μὴ βιάζειν (δὲ) ἡνίκα ἑαυτὴν ἀποκλείσῃ, μὴ τῇ ζέσει, ἢ τῇ τοῦ αἵματος ῥύσει [m] ἢ αὐτῆς τῆς μήτρας ἡ ἀγωγὴ εἰσδύῃ. Αἱ δὲ ἐκ πλαγίου ὑπηρέτριαι, ἀνέδην τινὰ γοῦν, τῶν χειρῶν [n] ἐφηπλωμένων, κάτω τὴν νηδὺν κατάξωσιν. Ἡνίκα δὲ τὸ ἔμβρυον ἐξελθεῖν ἄρξηται ταῖς χερσὶ [o] λίνον ἐχούσαις ἡ μαῖα αὐτὸ ἀποδέξεται, ὡς λειότατα καὶ εὐμελέστατα, ἵνα μηδὲ τῶν ἰδίων δακτύλων πέσῃ. a sedile. b adducere. c aliquantulum. d ne pariens præ uerecundia se concludat. e ad inferiores partes exponat. f ut cum linteo manus eius foris excludant. g diu. h Latin. addit, ne quassatio capiti & ceruici infantis adducatur. i ὑγρῶν mergentibus humoribus per ipsum. k in diuersum l apprehendere. m ἡ τῆς μήτρας ἀγωγὴ εἰσδύῃ, id est, matrix ipsa retrocedat & adducatur. n apertis. o pannum.

νγ. Εἰ [a] τι δ᾽ ἂν (τῶν δευτέρων) ἐναπομένῃ, τί ποιητέον;

Εἰ ἔτι τὸ σῶμα ἀνέῳκται, εὐθέως ἡ μαῖα τὴν ἀριστερὰν χεῖρα βαλλέτω, καὶ ὁποῖα μόρια αὐτοῦ εὕρῃ κρατησάτω. καὶ εἰ μὲν [b] ἀπὸ τοῦ βάθους ἀπέστη, κατάγῃ· καὶ * ὠφέλιμος ταῖς ἰδίαις βίαις καὶ αὐτὴ ἡ πίκτουσα. εἰ μέν τοι ἀπὸ τῆς μήτρας κατέχεται, πλαγίως ὧδε κἀκεῖσε μεταφορεῖ, [c] εἰ μὴ ἀνεύθετον διασῇ ἡ μήτρα ἔσω ἀποκλείσῃ. Εἰ δὲ βραδύνῃ, τὸ ἔμβρυον ἄλλῃ γυναικὶ παραδώσει, καὶ αὐτὴ τὸν ὀμφαλὸν [d] ἀποκόψει. Εἰ δὲ κεκλεισμένον εἴη τὸ στόμα, ὥστε μήτε τὴν χεῖρα εἰσπέμπειν, μήτε αὐτὸ ἐξελθεῖν δύνηται, χρήσθω πᾶσι τοῖς χυλοῖς καὶ [e] ἐγχυματισμοῖς, οἷς πρὸς ζέσιν τῆς μήτρας χρῆσθαι εἰώθαμεν. ταύτῃ γὰρ τῇ ἐπιμελείᾳ, χαλαρὰ γεγονυῖα ἡ πᾶσα [f] ἐπίσχεσις, εἴ τι δ᾽ ἂν ἐκεῖ ἐναπομένῃ, [g] οὕτως πίπτει. a si enim ibi secundina remanserit. b fundo non adhæreat. c neque in directum conetur, ut non matrix simul adducatur. d præcidet. e encathismate. f strictura. g mox.

ὠφελάτω.

νδ. Τίνα ἐστὶν ἅτινα περὶ τὴν [a] διακράτησιν τῶν δευτέρων οἱ ἀρχαῖοι παρεσχήκασι;

Πταρμικὰ, καὶ [b] κλιμακισμοὺς ἀνηρτημένους, καὶ πόματα δὲ ἐδίδοσαν, ἅτινα ἐκβάλλειν δυνηθῶσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὑποκαπνίσματα ὑποτιθέασιν. ἔτι δὲ καὶ πεσσοὺς, οἷς τὸ αἷμα ἐκβάλλειν δύναιντο. ἀλλὰ καὶ σάρκα [c] εἰς αὐτὸ τὸ θυλάκιον ἐνδεσμεύουσιν. ἅπερ ἡμεῖς πάντα [d] δεδοκιμάκαμεν. [e] εἰ μέν τοι ζέσεις αὐτοῖς τοῖς μορίοις ποιεῖν δύναται, καὶ * προόντα ἀνέδην ὑπερθέσεως τοῦ αἵματος ῥύσιν. a retentione. b à scala suspensiones. c ad. d reprobamus, ἀποδεδοκιμάκαμεν. e siquidem.

χωρεῖσαι.

νε. Πῶς διάγειν δεῖ μετὰ τὸν τοκετὸν τὴν [a] λοχεύουσαν;

[b] Σπόγγῳ αὐτῶν τῶν τόπων ἐκμαχθέντων, ῥιφήτω ἐν τῇ κλίνῃ, ἐν σκεπεινῷ κοιτῶνι, ὀλίγον [c] ἀνεῳγμένων τῶν ποδῶν, ὅπως εἴ τι δ᾽ ἂν ἐξ αὐτῆς ἔξω ἐξελ

θεῖν

θεῖν ἄρξηται, μὴ ἐμποδίζηται. ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτοὶ οἱ τόποι [d] πανίῳ σκεπασθήτωσαν, οὕτως ὅπως συνεχῶς ἐκεῖσε ἀλλαχθῇ. ἀλλὰ μὴν ἐρίοις καθαροῖς καὶ τὰ κτένα, καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα σκεπασθῆναι δεῖ. Καὶ εἰ μὲν ἄνευ πόνου ὁ τόκος γέγονεν, ἐλαίῳ προσφάτῳ σὺν ὀλίγῳ οἴνῳ μεμιγμένῳ αὐτὰ τὰ μέρη ἐμβρέχειν. Εἰ δὲ κοπώδης ὁ τόκος προῆλθεν, ἐλαίῳ γλυκεῖ καὶ θερμῷ ταῦτα πάντα ποιεῖν. ἔπειτα ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις αὐτὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς ἀπέχειν. τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ διὰ τῶν θερμῶν ἐγκαθισμάτων καὶ ἐπαλοιφῆς θεραπεύειν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὕδατι θερμῷ πυριάσεις τὸ πρόσωπον. ἁπλᾶς δὲ τροφὰς, τουτέστιν ἄρτον καὶ [e] ὕδωρ, ἢ [f] προσφάγια καὶ ὠὰ ῥοφητὰ δώσεις: καὶ κελεύσεις αὐτὴν ἀνακτᾶσθαι, καὶ ὕδωρ θερμὸν δοῦναι. Τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ [g] μηδεμιᾶς συμβαινούσης αἰτίας, βαλανείῳ χρῆσθαι, καὶ ποικίλῃ τροφῇ, καὶ οἴνῳ ὀλίγῳ * ὑδαρεστέρως συγκεκραμένῳ. a foetam. b spongia longa. c patentibus. d pannis. e aqua calida. f pultes. g nullis occurrentibus querelis. ὑδ. [illegible]

νγ. πῶς γινώσκομεν μετὰ τὸν τόκον ἱκανὴν τὴν κάθαρσιν συνδεδραμηκέναι;

Διότι [a] πρῶτον μὲν τὸ αἷμα (videtur addendum καθαρὸν καὶ πολύ:) δεύτερον τρυγῶδες καὶ ἔλαττον, ἔσχατον ὡς πυῶδες. a eò quòd primò sanguis uberrimus fiat: secundò feculentus & paucus: nouißimè purulentus.

νδ. Εἰ δὲ ἐκ τῆς [a] ὁρμῆς καὶ τάσεως συνεχέστερον ἐν τῷ τόκῳ τὰ [b] ῥεύματα συμβαίνουσι, πρὸς ταύτας τί ποιεῖν ὀφείλομεν;

Μετά τινας ἡμέρας τοῦ τόκου κηρωτὰς ἐπιτιθέναι δεῖ, αἳ σκευάζονται κηρῷ καὶ ἐλαίῳ ῥοδίνῳ, λιθαργύρῳ καὶ ψιμμυθίῳ, καὶ στυπτηρίᾳ στρογγύλῃ: καὶ [c] αὐτὴν φασκιοῦμεν. a conatu. b ruptiones, ῥήγματα. c puerperam.

νε. Τίς ὀφείλει ἐπιμέλεια ἢ παρηγόρησις τῶν μαζῶν μετὰ τὸν τόκον, τοῦ γάλακτος ἐπιφέροντος σὺν τάσει καὶ βαρείᾳ ὀδύνῃ, ἀλλὰ μὴν καὶ ζέσει;

Ἐπιθεῖναι ὀφείλομεν πρῶτον τὰ μετρίως ἐπέχειν δυνάμενα, τουτέστι σπόγγους μαλακοὺς ἐν ὀξυκράτῳ βεβρεγμένους: ἢ ἄρτον ἐν ὀξυκράτῳ βεβρεγμένον, [a] καὶ σὺν ταῖς παλάμαις ἀνατρίβειν. a uel cum palmulis tritis.

νϛ. περὶ ἐπισχέσεως τοῦ γάλακτος.

Εἰ δὲ τὸ γάλα ἐπέχειν ἐθέλεις, βοτάνην ψύλλιον καὶ κορίανδρον χλωρὸν, καὶ * σταφυλὴν [a] ὄμφακος λελειωμένην, ῥαίνειν ἢ κηρωτῇ προσμιγνύειν. an strychnum. a uuam lupinam.

ξ. περὶ ζέσεως τῶν μαζῶν.

Εἰ δὲ ζέσις ἐπαυξηθῇ τῶν μαζῶν, παρεκτέον ὅσα τὰ χαλᾶν αὐτοὺς δυνάμενα: [a] πυρίαν δηλαδὴ ἐλαίου θερμοῦ, ἢ ὕδατος θερμοῦ, καὶ [b] χυλὸν κατάπλασμα. ἀλλὰ μὴν καὶ ἔμπλαστρον ἐκ τῶν σπερμάτων. καὶ ἐν τῇ μειώσει κηρω-

τῶν. a fomentatio. b ſuccorum catuplaſma: fortè diacbylon.

ξα. Εἰ δὲ ἡ λεχὼ αὐτὴ θηλάσαι δυνηθῇ, τί ποιήσομεν;

Καθάπερ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ταύτην καλῶς χρῶ τῶν πραγμάτων.

ξβ. Εἰ δὲ ἄλλη θηλάσει, πῶς ἂν τῇ τεκούσῃ τὸ γάλα ἐπισχῶμεν;

Λίθον σάμιον πυρίτην καλῶς λελειωμένον μίξωμεν κηρωτῇ, [a] καὶ κατ' ὀλίγον σφικτότερον τῇ χειρὶ αὐτοὺς τοὺς μαστοὺς * φασκιόνειν ἀρχόμεθα. φεύγομεν δὲ ἐκεῖνα ἅπερ ἡ ἀρχαιότης ἐπετίθει: τουτέστιν ὑδράλμην, κύμινον, καὶ στροβίλους, καὶ στυπτηρίαν σχιστὴν, καὶ κισσόν. ἅπερ πάντα τῇ ἰδίᾳ δριμύτητι τὴν ὁρμὴν τῆς ζέσεως διπλῆν ποιῆσαι δυνήσονται. τοῖς γὰρ χαλαστικοῖς πράγμασι τὸ οἴδημα τῶν μαστῶν καλῶς [b] δέχεται. a & utimur: & paulatim ſtricta mamma, ipſas faſciare iubemus. b paſsiuè pro tractatur.

φασκιοῦν.

ξγ. Ἐκ ποίων σημείων δοκιμάζομεν τὸ νήπιον ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὸ ἀνατραφῆναι;

Ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἐκείνη, ἥτις ἐκεῖνο ἐν τῇ γαστρὶ εἶχε, πάντας τοὺς μῆνας γέγονεν ὑγιής: καὶ περὶ ζωτικῷ μηνὶ ἐστὶ γεγεννημένον: καὶ αὐτὸ τὸ νήπιον [a] πανταχῶς εἴη [b] ὁλόκληρον, καὶ πάντας τοὺς πόρους καὶ τὰς ἐξόδους ἀνεῳγμένας ἔχῃ, [c] καὶ φωνὴν στερεὰν * εὐθέως ὅταν ἐκπέμψῃ, μάλιστα ἡνίκα προσνενευμένον εἴη, ἢ μαλακῶς τοῖς δακτύλοις θλιβὲν φωνὴν ἐκπέμψῃ. Ταῦτα πάντα τῆς ὁλοκλήρου [d] αἰσθήσεως εἰσὶ μαρτύρια, καὶ πεπληρωμένῳ χρόνῳ γεννηθὲν τὸ νήπιον δείκνυσι. a omnibus partibus. b integro. c uocemq; ualidam ſtatim ut cadat emittit. d ſanitatis.

εὐθέως ἐκπέχθῃ, μάλιστα, &c.

ξδ. Τίσι μησὶ ζωτικὰ γεννῶνται;

Μάλιστα μὲν δεκαταῖα καὶ ἐνναταῖα. δευτέρᾳ δὲ τάξει ἑβδομαῖα. ὅθεν δυσχερῶς τινὰ ἐκφεῦξαι εἰώθασι τὰ ἐν ἑβδόμῳ [ὀγδόῳ] μηνὶ γεννώμενα.

ξε. πότε καὶ πῶς τὸν ὀμφαλὸν ἀποτέμνειν ὀφείλομεν;

Ἡνίκα βραχὺ τὸ νήπιον ἡσυχάσῃ ἐν τῇ γῇ, ἀπὸ τῆς γαστρὸς τεσσάρων δακτύλων μήκοθεν, [a] σμίλῃ ἢ μαχαίρᾳ ὀξυτάτῃ τμητέον: μήτε [b] ὑπερθέσει τῶν ἀρχαίων συναινεῖν, οἱ ξυλίνῳ ἢ ὑελίνῳ, ἢ καλάμῳ ὀξυτάτῳ, ἢ * φλοῦ ἄρτου ἔτεμνον. Ἔπειτα ἡνίκα ἀποτέμῃς, τὸ αἷμα, ὅπερ ἐν αὐτῷ ἀπομένῃ, πιεσθὲν ἀναξηρανεῖς, καὶ [c] ἐρίῳ κεκλωσμένῳ ἢ μίτῳ δήσεις, μὴ τῇ ἐπακολούθῳ διαῤῥοίᾳ τοῦ αἵματος τὸ νήπιον κινδυνεύσῃ. ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἑκατέρων μερῶν, δεσμευθήτω, καὶ οὕτως ἐν τῷ μέσῳ τμητέον: [d] μή πως καὶ ἡ τεκοῦσα τὴν ἀποῤῥοὴν τοῦ αἵματος οὐχ ὑποφέρῃ. a ſcalpello. b ſuperſtitioni c lana torta. d ἡ τίκτουσα, ne & ipſa quæ parit fluxum ſanguinis, patiatur.

φλοῦ in datiuo.

ξς.

ξϛ. Διὰ τὴν αἰτίαν τὸ νήπιον ἐπιπάσσεται ἢ λοῦται;

Οἱ μὲν ἀρχαῖοι οἴνῳ σὺν ὑδραλμῇ αὐτὸ ἀπέλουον. τινὲς δὲ a κηκίδιον ξηρείων, ἢ μύρτων ἐπέπασσον. ἡμεῖς δὲ ἐπιμελῶς ἁλὶ λελειωμένῳ καὶ ἀφρονίτρῳ ἐπιπάσσομεν. τὰ γὰρ προειρημένα ἔδει τῇ ἰδίᾳ ὀδμῇ αὐτὸ πατάσσειν. καὶ μὴ δεῖ πολὺ σφιχθῆναι. τῇ γὰρ τοιαύτῃ συσφίγξει κατέχεται. a alij lotium puerile, & puluerem gallarum uel myrtæ aspergebant.

ξζ. πῶς τὰ ἐπιπάσματα τῷ νηπίῳ ἐπιπάσομεν ἐπιμελῶς;

Εἰ δὲ πολὺ μαλακὸν ἐστὶ τὸ νήπιον, προσμεμιγμένῳ a μέλιτι, ἢ ἐλαίῳ, ἢ χυλῷ τήλεως, οὕτως αὐτὸ ἐπιπάσσειν ἢ ἐπιχρίειν καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα δεῖ, ὡς μήτε τῷ στόματι, μήτε τοῖς ὀφθαλμοῖς τι ἐξ αὐτῶν ἐμπέσῃ. ἐκ b τούτου αὐτὸ ἀπολούειν, καὶ ὕδατι θερμῷ καταντλεῖν. δακτύλῳ δὲ ἐν ταῖς ῥισὶν ἢ τῷ στόματι ἐμβληθέντων, πάντα καθαρθῆναι (χρή,) καὶ ἔλαιον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ νηπίου ἐπιχέειν. ἐκεῖθεν τὸν μικρὸν δάκτυλον εἰς τὴν ἕδραν τοῦ νηπίου ἐμβάλλειν, καὶ τὸν c ῥύπον ἆραι δεῖ: καὶ τὸν ὀμφαλὸν ἐρίῳ δεδεμένον ἐν d μέσῳ αὐτῷ ἀποτιθέναι, καὶ ῥάκει ἐλαίῳ ἐμβεβαμμένον περισκεπάζειν. a sale, non placet. b dein cum siccatur corpus, aqua cum abluere, & aqua calida ipsum lauare debes. c egonium. d in medietate sui præcidere.

ξη. πῶς τὸ νήπιον φασκιώσομεν;

* Ἐπιτεθέντα a αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις μηροῖς ἐξ ἐρίου φασκίαι καθαραὶ καὶ πλατεῖαι, καὶ ἱκανῶς μακραί, εἰς τὰ ἕκαστα μέρη b ἐνειλύειν, οὕτως ἵνα ἐκείνους τοὺς τόπους τοὺς ὄντας ἰσχνοὺς συσφίγξῃ, καὶ πρότερον χαυνότερον c περισταλῶσι. d ἔπειτα ἐζευγμένων τῶν χειρῶν ταῖς πλευραῖς, καὶ γόνυς τοῦ ἐρίου ἐπιτεθέντωσαν, μή πως αὐτίκα τῇ * στάσει τῶν ὀστῶν θλασθῇ, πλατυτέραι φασκίαι ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ * φασκιοῦσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν κεφαλὴν ῥάκει ἢ ἐρίῳ καθαρωτάτῳ σκεπάζειν. a supposita femoribus eius fasciæ è lana munda. b in puluere ualeat. c circumcingantur. d deinde coniunctis ita genibus & talis, lana interponatur: ne ita coniunctis aliquid de membranulis cassetur.

Υπὸ. τάσει. * φασκιῶν.

ξθ. ποῦ τὸ νήπιον κεῖσθαι δεῖ;

Ἐν τόπῳ δηλαδὴ μετρίως θερμῷ, οὕτως ὡς a μηδὲν ἐκεῖ ὀσμὰς εἶναι, μήτε σφόδρα ἢ φωτεινός. ἡ δὲ στρωμνὴ τῆς κοίτης αὐτοῦ οὕτως ἔσω ἐστρωμένη, b μαλακή, ἀλλὰ μὴ σφόδρα: ἵνα c μὴ πολὺ κείμενον τὴν ῥάχιν τὸ νήπιον, ἢ τὸν τράχηλον διαστρέψῃ. οὕτως μετρίως μαλακῶς καθιδρυμένης καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ νήπιον κεῖσθαι δεῖ. a ita ut nihil oleat. b stratum eius sit concauum, nec ualde molle. c ne multum iacendo.

ο. πότε τῷ νηπίῳ τὴν θηλὴν δοῦναι δεῖ;

Ἡνίκα [a] μετὰ τὴν πᾶσαν κίνησιν τὴν εἰς αὐτὸ γεγενημένην παρὰ τῆς διαθέσεως, τουτέστι μετὰ ὀκτὼ ἢ δέκα ὥρας. *a cum post omnem commotionem quietus effectus fuerit.*

οα. Ὁποίαν πρῶτον τροφὴν τὸ νήπιον λαμβάνειν ὀφείλει;

μέλι.

Τοιαύτην τροφὴν λαμβανέτω, δυναμένην καὶ τὸν στόμαχον αὐτοῦ καὶ τὴν γαστέρα καθᾶραι, καὶ αὐτὸ τρέφειν, τουτέστι * μέλι [a] ὀλίγον καθεψημένον. εἰ γὰρ ὠμὸν εἴη, καὶ αὐστηρόν ἐστι καὶ φυσῶδες. εἰ δὲ πλέον εἴη ἑφθὸν, ἐπέχει. *a modicè.*

οβ. Πῶς τὸ μέλι δώσομεν τῷ νηπίῳ;

Τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ ἡ τροφὸς αὐτοῦ τὸ στόμα ἤδη χρίειν, ἢ μελίκρατον χλιαρὸν ἤδη στάζειν, καὶ οὕτως [a] ἤδη τὸ γάλα προσφέρειν ὀφείλει. *a & sic secunda die lac offerre.*

ογ. Εἰ τὸ μητρικὸν γάλα δοθῆναι δεῖ, ἢ ξένον, μετὰ τὸν τόκον τῷ νηπίῳ;

Τὸ μητρικὸν γάλα οὐκ ἔστιν εὔχρηστον, ἀλλὰ τὸ ξένον. ἐπεὶ τὸ μητρικὸν ἐκ τοῦ κόπου τοῦ τόκου, καὶ τῆς καθάρσεως κακόν ἐστι, καὶ παχὺ, καὶ ἄπεπτον.

οδ. Ποῖον δέ ἐστι τὸ καλὸν γάλα;

ἐνσταζόμενον ὄνυχι.
* ὑπερχυθῇ.

Δηλονότι τὸ μετρίως λευκὸν, μήτε ὑποπέλιδνον, μήτε ὅμοιον γύψῳ, μήτε ὑποξῶδες: ἀλλὰ μετρίως [a] τετυρωμένον, ὅπως * βασταζόμενον λεπτότατος καταπλατυνθῇ, [b] μήτε * ἐκχυθῇ. ἡ δὲ λοιπὴ διαφορὰ τῆς οὐσίας δηλαδὴ καὶ τοῦ χρώματος, κακὸν γάλα δείκνυσι. *a coagulatum. b ne superfundat & cadat.*

οε. Πότερον τῷ μητρικῷ γάλακτι θρεπτέον τὸ νήπιον, ἢ τῷ τῆς τροφοῦ;

Φιλικώτερον μὲν παρὰ τῆς μητρὸς τραφῆναι δύναται, [b] ὅπως μετὰ τὸν τόκον ὑγιὴς εἶναι δυνηθῇ. ἄμεινον μὲν οὖν παρὰ τῆς τροφοῦ τρέφεται. ἡ γὰρ μία τροφὴ οὐδὲ ἱκανῶς τοῖς δυσὶ ζώοις ἐξυπηρετεῖται. *a mammæ. b verùm matronam ut post partum sana esse possit, melius à nutrice nutriri. unum enim lac maternum sufficienter duobus infantibus ministrare.*

ος. Ὁποία ἐστὶ τοίνυν ἐπιτήδειος τροφὸς πρὸς τὸ τρέφειν τὸ νήπιον;

μεγάλας κοιλότητας.

Ἡ ἡβάσκουσα, [a] καὶ ἡ διχῶς τετοκυῖα, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ ἰδίου σώματος καλὴ τὸ χρῶμα εἴη, καὶ τὸν θώρακα πλατὺν ἔχῃ: [b] τοὺς δὲ μαστοὺς αὐταρκεῖς, σμικροὺς ὀλίγον, καὶ μήτε πολὺ * μεγάλας κοιλότητα ἔχειν, μήτε πάλιν ἀραιοὺς καὶ βραχεῖς. ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ συνετῇ, καὶ ὁλοκλήρῳ διαθέσει φιλεῖν τὸν παῖδα δυνηθῇ: καὶ ἥτις οὐ προπετῶς ὀργίζεται, ἀλλ' εἰ καὶ δυνατόν ἐστιν Ἑλληνὶς καὶ καθαρά. *a Lat. text. non habet. b Aegineta l. 2. Mammæ sint magnæ, papillæ neque compressæ, neque aversæ.* μήτε μεμυκυῖαι, μήτε ἀπεστραμμέναι.

οζ. Ὁποίως διαιτηθῇ ἡ τροφός.

Κοι-

Κοινῶς, καθὼς πάντες οἱ ἄνθρωποι, ὅπως ὑγιὴς εἶναι δυνηθῇ. Γυμνάζεσθαι τοίνυν, ª τὸ σῶμα ἀνακτᾶν, © τροφὴν ἱκανῶς λαμβάνειν (αὐτὴν δέ:) καὶ ἀεὶ τὴν μέθην καὶ τὴν ἀπεψίαν ἀποφεύγειν. καὶ πάσας μὲν τὰς διακινήσεις, ἰδικῶς τυχὸν (ἰδικῶς δὲ) τὰ ἀνώτερα μέρη, καὶ τὰς χεῖρας ὅτι μάλιστα γυμνάζειν, ὅπως πλέον τὸ γάλα καὶ πεπεμμένον τοῖς μαστοῖς ἐπιῤῥεύσῃ. καὶ εἰ γενέσθαι δυνατόν ἐστι, εἰς τὸν ἴδιον ἄνδρα καθόλου μὴ προσπελαζέτω, μήπως τῇ ἀφροδισίῳ χρήσει τὴν κάθαρσιν ἀναμνησθῇ, ἧς ἐπερχομένης τὸ γάλα ἐξαφανίζεται, καὶ ἀποσβέννυται. Ταῖς δὲ πρώταις ἡμέραις ἀφ' ἧς θηλάζειν ἄρχεται, ἁπλᾶς τροφὰς λαμβανέτω, καὶ ὕδωρ πινέτω, μὴ στερεὸν τὸ γάλα διὰ ἀρτιγενῆ νηπίῳ σὺν δυσχερείᾳ διὰ τοῦ στενοῦ λάρυγγος κατέλθῃ. καὶ καθάπερ τὸ βρέφος ᵇ παρερχομένων τῶν ἡμερῶν καὶ μηνῶν στερεοῦται, οὕτως καὶ στερεὰς τροφὰς λαμβάνειν ἄρξηται αὐτή. κονδῖτον πρῶτον πινέτω, καὶ τότε τοίνυν οἶνον προσμίξει, ὅτε πρῶτον ἤδη τὸ νήπιον ἄνευ βλάβης ταύτην τὴν πέψιν ὑποφέρῃ. *a lauacro uel unctione corpus reficere. b accedentibus.*

οη. πῶς λέγεις ἐν τῇ ἀρχῇ τὸ νήπιον καχεκτεῖν;

Δηλαδὴ ἐὰν ἡ τροφὸς αὐτοῦ οἶνον πολὺν πίνει, ἡνίκα ὅλους τοὺς μῆνας ª τὴν ἰδίαν μητέρα πίνουσαν οὐκ ἦν καλῶς ληφθείς. Καὶ γὰρ ἡνίκα ἐν τῇ γαστρὶ ἔμιμνε, πρὸς τὴν προσφερομένην πέψιν ἡ μήτρα αὐτοῦ τὰς ὑπηρεσίας ἐποίει, καὶ οὕτως αὐτῷ πεπεμμένον τὸ γαλακτῶδες εἰσέβαλλε. νυνὶ δὲ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας κεχώρισται τὸ νήπιον, μὴ ἰσχύον πρὸς τὰς προσφορὰς τὰς δυσχερεστάτως πεπτομένας. Καθάπερ γὰρ καὶ * τὸ μῆλον, ἕως οὗ ἐν τῇ μήτρᾳ τοῦ δένδρου εἶναι δυνηθῇ, τὰς συμβαινούσας ὑφίσταται ζάλας. ἡνίκα δὲ κεχωρισμένον ἂν ἀπὸ τοῦ δένδρου καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας οὐσίας μόνον ἂν τεθῇ μένον, πρόδηλον ὅτι ὀλίγου ἀνέμου πνέοντος ἐνοχλεῖται καὶ καχεκτεῖ. *a cùm tot mensibus mater sua bis & alijs rebus custodita sanum conseruauerit.* ὁμοίως.

οθ. ποῖά εἰσι τὰ γυμνάσια τὰ γενέσθαι δυνάμενα τῷ παιδίῳ;

Ἢ [καθ' αὑτὸ νοεῖ] ἐν τῷ ὅλμῳ τέρψις γενέσθω, ἢ σὺν ἄλλοις τὴν χεῖρα βάλλοι * ἀλφιτὸν καὶ ἄλευρον ποιεῖν, κλίνην στρῶσαι, καὶ ὕδωρ βαστάσαι. fortè ἄλφιτον.

π. Τί ποιητέον ἐὰν τῆς τροφοῦ τὸ γάλα ἂν ª ἐξίτηλον;

Ἑτέρας τροφοῦ γάλα λαμβανέτω, ᵇ ἢ ἐὰν οὐκ ἔστιν ἄλλη, αὐτὸ τὸ θηλαζούσης τῇ ἁρμονίᾳ συνδεδέσθω. *a exterminatum. b uel si non sit alia, illi: ut lac exterminatum, competenti diligentia prouocetur & ad moderationem reducatur.*

πα. Τί δὴ ποιήσουσιν ἡνίκα ἂν τὸ γάλα ἐξαφανίζηται;

* Λείπει.

πβ. Τίνα παρέχουσιν οἱ ἀρχαῖοι, ἵνα τὸ γάλα πλεονάσῃ ταῖς τρεφούσαις;

[a] Κελεύουσι τοὺς μαστοὺς πάντη τῶν ζώων ἐσθίειν, τῶν χελιδόνων τῶν νεωστὶ κεκαυμένων, ἢ * τῶν νυκτερίδων τὴν [b] φέρουσαν σὺν οἴνῳ πίνειν διδόασιν, ἢ σὺν ὕδατι λελυμένην τοὺς μαστοὺς αὐτῶν ἐπιχρίουσιν. ἅπερ ἡμεῖς πάντα ἀποδοκιμάζομεν. ἐν μέν τοι τῇ [c] ἀκαιριότητι ταύτῃ ἐξαφανίζεται ὁ στόμαχος, καὶ τὰς τροφὰς διαφθείρειν ἄρχεται. ἔπειτα ἔλαττον τρέφοντα τὸ σῶμα, πολὺ ἧττον τὸ γάλα ποιοῦσι. (Melius forte, ἔλαττον τρεφόμενον τὸ σῶμα πολὺ ἧττον τὸ γάλα ποιεῖ. sed sensus idem est.) *a Lat. text. addit: Si lapsum est, cibis & potionibus competentibus confortetur. b cinerem. c importunitate.*

* χελιδόνων: Nihil tale de uespertilione uel ex eo remediis, ab alio quoquam traditum reperio.

πγ. Τί ποιητέον ἐκείναις αἳ ὑπὲρ τὸ καθῆκον τὸ γάλα, ἢ πυκνὸν αὐτὸ ἔχουσιν;

Ἰσχυροτάτοις γυμνασίοις καὶ καμάτῳ [a] χρῆσθαι ὀφείλουσιν, ἵνα τὴν πλεονεξίαν τοῦ γάλακτος μειώσωσιν. εἰ δὲ πυκνόν ἐστι σφόδρα, [b] τροφὰς λαμβανέτωσαν, αἵ τινες ὀλίγον τρέφειν δύνανται, οὕτως ὅπως ξηραὶ μὴ ὦσιν. ὕδωρ τοίνυν πινέτωσαν, καὶ καθ᾽ ἡμέραν τῷ βαλανείῳ χρήσθωσαν.
a interpres addit, & stipticis rebus. b cibum digestibilem.

πδ. Δι᾽ ἣν αἰτίαν τὰς δριμείας καὶ ἁλυκὰς τροφὰς τὴν τροφὸν λαμβάνειν οὐκ ἐᾶν δεῖ.

* Λείπει.

πε. Πῶς τοίνυν διαιτητέα ἐστὶν ἥτις τὸ γάλα ἐφθαρμένον ἔχει;

Καλοῦ χυλοῦ [καὶ εὐπέπτους] τροφὰς λαμβανέτω. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ ὑποχόνδρια ἐπισκεπτάτω, μὴ ἴσως οὐ πέπτωσιν. ἢ τῷ ἀνδρὶ χρήσθωσαν (lege, καὶ τῷ ἀνδρὶ μὴ χρήσθωσαν.)* ἢ πόματά τινα λαμβανέτωσαν, δι᾽ ἃ [a] ἐπανορθωτέαι ὦσιν, ὅπως τοίνυν καὶ τὸ γάλα καλὸν εἶναι ἄρξηται.
a quæ stomachum custodire ualeant, & lac augere.

* καί.

πϛ. Πῶς ἀνορθῶμεν τὰς τὸ γάλα ὑδαρὸν ἐχούσας;

* Ἀραιῶς μὲν λουσάσθωσαν, καὶ οἶνον πινέτωσαν. συνεχῶς τροφὴν λαμβανέτωσαν, ἀλλὰ μὴν καὶ πολὺ στερεὰν καὶ τρέφουσαν, καθάπερ εἰσὶ τὰ σκληρὰ [a] προσφάγια. ᾠὰ τοίνυν ἐκζεστὰ ἢ τηγάνιστα, (καὶ κρέα) χοίρεια καὶ αἴγεια χρήσθωσαν. *a pultes.*

* σπανίως.

πζ. Ποσάκις τὸ νήπιον ἐν ἡμέρᾳ λουτέον;

Ἅπαξ μὲν λουτέον: καὶ εἰ ἀνάγκη τις συμβαίνῃ, ἢ δὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ λουτέον. τὸ γὰρ συνεχὲς βαλανεῖον, [a] τακερὸν τὸ σῶμα ἀποτελεῖ. *a tabidum.*

πη. Ἐν ποίῳ τόπῳ λουτέον τὸ νήπιον;

Ἐν

Ἐν σκοτεινῷ ἢ ἀκράτως θερμῷ λουτέον τὸ νήπιον, καὶ οὐκ ἐν ψυχρῷ ἢ ἱκανῶς θερμῷ.

πθ. πῶς ᵃ φασκιωτέον τὸ νήπιον (μετὰ τὸ βαλανεῖον;)

Καθέζεσθαι ὀφείλει ἡ ᵇ μαῖα, καὶ τῶν γονάτων ἐζευγμένων ἐν τοῖς ἰδίοις μηροῖς βεβλημένον ῥάκει τὸ νήπιον λαμβάνειν. καὶ ἀφαιρεθεισῶν τῶν φασκιῶν ἐλαίῳ χλιαρῷ ἀλείφειν. καὶ ἐν λεκάνῃ μεγάλῃ ὕδωρ θερμὸν καὶ διαυγὲς ἢ αὐτοῦ ὀσμῆς βληθὲν συγκεράσαι. καὶ κατόπιν τῇ ἰδίᾳ ἀριστερᾷ χειρὶ ὑπὸ τὴν δεξιὰν μασχάλην τὸ νήπιον κρατεῖν οὕτως, ἵνα ὁ θώραξ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἀγκῶνα αὐτῆς κεῖσθαι. ἔπειτα ἐν τῷ ὕδατι * καθιεῖσα ᶜ ὁμαλῶς, πυειάζειν πρῶτον τὸν νῶτον· ἔπειτα ὕπτιον ἀνεστραμμένον ἢ πάντα τὰ μέρη καταντλεῖν, ἵνα τοὺς πάντας ῥύπους τοὺς ἐν τῷ τραχήλῳ ὄντας καὶ τῇ μασχάλῃ ἤδη με[illegible] ἀπομαχθῶσι, καὶ τοῦ δακτύλου ἐμβληθέντος ἐν τῷ στόματι τοῦ νηπίου τοὺς σιέλους αὐτοῦ ἀπομάττειν, καὶ λείως τὴν γλῶτταν καὶ τὰ οὖλα ἀνατρίβειν. ἔπειτα πλατείᾳ τῇ χειρὶ ἤδη τὸν κτένα ἀποθλίβειν, ᵈ πῶς ἀναμνησθῇ τὴν ὑπηρεσίαν. ἀλλ' ἡνίκα ἤδη τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς ᵉ ὅσον τι θερμανθείη, ᶠ ἱκανῶς ἀπολοῦσαι, καὶ ἀνακουφῆσαι, καὶ ἐν χλιαρῷ ὕδατι ᵍ πάλιν αὐτὸ καθιέναι, ὅπως τὴν χρῆσιν τοῦ ψυχροῦ ἐθίζειν τὸ νήπιον δυνηθείη. καθιεῖσα.

a melius interpres: Quomodo disponendum est lauacrum? b nutrix. c expositum. d ut urinæ officium commemoret. e aliquantum. f sufficienter obruisse, lauare. g L. non habet.

ϛ. Διὰ τὴν αἰτίαν μετὰ τὸ βαλανεῖον τὸ νήπιον τῶν πελμάτων ἀνορθουμένων τὴν κεφαλὴν κάτω κρεμνᾶται;

Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο, ἵνα αἱ τῶν * τὰ βάθη αἱ (καὶ) πᾶσαι ζεύξεις ἐκταθῶσι. τῆς ῥάχεως τοίνυν τόπον δῆλον ἀναληφθέντι, εὐρυχωρίᾳ εὐχρηστάτῃ περιπλέκονται, καὶ μήτε τοῖς ἰδίοις πράγμασιν ἐμπλέξαι δυνηθῇ. forte, κατὰ τὰ βάθη.

ϛα. Ὁποίως τὰ νήπια ἀλείφειν χρή;

Τρίβειν δὲ εἰς τοὺς ὀδεῦντας τεθειμένους, ἔπειτα ᵃ τοίνυν ὑπτίους, τοῖς ἰδίοις μηροῖς πρῶτον ὑποτεθέντος ῥάκει, ᵇ οὕτως ἐνίοτε * ὅσιως ἐπαλέψαι ὅλον καὶ ἐκτεῖναι, ἀλλὰ μὴν καὶ κατακάμπτειν. ὁμοίως τοὺς πόδας, καὶ τὰ ἕκαστα μέρη οὕτω σχηματίσαι, ἵνα ἅπερ συγκεκυφωμένα εἶναι ὀφείλουσιν, ᶜ ἀποθλίβειν, ἢ τὰ ἰσχνὰ δὲ ὄντα ᵈ συνεπέχειν, τὰ ἐξέχοντα κατενεγκεῖν. Τοὺς ᵉ ὀφθαλμοὺς τοίνυν αὐτοὺς τοῖς ἰδίοις δακτύλοις ὁμαλῶς ἀνατρίβειν. Τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ στρογγύλην ποιῆσαι. τὰ δὲ ᶠ καυκάλους τοίνυν τῶν γονάτων ὀστᾶ κινεῖν. ἔπειτα ὅλον τὸ σῶμα συνεκτεῖναι καὶ καθιέναι. ἢ ὅλα τὰ μέρη τῆς ᵍ ἰδίας ὑπηρεσίας ἀνακαινίζειν. forte ὥστε.

a etiam. b ita ut aliquando singulatim manus iungat: aliquando utrasq; iungat, & extendere etiam iuuat. c premantur. d constringantur. e oculorum folliculos. f patellas. g sui officij admonere.

ϛβ. Δι' ἣν αἰτίαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν νηπίων ἐλαίῳ ἐμβρέχονται;

Διὰ τοῦτο, ἵνα [a] οἱ χιτῶνες οἱ στερεοὶ ὄντες μαλαχθῶσι καὶ ἀπομαλαχθῶσιν, ὅπως ὁλόκληρον τὸ [b] ὀπτικὸν ἔχειν δυνηθῶσι. *a ut tunicæ quibus cõstant, emolliantur. b uisum.*

ϛγ. Δι' ἣν αἰτίαν κελεύεται τῶν νηπίων μετὰ τὸ βαλανεῖον τὰ ὦτα καὶ τοὺς ῥῖνας ἀναξηραίνειν;

Μὴ τυχὼν ἐναπομείνῃ χυμὸς εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ: καὶ ἰσχνὸν ἔτι τὸ νήπιον οἱ πόροι * καταψυχρανθῶσι, καὶ καχεκτήσωσι.

καταψυχθῶσι.

ϛδ. Μεθ' ὁπόσον ἀπὸ τοῦ βαλανείου πρὸς τὸν μαστὸν προσπελαστέον τὸ νήπιον;

[a] Μετ' ὀλίγον δὲ ἡ πᾶσα ταραχὴ τοῦ βαλανείου παυθήσεται. εἰ τι δὲ πρότερον λάβῃ, διαφθείρεται, καὶ οὐ τρέφει. καὶ γὰρ ἡ αὐτὴ τροφὸς ἐὰν οὐ πέψῃ τὸ βαλανεῖον, καὶ οὕτως τὸ γάλα δώσει, καχεκτήσει τὸ νήπιον. ἄμεινον τοίνυν ἐστὶν εἰ βαλανεῖον πέψῃ, καὶ ἀναξηρανθέντων πρότερον τῶν μαστῶν, οὕτως τὸ νήπιον πλησιάσῃ. *a post modicum autem donec omnis turbo. Malim, paulò pòst, quàm omnis turbatio lauacri, &c.*

ϛε. Πῶς τοίνυν τὸν μαστὸν παραδοῦναι ὀφείλει;

Ταῖς χερσὶ λαμβάνειν τὸ νήπιον, καὶ εἰς οἱονδήποτε τοῦν πλάγιον ἐπιτεθῆναι (δεῖ:) καὶ πρὸς τοὺς ἑκατέρους μαστοὺς ἀναστρέφειν: ἵνα [a] πῶς τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν ἀριστερὰν τὸ νήπιον ἐλευθέραν ἔχῃ, καὶ ἐκ τῶν ἀμφοτέρων μαστῶν λαμβανέτω. ἔπειτα τὸ στόματι αὐτοῦ [b] ἐπιτεθεῖσαν τὴν * ῥόγα κρατείτω, καὶ ὥσπερ εἰ λαθραίως ἀποθλίψῃ, μὴ σὺν [c] καμάτῳ τὸ νήπιον * ὠφελῇ ἄρξασθαι. *a ut modò dextram manum infans, modò sinistram liberam habeat. b appositam papillam teneat. c ne cum labore infans didam sugere incipiat.*

ῥῶγα.
forte ὀφέλει.

ϛϛ. Ἀπὸ τοῦ ὕπνου τὴν τροφὸν τί ποιεῖν δεῖ;

Περιπατεῖν δεῖ αὐτὴν ὀλίγον. τοὺς μαστοὺς [a] τοίνυν ἀνατρίβειν, ὅπως τὸ γάλα ὅπερ ὁ ὕπνος [b] ἐπέσχε, διαλυθῇ: καὶ οὕτως τὸ νήπιον [c] πλησιάζειν. *a abundat. b constrinxit. c applicare.*

ϛζ. Ποσάκις [τῆς ἡμέρας] τὸ νήπιον θηλάσαι ὀφείλει;

[a] Συνεχέστερον μὲν, ἐπειδὴ ἅπαξ ὅπερ αὐτὸ ἀρκέσει λαβεῖν οὐ δύναται. Κοπιᾷ γὰρ [b] συνεχέστερον θηλάζων, καὶ ἐκ τοῦ καλοῦ γάλακτος ταχέως ἐμπιπλᾶται. [c] ὡρισμένος ἐστὶν ὁ τρόπος. ἀλλ' ἡνίκα * εἴδῃ πάντως θέλει αὐτὸ λαμβάνειν, οὕτως ἵνα πρὸ τοῦ βαλανείου, ἢ [d] εἰς αὐτὸ τὸ βαλανεῖον οὔποτε λάβοι τὸν μαστόν [e]. *a frequentius. b diutius. c non ergo terminandus est modus: sed cum uisus fuerit uelle, oportet eum accipere. d in ipso balneo. e ne lædatur cor eius.*

ἤδη.

ϟη. Τί οὖν πάσχουσι τὰ νήπια, ἢ πρὸ τοῦ βαλανείου, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ βαλανείῳ τὸν μαστὸν λαμβάνωσι;

Δεῖ (συμβαίνει) αὐτὰ πολλοῖς καὶ ποικίλοις νοσήμασι κατέχεσθαι.

ϟθ. Ποίοις σημείοις νοοῦμεν τὸ νήπιον τὴν τροφὴν λαμβάνειν ὀφείλειν;

Τηνικαῦτα μὲν, ἡνίκα τὰ ὑποχόνδρια αὐτοῦ κοῖλα ὦσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ τοσοῦτος καιρὸς παρῆλθεν, ὡς καὶ τὴν τροφὴν λαμβάνειν [a] ἠδυνήθη. τὸ στόμα τοίνυν ἀνεώξει, καὶ τὰ χείλη συνεχῶς κινήσει. καὶ [b] ἡνίκα διακινήσας τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χείλη αὐτοῦ πλησιάσουσι, καὶ αὐτὸ θηλάσεις τινὶ κλαυθμυρισμῷ. (Forte, καὶ ἡνίκα διακινήσας τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χείλη αὐτοῦ, πλησιάσει αὐτὰ καὶ θηλάσει σύν τινι κλαυθμυρισμῷ.) *a debeat. b ut cum in ante (labie) intinctum digitum labijs eorum applicuerimus, sugunt cum quodam ploratu.*

ρ. Πῶς δὲ γνώσομεν ἐφ' αἷς αἰτίαις κλαυθμυρίζει τὸ νήπιον, [ἄλλαις] ἢ διὰ τὰς τροφάς.

Τὴν φασκίαν [a] κυρίως ἐπισκεπτέμεν μὴ ἐσφιγμένη (εἴη,) ἢ μὴ * κείμενον τὸν πόδα ἢ τὴν χεῖρα διαστρέφει: ἢ ἔκ τινος νενυγμένον εἴη: ἢ τῇ πολυποσίᾳ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ γάλακτος κλαυθμυρίζει. ἐπισκοπεῖν δὲ μὴ τοῖς πολλοῖς σκεπάσμασι βεβαρημένον εἴη, ἢ μὴ ὀλίγον αὐτὸ ἐσκέπασαν: ἢ σφοδρῷ ἡλίῳ διακαιόμενον. εἰ γὰρ ἔκ τινος νενυγμένον εἴη, ἐξαπίνης κλαυθμυρίζειν ἄρξηται. τὰ σκεπάσματα δὲ τοίνυν πλεῖστα ἢ ὀλίγα ἐκ τῆς θεωρίας δοκιμάζονται, καὶ τῆς ἁφῆς. ἢ γὰρ ψυχρὸν (τὸ τοῦ νηπίου σῶμα) εἶναι ὀφείλει, ἢ πολὺ θερμόν. εἰ δὲ πολυποσίᾳ τῆς τροφῆς θλίβεται ἢ τοῦ γάλακτος, ὥστε κἀκεῖσε αὐτὸ ῥίπτει, καὶ πεπλησμένα τὰ περικάρδια ἔχει. εἰ δὲ ἐκαυματώθη * ἐξ αὐτοῦ, σὺν τῷ ἄσθμα τι ἐρυθαίνει. [b] εἰ δὲ συντείνει, ἀνωμαλία ἐστὶ, καὶ γάλα λαβεῖν οὐ δυνήσεται, καὶ ἰσχνότερον ἀποτελεσθήσεται. ἐκ τῶν προκειμένων τοίνυν σημείων πάντα αὐτοῦ φανερῶνται, καὶ ἰαθῆναι δύναται. *a principaliter. b si uerò aliqua causa inæqualitatis est, & ille languet, & lac accipere non uult.* τὸ νήπιον. ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

ρα. Τί ποιήσομεν εἰ μετὰ τὸ γάλα πιεῖν συνεχέστερον κλαυθμυρίζει;

Παραδοτέον ἐστὶ τῇ τροφῷ, ἥτις αὐτὸ τῶν μειζόνων ψόφων ἢ ἤχων τινὶ κολακείᾳ πραΰνει: καὶ οὐδέποτε αὐτὸ τινὶ αἰτίᾳ ποιήσει. * πρὸς γὰρ πάντας τοὺς κλαυθμοὺς αὐτοῦ γάλα αὐτοῦ διδόναι ὀφείλομεν, οὐκ ἀεὶ, οὔτε εὐθέως, ἀλλ' ἵνα βραδυτῆτα ποιεῖν: εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὴν τροφὸν τούτῳ κλαυθμυρισμῷ γυμνασθῶσι καὶ [a] ἐπικλύζουσι, καὶ αὕτη ἡ ἔφοδος, αὐτοῖς ὁ πόρος [b] (καὶ τοῦτο τὸ ἐφόδιον) ὁ τὸ γάλα δεχόμενος εὐρυχωρότερος γίγνεται. (Forte, αὕτη ἡ ἔφοδος ἵνα ὁ πόρος ὁ τὸ γάλα δεχόμενος εὐρυχωρότερος γίνηται.) *a puer quo diutius expectarit, eò auidius postea et maiore impetu suget, unde meatus pupillæ fiet amplior. b pa-* πρὸς δὲ

renthesis uidetur abundare, & ex diuersa lectione fortè in textum irrepsisse.

ρβ. Ἡνίκα ἀποκοιμηθῇ τὸ νήπιον, ποῦ θετέον ἐστίν;

φοφῷ, fortè abundat.

Ἐν τῷ παρχάνῳ * φοφῷ ἐστρωμένον, ἢ εἰς τὸν κράββατον, ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐσκεπασμένον, ἵνα μήτε τῇ σφοδρότητι τοῦ φωτὸς, μήτε τοῦ ἀέρος βλαβήσεται, ἢ στρέψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἵτινες ἔτι μαλακοί εἰσι.

ργ. Ὁποίῳ καιρῷ φασκιώσομεν τὸ νήπιον;

fortè συμφυρήσεται ἢ μίσαι.

Πρὸ τῆς τροφῆς, οὕτως ὡς οὐδέποτε μετὰ τροφὴν λαμβανομένην * συμφαρήσεται ἢ μέσει.

ρδ. Πῶς καὶ διὰ τὴν αἰτίαν βαστακτέον τὸ νήπιον;

Ἡ [a] κοῦνα κρεμαστὴ εἴη οὕτως, ὡς ἐπὶ πλέον κούφως κινεῖν ἄρξηται. ἢ δῆλον μονόκυτιν δύο ἀσκύλτῃ ποδῶν ἐστηριγμένων ὧδε κἀκεῖσε διασείειν. ἡνίκα δὲ ἐν ταῖς κούναις εἶναι ἄρξηται, τῶν χειρῶν τῆς τροφοῦ κατεχόμενον, ὡς πάντα πατεῖν μάθῃ. μετὰ δὲ ἐνιαυτὸν καὶ δίφρῳ καὶ ὀχήματι καλῶς βαστάζεται.

a cunæ uel pensiles sint: uel pedibus spondisue suis infrà supraq; ita fabricatis, ut facillimè in utrunq; latus moueantur.

ρε. Μετὰ πόσας ἡμέρας ὁ τοῦ νηπίου ὀμφαλὸς πίπτειν εἴωθεν;

Μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας, [a] ἕως δ' οὐ διαμένῃ τῷ ἕλκει τοῦ κεκαυμένου μολίβδου καλῶς θεραπεύεται. *a uulnus quod remanet.*

ρϛ. a Πῶς μετὰ ἀσφαλείας τὸν ὀμφαλὸν σχηματίσομεν;

b Βῶλον μολιβδίνην πρὸς ὁμοίωσιν c μηλιαρισίου ποιοῦντες ἐπιτίθεμεν, ὅστις δυνηθῇ αὐτὸν τῇ ἰδίᾳ βαρύτητι [d] κατάκοιλον ποιεῖν. *a Quomodo concauitates umbilici formantur? b frustum. c* δηνάριον, *denarij. d* κατάκοιλον, *concauum.*

ρζ. Πόσῳ χρόνῳ φασκιωτέον τὸ νήπιον;

θᾶττον.

Παρὰ μὲν τισὶν ἐπὶ ἡμέρας μ. παρὰ δὲ ἄλλοις ἐπὶ ἡμέρας ξ. παρὰ ἡμῖν δὲ ἕως οὗ τῷ ὁλοκλήρῳ ἰδίῳ σώματι τὸ νήπιον ἐμπηχθῇ καὶ [a] στερεωθῇ. ὅπερ * συνεχέστερον συμβαίνειν εἴωθε τοῖς καλῷ χρώματι οὖσι γεγεννημένοις: καὶ βραδύτερον τοῖς ἐπ' ἀρρωστίᾳ. (οὐχ) ὁμοῦ (δὲ) πάσας τὰς φασκίας λύομεν, ἀλλὰ μερικῶς κατ' ὀλίγον. εἰ γοῦν καὶ ὅμως τὸ πᾶν σῶμα γυμνώσομεν, τῇ [b] καινότητι παταγήσεται καὶ καχεκτεῖ. *a solidatur. b nouitate ipsa.*

ρη. Ποῖα μέρη πρῶτον λύομεν τοῦ νηπίου;

Τὰς χεῖρας. ἀλλὰ μὴν καὶ παρερχομένων τινῶν ἡμερῶν καὶ τοὺς πόδας. καὶ γὰρ δὴ αὐτὴν τῶν χειρῶν πρῶτον τὴν δεξιὰν ἐκβάλλομεν, ἵνα μετὰ τὸ λύεσθαι τῇ ἰδίᾳ κινήσει γυμνασθήτω. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐκ-

ἐκβαλοῦμεν.

ρθ. Πότε πρῶτον ἐν τῷ βαλανείῳ τὸ νήπιον * λούεσθαι ὀφείλει; λύεσθαι.

Ἡνίκα μετὰ τὴν λύσιν πασῶν τῶν φασκιῶν μᾶλλον στερεωθῇ ἡ διάθεσις.

ρι. Ὁπότε καὶ ὁποίως πρὸς τὸ καθίσαι ὀρθῶς καθιδρυμένον δεῖ τὸ βρέφος;

Ἡνίκα περιπατήσει καὶ πρὸς τὸ καθέζεσθαι * ἑαυτὴ συνεχέστερον ἐξα- καθ' ἑαυτό.
νιστᾷ, οὕτως ὡς περιεστρωμέναις αὐτὸ κατασκεπάσῃς καὶ ἐνειλίσῃς, ὅπως
διακρατεῖν ἑαυτὸ δυνηθῇ, οὕτως ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ * πρότερον καθίσῃ. τὸ πρῶτον.

ρια. Πῶς διδακτέον τὸ βρέφος περιπατεῖν;

Μεταξὺ τῶν [a] τεσσάρων *, ἀπερριφθέντων ἐνώπιον αὐτοῦ τινῶν πραγμάτων, εἰς ἃ ἐπελθεῖν ἐπιθυμήσει, καὶ γυμνασθήτω. a forte addendum μηνῶν.

ριβ. Πῶς πρὸς τὸ περιπατεῖν διδακτέον τὸ νήπιον;

Ἡνίκα ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν πληρώσει, ὅπως τοίνυν στῆναι δυνηθῇ, ἀνορθωτέον
πρῶτον εἰς τὸ τεῖχος, ἢ ἐν δίφρῳ ἐν ᾧ πόδας τροχοὺς ἔχει, ἢ * πιθέσθω ἵνα τῷ ἐντιθέσθω.
ὀλισθήματι αὐτὸ ἐθίσει βήματα ποιεῖν καὶ περιπατεῖν.

ριγ. Πότε τὸ βρέφος ἀπὸ τοῦ γάλακτος [a] ἐξαγαγεῖν ὀφείλομεν;

Μετὰ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, ἢ πληρωθέντων τῶν δύο ἐνιαυτῶν, (ὅτε) τοῖς ὀδοῦσιν ἤδη παλαιότερον στερεοῖς ἐστιν, οἵτινες δύνωνται ὅλην τὴν στερεὰν τροφὴν [οὐ μόνον] διαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπιμελῶς αὐτὴν [b] κατεσθίειν. a deducere. b manducare.

ριδ. Ὁποίᾳ διδαχῇ τὸ βρέφος ἀπὸ τοῦ γάλακτος χωρίζομεν;

Πρὸ * ὀλίγας ἡμέρας ἀρξαμένους κατ' ὀλίγον τὰς τροφὰς προστιθέναι, πρὸ ὀλίγων ἡ-
καὶ ἀραιῶς πρὸς τὸν μαστὸν πλησιάζειν (δεῖ,) καὶ οὕτως διόλου ἐσχάτως τὸ μερῶν.
γάλα ἀπαρνήσασθαι. Ἐκεῖνοι δὲ οἱ τὰ ὄντα πικρὰ τοῖς μαστοῖς ἐπιχρίειν εἰώθασιν, ἡμῖν οὐκ ἀρέσκουσι.

ριε. Ποίαν πρῶτον τροφὴν τῷ βρέφει δοῦναι ὀφείλομεν;

Ψυχίας εἰς μελίκρατον ἢ εἰς κονδῖτον, ἢ ἐν γάλακτι βεβρεγμένας, ἢ χυλὸν χόνδρου, ἢ προσφάγια πυροῦ.

ρις. Ποῖον δὲ πόμα δώσομεν;

Ἐνίοτε οἶνον, ὕδωρ πολλάκις, εἰς ἀγγεῖον ὑέλινον εἰς ὁμοιότητα [a] ῥαγὸς πεπλασμένον καὶ τετρημένον, ὅπερ οἱ ἄγροικοι [b] σταφυλίδα προσαγορεύουσιν, ἢ πατζουνάρειον. a papillæ, Lat. text. ῥαγὸς, id est, acini. unde & σταφυλίδα uocant. nostri ein mammele, quasi mammulam. sed melius hic papillam interpretatus, ut & in ultimo capite. b Lat. text. utalida.

ριζ. Πότε τὸ νήπιον ἄρχεται ὀδοντοφυεῖν;

ᵃ Πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς φύειν ἄρχονται (οἱ ὀδόντες:) ἀλλ' οὐ πᾶσιν ἐπίσης. *a plurimis à quinto mense nasci incipiunt.*

ριη. Ποῖα εἰσὶ σημεῖα ὅτι τὸ νήπιον ὀδοντοφυεῖν ἄρχεται;

Εἰς τὰ οὖλα αὐτοῦ κνησμονὴ ἔσται, ζέσις δὲ ἐκ τῶν σιαγόνων, καὶ ἐν τῷ τραχήλῳ τῶν νεύρων ὀδύνη: ὅθεν συνεχέστερον αἱματώδης χυμὸς διὰ τοῦ στόματος ἢ ἐκ τῶν ᵃ ὤτων ἐξελθεῖν εἴωθε. *a nares.*

ριθ. Ποίοις πράγμασι χρηστέον, ἵνα μὴ σὺν ὀδύνῃ καὶ τροφῇ τοὺς ὀδόντας ἐκβάλλωσι τὰ νήπια;

Ἀπὸ τοῦ πέμπτου μηνὸς (μετ') ἐλαίου γλυκέως, καὶ στέατος προσφάτου ἀλειφθείσης, [καὶ ἐγκεφάλου] τῶν λαγωῶν τὰ οὖλα αὐτοῦ συνεχέστερον ἀνατρίβειν. ὕστερον δὲ μετρίως ἀφεψημένῳ μέλιτι ἐπιχρίσεις. ἡνίκα δὲ ἡ ζέσις δύῃ, ᵃ πυρίαις καὶ καταπλάσμασι χρῆσθαι, οὕτως ἵνα ἡ τροφὸς αὐτοῦ οἶνον μὴ πινέτω, καὶ τροφὴν ὀλίγην λαμβανέτω. *a emerserit.*

ρκ. Πρὸς ζέσιν τῶν φαρύγγων τῶν νηπίων ποίοις πράγμασι χρώμεθα;

Δηλαδὴ πᾶσι τοῖς χαλᾶν δυναμένοις: ἅπερ εἰσί, μέλι ὀλίγον ἀφεψημένον, μελίκρατον, καὶ χυλὸς πτισάνης, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. ᵃ ἅπερ μὲν τοῦ στόματος καὶ τῆς γλώσσης ἑλκώσεις κουφότατά ἐστιν. ὅμως συνεχέστερον * μελίτι ἅπαξ ἢ καὶ δὶς ἐπιχριέσθω, σὺν τῇ καλιᾷ τῶν χελιδόνων λελειωμένῃ, καὶ ὀλίγος τοῦ ἑψήματος μεμιγμένος, καὶ εἰσάγεται τοῖς φάρυγξι. Εἰ δὲ ἐπαυξήσει σὺν ξηρότητι, καταπλάσματι χρώμεθα. Εἰ δὲ σὺν πλεονεξίᾳ τῶν χυμῶν αὐξήσει, ἐκείνοις τοῖς πράγμασι χρώμεθα τοῖς δυναμένοις ἐπέχειν: τουτέστι λέπια ῥοῶν, καὶ φακὰς λελειωμένας σὺν μέλιτι ἐπιτιθεμένη. Τὰ δὲ ἔνδον ὄντα ἕλκη διὰ τῆς ἀνθηρᾶς θεραπεύομεν, ἢ αὐτῆς ῥόδου * τούτου μόνον, ἢ μετὰ * κυπέρεως χρώμεθα, καθάπερ γε εἰς ἵνα τῶν ῥευμάτων ἤδη τεθείκαμεν. καὶ τῷ διὰ μόρων, καὶ τῷ διὰ κωδιῶν, καὶ χυλῷ τῷ ἀρνογλώσσου σὺν μέλιτι ἀφεψημένῳ.
a sequentia huius capitis, Latina translatio non habet.

forte, μέλιτι ἀφεψημένῳ καλῶς.

καθ' αὐτό.

*κυπέρεως, *uel* κύπερος.

ρκα. Πρὸς κνησμονὴν ἐξανθήματα καὶ φλυκτίδας τῶν νηπίων τί δεῖ ποιεῖν;

Πυρίας ὕδατος θερμοῦ, καὶ ἐπαλοιφὰς ἐλαίου ἐν ᾧ ὀλίγος κηρὸς λελυμένος ἐστὶ (ποιεῖν χρή.) Εἰ δὲ ἐξανθήματα (καὶ) ᵃ φλυκτίδες σὺν ὑγροῖς ἕλκεσιν ἐξέλθοιεν, χρώμεθα ἐκείνοις τοῖς ἐπέχειν καὶ ἀναξηραίνειν δυναμένοις. μετὰ δὲ τὸ βαλανεῖον περιχέοντες ὕδωρ θερμὸν, ἐν ᾧ ἐστιν ἀφεψημένα ῥόδα, σχῖνος, ἀγριοσυκάμινα, μύρτη, καὶ ῥοᾶς λέπια. Τοῖς καταπλάσμασι τί-

νων

την προσμίγνυμεν φύλλα ἀρνογλώσσου, κυτίνων, ἀνδράχνης, [b] σταφυλῆς ὀμφακίνης. ἐπιχρίομεν δὲ σὺν ἐλαίῳ ῥοδίνῳ ἢ μυρσίνῳ σὺν ψιμμυθίῳ καὶ λιθαργύρῳ, καὶ συνήθεια χρῖσαι. a pustulæ. b uuæ lupinæ.

ρκβ. Ἦχον ὤτων, καὶ στόματος ψόφον [βρισμὸν ὀδόντων] a οἵτινες ἀπὸ χυμοῦ συμβαίνουσι πῶς θεραπευτέον;

Δηλαδὴ μελίκρατον σὺν ὀλίγῳ μέλιτι ἀφεψημένον συνεχῶς τῷ νηπίῳ δώσομεν. a qui frequentius.

ρκγ. Πρὸς βηχίον αὐτῷ τί δώσομεν;

Ἔκλειγμα δηλαδὴ ὅπερ συνίσταται, [a] ἢ διάρροιαν γαστρὸς ἰδικῶς ὁμοίως ἔχοντες, καθάπερ ἐστὶ τῆς μήτρας ἀποπνιγμός, καὶ αἵματος ῥύσεις. ἔξεστι ταῦτα γενικῶς ἐκείνοις τοῖς προειρημένοις συγγράφειν ὀφείλουσι. a Videntur hic quædam deesse: & quæ sequuntur ad nouam pertinere tractationem de morbis muliebribus, cuius itidem initium desit.

* ρκδ. Ποῖά εἰσι τὰ νοσήματα τῶν γυναικῶν, ἃ διὰ τὴν σφίγξιν γενέσθαι εἰώθασιν;

Ἐπίσχεσις ἐμμήνων, ζέσις τῆς μήτρας, τάσις, [a] οἴδημα, * σκίρρωσις, ἔτι [b] τῆς μήτρας ἀποπνιγμός. a inflatio, tumor. b item callositas orificij, & clausura uuluæ.

Lat. translatio hic habet titulum nouum, De ualetudinibus mulierum.
* σκλήρωσις.

ρκε. Ποῖά εἰσι τὰ διὰ τὴν ῥύσιν τοῦ σώματος εἰσφερόμενα;

Εἴ τις στραγγουριδῶς καθαίρεται, οὐδὲ * νῦν τρέχει. καὶ πρὸς τούτοις τὴν διαφοράν, εἴ τις καθόλου οὐ καθαίρεται, ἐξ ἐκείνης τῆς μὴ καθαιρομένης δι' ἐπίσχεσιν τῶν ἐμμήνων, ὅτι αὗται αἱ αἰτίαι ἀρρωστίαν δεικνύουσι. μὴ * καθαίρειν δὲ καὶ κατὰ φύσιν συντρέχειν εἴωθε.

forte, συντρέχει.
μὴ καθαίρεσθαι.

ρκϛ Περὶ ἐπισχέσεως τῶν ἐμμήνων, ἢ ὁσάκις στραγγουριδῶς καὶ σὺν ὀδύνῃ καθαίρονται.

Πολλαί εἰσιν αἱ αἰτίαι, αἵ τινες μὴ καθαίρεσθαι τὰς γυναῖκας ποιοῦσιν. Ἀλλὰ πρῶτον μέν εἰσί τινες αἱ οὐδεμίαν ἀρρωστίαν ἔχουσαι, φυσικῶς οὐ καθαίρονται. Αἱ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἐμποδιζόμεναι, τουτέστιν αἱ γραῦς καὶ αἱ κόραι. Ἄλλαι δὲ γυμνασίᾳ φωνῆς, τοῦ αἵματος τὴν κάθαρσιν καταναλίσκουσι, τουτέστιν αἱ ᾄδουσαι καὶ ἀνδρικὸν σῶμα ἔχουσαι. ὅλον γὰρ τὸ αἷμα τῆς καθάρσεως τοῖς γυμνασίοις καταναλίσκουσι, καὶ εἰς τὸ σῶμα μεταπέμπουσι, καὶ οὐδὲν ἀπομένει ἵνα ἡ μήτρα διὰ τὴν κάθαρσιν λάβῃ καὶ διατηρήσῃ, καὶ πληρωθέντος τοῦ μηνὸς τὴν κάθαρσιν ἀπαιτεῖ εἰς τὰ.

Ἄλλαι δέ εἰσιν αἱ ἀῤῥωστίαι τινὶ τῶν μερῶν, ἢ ὅλου τοῦ σώματος οὐ καθαί-
ρονται, ὅλου μὲν τοῦ σώματος ὡς αἱ λεπταὶ καὶ συντηκτικαί. καὶ αἱ πολὺ
τέπων. πιμελώδεις ἢ παχεῖαι. τῶν δὲ * μορίων, ἐμποδίζονται, ὡς ὅτε τὸ στόμα τῆς μήτρας
ἐνίοτε κεκλεισμένον, ἢ τυλῶδες ἐστὶν, ἢ [b] συμβαῖνον ἕλκος μόλις θεραπευθὲν ἀπ-
άγεται. Ταύτας τοίνυν τὰς προειρημένας αἰτίας καταλαμβάνομεν τού-
τοις τοῖς σημείοις. Εἰ γὰρ φυσικῶς καθόλου μὴ καθαίρεται ἡ γυνὴ, ἢ ὑγιὴς,
καὶ ἄνευ τινὸς μομφῆς τοῦ σώματος καὶ τῆς μήτρας ζῶσα, καὶ αὕτη οὐδέποτε ἂν
καθαιρόμεναι. εἴη κεκαθαρμένη. Αἱ δὲ τῇ ἡλικίᾳ μὴ * καθαιροῦσαι, αἱ γραῦς, καὶ αἱ κόραι,
* αἱ δὲ ἀῤῥω- ἡνίκα ἐπερωτηθῶσι τὰ ἴδια ἔτη ἁπλῶς, ὁμολογεῖν δύνανται. * τὴν ἀῤῥω-
στίαι. στίαν ὅλου τοῦ σώματος τοῦ ἰδίου, καὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς ὁρῶνται. Εἰ δὲ ἡ μή-
τρα ἔχοι ἢ [c] τοπικὸν ἐμποδισμὸν, [d] παρὰ τῆς μαίας ἐπισκοπήσεις ἡνίκα εὑρίσκε-
ται. ὅτι ἐκείνη ἡ κάθαρσις, ἥτις ἀεὶ ἦν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ νοσήματος συμβαίνει μὴ
καθαίρεσθαι. Ἐκείνας τοίνυν, αἱ τινὸς φυσικῶς, ἢ τῇ ἡλικίᾳ μὴ καθαίρον-
ται, παντελῶς οὐ θεραπεύειν, μή πως κατὰ τὴν φύσιν ποιήσωμεν ἐναντίον.
Καὶ οὔτε ἐκείνην ἢ γυμνασίοις ἢ ᾠδῇ οὐ καθαίρεται. Ἐκείναις δὲ αἱ σὺν ἀῤῥω-
στήματι οὐ καθαίρονται, ἁρμοδίως τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παθῶν αὐτῶν ποιησό-
μεν. εἰ γοῦν ὁ ὑμὴν κεκλεισμένος εἴη, τὸ στόμα ἀνοίγομεν. εἰ δέ τις ἐκεῖ αἰτία ἄλλη
εἴη, ἡ εὑρεθεῖσα ἀρθήσεται. [e] τὴν διαστροφὴν τοίνυν διορθωσόμεθα. ἡ ῥέσις λυ-
forte, ἀνακτή- θήσεται, εἰς ὅσον δύναται κατεχέσθω. Τὰς δὲ κεκμηκυίας καὶ λεπτὰς, * ἀ-
σεις. i. creabis. ναβάσεις. [f] τὰς δὲ πολὺ πιμελώδεις καὶ παχείας ἀπολεπτύνεις. Τούτων πάν-
των τῶν προειρημένων τὰ νοσήματα καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰς θεραπείας ἐν τοῖς
ἐπακολουθοῖς ἰδικῶς τεθειμένα εὑρήσεις, ὅθεν θεραπεύειν δυνήσῃ. Καὶ ἐπεὶ
ἐπίσχεσις ἐμ- πρῶτον ἐστὶν, * ἐπίσχεσις τῶν ἐμμήνων, ἀπὸ ταύτης τὴν ἀρχὴν λαμβάνωμεν.
μήνων. * ἡ σφίγξις τοίνυν καὶ ἡ ῥέσις ἐν τῇ μήτρᾳ γινομένη, ἐνίοτε ἐπέχονται τὰ
* nominatiuâ ἔμμηνα. ἐνίοτε σὺν ὀδύνῃ [στραγγουριωδῶς] φέρονται. σημεῖα δὲ συμβαίνουσι. [g] τά-
pro genitiuis σις καὶ ὀδύνη ὀσφύων, καὶ ἐπὶ τὸν κτένα, καὶ ἐν τοῖς βουβῶσι. τῆς κεφαλῆς
absolutis. τοίνυν ὀδύνη, καὶ τοῦ αὐχένος, καὶ αἱ βάσεις τῶν ὀφθαλμῶν συνεσταλμέ-
ναι εἰσὶ συνεχέστερον: καὶ ἀνορεξία αὐταῖς συμβαίνει, ἦχος ὤτων, ῥέσις σὺν
[h] ἐρεύθῳ τοῦ χαρακτῆρος, τῶν μαστῶν τοίνυν τὴν φλεγμονὴν, καὶ τῶν με-
ρῶν δὲ τῶν γυναικείων ξηρότης. ἅπερ πάντα συντρέχουσι ταῖς ἡμέραις τῆς κα-
θάρσεως. [i] οὕτως δὲ μετὰ τῶν προειρημένων σημείων, τῇ γυναικὶ ἐλθεῖν ἄρξηται:
καὶ ὀδύναι συντρέχουσιν. ἀνακλιντέα οὖν ἐν τῷ * κοιτῶνι μετρίως θερμῷ καὶ
φωτεινῷ, ἐστρωμένῳ δηλαδὴ μαλακῶς. σκεπαστέα στρωμναῖς καιναῖς καὶ [l] τει-
χώθεσιν. οὕτως ἐπὶ δύο ἡμέρας μηδὲν λάβοι. τοὺς δὲ τόπους ἐκείνους εἰς οὓς ὀδύ-
νην καὶ τάσιν καὶ βαρύτητα ἔχουσι, πάσαις πυρίαις ἢ ῥάκεσι θερμοῖς πυ-
ριασθήτωσαν. καὶ γὰρ ἡ κύστις ἔλαιον θερμὸν ἔχουσα καὶ μὴ πλήρης, καλῶς
τοῖς

τοῖς μορίοις αὐτῆς ἐπιτίθεται. μετὰ δὲ τὴν πυρίαν [m] ῥάκεσι καθαροῖς ἐλαίῳ βραχεῖσι καὶ ἐκθλιβεῖσιν ὅλους τοὺς τόπους σκεπάζουσι. [n] καταπλάσμασι τοίνυν μελίκρατον ἑψημένον καταπλάττομεν. καὶ ἐρχομένης τῆς τρίτης ἡμέρας ἐλαίῳ ἁπλῷ ἐπαλειφομένη, καὶ ὕδατι θερμῷ πυριαθεῖσα, τροφὴν θερμὴν καὶ ἁπλὴν δώσομεν. Ἡνίκα δὲ αἱ προειρημέναι αἰτίαι αὐξήσωσι, καὶ ὀδύνη εἴη πλέον, τῇ δευτέρᾳ ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ φλεβοτόμῳ μᾶλλον αὐτὴν θεραπεύσομεν. καὶ ἡνίκα ἑαυτὴν ἡ γυνὴ μετὰ τὴν φλεβοτομίαν ἀνακτήσηται [o] σὺν ἐλαίῳ γλυκεῖ καὶ ὕδατι θερμῷ, ἢ ἀναληπτικοῖς σπέρμασι λίνου, τήλεως καὶ ῥαφανίων, οὕτως ὡς ὅταν ἐκεῖσε ἐγκαθίσει τοῖς αὐτοῖς χυλοῖς, τοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι καταλάβωσι. καὶ ἡνίκα τὸ ἐγκάθισμα [p] πέψῃ, πυριαθεῖσα καὶ ἐπαλειφθεῖσα κρίσεις τροφὴν ἁπλῆν λάβοι, τουτέστιν ὠὰ ῥυτὰ, ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ προσφάγια μαλακὰ, καὶ ὕδωρ θερμὸν πινέτω, καὶ μετὰ τὴν θάλψιν κοιμηθήτω, ὅπως ἐξ αὐτῆς ἐπὶ πολὺ, ἕως εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἀρρωστίας καθ' ἡμέραν θεραπευθῇ, ἢ αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἐπιζέφοιεν, ἡμέραν εἰς ἡμέραν τροφὴν λαμβανέτω. τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν φλεβοτομίαν, [q] ἐπιθεῖναι σικύαν ὀφείλομεν, [r] ἐν τῇ [s] ἐπισημασίᾳ μετὰ τῆς ὀδύνης, καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν δὲ τοῦ νοσήματος εἰς ἄφεσιν μὲν τῆς ὀδύνης, μετὰ κατασχάσεως αὐτὴν ἐπιπληρώσομεν, ἐπὶ τὴν κτένα δηλαδὴ καὶ τοῖς ὑποχονδρίοις. [t] ἐπιμεινάσαν δὲ ἐπὶ τὴν ὀδύνην, [u] τοῖς αὐτοῖς τόποις βδέλλας καλῶς ἐπιτίθεμεν. εἰ δὲ ὀλίγον αἷμα ἐξήνεγκαν, σικύας ἐκεῖσε τίθεμεν, καὶ οὕτως τὸ αἷμα καταπαύομεν. ταῖς δὲ τρώλλαις τῶν βδελλῶν κηρωτὴν ἐπιτίθεμεν:-

καὶ εἰ χρεία εἴη, πάλιν τοῖς προειρημένοις πράγμασι καταπλάττομεν, καὶ σπόγγοις ἔν τισι τῶν χυλῶν βεβαμμένοις αὐτοὺς τοὺς τόπους πυριάζομεν. καὶ γὰρ ἔλαιον γλυκὺ ἢ θερμὸν πλῆρες τὸ ὀξύβαφον [x] ἐπιβάλλομεν. Χρώμεθα [y] τοίνυν πεσσοῖς ἁπλοῖσι, ἐξ [z] ὧν ὅπερ ἐξ ἐλαίου γλυκέος καὶ θερμοῦ συνίσταται, ὅπως ἐμβεβαμμένον ἐκεῖσε τὸ ἔριον [a] τεθῇ. ἐνίοτε δὲ τήλεως καὶ μαλάχης αὐτῷ προσμίγνυμεν. μετὰ ταῦτα δὲ τούτους τοὺς πυρηνοειδεῖς πεσσοὺς, ἀλλὰ μὴν ταύτῃ τῇ διδασκαλίᾳ * σκευάζονται. τήλην ἐπιμελῶς λελειωμένην εἰσαγέσθω, ἵνα τοίνυν τοσοῦτον τοῦ λινοσπέρμου δέξηται: καὶ ῥίζας ἀλθαίας τῆς πόας, ἔπειτα ἐπιβληθέντος τοῦ ὕδατος ἀφεψηθῇ. ἡνίκα δὲ παχὺς γενόμενος εἴη ὁ χυλὸς, στέαρ χηνὸς ἢ ἀλεκτορίδων ἐκεῖσε βληθὲν καὶ [b] ἀναβληθὲν μετὰ πτερῶν ἀναδευθῶσι, καὶ οὕτως ὁ χυλὸς προσμιχθήτω. [c] ἀλλὰ σὺν τῷ μεγίστῳ χυλῷ καὶ φοίνικος λιπαροὺς κλάδους ἑψῆσαι, οὕτως ὡς ὅταν ὑγροὶ γίνωνται, ἀφαιρεθέντων τούτων οἱ φλοιοὶ, ὥσπερ ἐκτὸς ἔχουσι, * λειωθέντω: καὶ οὕτως τοῖς χυλοῖς μιχθήτωσαν. καὶ μελίλωτον δὲ καλῶς κεκομμένον καὶ σεσησμένον συνεχέστερον ἐκεῖσε προσμίγνυμεν, ἢ ῥάκος [d] δεδε-

σκευάζομεν.

λειωθήτωσαν.

μένουσι ἀφεψοῦμεν. καὶ οὕτως τοὺς φοίνικας ὀπτεῖ ἐκζέομεν: καὶ τοὺς ἀκρεμόνας αὐτῶν ἐκεῖσε συγκόπτομεν. Ταύτῃ τοίνυν τῇ ἐπιμελείᾳ, ἡνίκα [c] τὸ νόσημα εἰς τὸ βέλτιον προκόψῃ, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν ὀχήμασι καθίζομεν αὐτὰς, καὶ διακινεῖν κελεύομεν. γεγονυίας δὲ τῆς [f] ἐλαττώσεως, ἡ κάθαρσις ἑαυτὴν δεικνύειν εἴωθε. [g] μετὰ δὲ τὸ παρεληλυθὸς ἀπονεκτέα ἐστὶ τοῦ βαλανείου καὶ τῇ ποικίλῃ τροφῇ. [h] διακινήσει δὲ, γυμνασίοις καὶ ἀνατρίψεσι, πρῶτον ὅλου τοῦ σώματος, δεύτερον τοίνυν καὶ αὐτῆς τῆς μήτρας, ἥτις ὠφελεῖ γενέσθαι ταύτῃ τῇ διδασκαλίᾳ, ὅπως ὁπόταν εἰς τὰ ἐγκαθίσματα καθίσει, ἢ [i] ἐν βαλανείῳ κατέλθῃ, ἐκεῖσε τὴν γυναῖκα μετὰ σπόγγου ἢ ἐρίου ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ εἰς τοὺς κάτω τόπους τῆς μήτρας αὐτῆς [k] ἐνοχλήσεως ἀνατρίψουσιν οὕτως, ὅπως καθ' ἡμέραν τῆς αὐτῆς ἀνατρίψεως αὔξησιν ποιῶσι. μετὰ δὲ ἐγκαθίσματα, * τοῦ βαλανείου, * κηρωτὴν * καὶ ἐξ ἐλαίου σουσίνου, ἢ σαμψυχίνου γίνεται, αὐτὰ τὰ μόρια ἐπιχρίουσι, καὶ ἔνδον εἰς τὸ στόμα * ἐπιθήσει. ἡνίκα δὲ [l] πλέον προκόψῃ, ἐκ τῶν ἔξωθεν πεσσῶν χρῆσθαι δυνάμεθα: ἃ * τινα δέχονται κηρὸν, τερεβινθίνην, στέαρ ταύρειον, μυελὸν ἐλάφου, καὶ κυπρινέλαιον. καὶ μάλαγμα τὸ διὰ χυλῶν λελυμένον, ποιήσεις πεσσὸν ἄριστον. καὶ ἄκοπον τὸ διὰ σαμψύχου καὶ λεῖος [m] τίθεται. καὶ ἐξ αὐτῶς * λίβανον τὸ μεῖζον. οὕτως μέν τοι, ὡς εἰ ταῦτα ἐλάττονα κάθαρσιν * ἐξ ὁλοκλήρου ποιήσειαν, ἐξ αὐτῶς ἐξ [n] ἐλαίου ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγγείοις ποιήσεις. ἢ ὅπερ ἐστὶν ἀληθέστερον τοῦ [o] κατιῶνι θεραπεύομεν.

σε.

ὑ βαλανείου. forte, κηρωτῇ, ἢ δὲ ἐλαίου.
* ἢ.
* ἐπιθήσουσι.
* οἵτινες.
* Libianum. forte, τοῦ ὁλοκλήρου.

a guttatim b aut præcedente uulnere cicatrice induratam. c locaturæ. d ab obstetrice infesta causa inuenietur. e collositatem malaxamus, feruorem soluimus, cicatricem in quantum possumus, extenuamus. f resumimus. g grauedo cum tensione & dolore lumborum. h cum rubore uultus, mamillarum etiam inflatio. i itaque cum prædictis signis mulier iactari cœperit. k cubiculo. l floccosis. m lanis. n cataplasmatibus etiam ex pollinibus in mulsa coctis cataplasmamus. o in encathisma eam ponemus, quod constet ex oleo dulci & aqua calida. aut ex succo seminis lini, fœnograeci, et radicis bletæ: ita ut cùm illuc insederit, succis ipsis & interiores partes fomententur. p digesserit. q subiungere. r in ascensione quidem doloris, lenes: in statu autem ualetudinis (&) in remißione cum scarificatione eas applicamus. s ascensione. t accusat. absoluti. u etiam sanguisugas uenæ imponimus. x inijcimus. y &. z ex quibus primum est quod ex oleo, &c. a imponatur. b solutus. c possunt deinde cum his succis & palmulæ pingues coqui. d ἐν ῥάκει, *in linteolo. e ualetudine in melius proficiente, etiam sella uel basterna eas gestari iubemus. f declinatione. g post cuius transitum reseruanda est lauacro. h & gestatione. i in solium. K quassatione. l causa processerit. m apponitur n oleis embasin eis faciemus. o cydo.*

ρκζ. περὶ ζέσεως τῆς μήτρας.

Τὴν τῆς μήτρας ζέσιν πολλαὶ αἰτίαι ποιοῦσιν. ἐνίοτε γὰρ ἀποψύχειν αὐτὴν τὴν ψύξιν. ἐνίοτε ἐσθιώνη σὺν περιπετεῖ καμάτῳ ἢ συνεχεῖ ἐκζώσει γεννᾶται,

ἢ

ἢ εἰ ὑπ' ἀπειρίας μαίας καὶ κακῶς εἴη μαιευθεῖσα. καὶ ἔσται ἡ πᾶσα αὐτῆς μήτρα ἐν ζέσει: ἢ τινα τῶν μερῶν αὐτῆς. ὁσάκις δὲ πᾶσα ἡ μήτρα εἴη ἐν ζέσει, ὀδύνη αὐτῇ συντρέχει σὺν σκληρίᾳ καὶ ξηρότητι καὶ ζέσει. βαρύτης τοίνυν τῶν ὀσφύων καὶ τῶν αὐτῆς γειτνιαζόντων μορίων καὶ τῶν βουβώνων. ἀλλὰ καί τινα [b] ἔμφραξιν τοῦ στόματος, καὶ νύγματα ἑαυταῖς αἰσθάνονται τοῦ σώματος. [c] τοίνυν τῶν βουβώνων ψύξις συμβαίνει. ὁ σφυγμὸς δὲ πυκνὸς καὶ μικρὸς εὑρίσκεται. ὁ στόμαχος κεκακωμένος, ἐνίοτε συνθλίβεται τοῦ θώρακος. καὶ ἡνίκα εἰς τὸ χεῖρον μετέλθοι λυγμὸς αὐτῇ συντρέχει, καὶ ὀδύνη τοῦ αὐχένος, καὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ μάλιστα [κατὰ] τὰς ῥίζας. καὶ γὰρ τὸ οὖρον συνεχέστερον συντρέχει, καὶ ὁ κόπρος ἐμποδίζεται. καὶ αὐτοὶ οἱ τόποι [e] μεγάλοι γίνονται, καὶ ἐκτέτανται, σὺν ὀξέσι πυρετοῖς καὶ παρακρουσμῷ τῆς διανοίας καὶ σπασμῷ. [e] ὁσάκις δὲ τὸ στόμα [f] αὐταῖς [g] ἀνέῳκται, [h] τὸν δάκτυλον ἡ μαῖα εἰσβάλλει, εὑρίσκει περὶ κεκλεισμένῳ καταλαβεῖν. συμβαίνει δὲ ἵνα βουβὼν αὐτῇ γεννηθῇ, καὶ ἐπὶ τὸν κτένα πᾶσι σχῇ. [i] ὁσάκις δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς μήτρας εἰς τὴν διακόσμησιν, καὶ εἰς τὸ στόμα αὐτῆς οἴδημα σὺν ζέσει εὑρίσκεται, [k] οὕτως ἡ γαστὴρ τῆς γυναικὸς συναίσθησιν σχῇ τῆς ὀδύνης, καὶ ἐμποδίζεται πρὸς τὸ περιπατεῖν: ἐπισχέσεως τοίνυν τοῦ οὔρου, ἢ τῆς κόπρου, ἢ τῶν ἑκατέρων γε πραγμάτων γίγνοιτο. εἰ [l] μέν τοι ἐνίοτε τὸ μέρος, ὅπου τὸ κοῖλον κεῖται, καὶ ἐνίοτε αὐτὸ τὸ ἀνώτερον, ᾧ τινι ἐπίκειται ἡ κύστις. ἐνίοτε γὰρ [m] ὁ τράχηλος αὐτῆς [n] τῇ διακοσμήσει, καὶ ἐκεῖθεν τοῦ περιπατεῖν ἐμποδίζονται. ἀλλ' ἐν ταῖς βαλβῖσιν αὐταῖς, αἵ τινες δακτύλιοι λέγονται, σχοίη ἐνταῦθα ἔξωθεν ὀδύνη, καὶ οἴδημα ἔσται, καὶ ὁ κόπρος ἐμποδισθῇ. εἰ δὲ ἐν ταῖς πλευραῖς σχοίη, καὶ ἐκεῖ μὲν [o] φλεγμονὴν εὑρήσεις, καὶ ὀδύνην. εἰ δ' ἐν τῷ βάθει τῆς μήτρας, ἀδιάλειπτος ἐστὶν ἡ ὀδύνη, καὶ ἡ τάσις καὶ βάρος ἐν αὐτῷ τῷ ὀμφαλῷ ἔσται. [p] καὶ γὰρ συνεχέστερον αὐτῷ τὸ στόμα ἀνεσταλμένον ἔσται, καὶ ἔνδον ἐπὶ τὸ ἀνώτερον ἀνάγεται, ἵνα παρὰ ταῖς μαίαις ἄνευ κοπῆς, οὐδεμία αἰτία τῆς μήτρας λέγεται εἶναι. [q] ἅπασα δὲ ἡ μήτρα ἐν ζέσει τέθειται. εἰς πάντα δὲ τὰ μέρη αὐτῆς τὰ προειρημένα συμβαίνουσι: καὶ πάντων τῶν πλησιαζόντων μερῶν [r] σύντασις ἀποτελεῖται. αὐτῆς τοίνυν τῆς γαστρὸς τὸ δέρμα ἐν πλείονι οἰδήματι παραδίδοται, καὶ ἐνίοτε συμβαίνει, ὅπως τῆς μήτρας τὴν αἰτίαν μὴ *ἔχουσαι, αὐτὸ μόνον τὸ δέρμα πάσχει, δι' ἣν αἰτίαν διαχωρεῖσαι οὐκ ἠβουλήθησαν: εἰ μέν τοι μετὰ ἐπιμελείας καὶ ἑκάτερα τὰ πράγματα θεραπεύονται. ὅσοι δὲ πρὸς τὴν θεραπείαν [t] μετῆλθον, αὐταὶ εἶναι δυνήσονται ἀναγκαῖαι, ἃς [u] τετύχαμεν ὄπισθεν. *ἐκεῖναι αἷς τὰ ἔμμηνα οὐκ ἔρχονται, ἢ σὺν ὀδύνῃ καθαίρονται. καὶ ταύτας τοίνυν κελεύομεν ἀνακλινθῆναι ἐν κοιτῶνι μετρίως φωτεινῷ καὶ θερμῷ, ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ

ἐχούσης.

ἐκάναις, illis.

λαμβανέτωσαν.

οὕτως ὡς ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τροφὴν μὴ * λαμβανέτω. χερσὶ τοίνυν θερμαῖς τὰ ἄκρα αὐτῆς [x] διακατατιθέτωσαν, καὶ ἐρίοις σκεπαθήτωσαν. [y] ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, εἰ ἡ ζέσις ἐπαυξηθῇ, φλεβοτομητέον. καὶ πρὸς τὰ ἐγκαθίσματα καθιδρωθῆναι. Κατὰ πλάσματα τοίνυν ἐκ τῶν σπερμάτων προσθετέα. εἰ δὲ ἐπιμένῃ ἡ ζέσις, [z] φλέβα ἐξ αὐτοῦ τοῦ τραχήλου κατασχάζομεν, * καὶ ταῖς βδέλλαις χρησόμεθα. σπόγγοις τοίνυν ἐν τοῖς ζέουσι χυλοῖς ἐμβεβαμμένοις καὶ * ἐκθλιβοῦσι πυριάζομεν. καὶ τῇ προειρημένῃ κηρωτῇ, καὶ τοῖς πεσσοῖς χρώμεθα. καὶ συνδεδραμηκυίας πλήρους [a] ἐλαττώσεως, βαλανείῳ καὶ ποικίλῃ τροφῇ σὺν πόσει οἴνου ταύτας ἀναλαμβάνομεν. εἰ δὲ καὶ οἱ πυρετοὶ ταύτῃ τῇ ζέσει εἰσὶ συνεζευγμένοι, τούτους τοίνυν τῇ ἁρμοζούσῃ ἐπιμελείᾳ ἀνορθοῦμεν, καθάπερ ἐν τῷ περὶ ὑπομνήματι τῶν πυρετῶν εὑρήσεις ἐκτεθειμένον. Ἀποδοκιμάζομεν δὲ πάντα ἅπερ ἡ ἀρχαιότης κοινῇ ὑπολήψει ὥσπερ εἰς ζέσιν ἔθεσαν, τουτέστι χυλὸν [b] σταφυλῆς ὄμφακος, ἢ ἔλαιον ῥόδινον, ἢ [c] πηγάνου μεμιγμένου σὺν ἐρίοις οἷον σπηροῖς [d] ἐπιτιθεμένοις. * ῥαίκη [e] τίνυν σὺν φύλλοις σελίνου [f] λελειωμένα. ταῦτα (γὰρ) τῇ ἰδίᾳ δριμύτητι καὶ τὴν ζέσιν διπλασιάζουσι καὶ [g] τρέφουσι.

ἢ. *ἐκθλιβοῦσι. ἄρτον· panem.

a *aliquando enim ex nimia perfrictione emergit, aliqaando ex importuno labore.* *b* *horripilationem.* *c* *torpor etiam in inguinibus cum frigore occurrit eis.* *d* *suprà nominauit bases oculorum.* *e* *graues.* *f* *eius.* *g* *patitur.* *h* *digito obstetrix immisso clausuram eius apprehendat, & cum dolore contingat, quando & inguina eius nascuntur, et supra pectinem tensionem habent.* *K* *ita ut pes mulieris, qui huic tumori proximus est, consensum habeat doloris.* *l* *siquidem aliquando pars eius patitur, quæ longaoni superiacet.* *m* *omne collum.* *n* *est, in causa.* *o* *tumorem.* *p* *Nam frequentius & ipsum orificium rugosum est, & intus infusum conducitur, ut obstetricibus consultis nulla causa matricis esse dicatur.* *q* *uniuersa ergo uulua in feruore posita, æquè iam partium eius signa prædicta occurrunt.* *r* *sensus.* *s* *tenditur.* *u* *ordinauimus.* *x* *contineantur.* *y* *similiter etiam & hæ tertia die, &c.* *z* *bene loca ipsa scarificamus.* *a* *declinatione.* *b* *uuæ lupinæ.* *c* *rutæ.* *d* *appositum.* *e* *contritum.* *f* *etiam.* *g* *& periculum laboranti nutriunt.*

ρκη. περὶ σατυριάσεως.

Σατυρίασις καὶ τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλειῶν κοινὸν πάθος ἐστίν, * ὅπερ συνεχέστερον [a] τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνει. ἐκεῖθεν τὸ ὄνομα ἡ σατυρίασις εἴληφεν· ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι * ἀκρατῶς πρὸς ἀφροδισίαν γεγράφασι. Τῶν δὲ γυναικῶν σατυρίασίς ἐστι κνησμονὴ τῶν αἰδοίων μερῶν σὺν ὀδύνῃ, οὕτως [b] ἀνυποφερόντως τὰς ἰδίας χεῖρας, ἐκεῖσε βάλλουσι σὺν ἀκορέστῳ ἀνδρῶν ἐφέσει, ἀποβαλοῦσαι δηλονότι πάσης αἰδοῦς τὴν εὐλάβειαν. [c] εἰ μέν τοι τοίνυν περὶ τὰς μήτρας τὸ πάθος τοῦτο συμβαίνει, τὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ αἴρουσι. καὶ ὅπως μὴ καταισχυνθῶσι, καὶ εἰς ὅλον δὴ ἐπιτρέπειν αὐτὰς ποιοῦσι. θεραπείαν

ὅμως. ἀκρατὴς πρὸς ἀφροδίτην ἀναγεγράφασι.

πεῖραν δὲ τὴν αὐτὴν παρέχομεν, ἣν ἐν τῇ ἀναπτύξει καὶ ζέσει τῆς μήτρας διετυπώσαμεν. a ἀνδράσι uiris. b impatienter. c ſiquidem enim res quæ matricis conſenſum habeat, & uerecundiam eius confundat & tollat, et aliquantum delirare eas faciat.

ρκθ. περὶ ἀποπνίξεως τῆς μήτρας.

Ἡ τῆς μήτρας ἀπόπνιξις παρ' Ἕλλησι πνιγμὸς λέγεται. ἐξ αὐτοῦ * ἣν αἱ γυναῖκες * παρατυπικαῖς ὀνόμασιν ἐκλήθησαν. τοῦτο δέ ἐστιν ἐπίσχεσις τοῦ πνεύματος σὺν πάσῃ ἠρεμίᾳ, τῆς μήτρας δηλονότι πρὸς τὸν θώρακα αἰρομένης. Καὶ ταῖς γυναιξὶ γίγνεται ἀπόπνιξις οὕτως [a] ὡς ἀνεὶ τεθνηκυίας πεσεῖν. Γίνεται δὲ αὕτη ἡ νόσος ἐν τῇ συνεχεῖ ἐκτρώσει ἢ ἀώρῳ τόκῳ: ἀλλὰ μὴν καὶ χηρείᾳ μακρᾷ, ἐπισχέσει τε τῶν ἐμμήνων, καὶ φλεγμονῇ τῆς μήτρας. Σημεῖα δὲ ταύταις συμβαίνουσι ταῦτα: [b] ὅτι αἰρομένη ἄνω πρὸς τὸν θώρακα ἡ μήτρα ἐγκεῖται. καὶ πᾶσαν τὴν αἴσθησιν μετὰ ἀφωνίας ἀποβάλλουσι. τῶν ὀδόντων δὲ τοίνυν συμπηγνυμένων τρίζουσι. καὶ ἐνίοτε αὐταῖς αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες [c] φλεγμαίνουσιν. Ἐνίοτε εἰς τὸ ὄπισθεν [d] κεῖται, καὶ τὰ ὑποχόνδρια αὐταῖς οἰδίσκονται: καὶ αὐτὸς ὁ θώραξ ἐπηρμένος γίνεται μέγας. αἱ φλέβες [e] τοίνυν αἱ ἐν τῷ μετώπῳ οὖσαι, ὀγκωδέστεραι ὁρῶνται. ἱδρὼς τοίνυν ψυχρὸς περὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὸν αὐχένα ἐνστάζει. σφυγμὸς δὲ οὐδεὶς εὑρίσκεται, ἢ σφόδρα βραχύτατος. Καὶ ἐνίοτε ταχύτερον εἰς ἑαυτὰς ἐπανερχόμεναι καὶ ἐξανίστανται, καὶ ἄπερ ἔπαθον ἴσασιν. ἐνίοτε δὲ οὐκ ἴσασιν. Ἀλγοῦσι τοίνυν τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν αὐχένα. ἐνίοτε καὶ ἀνοηταίνουσι. Αὕτη ἡ νόσος διὰ τὴν ἀφωνίαν ὁμοία ἐστὶ σεληνιασμῷ καὶ ἀποπληξίᾳ. αἱ τινὲς τῷ ὀλισθήματι σιωπῶσι τῷ ληθαργικῷ, ἀλλὰ μὴν καὶ καταληπτικῷ. Ἀφορίζονται δὲ ἀπ' αὐτῶν, ἐξ αὐτοῦ διότι παρὰ τὰς σεληνιαζούσας καὶ ἀποπληκτικὰς, καὶ αἵ τινες ὡς ἕλμινθας ἔχουσι, τῆς μήτρας οὐδέ τις [f] αἰτία συνδεδραμήκει. καὶ ἡ αὐτὴ μήτρα ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ [g] εὑρεθήσεται, παρ' ἐκείνας δὲ τὰς * τὸν ἴκτερον παθούσας, καὶ ἐν ζέσει ἡ μήτρα. καὶ ἡνίκα ἄνω ἀνέλθῃ, τηνικαῦτα πίπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ λέγονται συμπίπτουσαι, εἰς τὸ τέλος [τὸ τέλος] μετὰ τὸν σπασμὸν σίελον πλέον ἐκπέμπουσι, καὶ σφυγμὸν μείζονα ἔχουσι, καὶ ἡνίκα εἰς ἑαυτὰς ἐπανέλθωσιν, [h] ἥπατος ὀδύνης αἰσθάνονται. Αἱ τοίνυν ἀποπληκτικαὶ, καὶ αὗται μείζονα σφυγμὸν ἔχουσι. * ταῦτα εἰ ἐκφλίξωσι, παραλυτικαὶ γίνονται. αἱ * ἰκτερικαὶ δὲ, ἢ μακρὸν, ἢ βραχὺν καὶ πυκνόν. Αἱ δὲ ληθαργικαὶ καὶ καταληπτικαὶ, ἀπὸ τῶν * ἀναληπτικῶν χωρίζονται. ὅτι ἀεὶ μετὰ πυρετῶν εἰσιν. αἱ δὲ * ἰκτερικαὶ, οὔπωτε. ἐκεῖναι δὲ αἵ τινες ἕλμινθας ἔχουσι, καὶ ἐν τοῖς ἐντέροις νύξεων αἰσθάνονται, καὶ σφυγμὸν τῶν ἑλμίνθων ἔχουσι, καὶ τὴν μήτραν ὑγιαίνουσαν. Καὶ αὕτη [i] τοῖς ὁμοίοις νοσήμασιν ἡ διαχώρισις τῶν * ἰκτερικῶν. Ὁ πνιγμὸς δέ ἐστι πάθος, ὅπερ δὴ ἐπι-

Margin: ἐμ. | * παρατυπικαῖς. | Cyptericen ebria, lege hyſtericen priga | αὗται. | * ὑστερικαί. | * ὑστερικῶν. | * ὑστερικαί. | ὑστερικῶν.

παρέργως συμβαίνῃ, καὶ * ἐνίοτε χρονίας. διὰ τοῦτο οὕτως καὶ τὰς θεραπείας διετυπώσαμεν, ἵνα ὁσάκις πρῶτον συμβαίνῃ, τοῖς παρηγορικοῖς διορθωθείη· καὶ ἡνίκα [l] ἄρξῃ, καὶ περὶ συνεχεῖ [m] ὑποτροπιασμῷ ἡ διάθεσις εἴη χρονία, διὰ τῶν μετασυγκριτικῶν θεραπευθήσεται. Ὅτε τοίνυν ἡ γυνὴ πέσῃ εἰς ἀῤῥώστημα, καθιδρυέσθω ἐν κοιτῶνι θερμῷ καὶ λαμπρῷ, οὕτως ἵνα τὰς στρωμνὰς πρὸς τὴν κεφαλὴν ὑψηλοτέρας ἔχῃ, ὥσπερ ὀρθῶς καθεζομένη. [n] ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὀρθὴν οὖσαν τῶν τε χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, τῇ αὐτῇ μετὰ ἀῤῥωστίᾳ στραβῶσαι εἰώθασι, τῶν νεύρων αὐτῆς συνεχέστερον ἀλλοιῶσαι, καὶ οὕτως αὐτὴν ἐξανιστάναι, ὡς ἐπὶ τοῖς μέσοις μέρεσι ἐπὶ πάσας θερμασίας μεταγάγῃς· καὶ ταῖς χερσὶ θερμαῖς ὅλα τὰ ἄκρα κελεύσῃς [o] διακρατεῖν. ἔπειτα [p] ἐρίῳ ἐν ὕδατι θερμῷ βεβαμμένῳ τὸ πρόσωπον αὐτῆς πυριάζειν. Εἰ δὲ ἐπὶ πολὺ ἡ ἀφωνία ἐκείνη ἐπιμένῃ, καλῶς ἐπωφελήσεις καὶ σικυῶν κούφων ἐπὶ τῷ κτενὶ καὶ τοῖς βουβῶσιν ἐπιτιθεμένων. ἐρίοις [q] τοίνυν καθαροῖς * ὅλα τὰ ἄκρα ἐσκεπασμένα· [r] ἀνοιγόντων ὀδοῦσι τὸ στόμα αὐτῆς ὕδωρ θερμὸν ἐνστάζομεν. ἔπειτα καὶ μελίκρατον [s] προσβαλεῖν. καὶ ἐν κρεμαστῷ κραβάττῳ αὐτὴν κατασείειν. Ἡνίκα δὲ εἰς ἑαυτὴν ἐπανέλθῃ, εἰ οὐδεμία [t] χαύνωσις αὐτῇ εἴη, [u] ἡ πρὸς ὀλίγον δίδοται τροφή. * καὶ ἐμποδισθῇ, εὐθέως φλεβοτομεῖν. [x] καὶ ἐγχυματισμοῖς ἐξ ἐλαίου, καὶ ἐγκαθίσμασι χυλῶν θεραπευτέα. καὶ ἐπαλειφομένη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τροφὴν ἁπλῆν λαμβανέτω. [y] καὶ ἕως οὗ * ἐκκλίνῃ ἡ ἄλλη ἡμέρα τρεφέσθω τοῖς καθημερινοῖς, ὅμως καταπλάσμασι καὶ τῇ πυριᾷ θεραπευθεῖσα, σὺν τῇ [z] ἐπιθέσει τῶν προειρημένων. γινομένης δὲ τῆς ἐγκλίσεως κηρωταῖς καὶ μαλάγμασιν ἁπλοῖς χρώμεθα. βαλανείῳ τοίνυν καὶ ποικίλῃ τροφῇ, καὶ καλῷ οἴνῳ ἀναλαμβάνομεν. Εἰ δὲ συνεχέστερον συμβήσονται αἱ διαθέσεις, καὶ τὸ νόσημα χρόνιον εἴη, τοῖς προειρημένοις μεθοδεύμασι χρώμεθα· βοηθήμασι, καὶ τοῖς ἁρμοδίοις γυμνασίοις. τροφαῖς τοίνυν κατὰ τὴν περίοδον τεταγμέναις, μετέπειτα δὲ τὰ μετασυγκριτικὰ προσεδεχάμεν· ἅτινα συνίστανται ἐξ ἁλικοῦ δρώπακος, καὶ * τῶν συγκριτικῶν σικυῶν, προπήσεως, ἀνατρίψεως τῶν μερῶν, ἐπιπασμάτων δριμυτάτων, ἐγκαθισμάτων καὶ σιναπισμῶν. εἰ δὲ ταῦτα ἧττον ὠφελήσωσιν, ὕστατος καὶ ἐλλέβορον δώσομεν, [a] κατατέμνοντες δηλαδὴ συνεχῶς τῶν ῥιζῶν τὴν ἐπανάληψιν. ἔπειτα τοῖς πικροῖς χρῶ, ἀλλὰ μὴν καὶ ὕδασι θερμοῖς. ὧν τινων πάντων τῶν προειρημένων ἡ χρῆσις ἁρμόζουσα ἐν τῷ [b] ποιηματικῷ εἴδει τῆς μήτρας ἐστὶ διατετυπωμένη. Τῶν δὲ παλαιῶν ἰατρῶν τὴν πλάνην, οἵτινες πάντα τὰ δυσώδη εἴδη τοῖς ῥισὶν ἐπιτιθέασιν, ἀναιροῦμεν, τουτέστι τρίχας κεκαυμένας, καὶ ὀσφρῆσιν τῶν λύχνων. [c] καστόρειον τοίνυν καὶ ῥητίνην ἐν τοῖς ῥισὶν ἐπέχριον· καὶ πάντων τῶν εἰδῶν ἐπέχριον τὰ κάκοδμα, καὶ ἄνω ἐκράτουν. καὶ πρὸς τὴν μήτραν, τοὺς εὐόδμους

πω-

Recti pro genitiuis absolutis

forte, εἰ δὲ ἐμποδισθῇ.

μετασυγκριτ.

πεσοῦς, σὺν νάρδῳ καὶ στύρακι τινὲς * οἱ τινὲς διὰ τούτου τιθέασιν, ἵνα ἐκεῖνα τὰ κάκοδμα ἡ μήτρα φεύγῃ, καὶ πρὸς ταῦτα τὰ εὔοδμα κατέλθῃ. Τινὲς δὲ ποικίλους ψόφους, καὶ κυμβάλων καὶ τυμπάνων ἦχον παρεῖχον. Τινὲς * δὲ ἀκόλουθον πταρμικὸν ἐμπάσσοντες τὴν κεφαλὴν, καὶ ταῖς ῥισὶ δριμύτατον ὄξος ἐμβρέχοντες [c] τὰ ἀκέραια, ἅπερ καταλιπεῖν ἐθελήκαμεν: τοῖς ματαίοις ῥήμασι, καὶ μηδὲν προκόπτουσι. βαρὺ γίνων καὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν ἐμοὶ ἔδοξεν εἶναι, ἤπερ τι ἐξ αὐτῶν γράφειν.

ἅτινα.

forte, τινὲς δὲ τῷ ἀκολούθῳ πταρμικῷ ἐνέπλασαν. aliqui frequenti ptarmico concutiebant caput.

a ita ut quasi mortuæ iaceant. b quòd ascendente sursum ad pectus matrice cadant. c torquetur. d s. matrix. e etiam. f querela præcesserit. g inueniatur. h paralyticæ fiunt, sed hoc melius fortè sequitur de apoplecticis. i à similibus morbis. K & aliquando sit acuta, aliquando chronica. l recesserit. m interpolatione. n & porrectis manibus & pedibus eius, quæ de ualetudinibus torqueri solet, mentum eius frequenter mouere, & sic eam uoce excitare: ita ut medianis partibus eius uniuersas calefactiones admoueas. o contineri. p penicillo. q &. r & patefacto aliquantulum. s subiungere. t lassitudo. u uel si arte modicum datus cibus impedierit, statim phlebotomanda est. Malim, ut ego legi. x & post phlebotomiam encathismate olei. y & usque ad declinationem alternis diebus nutriatur, quotidie tamen cataplasmatibus et fomentis curata, &c. z appositionem. a præcedenti scilicet frequenti reiectione, deinde peregrinari terra mariq; eas iubemus, uti etiam aquis calidis, quorum omniū usus in uoce matricis est ordinatus. b (an in morbis matricis qui à constrictione fiunt?) c castorio etiā aures & nares illinebant. d infundebant. e plurimasq; res faciebant importunissimas, quas prætermittere uolui: ne rebus uanis et nihil profecturis onerare potius lectorem uidear, quàm ueri aliquid scribere.

ρλ. περὶ ἀνατάσεως τῆς μήτρας:

Ἡ τῆς μήτρας τάσις συμβαίνειν εἰώθασιν * οἴδημα ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν ὀδυνηρὸν τοῦ σκληρῶδες. [a] ὀδύνας τοίνυν τῆς γαστρὸς καὶ τῶν [b] κόλπων [c] συναισθήσεται, δηλαδὴ τῶν [d] ἥπατος καὶ τοῦ στομάχου. τὸ ὕδρον ἐμποδίζεται. καὶ ἀγρυπνίαι ἐπακολουθοῦσι, καὶ νύγματα συνέχουσι. Συνεχέστερον δὲ [e] ἐρχομένης τῆς καθάρσεως, ταῦτα συνδραμεῖν εἴωθεν: ὅτε καὶ τὸν δάκτυλον ἡ μαῖα εἰσβάλλει εἰς τὸ στόμα, ἀνεῳγμένον αὐτὸ εὑρίσκει. τὴν αὐτὴν δὲ θεραπείαν παρεχόμεθα, ἣν πρὸς τὴν ζέσιν τῆς μήτρας τεθείκαμεν.

forte, ὥσπερ σὺν οἰδήματι, & postea σκληρώδες.

a dolor. b renum. c cum sensu scilicet. d capitis. e imminente.

ρλα. περὶ οἰδήματος τῆς μήτρας.

Τὸ τῆς μήτρας οἴδημα συμβαίνει ἀπὸ ψύξεως ἢ ἐκτρώσεως, ἢ ἐκ δυσχεροῦς τόκου, ἢ θρόμβου αἵματος εἰς τὸ στόμα * ἐναπομείνῃ, ὀγκοῦται ἡ μήτρα, οὕτως ὡς καὶ τὴν γαστέρα οἰδίσκεσθαι. τὸ δὲ οἴδημα τῇ θλίψει τῶν δακτύλων [a] ἀφίσταται, καὶ εὐθέως ἑαυτὴν [b] συστέλλει, οὕτως ὥστε εἴ τις τῇ χειρὶ αὐτὰ τὰ μέρη πατάξει, καθάπερ τύμπανον ἠχήσει. καὶ γὰρ ἐνίοτε μετὰ [c] τυγμάτων καὶ σφοδρᾶς ἐμπνευματώσεως ὧδε κἀκεῖσε διατρέχει. ἔστιν αὐτὸ τὸ οἴδημα ἐπιμελές. ἐνίοτε [e] ἔστιν ὅτε ἑαυτὸ ἀφανίζει, καὶ ἐπαναίρεται ἑαυτῷ τὸ οἴδημα. θεραπείαν δὲ τούτου ποιοῦμεν τὰ παρεχόμενα, ἅπερ ἐν τῇ ἐπισχέσει καὶ * ἐπιζέσει τῆς μήτρας [f] συνεχέστερον

ἐγκαταμένοντος

* καὶ ἐπιζέσει, uel καὶ τῇ ζέσει.

ἐδιδάξαμεν. ὅμως οὕτως ὅπως ἡ μαῖα ἐπιμελῶς τὸν θρόμβον ἀναλύσῃ, καὶ ἐάν δὲ σκυλμοῦ [h] παραλύσῃ*. ἡνίκα δὲ χρονία εἴη ἡ διάθεσις, ὥστε τὸ οἴδημα διὰ τῶν μετασυγκριτικῶν πραγμάτων, ὡς ἐν τῇ ἀτονίᾳ τῆς μήτρας ἐθήκαμεν, χρώμεθα θεραπεύοντες. ἔπειτα ἐπίθεμα τὸ [i] διὰ σύκων λεγόμενον, ἢ τὸ διὰ σπερμάτων, ἢ τὸ πολυάρχιον, ἢ τὸ διὰ δαφνίδων ἐπιτίθεμεν. *ἐγκαθισματίζομεν δὲ αὐτὰς ἐν ὕδατι, ἐν ᾧ ἀφέψομεν, σταφυλῖνον, δαῦκον κρητικὸν, καὶ γλήχωνα. [l] ἀπιριδίως, καὶ ἀρτεμισίαν ἐκεῖσε προσμίγνυμεν, [m] καὶ πρασίου δέσμιδα, ὑσσώπου καὶ δάφνης. ταῦτα πάντα ὅτε ἑψηθῶσιν, ἐξ αὐτῶν ἐγκάθισμα ποιοῦμεν. πεσσοὺς τοίνυν ὁμοίως (ἐκ) τῶν προειρημένων πραγμάτων σκευάζομεν, δηλονότι οἵτινες δέχονται, πήγανον, νίτρον, γλήχωνα, χολὴν ταυρείαν, οὕτως ὡς ταῦτα πάντα [n] ἑνωθῶσι. καὶ οὕτως πεσσὸν ποιήσομεν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος πεσσὸς, ὅστις δέχεται, [o] ἰσχάδων ἐπιμελῶς λελεπισμένων, οὕτως ὡς τὸ σπέρμα αὐτῶν μὴ φανείη * γο. α. * κυμίνου γο. β. ἀφρονίτρου * γο. α. [p] ὅλοι δὲ οἱ διειμύτατοι πεσσοὶ ὅτε [q] εἰς τὸ ἔριον ὦσιν ἐμβεβρεγμένοι, εἰς ἔλαιον, ἢ γάλα ὀφείλουσιν ἐμβάπτεσθαι, καὶ οὕτως ἐπιτίθεσθαι. Σικύας τοίνυν μετασυγκριτικὰς αὐτοῖς τοῖς μορίοις καλῶς ἐπιτίθεμεν, καὶ ὧδε κἀκεῖσε ἕλκοντες βιαίως [r] εἰσάγομεν. ὕδασι τοίνυν θερμοῖς χρᾶσθαι, ἐξαιρέτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς κατικμάδας ἐπιβρέχομεν. *a cedit. b se colligit. c nam aliquando & cum punctionibus & tortione uentus ipse hac atq; illac discurrit, & quasi foras exire quærit. d et aliquibus. e per interualla. f frequentius. g sine quassatione. h auferat. i diaphenicon. k encathisma etiam malagmatibus simile adhibemus, aquam decoquentes staph. l causa perseuerante. m & marrubium, fasces byssopi, laurum uel baccas eius. n melle colligantur. o fici. p omnes. q cum lana fuerint inducti, in oleum uel lac debent intingi. r adducimus.*

3. j.
* 3. ij. ſ.
*La. text. non habet.

ρλβ. περὶ φλεγμονῆς τῆς μήτρας;

σκληρία, duritia.

Ἡνίκα ἡ μήτρα ἐν τῇ φλεγμονῇ ἐστὶ, ταῦτα τὰ σημεῖα συμβαίνουσι. * σκληρεία ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν σὺν τινὶ ἐμπνευματώσει, οὕτως ἡνίκα τοῖς δακτύλοις θλίψεται, ἀπέρχεται, καὶ μετ' ὀλίγον πάλιν ἑαυτὴν ἑνώσει. τὸ δὲ δέρμα τῆς γαστρὸς, τὸ ἴδιον χρῶμα [b] οὐκ ἔχει. καὶ τοῖς δακτύλοις προσενεχθεῖσιν ἐκδιώκεται. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πάθει ποιοῦμεν, ἅπερ εἰς τὸ οἴδημα τῆς μήτρας εἰσὶ τεθειμένα: καὶ [c] μετὰ τὸν ἐγκολπισμὸν ἐλαίῳ ἁπλῷ. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐλαίου τοῦ κυπρίνου καὶ τοῦ ἰρίνου ἐγκολπίζομεν. *a tumore. b proprium colorem habet, & digitis adducta sequitur. c ut post encolpismum olei simplicis, etiam de oleo cyprino uel irino encolpisemus.*

α ρλγ. περὶ σκληρίας τῆς μήτρας.

Lat. translatio nihil habet ab A. ad B.

Παρεπομένης τῆς ζέσεως, σκλήρωσις τῆς μήτρας ἀποτελεῖται. καὶ [b] γὰρ ἐνίοτε μόριόν τι. σημεῖα δὲ ταῦτα ἔχει. ἔξωθεν τις σκλήρωσις A μεγίστη. εὑρίσκεται

δὲ

δὲ οὕτως. ὡς ἡνίκα τῶν δακτύλων εἴη γυμνασίως θλιβέντα, ὀδύνης τινὸς ἡ γυνὴ αἰσθάνεται. ὡς ὅτε αὐξήσει ἡ αὐτὴ [c] σκλήρωσις B. ἤ τις ἥλίται, ὀδύνην πρὸς τοὺς νεφροὺς καὶ τοὺς βουβῶνας, καὶ βάρος ἐπὶ τὰ κτένα αἰσθανθήσεσθαι. Εἰ δὲ ἐπὶ τῷ τραχήλῳ τῆς μήτρας εἴη σκλήρωσις, [d] ἔξωθεν εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας, ἐκεῖ σκλήρωσις, καὶ ἀνεῳγμένον στόμα εὑρίσκεται, οὕτως ὡς τοῖς νύγμασι καὶ ταῖς ὀδύναις τὴν χρῆσιν τοῦ ἀνδρὸς [e] ἡ γυνὴ μὴ ὑποστῇ. καὶ [f] γὰρ θερμότης ὁρᾶται. καὶ ἡ θερμασία ἐκείνη οὐδ᾽ ὅλως αἰσθανθήσεται, οὔτε τοῦ σώματος αἴσθησιν ἔχει. θεραπείαν δὲ [g] ταύτην ἔχει, ἥν τις ἐν τῇ ἐπιχέσει τῆς μήτρας τεθειμένην ἐστί, ταύτην ποιήσομεν.

a praecedente feruore & neglecto. b nam aliquando uniuersa durescit, aliquando pars eius. c contra se foris duritia reuolutus dolor, ad renes & inguina. d à foris quidem nullus inuenitur tumor: cum autem obstetrix digitum in orificium miserit matricis, ibi duritiam & patens orificium inueniet. e mulier sustineat, f nam haec causa à callo in hoc separatur: quòd callus in totum nihil sentiat, nec corporis sensus habeat. g abundat.

* ρλδ. περὶ ὀδύνης τῆς μήτρας.

Ἡ ὀδύνη δὲ τῆς μήτρας μετὰ τὸν τόκον ταῦτα τὰ σημεῖα ἔχει. ἡνίκα ἑαυτὴν ἡ μήτρα εἰς τὸν στόμαχον ῥιπίσει, σφόδρα γίνεται ὀδύνη, καὶ τὸ στόμα λυπεῖται, ἔσθ᾽ ὅτε δίνω καὶ ἀγρυπνύσει, ὥσπερ ἐν τῷ κωματώδει νοσήματι δοκεῖ εἶναι. Διαφέρει δὲ ὅμως ἐν τῇ ξυμφορᾷ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι οὔτε οἱ ὀφθαλμοὶ στρέφονται, οὔτε ἀφρὸς ἀπορρέει, οὔτε τὰ νεῦρα ἀφέλκονται, ὅμως κάρωσις ἐν αὐταῖς εἶναι δοκεῖ. ἐφ᾽ αἷς δὲ ὁμοίως πυκνῶς στροφούμεναι διηνεκῶς ἔνθα πίπτουσιν. ἐὰν (οὖν) ἐκ τῆς ἀδυναμίας ἐστὶν ἡ ὀδύνη, αἷμα ἀφαιρεθὲν ὠφελεῖ. εἰ δὲ *βραχύς ἐστι, σικύαι προσπεπηγμέναι ὦσιν ἐν τοῖς βουβῶσιν. εἰ δὲ ἐπὶ πολὺ κεῖται ἢ *κεῖσθαι ἔσωθεν, ἐπιτιθέναι δεῖ τοῖς εἴσω αὐτῆς κεκαυμένον ἔριον, βεβαμμένον καὶ ῥυπῶδες, ἢ ἄλλο ὅπερ δύναται δυσώδους ὀσφρήσεως εἶναι. καὶ τὴν αὐτὴν ὕδωρ ψυχρὸν περιχεθὲν ὠφελεῖ. ἢ πήγανον λελειωμένον σὺν μέλιτι ἢ κυπρίνῳ ἐλαίῳ, ἢ οἱῳδήποτε ἄλλῳ θερμῷ, καταπλάσματα τῶν φυσικῶν ἐλήχωνος ἐπιτιθέναι, μεταξὺ τούτων ἀνατρίβεσθαι τὰς κοτύλας καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς. ἔπειτα ἡνίκα πρὸς ἑαυτὴν ἐπανέλθῃ, περιχέας οἶνον ὅλῳ τῷ σώματι. ἡ τοίνυν πόσις αὕτη, οὐκ ἀφὴν ἔθιμον τοῦ σώματος, ἀλλὰ μὴν καὶ σιναπισμὸν ἐπὶ τὴν γαστέρα ἐπιθήσεις. Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἢ τῇ τετάρτῃ ἐπιθετέον ἕως ἂν καὶ τὸ σῶμα ἐρυθρὸν ᾖ, ἐὰν ἡ σκλήρωσις ἐπιμένῃ. Μαλάττειν μετρίως δοκεῖ σέλινον ἐν γάλακτι λελυμένον, ἔπειτα λελειωμένον, καὶ πρότερον ἐν τῷ αὐτῷ γάλακτι ἀφεψημένον σὺν κηρῷ λευκῷ καὶ μυελῷ ἐλαφείῳ, σὺν ἰρίνῳ ἐλαίῳ ἢ ἀξυγγίῳ ταυρείῳ σὺν ῥοδίνῳ μεμιγμένον. δοτέα τοίνυν ἡ πόσις καστορίου, ἢ κυπρέως βοτρύων. εἰ δὲ ἡ μήτρα ἐξελκωθῇ, κηρωτὴ ἐκ τῶν ῥόδων *γίνεται, καὶ ἀξύγγιον ὑὸς προσφάτου,

In Lat. translatione caput hoc non extat.

βραχεῖα.

forte, κεῖσθαι.

γενέσθω.

καὶ ὠοῦ τὸ λευκὸν μιγνύσθω, καὶ οὕτως ἐπιτιθέσθω. ἢ τὸ λευκὸν τῶν ὠῶν σὺν ῥοδίνῳ μεμιγμένον, ἐπίβαλε ἐρεῖον ἐν ῥόδων μεμιγμένον. ἢ ὑποκάπνισμα τῆς μήτρας γινέσθω ἐκ θείου ἀπύρου, (ὃ) ὠφελεῖ ἄκρον τὴν ὀδύνην. ἢ ἐὰν ἡ κάθαρσις τῆς γυναικὸς βλάπτῃ, κολοκυνθίδος ξηρᾶς ὠφελεῖ κεκαυμένης τὸ ξηρίον, ἐν τοῖς βουβῶσιν, ἢ ὑπὸ τοῖς μαστοῖς ἐπιτιθὲν ὠφελεῖ. * εἰ δὲ ἡ κάθαρσις ἐστι, προσφερέσθωσαν φάρμακα τὰ προτρέποντα τὸ αἷμα, κόστον, γλήχων, ἵνα λευκὰ * ἐπέπλιον, καλαμίνθη, θύμβρον, καὶ ὕσσωπον. τροφὰς δὲ ἐπιτηδείας λαμβανέτω, πράσον, πήγανον, κύμινον, κρόμμυα, νᾶπυ, καὶ πᾶν δριμὺ λάχανον. εἰ δὲ τὸ αἷμα ἐκ τῶν ἐνδοτέρων μερῶν ἐκραγῆναι ἔσωθεν, ἢ ἐκ τῶν εἴσω ἐκραγῇ, κεκαυμένην κολοκύνθην τοῖς βουβῶσιν ἐπιθετέον ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας. τριάκοντα δὲ ἡμερῶν παρελθουσῶν, τηνικαῦτα ἐνδεεῖς τὸ πάθος ὑγιαίναι. Εἰ δὲ οὐχ ἑαυτοῦ τὸ αἷμα ἐνδείξηται, ἐνδεεῖς αὐταῖς ὀδύνην τῆς κεφαλῆς ἐξανίστασθαι. τηνικαῦτα ἐκ τῶν βραχιόνων αἷμα ἀφαιρετέον· καὶ οὕτως εὐθὺς αὐτὴν θεραπεύσεις.

an ἐ

fortè πέπλιον ἴα λευκά.

ρλε. περὶ νόσου τῆς προσαγορευομένης μύλου.

Σκλήρωσις τῆς μήτρας ἐστὶν ἐκ τῆς παρελθούσης ζέσεως, δι' ἧς ὅλη ἡ γαστὴρ ἐκτεταμένη ἐστὶν οὕτως, ὥστε ἐγκυμονοῦσαν δοκεῖν εἶναι. ἐνίοτε μὲν καί τι ἐν τῇ μήτρᾳ [a] γεννηθέν, πλέον ἡ σὰρξ ἐπαυξῇ, ὅθεν ἡ μαῖα εἰσβάλλουσα τὸν δάκτυλον ἐν τῷ στόματι, ἢ ἐν τῷ [b] σκληρώματι, ὥσπερ αὐτὸ [c] εὑρίσκεται. ἐνίοτε δὲ πᾶσα ἡ μήτρα τοιοῦτον νόσημα πάσχει, ὡς ἡ γαστὴρ πᾶσα σκληρώσει λίθου ἐπαυξήσῃ, καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα σὺν κακῷ χρώματι καὶ ἀνορεξίᾳ [d] κατέχεται. Εἴρηται δὲ μύλος παρὰ τὸ βάρος, καὶ διότι βραδέως κινεῖται. ἀφορίζομεν δὲ τὴν ἔχουσαν μύλον ἀπὸ τῆς ἐγκυμονούσης γυναικός. [e] εἰ μὲν ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν ἀμφοτέρων, καὶ τὰ ἔμμηνα οὐ συνδράμωσι, καὶ τοὺς μαστοὺς πεφυσημένους ἔχωσι, καὶ ἀνορεξίαν πάσχωσι καὶ βάρος ἐν τοῖς νεφροῖς ἑαυτῶν αἰσθάνονται, καὶ ἡ γαστὴρ καθ' ἡμέραν αὐξήσει* ἐξ ἐκείνης δὲ τῆς ἐχούσης τὸν μύλον, * ἐκ τούτου ὅτι καθ' ἡμέραν νύγματα καὶ ὀδύνας αἰσθάνεται, καὶ προερχομένου τοῦ χρόνου αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ ἐμβρύου οὐκ ἔχει, ἥνπερ αἱ ἐγκυμονοῦσαι γυναῖκες ἀπὸ τοῦ τετάρτου μηνὸς αἰσθάνεσθαι ἄρχονται. παρεληλυθότος δὲ τοῦ δεκάτου μηνὸς τὸ πᾶν σῶμα αὐτῶν τῇ * τάξει καταναλίσκεται, καὶ ἡ γαστὴρ καὶ τὰ μέσα τῶν μηρῶν [f] καθόλου αὐξάνουσιν ὥστε ὑδρωπικὸν τὸ νόσημα τῆς γυναικὸς δοκεῖν εἶναι. ἀλλ' ἐν καὶ αὐτὴ ἡ ὑδρωπικὴ (νόσος) διαχωρίζεται ἀπ' ἐκείνης τῆς τὸν μύλον ἐχούσης, ὅτι [g] ἡ γαστὴρ πατασσομένη ἦχον ἀποδώσει, καὶ τοῖς δακτύλοις θλιβομένη εἰς ὄγκον δή ποτε ἀφίσταται. ὥσπερ δὲ τὸ νόσημα οἱ πλεῖστοι ἀνίατον εἶναι εἰρήκασι, τινὲς δὲ παραυτίκα ἀρχόμενον δύνασθαι ἰαθῆναι, ἡμεῖς δὲ καθάπερ τὸ

ἰδίαν

* τοῦτο.

τήξει. macie.

χρά

χρόνιον νόσημα, οὕτως καὶ τὸν μύλον θεραπεύομεν, [h] ὥσπερ προχειριζόμενοι τῶν παρηγορικῶν, σὺν πυρίᾳ καὶ καταπλάσμασι, καὶ [i] καταχαράξει, πυρίαις τε, καὶ ἐγχυματισμοῖς, [k] καὶ πεσσοῖς μαλακτικοῖς τοῖς ἁπλοῖς, ὡς τὸ διὰ χυλῶν, ἢ τὸ Μνασέου. ἔπειτα εἰς τὰ μετασυγκριτικὰ ἡμᾶς ἀναστρέφομεν: πρῶτον τῇ ἀναληπτικῇ [l] περιόδῳ ἀναλαμβάνοντες, ἔπειτα τὰ μετασυγκριτικὰ [m] προσβάλλομεν: καθάπερ (εἰσὶν) οἱ δρώπακες, καὶ αἱ προθέσεις τῶν ἐπισπασμάτων, ἀνατρίψεις ἰσχυραί, σιναπισμὸς, καὶ μαλάγματα, τουτέστι τὸ διὰ σπέρματος, καὶ τὸ πολυάρχιον, καὶ τὸ διὰ δαφνίδων, [n] καὶ τῶν ἀφύσων, πυρίαι. ἐγκαθίσματα ἐπὶ μετασυγκριτικά, τούτοις καλῶς χρώμεθα. τουτέστιν ὕδωρ ἐν ᾧ ἐστὶν ἀφεψημένα [o] δαφνίδων δέσμια, ὕσσωπον, ἡδύοσμον, πράσιον. πεσσοὶ δὲ δεχόμενοι βούτυρον, χυλὸν ὑσσώπου, στέαρ χήνειον, μυελὸν ἐλάφου, ἢ τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. μέλι τοίνυν καὶ ἰσχάδας λελειωμένας μάλα λεπτῶς, [p] ἔλαιον παλαιόν, [q] οὕτως εἰς ὕδωρ θερμὸν βάλλομεν, καὶ νήχεσθαι κελεύομεν. ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος ἐγκαθίσματα ποιοῦμεν. χρονίζοντος δὲ τοῦ νοσήματος, καὶ ἐλλέβορον δίδομεν. [r] ἀλλὰ μὴν καὶ * θυμιάματα ὑποκαπνίζομεν. ἅπερ οἱ ἀρχαῖοι ὑπεκάπνιζον, ἐσκευασμένα ἐκ κρόκου καὶ στύρακος, καὶ σμύρνης, καὶ ῥητίνης. [s] καὶ ἀρτεμισίας. εἰς ἃ ἀφεψήσαι ἔλεγον, καὶ ἔλαιον, καὶ πρὸς τὴν πυρίαν αὐτῶν αὐταῖς καθιδρύομεν: καὶ ἐν ὕδατι ἀφεψοῦμεν κάρδαμον. Ταῦτα πάντα δεδοκιμάκαμεν, ἐπειδὴ πλείστας ὠφελεῖν δύναται. θυμιάματα. [a] aliquando etiã uulnere in matrice posito, plus crescit caro. b collo. βραχύλῳ c inuenit. d extenuatur. e in principio. f in tantũ. g quòd cùm uenter manu percussus fuerit, nullum sonitum reddat. hydropicæ autem uenter percussus, sonum dabit, &c. h ut præcedentibus. i scarificatione, k & pessarijs malacticis: simplicibus etiam malagmatibus, sicuti est diachylon. l cyclo. m subiungimus. n & capbisem fontis, legendum fortè & aphyssis (et) fomentis. o baccæ lauri, fasces hyssopi. p interpres addit, aut cyprinum, aut sampsuchinum. q deinde ad aquas c.eas mittimus, et natare in mare iubemus. r illa autem thymiamata quæ antiqui supponebant. etc. s Artemisiam etiam decoquebant. dabant etiã conditum in quo decoctum erat cardamomum. Hæc omnia reprobamus: siquidẽ plurimũ sunt contraria, et nihil prodesse possunt.

ρλς. περὶ αἱμοῤῥαγίας τῆς μήτρας.

Ἡ τῆς μήτρας αἱμοῤῥαγία συμβαίνει ἐκ δυσχερεστάτου τόκου, ἢ ἐκτρώσεως, ἢ ἐξελκώσεως, ὡς ἢ ὁπωσοῦν τῇ [a] ἕλξει τῶν φλεβῶν πλέον αἷμα ἐπὶ τοὺς γυναικείους τόπους ἐκχεῖται. Παρέπεται δὲ * τῇ καμνούσῃ [b] χαυνώσις, τοῦ σώματος, ἰσχνότης, ὠχρὸν τὸ σῶμα, ἀνορεξία. ἔστι δὲ κινδυνῶδες τὸ νόσημα: [c] εἰ μὲν γὰρ ἡνίκα μὴ μεγάλης δυσχερείας ἐπέχεται καὶ ξηραίνεται. [d] ὅμως ἐνίοτε τὸ αἷμα διαῤῥεῖ. Πᾶσαι δὲ αὗται ἡνίκα θεραπευθῆναι ἄρξονται ὀφείλουσι κεῖσθαι ἐν κοιτῶν σμικρῷ καὶ σκοτεινῷ, [e] καὶ ἐν τῇ κλίνῃ δηλαδὴ * τοῦ ἀῤῥώστου τῇ καμνούσῃ. τῶν ἀῤῥώστων.

τὰ τελευταῖα τῶν ποδῶν ὑψηλότερα ἔχειν σὺν πάσῃ ἡσυχίᾳ τοῦ σώματος
καὶ ἀναπαύσει: (πᾶσα γὰρ κίνησις ῥύσιν προτρέπει) οὕτως ἵνα τοὺς πόδας
[f] ἐσταμμένους ἔχῃ, καὶ οὕτως κείσθω. μετὰ σπόγγων τοίνυν μεγάλων ἐν ὕδατι ψυ-
χρῷ βεβρεγμένων, ἢ ἐν ὀξυκράτῳ, αὐτὰ τὰ μόρια ἐμβρέχεσθαι, τουτέστιν [g] ἡ κύ-
στις, καὶ οἱ νεφροί, καὶ ὁ βουβών, οὕτως ὡς συνεχέστερον ἐναλλαχθήτωσαν. ἵνα
ἄκρα δὲ πάντα
μὴ τὸ σῶμα θερινῆς ὥρας οὔσης θερμανθῇ, *ἀλλὰ πάντα ἐν ἐπιθέσει διακρα-
τηθήτω, καὶ μετὰ φασκιῶν δεσμευθήτω πάντα, ἢ ἐν ὕδατι ψυχρῷ ἀποβαλ-
λέσθω. τὸ πρόσωπον οἴνῳ ἐκ προσφάτου ὕδατος καταντληθῇ, καὶ πᾶν τὸ σῶ-
μα αὐτῆς ἐπιζέσθω μετὰ [h] ἐπιδίων. ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐλαίῳ ψυ-
χρῷ καὶ σπανικῷ ἐπαλειφόμεθα. καὶ ἐκ διαστήματος ὄξος ῥοφεῖν δίδομεν.
καὶ ἐγκαθισμοὺς οἴνῳ σὺν ὀξυκράτῳ ψυχρῷ ποιοῦμεν: ἢ σὺν ὕδατι, ἐν ᾧ εἰσὶν
ἀφεψημένα, μῆλα, σχῖνος, ἀγριοσυκομορέα, [i] λέπος ῥοῶν καὶ κρομμύων, καὶ ἀσ-
φάλτου: ἡνίκα ταῦτα ζεσθῶσι καὶ καταψυχρανθῶσιν, (καὶ) οὕτως ἐκεῖσε ἡ γυ-
La. non habet.
νὴ ἐγκαθίσει. εἰ δὲ *ἐθέλῃς διὰ τὴν τοῦ σώματος κίνησιν, ἤ τις τῇ διαρροίᾳ
ἐναντία ἐστί, τοῖς ἐγκαθίσμασι χρῆσθαι [k] δυνηθῇ, αὐτό τε τὸ ὕδωρ εἰσπέμπειν,
ἢ χυλὸν ἀρνογλώσσου, ἢ βάτου, ἢ ἐντύβων, ἢ [l] σταφυλῆς ὄμφακος, ἢ [m] ψυλλίου
τῆς πόας, εἰς πεσσὸν ἐπιτιθέναι. (Ἐπιμενούσης δὲ τῆς νόσου, ὑποκυστίδα καὶ
ἀκακίαν καὶ σέλινον σὺν ὄξει λυθέντα, καὶ ἐπιμελῶς λειωθέντα, δεήσει ἐν ἐ-
ρίῳ, ὥσπερ πεσσὸν ἐπιτιθέναι, ἐφ' οἷς πράγμασιν ἐκ [n] ὄμφακος [o] ὁσονοῦν προσ-
θήσεις, καὶ ἔριον μαλακὸν ἐν ὄξει ἐμβεβαμμένον καλῶς τῷ στόματι τῆς μήτρας
[p] ἐπιτιθέναι, ὅπως ῥέον τὸ αἷμα δέξηται, μή πως πηγνύμενον ἐκεῖ αὐτὰ τὰ
μόρια κατακαύσῃ. συνεχέστερον δὲ τὸ ἔριον αὐτὸ ἀλλακτέον. σικύαι δὲ σταλτικαὶ
σὺν πολλῷ πυρὶ αὐτοῖς τοῖς μορίοις ἔξω ἐπιτεθῶσιν, [q] οὕτως ὡς ἐκεῖ ἐναπο-
μένωσι *ἀρθῶσιν. ἐπίθεμα [r] οἴνῳ ὅπερ διὰ φοινίκων συνίσταται, καὶ μή-
λων κυδωνίων ἐπιμιχθέντων, καὶ στυπτηρίας σχιστῆς, κηκίδος καὶ ἀλόης, ὑπο-
κυστίδος καὶ ἀκακίας καὶ ὀμφακίου, καὶ [s] πάντα σὺν ἐλαίῳ καὶ κηρωτῇ
ἑνωθῶσιν. ἢ ἐκ τῶν βοτανῶν τὰ ἐπιθέματα ταῦτα, [u] ἃ ἐκ ἀνδράχνης μελαί-
νης, ἢ φυλλίου βοτάνης, καὶ [x] σταφυλῆς ὄμφακος, καὶ ἀρνογλώσσου καὶ ἐντύβου,
[y] λειωθέντα [z] ὄξει ἀναμιγέντα, ἢ καὶ μετὰ φοινίκων ἐν ὄξει ἀφεψημένων. χρώμεθα δὲ
γυμναστικοῖς
καὶ γυμναστικῶν *πεσσῶν, ὧν ἔχει κηκίδα, καὶ μάννα λιβάνου, καὶ χαλκῖ-
πεσσοῖς οἳ ἔχου-
τιν, καὶ γῆν ἀστέρα, ὡς χυλῷ τινὶ τῶν προειρημένων βοτανῶν τὰ ξηρεία ἀναμι-
σι.
χθῶσιν [z] ἢ εἰς σποδιὰν σπόγγῳ κεκαυμένῳ, ὃς ταύτῃ τῇ παραδόσει κατακαί-
χύτρα καινῇ.
εται. σπόγγον καινὸν πίσσῃ ὑγρᾷ καθυγραινόμενον ἐν *κύθρῳ καινῷ βαλεῖς,
καὶ ἐάσεις ἕως ἂν κατακαῇ, ὡς ξηρὸν δύνασθαι γενέσθαι, καὶ κοχλιάριον
πλῆρες εἰς τὸν προειρημένον χυλὸν ἐπιμίξεις, ἢ σὺν τῷ λευκῷ τοῦ ᾠοῦ λειώ-
σεις. Ἀλλὰ ἐὰν ἴσως τῇ συνεχείᾳ τοῦ αἵματος καῦσις ἐκεῖ φανείη, ἢ ἑλκώ-

σις

εισ εἴη γεγενημένη, [b] σφόδρα φοβεῖσθαι ὀφείλομεν, καὶ ἐκ τῶν προχίσκων τῶν δυσεντερικῶν θεραπεύομεν. Καὶ εἴ τισ ἀρτίως κινδυνεύῃ, κατ᾽ ὀλίγον θεραπεύεσθαι ἀεὶ ὀφείλῃ, ὅπως [c] διαφύγοι τι τοῦ πάθους ἐκείνου [d] ἢ τροφὰς σταλτικὰς, τουτέστιν [e] ὄρυζανον, φακὴν, [f] χόνδρον σὺν ὄξει ἀφεψημένην καὶ ἐλαίῳ σπανῷ ἠρτυμένην. δίδομεν δ᾽ οἶνον καὶ σίτυβα, καὶ τεύτλων καυλὸν, καὶ ὠὰ [g] ξηρὰ. ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν ἢ [h] περιστεραὶ, ἢ πέρδικα, ἢ [i] γόγγρανον σὺν ὀξυκράτῳ, * καὶ καρπὸν μύρτης, σὺν ἐλαίῳ σπανῷ ἑψηθῶσι. καὶ ἐσχάτως οἶνον δίδομεν: καὶ εἰς ὁλόκληρον ὑγείαν κατασταθῇσαν, [l] βραδύτερον λουθῆναι.

a ῥήξει, ruptione. b laßitudo. c ſiquidem. d aliquando tamen non de matrice, ſed de ipſo ſinu mulieris, ſanguis occurrit. e interpres addit, & mediocriter refrigerato & firmo. f contortos ſupra inuicem. g pecten. h labellis. i coria mali gran. & eius frondes & bitumen. ceparum quidem coria, non probarim adhibere. K poteris. l uuæ lupinæ. m parentheſi incluſa, interpres præteriit. n omphacij. o aliquando admiſcemus. p apponitur. q ita ut ibi diu remaneant, & leuiter tollantur. r etiam. s è Thebaicis palmulis. t ita ut hæc omnia ceroto ex oleo roſarum, uel myrtino & lentiſcino facto, colligantur. u fiant. x uua lupina, y ita ut cum polenta & aceto miſceantur. z [utimur etiam exercitationibus, peſſarijs quæ habent, &c.] a uel cineres ſpongiæ combuſtæ. b non ualde. c ut mali illius periculum defugiat. d ſemper ante cibos ſtalticos dantur. e orizma: malim, oryzam. f polentam. g hapala. h palmulos. i ſatagenam. K ita ut poſtea & baccis myrtæ, & oleo Hiſpano coquantur. l tardius lauari permittimus.

ρλϛ. περὶ ῥύσεως αἵματος τῆς γυναικός.

Αὕτη ἡ νόσος τῆς γυναικὸς τῇ τῶν χυμῶν [a] πλεονεξίᾳ συμβαίνει, ἐκ [b] πολλοῦ, ἢ περ ἐκ τῆς μήτρας ἐκχέεται. [c] οὕτως τε ἑκατέρων ὡς ποικίλῳ χρώματι, ἢ καὶ αὐτὴ ἡ γυνὴ ἣ πάσχουσα ἐκ τοῦ τῆς μήτρας σώματος, κακὸν χρῶμα ἔχει. καὶ ἀνορεξίαν ποιεῖ. καὶ ἢν κατά περιπατεῖν ἄρξηται, ὀγκοῦται: καὶ οἴδημα τῶν ποδῶν ἔχει. διορίζεται δὲ ἡ νόσος αὐτὴ ἐκ τούτων τῶν σημείων. ὅτι ὀδύνη συμβαίνει, * καὶ δεύτερον ἔχουσι. [d] καὶ ἐκεῖναι αἵ τινες σὺν ὀδύνῃ, ἐνίοτε καὶ ἕλκος ἔχουσι. τὸ δὲ ἕλκος βλάπτει σὺν δὲ τῇ ζέσει ἐστὶ ῥυπαρὸν, ἐνίοτε καθαρόν. ἐκείνη τοίνυν ἡ διάῤῥοια, ἢ τις ἄνευ ἕλκους καὶ ὀδύνης ἐστὶν, ὅπως μόνος ὁ χυμὸς φέρεται διὰ τῶν προειρημένων ἁπάντων βοηθημάτων θεραπευθῆναι δύναται, ἅπερ ἐν τῇ [e] ὑστεραλγίᾳ (?) τῆς μήτρας τεθείκαμεν. εἰ θελήσει τις οἶνον ἁπλᾶς δοῦναι πόσεις, οὐ κωλύομεν, ὥς ἐστιν ἡ πιτυία τοῦ λαγωοῦ, ἢ μόσχου, ἢ ἀρνὸς, ἢ ἐλάφου ἐὰν εὑρεθῇ. [f] ἢ ἐκ ῥοῶν, οἶνον καὶ λέπια ῥοῶν, ἢ φλοιὸν στροβίλων. ταῦτα πάντα κεκομμένα καὶ λελειωμένα, καὶ ἐκ τούτου τοῦ ξηρίου διδόναι πόρον * ‹‹ δύο. ἄμφνον δὲ ἐκ φοίνικος, καὶ μῆλα κυδώνια ἀφεψηθῶσι, καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς ὕδασι τὸ ξηρίον βάλλῃς: καὶ οὕτως πίνειν παραδοίης, ὁσάκις δὲ σὺν ὀδύνῃ εἴη ἡ διάῤῥοια, ἐγκολπιτέα ἐστὶ, χυλὸς ἰ-

La. tex omiſit

τέας ἢ πιτυΐνης, καὶ πάντων τῶν θερμαινόντων καὶ χαλώντων χρηστέον ἐστὶ καταπλάσμασι καὶ θερμοῖς καὶ [g] καλαῖς τροφαῖς. ἐκ τούτων τῶν πραγμάτων καὶ ἐν τῇ θέσει τὸ [h] γεννηθὲν ἕλκος θεραπεύεται. εἰ δὲ ῥερυπωμένον εἴη, ὅπερ δοκιμάζεται ἡνίκα ἐκκριθῇ ῥυπώδης χυμὸς ἢ καθαρός, ἐκείνοις χρώμεθα τοῖς εἴδεσιν, οἷς ἐν δυσεντερίᾳ, (πρὸς) καθαρὰ ἢ ῥυπαρὰ ἕλκη. πρῶτον μὲν ἡνίκα ἀρχώμεθα περὶ ἑλκῶν τῶν ἐν τῇ μήτρᾳ γενομένων [i] ἀναγινώσκειν, ἐκεῖ πλήρη τὴν θεραπείαν εὑρήσεις. Ἡνίκα δὲ χρονίζει ἡ διάθεσις, περιοδικὴν ἐπιμέλειαν προσέχωμεν, ἵνα τὰς δυνάμεις ἡ γυνὴ ἀναλαβεῖν δυνηθῇ, καὶ τὸν πρότερον χυλὸν τοῦ σώματος ἀναλαμβάνῃ, καὶ ἐκ πάντων τῶν μετασυγκριτικῶν τὴν ὀλεθρίαν διάῤῥοιαν [l] ἐκδιῶξαι, καὶ εὐρωστίαν ἀνακτήσασθαι.

a *abundantia.* *b* *diuturni temporis.* *c* *ita ut uario colore & maciem corporis & fastidium inferat.* *d* *& fluxus ille qui cum dolore occurrit, aliquando cum uulnere est non sordidus, aliquando lympidus.* *e* *sanguinatione.* *f* *uel uinacia cum baccis myrti, uel corticem pini.* *g* *& calidis & boni succi cibis.* *h* *positum.* *i* *tractarem.* *K* *cyclicam diligentiam.* *l* *siccare.*

ρλη. περὶ διαῤῥοίας σπέρματος τῶν γυναικῶν, ἣν οἱ Ἕλληνες γονόῤῥοιαν καλοῦσι;

Ἐν τούτῳ τῷ νοσήματι σπέρμα ἐκ διαστήματος ταῖς γυναιξὶν ἐκχέεται, [a] ἄτερ τινὸς ἐφέσεως, οὕτως ὡς σὺν * ὠχρώματι [καὶ] [b] χαυνότητι τὸ σῶμα αὐτῶν τακῆ. [c] Τούτῳ δὲ τῷ νοσήματι, ᾧ διάῤῥοια συμβαίνει, καὶ σπέρμα ἐκχέει. κατὰ πάντα τῶν ἐπέχειν δυναμένων προσεχόμενά ἐστιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ [d] λάμναν μολιβδίνα τοῖς νεφροῖς αὐτῶν ἐπιθεῖναι, καὶ οὕτως φασκιωθήτω. καὶ στρωμναῖς βραχείαις καὶ θερινοῖς σκεπάσμασι σκεπασθήτω, [e] ὡς τὸν τῶν * ἀνθρώπων χαρακτῆρα μὴ θεᾶσθαι, μήτε τῶν μερῶν τῆς ἀφροδισίας μῦθος σὺν αὐταῖς μιγνύσθω. ἐν δὲ τῷ διαλείμματι τῶν μετασυγκριτικῶν πραγμάτων [f] στερεούμεναι ὦσιν, ὧν τινων αἱ θεραπεῖαι καὶ οἱ πόνοι οἱ συνεχέστερον διετυπώθησαν.

ὠχρῷ χρώματι.

ἀνδρῶν.

a *sine aliqua cupiditate uiri.* *b* *lassitudine.* *c* *Est autẽ ualetudo quæ per fluxum occurrit, & fit semper chronica idcirco omnia quæ constringere possunt, adhibenda sunt.* *d* *lamina.* *e* *ita ut speciosos uultus hominum non uideat.* *f* *solidandæ.*

ρλθ. περὶ χαυνώσεως τῆς μήτρας;

ταῖς γυναιξίν.

* Αἱ γυναῖκες αἱ χαύνας ἔχουσαι μήτρας, ἔμμηνα περισσότερα καὶ συνεχέστερον ἐν τῷ μηνὶ συμβαίνει, [a] σὺν ἀνορεξίᾳ δὲ ὡς τὰ πολλάκις· καὶ τὸ σπέρμα τοῦ ἀνδρὸς οὐ κατέχουσιν, ἀλλ' ἔξω ἐκπέμπουσι· καὶ ἔκτρωσις συμβαίνει· καὶ πρὸς τὸν νόμιμον χρόνον οὐ ἔμβρυον βαστάζειν οὐ δύνανται. [b] οὕτως δέ ἐστιν ἡ ἀπόκλεισις τοῦ σπέρματος, * ὥσπερ [c] τοῦτο ὅπερ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν σύλληψιν ἡ μήτρα [d] δέξηται * τοῦτο μετὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην ἡμέραν ἔξω ἐκπέμψῃ. ἡ δὲ ἔκτρωσις, ὅταν τῶν δύο ἢ τριῶν μηνῶν ἤδη πεπληρωμένων, [e] ἀλλ' ἄνευ τύχης καὶ ἰσχνὸν τὸ ἔμβρυον ἀποπέμψῃ. ὁ [f] δὲ ἄωρος τόκος ἐστὶν, ὁσάκις πρὸ τοῦ νομίμου [χρόνου] ὁ-

ἔστι.

* hic τοῦτο abundat.

μορος

μος ἤδη πλησιαζούσης ἡ μήτρα ἀτελὲς ἐκχεῖται τὸ ἔμβρυον. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸ νόσημα καὶ πρὸς ταύτην μεταφέρομεν τὴν θεραπείαν, ἣν εἰς τὴν ἐξαιμάτωσιν τῆς μήτρας, καὶ εἰς τὴν διάρροιαν ἐξεθέμεθα. ταύτῃ γὰρ καὶ διάρροια χρονία συμβαίνει. a cum fastidio uiri. b Est autem exclusio seminis. c id. d acceperat. e etiã formatum, sed sine anima & gracile pecus emittit. f crudus. g sanguinationem. h fluxum i hæc enim & per fluxum occurrit, & chronica est.

ρμ. περὶ παραλύσεως τῆς μήτρας.

Ὁσάκις ἡ μήτρα παράλυσιν πάσχει, τὸ στόμα αὐτῆς σὺν ψύξει [a] θερμαντικὸν καὶ λελυμένον γίνεται, [καὶ] ἀναίσθητον τὴν φύσιν ἔχει, ὅτι τῶν δακτύλων τῆς μαίας αἰσθάνεται. αὕτη δὲ ἡ γυνὴ τὴν χρῆσιν τῆς ἀφροδισίας μισεῖ καὶ φεύγει. καὶ εἰ ἀναγκασθῇ, οὐ συλλαμβάνει. διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὸ περιπατεῖν ἐμποδίζεται. καὶ αὐταὶ δέ νυν τὰ ἔμμηνα ἢ ἐπέχονται, ἢ ἀτάκτως ἐκκρίνονται. θεραπεύονται δὲ καθάπερ αἱ διὰ ἐπίσχεσιν κάμνουσαι, καὶ σὺν ὀδύνῃ καθαιρόμεναι. a pannosum et solutũ sit.

ρμα. περὶ * πάντων τῶν κατακλίσεων τῆς μήτρας. τρόπων.

Αὐχὴν καὶ τὸ στόμα εἰς τέσσαρα μέρη κατακλίνονται, καὶ στροφοῦνται ἐνίοτε, καὶ εἰς τὰ ἀνώτερα μέρη * φεύγει. κατανοεῖται δὲ τῷ δακτύλῳ τῆς μαίας καὶ σημείοις τισίν. εἰ γὰρ εἰς τὸ πλευρὸν ἑαυτὴν κατακλίνει, [a] αὐτὸς ὁ πους * καθέλκεται, καὶ ἐν τῷ σώματι ψύξις αἰσθάνεται, καὶ εἰς τὸ περιπατεῖν ἐμποδίζεται. εἰ δὲ ἐν * τῇ πρωτέρᾳ γενομένη ἐστὶν ἡ κατάκλισις, καὶ τὰ στῆθι τὸν κτένα αἰσθάνεται, καὶ τὸ οὖρον ἐμποδίζεται. εἰ δὲ κατὰ τὸ ὄπισθεν κατακλίνει ἑαυτήν, [b] τὸν κόπρον σὺν ἐκπνευματώσει αἰσθάνεται ἐξελθεῖν, καὶ σὺν μεγίστῃ δυσχερείᾳ ἡ γυνὴ [c] διαχωρεῖ, καὶ μάλιστα ἐὰν εἰς τὸν δακτύλιον νεύσῃ ἡ κατάκλισις. [d] ἀλλὰ ταῦτα πάντα τὰ σημεῖα εὑρεθῆναι εἰώθασι, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως καὶ ταύτην θεραπεύει, ὡς τὸ ὄπισθεν εἰρήκαμεν. φεύγουσι * ὁ κατ' αὐτὴν τάνυσιν. τοῖς προτέροις.

a pes quã contra est tensionem, & torporem & frigus sentit. b stercora & uentositas non exeunt. c sedet. d sed & hæc uniuersa signa in strictura sunt, sed & collo matricis in feruore posito, aut duriciem habente, hæc signa inueniri solent: & ideo sic & has curamus, sicuti et & illam ualetudinem retrò curauimus.

ρμβ. περὶ στειρώσεως τῆς μήτρας.

Ἡ στείρωσις, κοινὸν πάθος ἐστὶ καὶ ἄρρεσι καὶ θηλείαις. ἐκ πλειόνων δὲ αἰτιῶν συμβαίνειν εἴωθεν. * ὥσπερ δὲ καθόλου αἱ γυναῖκες μὴ συλλαμβάνουσιν, ἢ ἡνίκα συλλάβωσιν οὐ κατέχουσιν: [a] ἢ οὐκ ἀμελοῦσι τὸν νόμιμον χρόνον ἐπιφέρειν δύνανται, ἵνα εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔμβρυον τελεῖ. αὕτη τοίνυν ἡ στείρωσις ἀποτελεῖται εἰς τὸ ἄρρεν ἢ τὸ θῆλυ, εἴ τι νόσημα ἐν τῷ σώματι ἔχουσι περὶ τῶν μερῶν ἐκείνων τῶν ἀναγκαίων ὄντων τῇ συλλήψει. διὰ τοῦ ἀνδρὸς δέ νυν ἡ σύλληψις ἐμποδίζεται, [b] ἡνίκα τὸ πᾶν σῶμα ἔχει ἐν τῷ παραλελυμένῳ, ἀλλὰ ὁ χάριν

τῶν σωμάτων abundat, in singulari legendũ τοῦ σώματος.

δὴ, χρονίαν τινὰ ἀῤῥωστίαν* σώματος, καὶ εἰ τὸ σπέρμα αὐτοῦ λεπτόν ἐστιν, [c] ἢ ἐξ ὕδατος ὅμοιον [d], ἢ σφοδρᾶς ψύξεως, [e] ἢ πλέον παρὰ τὸ καθῆκον τῆς θερμότητός ἐστι διεφθαρμένον, ἢ [f] τῇ ἰδίᾳ ἀσελγείᾳ τῇ συνεχεστέρᾳ ἀφροδισίᾳ, μεθ' ὧν καὶ [ἰσχύος] αὐτοῦ ἰδίων τῶν [g] μερῶν, ἢ ὁ ἀνὴρ ἐμποδίζειν εἴωθεν, ὁσάκις ἐξευνουχισμένος ἐστὶν, ἢ παραλελυμένος, τουτέστιν ἐν τῷ πλαγίῳ ἐξυμμένα ἔχουσι, δι' οὗ τὸ σπέρμα ἐκπέμπουσιν. ὁμοίως δὲ* στέρησις εὑρίσκεται διὰ γυναικείου πάθους. εἰ

στέρωσις.

*κατατικτικαί.

[h] γὰρ εἰσὶ λεπταὶ καὶ πεταμέναι καὶ φθισικαὶ, ἢ* κατασαρκικαί: ἢ παρὰ φύσιν πολὺ παχεῖαι καὶ πιμελώδεις, ἢ ὀργίλαι καὶ θυμώδεις. τοῖς μέρεσι δὲ γυναικὸς ἐμποδίζονται, ὁσάκις ἢ* καθαίρονται, ἢ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἐγκεκλεισμένον ἔχωσιν, ἢ ἐστραμμένον, ἢ ὑμενῶδες, [i] ἢ τινι πράγματι αἰτιώμενον, ἢ δῆλον τύλωσιν, ἢ σκλήρωσιν, ἢ ἕλκος ἐκεῖ ἔχωσιν, ἢ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἀνδρὸς τὸ σπέρμα οὐκ ἀποβάλλωσι, καὶ ἐντεῦθέν εἰσι στεῖραι καὶ * ἄγαμοι. θεραπεύονται δὲ ἕκαστα τὰ προειρημένα ταῖς ἰδίαις ἐπιμελείαις. οὕτω, ὡς κεκμηκὼς ὁ ἀνὴρ ταῖς γυμνασίοις καὶ τῇ ἀλοιφῇ καὶ τῇ ποικίλῃ τροφῇ ἀναλαμβανέσθω. εἰ δέ τι χρόνιον νόσημα ἐμποδίζει, πρῶτον θεραπευθήτω, καὶ οὕτως ἀναληφθήτω. τοὺς δὲ ἐκτεμνομένους καθάπερ ἐν τῷ χειρουργικῷ περιέχεται. θεραπευτέον. ὁμοίως* τοίνυν ἡ γυνὴ ἀναληφθήτω, καὶ θεραπευθήτω. εἰ δὲ ὑπό τινος αἰτίας τὸ* σῶμα [l] ἐγκεκλεισμένον ἐστὶ, ἢ ἐὰν ὁ ὑμὴν κεκλεισμένος, ἀνεῳγμένος ἐστίν: ἐάν τε ἕλκος ἔχει, [m] διάφορος αὕτη θεραπεία. ἡ τύλωσις δὲ καὶ ἡ σκληρία, μαλακτέα. ἐκ δὲ τούτων τῶν αἰτιῶν οὐδεμία ἄλλη τις αἰτία εὑρεθῇ ἂν ἡ ποιοῦσα στείρωσιν, [n] ἢ τὴν σύλληψιν [o] ἀποβάλλουσα.

κὶ.

forte, ἄτεκνοι.

στόμα.

a aut non nutriunt, nec legitimum tempus perferre possunt. b cùm omne corpus habet in causa, præcedente scilicet aliqua ualetudine chronica. c aut aquatum. d aut ualde frigidum. e aut iusto calidius, & corruptum. f aut luxuria sua frequente usu Venereo eneruatus sit & sine uiribus. g partibus autem uir impediri solet. h aut enim in causa corpus (totum) habent, ut quæ sunt tenues & macilentæ, uel phthisicæ. i aut aliqua re aliena clausum. K etiam. l si uerò aliqua re aliena orificium matricis clausum est, tollatur, & si membrana clausa est, aperiatur. m pro differentia eius curandum. n &. o deneget.

ρμγ. περὶ δυσχεροῦς καὶ κοπώδους τόκου.

Πολλαί εἰσιν αἰτίαι ἐφ' αἷς ὁ κοπώδης καὶ δυσχερὴς τόκος ἀποτελεῖται. πρώτη μία τοίνυν αἰτία παρ' αὐτῆς τῆς τεκούσης. ἄλλη δὲ παρὰ τοῦ πεπτωμένου ἐμβρύου. τινὲς δὲ καὶ τρίτην αἰτίαν προσάγουσιν. ἢ ἐκ τῶν ἐκτὸς συμβαίνειν εἴωθε. παρ' ἄλλοις δὲ καὶ τετάρτη [a] ἐξανίσταται μικτὴ λεγομένη. ἤ τις ἐκ πάντων τῶν προειρημένων μίγνυται. a emergit.

ρμδ. πῶς λέγουσιν ἐξ αὐτῆς τῆς τικτούσης τὸ δυσχερῆ τόκον συμβαίνειν:

Ὅτι ἐὰν ὀργίλη ᾖ, ἢ [a] ἐντρεπτική, ἢ δειλή, ἢ [b] πρωτεύουσα καὶ ὅλως τοίνυν τῷ σώ-

σω.

σώματι, ἢ πολὺ ἰσχνὴ, ἢ σφόδρα πιμελώδης, ἢ μυώδης, ἢ ἄρρωστον σῶμα ἔχουσα, ἐμποδίζεται. τοῖς δὲ μορίοις ἴσως * μὴ ἡ αὐτὴ μήτρα ἐν ζέσει εἴη, ἢ περὶ κονδυλώμασιν ἐμποδισθῇ, ἢ τὸ στόμα αὐτῆς [c] στενώτερον ᾖ, ἢ ἐκ μορίων κεκλασμένον, ἢ [d] ἐν τῷ πλησιάζειν τις αἱμορροΐα καὶ ἄθροισις εἴη, ἢ ἐν τῇ κύστει λίθος, ἢ ἐν τῷ κώλῳ τῶν κόπρων ἐπίσχεσις εἴη. ἐκ τούτων γὰρ πασῶν τῶν αἰτιῶν ἡ ἔξοδος τοῦ ἐμβρύου δυσχεραίνεται.

a uerecunda. b primariola. c angustum uel contortum. d uel in uicinitate haemorrhoides uel collectiones fuerint.

ρμε. πῶς λέγουσι διὰ τοῦ τικτομένου ἐμβρύου τὴν τοῦ τόκου δυσχέρειαν συμβαίνειν.

Δηλαδὴ ὅταν φυσικῶς μεγίστη κεφαλὴ, ἢ ὅλον τὸ σῶμα τῆς γαστρὸς μεῖζον, * ἢ [a] ἢ δῆλον, ὅτι ὑδρωπικόν ἐστιν, ἢ [b] κυρτὸν, ἢ ἀσθενὲς, ἢ πεφυσημένον, ἢ [c] ἀπεσβεσμένον, ἢ τῇ θέσει παρὰ τὴν φύσιν ὄν. a uel certè. b gibbosus. c mortuus. uel tres manus.

ρμς. πόσοις καὶ ποίοις σχήμασι τὰ ἔμβρυα γεννῶνται.

Γενικὰ μὲν τέσσαρά εἰσιν εἴδη, κατὰ κεφαλὴν, κατὰ πόδας, ἢ πλάγιον κείμενον, ἢ δεδιπλωμένον. ἰδικὰ δὲ σχήματα πλείονα εὑρίσκονται. ἐκεῖνο γὰρ τὸ κατὰ κεφαλὴν φερόμενον, ἐνίοτε μὲν τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας ἔχει, τὸ δὲ [a] λοιπὸν σῶμα ἐστραμμένον κατὰ κεφαλὴν κατερχόμενον, ὡς πρότερον μὲν ἢ ἐν τῷ στόματι, ἢ ὄπισθεν τὴν κεφαλὴν ἐμπήξῃ, ἢ πλάγιον ἑαυτὸ ἀπερείσηται. καὶ [b] ἐνίοτε αὐτὸν εὐθυχέσεως. ἐνίοτε τείνων τὴν μίαν χεῖρα, [d] ἔξω * ἐπαναδίδῳ, τὸ λοιπὸν μόριον ἔνδον ἐζευγμένων τῶν ποδῶν εὑρεθήσεται. ἢ καὶ αὐτὸ ἐξαιτούμενον. ἄλλο δὲ σχῆμα ὅπερ κατὰ πόδας ἐνίοτε κατέρχεται, [d] οὕτως ὡς αὐτόθετον εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας τοὺς πόδας ἔχει ὀρθοὺς, τὰς δὲ χεῖρας ἐζευγμένας τοῖς πλευροῖς, ἐνίοτε ἐν τῷ προστέρῳ μέρει, ἢ ὄπισθεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοὺς πόδας ἐμπήξῃ. ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐνίοτε σὺν εὐθυχέσει, ὁτὲ δὲ αὐτὸν εὐθυχέστερως γενέσθαι εἴωθε. καὶ ποτὲ μὲν τὴν ἑτέραν, ἢ τὰς * ἑκατέρας γε ἔξω ἐκπέμπει, τῶν χειρῶν δηλονότι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν συνεστραμμένων. καὶ * ποτὲ δὲ διῃρημένοις τοῖς ποσὶ, * τῶν μερῶν τῆς μήτρας κεχωρισμένοις ἐμπηγνύῃ. ἐνίοτε διπλωθὲν τῶν μηρῶν μετὰ τῶν γονάτων, ἐξελθεῖν ἀναγκασθήσεται. ἐνίοτε οὕτως διπλουμένων, ὡς καθεζομένῳ ὁμοίως τὰ [c] τραύματα ἔξωθεν δέχεσθαι. ἢ ἐναντίως, οὕτως [f] διπλωμένων, ὡς τὰ πέλματα τῇ κεφαλῇ ἐζευγμένα εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας εὑρίσκεσθαι. Τὸ δὲ πλαγίως κείμενον, ἐνίοτε ἐν τῷ πλαγίῳ, ποτὲ ὕπτιον, ποτὲ εἰς τοὺς ὀδόντας εὑρεθήσεται. οὕτως τοίνυν καὶ δεδιπλωμένων * ἐσκυλμένων, τεθλιμμένων εἶναι δύναται. a reliquum uerò corpus contortum: aliquando in capite quidem descendens, aut in priore ab orificio, aut retrorsum caput infigit. b & aliquando cũ strictura haec schemata fiunt. c aliquando etiam unam manum foras projicit, uel utrasque ita ut

projicit, ἐπανατείνει.

melius, ἀμφοτέρους.

*L. interp. non habet.

* τοῖς μορίοις.

καὶ ἐς πλάγιον.

iunctis existat. d *ut directum orificio matricis pedes habeat compositos, & corpus rectum.* e *naticas nimirum nates.* f *duplicatur.* g *plantas.* h *sic etiam duplicatur, & in directum (obliquum) positus esse potest.*

*διαφόρων. *ποῖα.

ρμζ. Ἐκ * τούτων τοίνυν τῶν προειρημένων σχημάτων, * ἅπερ εἰσὶν ἀντιτεθειμένα, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ τὰ ἐναντία, καὶ παρὰ τὴν φύσιν;

accusatiui pro genitiuis absolutis.

Ὁσάκις κατὰ κεφαλὴν φέρεται, οὕτως ὡς εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας ^b εὐθέως ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εὑρεθήσεται, * τὰς χεῖρας δηλονότι ταῖς ^c πλευραῖς ἐζευγμένας. a εὐκτέα, *exoptabilia.* b *directum.* c *lateribus & femoribus.*

ρμη. πῶς δὲ πλησιαίτερον τοῦ καλοῦ σχήματός ἐστι γεννώμενον ἔμβρυον;

Latinus interpres omisit, inclusa parenthesi.

* αὐτῶν.

Ὁσάκις τῶν ποδῶν ἐζευγμένων κατέρχεται, καὶ εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας τεθειμένων, τῶν χειρῶν, δηλαδὴ ταῖς πλευραῖς ^a ἐπισυνθείσας, * (οὐδέποτε αὐτὴ ἡ μαῖα κατάξῃ. ἀλλ' ἡνίκα κατελθεῖν ἄρξηται, εἰσβάλλουσα τὴν χεῖρα, τὰς χεῖρας αὐτοῦ κρατησάτω, καὶ αὐτὰς καταγάγοι, μήπως τὰς χεῖρας * αἰωρῇ, καὶ αὗται ἐκεῖ ἀπομείνωσιν.) ἀλλ' ἐκ τῶν δύο σχημάτων ἀμφοῖν ἐστι τὸ κατὰ κεφαλῆς κατερχόμενον. ^b ἡνίκα γὰρ ἀγωνίζειν ἄρξηται, οὐδεὶς ῥύπος ἐστί. a *iunctis.* b *cum enim labi foras cœperint, nullus metus remanet: ne manus ibi separatæ remaneant, cum infantem adducere cœperis.*

ρμθ. πῶς λέγουσιν ἐκ τῶν ἐκτὸς συμβαινόντων αἰτίων δυσχερέστερον τόκον γενέσθαι;

πλέονι.

Συνεχέστερον γὰρ ἢ τῇ πάνυ ψύξει τοῦ ἀέρος, ἢ ὀλίγου * πλέον θερμασίᾳ, ἢ δηλονότι ἡνίκα ἀπὸ ταῖς τικτούσαις εἰσὶν ἀναγκαῖα, οὐ πάρεσι.

ρν. πῶς λέγουσι διὰ τὴν * βόλακος ἐμποδίζεσθαι τὸν τόκον;

χορίω.

τοῦ τόκου.

Ὅτε βραδύτερον ἀπὸ τοῦ ^a βάθους ἀναλύεται [τῆς μήτρας] ἢ ^b δῆλον οὕτως ^c στερεωμένος ἐστὶν, ὡς δυσχερῶς ἐκκενωθήσεται. ἢ δηλαδὴ οὕτως λεπτός ἐστιν, ἵνα πρὸ τοῦ καιροῦ * ὁ τόκος λελυμένος ᾖ, καὶ πρότερον τὸν χυμὸν ἐκεῖνον ἐκχέῃ, ^d ὃν πρὸς διὰ τὸ ὀλίσθημα τοῦ παιδίου ^e προευτρεπισμένον ἔχει. a *fundo.* b *certè.* c *solidus.* d *qui.* e *à natura præparatus est.*

ρνα. πῶς λέγουσι κατ' ἄλλον τρόπον, ὥσπερ ἐκ πασῶν τῶν αἰτιῶν μίγνυται τὸν τόκον ἐμποδισθῆναι;

Καὶ ταῦτά ἐστι τὰ αἴτια.

*Σωρανὸς.

* ἢ γὰρ.

Διότι πρὸς νοσερὸν καὶ χαῦνον ἐστὶ τὸ ἔμβρυον, καὶ διὰ τοῦτο οὐ βοηθεῖ ^a τῇ ἀνάρξει τῆς τικτούσης. ἢ ^b δῆλον τεθνηκὼς, ἢ μικρὰν κεφαλὴν ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο τὸ στόμα ^c ἐνταυθῆναι οὐ δύναται. ὅτι παρὰ τῆς μαίας δυσχερῶς καταλαμβάνεται. καὶ * αὐτὰ τὰ αἴτια ἃ ἐγὼ Μοσχίων καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ τεθελήκασι ποιοῦσι τὸν δυσχερέστερον τόκον. * Σωρανὸς δὲ ἄλλας προστίθεται αἰτίας. βούλεται γὰρ ἐπικυρῶσαι, ἢ ἐξ ἐπιχέσεως ἐμποδισθῆναι τὸν τόκον, ἢ * συσφιχθεισῶν, καὶ ξηρανθεισῶν αὐτῶν τῶν μορίων. (ἢ) ἐν διαρροίᾳ τοῦ πλεονάζοντος

χυμοῦ

χυμοῦ,* ἢ διάῤῥοιαν αἵματος * ἀναληφθεισῶν τῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης, ἢ (δὲ) ἐκείνων τῶν πραγμάτων, οἷς τὸ στόμα τῆς μήτρας συγκλείεσθαι εἴωθεν, [d] καθάπερ τοῖς μώλωψιν, ἢ ταῖς κλείσεσιν, ἢ ταῖς θρύψεσιν, εἴτε αἱμοῤῥαγίαις, καὶ τούτοις τοῖς πλείοσιν ὁμοίως. ἢ τὴν περὶ θάνατον τοῦ ἐμβρύου, ἢ * ἐσκυλμένον παρὰ φύσιν τεθειμένῳ: ἢ τῇ πλεονεξίᾳ τῶν μερῶν, [e] τῆς γαστρός, τῶν χειρῶν, ἢ τῶν ποδῶν κ.τ.λ.: ἢ (ὅτι) αὐτὰ τὰ ἔμβρυα τέσσαρα ἢ πέντε εἰσίν. a conatum. b certè. c extendere. d sicuti cicatricibus clausis uel collectionibus, uel hæmorrhoidis & pluribus his similibus. e ut si tres manus uel pedes habeat.

διὰ διάῤῥοιαν. * ἐπιληφθεισῶν, uel ἀναλωθεισῶν. * ἐς πλάγιον

* ρνβ. ποίας τοίνυν ἐπιμελείας μαιοῦνται ἐκεῖναι, αἳ μετὰ βραδυτῆτος καὶ σὺν δυσχερείᾳ τίκτουσιν;

Vide Aetium lib. 16. c. 22.

Εἰσί τινες αἳ τινὸς διὰ ἐπίσχεσιν καὶ * στένωσιν ξηρότητος, ἀλλὰ μὴν καὶ ζέσει ἐμποδίζονται, εἴτε ἀπὸ σφοδρᾶς ψύξεως ὑπὸ πάσχουσιν, ἢ (διὰ) σκλήρωσιν τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, ἢ τῆς μήτρας βραχύτητα, ἡνίκα ἂν δὴ μακρὸν χρόνον τὴν σύλληψιν δέξηται: εἴτε παχύτητα τοῦ σώματος, ἢ φόβον, ἢ ὀργιλότητα[b].

fortè, στέγνωσιν.

a obstetricandæ sunt. b Interpres addit, uel colli matricis curuedine uel tortione. Hæc omnia supradicta chalastica diligentia relaxari solent.

ρνγ. * περὶ γυναικὸς δυστοκούσης, καὶ μὴ δυναμένης ταχέως γεννῆσαι;

Caput hoc 153. & sequentia omnia in translato Latino non habentur: sed pro ijs alia folia in quarto (ut loquuntur) xiiij. de obstetricatu, & de uarijs passionibus uteri curandis.

* Ὠὸν χήνειον δίδου ῥοφῆσαι καὶ ἀνωδύνως παραχρῆμα γεννᾷ. ἢ ἐκ ῥαφανίων ποιήσας στέφανον, στέψον τὴν ὠδίνουσαν, καὶ παραχρῆμα τέξεται. εὐθέως δὲ ἀφαρπάζων τὸν στέφανον ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, ἵνα μὴ βλάψῃ. ἢ περιστερᾶς κόπρῳ καπνίζων αὐτήν, καὶ εὐθέως τέξεται. ἢ ὠὰ δύο σὺν πηγάνῳ καὶ ἀνίσῳ καὶ κυμίνῳ λειώσας, πάντα ὁμοῦ σὺν οἴνῳ λευκῷ δίδου πιεῖν ἀπυρέτοις: ἐὰν δὲ πυρέσσωσι, μετὰ ὑδρομέλιτος, ἢ καυλίαν ἀνήθου πρίνων στέφανον, καὶ ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, στεφάνωσον τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. ἢ λαβὼν ὁ ἀνὴρ τῆς τικτούσης, λαγὼν ζῶντα καὶ κρύψας ὑπὸ τὸν κόλπον αὐτοῦ, εἰσελθὼν περιέλθῃ τὴν κλίνην ἅπαξ, καὶ ταχέως φύγῃ ἔξω, ἵνα μὴ καὶ τὰ ἔντερα αὐτῆς ἐκβάλλῃ.

ρνδ. περὶ γυναικὸς ὠμοτοκούσης.

Ταῖς δὲ ὠμοτοκούσαις καὶ μὴ τελεσφορούσαις τὰ ἔμβρυα δίδου πιεῖν ἀρτεμισίας δραχμήν, ἢ τοι κοράπια ιε. λειώσας σὺν οἴνῳ εὐώδει.

ρνε. πρὸς τεθνηκὸς βρέφος, ἵνα αὐτὸ καταβάλλῃς.

Πράσου δέσμην καὶ πηγάνου δέσμην ἀφεψήσας σὺν οἴνῳ εὐώδει, δίδου πιεῖν τρίτον. Ἄλλο. Τὰ νεκρὰ ἔμβρυα ἐκβάλλει χολὴ προβάτου θυμιωμένη.

ρνϛ. πρὸς τὸ μὴ ῥίψαι τὸ βρέφος.

Γυνὴ ἔχουσα ἐν γαστρὶ οὐκ ἀποβαλεῖται, ἐὰν λαβὼν βάτου ῥίζαν, καὶ βαλὼν αὐτὴν εἰς πανίον, δήσῃς εἰς βραχίονα αὐτῆς: ἔσται ἄφθορος ἕως οὗ τέξεται. Ἄλλο. Γυνὴ οὐκ ἀποβαλεῖται τὸ ἔμβρυον, ἐὰν λαβὼν * ζοχὴν βοτάνην μετ᾽ οἴνου δώσῃς αὐτῇ πιεῖν.

* uide an uocabulum sit Arabicum, zucha fortè, uel fucbiham.

ρνζ. πρὸς τὸ γάλα τῆς γυναικὸς κατασπάσαι.

λεάνας.

Τῆλιν ξέσας καὶ λεάνας αὐτὴν, τοῖς μασθοῖς (ἐπίπλαττε.) ἢ μελάνθιον μετὰ ἐψήματος πότιζε γο. α. ἢ σήσαμον μετὰ γλυκέως ἐν βαλανείῳ πότιζε. ἢ κάνναβιν κόκκον λεάνας μετ' οἴνου ἀκράτου πότιζε. ἢ πίτυρα μετὰ ῥίζης μαράθου ἀπὸ λουτροῦ μετὰ οἴνου πότιζε, τὸ καθέψημα αὐτῆς.

ρνα. περὶ τοῦ σβέσαι γάλα γυναικός.

forte, ἀποσβέσαι.

Γυναικὸς γάλα * ἀποφρύξεις οὕτως: φάβα ἀλεστὸν καὶ ἔλαιον ἀναμίξας, κατάπλασσε τοὺς μασθοὺς αὐτῆς.

ρνβ. πρὸς τὸ μὴ αὐξάνειν γυναικὸς μασθούς.

Κωνείου σπέρμα φρύξας καὶ λεάνας κατάπλασσε ἡμέραις ζ.

ρξ. περὶ γυναικὸς ἀτέκνου ἵνα συλλήψηται.

Γυνὴ ἄτεκνος ἢ μὴ τέκνον ποιήσασα, συλλήψεται οὕτως. Ποιήσεις ταύτην τὴν σκευασίαν: Κηροῦ Τυρρηνικοῦ γο. γ. ἀφρονίτρου γο. α. Τύλεως γο. α. ∠''. τὸ δὲ ἀφρόνιτρον καὶ τὴν τῆλιν λείαν μίσγε τοῖς στυπτικοῖς. ἢ * σατύρου σπέρματος γο. δ. χολῆς δόρκου τὸ ὑγρόν.

σατυρίου.

His notis inclusa moralis sententia nescio quomodo huc irrepsit: quæ sublata è medio, reliqua coniungenda uidentur, sic: χολῆς δόρκου τὸ ὑγρὸν [μίγνυε πρὸς] χολὴν αἰγέαν, &c.

* Ἄνθρωπε γλῶσσαν παῦσον, κοιλίαν σύμμαξον, τὸν οἶνον φύγε, καὶ φθέγγε κόσμιον, καὶ ζήσῃ ὡς γέρων. * χολὴν αἰγέαν, ἢ θὲς εἰς τὸν ὀμφαλὸν τῆς γυναικὸς ἐπὶ ἡμέρας ζ. καὶ συγγινέσθω τῷ ἀνδρὶ σελήνης αὐξούσης, καὶ θαυμάσεις. Ἢ ἀγρίπικον κήπειον λεάνας, καὶ μίξας μετὰ ῥοδίνου ἐλαίου ἢ αἰγείου, ἄλειφε τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικὸς, ὡσαύτως καὶ τοῦ ἀνδρὸς, καὶ συλλήψεται. Ἢ πιτύαν λαγωοῦ ἀνάλυσον εἰς ῥάκος ἐν ᾧ τὸ παιδίον γεννηθὲν ἐτυλίχθη. (καὶ) ἡ γυνὴ λαβοῦσα αὐτὸ προστιθέσθω ἑαυτῇ, καὶ ἀνδρὶ κοιτάτω. Ἕτερον πρὸς τοῦτο ἐστὶ διὰ πεσσοῦ καθαρτικοῦ, * χρῶ δὲ αὐτῷ οὕτως ἡμέραις θ. μὴ πλησιάζουσα τῷ ἀνδρὶ, ἀλλὰ διαμένουσα οὕτως. Καὶ εἰ μὲν θέλεις ἄρρεν τεκοῦσαι, ποίει ἄρεως ἡμέρᾳ: εἰ δὲ θῆλυ, ἀφροδίτης. καὶ τότε ἀπὸ τῆς καθάρσεως συγγινέσθω τῷ ἀνδρί. ἡ δὲ * χρῆσις ἐστὶ τοῦ πεσσοῦ τοιαύτη. ὀποῦ μήκωνος, στυπτηρίας σχιστῆς, κρόκου ἀνὰ γο. δ. μελανθίου γο. β. πρὸς πόλεως γο. ∠''. μύρου σχοίνου τὸ ἀρκοῦν. χαλβάνης γο. α. ∠''. καὶ μέλιτος Ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν. Παρατιθέσθω δὲ ὁ πεσσὸς, εἰς τοὺς * πόδας τῆς ὑστέρας. Ἔπεμψα δὲ καὶ κυρίᾳ Ἰουλίᾳ Ἀγριππίνῃ τὴν χρῆσιν, ἥτις μέχρι τοῦ δεῦρο μὴ κύουσα, ἔχει τὸν ποθεινότατον υἱὸν Διογενιανὸν ἐκ τοῦ φαρμάκου τούτου. καὶ σὺ δὲ κυρία θαυμάζοντας ἔπεμψα τὴν γραφὴν * ἀσφαλισαμένη πρὸς τὸ μὴ διαπεσεῖν * πρόσε

*χρήσθω.

*forte, σκευασία.

*τὰς πέδας, uel πυθμένα;

* mulier fortè est quæ misit, ut hæc nō sint Moschionis.

* παρά σε.

ρξα. πρὸς τὸ γυναῖκα καθόλως τεκνοποιῆσαι.

* Ἡ γυνὴ οὐ συλλήψεται οὕτως ποιήσασα: Τὸ ὀστοῦν τοῦ ἐλάφου ὅπερ ἔχει εἰς τὴν

*Quære apud Aetiū li. 16. c. 17.

τὴν καρδίαν, ἔκβαλον καὶ ξέσον ἐξ αὐτῆς, καὶ δὸς πιεῖν τῇ γυναικὶ, καὶ οὐ τέξεται. ἢ ὑοσκυάμου σπέρμα τρίψας μετὰ γάλακτος ἱππείου, ἔμβαλε εἰς δέρμα ἐλάφου. καὶ ἐπίδησον τὸν βραχίονα αὐτῆς, καὶ θαυμάσεις. εἰ δὲ βούλει πειρᾶσαι, αὐτῆς ᾠὰ ψαῦσαι ὄρνιθι καθ' ἑκάστην τικτούσῃ, καὶ οὐ μὴ τέξεται. ἢ χύτρᾳ ζεούσῃ, καὶ οὐ μὴ ζέσει. ἢ ῥεούσῃ, καὶ οὐ μὴ ῥεύσει. Ἡδύοσμος πρὸ τοῦ πλησιάζειν περιαπτόμενος, ἢ προστιθέμενος. Ἢ ἀλόης δραχμὴ μία. κηρέως δραχμὴ μία, ἤτοι κόραλλια ιη. πάνακος δραχμὴ μία. ταῦτα ὕδατι λειώσας, καὶ ποιήσας * κολλύρια ὡς θέρμια, πρόσθες τοῖς γυναικείοις αἰδοίοις. παραχρῆμα γὰρ ἐκβάλλει τὸν γόνον ἔξω. Ἢ λεύκης τοῦ δένδρου τῆς ῥίζης γο. α. λεάνας σὺν ἡμικοτύλῃ ὕδατος πάρεχε ἐξ ἀφέδρου, καὶ οὐκέτι κύει.

κολλύρια.

ρξβ. Πρὸς τὸ γνῶναι γυναῖκα ἄρα γόνιμός ἐστιν, ἢ οὔ.

Ῥητίνην θυμίασον ἤγουν ὑποκάπνισον, ἢ λίβανον, ἢ στύρακα, ἢ τι θυμίαμα: ἢ ἄσφαλτον ὑπόθες ὑποκάτω αὐτῆς ἀσφαλισάμενος πάντοθεν, ἵνα μὴ ἐξέρχηται τὸ κάπνισμα. καὶ εἰ μὲν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐξέρχεται ἡ ὀσμὴ τοῦ καπνίσματος καὶ ὀσφραίνεται, ἐπίγνωθι ὅτι γόνιμός ἐστιν. ἐὰν δὲ οὐκ ὀσφραίνεται, οὐδὲ ὀσμὴν ἀναπέμπει διὰ τοῦ στόματος, γνῶθι ὅτι στεῖρά ἐστιν. ἀποκλείεται γὰρ αὐτῆς ἡ μήτρα, καὶ * οὐκ ἅμα *

Καρπὸν ἐν γαστρὶ αὐτῆς. Ἢ λαβὼν ἀγγεῖα ὀστράκινα, καὶ σημειωσάμενος αὐτὰ ἀκριβῶς, βάλε εἰς αὐτὰ κριθὴν ἢ ὄροβον. καὶ οὐρείτωσαν ὅ, τε ἀνὴρ εἰς τὸ ἓν, καὶ ἡ γυνὴ εἰς τὸ ἕτερον. καὶ θὲς αὐτὰ εἰς τόπον ἐν ᾧ ἐστι κατάψυχον, ὥστε ἄχρι ἑπτὰ ἡμερῶν, μηδὲ ὅλως περισαλευθῆναι. τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἐκβαλὼν αὐτὰ καὶ ἴδε. καὶ ἐὰν βλαστήσωσι τὰ ἀμφότερα, γόνιμοί εἰσι. εἰ δὲ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ βλαστήσῃ, ἐκεῖνος ἐστείρωται.

forte, καὶ οὐκ ἂν συλλήψεται καρπὸν ἐν γαστρὶ αὐτῆς.

ρξγ. Περὶ τοῦ γνῶναι πότερον ἄρρεν ἢ θῆλυ τέξεται.

Λαβὼν ποτήριον ὕδατος γέμον, καὶ ἐκθλίψας ἐκ τοῦ μαστοῦ τῆς γυναικὸς γάλα, δύο ἢ τρεῖς βροχθὺς, ἐπίσταξον τὸ ποτήριον ἐν τῷ ὕδατι: καὶ εἰ μὲν στῇ ἄνω γάλα καὶ ἐπιπλέει, ἄρρεν τίκτει: εἰ δὲ διαλυθῇ καὶ βυθίσει κάτω, θῆλυ τέξεται. Ἢ κάθισον αὐτὴν ἐπὶ τὸ ἔδαφος (ἐπὶ) σκίμποδα, καὶ ἀπομακρύνας ἀπ' αὐτῆς ὀλίγον κάλεσον αὐτὴν ἐλθεῖν πρός σε: ἀνισταμένης δὲ αὐτῆς ἐὰν τὸν δεξιὸν πόδα προτείνῃ, ἄρρεν ἔχει: εἰ δὲ τὸν ἀριστερὸν, θῆλυ. Ἢ βλέπε τοὺς μαστοὺς αὐτῆς, ἤγουν τὰς ῥόγας: καὶ εἰ μὲν ὀρθαί εἰσιν, ἄρρεν ἔχει: εἰ δὲ κάτω νεύουσι, θῆλυ συνέλαβε. Ἢ πρόσχες, καὶ εἰ μὲν οἱ μαστοί εἰσιν εὔχροοι, ἄρρεν ἔχει: εἰ δὲ δύσχροοι, θῆλυ συνέλαβε.

ΤΕΛΟΣ.

ΙΑΜΑΤΑ ΑΤΤΑ ΑΝΩΝΥΜΟΥ τινός, ἃ μετὰ τὴν τοῦ Μοσχίωνος βίβλον γεγραμμένα εὑρήκαμεν.

REMEDIA QVÆDAM AVtoris incerti, quæ post Moschionis librum scripta reperimus.

α. πρὸς σῆψιν κεφαλῆς, τουτέστιν ἀλωπεκίαν ἢ ὀφίασιν.

Alia sunt quā Paulus & Aetius habeant.
Ονόματα.
* Αἰτία.

Ἀλωπεκία καὶ ἡ ὀφίασις κοινή ἐστι, καὶ κοινὴν θεραπείαν δεῖ προσφέρειν. κέκληται δὲ ἡ ὀφίασις, ἐπειδὴ περὶ σχήματι τοῦ χρώματος τοῦ ὄφεώς ἐστιν. ἡ δὲ ἀλωπεκία, ἐπειδὴ τῷ ἀλώπεκος ὅμοιον τὸ χρῶμα. * Τοῦτο δὲ τὸ πάθος συνεχῶς καταλαμβάνεται γενέσθαι ἀπὸ κακίστων χυμῶν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ. Παρὰ Ῥωμαίοις δὲ σῆψις ὀνομάζεται, ὅθεν καὶ τὸ εἶδος τοῦ κακοῦ καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ, ἐν περὶ δέρματι τῆς κεφαλῆς ἐνδείκνυται, λευκὸν γοῦν ὑπάρχον σημαίνει, ὅτι ἐστὶν ἀπὸ φλέγματος, ὑπομέλαν δέ, ὅτι ἀπὸ μελαγχολικοῦ χυμοῦ, ὠχρὸν δὲ ἀπὸ ξανθοῦ καὶ χολώδους χυμοῦ γεννᾶται.

Ἔξεστι πρότερον κενῶσαι τὴν κακοχυμίαν ἐκ τῆς ἀλόης καὶ κολοκυνθίδος, δεχόμενον ταῦτα. ἀλόης ℥ γ. κολοκυνθίδος ℥ δ. σκαμμωνίας γρ. η. ἀψινθίου χυλοῦ ℥ δ. σὺν χυλῷ κράμβης ποιήσεις καταπότια, καὶ δώσεις κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ἡλικίαν ἀνθρώπως πέψει. Εἰ δὲ μελαγχολικὸς χυμὸς εἴη, ἐλλέβορον μέλανα αὐτοῖς προσμιγνύειν: εἰ δὲ χολώδης εἴη, σκαμμωνίαν προσμιγνύειν. Καθαίρειν δὲ ὅλον τὸ σῶμα. καὶ τῇ κεφαλῇ προσοίσεις κάθαρσιν. ἔπειτα τοῖς τοπικοῖς βοηθήμασι μετελθεῖς. καὶ τῶν διαφορητικῶν καὶ λεπτυνόντων, καὶ ἕλκειν τὸ αἷμα δυναμένων οἷον θαψία. ἄριστον γάρ ἐστι βοήθημα. ξέσαι οὖν δεῖ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνατρῖψαι. κατανοητέον δὲ ὅτι ἐκ μικρᾶς τρίψεως ἐρυθρὰ γίνεται ἡ κεφαλή, ταχέως ὑγιαίνει, εἰ δὲ ὡς ἦν τὸ πλεῖστον, δυσχερῶς ὑγιαίνει. ἐπι-

σκο

σκοπεῖν δὴ χρὴ μετὰ τὸ προσφέρειν τὴν θεραπείαν, μὴ ὑπερβαλλόντως ποιή-
σαι τὴν θερμασίαν ἐν τῷ τῆς κεφαλῆς δέρματι ὑπὲρ τὸ δέον. φανε-
ρὸν γάρ ἐστι τότε τὸ ξανθὸν χρῶμα φανῆναι ἐπὶ αὐτοῦ τοιοῦτον. εἰ γὰρ κινδυ-
νῶδές ἐστι τὸ δέρμα αὐτοῦ πολλάκις περιθάλπειν, μετενεκτέον, ἵνα τῶν βελ-
τιόνων χρώμεθα φαρμάκων, ἀναλύσωμέν τε τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τῇ κηρω-
τῇ προσμιγνύντες στέαρ. * ἀνοίγειν δὲ ταῦτα ἐν θερμῷ οἰκήματι. τοιούτῳ [illegible]
τε βοηθήματι ἄνευ πνοῆς ἔξεστι χρῆσθαι, εἰς ἥλιον, ἢ εἰς βαλανεῖον. τοι-
αῦται τε ἰατρεῖαι συμφέρουσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πάθεσιν, ὁποῖαί ἐ-
στιν εὐφόρβιον, θαψία, καὶ σίνηπι, ἀψίνθιον, λιμνιστὴρ, ἀσφάρχη, βερενικά-
ριον, καὶ οἱ ἀμφότεροι ἐλλέβοροι, εὐζώμου σπέρμα, δαφνέλαιον, ἀλκυόνιά
τε ἀμφότερα κεκαυμένα, ῥίζης καλάμου δέρματα κεκαυμένα. ταύ-
ταις δὴ ταῖς ἰσχυροτάταις ἰατρείαις ὑγρὰ κηρωτὴ προσμιγνύσθω.
ἐπὶ τοὺς ἀῤῥώστους δὲ τόπους ἐκχυθῶσιν ἐλαίου δαφνίνου ἤτοι ἀπὸ πίσσης.
Τὰ μόνιμα δὲ πάθη, καὶ τὰ δυσαίσθητα, καὶ ἃ δυσχερῶς αἰσθάνονται.
μετὰ ἰσχυροτάτων φαρμάκων θεραπεύσεις. τοῖς δὲ εὐχερῶς ἰωμένοις τὴν
ἀσθενεστέρων θεραπείαν προσφέρε.

β. πρὸς ἀποῤῥοὴν τριχῶν.

Ἀποῤῥυῆναι τρίχας ποιεῖ ἡ ἀραιότης τοῦ δέρματος ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὅθεν Vide Aetium
ἀναφύεται τὸ αἴτιον οὐ δέδεκται. σκοπὸς δὲ τῆς ὑγείας αὐτοῦ ἐστιν ἡ θεραπεία, ἕλ- lib.6.c.56.
κειν ἅμα καὶ σφίγγειν τὸ χαῦνον δέρμα διά τινων φαρμάκων: ὁποῖά εἰσι λά-
δανον καὶ σχινέλαιον. ταῦτα καθ᾽ αὑτὰ ποιοῦσιν, ἑλκτικὴν καὶ συνεκτικὴν
ἔχοντα ἀμφότερα δύναμιν. προσθεῖναι δὴ εὔχρηστον φάρμακον ταῖς ῥεούσαις
θριξὶ, μεμιγμένον λάδανον μετὰ σχινελαίου. ἐξυρισμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, τιμε-
λῶς δεῖ ἔχειν προσφέρειν. Πολλὴ δὲ ὑπαρχούσης ἡ μανότης τοῦ δέρματος,
εὔχρηστον εἶναι οἴομαι μιγνύναι σχινέλαιον εἰς τὸ λάδανον: ἔπειτα εἰ πάρεστι
νάρδινον ἐπὶ ταῖς ψυχραῖς ἡλικίαις τῷ θερμῷ καιρῷ καὶ πρὸ τῆς θε-
ραπείας ἀνατρίβειν ἀλείμματα προσφέρειν τῇ κεφαλῇ. Ἐξ ἀῤῥωστίας δὲ συμ-
βαίνει εἴωθε πίπτειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς. χρεία δὲ αὐτοῖς διαίτης ἀνακτι-
κῆς, (καὶ) ἄνευ τῆς οἱασοῦν ἰατρείας τελείως ὑγιαίνειν (συμβαίνει.) Ἔστι δὲ ὅτε ἄ-
νευ τινὸς ἀῤῥωστίας πίπτουσιν αἱ τρίχες. χρώμεθα δὴ τοῖς τε προειρημένοις,
καὶ * κυφοξυλέαν μετὰ καύσεως, τοὺς ἄνθρακας αὐτῆς μετὰ κηρωτῆς μιγνύντες, καὶ ſambucum Ae-
χρίοντες: τοῦτο αὐξάνει καὶ πυκνοῖ τὰς τρίχας. ἐπεὶ δὲ ἤδη οὐ πίπτουσι, με- tius.
λανθίου κεκαυμένου χρῶ μετὰ ὕδατος. ἐπιθήσεις τε τοῦτο ὅπου ἂν βου-
ληθῇς γεννᾶσθαι τὴν τρίχα. μάλιστα δὲ ἐν τοῖς βλεφάροις ἐπὶ ταῖς ὀφρύσιν ἐὰν
μὴ ὦσι, συκῆς φύλλα κεκαυμένα καὶ λελειωμένα ἐπιτιθέμενα μετὰ ἐλαίου.

ποιεῖ φυλῶσαι τρίχας. ἐπί τε τοῦ σώματος καὶ τῆς κεφαλῆς τὰς φθαρείσας τρίχας* ὡσαύτως λόγος εἰς τὸ αὐτό. *Τοσαῦται δέ εἰσιν αἱ διαφοραί αἱ φθείρουσαι καὶ ἐκτίλλουσαι καὶ γυμνοῦσαι τὸ δέρμα, καὶ παρ' Ἕλλησι ψίλωθρα λέγεται, ὅπως μὴ παντελῶς φανῶσιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ αἴτιον εἰς τὴν ἀλοιφὴν ἔχει τὰς τρίχας. τὰ λοιπὰ δὲ ἐκ τούτων σκευάζονται, ἵνα γυμνὰ διαμένωσιν. ἄλλα μέν τοι λεπτύνουσι τὰς τρίχας, ἄλλα δὲ τραχύνουσι, λεπτὰς δὲ φανῆναι ἢ ἀναμαυρίσαι ποιεῖ. ἥ τε κατασταλακτὴ τοῦ σίπωνος εὔχρηστός ἐστι, καὶ τὸ ἀρσενικὸν, σανδαράχη, ἄσβεστος ζῶσα, *τὰ ἰσχυρὰ δηλαδή. Ταῦτα οὖν τὰ φθείροντα ἐν ταῖς ἀσθενεστέραις μιγνύμενα πολλὰ ποιεῖ. ῥυπτικὴν ἔχει δύναμιν. *τούτων δὲ τὰ μέτρια ἐστὶ κριθὴ κυάμου καὶ ὀρόβου ἄλευρον, ἀφρόνιτρον, καὶ νίτρον. ποιεῖ δὲ πρὸς τὰ χείρω καὶ μακρὰς καὶ σκληρὰς τρίχας λεπτύνει. ὀστρέων ὀστᾶ, κίσσηρις μὴ κεκαυμένων κηρύκων καὶ πορφυρῶν, ἢ τὰ ἄλλα τῶν ὀστρέων καὶ κοχλιῶν, κεκαυμένα ὀστᾶ σηπιῶν, καὶ μὴ κεκαυμένα ἀλκυόνια, ἀμφότεροι ἐλλέβοροι, ῥίζαι τε τῆς βρυωνίας. Θέλων δὲ τοῦτο εὐῶδες ποιῆσαι, μιγνύεις ὑπὲρ μέλλων τῶν ῥόδων, ἄμωμον, σχοίνου ἄνθος, σχοίνου ἀγρίας τὸ δέρμα λεάσεις μετὰ ἐλαίου ἀνατρίψεις, καὶ πίπτουσιν αἱ τρίχες. καὶ μέλι οὐκ ἐφθὸν, δρῶπαξ ἐν ὁποίῳ δ' ἂν τόπῳ θελήσεις, καὶ οὐκέτι φύονται. καὶ γυμνὸν σφόδρα ποιεῖ τὸν τόπον ἄσβεστος ζῶσα μέρος ἕν. καὶ βάλε ἐνθα μολιβδίνῳ, καὶ ὕδωρ ἐπίβαλλε, ἢ πτισάνης χυλὸν, καὶ μολιβδίνῳ δοίδυκι λεάσεις, ἕως ἂν γένηται μέλαν, καὶ θερμάνας ἐπιχρίσεις. ὡσαύτως ἄλλο ὀρίγανον, ἢ κύαμον ξηρὸν κεκαθαρμένον, ἢ πτισάνην ἕψε ἐν ὕδατι, καὶ ταύτης τῷ χυλῷ χρῶ, καὶ αὐθ' ὕδατος προσμιγνύεις, ἀρσενικὸν καὶ ἄσβεστον, καὶ ἕψε ψιλώθρα κατὰ τὸ εἰωθός. καὶ μετὰ τοῦτο προσμιγνύεις σμύρνης γο. α. μαστίχης γο. α. κισσήρεως κεκαυμένης γο. ϛ'', ὀποβαλσάμου κοχλιάρια δύο, καὶ χρῶ.

forte, ὁ αὐτὸς

* Psilothra uaria

ἰσχυρά.

μέτρια.

γ. πρὸς πολιάς.

Vide Aetium lib. 6. c. 57.

Ἵνα μὴ φύωσι πολιὰ θρὶξ ἄρον ἀγριοκολοκυνθίδα, καὶ τρύπησον αὐτὴν, καὶ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ καθαρίσεις ἐπιμελῶς, καὶ οὕτως πληρώσεις αὐτὴν ἐξ ἐλαίου δαφνίνου καὶ προσμιγνύεις ὑοσκύαμον, ἀρσενικὸν, καὶ μὴ λεάσεις, ἀλλ' ἐάσαι τω οὕτως ἡμέραν μίαν, καὶ ἀλείψεις ἐξ αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. τοῦτο ποιεῖ τοῖς παισὶν ὡραίαν καὶ πυκνὴν τρίχα. ἐκ τοῦ κρέατος δὲ τὸν φλοιὸν κεκαυμένον καὶ λελειωμένον μετὰ οἴνου ἐπιχρίσεις *φύλλα δένδρου ὅπερ καλλιγάεια καλεῖται, μετὰ χαμαιμήλου κεδρὸς κεκαυμένα ὁπὶ μετὰ ἐλαίου ἐπιχρίσεις, ξανθὰς ποιεῖ τὰς τρίχας. ἐβέννων φλοιὰ βεβρεγμένα ἐν ἐλαίῳ ἡμέρας θ. ἢ ι. μετὰ τοῦτο ἐπιχρίεται ὅπερ ἄνω προειρημένον ἐστὶν εἰς βαλανεῖον. οὕτως καὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου ἐκ τοῦ φλοιοῦ τὸ ἀφέψημα.

Loti arboris ramentorum decoctum Aetio fuluos reddit capillos

δ.

δ. Μέλαινας δὲ τρίχας ποιεῖ.

Τὸ ἀφέψημα τῆς βεβρεγμένης κνηκίδος, καὶ τοῦ χαλκάνθου, καὶ τῆς σηπίας· ταῦτα ποιεῖ ἀκμάζειν καὶ αὔξανειν τὰς τρίχας ἐκ τῆς πάσης ἀμφιβολίας. ἐπιχείοντι καὶ ἐκ κληματίδος δάκρυον μετ' ἐλαίου, καὶ χλωραὶ κληματίδες κεκαυμέναι ἱδροῦντος τοῦ χυμοῦ αὐτοῦ χρῶ μετὰ τῶν λοιπῶν σεσημειωμένων.

ε. πρὸς τοὺς τῆς κεφαλῆς φθεῖρας.

Γεννῶνται πολλάκις ἐν τῇ κεφαλῇ φθεῖρες, ἠθροισμένου ἐξαίφνης πλήθους πολλοῦ ἐν τῷ βάθει τοῦ δέρματος ἐκ τοῦ πλεονεκτοῦντος χυμοῦ, καὶ μετρίας θέρμης ἐξανισταμένης. χρὴ οὖν προσφέρειν ἐκ τῶν θερμαινόντων φαρμάκων, καὶ ἐκ τῆς ῥυπτούσης καὶ ἑλκούσης διαίτης. ὁποῖα εἰσὶ, κεδρεία. αὕτη καθ' αὑτὴν τοὺς φθεῖρας ἀποκτείνει, καὶ τὰς κόνιδας, καὶ τοῦ κισσοῦ τὸ δάκρυον. ὁ καὶ χυλὸς ὁμοίως ποιεῖ. σταφίδος ἀγρίας μόρια δύο. σανδαράχη καὶ νίτρου μέρος ἕν. σὺν ὄξει καὶ ἐλαίῳ ἐπάλειφε τὴν κεφαλήν. λαπάθου ῥίζας μετὰ ἐλαίου. ἐλλέβορον λευκόν. σταφὶς ἀγρία καὶ νίτρον ἴσῳ σταθμῷ ἐν τῷ βαλανείῳ μετὰ ἐλαίου ἐπιχείσεις. ὕδατι θαλαττίῳ ἢ ὑδράλμῃ θερμοτάτῃ μετ' ὄξους πυελώσεις.

Vide Aetium lib6.c.67.

ς. πρὸς * ἰχῶρας καὶ φλυκταίνας.

* ἀχῶρας.

Τούτους δὲ τοὺς καλουμένους ἰχῶρας ἐν τῷ τῆς κεφαλῆς λεγομένῳ δέρματι συνίστασθαι, λεπτὰς οὖν σφόδρα τρύπας ἔχοντας, ἐξ ὧν ἀπορρέει ὁ ἰχὼρ ἐν τῷ δέρματι, ὅθεν καὶ ἰχῶρες ὀνομάζονται, ὁ χυμὸς δὲ ὁ ἐκεῖθεν ἀπορρέων, βλεννώδης ἐστὶ μετρίως. ὅμοιον δὲ ἐστὶν αὐτοῖς τὸ πάθος ὅπερ καλεῖται * χηρεῖας, τρώγλας (δὲ) ἔχει μείζονας. ὁ περιέχων δὲ χυμὸς, ὅμοιός ἐστι πυκνώσει μέλιτος. σκοπεῖν οὖν χρὴ ἵνα ἐκκενωθῶσιν οἱ χυμοὶ οἱ ἐν αὐτοῖς τοῖς τόποις ὄντες, καὶ ἐπιρρέοντες κωλυθήσονται. Κενώσεις (τοίνυν) τὴν κεφαλὴν καὶ ὅλον τὸ σῶμα, καθὼς εἰς τὰ περὶ ἀλωπεκίας ἐλέχθη. βραχυτάτου δὲ ὄντος τοῦ πάθους, τοιαῦτα προσοίσεις βοηθήματα, τὰ λεπτύνοντα καὶ πέπτοντα τοὺς παχεῖς χυμούς. τινὲς δὲ ἐκεῖνα προστιθέασι τὰ ἐκ τῶν ῥυπτόντων φαρμάκων. ὅτε δὲ αὐτοῖς ἐπιρροῆς ἐστι τὸ σῶμα τῶν ὄντων ἐπιστυπτικῆς δυνάμεως οἷον μυρσίνη, πίσσα, φλοῦς βάτου. τινὲς δὲ αὐξήσαντες ἐπαυξαίνουσι τὰ βοηθήματα τῶν θλιβόντων τὰ ἐπιρρέοντα, καὶ πέπτοντα καὶ τονοῦντα. μιγνύασι δὲ ταῖς αὐτῶν δυνάμεσι στυπτηρίαν κεκαυμένον, κιμωλίαν. ἵνα δὲ τῶν ὄντων ἰσχυρᾶς δυνάμεως ὅπως κενῶσαι δυνηθῶσιν αὐτάρκως τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμοὺς, ἐξ ὧν τὰ αἴτια ἐγεννήθησαν, καὶ ἐὰν δυνατὰ ὦσιν, λελυμένα, ὁποῖα εἰσὶ, χαλκῖτις, πίσσα, στυπτηρίαν κεκαυμένον, σανδαράχη, ἄσβεστος

Vide Aeginetam lib.3.c.2. circa finem. & Aetium lib.6. cap.68.

* κηρίον.

ζῶσα. τὸ ὄξος δὲ ἐπωφελέστατον ἐν παντὶ καιρῷ τοὺς ἰχῶρας ἀπολεπτύνει πάνυ καὶ περιπλεῖ καὶ ἀποκρούει. ἐχρῆν δὲ δριμὺ εἶναι τὸ ὄξος, ἵνα μηδεμίαν ἔχῃ οἰνώδη ποιότητα. τούτῳ τε προσμίξεις ἅλας. καὶ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ὑγιαίνουσιν οἱ ἰχῶρες. αὐτάρκης δέ ἐστιν αὕτη ἡ θεραπεία. τὰ ἀσθενέστερα δὲ, καὶ μάλιστα ἐὰν κατώδυνα εἰσί. κιμωλία δὲ τούτοις ἐπωφελής ἐστι, καὶ κεραμικὴ σαμία γῆ, ἢ πομφόλυξ, σπονδύλιον, λιθάργυρον. μηδὲν δὲ τούτων ἐνεργησάντων, τὸ διὰ χάρτου ξηρίον ἐπιθήσεις, βεβρεγμένον μετὰ δριμυτάτου ὄξους. εἰ δὲ ἁρμόδιόν σοι γενήσεται, λιθάργυρον προσθήσεις. ἐὰν βία ἐστὶν, ἄλλο τοσοῦτον μετὰ ὄξους μιγνύεις. μὴ εὑρισκομένου δὲ τοῦ διὰ χάρτου, τηνικαῦτα καύσεις χαρτίον, καὶ τὴν σποδιὰν αὐτοῦ σὺν ὄξει χρῶ. τούτου δὲ χρεία ἐστὶ τοῖς * κυροσάρκοις οὖσι, τουτέστι τοῖς σκληρὰς σάρκας ἔχουσι, καὶ μὴ τρυφερὰς καὶ μαλακάς. ἡνίκα δὲ φλεγμώδεις καὶ δριμύτατα ταῖς ὀδύναις ἐξανίστανται, πρόδηλόν ἐστι τοῦ προηγορηθῆναι αὐτὰ πρὸ τοῦ * πεμφθῆναι καὶ μαλάξαι, ἐκτὸς τινὸς δείξεως, ὁποῖα εἰσὶ τὰ τῇ δακτυλίῳ ἕδρᾳ ἀνήκοντα.

* σκληροσάρκοις

* forte, πεφθῆναι.

ζ. πρὸς ψώρας καὶ ἰχῶρας, καὶ σκληρίας τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ.

Γίνονται ἐν τῇ κεφαλῇ ψῶραι, καὶ οὕτως δεῖ θεραπεύειν. πήγανον καὶ στυπτηρίαν λειώσας μετὰ μέλιτος ἐπιχρίεις προεκνιτρώσας τὴν κεφαλήν. ἢ θεῖον ἄπυρον καὶ ἀγριοσταφίδα λειώσας μετὰ πίσσης ὑγρᾶς μίγνυε καὶ ἐπίχριε. Πρὸς βραχεῖς δὲ καὶ πεπυκνωμένους καὶ ἐρυθροὺς ἰχῶρας ἐν τῇ κεφαλῇ ὁμοίους κώνωπος, ἐξ ὧν αἷμα ἐκρυεῖ. ξυρήσεις τὴν κεφαλὴν, καὶ λινόσπερμον λελειωμένον μετὰ μέλιτος κατάπλασμα ἐπιθήσεις. κογχύλια κεκαυμένα καὶ λελειωμένα μεθ' ὕδατος, κατάπλασμα ἐπιθήσεις. Γίνεται δὲ καὶ ἕλκος ἄλλο ἐν τῇ κεφαλῇ, ὅπερ σκληρεία καλεῖται. θεραπεύσεις δὲ αὐτὸ ἐκ τῶν θειωτῶν τὰς κεφαλὰς κεκαυμένας μετὰ βολβοῦ ἑφθοῦ καὶ ὄξους χρῶ.

ΤΕΛΟΣ.

AD LECTOREM.

Cùm egregius Basiliensis Typographus, Thomas Guarinus Belga, celeberrimi illius & optimè de bonis literis meriti, felicis memoriæ typographi Michaelis Isingrinij gener, manuscriptum codicem Latinum Moschionis cuiusdam de Gynæcijs inspiciendum misisset: iamq; ego prius Moschionis librum eiusdem argumenti Græcè manuscriptum haberem, in quo multa mihi deprauata & corrupta videbantur, volui eos conferre, nō quidem vsque quaque, sed quantum ad Græci codicis nostri emendationem, vel declarationem conducturum videretur. Itaque conferēdo has obiter breues annotatiunculas confeci: quædam enim alia cum ipso Greco exemplari his signis ( ) inclusa ex Latina translatione, si quid lucis fortè adferrēt, addita hic de industria omisi. Quod si verò aliquis Latinam huius versionem fortè desideraret, is pleraque omnia, paucis omnino exceptis, in Harmonia Gynæciorum, quam Casparus Vuolphius, partim ex hoc ipso Latino tamen, partim verò etiam ex alijs quibusdam concinnauit, addito cuique titulo autoris proprij nomine, facilè translata reperiet.

IN MOSCHIONIS MEDICI DE affectibus muliebribus librum Græcum Conradi Gesneri Annotationes.

Cap. β. ἢ ὅτι εἰς οὐδέκα ἔτη κεκενωμένη) Latina trans. habet. aut quia annis XIIII. vacua sit apud virgines, & nouissimè post mutationem ætatis effectus suos per partus mulieribus repræsentet.

Cap. γ. Lat. trans. sic habet. Vbi nam iacet uulua? Inter duas coxas, inter vesicam & longaonem: subiacet enim uesicæ & longaoni.

Cap. δ. L. tra. h. Quot tunicis constat matrix? Duabus, vna foris, lenior & alba: intus aspera, durior, & neruosa, rubea, mollis & pulposa.

Cap. ς. quod in L. tran. est primum caput. χωρίον, l. calla. πλάγια, l. latera, ὅπου δὲ ἔσω τὸ u. l. intus verò vbi est g.

Caput, quod octauum esse debebat, deest in Græco nostro. Lat. transf. sic hab. Quid est muliebre signum? Cuius foris labia Græcè pterygomata (vel pterygia,) Latinè pinnacula dicta sunt, & à superiori parte descendunt in medium, al. enim aura.

Cap. η. L. tran. habet, Quantum ergo pinnaculum resedit, & retro est orificium matricis? Non omnibus quidem æqualiter, sed secundum differentiam ætatis & naturæ quinq; vel sex digitis.

Melius, non deuirginatæ.

Cap. θ. L. tr. h. Quale ergo est orificiū matricis? Apud virgines quæ * deuirginatæ sunt, pulposum & molle: mulieribus autem quæ iam pepererūt, spaciosum & callosissimum.

Caput ι. in Lat. non est.

Cap. ια. Lat. tran. diuidit in quatuor sic. Testiculi mulierum ubi sunt positi? prope ceruicem matricis ex utraq; parte. Positione verò quales sunt? Rotundi, & minores & molliores quàm masculi. Meatus quibus mulieres semen excludunt vbi sunt? Iuxta matricis latera positi. Quæ sunt orificia matricis? Orificia matricis per testiculos exeuntia ad uesicæ collū iunguntur. per testiculos dicit: vbi Moschion ὡδὶ τὰ ἄρθρα. & orificia pro poris spermatis posita videtur.

Cap. ιβ. in L. etiam ineptè habetur. ὄχημα, gestatio.

Cap. ιδ. in La. Duo sunt capita. Posterius, sic: Quando cessat? Alijs quadragesimo anno, alijs quadragesimoquinto.

Cap. ιη. in Lat. deest.

Caput. ιθ. αἱ δὲ μακραὶ ἀῤῥώς.) L. Illæ (Illarum) verò quæ graui aut lōga ægritudine laborant, uniuersus sanguis labore consumitur corporis (non bene transtulit.)

Cap. κδ. μὴ ὅτι διὰ μεγέθη τοῦ σώμ.) L. interpretatio hîc nouum caput facit. Quid est conceptus? Ingenti corporis labore & tormento perfertur. successioni autem plus quàm necessarius: vnde & retentio perseuerat. animalis verò ad aliud cum naturali ratione & necessitate efficitur.

Cap. κς. non est in Lat.

Caput λ. Lat. sic. Quandiu cissa perseuerat? Alijs usq; ad ipsum partum. Omnib. ergo in vtero habentib. occurrit cissa, his qui abundant humorib.

Cap. λγ. Lat. sic. Quō septimo mense agendæ sunt? præ omnibus patienter & quietè, ne nimia gestatione iam pecus perfectum foras excutiatur. siqui-

ſiquidem & ſeptimani naſci poſſunt. neq; ergo exercitijs partes illas fricari, neq; pectoralibus faſcijs mãmas conſtringere decet. Laxamẽto. n. indigent, ut lacte impleri poßint: ne de ſtrictura ipſa malè accipiantur.

Cap. λε. Πλὴν εἰ χρεία ἐστὶ δυνατὸν, μὴ ἀναγκάζεσθαι) L. tran. h. Grauidæ mulieres uti non debent uiris, ſi fieri poteſt, ut non agitẽtur: ne matrix ipſa ex agitationis uſu ſine tormento ſui ſuſtinere non poßit. Maximè (aũt) in nouißimis diebus debẽt ab hoc uſu in omnibus abſtinere, ne (ſicut diximus) motus eius hac importunitate rumpat chorion, (χορίον:) & humor effundatur, qui propter lapſum (lubricitatem) infantis à natura prouiſus eſt.

Cap. λη. L. ſic. Vnde dictum eſt ἀγγεῖον, hoc eſt, uaſculum? Quia infantes ibi includuntur: in quo ſic uoluuntur ſicut pila marina.

Caput. οϛ. τοὺς δὲ μαστοὺς ἀπαλοὺς δ.) L. tran. h. ipſasq; mammas neq; nimiùm laxas & rugoſas habeat, neq; iterũ ualde tenſas papillas: neq; multũ graciles, neq; ualde breues: & quæ non multas cauernas habet: neq; iterum paruas & breues.

** Cap. οη. καθάπερ γὰρ καὶ τὸ μῆλον, ἕως οὗ) L. tra. Sicut enim ramuſculi dũ adhuc in eadem arbore conſiſtunt, unde nati ſunt, ſuſtinent tempeſtates & uentos: ſeparati uerò ab autore, & inſerti in alia non præualent ſuſtinere, quouſq; radicem infigant.* Latina comparatio magis placet q̃ Græca.

*Cap. οθ. Lat tran. ſic h. Quæ ſunt exercitia quæ facere poſſunt infantes? Inprimis ad *pilam ludant, ut altius manus extendant. hæc exercitia utilia ſunt infantibus.* * ὄλμον, forte pilam uertit.

Cap. πα. τῶν νυκτερίδων, &c.) L. tranſ. h. Veſpertiliones etiam combuſtas, & noctuas, & cinerem cum uino bibere dabant.

Cap. πδ. L. tran. Nam et nutrici cibos ſalſos accipere non permittimus: quoniam paruulum corrumpunt: & lac & uires infantis minuunt.

Cap. ρκγ. La. tran. ſic h. Ad tußiculã uerò eorũ quid dabimus? Semẽ lini, amygdalas, ſuccum liquiritiæ: & tragacantha utemur & electuarijs.

Addit L. tran. etiam hæc, quæ in Græco non ſunt.

*Quæ eſt ualitudo quæ apud infantes ſyriaſis appellatur? Cerebri eſt feruor cum meningis, ita ut occipitium infantis cõcauum fiat, cum igneis & *frequentißimis febribus.* continuis.

Si uerò uenter infantis ſolutus fuerit: quid faciemus? Si adhuc lactet omnia quæ ſtringere poßint nutrici damus. epithema quod eſt de palmulis uel

lenticula inducimus. Si verò plurimis diebus non fuerit assellata, mulsam & olea quæ ventrem mouere possint, etiam * mammæ damus.

nutrici.

Hactenus de * catapocyanis tractauimus: & quoniam omnium valetudinum speciales curas non habent, quas vel maximè obstetrices nosse cõuenit: placuit vt ad Gynæcia triacontadas conferamus. non enim plena omnium causarum cura insinuari potest.

* Sic etiam in prologo. al. cataperocyanis. Græcè forsan erat, περὶ τ̃ κατὰ τ̃ τόκον. hoc est, de ijs quæ ad partum spectant. καὶ περὶ τ̃ νηπίων. id est, de infantibus.

Cap. ϛμϛ. L. transl. sic habet. Quæ sunt quæ per fluxum? Sanguinis ipsius fluxus & gonorrhoea. Hoc magis probo.

Cap. eodẽ Πρὸς τούτοις τί διαφέρει.) Nouum hoc caput esse debebat: quod L. tran. (vt nos legimus) sic habet. Quid differt ea quæ in totum non purgatur, ab illa quæ retentionem menstruorum habet? quia hæc res valetudinem ostendit: non purgari autem, etiam secũdum naturã occurrere solet.

Cap. ϛμε. ἄλλαι δὲ γυμνασία φωνῆς) L. tran. simpliciter γυμνασίᾳ hab. id est, exercitatione: nihil de uoce aut cantu.

Cap. ϛκζ. ἀλλ' ἐν ταῖς βάσεσιν αὐτ̃, αἵ τινές δακτύλιον) L. tra. sic. Sed si capacitas eius quæ sinus dicitur, habuerit causam, hinc à foris dolor, inflatio et tumor inuenitur. si enim pars eius ipsa, quæ in priore est, dolor et inflatio, & vrina retinetur. si verò posterior pars, in renibus est dolor & tumor et stercora impediuntur.

Et inferius, ἐνίοις συνεπαθήτωσαν) L. trans. addit. Vti etiam ex oleo dulci, vel ex succis, encathismis.

Cap. ϛκθ. αὕτη ἡ νόσος διὰ τὴν ἀφωνίαν) L. tran. Huic valetudini propter silentium similes sunt caducæ, apoplecticæ, et quæ de lumbricis iacent: lethargicæ etiam & catalepticæ.

Et inferius. καὶ ἐξ αὐτῶ λέγονται συμπίπτουσι) La. tran. et ex eo quòd caducæ in fine post spasmum saliuas plurimas emiserunt.

Et mox, ἥπατος ὀδύνης αἰσθάνονται) L. tra. paralyticæ fiunt. ictericæ (hystericæ) autem aut nullum, aut breuẽ & spissum (pulsum habent.)

De Moschione autore quædam & eius stylo obseruata. &c.

Moschionem potius quàm Mischionem nominandũ puto. nam et Moschus viri nomen est, & extant Moschi Syracusani poetæ quædam. fit aũt

à

à Moscho diminutiuum μοσχίων, vt à μωρὸς μωρίων. etsi μόσχος & μίσχος in quadam significatione pro synonymis habeantur. In translatione scribitur Muschion. Videtur aūt interpretis Latini vel Iudæi alicuius nomē esse, qui è Græco hunc Latinum fecit: non autē Græci autoris, vt ex præfatione apparet, quam in Latino Moschione inuenimus, nuncq; in Gynæciorum Harmonia cum aliis posita est. In ea enim se Gynæciorū librum Græcum autore non nominato transtulisse ait. Et certè nomen ipsum Iudaicum est.

Recentiorem esse constat, ex stylo & vocabulis quibus vtitur.

Veterum quædam placita aliquoties conuellit, vt de secundis promouendis, de cohibendo lacte, &c.

Loca quædam habet pudicis auribus parum conuenientia: & remedia quædam superstitiosa aut parum probata. Sed hæc cōpensantur multò maiore aliorum vtilium numero.

Fœtida quomodo non probat in suffocatione vteri? in capite verò de vteri dolore, cùm vterus ad stomachum ascendit (à partu) eadem probat: quasi non idem planè morbus sit.

Cùm alia passim rara & notatu digna docet, tum ea quæ scribit de vmbilici sectione absq; ferro, de lotione & inspersione infantium, de lacte augendo, de feruore vteri, de suffocatione eiusdem, &c.

Desiderantur quædam, quæ ex Aetio supplere licebit.

Obseruata quædam ordine literarum.

Ἀισθάνομαι verbum accusatiuo iungit, cùm genitiuum postulet: hoc aliâs mutaui, aliâs reliqui.

Actiua pro passiuis subinde vsurpat.

Ἀραιῶς pro σπανίως ponit, id est, rarò, imitatione Latinorum.

Ἄρθρον, cap. ια. pudendum accipio. vetus interpres testiculos vertit.

Γυμναστικὸν, strenuum & validum ei significat.

Δεύτερα, vide χορίον

Δῆλον pro δηλονότι, videlicet, certè.

Εἰ μέν τοι, pro καὶ γὰρ, vel γὰρ ἐπειδή. siquidem, enim.

Ἔι τι δ᾽ ἂν, si quid.

Ζεύξεις, articuli, cap. 90.

Θύλαξ, Θυλάκιον. vide χορείον.

Καταψυχραίνειν pro καταψύχειν, (ad analogiam verbi θερμαίνειν) cap. 136. & alibi.

Climaces quales olim trahendis secundis in vsu fuerint, quærendum.

Κοῦνα, cunæ, cap. 104.

Latina tum uocabula, tum phrases non rarò habet.

Μασθὸς, mamilla. Latinus interpres didam uertit alicubi.

Nominatiui pro genitiuis absolutis, cap. 126.

Ὅπως cum indicatiuo: ut κελεύουσιν ὅπως ἐσθίουσι, pro ἐσθίειν.

Πάνιον cap. 55. linteum pannus.

Ποιμαλικὸν εἶδος τῆς μήτρας, locus uidetur corruptus cap. 129. codex noster Lat. manuscriptus, legi hîc non potest.

Πολὺ, pro valde.

Πράττειν, pro ποιεῖν.

Προσφάγια πυροῦ, cap. 115. an sorbitiones è tritico? nam cap. 55. προσφάγια inter simplices cibos numerat, & cap. 86. & 126. Lat. interpres uertit pultes.

Instrumentum simile ῥαγὶ, quod nostri mammulam uocant, à sugendi vsu quem infantibus præbet, nominatur ab eo capite 116. capite uerò ultimo ῥοῦξ (ῥᾶξ melius, uel ῥῶξ) papillam ei significare videtur.

Ῥητέα ἐστὶ, pro εἴρηται, Latinismus est, vt ita dicam.

Ῥίπτειν pro eo quod est ponere simpliciter.

Ῥυπαὶ, vide ῷαι.

Σταφυλὴ ὄμφαξ, uel ὀμφακίνη. pro vua acerba. ca. 136. & alibi. Inter. Latin. uertit vuam lupinam, quæ fortè strychnus est.

Συνάφεια, coitus.

Συντρέχειν, pro συμβαίνειν, passim.

Terminationes quæ ex nominum & verborum inflexione nascuntur, sæpe ad uulgarem sui sæculi usum detorsit.

Τοίνυν sæpe abundat, uel pro etiam ponitur. Τροφὸς ἡ, Mamma, Latin. interpr. est uox Germanica, nutricem significans.

φύσι

Φύσκη pro κύστις:cap.3.

Φύσιος pro pudendo, cap. 47. L. interpres sexum vertit.

Χαύνωσις interpres uertit laßitudo. & cap. 139. χαύνας μήτρας, lassas matrices. melius laxitudo, uel relaxatio, & laxas.

Χορίον τό, θύλαξ ὁ, θυλάκιον τό, δεύτερα τὰ, synonyma sunt pro secundis. sed aliter capite 6. accipit.

Χρᾶσθαι verbum pro χρῆσθαι ponit: & construit cum accusatiuo, sæpe cũ genitiuo: ego in datiuos mutaui: ad rectã ueterũ Græcorum consuetudinẽ.

Ὠὰ ἐκζεστὰ, oua elixa: & ῥυτὰ cap. 126.

Interpres Latinus vetus,

Mammã ponit pro nutrice, didam pro mamma (fortè à Græco τιτθὴ quod est nutrix. τιτθὸς verò, & τίτθιον, mamma, μαστὸς) membranum τὸ, pro membrana. Frigdor ὁ, pro frigiditas, feruura, pro feruor. Diuexum, pro πλάγιον. Naticæ, pro nates.

Quædam eiusmodi in hoc libro occurrũt, ut ex lingua Latina ab aliquo Græcæ linguæ non satis perito translata in Græcam uideri poßint. cap. 133. ubi Græcè θερμότης, id est, caliditas legitur: in translatione est callus: & quidem melius ut uidetur. Cap. 138. περιχόμενά εἰσι, adhibenda sunt: & λάμνα, lamina: ῥητέα ἐστὶ, pro εἴρηται.

ERRATA.

Fol.		Ver.	Fol.		Ver.	Fol.		Ver.
2	σαι)	12		βάθης	28	31	ὄξος	4
	εὐρυχωρότερον	17	10	conari	2	33	θλιβέντα	1
	παρθενίας	24	11	ἄρτον	26	35	ἑλκώσεως,	32
4	ἔτι	18	12	integer	21		κοιτῶνι	pen.
5	fortè ποτῷ	27	13	inuoluere	25	36	ἐπιθεῖναι)	19
6	ξηρὰς	4	19	papillæ	ult.	37	palumbos	19
	utantur	8	24	πιμελώδεις	3		attagenam	20
	ἔλαιον	14		dele ὁ	6	38	θερμῶς	2
	fortè ῥιχθῇ	18		dele καὶ postremum	7	39	κατακλίνει	20
	χρήσει	31		συμβαίνουσι τοιαῦτα	25	40	τῶν σωμάτων	1
7	αἵματος	16	25	σικύας	20		ὁμοίως τούτῳ	16
	χρῆσθαι	28	26	callositatem	21	46	fortè ὅτι, ὅτι.	pen.
9	ἐζωσμένη	16	29	eis	3			

ΤΩΝ ΤΟΥ ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ ΠΕρὶ γυναικείων παθῶν βιβλίου κεφαλαίων τάξις.

ρνδ.

ΙΑΜΑΤΑ ΑΤΤΑ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΙΝΟΣ,

ἃ μετὰ τὴν τοῦ Μοσχίωνος βίβλον γεγραμμένα εὑρήκαμεν, πρὸς πάθη τινὰ κεφαλῆς.

ΤΕΛΟΣ.

